

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ŞÜPHENİN GÖLGESİNDEKİ BİRLİK:
AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİ'NİN GÖÇ DALGALARI VE
ARTAN SAĞ POPÜLİZM ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ,
İTALYA ÖRNEĞİ

Doktora Tezi

Hande GÜRDAĞ UZUNER

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ŞÜPHENİN GÖLGESİNDEKİ BİRLİK:
AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİ'NİN GÖÇ DALGALARI VE
ARTAN SAĞ POPÜLİZM ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ,
İTALYA ÖRNEĞİ

Doktora Tezi

Hande GÜRDAĞ UZUNER

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ömer Aykut ÇELEBİ

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ŞÜPHENİN GÖLGESİNDEKİ BİRLİK:
AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİ'NİN GÖÇ DALGALARI VE
ARTAN SAĞ POPÜLİZM ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ,
İTALYA ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ömer Aykut ÇELEBİ

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1- Prof. Dr. Ömer Aykut ÇELEBİ
- 2- Prof. Dr. Çınar ÖZEN
- 3- Prof. Dr. Hatice YAZGAN
- 4- Prof. Dr. Burak TANGÖR
- 5- Prof. Dr. Oya Safinaz ERDOĞDU ANGİN

Tez Savunması Tarihi

03.07.2024

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Ömer Aykut ÇELEBİ danışmanlığında hazırladığım “Şüphenin Gölgesindeki Birlik: Avrupa Şüphecililiği'nin Göç Dalgaları ve Artan Sağ Popülizm Çerçevesinde İncelenmesi, İtalya Örneği (Ankara 2024)” doktora tezimideki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

03.07.2024

Hande GÜRDAĞ UZUNER

TEŞEKKÜR

Bu doktora tezini tamamlama yolculuğunda bana destek olan herkese derin bir minnettarlık duyuyorum. Öncelikle, değerli hocam Prof. Dr. Ömer Aykut Çelebi'ye sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. Bilgi birikimi, yol göstericiliği ve sabrı sayesinde bu tezi tamamlayabildim. Her adımda bana yol göstermesi, çalışmalarımı eleştirel bir gözle değerlendirmesi ve her zaman beni motive etmesi için minnettarım. Tez izleme komitesinde yer alan değerli hocalarım Prof. Dr. Hatice Yazgan ve Prof. Dr. Çınar Özen, desteğiniz ve tezimin gelişimine verdiğiniz özverili katkı için müteşekkirim. Tez savunmasında yer alan jüri üyeleri Prof. Dr. Oya Safinaz Erdoğan ve Prof. Dr. Burak Tangör, tezimle ilgili değerli yorumlarınız ve sorularınız için teşekkür ederim. Eleştirel bakış açınız ve uzmanlığınız tezimin tamamlanmasına kıymetli katkılar sağladı.

Bu zorlu yolculukta yanımda olan ve beni büyük bir özveriyle destekleyen sevgili yol arkadaşım Mehmet Gökhan Uzuner'e sonsuz teşekkür ederim. Sevgin, sabır ve anlayışın olmasaydı bu tezi tamamlayamazdım. Hayatımın her anı seninle paylaştıkça daha da anlam kazanıyor. Tüm tez süreci boyunca bana her zaman destek olan ve beni motive eden arkadaşlarıma teşekkür ederim. Sizinle geçirdiğim güzel anlar ve desteğiniz beni her zaman güçlü tuttu. Sevgili Burçin-Muhammet Yavuz, zorlandığım her anda yanımda olduğunuz ve bu yolculukta bana eşlik ettiğiniz için size ne kadar teşekkür etsem az. Sevgili Burcu-Gökhan Ekinci sizlerin hem bilimsel hem moral desteği ile bu noktaya gelebildim, size de sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Sevgili Gamze Küçük Cenman, Elçin Onat Küpeli, Sedef Atay, Gözde Biçer Tüfekçibaşı ve Tuğçe Söğüt her yorulduğumda beni ayağa kaldırdınız, iyi ki varsınız. Ve sevgili Yeliz Algüney Seven ve İrem Üreten Tekin ilk günden beri derdime ortak olduğunuz için size müteşekkirim.

Son olarak, beni ben yapan, sonsuz bir sevgiyle destekleyen, varlıklarını her an yanımda hissettiğim meleklerim annem Mahinur Gürdağ, babam Engin Gürdağ ve

anneannem Necla Yaman... Siz hep benimlesiniz, sizi sevgiyle anıyorum. Sevgili teyzem Şeminur Topal, kuzenlerim Anıl Haksun ve Onur Topal Sümer, bu yokuşu tırmanırken verdiğiniz tüm desteğe minnettarım. Uykusuz gecelerimin ortağı Maviş, Topak, Buddy ve Joey, hayatıma kattığınız tüm sevgi ve mutluluk için size de teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
1. AVRUPA ŞÜPHECİLİK: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	23
1.1 Avrupa Şüpheliğinin Tanımı	23
1.1.1. Avrupa Şüpheliğinin Tanımlanmasının Zorlukları.....	25
1.1.2. Avrupa Şüpheliğinin Kavramsal İçeriği	28
1.2. Avrupa Şüpheliğinin Tarihçesi	31
1.2.1. Maastricht Antlaşması Öncesi Dönem	33
1.2.2. Maastricht Antlaşması Sonrası Dönem	35
1.3. Avrupa Şüpheliğinin Kaynakları	38
1.3.1. AB Kurumları ve Mevzuatıyla İlgili Bilgi Eksikliği.....	40
1.3.2. AB Kurumlarına Duyulan Güvensizlik	41
1.3.3. Ulusal Hükümetlere Verilen Desteğin Azalması	43
1.3.4. Demokrasi Açığı.....	44
1.3.5. Milliyetçilik	46
1.3.6. Popülizmin Yükselişi.....	47
1.3.7. Avro Krizi.....	49
1.3.8. Brexit	50
1.3.9. Göç Krizi	52
1.4. Avrupa Şüpheliğinin İnceleme Alanları	53
1.4.1. Siyasi Partiler.....	55
1.4.2. Kamuoyu	59
1.4.3. Avrupa Parlamentosu	62
1.5. Avrupa Şüpheliğinin Kavramsal Sınıflandırması	64
1.5.1. Taggart Sınıflandırması	65
1.5.2. Taggart ve Szczerbiak Sınıflandırması.....	67
1.5.3. Kopecký ve Mudde Sınıflandırması	68
1.5.4. Flood ve Usherwood Sınıflandırması	71
1.5.5. Sørensen Sınıflandırması	73
1.5.6. Vasilopoulou Sınıflandırması	74
1.5.7. Leconte Sınıflandırması.....	77

1.5.8. Weßels Sınıflandırması	79
2. AVRUPA GÖÇ POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ VE	
GÖÇ KRİZİNİN YARATTIĞI ETKİLER	82
2.1. Giriş	82
2.2. Kavramsal Çerçeve ve Göç Olgusu	85
2.2.1. Göç	85
2.2.2. Göçmen	88
2.2.3. Göç Türleri	89
2.2.4. Göçün Nedenleri	93
2.2.5. Düzensiz Göç ve Düzensiz Göçmen	96
2.2.6. Mülteci	98
2.2.7. Sığınmacı	101
2.2.8. Yerinden Edilmiş Kişiler	104
2.2.9. Vatansızlar	106
2.2.10. Koruma Türleri	107
2.2.11. Avrupa Birliği Geçici Koruma Yönergesi	109
2.2.12. Ülke Statüleri	110
2.2.13. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti	112
2.2.14. Göçün Etkileri	114
2.3. Avrupa Birliği Göç Politikalarının Tarihsel Gelişimi	116
2.3.1. Avrupa'ya Göçün Tarihi	116
2.3.1.1. 1945-1973: Misafir İşçi / Açık Kapı Dönemi	117
2.3.1.2. 1973-1989: Göçün Politikleşmesi ve Aile Birleşmeleri	119
2.3.1.3. 1989-2011: Soğuk Savaş Sonrası Dönem	120
2.3.1.4. 2011 Arap Baharı ve Göç Krizi	121
2.3.2. Ortak Göç Politikası Yolunda Atılan Adımlar	122
2.3.2.1. Trevi Grubu	122
2.3.2.2. Schengen Anlaşması	124
2.3.2.3. Avrupa Tek Senedi	125
2.3.2.4. Dublin Sözleşmesi	126
2.3.2.5. Maastricht Antlaşması	129
2.3.2.6. Amsterdam Antlaşması	131
2.3.2.7. Tampere Zirvesi / Programı	133
2.3.2.8. Temel Haklar Şartı	137
2.3.2.9. Laeken Zirvesi	138
2.3.2.10. Sevilla Zirvesi	140

2.3.2.11. Lahey Zirvesi / Programı	141
2.3.2.12. Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım	144
2.3.2.13. Lizbon Antlaşması	146
2.3.2.14. Avrupa Göç ve İltica Paktı	149
2.3.2.15. Stockholm Zirvesi / Programı	151
2.4. Avrupa Birliği'nin Düzensiz Göçle Mücadele Araçları	155
2.4.1. FRONTEX	155
2.4.2. EUROPOL	157
2.4.3. EURODAC	159
2.4.4. EUROSUR	160
2.4.5. EUROJUST	161
2.4.6. SIS ve VIS	162
2.4.7. Geri Kabul Anlaşmaları	164
2.4.8. Avrupa Komşuluk Politikası	167
2.4.9. Avrupa Ortak Sığınma Sistemi	169
2.5. Göç Krizi ve Avrupa Birliği	171
2.5.1. Arap Baharı	171
2.5.2. Suriye İç Savaşı	173
2.5.3. Göç Krizi Karşısında Avrupa Birliği	178
2.5.3.1. 2011-2013: Avrupa Birliği'nin Göç Krizine Kayıtsızlığı .	178
2.5.3.2. 2013-2015: Krize Yönelik İlk Tepkiler	181
2.5.3.3. Acil Eylem Planı	183
2.5.3.4. Avrupa Göç Gündemi	184
2.5.3.5. Göç Gündemi Kapsamında İkinci Uygulama Paketi	186
2.5.3.6. AB Üye Devletleri Arasındaki Tartışmalar	188
2.5.3.7. Güvenlik Odaklı Yaklaşım Geri Dönüş	190
2.5.3.8. Dışsallaştırma Stratejisi ve Avrupa Birliği – Türkiye Göç Yönetimine İlişkin Düzenlemeler	195
2.5.3.9. Yeni Avrupa Göç ve İltica Paktı ve Diğer Gelişmeler	199
2.5.3.10. AB Göç Politikalarına İlişkin Bir Değerlendirme	203
3. İTALYAN SAĞ POPÜLİZMİ, AVRUPA ŞÜPHECİLİK VE GÖÇ KRİZİ	208
3.1. İkinci Cumhuriyet Döneminde İtalyan Sağ Siyaseti	208
3.1.1. Forza Italia	208
3.1.1.1. Tarihsel Bağlam	208
3.1.1.2. Siyasi Performans	216
3.1.1.3. Lider Profili: Silvio Berlusconi	227

3.1.1.4. Politik Söylem: <i>Berlusconismo</i>	233
3.1.2. Kuzey Ligi	240
3.1.2.1. Tarihsel Bağlam ve Partinin Oluşumu.....	240
3.1.2.2. Siyasi Performans	245
3.1.2.3. Lider Profili: Umberto Bossi ve Matteo Salvini.....	257
3.1.2.4. Bölgeselcilik Politikaları	264
3.1.3. Beş Yıldız Hareketi	277
3.1.3.1. Tarihsel Bağlam.....	277
3.1.3.2. Partinin Oluşumu.....	281
3.1.3.3. Siyasi Performans	287
3.1.3.4. Lider Profili: Beppe Grillo	294
3.1.3.5. Politik Söylemler	300
3.2. İtalya’da Sağ Popülist Yaklaşımlar	306
3.2.1. Forza Italia ve Popülizm.....	306
3.2.2. Kuzey Ligi ve Popülizm	314
3.2.3. Beş Yıldız Hareketi ve Popülizm	321
3.3. İtalyan Sağ Popülizmi ve Avrupa şüphecilik	329
3.3.1. Forza Italia ve Avrupa şüphecilik.....	329
3.3.2. Kuzey Ligi ve Avrupa şüphecilik.....	339
3.3.3. Beş Yıldız Hareketi ve Avrupa şüphecilik	347
3.4. İtalya ve Göç Krizi	355
3.4.1 İtalyan Göç Politikası’nın Tarihsel Gelişimi	355
3.4.1.1. Erken Dönem Yasal ve Siyasi Çerçeve	355
3.4.1.2. Foschi Yasası (1986)	360
3.4.1.3. Martelli Yasası (1990).....	364
3.4.1.4. Dini Kararnamesi (1995).....	369
3.4.1.5. Turco-Napolitano Yasası (1998)	372
3.4.1.6. Bossi-Fini Yasası (2002)	378
3.4.1.7. Güvenlik Paketi (2008).....	385
3.4.2. İtalyan Göç Politikası ve Göç Krizi.....	392
3.5. İtalyan Sağ Popülizmi ve Göç	413
3.5.1. Forza Italia ve Göç	413
3.5.2. Kuzey Ligi ve Göç.....	421
3.5.3. Beş Yıldız Hareketi ve Göç	430
3.6. İtalyan Sağ Popülist Liderlerinin İddia Analizi	437
3.6.1. İddia Analizi Yöntemi Nedir?	437

3.6.2. İtalyan Sağ Popülist Liderlerinin Avrupa şüphecî İddialarının Karşılaştırmalı Bir Analizi.....	447
SONUÇ.....	464
KAYNAKÇA	478
EK 1 İDDİA ANALİZİ VERİLERİ	508
ÖZET	553
ABSTRACT	554

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1. Kopecký ve Mudde'nin Avrupa şüphecilik Sınıflandırması.	71
Tablo-2. Vasilopoulou'nun Avrupa şüphecilik Sınıflandırması.....	77
Tablo-3. İddia analizi kategorileri örneği	442

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1. Liderlerin 2011 öncesi ve sonrası öne sürdükleri iddialarda öne çıkan sorunlar	450
Şekil-2. Matteo Salvini'nin Avrupa şüpheli bağlamda vurguladığı sorunlar	452
Şekil-3. Beppe Grillo'nun Avrupa şüpheli bağlamda vurguladığı sorunlar	453
Şekil-4. Umberto Bossi'nin Avrupa şüpheli bağlamda vurguladığı sorunlar	454
Şekil-5. Silvio Berlusconi'nin Avrupa şüpheli bağlamda vurguladığı sorunlar	455
Şekil-6. Liderlerin 2011 öncesi ve sonrası öne sürdükleri iddialarda öne çıkan çerçeveler.....	457
Şekil-7. Matteo Salvini'nin Avrupa şüpheli bağlamda atıf yaptığı çerçeveler	458
Şekil-8. Beppe Grillo'nun Avrupa şüpheli bağlamda atıf yaptığı çerçeveler	459
Şekil-9. Umberto Bossi'nin Avrupa şüpheli bağlamda atıf yaptığı çerçeveler	460
Şekil-10. Silvio Berlusconi'nin Avrupa şüpheli bağlamda atıf yaptığı çerçeveler.....	461
Şekil-11. Berlusconi, Grillo, Bossi ve Salvini'nin iddialarında edindikleri Avrupa şüpheli pozisyonlar	462

GİRİŞ

Avrupa Birliği'nin son yirmi yılı, tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir dizi önemli olaya ve krize sahne olmuştur. Bu olaylar ve krizlerin her biri hem AB'de hem de üye ülkelerde derin sorunlara yol açmıştır. AB anayasasının 2005 yılında Fransa ve Hollanda tarafından reddi ile başlayan meşruiyet krizi, AB'yi reforme etmeyi amaçlayan Lizbon Antlaşması'nın İrlanda'da yapılan referandumda reddedilmesi ile derinleşmiştir. Her ne kadar Lizbon Antlaşması, daha sonra tüm üye ülkeler tarafından 2009 yılında onaylansa da AB'nin derinleşme ve genişleme süreçlerine yönelik yükselen eleştirilerin giderek belirginleştiği bir dönemin başlangıcını oluşturmuştur. 2008 yılında başlayan Avro Krizi'nin ve beraberinde getirdiği ekonomik darboğazın derinleştiği ve kemer sıkma politikalarının gitgide yayıldığı bu dönemde AB'nin merkez ve çevre üye ülkeleri arasındaki güven bunalımı Birliğin etkinliğini kırılgan hale getirmiştir. 2010 yılında başlayan Arap Baharı süreci ve sonrasında patlak veren Suriye İç Savaşı ile Avrupa'ya yönelik göç hareketlerinde tarihte görülmemiş büyüklükte bir yoğunlaşma meydana gelmiştir. 2015 yılında zirveye ulaşan göç krizi, Birliğin özellikle güney ve doğu çeperlerindeki ülkelere büyük bir yük bindirirken Birliği düzensiz göç ve iltica sorunuyla baş başa bırakmıştır. Göç krizi sürecinde varış ülkesi konumunda yer alan üye ülkeler, krizin doğurduğu yüklerin adil paylaşımı konusunda diğer AB üyeleriyle pek çok kez karşı karşıya gelmiştir. Birleşik Krallık'ta 2016 yılında yapılan referandumun AB'den ayrılma yönünde sonuçlanmasıyla Birlik'ten ilk defa bir kopuş sürecine tanıklık edilmiştir. Brexit ile başlayan tartışmalı süreç, Avrupa Birliği üyesi olan bazı ülkelerin hem Birliğin geleceğine yönelik endişelerini artırmış, hem de AB'deki kendi yol haritalarına dair seçenekleri tekrar gözden geçirmesi söz konusu olmuştur. Diğer yandan, 2020 yılı itibariyle patlak veren Covid 19 salgını kıtanın önemli bir kesiminde çok sayıda

can kaybına neden olmuş ve Avrupa Birliği'nin birçok üyesinin hem sağlık sistemlerinin hem de tedarik düzenlerinin ne denli yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Birlik içindeki dayanışma ve ortak yönetim ilkelerinin şiddetle sarsıldığı bir evre yaşanmıştır. 2022 yılında ise Rusya Federasyonu'nun Avrupa Birliği'nin birçok üye devletiyle sınır komşusu olan Ukrayna'yı işgali ve sonrasında bölgedeki çatışmaların inişli çıkışlı şekilde devam etmesi, Birliği bir başka göç krizine maruz bırakmıştır. Aynı zamanda coğrafi olarak AB topraklarına bu denli yakın bir bölgede yaşanan savaş hali Avrupa Birliği'nin özellikle Doğu Avrupa'da yer alan üye devletlerinin güvenlik ve göç hareketlerine yönelik kaygılarını artırmıştır. Özetle, Avrupa Birliği'nin kendi çatısı altında başa çıkmaya çalıştığı ekonomi yönetimi ve demokrasi açığı eksenli sorunlar varlığını sürdürürken, özellikle göç krizi ile birlikte, üye devletlerin Brüksel'e karşı kendi egemenliklerini ve ulusal menfaatlerini gözetme eğilimi daha da ivme kazanmıştır. Bu bağlamda, Birliğin uluslararası nitelikte olan otoritesi ve yetki alanı hiç olmadığı kadar sorgulanır olmuş ve özellikle aşırı sağcı ve popülist liderlerin iktidara geldiği, Macaristan, Polonya, Avusturya, Yunanistan ve İtalya gibi üye ülkelerde Birliğin siyasi anlamda derinleşmesinin hükümetlerarası düzeye indirgenmesi ya da AB'nin çeşitli reformlara tabi tutularak dönüştürülmesi yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır.

Bu çalışmada, yukarıda değindiğimiz tarihsel olaylar ve gelişmeler ışığında tezin ana kavramsal çerçevesini oluşturan Avrupa şüphecilik olgusunu detaylı olarak inceleyeceğiz. Avrupa şüphecilik en genel ifadeyle, Avrupa Birliği yönetimine ve Avrupa entegrasyon sürecine karşı siyasi muhalefetin söylemsel bir pratiği olarak tanımlanabilir. Bu anlamda, Avrupa şüphecilik, Birliğin kurumsal ve yasal yönetim planı ile Avrupa entegrasyonunun gelecekte atacağı derinleşme adımlarının projeksiyonunu hedef almaktadır. Aynı zamanda, Avrupa şüphecilik, Birlikten radikal bir vazgeçme talebi veya entegrasyonda önceki evrelerin tersine çevrilmesi olarak anlaşılabilir temel bir Avrupa Birliği karşıtlığı olarak da yorumlanabilir (de Wilde ve Trenz, 2012: 540). Avrupa

şüpheli tutumun başlıca hedef aldığı konu, Avrupa Birliği'nin uluslararası nitelikte yapılanan egemenliğinin ve genel olarak Avrupa entegrasyon sürecinin meşruiyeti ile ilgilidir.

Yukarıda ortaya koymaya çalıştığımız genel manzara itibarıyla, Avrupa şüpheli argümanlara sahip olan siyasi aktörlerin sayısı ve Avrupa halklarında, Birliğe dair olumsuz görüşlerin yaygınlığı her geçen gün artmaktadır. Avrupa şüpheliğin özellikle son yıllardaki söz konusu yükselişi üç gelişme aracılığıyla açıklanabilir: İlk olarak, Avro krizi ile birlikte Avrupa Birliği'nin uluslararası iktisadi performansı sorgulanırken, İtalya veya Yunanistan gibi Brüksel'in desteğine ihtiyaç duyan ülkelerin taleplerinin göz ardı edilmesi, bu ülkelerde Birliğe yönelik tutumların negatife dönmesine yol açmıştır. İkinci olarak, Birliğin gerçekleştirdiği siyasi derinleşme adımları sonucu, 'Avrupalılık' anlayışının her zamankinden daha fazla dile getirilmesi Avrupalı halkların kendi ulusal kimliklerine odaklanmasına yol açan faktörlerden biri haline gelmiş ve bunun sonucunda Avrupa entegrasyon sürecine dair verilen desteği azaltmıştır. Son olarak ise, özellikle göç krizinin iyi yönetilememesi ile birlikte, göç akınlarına en fazla maruz kalan Avrupa Birliği'nin güney ve doğusunda yer alan ülkelerin halkları başta olmak üzere, Birlik vatandaşlarının genelinde Avrupa Birliği kurumlarına yönelik güvensizliğin artması söz konusu olmuştur (Öner, 2020: 14).

Avrupa şüphelilik, bir tür şemsiye kavramsallaştırma olarak, Avrupa Birliği ile Avrupa entegrasyon sürecine yönelik geniş bir yelpazede ele alınabilecek eleştirel tutumları nitelendiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle de her ne kadar kavramın tarihsel kökenleri çok eskilere dayanmasa da, Avrupa şüpheliğin tanımını, kapsamını ve kavramsal sınırlarını netleştirmek adına birçok sınıflandırma girişimleri olmuştur. Çalışmamızın birinci bölümünde ele alacağımız bu sınıflandırmalardan her birinin literatüre önemli ölçüde katkısı olduğunu kabul etmekle birlikte, çalışmamız boyunca literatürde de en sık kullanılan sınıflandırma olması dolayısı

ile Taggart ve Szczerbiak tarafından geliştirilmiş olan sınıflandırma temel alınacaktır. Söz konusu sınıflandırma bağlamında iki ana Avrupa şüpheciliği tipinden bahsedilebilir: ‘sert Avrupa şüphecilik’ ve ‘yumuşak Avrupa şüphecilik’. Taggart ve Szczerbiak’a göre, sert Avrupa şüphecilik, Avrupa’nın siyasi ve ekonomik entegrasyon sürecinin tamamen reddedilmesi ve ilgili ülkenin Avrupa Birliği’ne üye olarak katılmasına veya Birlik üyesi olarak kalmasına muhalefeti olarak tanımlanmıştır. ‘Avrupa bütünleşmesine koşullu muhalefet’ olarak ifade edilen yumuşak Avrupa şüphecilik ise Avrupa Birliği’nin dayandığı temel değerleri önemli ölçüde paylaşmakla birlikte, genellikle belirli politikalar ya da ulusal çıkarlar düzeyinde Birliğe eleştiriler yöneltmektedir (Taggart ve Szczerbiak, 2001: 10). Bu anlamda, Taggart ve Szczerbiak’ın ortaya attığı Avrupa şüphecilik sınıflandırması, kavramsal kapsamının genişliği ve açıklayıcılık düzeyinin çalışmamıza uygunluğu nedeniyle çalışmamız boyunca tercih edilen sınıflandırma olacaktır.

Avrupa şüpheciliğin yükselişinde en kritik rollerden biri Birlik üyesi ülkelerde giderek güçlenen ve yaygınlaşan sağ popülizm tarafından oynanmıştır. Taggart’ın da ifade ettiği üzere, Avrupa Birliği’ne ve Avrupa entegrasyonuna yönelik muhalefet daha geniş çaplı popülist ve anti-elitist söylemler tarafından şekillendirilmiş ve sonuç olarak popülist söylemlere açıkça karşılık gelen Avrupa şüphecilik biçimleri ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda çeşitli dış tehditlere karşı, Avrupa Birliği’nin bir türlü karşılayamadığı Avrupa halklarının savunma ihtiyacı öne sürülmüştür (Taggart, 2000: 91-98). Bu çalışmanın da ortaya koymayı amaçladığı üzere Avrupa Birliği’nin temelden reddine dayanan sert Avrupa şüphecisi yaklaşım ile Avrupa Birliği’nin işleyişini ve belirli politika alanlarını eleştiren yumuşak Avrupa şüphecisi yaklaşım arasındaki farklar muğlaklaşmış ve her iki yaklaşımın söylemleri iç içe geçmeye başlamıştır. AB’nin son yirmi yılda karşı karşıya kaldığı krizler Birliğe yönelik hoşnutsuzluğun artmasına neden olmuştur. Bu durum, zaman zaman reformların ötesinde Birliğin üye ülkelerin menfaatlerini daha fazla yansıtacak şekilde temelden dönüştürülmesi yönünde “daha sert” Avrupa şüphecisi

söylemlere yol açmıştır. Diğer bir deyişle Avrupa Birliği'ne yönelik yumuşak şüpheci eğilimlerin daha sert ve yer yer reddiyeci bir tutum benimsediği görülmüştür. Örneğin, Avro krizi sonrası kemer sıkma politikalarına yönelik eleştiriler bazı durumlarda Avro Bölgesi'nden çıkmaya dair söylemelere dönüşmüştür. İtalya'da gördüğümüz üzere, Beş Yıldız Hareketi'nin lideri Beppe Grillo ve Kuzey Ligi Partisi'nin lideri Matteo Salvini sıklıkla AB ekonomi politikalarını eleştirirken gerekli reformlar yapılmadığı takdirde İtalya'nın Avro'dan ayrılması gerekeceği yönünde açıklamalarda bulunmuştur.

Bu bağlamda giderek sertleşen Avrupa şüpheci argümanların ışığında çalışmamız boyunca sıklıkla başvuracağımız bir başka kavramsal çerçeve de popülizm ile ilgilidir. Tıpkı Avrupa şüpheciliği örneğinde olduğu gibi, popülizm de günümüzde sıklıkla çalışılan ve bu nedenle üzerine geniş çaplı bir literatür oluşturulan kavramsallaştırmalardan biridir. Mudde'ye göre, komünizm veya liberalizm gibi genel geçer ideolojilerin iç tutarlılığını ve entelektüel gelişmişliğini göstermeyen popülizm, 'ince merkezli bir ideoloji' (*thin-centred ideology*) olarak, toplumun temelde iki homojen ve birbirine düşman gruba ayrıldığını iddia ederken; saf ve erdemli halk ile yozlaşmış ve bencil seçkinlerin bu iki grubu oluşturduğunu ileri sürmüş ve siyasetin seçkinler yerine halkın genel iradesinin bir ifadesi olması gerektiğini savunmuştur (2004: 543). Popülist anlayışın özünde üç temel unsur bulunmaktadır: (i) halk kavramının etik odaklı kullanılıp, organik bir yapı biçiminde resmedilmesi yoluyla siyasi meşruiyetin ayrıcalıklı kaynağının elitler yerine sıradan vatandaşlar olduğu vurgusunun yapılması; (ii) mecazen bir 'kast' olarak algılanan ve tüm siyasi (aynı zamanda sosyal) kurumlar ile onların profesyonelleşmiş bileşenleri (politikacılar, bürokratlar, gazeteciler ve akademisyenler) olarak yekpare bir grup biçiminde algılanan seçkinlere karşı duyulan derin öfke; (iii) geleneksel temsili demokrasi kurumlarının kınanması bağlamında, egemenliğin yalnızca halkın elinde olduğu ve politikacıların sadece uygulayıcı rolüne indirgenmesi yoluyla,

‘aşağıdan’ ve ‘hakiki’ bir demokrasinin gerçekleştirilmesine duyulan kuvvetli inanç (Franzosi, Marone ve Salvati, 2015: 112).

Halkı, millet kavramıyla eşleyen milliyetçi bakış açısıyla dirsek temasında olan popülizm, halkı tanımlayıp, bütünlüğünü vurgularken en çok başvurduğu öğelerden biri de ulusal kimlik olgusudur. Bu nedenle, Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde görülen popülist hareketler, yabancı düşmanlığı ile ortaklaşan söylemler kullanarak dışlayıcı bir karaktere bürünmüşlerdir. Göç krizinden sonra iyiden iyiye açığa çıkan bu durum, Avrupa’nın birçok ülkesinde, halkın karşısında konumlandırılan başlıca grup olan elitlere, ‘öteki’ kategorisindeki insanları da eklemekte ve söz konusu insanların (başta göçmenler ve sığınmacılar olmak üzere) halkın kültürel bütünlüğünü, refahını, huzurunu ve güvenliğini tehdit eden ve ‘acilen çözülmesi gereken bir sorun’ olarak yorumlanmasını yaygınlaştırmaktadır. Bu bağlamda, Mudde (2007: 1) “popülist sağın Avrupa’daki en başarılı yeni parti ailesi olduğunu” öne sürerken, söz konusu parti ailesinin ortak ideolojik özellikleri arasında milliyetçilik, yabancı düşmanlığı, refah şovenizmi, güçlü ve merkezi devlet anlayışı ve geleneksel ahlaki yaklaşımın bulunduğunu iddia etmiştir. Bir başka deyişle, sağ popülistlerin temel olarak üzerine yoğunlaştığı husus, halkı oluşturan vatandaşların, kültürel, ekonomik ve güvenlik bazlı kaygılarını ortadan kaldırılabilecek yegâne, hakiki ve biricik halk temsilcileri oldukları inancını kamuoyuna yerleştirmeye çalışmaktır. Bu anlamda, göç krizinin hem Avrupa Birliği kurumları hem de ulusal yönetimler tarafından iyi yönetilememesi, popülistlerce, söylemlerinin doğruluğunu ortaya koymak adına, etkili bir şekilde kullanılmış ve Birlik genelinde sağ popülizmin hem yayılmasına hem de güçlenmesine neden olmuştur. Bir başka deyişle, Avrupa toplumlarında göçmen ve sığınmacı sayısının giderek artması ve bu kişilerin sosyal entegrasyonlarına yönelik somut adımlar atılmaması sonucunda Birlik vatandaşları arasında ortaya çıkan ekonomik, kültürel ve güvenliğe dayalı endişeler, sağ popülist liderler ve partiler tarafından göçmen karşıtlığı şeklinde konsolide edilmiştir. Ulusal

yönetimler ile Avrupa Birliği kurumlarına karşı eleştirel bir tavrın, eş deyişle Avrupa şüphecilik, şekillenmesi biçiminde kanallize edilmiştir.

Çalışmamız boyunca popülizm üzerine yürüteceğimiz tartışmalarda başvuracağımız bir diğer analiz ise Müller'e aittir. Müller'e (2016) göre, popülizm için elitizm karşıtlığı gerekli koşul olmakla birlikte yeterli değildir, zira popülistler aynı zamanda çoğulculuk karşıtıdır. Sadece kendilerinin halkı temsil ettiklerini iddia ederken, iktidara geldiklerinde muhalefetin meşruiyetini tanımayan popülistler, ayrıca kendilerine destek vermeyenleri de ahlaki saflık üzerinden tanımladıkları halkın bir parçası olarak görmemektedir. Bu nedenle, dışlayıcı bir kimlik politikası olarak popülizm, özellikle temsili demokrasi için ciddi bir tehlike oluşturmaktadır. Ahlakçı bir politika tasavvuru olan popülizmin bir başka merkezi iddiası ise, sadece bazı insanların hakiki halkı oluşturduğu yönündedir. Bu anlamda popülistler, halkın tek ses olabileceğini ve politikacılara iktidarda yapmaları gerektiğiyle ilgili zorunlu emirler verebileceğini varsayarken, politikacılarla vatandaşlar arasında aracı rolündeki parti içi organizasyonları ve demokratik prosedürleri olabildiğince ortadan kaldırmak istemekte ve 'doğrudan temsil' kavramını vurgulamaktadır. Dahası, iktidardaki popülist aktörler toplumsal kutuplaşma anlamında halkı gelecek çatışmalara hazırlama hedefindedir, zira hiçbir zaman düşman eksikliği yaşamayan popülist irade, sıklıkla mevcut durumu bir kriz (varoluşsal bir tehdit) olarak tanımlamakta ve mevcut kriz durumu popülist yönetimin meşru kılınması için araçsallaştırılmaktadır. Bunun yanı sıra, popülizm, çoğunluk iradesi üzerindeki kısıtlamalar, kuvvetler ayrılığı, azınlık haklarının korunması ve hatta temel haklar bağlamında anayasacılığa karşıdır. Söz konusu demokratik prosedürleri ve prensipleri, hakiki halkın hakiki temsilcileri tarafından doğrudan temsil edilmesinin önündeki engeller olarak algılamaktadır. Popülizmin cazibesi ve başarısı demokratik rejimlerin tutamadığı sözlere dayanırken, demokrasinin yerine getiremediği iddia edilen en önemli vaadi olan halkın kendisini yönetebilmesinin, ancak popülizm aracılığıyla

gerçekleştirilebileceği öne sürülmektedir. Dolayısıyla, popülizm zayıf parti sistemlerinin olduğu toplumlarda daha güçlüdür. Keza, kimlik politikasının baskın olduğu ülkelerde, popülizm daha başarılıdır ve günümüzde Avrupa'daki popülizmin yükselişi, Avro krizinin teknokrasi üzerinden okunmasına ek olarak göç krizinin çözümüne dair somut ve yapıcı adımlar atılmamasıyla da anlaşılabilir.

Çalışmamızın üzerine inşa edildiği bir başka kavramsal odak noktası ise göç olgusunun Avrupa Birliği tarafından nasıl ele alındığıyla ilgilidir. Bu anlamda, Karacalar'ın (2019: 55-56) analizini baz aldığımız takdirde, 1980'li yıllardan itibaren Brüksel yönetimi tarafından benimsenen ve birçok Birlik üyesi devlet tarafından da sıklıkla başvurulmuş göç meselesine dair yaklaşımlar dört başlık altında sınıflandırılabilir. İlk olarak, göç politikalarının, göç alan ülkelerin ulusal olarak ele aldığı uygulamaların yerine 'Avrupalılaştırılarak' Birlik genelinde yürürlüğe giren ilkeler, kurallar, prosedürler ve hukuki mevzuat aracılığıyla ortaklaştırılması süreci söz konusudur. Çalışmamızın ikinci bölümünde de ayrıntılı bir şekilde ele alacağımız üzere, göç meselesinin ortak paydada ve Birlik üyesi devletler arasında tesis edilecek bir dayanışma çerçevesinde nasıl yönetileceği, uzunca bir süredir Avrupa Birliği'nin siyasi gündeminin üst sıralarında yer almaktadır. Bu bağlamda, özellikle düzensiz göç akınlarının yönetilmesinin altında yatan ulus-devlet merkezli bakış açısı ve kontrol mantığı, Avrupa Birliği üyesi olan devletleri iş birliğine sevk ederek göç politikalarının, Avrupalılaşma sürecini başlatmış ve böylelikle, ulusal mevzuat, politika ve uygulamaların yerine devreye girmesi planlanan geniş kapsamlı ve yeknesak bir sistemin meydana getirilmesi amaçlanmıştır.

İkinci olarak, özellikle Asya ve Afrika'nın çeşitli bölgelerinde ortaya çıkan askeri çatışmalar, siyasi istikrarsızlıklar ve toplumsal belirsizlikler, sosyal refah açısından Avrupa Birliği üye devletleri ile bu bölgelerdeki Üçüncü Dünya ülkeleri arasındaki uçurumu giderek derinleştirmiş, bunun sonucunda her geçen gün Birliğe yönelen düzensiz göç akınlarını arttırmış ve Avrupa Birliği genelinde göç ve iltica konularına dair

daha katı bir tutum sergilenmesine neden olmuştur. ‘Avrupa Kalesi’ (*Fortress Europe*) olarak da nitelendirilen bu bakış açısı doğrultusunda Birlik topraklarına ayak basan göçmen ve sığınmacı sayısını azaltmak amacıyla göçü kısıtlayıcı uygulamalara ağırlık verilmiş, sınır kontrollerinin sertleştirilmesi öngörülmüş ve kabul işlemlerinin zorlaştırılması buna paralel olarak da sınır dışı etme süreçlerinin kolaylaştırılması planlanmıştır. Özellikle Avrupa halklarında göçmen karşıtlığına dönüşmekte olan kaygıların ve korkuların bir yansıması olarak, Birlik genelinde göç politikalarının kısıtlayıcılığı ve baskıcılığı artırılmıştır. Bu bağlamda, fiziksel kontrol tedbirleri önceliklendirilirken, halihazırda Birlik toprakları üzerinde yaşayan göçmenlerin ve sığınmacıların temel haklarının korunması ve yaşam koşullarının insani düzeye çıkarılması için gösterilen çaba ve ayrılan bütçelerde azalma görülmüştür.

Üçüncü olarak, ‘Avrupa Kalesi’ yaklaşımının bir adım ötesi olarak yorumlanabilecek şekilde ortaya çıkan ve göçmenlere yönelik karşıtlığı bir üst boyuta taşıyan bakış açısı ‘göçün güvenlikleştirilmesi’¹ olarak ifade edilebilir. Düzensiz göç akınları gibi herhangi bir toplumun kimliğini zayıflattığı iddia edilen süreçler, özellikle de toplumun hayatta kalmasına yönelik tehdit olarak algılandığı takdirde toplumsal güvensizliğe yol açarak güvenlikleştirici uygulamalara meşruiyet zemini kazandırır. Avrupa genelinde, ulusal düzeyde göçün güvenlikleştirilmesini başarıyla uygulayan sağ popülist siyasi aktörler, göçmenleri ve sığınmacıları bir güvenlik tehdidi olarak sunarak, kültürel anlamda ev sahibi toplumlardan farklılaşan yabancı nüfusa şüpheyile yaklaşan seçmenlerin desteğini kazanmıştır. Birlik düzeyinde ise bir tehdit olarak yorumlanan

¹ Güvenlikleştirme kavramını ilk olarak ortaya atan Kopenhag Okulu temsilcisi Ole Waever’a göre ‘güvenlik’ uluslararası politika bağlamında farklı sonuçları olan bir söz eylemidir ve herhangi bir siyasi aktör, bahse konu olan söz edimini kullanarak, ele aldığı konuyu politikadan güvenlik endişeleri alanına taşımaya çalışır ve böylece toplumsal olarak inşa edilmiş tehdiye karşı olağanüstü araçları meşrulaştırmayı hedefler. Bu bağlamda, güvenlikleştirme, toplumsal ajanlar arasında gerçekleşen ve tehdit olgusunun tamamen öznel biçimde inşa edilmesine dayanan bir süreçte işaret etmektedir (Buzan, Waever ve de Wilde, 1998: 603-606). Dolayısıyla, güvenlikleştirme, herhangi bir politika alanında olağan ve yerleşmiş uygulamaların ötesine geçerek olağanüstü tedbirler almayı haklı çıkarmak amacıyla söz konusu politika alanının olağandışı bir tehdit unsuru olarak algılanmasını sağlayan bir stratejidir (Karacalar, 2019: 56).

göçün polisiye yöntemlerle engellenmesi adına FRONTEX veya EURODAC gibi Avrupa Birliği kurumları oluşturulmuş ve bu kurumların yetki alanları ile maddi ve teknik kapasiteleri giderek yükseltilmiştir. Huysmans'a (1995) göre göçmenlerin ve sığınmacıların varlığını bir tehdit olarak gören ve göçü güvenlikleştiren mantık, üç temel konuda adım atılması gerektiğini vurgulamıştır: 'İç güvenlik' alanında, göç alan ülkelerde göçmenlerden ve sığınmacılardan kaynaklandığı düşünülen asayiş sorunlarının kolluk kuvvetleri aracılığıyla çözülmesi planlanmaktadır. 'Kültürel kimlik' kapsamında, Avrupa toplumlarının temellendiği sosyal normlara ve kültürel değerlere uyum sağlayamayan ve hiçbir zaman da uyum sağlayamayacağı varsayılan göçmenlerin ve sığınmacıların, ev sahibi halkların kültürel bütünlüğünü ve toplumsal huzurunu tehlikeye atmaması adına önlemlerin alınması öngörülmektedir. 'Refah devleti' bağlamında ise ucuz ve esnek iş gücü sağlayan göçmenlerin Avrupalı işçilerin istihdam edilmesini engellemesi ve söz konusu göçmenlerin 'haksız' yere toplumsal yardımlardan ve hizmetlerden yararlanması, ev sahibi toplumların refah düzeyini tehdit ettiği için bahse konu olan yabancıların bu imtiyazlarının son bulması vurgulanmaktadır.

Son olarak Avrupa Birliği'nin başvurduğu bir diğer göçle mücadele yaklaşımı ise 'göçün dışsallaştırılması'dır. Bu bağlamda, Birlik adına Brüksel yönetimi ve düzensiz göçe yoğunlukla maruz kalan bazı üye devletleri, düzensiz göç akınlarının kaynağı konumundaki ülkelerle ikili anlaşmalar yaparak, söz konusu göçmenlerin Birlik topraklarına ayak basmalarını engellemeye çalışmıştır. Bahse konu olan üçüncü ülkelerle yürütülen iş birliği aracılığıyla Birliğin sınırları dışında belirli tampon bölgeler oluşturulmuş ve Avrupa'ya göç etmeye çalışan insanların bu bölgelerde kalmaları hedeflenmiştir. Bununla birlikte, söz konusu göçmenlerin tampon bölgelerde insanlık dışı şartlarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmaları, iş birliğine girilen üçüncü ülkelerin göçmenlere yönelik olumsuz muameleleri ve sonuç olarak bu sürecin bir başka insanlık dramına dönüşmesi ne Avrupa Birliği'nin ne de göçü dışsallaştıran üye ülkelerin

gündeminde yer bulmuştur. Bu nedenle, göçün dışsallaştırılması, tıpkı göçün güvenlikleştirilmesi durumunda olduğu gibi, Avrupa Birliği'ne gelen göçmen ve sığınmacı sayılarını azaltmakla birlikte, söz konusu düzensiz göç akınlarının uzun vadeli ve insani değerler çerçevesinde kökünden çözümüne dair hiçbir katkı sağlamamıştır.

Avrupa göç politikasının uygulanmasına dair eksikliklerden en çok zarar gören ve etkilenen ülkeler arasında yer alan İtalya hem Avrupa şüpheciliğin hem de popülizmin hızlı yükselişine sahne olmuştur. Göç Krizi öncesinde de çeşitli mali krizler ile sarsılan İtalya'da göç akınlarından kaynaklanan ekonomik maliyetler ve sosyal uyum problemleri, ülke gündeminde üst sıralarda yer almıştır. Göçün dışsallaştırılması ve güvenlikleştirilmesine dair AB politikalarının ulusal düzeyde en güçlü savunucularından olan İtalya'nın, bu çalışma kapsamında bir örnek olarak incelenmesi, AB'nin göç politikalarını ve bu politikaların etkinliğini derinlemesine kavramak için önemli bir zemin oluşturmaktadır. Göç politikalarının Avrupa şüpheciliğin ve sağ popülizmin yükselişine olan etkilerini gözlemlemek adına İtalya bir laboratuvar görevi görmektedir.

Avrupa Birliği'nin temellerinin atıldığı 1950'li yıllardan beri Avrupa entegrasyon sürecine en yoğun desteği veren ülkelerin başında gelen İtalya'nın hem Avrupa Birliği'ne hem de Birliğin siyasi ve ekonomik düzeydeki derinleşme uygulamalarına dair yaklaşımı aşamalı olarak olumsuz bir karaktere bürünmüş ve önceleri ülkede oldukça yaygın olan Avrupa yanlısı tutum, özellikle sağ popülist politikacıların söylemleriyle Avrupa şüpheciliğine doğru evrilmeye başlamıştır. Birlik genelinde olduğu gibi İtalya'da da Maastricht Antlaşması sonrasında, siyasi ve ekonomik anlamda Brüksel'e devredilmesi gereken yetkilerin hem ulusal egemenliği hem de iktisadi bağımsızlığı tehlikeye attığı ifade edilmiştir. 1998 Yılında Avro'ya geçilmesi sonucu İtalyan üreticilerin önemli bir kesimi ekonomik zorluklar yaşamış ve bu durum, Kuzey Ligi gibi popülist siyasi partilerin ön ayak olmasıyla Avro üzerinden Avrupa Birliği çatısı altında yürütülen ekonomik derinleşme adımlarının eleştiriye tabi tutulmasına neden olmuştur.

İtalya’da sağ popülizmin körüklediği Avrupa şüphesizliğin yükselişinde rol oynayan gelişmelerin başında Avro krizi gelmektedir. Mali disiplin geleneği olmadığı için AB’de Avro Krizi’nden dolayı en çok hasar alan ekonomilerden biri olan İtalya, özellikle ülke dış borcunun ve bütçe açığının çok yüksek düzeylere gelmesi sonucunda, Avrupa Birliği’nin de baskısıyla sıkı para politikalarını devreye sokmaya başlamış ve kemer sıkma uygulamalarını yoğunlaştırmıştır. İtalyan halkının refahı için yapılması planlanan kamu harcamalarında kesintiye gidilmiş, vergi oranları artırılmış, çeşitli tasarruf projeleri gerçekleştirilmeye çalışılmış ve alınan tüm önlemlere rağmen ülkede enflasyon oranları yükselirken, işsizlik artmış ve İtalyan ekonomisi, özellikle üretim sektörünün karşılaştığı zorluklar nedeniyle, küçülme riskiyle karşı karşıya kalmıştır.

İtalya’da Avro krizinin olumsuz etkilerinin yoğun bir şekilde hissedilmeye devam ettiği 2010 yılında, Tunus’ta başlayan ve kısa süre içinde Kuzey Afrika ile Orta Doğu’da birçok ülkeye sıçrayan Arap Baharı sürecinin tetiklemesiyle Avrupa’ya yönelen göç akınlarının ilk uğrak noktalarından biri İtalya olmuştur. Bu bağlamda, Afrika kıtasına olan coğrafi yakınlığı, uzun Akdeniz sahillerinin varlığından ötürü sınır kontrollerinin tam anlamıyla yapılamıyor olması ve aynı zamanda göçmen kabul prosedürlerinin ve iltica üzerine yoğunlaşan mevzuatın yetersiz olması, İtalya’yı düzensiz göçmenler ve sığınmacılar için oldukça cazip bir hedef haline getirmiştir. Sonuç olarak, ülkeye izinsiz şekilde giriş yapan göçmen ve sığınmacı sayısı arttıkça, Dublin Sözleşmesi gereği bu kişileri kayıt altına alıp, kabul işlemlerini başlatması gereken İtalya’nın göç idaresi bu denli bir yoğunlukla başa çıkamamış ve ülke hem maddi hem de teknik anlamda büyük zorluklar çekmeye başlamıştır. İtalyan hükümetlerinin her fırsatta söz konusu krizi Avrupa Birliği’ne havale etmeye çalışması ve Birliğe yönelttiği yardım talepleri karşılık bulmamış ve İtalyan devleti göçü hem dışsallaştırma hem de güvenlikleştirme eğilimini benimsemiştir. Bir yandan ülkedeki göçmenler ile sığınmacıların yaşam koşulları kötüleşirken, diğer yandan İtalya’nın göçü dışsallaştırma stratejisi sonucu Libya ve Tunus

gibi göç kaynağı ülkelerle yaptığı ikili anlaşmalar, İtalya'ya yönelen göçmenlerin bu kaynak ülkelerde çeşitli insanlık dramlarına maruz kalmalarına neden olmuştur. Aşamalı olarak İtalya'daki göç sorunu giderek büyümüş ve sosyal entegrasyon konusunda herhangi bir somut adım atılmamasından ötürü, ülkedeki göçmenlere ve mültecilere ilişkin toplumsal gerilim artmaya başlamıştır.

Özetle, yukarıda da değindiğimiz Avro krizi ve göç krizinin yıkıcı etkileri ülkede günbegün daha fazla hissedilmeye başlayınca, söz konusu sorunlarla 'tek başına' yüzleşmek zorunda kalan İtalya'ya Birlikten yeterli desteğin gelmemesi, Brüksel yönetimine ve genel olarak Avrupa entegrasyon sürecine yönelik bir güven bunalımı yaşanmasına neden olmuştur. Hem İtalyan kamuoyunda hem de ülkedeki siyasi aktörler arasında Avrupa şüpheciliği yaygınlaşmaya, Birliği hedef alan politik söylemler sertleşmeye ve İtalya'nın ulusal egemenliği ile ekonomik bağımsızlığının yeniden elde edilmesine dair talepler yoğunlaşmaya başlamıştır.

İtalya'da Avrupa şüpheciliğinin yükselişe geçmesinde, Avrupa Birliği'nin ekonomik ve siyasi alandaki derinleşme dalgaları sonucu uluslararası otoritesinin artması, Avro krizi ve göç krizi süreçlerinde Birliğin İtalya'ya, talep ettiği düzeyde destek vermemesi gibi dışsal faktörlerin yanı sıra, ülkedeki siyasal yapılanmanın da etkisi vardır. İtalyan siyasi tarihindeki en büyük kırılmalardan biri olan Birinci Cumhuriyet'ten İkinci Cumhuriyet Dönemine geçiş sürecinin yaşandığı 1990'lı yılların ilk yarısından itibaren, yenilenen parti sistemi bağlamında İtalyan yönetiminde söz sahibi olan siyasi partilerin büyük bir kısmı popülist anlayışla hareket etmiştir. Bu dönemde, İtalyan siyasetine yön veren figürlerin başında popülist liderler olarak düşünülebilecek Forza Italia lideri Silvio Berlusconi ve Kuzey Ligi'nin başında bulunan Umberto Bossi yer almaktadır. İki lider ve partileri, kendi değer yargıları, iletişim tarzları, düşman ve dost ayırımına dayanan kutuplaştırıcı görüşleri aracılığıyla İtalyan toplumunun hem ülkeye hem de Avrupa Birliği'ne dair görüşlerini büyük ölçüde etkilemişlerdir. Bu bağlamda, İtalya, diğer

gelişmiş Birlik üyesi ülkelerden ayrılmaktadır. Mudde'nin (2007) de belirttiği gibi, siyasetin kişiselleştirilmesi, sivil topluma yerleşen popülist iletişim biçimlerinin normalleşmesi, medyanın propaganda faaliyetlerinin, popülist siyasi görüşlerini iletirmek için kullanan iş adamlarının kontrolü altında yoğunlaşması, çeşitli 'düşman siyaseti' türleri bağlamında ırkçılık ve yabancı düşmanlığının ortaya çıkışı ve kamu politikası ortamında popülist bir politik gündemin giderek meşrulaşması gibi dinamikler aracılığıyla İtalya'da halihazırda var olan kaotik siyasi ortamın ve Tangentopoli sonrası ortaya çıkan iktidar boşluğunun sağcı popülist siyasi aktörler tarafından etkili bir şekilde doldurulduğu görülmüştür.

Bir taraftan, özellikle Avro krizi ile göç krizinden en çok etkilenen Birlik üyesi ülkelerden biri olup, Brüksel'den yeterince destek alamayan, diğer taraftan da İtalyan kamuoyunda yayılmaya başlayan Avrupa Birliği'ne yönelik eleştirel tavrı, siyasallaştıran ve kendi politik menfaatleri uğruna kullanan sağ popülist partiler ve liderler nedeniyle Birliğe dair tutumu olumsuz yönde etkilenen İtalya, bu anlamda özgün bir vaka olarak karşımızda durmaktadır. Daha açıkça ifade etmek gerekirse, 1950'li yıllardan neredeyse 2000'li yılların başına kadar Avrupa entegrasyonuna ve Avrupa Birliği'ne en çok desteği veren ve genel itibarıyla en Avrupa yanlısı Birlik üyesi ülkelerden olan İtalya'nın günümüzde Avrupa şüpheciliğin en yoğun biçimde gözlemlendiği ülkelerden biri haline gelmesi, İtalya'yı diğer üyelerinden önemli ölçüde farklılaştırmaktadır. Söz konusu özgünlüğün yanı sıra kendi içinde yaşadığı dönüşümün de etkisiyle, Avrupa şüpheciliğin ülke siyasetinde söz sahibi olan görüşlerden biri haline gelmesi bakımından İtalya, Avrupa Birliği'nin geleceğinin nasıl şekilleneceğine dair etkili ipuçları verme potansiyeline de fazlasıyla sahiptir. Bu bağlamda, İtalya, Avrupa'da giderek yayılmakta olan Avrupa şüpheciliğin ve sağ popülist yaklaşımın gelişimi, olgunlaşması ve hükümet düzeyine kadar yükselmesi açısından bir prototip oluşturmuştur. Yine yumuşak Avrupa şüpheli yaklaşımların zaman zaman, özellikle de ekonomi ve göç yönetişimi

hususlarında, nasıl sert Avrupa şüpheciliğe dönüştüğünü gözlemleyebilmek için de İtalya örneği çarpıcı bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Avrupa Birliği'ne yönelik tepkilerin önümüzdeki yıllarda nasıl şekilleneceğine ve Birliğin bu reaksiyonlara nasıl karşılık vereceğine dair yapılabilecek siyasi projeksiyonlar adına İtalya çok önemli bir vaka olarak ortaya çıkmaktadır. Bu düşünceden hareketle, çalışmamızda İtalya'da Avrupa şüpheciliğin sağ popülist hareketler ve aktörler aracılığıyla nasıl yükselişe geçtiğini, özellikle ülkenin deneyimlediği göç krizi bağlamında ele alacağız.

Çalışmamızda cevap arayacağımız başlıca araştırma sorunsalımız da yukarıda değindiğimiz İtalya'nın sahne olduğu siyasi süreçler ve dönüşümlerle yakından ilgili olacaktır. İtalyan halkı için Avrupa Birliği'nin ve Avrupa entegrasyonunun ne anlama geldiği, Birlikten beklentilerin hangi yönde değişime uğradığı, Avrupa Birliği'nin uluslarüstü yetki alanının kapsamı konusundaki getirilen eleştiriler, Birliğin 'içeriden' yapılacak değişikliklerle nasıl bir hal alacağı ve İtalya'nın Birliğin yeni yapılanmasında hangi konumda olacağı gibi konular üzerinden şekillenen İtalyan Avrupa şüpheciliğinin İkinci Cumhuriyet Döneminin başlangıcı olan 1990'lar itibariyle yükselişe geçmesinde, yaygınlaşmasında, olgunlaşmasında ve günümüzde ülkenin siyasi rotasına yön veren görüşlerden biri haline gelmesinde hangi süreçlerin etkili olduğu çalışmamızın başlıca araştırma problemini meydana getirmektedir.

Söz konusu araştırma sorunsalına karşılık olarak çalışmamızın ana argümanı ise şöyle şekillenecektir: Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da Arap Baharı sürecinin neden olduğu çeşitli siyasal, toplumsal ve ekonomik belirsizliklerin tetiklemesi sonucu Avrupa'ya yönelen göç akınlarının, 2011'de başlayıp en yüksek seviyeye ulaştığı 2015 yılı itibariyle devam eden süreçte, İtalya özelinde, Avrupa şüpheciliğin yükselişinde katalizör etkisi olmuştur. Bu bağlamda, çalışmamızda göç krizleri ve artan düzensiz göç dalgaları sonucu ortaya çıkan çeşitli sorunların çözümü için Avrupa Birliği'nin beklenen düzeyde İtalya'ya destek vermemesi ve Birliğin ortak göç politikasını dayatmaya çalışması ile ülke

kamuoyunda giderek yükselen Avrupa Birliği'ne yönelik olumsuz fikirlerin, günümüz İtalyan siyasetinin en önemli bileşenlerinden olan sağ popülizm aracılığıyla konsolide edilmesi, ülkede Avrupa şüpheciliğin artışında en önemli dinamiklerden biri olarak ortaya konacaktır. Dahası, çalışmamız İtalya örneği üzerinden yapacağı analizler ışığında, sağ popülizmin güçlenmesi ile Avrupa şüpheciliğinin paralel bir yükseliş gösterdiği iddiasında bulunmaktadır. İtalyan sağ popülist partilerin, göçmen karşıtı politikaları ve Avrupa Birliği'ne yönelik eleştirilerinin, ülkedeki Avrupa şüpheciliğinin yaygınlaşmasında ve güçlenmesinde ne denli etkili olduğunu göstermeye çalışacaktır.

Bu noktada yukarıda detaylıca açıkladığımız kavramsal çerçeveye ilaveten çalışmamızın ilgili literatüre sağlayacağı katkıları, konuyla ilgili yazında nereye konumlandığını ve bu konudaki diğer araştırmalardan hangi hususlarda ayrıldığını belirtmek yerinde olacaktır. Günümüzün en sıcak gündem maddelerinden biri olan göç konusunda, Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler, Sosyoloji ve Antropoloji gibi birçok bilimsel alanda fazlasıyla çalışma olmasına rağmen, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikalarına dair eser (Gümrükçü vd., 2022; Bozkurt, 2022; Çam, 2014; Yazan, 2019; Erkıral Tavas, 2022) sayısı oldukça azdır ve bu çalışmaların bir kısmı, göç konusunu Avrupa Birliği hukuki mevzuatı bağlamında irdelerken, büyük bir çoğunluğu ise Avrupa Birliği'nin göç politikalarını Birliğin Türkiye ile olan ilişkileri, özellikle de Türkiye ile imzalanan Göç ve Mülteci Mutabakatı, üzerinden ele almayı tercih etmiştir.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği'nin düzensiz göçle mücadele adına attığı siyasi ve hukuki adımları derleyen Yüksek lisans veya Doktora tezleri (Yanık Aslan, 2021; Şahin, 2022; Ultan, 2015; Çiçek, 2022) de son yıllarda artmaya başlamıştır. Bununla birlikte, söz konusu çalışmalar genel itibariyle Avrupa Birliği'nin göç politikalarını tarihsel bir şekilde ele alıp, göçün güvenlikleştirildiği uygulamalara odaklanırken, Birliğin göç yönetimini bir bütün halinde incelememiştir. Bir başka deyişle, bu çalışmalar genel itibariyle Avrupa Birliği'nin güvenlik politikalarının göç özelinde nasıl uygulamaya

alındığını analiz etmeye çalışmıştır. Diğer taraftan, tıpkı konuyla ilgili olarak yazılan akademik eserlerde olduğu gibi, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikalarını ele alan tezlerin önemli bir kesimi (İrdem, 2018; Tepealtı, 2020; Şemşit, 2010; Şakrak, 2019) konuyu Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri bağlamında irdelemiş, Birliğin göçü dışsallaştırma stratejisi kapsamında Türkiye'nin oynadığı kritik role odaklanmıştır.

Bununla birlikte, Avrupa Birliği'nin göç meselesine yaklaşımı konusunda, Birlik genelinde son yıllarda yükselişe geçen sağ popülist siyasi aktörlerin ve hareketlerin ne denli etkili olduğuna dair akademik araştırmalar (Çakı, 2021) oldukça azdır. Öte yandan, birçok Avrupa ülkesinde giderek yükselmekte olan sağ popülizm, ilgili akademik literatüre (Aknur ve Saylan, 2021; Bank ve Meşe, 2023; Yıldız, 2020; Atikkan, 2017) konu olsa da bu eserlerin büyük bir çoğunluğu, sağ popülizmin yükselişini genel bir bakış açısıyla incelemiş ve bu süreçte göç krizinin oynadığı role değinmemiştir. Ayrıca, sağ popülizmin yükselişini ülke örnekleri üzerinden okuyarak, analiz düzeyini derinleştiren çalışma sayısı (Uzunçayır, 2021) da oldukça azdır. Bununla birlikte, oldukça güncel bir konu olması bakımından Avrupa şüphecilik üzerine kaleme alınan çok fazla eser (Aras, 2015; Karahan, 2024) yoktur. Söz konusu çalışmalar, demokrasi açığı sorunu ile Avro krizi üzerinden Avrupa Birliği'ne yönelen eleştirilere odaklanmakla birlikte, göç krizinin Avrupa şüpheciliğin yükselişini nasıl etkilediğini inceleme konusu yapmamıştır.

Literatürün genel bir panoramasını incelediğimizde, Avrupa'da güçlenmekte ve yayılmakta olan sağ popülizmin göç krizinin Birlik üyesi olan ülkelere etkilerini araçsallaştırarak, göç meselesini siyasallaştırması sürecine dair yeterli sayıda ve nitelikte çalışma olmadığı gözlemlenmiş olup, bu konudaki mevcut çalışmaların da analiz düzeyinin Avrupa genelinde kaldığını belirtmek gerekmektedir. Bununla beraber, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikalarını, İtalya örneği temelinde ele alan tek çalışma (Turgay, 2023) ise hem Birlik düzeyinde hem de İtalya özelinde yalnızca göçün güvenlikleştirilme

sürecine odaklanmış ama göçün güvenlikleştirilmesinin altında yatan ideolojik analizlere ve bu sürecin Avrupa şüpheciliğın yükselişine yönelik etkilerine yer vermemiştir.

Bu bağlamda, çalışmamız, literatürdeki çoğu çalışmadan farklı olarak göç sorunu özelinde sağ popülizmin Avrupa şüpheciliği ne denli etkilediğini, belirli bir ülke üzerinden inceleyecektir. Böylelikle, Avrupa şüpheciliği ile sağ popülizm arasındaki ilişkiselliğe yönelik tartışmalar yürütüleceği gibi, İtalya örneği üzerinden konu ele alınacağı için araştırma sorunsalı detaylı bir şekilde irdelenecektir. Bu bağlamda, İtalya’da sağ popülizmin Avrupa şüpheciliği nasıl etkilediği ile ilgili siyasi aktörlere dair ayrıntılı analizler yardımıyla ele alınacak ve söz konusu analiz, göç konusunun bu süreçte nasıl bir katalizör görevi üstlendiğini ortaya koymaya çalışacaktır. Bu anlamda, göç, sağ popülizm ve Avrupa şüpheciliği üçgeninden hareketle İtalya’nın mevcut siyasi panoraması ele alınırken, ülkenin göç politikalarının nasıl şekillendiği ve Avrupa Birliği ile ilişkilerinin göç sorunu nedeniyle nasıl değişikliklere uğradığı incelenecektir. Dolayısıyla çalışmamız, bu üç hususun İtalya örneğinde nasıl kesiştiğini ayrıntılı bir şekilde ve karşılıklı ilişkisellik kapsamında, analiz ederek Avrupa şüphecilik, göç ve sağ popülizm literatürlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmamızın araştırma evreni ve örnekleme konusuna değinmemiz gerekirse, Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında göç krizinden en fazla etkilenenlerin başında gelmesi bakımından analizimizin odaklandığı İtalya’da Avrupa şüpheciliğının nasıl yükselişe geçtiği, ülkenin önde gelen sağ popülist partileri ve liderlerine yönelik yapılacak tartışmalar ışığında incelenecektir. Bu anlamda, çalışmamız İtalya’da, sağ popülizmin yükselişe geçtiği İkinci Cumhuriyet Dönemine odaklanırken, bu süre zarfında ülke yönetiminde ve siyasi gündeminde en fazla söz sahibi olan üç siyasi parti olarak Forza Italia, Kuzey Ligi ve Beş Yıldız Hareketi irdelenecektir. Bu partilere dair genel olarak yapılacak incelemelerden hareketle, partilerin göç olgusuna yaklaşımları, Avrupa şüpheci görüşleri ve popülist yaklaşımları ele alınarak, İtalya’nın siyasi düzeni kapsamında, ülke

genelinde göç politikalarının şekillenişinde ve Avrupa şüpheciliğin güçlenmesinde, sağ popülist argümanlarının ne denli etkili olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır.

Bununla birlikte, İtalya’da Avrupa şüpheciliğin gelişimine ilişkin analizimizi derinleştirmek adına, sağ popülizm bağlamında, lider figürlerinin oldukça merkezi roller üstlendiği bu partilerin uzun süreler boyunca başında kalan Silvio Berlusconi, Umberto Bossi, Matteo Salvini ve Beppe Grillo’nun Avrupa Birliği’ne dair politik söylemleri ‘iddia analizi yöntemi’ (*claims-making analysis*) aracılığıyla incelenecektir. Bu aşamada, çalışmamızın kullanacağı başlıca araştırma yöntemi konusunda daha fazla bilgi vermemiz yararlı olacaktır. İddia analizi yöntemi (Koopmans ve Statham, 1999; Koopmans vd., 2005), siyasetin kamuya açık ‘dolayimli’ (*mediated*) boyutunu incelemeye yönelik bir araştırma tekniğidir ve siyasi aktörlerin söyleşilerinin, basın açıklamalarının veya raporlarının yayınlanması yoluyla medyadaki kamusal tartışmalara katkıları ve protesto eylemleri gibi çeşitli siyasi mobilizasyon girişimleri tarafından üretilen türlü siyasi çekişmeleri irdelemek adına tasarlanmıştır; bu nedenle, iddia analizi yöntemi, siyasi aktörlerin ve analiz birimi olan ‘iddialarının’ kamusal söylemi ve çekişmeyi şekillendirmedeki rolüne odaklanmaktadır (Koopmans ve Statham, 2010: 54). İddia analizi yöntemi kapsamında siyasi söylemler çeşitli parametreler eşliğinde kategorilere ayrılırken, bahse konu olan kategoriler, söz konusu politik söylemin daha derinlemesine bir şekilde ele alınmasını sağlamakta ve aynı zamanda sınıflandırma işlevini yerine getirdiği için hem aynı siyasi aktörün farklı söylemleriyle hem de diğer siyasi figürlerin söylemleriyle karşılaştırma yapılabilmesine olanak tanımaktadır.

İddia analizi yöntemi aracılığıyla yapacağımız analizimizde söz konusu dört popülist liderin hem Avrupa Birliği’nin mevcut durumu ile ilgili olarak İtalyan kamuoyuna ve ulusal ve uluslararası basına yönelik yaptıkları açıklamalara hem de İtalya’ya gerçekleşen düzensiz göç akınları sonrası göçmenler ve sığınmacılar ile ilgili hususlardaki çıkışlarına ek olarak Avrupa Birliği’nin ortak göç politikalarına yönelik

söylemlerine yer verilecektir. Bununla birlikte, iddia analizi yöntemi yardımıyla yürüteceğimiz araştırmanın veri toplama aşamasında ise İngilizce ve Türkçe yayın yapan gazetelerden ve web sitelerinden, çeşitli düşünce kuruluşlarının söz konusu liderlerden doğrudan alıntı yapan çalışmalarından, liderlerin siyasi bloglarından ve bağlı oldukları siyasi partilerin yayınlarından faydalanacaktır. Bu anlamda, liderlerin söylemleriyle ilgili olarak yapılan ikincil incelemelere yer verilmeyecek, çalışmamızın odağının sağlıklı bir şekilde liderlerin görüşlerinde kalması adına çalışmamız kapsamında yapacağımız tüm analizler, liderlerin doğrudan yaptıkları açıklamalara (iddialara) dayanacaktır.

Çalışmamızın ele aldığı verilerin tarih aralığını vermemiz gerekirse, yukarıda da değinildiği üzere, İtalyan siyasi sisteminin büyük bir dönüşüme uğradığı ve İkinci Cumhuriyet Döneminin başladığı 1990'ların ilk yıllarından, çalışmamızın tarihsel sınırını belirleyen 2022 yılına kadarki zaman diliminin incelemeye tabi tutulduğunu belirtmek gerekmektedir. 2022 Genel seçimleri sonrası oluşan Meloni İktidarına dair yeterli literatürün henüz ortaya çıkmamış olması bu tercihin başlıca sebebidir. Bununla birlikte, göç krizinin, İtalyan sağ popülizminin dolayısıyla, ülkedeki Avrupa şüpheciliğinin yükselişinde etkili olması, çalışmamızın temel dayanağı olduğu için krizin etkilerinin İtalya'da yaşanmaya başladığı 2011 yılı ve sonrasında yapılan açıklamalara ağırlık verilecektir. İddia analizi yöntemi doğrultusunda liderlerin söylemlerinin yapı taşlarına ayrılmasında ve söz konusu öğelerin sınıflandırılmasında kullanılacak bir kod rehberi meydana getirilecek, böylelikle her bir liderin Avrupa şüpheciliği ile ilgili daha ayrıntılı çıkarımlarda bulunulabilecek ve liderler arasında çeşitli parametre üzerinden karşılaştırmalar yapılabilecektir. Sonuç olarak, iddia analizi yöntemi aracılığıyla vardığımız, İtalyan popülist liderlerin Avrupa şüpheli söylemlerine dair bulgular çeşitli tablolar ve grafikler yardımıyla görselleştirilecek aynı zamanda, söz konusu söylemler üzerine derinlemesine tartışmalar yürütülecektir. Bu yolla, liderler arasındaki Avrupa

şüphencilik bağlamındaki ayrımlar ve benzerlikler, göç krizinin de etkileri bağlamında, ayrıntılı bir şekilde açığa çıkarılmaya çalışılacaktır.

Çalışmamızı kısaca özetleyecek olursak, birinci bölümde analizimizin kavramsal olarak çerçevesi irdelenecek ve bu bağlamda Avrupa şüphencilik kavramına odaklanılacaktır. Avrupa şüphencilik kavramının ayrıntılı bir tanımı yapıldıktan sonra, Avrupa Birliği'nin tarihsel gelişimi kapsamında, kavramın tarihçesine değinilecektir. Bu noktada, kritik bir eşik noktası olarak kabul edilen Maastricht Anlaşması, en önemli dönüm noktası olarak yorumlanacaktır. Sonrasında ise, Avrupa şüpheli görüşlerin temel dayanakları (Avrupa Birliği kurumlarına ve mevzuatına yönelik bilgi eksikliği, Brüksel yönetimine dair güven bunalımı, Avrupa halklarının ulusal hükümetlerine verdiği desteğin azalması, demokrasi açığı sorunu, milliyetçilik akımı, popülizmin yükselişi, Avro krizi, Brexit süreci ve son olarak göç krizi) irdelenecektir. Avrupa şüphencilüğün siyasi partiler, kamuoyu ve Avrupa Parlamentosu düzeylerinde nasıl incelendiği ele alındıktan sonra Avrupa şüphencilüğün çeşitli kavramsal sınıflandırmalarına yer verilecektir. Böylelikle kavramın içeriği, çok boyutlu bir şekilde açığa çıkarılacak ve Avrupa şüphencilik literatüründe yürütülen tartışmalara ve kuramsal ayrımlara ışık tutulacaktır.

Avrupa Birliği ortak göç politikaları ile göç krizine verilen siyasi karşılıklara odaklandığımız ikinci bölüm, göç olgusuna dair kavramsal bir girişle başlayacak ve bu bağlamda, çalışmamız boyunca sıklıkla kullanacağımız göçe dair çeşitli kavramsallaştırmalar açıklanacaktır. Sonrasında, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikalarının gelişimi adına tarihsel bir analiz yapılacak ve bu tartışmaya Avrupa'ya yönelen göç hareketlerinin tarihçesine değinilerek başlanacaktır. Ardından Avrupa Birliği tarafından, ortak göç politikalarının oluşumu adına, atılan adımlar 1970'li yıllardan günümüze kadarki süre zarfında analiz edilecektir. Avrupa Birliği'nin, özellikle göç krizinden sonra daha çok başvurduğu düzensiz göçle mücadele araçları ve ilgili kurumları

irdelendikten sonra ise göç krizi karşısında Avrupa Birliği'nin attığı adımlar ele alınacaktır ve sonuç olarak göç krizi bağlamında Avrupa Birliği'nin ortak göç politikalarının geldiği nokta ortaya konacak ve eleştirel bir değerlendirme yapılacaktır.

Çalışmamızın İtalya örneğine eğildiği üçüncü bölümünde, tartışmamıza, İtalya'nın İkinci Cumhuriyet Döneminin en çok söz sahibi olan sağ popülist siyasi partilerin, bir başka deyişle Forza Italia, Kuzey Ligi ve Beş Yıldız Hareketi adlı partilerin tarihsel bağlamlarını, siyasi performanslarını, lider profillerini ve politik söylemlerini derinlemesine incelediğimiz analizimizde başlanacaktır. Sonrasında bu üç siyasi partinin benimsediği popülist yaklaşımlar ele alınacak ve bu yolla İtalya'da sağ popülizmin hangi şartlarda yükselişe geçtiği ve belirli ideolojik unsurları üzerinde durulacaktır. Takip eden alt bölümde ise Forza Italia, Kuzey Ligi ve Beş Yıldız Hareketi'nin benimsediği Avrupa Birliği'ne dair fikirler ile Avrupa bütünleşme süreciyle ilgili görüşler ele alınacak ve bu siyasi partilerin Avrupa şüpheli tutumları analiz edilecektir. Sonrasında, İtalya'nın göç politikasının evrimi tarihsel bir perspektif ile incelenecek ve böylece göç krizi öncesinde ülkede yürürlüğe girmiş olan ilgili hukuki mevzuat ve siyasi uygulamalar açıklanacaktır. Bir sonraki alt bölümde ise İtalya'nın göç krizi sonrasında attığı adımlar, 2011 yılından başlayacak şekilde irdelenecektir. Böylesi tarihsel bir altyapıya ilişkin incelememizin ardından, çalışmamızın odaklandığı üç popülist ve aynı zamanda Avrupa şüpheli siyasi partinin göç olgusuyla ilgili görüşleri, talepleri, eleştirileri ve önerileri irdelenecektir. Son olarak, söz konusu üç siyasi partinin uzun süreler boyunca liderliğini yapmış veya yapmakta olan dört popülist siyasi figürün, bir başka deyişle Berlusconi, Bossi, Grillo ve Salvini'nin, özellikle göç meselesi bağlamında, Avrupa şüpheli söylemleri, iddia analizi yöntemi yardımıyla tahlil edilecek ve çeşitli karşılaştırma analizleri aracılığıyla söz konusu liderlerin Avrupa şüpheli tutumları açıklığa kavuşturularak, aynı zamanda İtalyan sağ popülizminin Avrupa şüpheli duruşunun varyantları arasındaki ayrımlar ve benzerlikler ortaya çıkarılacaktır.

1. BÖLÜM

AVRUPA ŞÜPHECİLİK: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Özellikle yakın dünya tarihi düşünüldüğünde Avrupa Birliği'nin günümüzdeki halini aldığı Avrupa bütünleşme süreci büyük bir başarı hikayesi olarak nitelendirilebilir. Hem içerdiği mevcut üyelerinin çeşitliliğine rağmen gelinen kurumsallık ve eşgüdüm seviyesi hem de atlattığı birçok tarihsel çalkantıya rağmen birliğin varlığını sürdürebilmesi söz konusu sürecin maruz kaldığı zorlukları ve takip edilen yolun ne denli çetrefilli olduğunu göstermekte ve gelinen noktanın önemini bir kat daha artırmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği'nin hem genişleme hem de derinleşme süreçlerini içeren tarihçesi, dışarıdan olduğu kadar içeriden de kaynaklanan birçok mücadeleye ve çatışmaya sahne olmuştur. Avrupa Birliği'nin tohumlarının ilk kez atıldığı İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dönemden beri Avrupa bütünleşmesi adına atılan neredeyse her adım çeşitli eleştirilere neden olmuş ve dolayısıyla her kararın alınmasında ve uygulanmasında, müzakere olmazsa olmaz mekanizma halini almıştır. Diğer taraftan, bütünleşme ilerledikçe eleştiriler de keskinleşmiş ve özellikle son on yıldaki gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda birliğin geleceği sorgulanır hale gelmiştir. Bu bağlamda, bir taraftan karşılaşılan her türlü zorluğa karşın bütünleşmenin geldiği nokta öne çıkarılırken, diğer taraftan ise Avrupa Birliği'nin tarihinde hiç olmadığı kadar acımasızca eleştirilmekte olduğu da açıkça görülmektedir. Avrupa şüphecilik teriminin altında toparlanan çeşitli düzeylerden aktörlerin farklı dozlarda ve yöntemlerle dillendirdiği söz konusu muhalefet biçiminin kavramsal analizi bu bölümün kapsamını oluşturmaktadır.

1.1 Avrupa Şüpheciliğin Tanımı

Herhangi bir kavram üzerine analize girilirken atılması gereken ilk adım söz konusu kavramın tanımlanması ve ilgili tanımın sınırlarının net bir biçimde çizilmesidir. O yüzden bu çalışma da öncelikle Avrupa şüpheciliğin tanımı üzerinden yürüteceği

tartışmaya yer verecektir. Bununla birlikte hem Siyaset Bilimi ve hem de Uluslararası İlişkiler literatürlerinin tarihsel arka planları düşünüldüğünde oldukça yeni türetilmiş olan Avrupa şüpheciliğin içeriğinin ayrıntılarına eğilmeden önce kavramın başlıca yapıtaşı olan şüpheciliğin ne anlama geldiğine değinmek faydalı olacaktır.

Septisizm-bir başka deyişle şüphecilik–teriminin etimolojik kökenleri Antik Yunanca’da ‘gözlemek’ veya ‘incelemek’ anlamında kullanılan *skeptosheia* sözcüğüne dayanmaktadır. Daha açıkça ifade etmek gerekirse, bu kavram herhangi bir durum karşısında kesin bir tutum sergilememenin, belirli ve nihai bir hüküm vermemenin, tüm inanışlardan, doktrinlerden, değer yargılarından ve bilgiye dayanan iddialardan şüphelenmenin gerekliliğine dayanan felsefi bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır (Güçlü vd., 2008: 861). Hiçbir olguyu veya bilgiyi doğrudan kabul etmeyen septisizm görüşü, her bulgunun veya vargının mutlaka eleştiriye tabi tutulması gerektiğini savunurken, belirli bir hakikate varmadan önce şüphe duyulmasının kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır. Politik açıdan ise septisizm, siyasetçilerin vatandaşların refahı yerine kendi çıkarları adına hareket ettikleri fikrinden yola çıkarak, politikacıların tasarladığı hiçbir siyasi girişimin doğru yürütülmeyeceğini, bu nedenle söz konusu girişimlerin hiçbir zaman başarıya ulaşamayacağını ve sonuç olarak merkezi yönetim uygulamasının zayıflaması gerektiğini ileri sürmektedir (Cevizci, 2003: 244).

Her ne kadar Avrupa şüpheciliğin dayanmış olduğu felsefi okul olan şüpheciliğin neredeyse insanlık tarihi kadar kadim bir geçmişi ve yukarıda değinildiği üzere oldukça net bir çıkış noktası olsa da, çalışmamızın ana teması olan Avrupa şüpheciliğin tanımını yapmak o kadar da kolay değildir. Bununla birlikte, tartışmaya giriş mahiyetinde olmak üzere genel geçer bir açıklamaya gönderme yaptığımız takdirde, Avrupa şüpheciliğin şu tanımlaması yeterince açıklayıcıdır: Avrupa şüphecilik, genel olarak Avrupa bütünleşme projesinin sorgulanmasını, Avrupa Birliği üyeliğinin faydalarına yönelik kuşkuları, belirli

Birlik politika alanlarından muafiyet isteğini ve nihai olarak Avrupa Birliği'nden ayrılmaya gidecek bir tutumu içermektedir (Aras, 2015: 27; Çelik, 2018: 256).

İlgili literatür incelendiğinde Avrupa bütünleşme sürecine muhalefet olarak formüle edilebilecek Avrupa şüphecilik kavramına yönelik oldukça farklı ve çeşitli tanımlama girişimleri olduğu görülmektedir. Bunda söz konusu nosyonun görece eklektik yapısının oldukça önemli bir payı vardır. Ayrıca, birçok farklı alanda, çeşitli ideolojiler adına, türlü amaçlar uğruna Avrupa şüpheciliğin araçsallaştırılması, kavramın tanımlanmasını zorlaştıran etmenler arasındadır. O nedenle Avrupa şüpheciliğin kavramsal içeriğini irdelemeden önce bu söz konusu anlamlandırma uğraşlarının maruz kaldığı zorluklara değinmek, terimin semantik sınırlarını belirleyebilmek bakımından yerinde olacaktır.

1.1.1. Avrupa Şüpheciliğin Tanımlanmasının Zorlukları

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde de görüleceği üzere Avrupa şüpheciliğin oldukça zengin bir içeriği ve bununla birlikte bazen birbiriyle çelişecek kadar birbirinden ayrılan birçok tanımı vardır. Yaklaşık olarak son 25 yılda konuyla ilgili neredeyse her yazar kendine özgü bir tanım ortaya atmış ve bir sınıflandırma yoluna gitmiştir. Bu durum, her ne kadar kavramın içeriğini zenginleştirse de Avrupa şüpheciliğin anlamlı ve sınırları belirli bir kavramsal bütün halinde ele alınabilmesini engellemiştir. Bu nedenle, kavramın içeriğine değinmeden önce, Avrupa şüpheciliğin tanımlanma sürecinde yaşanan anlaşmazlıkların vurgulanması, terimin hangi noktalarda ihtilafli olduğunu anlamamız açısından gereklidir. Söz konusu tartışmalı alanlar belirlendikten sonra çalışmamızın ana sorunsalı doğrultusunda kavramsal anlamlandırma tercihlerimiz ortaya konacak ve böylece bundan sonraki analizlerimize dair kavramsal bir rehber niteliğinde olmak üzere Avrupa şüpheciliğin içeriği incelenecektir.

Avrupa şüpheciliğin tanımlanmasındaki zorluklar göz önüne alındığında Sørensen'in konuyla ilgili girdiği tartışma önemli bir yer tutmaktadır. Sørensen, Avrupa şüpheciliğin türetildiği orijinal hali olan *euroscepticism* kelimesinin “euro, sceptic (şüpheli) ve ism (izm)” şeklinde üç bileşenden oluştuğunu ayrıca, her bileşenin tanımlanmasında bazı sorunların olduğunu belirtmekte; euro ifadesinin AB'yi mi yoksa Avrupa'yı mı ifade ettiği; sceptic ifadesinin “ikna edilmeye açık olma” veya “tamamen karşı olma” anlamında mı kullanıldığının ve son olarak ism ifadesinin ise kendi içerisinde ne boyutta bir ideoloji olarak görülebileceğinin tartışmalı olduğunu ifade etmektedir (2008: 5). Bu kavramsal tartışmadan da anlaşılacağı üzere, Avrupa şüpheciliğin kapsamlı bir şekilde tanımlanabilmesi için kavramın başlıca hedefinin tespit edilmesi önemlidir. Bir başka deyişle kavramın içerdiği eleştirilerin ve muhalefetin yöneldiği ana odağın belirlenmesi gerekmektedir.

Dahası, Avrupa şüphecilikle kastedilen eleştirinin düzeyi de netleştirilmelidir; zira bazı kullanımlarda AB'nin tamamıyla reddedilerek Birlikten ayrılmak yönünde talepler sıralanırken, bazı örneklerde Avrupa bütünleşmesinin belirli alanlardaki eksiklikleri vurgulanarak, ilgili hataların tekrarlanmaması adına birliğin geleceğine yönelik yapıcı eleştiriler dile getirilmektedir. Örneğin, Birleşik Krallık'taki UKIP (United Kingdom Independence Party) AB üyeliğinden tam anlamıyla bir kopuşu savunurken, AB göç politikası kapsamında tüm üyelerin daha adil bir biçimde sorumluluk üstlenmesi gerektiğini vurgulayan İtalya'daki Kuzey Ligi ve Beş Yıldız Hareketi, çeşitli reformlar yoluyla AB'yi dönüştürmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, Avrupa şüpheciliğin ideolojik bir anlam içerip içermediği ve mevcut ideolojiler ailesi dikkate alındığında tam olarak nerede durduğu, kavram açıklanırken tartışma yaratan bir başka noktadır. Kavramın içeriği ve esnek anlamı aynı zamanda Avrupa şüpheciliğin görüldüğü ülkeye veya partiye, Avrupa şüpheciliğin hedeflediği kuruma veya politikaya, Avrupa şüpheli söylemin dayandırıldığı ideolojik pozisyona, Avrupa şüpheciliğin gerçekleştirildiği yöntem ve tarihsel döneme

göre değişkenlik gösterebilmektedir. Sonuç olarak, Avrupa şüpheciliiğin tanımlanması süreci büyük bir anlam kargaşası tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu nedenle, çalışmamızın problematiği doğrultusunda kavramın genel olarak nasıl ele alacağımızı belirtmek yerinde olacaktır. Avrupa şüpheciliiğin başlıca hedefinin Avrupa bütünleşme süreci olduğu ve bu doğrultuda neredeyse 70 yıllık bir döneme odaklanıldığı söylenebilir. Avrupa şüphencilik bağlamında, AB'nin hem derinleşme hem de genişleme süreçlerine karşı muhalefet geliştirilmiş hem kurucu üyelerde hem sonradan üye olan ülkelerde hem de aday ülkelerde çeşitli saiklerle Avrupa şüpheci söylem çeşitli siyasi aktörler tarafından kullanılmıştır. Avrupa'daki başlıca ulusüstü bütünleşme olması bakımından Avrupa Birliği, Avrupa şüpheciliiğin de yöneldiği yegâne adrestir. Dolayısıyla Avrupa şüpheciliiği Avrupa karşıtlığı olarak lanse etmek veya Avrupa ülkelerinin de dahil olduğu diğer uluslararası örgütlenmelerle ilişkilendirmek yanıltıcı olacaktır.

Bununla birlikte, Avrupa şüphencilik aracılığıyla kastedilen eleştirinin düzeyine dair belirsizlik sürmektedir. Avrupa şüphencilik; farklı siyasal ve ideolojik özelliklere sahip partileri bir araya getirdiğinden, Avrupa bütünleşmesine dair konularda tamamen farklı görüşleri içerdiğinden ve Avrupa projesine farklı seviyelerde karşıtlığı gösterdiğinden dolayı 'kavramsal genişleme' riskini taşımaktadır (Neumayer, 2007: 159). Özellikle sınıflandırma örneklerinden de anlaşılacağı üzere oldukça çeşitli düzeylerde ve motiflerle dillendirilen karşıtlıklar Avrupa şüphencilik kavramı altında toplanmaktadır. Bu nedenle, Avrupa şüpheciliiği, doğrudan 'AB karşıtlığı' olarak ele almak indirgemeci bir yaklaşım olacaktır. Dahası, Avrupa şüphencilik terimi son derece normatif ve tartışmalı içeriğe sahip olması bakımından çeşitli ideolojik pozisyonlardan partiler tarafından bir propaganda aracı olarak nitelendirilmeye olanak tanımaktadır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde de değineceğimiz üzere, aşırı sağ partilerden aşırı sol partilere (son yıllarda ana akım partiler de dahil olmak üzere) kadar ideolojik yelpazenin neredeyse her kesiminden siyasi parti çeşitli düzeylerde ve farklı amaçlar uğruna Avrupa şüpheci

söylemi dillendirmiş ve politikalarını bu bağlamda hayata geçirmiştir. Bu yüzden, Avrupa şüpheciliği, görece sığ bir analiz sonucu, yalnızca sağcı siyasetle ilişkilendirmek kavramın ideolojik çok yönlülüğünü hiçe saymak olacaktır.

Sonuç olarak, Avrupa şüpheciliğın genel geçer şekilde tanımlanmasında çeşitli güçlüklerle karşılaşılrsa da kavramın içeriğinin tarihsel ve ideolojik kapsayıcılığı dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda, Avrupa şüphecilik ele alınırken ilgili konjonktürün altı çizilmeli, Avrupa şüpheciliği araçsallaştıran siyasi aktörün menfaatleri vurgulanmalı, Avrupa şüphecisi muhalefetin yöneltildiği kurum veya sürecin getirileriyle götürüleri hesaba katılmalı ve Avrupa şüpheciliğın dayandırıldığı ideolojik pozisyon ve politik gelenek belirlenmelidir. Söz konusu noktalar açıklığa kavuşturulduktan sonra Avrupa şüphecilik, ilgili bağlam doğrultusunda, çeşitli şekillerde tanımlanabilir ve böylece bu tanımlamalar kendi aralarında çelişkili olarak görülmez. Kavramın tanımlanmasında karşılaşılabilecek zorlukları sıraladığımız bu noktadan hareketle, Avrupa şüpheciliğın kavramsal içeriğiyle ilgili tartışmamıza dönmemiz yerinde olacaktır.

1.1.2. Avrupa Şüpheciliğın Kavramsal İçeriği

Çalışmamızın bu bölümünde Avrupa şüphecilik çalışmaları doğrultusunda nosyona atfedilen çeşitli tanımlamalara yer verilerek Avrupa şüpheciliğın kavramsal içeriği çok yönlü, dinamik ve esnek yapısı doğrultusunda irdelenecektir. Literatürde en çok göndermede bulunulan analiz olması bakımından Paul Taggart'ın Avrupa şüphecilik tanımıyla başlamak faydalı olacaktır. Yazara göre Avrupa şüphecilik “Avrupa bütünleşme sürecine, kesin ve koşulsuz muhalefet yapmanın yanı sıra, koşullu muhalefet fikri”ni de içermektedir (Taggart, 1998: 366). Dikkat edilirse, bu açıklamada AB karşıtlığı anlamında iki düzeyden söz edilmektedir. Taggart bu ikiliği şöyle netleştirmiştir: “AB’nin bütün karşıtları en azından [Avrupa] şüphecidir ancak bütün [Avrupa] şüpheciler AB karşıtı değildir” şeklinde açıklamıştır (Taggart, 1998: 366).

Uygulanışı açısından Avrupa şüphecilik, çeşitli unsurları bünyesinde barındıran bir kavramdır. Avrupa şüphecilik, Avrupa bütünleşmesini karşısına alan tüm söylem tarzlarını, protesto eylemlerini, parti programlarını, politikaları, propaganda öğelerini, prensipleri, yaklaşımları, seçmen davranışlarını, lobi faaliyetlerini ve diğer siyasi hareketleri kapsar. Avrupa şüphecilik geniş çerçevede AB veya Avrupa entegrasyonunun mevcut veya gelecekte oluşması beklenen kurum, süreç ve politikalarının cazibesi, faydası ve/veya uzun dönemde var olma kabiliyeti konusunda şüphe ifade eden söylem, davranış, tutum ve düşünceler olarak tanımlanabilir (Flood ve Usherwood, 2005: 2).

Avrupa şüpheciliğin bu denli kapsayıcı olması, kavramın anlamlandırılmasındaki durağanlığı da engelleyen bir faktördür. Yukarıda da bahsedildiği gibi, konjonktürel olarak içeriği şekillenebilen bir nosyon olarak Avrupa şüphecilik farklı biçimlerde vücut bulabilmektedir. Harmsen'in de belirttiği üzere, Avrupa şüphecilik 'ilişkisel' terimlerle – diğer bir deyişle sabit sınırlar ya da kategorilerle ilgili olarak değil, zorunlu olarak akışkan durumlar bağlamında belirli kritik anlarda benimsenen belirli parti pozisyonları aracılığıyla- anlaşılmalıdır (Harmsen, 2010: 336). Bu noktaya ek olarak, Avrupa şüpheciliği, parti pozisyonlarına ek olarak, belirli konularda kamuoyu oluşumu süreçleri ile Avrupa Birliği kurumlarındaki (özellikle Avrupa Parlamentosu'ndaki) karar alma mekanizmalarında da sıklıkla gözlemlemek mümkündür.

Avrupa şüpheciliğin kavramsal içeriğini ideolojik anlamda ele alırsak, özetle şöyle bir tabloyla karşı karşıya kalırız: “Sağ siyaset bağlamında, Avrupa şüpheciliği, Avrupa Birliği'nin ulusal kimliğin ve ulusal bağımsızlığın altını oyduğu eleştirisi dahilinde dile getirilmektedir. Sol siyaset bağlamında ise Avrupa şüpheciliği, Avrupa entegrasyonunun sosyal güvenlik ve Avrupa sosyal modeli üzerindeki etkisine ilişkin endişelerde ifade edilmektedir. Ortak kaniya göre Avrupa Birliği, statükoya tehdit olarak anlaşılmaktadır” (Hooghe ve Marks, 2007: 125). Görüldüğü gibi ideolojik ayrımlara göre Avrupa şüphecisi söylemler oldukça farklı itirazlarda bulunabilmektedir.

Avrupa şüphecilüğün yöneltildiği hedef ile söz konusu eleştirinin içeriği de değişim göstermektedir. Bu değişim, en net şekilde ideolojik farklılıklarda görülmektedir. Bu bağlamda, van Elzas, Hakhverdian ve van der Brug'un belirttiği gibi, Avrupa şüpheciliğın iki boyutu vardır: mevcut AB'ye ('gerçek Avrupa Birliğı') yönelik tatminsizlik ve AB'nin daha da güçlenmesine ('ideal Avrupa Entegrasyonu') dair muhalefet. Aşırı sağcı vatandaşlara oranla radikal solcu vatandaşlar Avrupa Birliğı'nin mevcut durumuna karşı daha eleştirel bir tutum sergilerken, AB'nin daha da güçlenmesine sağ, sola nazaran, daha muhaliftir (van Elzas, Hakhverdian ve van der Brug, 2016: 1183). O yüzden, farklı örneklerde Avrupa şüpheciliğın içeriği birbiriyle çelişen ayrımlara maruz kalabilir. Bu durum kavramın tutarsızlığından ziyade içeriğinin zenginliğine işarettir.

Avrupa şüphecilik kavramının kapsamının zenginliğini ve çok-boyutluluğunu vurgulaması bakımından Vasilopoulou'nun ortaya attığı tanımlama önemlidir: Avrupa şüphecilik, muhalefet biçimleri (yaygın, özgül), muhalefet hedefleri (yetkililer, rejim, topluluk), muhalefetin yoğunluğu (sert, yumuşak), muhalefet göstergeleri (ilke, uygulama, entegrasyonun geleceğı) ve muhalefet türü (faydacı, egemenlik temelli, demokratik, sosyal) olarak tanımlanabilir (Vasilopoulou, 2018: 26). Bu göndermeden de anlaşılacağı üzere, zamanla, Avrupa şüphecilik Avrupa bütünleşmesinin her düzeydeki etkinliğine, kurumuna ve sürecine karşı çeşitli siyasi aktörler tarafından, farklı seviyelerde ve platformlarda ve türlü yöntemlerle dile getirilen tüm eleştiri, itiraz, muhalefet ve retleri toparlayan bir tür şemsiye kavram halini almıştır.

de Vilde ve Trenz ise Avrupa şüpheciliğın medya ile ilişkisinin altını çizmektedir: "Avrupa şüphecilik, öncelikle kitlesel medya aracılığıyla ortaya çıkan kamusal söylemin kapsamı ve içeriğı bağlamında ele alınmalıdır... Medya perspektifi, Avrupa şüpheciliğın kamusal önemini, rezonansını ve kültürel, ideolojik ve tarihsel özelliklerini açıklar. Medyada yer alma, aslında Avrupa şüpheciliğının bir yansıması ya da öncülünden ziyade birincil odağıdır" (de Vilde ve Trenz, 2012: 538-539).

Avrupa şüpheciliğın son yıllardaki yükselişı ile kitle iletişim araçlarındaki görünürlüğünün artışı arasında ciddi bir paralellik bulunmaktadır. Sosyal medyanın da devreye girmesiyle Avrupa şüpheci oluşumlar (siyasi partiler, sivil toplum örgütleri ve diğerk çıkar grupları) oldukça kolay bir biçimde halka ulaşabilmekte ve kamuoyunun Avrupa şüpheci eğilimlerini doğrudan Avrupa Birliğı kurumlarına ve Avrupa bütünleşmesinin gündemine taşıyabilmektedir.

Avrupa şüpheciliğın içeriğı, söz konusu eleştirilerin görüldüğü üye devletler ile aday ülkeler arasında da büyük farklılıklar göstermektedir. Avrupa Birliğı üyesi olan devletlerde Avrupa şüpheci söylemler, parasal birlik ile ortak pazarın sorunları, demokrasi açığı, göç krizi, üyeler arası yetki asimetrisi ve dış politik yetersizlik gibi meselelere yoğunlaşırken, Birlik üyeliğine aday olan ülkelerde ise Avrupa şüpheciler Brüksel yönetiminin meşruiyetini sorgulayarak milli kimliklerinin, ulusal egemenliklerinin ve ekonomik bağımsızlıklarının ortadan kalkacağı endişesiyle adaylık sürecine ve Avrupa bütünleşmesine itirazda bulunmaktadır.

1.2. Avrupa Şüpheciliğın Tarihçesi

Her ne kadar Avrupa şüphecilik akademik literatüre yaklaşık olarak son 25 yılda girmiş olsa da kavramın popüler kullanımının geçmişı çok daha eskilere dayanmaktadır. Bununla birlikte, bölümün giriş kısmında da vurgulandığı üzere, Avrupa bütünleşme süreci, başladığı andan itibaren çeşitli güvensizliklere, eleştirilere ve itirazlara sahne olmuştur. Sürece özellikle bazı üst-düzey politik aktörler tarafından kuşkuyla yaklaşılması entegrasyonun en ivmeli olduğı dönemlerde bile bütünleşmeyi olumsuz yönde etkileyebilecek seviyelere çıkabilmiştir. Diğerk yandan, Avrupa şüpheciliğın tarihsel gelişimine geçmeden önce, kavramın ne tür şartlarda ve hangi anlamda ortaya atıldığına değinmek yerinde olacaktır.

Avrupa şüphecilik kavramının, Avrupa bütünleşmesine en başından beri oldukça mesafeyle yaklaşan İngiltere’de türemiş olması sürpriz değildir. Harmsen ve Spiering’in belirttiği gibi, Avrupa şüphecilik kavramı ilk kez 11 Kasım 1985 tarihli *The Times* gazetesinde yayınlanan ve Richard Owen tarafından kaleme alınan “Tomatoes Throw Europe’s Summit Progress” başlıklı makalede Thatcher’e atfedilen “ortak pazar karşıtı” kavramı (*anti-marketeer*) ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Harmsen ve Spiering, 2004: 16). Bu kullanımdan kısa bir süre sonra, yine *The Times* gazetesinin 30 Haziran 1986 tarihli yayınında yer alan “Thatcher Still the Sceptic in Europe” başlıklı makalede Margaret Thatcher’ın Avrupa Ekonomik Topluluğu’na bakış açısının Avrupa şüphesi (*euro-sceptic*) olduğuna dair nitelendirme kullanılmıştır (Hooghe ve Marks, 2007: 127).

Avrupa şüphecilik kavramının *The Times* gazetesindeki ilk kullanımının ardından, terim ilk kez *Oxford English Dictionary*’de yer almış ve “Avrupa Birliği’nin yetkilerinin artmasına karşı olan kişi” olarak tanımlanmıştır. Aslında *Oxford English Dictionary*, ilk olarak İngiliz politikacılar üzerinden Avrupa şüphesi kişileri tarif etmiş olmasına rağmen kavramın kullanımının popülerleşmesiyle “İngiliz politikacılar” ifadesi yerine söz konusu tanımlı genişletilerek Avrupa Birliği’nin güçlerini artırmasına karşı olan kişi olarak düzenlenmiştir (Harmsen ve Spiering, 2004: 15). Böylece kavramın yalnızca ideolojik bir görüş olarak sınırlandırılmasının önüne geçilmiş, takip eden yıllarda kavramın içeriğinin giderek zenginleşeceği tarihsel sürecin ilk adımı atılmıştır. Avrupa şüpheciliği kavramının İngiliz medyası tarafından ortaya atılmasıyla birlikte, kavram kısa süre içinde giderek yaygın hale gelmeye başlamıştır. Bunda yine dönemin İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher’ın büyük payı bulunmaktadır. Bu bağlamda Thatcher, 20 Eylül 1988 tarihinde yaptığı tarihi Brüksel konuşmasında, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun, Federal Avrupa yapılanmasına dönüşmesi fikrine şiddetle karşı çıktığını belirtmiştir (Leconte, 2010: 3). Thatcher’ın bu çıkışı, İngiliz kamuoyunda büyük yankı bulmuş ve Avrupa şüpheciliğinin İngiltere’den başlayarak halk nezdindeki karşılığı giderek artmıştır.

1.2.1. Maastricht Antlaşması Öncesi Dönem

Bu alt bölümün başlıklandırılmasından da anlaşılacağı üzere, Avrupa şüpheciliğın tarihsel gelişimi göz önünde bulundurulduğunda (Avrupa Tek Senedi ile birlikte) Maastricht Antlaşması oldukça büyük bir öneme sahiptir. Kısaca belirtmek gerekirse, Maastricht Antlaşmasına kadar Avrupa Bütünleşmesine yönelik eleştirilerin genellikle ortak pazarı hedef alan ekonomik ölçekli itirazlar halinde olmasına rağmen, Maastricht Antlaşmasının getirdiğı politik yenilikler ve topluluğun birliğe dönüşme süreci sonucunda Avrupa şüphecı söylemin siyasi boyutu oldukça kuvvetlenmiştir. Maastricht Antlaşmasına geçmeden önce, Avrupa şüphecı itirazların kronolojik olarak analizine geçecek olursak entegrasyonun ilk yıllarına kadar geri gitmemiz gerekecektir.

Kurucu anlaşmaların ardı sıra imzalandığı topluluğun özellikle ekonomik temellerinin atıldığı 1950’li ve 1960’lı yıllarda Avrupa şüphecı yaklaşımın öncüsü Charles de Gaulle liderliğindeki Fransa olmuştur. Charles de Gaulle, Avrupa bütünleşmesinin, ulusüstü örgütlenmeye dönüşmesine karşı olmuş ve entegrasyonun ilerlemesi halinde Fransa’nın toplulukta bir güç odağı olması gerekliliğı yönünde politikalar geliştirmeye çalışmıştır. O yüzden, topluluk üyesi devletler arasındaki ekonomik iş birliğini desteklemesine rağmen de Gaulle entegrasyonun siyasi anlamda üyelerin üstünde bir otorite haline gelmesine şiddetle karşı çıkmış, Fransa’nın milli çıkarlarını her zaman topluluğun ortak menfaatlerinin önünde tutmuştur.

Öncelikle ortak savunma politikasına yönelik geliştirilen “Pleven Planı”nın 1954 yılında Fransa Parlamentosu tarafından reddedilmesi, “Avrupa Savunma Topluluğı”nın kurulması girişimini sekteye uğratmış ve topluluktaki ilk büyük çatlağı oluşturmuştur. Avrupa entegrasyonuna, genel anlamda ilk ciddi muhalefet ise, 1957’de “Avrupa Ekonomi Topluluğı”nu kuran “Roma Antlaşması”nın onaylanma süreci ve İngiltere’nin serbest ticaret bölgesi önerisi üzerine yine Fransa tarafından gösterilmiştir. Öte yandan, de Gaulle’nin desteklediğı, dış politika, güvenlik ve kültür alanlarında topluluk üyesi

devletler arasında bir iş birliğini öngören Fouchet Planı (1961-1962), Almanya dışındaki üye ülkelerden yeterli desteği göremediği için başarısızlığa uğramıştır.

Ayrıca de Gaulle'ün İngiltere'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik başvurusunu 1963 ve 1967 yıllarında iki kez veto etmiş, Avrupa'nın iki büyük ülkesi arasındaki gerginlik tırmanmıştır. Dahası, de Gaulle'ün Topluluğun ulusüstü niteliğini kuvvetlendirmesi beklenen “nitelikli oy çoğunluğu ile karar alma” kuralı hakkındaki rahatsızlığı ve “Ortak Tarım Politikası”nın Fransa'nın ulusal menfaatleriyle örtüşmeyeceği yönündeki kaygıları, 1 Temmuz 1965 tarihinde yaşanan “Boş Sandalye Krizi”nin patlak vermesine neden olmuş ve Fransa, 7 ay boyunca Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun “Bakanlar Konseyi” ve “Daimi Temsilciler Komitesi” toplantılarına katılmayı reddetmiştir (Dinan, 2008: 141-142).

Avrupa entegrasyonunun ekonomik anlamda derinleşmesi yolunda 1970 yılında ortaya atılan “Werner Planı” kapsamında “Ekonomik ve Parasal Birlik”in kurulmasını öngören bir girişimde bulunulmuştur. Plan, Almanya ile Fransa arasındaki ekonomi politikalarının koordinasyonu ve finansal önlemler gibi konularda yaşanan fikir ayrılıkları nedeniyle rafa kaldırılmak zorunda kalmıştır. Fransa, her ne kadar para politikalarının eşgüdümlü bir şekilde tüm üye ülkelerde uygulanmasını desteklese de Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ulusüstü bir karaktere bürünmesine itiraz etmiştir. Fransa'nın Avrupa şüphecilğine ek olarak 1970'li yıllarda patlak veren Petrol Krizi sonucunda Avrupa'da ortaya çıkan ekonomik durgunluk ve yüksek enflasyon nedeniyle Ekonomik ve Parasal Birlik ile ilgili çalışmalar 1980 yılı itibarıyla yarıda kalmış ve Avrupa bütünleşmesine herhangi bir katkıda bulunulamadan Werner Planı'ndan vazgeçilmiştir.

1970'li yılların başından itibaren topluluğun genişlemesi konusunda hararetli tartışmalar yaşanmaya başlamış ve bu konu üye ülkelerde kamuoyunu da meşgul eden bir gündem maddesi haline gelmiştir. 1973 yılında yapılan ilk genişleme sonucunda İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın topluluğa girmesi sürecinde üye devletlerdeki siyasi partiler

arasında derin fikir ayrılıkları oluşmuş ve Avrupa şüphecisi görüşlerin güçlenmesi gözlemlenmiştir. 1972 yılında Norveç'te yapılan referandum sonucunda bu ülkenin topluluğa katılmasının halk tarafından reddedilmiş olması, Avrupa şüpheciliğinin dönemin topluluk sınırlarının dışına taşıdığını kanıtlayan önemli bir gösterge olmuştur.

1979'da iktidara gelen Muhafazakâr Parti lideri Thatcher önderliğinde İngiltere, Avrupa şüpheciliğinin bayraktarlığını Fransa'nın elinden almıştır. Thatcher, 1979 yılında yapılan Dublin Zirvesi'nde topluluk bütçesine İngiltere'nin katkısının azaltılmasını istemiş ve beş yıllık uğraşlar sonucunda talebini kabul ettirmiştir. Bununla beraber, 1981'de Yunanistan ile 1986'da İspanya ve Portekiz'in topluluğun yeni üyeleri olmaları, Avrupa Toplulukları genelinde önemli düzeyde itirazlara neden olmuştur. Hem ekonomik olarak güçsüz olmaları hem de çok kısa süre önce demokratik olmayan askeri rejimlere sahne olmaları sebebiyle, bu üç ülke mevcut topluluk üyeleri tarafından kuşku ve endişe ile karşılanmıştır.

Avrupa şüpheciliğinin devrede olduğu bir diğer durum ise, 17 Şubat 1986 tarihinde özellikle ortak pazarın kurulması adına imzalanan Avrupa Tek Senedi'nin onay işlemlerinin Danimarka ve İrlanda'da kamuoyu tepkisi nedeniyle geciktirilmesi olmuştur. Ayrıca, İngiltere'nin de ortak pazar uygulamasıyla ilgili ciddi çekinceleri olmuş, bu dönemde Thatcher da tıpkı de Gaulle gibi kendi ülkesinin menfaatlerini topluluğun entegrasyon ve derinleşme hedeflerinin önünde tutmuştur. 1990'lı yılların başında ise Sovyetler Birliği'nin dağılması, Soğuk Savaş'ın son bulması ve Almanya'nın birleşmesi gibi gelişmeler, topluluk üyesi devletlerin halkları arasında Avrupa'nın geleceğine yönelik belirsizliğe dayalı bir Avrupa şüpheciliği de beraberinde getirmiştir.

1.2.2. Maastricht Antlaşması Sonrası Dönem

1990'lı yıllara kadar Avrupa şüphecilik yüksek enflasyon, işsizliğin artması ve ekonomik büyümenin gerilemesi gibi makroekonomik kaygılar temelinde şekillenmişken

bu durum Avrupa Topluluğu'nun Avrupa Birliği'ne dönüşümü ve ana hedefinin ortak pazardan, siyasi bir birliğe dönüşmesiyle önemli ölçüde değişmiştir (Hooghe ve Marks, 2007: 121). Anlaşmanın, onaylanma sürecinde Danimarka'da yapılan ilk referandumda reddedilmiş olması, Avrupa şüpheciliğin geldiği boyutları göstermesi bakımından kritiktir. Ayrıca hem siyasi partilerde hem de kamuoyu düzeyinde Maastricht Antlaşması'nın yarattığı huzursuzluğu ifade etmesi bakımından Avrupa şüphecilik kavramı hiç olmadığı kadar Avrupa bütünleşmesinin gündeminde yer almaya başlamıştır. Ayrıca, bu dönemde Avrupa entegrasyonuna yönelik desteğin giderek azalması, kitlesel medya organlarında da sıklıkla dile getirilmiştir. Bu nedenle Avrupa şüphecilik kavramı, Avrupa'daki halkların gündelik hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Maastricht Antlaşmasına kadar halkın yönetici elitlere Avrupa bütünleşmesi konusunda rıza gösterdiğine dair “müsaadeci fikir birliği” (*permissive consensus*) görüşü hâkimdi. Maastricht Antlaşması'nın ardından Avrupa Birliği mevzuatının sosyal güvenlik, eğitim ve kültür gibi alanlarda insanların gündelik hayatlarına doğrudan temas eden düzenlemeleri bu müsaadeci fikir birliği ortamına son vermiş ve kamuoyu nezdinde Avrupa Birliği'ne karşı olumsuz duyguları pekiştirmiştir. Maastricht Antlaşması ile birlikte Avrupa bütünleşmesi adına taraflarını “Avrupa severler” (*europhile*) ile Avrupa şüphecilerin oluşturduğu büyük bir kutuplaşma etkili olmaya başlamıştır. Söz konusu kamplaşmanın ana tartışma eksenini ise ulusal egemenlik ile Avrupa Birliği'nin ulusüstü yapısı arasındaki ikileme dayanmaktaydı.

Usherwood ve Startin, “Maastricht Avrupa şüpheciliği” olarak adlandırdıkları, Maastricht Antlaşması sonrasında bütünleşmeye yönelik muhalefetin güçlenmesini dört sebebe bağlamaktadır. İlk olarak, Maastricht Antlaşması'nın yeni bir politik düzen oluşturmuş ve “Topluluk”un “Birlik”e evrilmesiyle birlikte önceleri ekonomi temelli olan Avrupa bütünleşmesi siyasallaşmıştır. İkinci olarak, Maastricht Antlaşması sonucunda, dış politika, güvenlik, sosyal politika, ekonomi, çevre, vb. alanları “iç politika” ve

“Avrupa politikası” şeklinde ikiye bölünüp muğlaklaşmıştır. Üçüncü olarak, Danimarka’nın Maastricht Antlaşması’nı reddetmesi sonrasında yapılan antlaşma değişikliğiyle kendi ulusal çıkarları doğrultusunda bazı ayrıcalıklar elde edebilmesi, bundan sonra sayıları giderek artacak olan referandumlarda hayır oylarının sıklaşmasını ve dolayısıyla Avrupa şüpheciliğin güçlenmesini sağlamıştır. Son olarak, Maastricht Antlaşmasıyla Avrupa Birliği’nin kendisi dikkat çeken bir konu haline gelmiş ve siyasetçiler bu konuyu ulusal yarar sağlamak için daha fazla kullanılmaya başlamışlardır (Usherwood ve Startin, 2013: 3-4).

Avrupa Çalışmaları literatüründe ise Maastricht Antlaşmasının doğurduğu rahatsızlık ve Avrupa’nın geleceğine yönelik kaygıları “Maastricht Sonrası Bunalımı” (*Post-Maastricht Blues*) olarak ifade edilmiştir (Weßels, 2007: 288). Müsaadeci fikir birliği’nin ortadan kalkmaya başladığına inanılan bu dönemde, giderek bürokratikleşen ve karmaşıklaşan Avrupa Birliği yönetiminin günlük yaşamın birçok unsuruna yönelik halkların görüşlerini dışarıda bırakarak karar aldığı fikri kamuoyunda gitgide yaygınlaşmaya ve bundan dolayı Avrupa Birliği’ne dair memnuniyetsizlik de artmaya başlamıştır. Bu gelişmeler sonrasında müsaadeci fikir birliğinin yerini “kısıtlayıcı uyumsuzluğa” (*constraining dissensus*) bırakmıştır. (Harmsen ve Spiering, 2004: 25). Sonuç olarak, artık siyasi elitlerin, Avrupa entegrasyonu adına kamuoyunun fikirlerini hesaba katmadan Avrupa Birliği politikalarını kendi özgür iradeleri doğrultusunda oluşturamayacakları ortaya çıkmıştır. Avrupa şüpheciliğin sunduğu düşünsel olanakların da yardımıyla ulusal egemenlik ve milli kimlik gibi konularda halkların hassasiyetleri pekişmiştir. Diğer taraftan hem giderek sıklaşan referandumlarla hem de söz konusu endişeleri kullanan siyasi partiler aracılığıyla bu hassasiyetler günbegün Avrupa Birliği’nin gündeminde daha fazla yer zapt etmeye başlamıştır.

2001 yılında imzalanan ve bir sonraki genişleme dalgasının neden olabileceği aksaklıkların ortadan kaldırılması adına birçok yapısal reformu öngören Nice Antlaşması,

İrlanda'da yapılan referandum sonucunda reddedilmiştir. Hem bir sonraki genişlemenin, birlik için doğuracağı belirsizlik potansiyeli hem de bu anlaşmayla Avrupa Birliği'nin yetki düzeyinin daha da artacağı inancı bu sonucu ortaya çıkarmıştır. Bu olayın, genişleme takvimini sekteye uğratma ihtimali hem AB yönetimini hem de aday ülkeleri tedirginliğe sevk etmiştir. Ayrıca, siyasi bir birlik olma yolunda ilerleyen AB'nin hem derinleşme hem de genişleme sürecinde böylesi bir duraksama yaşaması, birliğin prestijini önemli ölçüde sarsmıştı. Sonuç olarak İrlanda'da yapılan ikinci referandumla anlaşma kabul edildi ve kriz çözüldü ama Avrupa şüpheciliğin Avrupa bütünleşmesini ne denli zorlayabileceği de görüldü. Avrupa entegrasyonunda belki de en kapsamlı girişim, AB Anayasası'nın oluşturulmasını öngören 2004 Roma Antlaşması oldu.

Bununla birlikte, söz konusu anayasa taslağının 2005 yılında Fransa'da ve Hollanda'da yapılan referandumlarda reddedilmesi, Avrupa şüpheciliğin geldiği düzeyi göstermesi bakımından önemlidir. Anayasa fikrinin Avrupa'da federal bir yapıya doğru gidişin ilk adımı olarak algılanması ve kamuoyunda ulusal egemenliğin ortadan kalkacağı korkusu, Avrupa şüpheciliği daha da pekiştiren bu sonucu ortaya çıkarmıştır. Bu kaygılardan hareketle 2007 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması'nda federal yapıyı çağrıştıracak siyasi terim ve sembollere (bayrak, marş) yer verilmemesine dikkat edilmiştir. Sonuç olarak, bütünleşmenin geldiği nokta itibariyle, Avrupa şüphecilik AB'nin meşruiyetini sorgulanır hale getiren tartışmaların da odağında yer almaktadır.

1.3. Avrupa Şüpheciliğin Kaynakları

Avrupa şüpheciliğin kavramsal içeriği açıklandıktan ve nosyonun tarihçesi incelendikten sonra çalışmamızın bu kısmında Avrupa şüpheciliğin kaynakları, bir başka deyişle nedenleri irdelenecektir. Avrupa şüphecilik üzerine yapılan çalışmaların önemli bir kesimi bu fenomenin neden olduğu sorusuyla ilgilenmiş ve zamanla kavramın içeriğinin zenginleşmesi sonucu bu sorunun cevabı da çeşitlenmiştir. Sıkça düşülen bir

yanılgıyı vurgulamak adına belirtmek gerekirse, Avrupa şüpheciliği yalnızca ulusal egemenlik ile milli kimliğin, Avrupa Birliği mevzuatı ve kurumları tarafından aşındırılacağına dair kaygılarla bağlantılandırmak oldukça kısıtlı bir yaklaşım olacaktır. Yukarıda da bahsedildiği üzere, Avrupa şüphecilik, siyasi partilere, ülkenin politik yapısına, toplumun sosyo-ekonomik şekillenmesine, siyasi aktörlerin ideolojik pozisyonlarına, eleştirilerin uygulanış biçimine, itirazın yöneltildiği hedefe ve tarihsel bağlama göre çeşitlilik gösterebilmekte ve söz konusu parametreler dikkate alındığında Avrupa şüpheciliğin kaynaklarında da farklılaşma görülmektedir.

Avrupa şüpheciliğin son yıllardaki yükselişine ek olarak yaygınlaşmasının ve Avrupa bütünleşmesi açısından kalıcı bir hal almasının nedenleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır. Avrupa şüpheciliğin ana akımlaşması (*mainstreaming of euroscepticism*) olarak nitelendirilen bu süreçte Avrupa Birliği'nin boğuştuğu ekonomik ve siyasi krizlerin payı büyüktür (Leruth, Startin ve Usherwood, 2018: 4). Avro krizi, demokrasi açığı, Brexit, göç krizi, milliyetçilik ile popülizmin yükselişi, ulusal hükümetlerle AB kurumlarına olan güvensizlik ve Avrupa Birliği mevzuatına dair bilgi eksikliği gibi AB'nin yüzleşmek zorunda kaldığı krizler ve sorunlar üzerinden Avrupa şüpheciliğin giderek yaygınlaşarak popülerleşmesi ve Avrupa bütünleşmesinin geldiği nokta bakımından ciddi bir tehdit haline gelmesi bu alt bölümün içeriğini oluşturacaktır.

Avrupa şüpheciliğin nedenleri araştırılırken, Avrupa şüpheciliğin bu kaynakları nasıl ve hangi yollarla operasyonel hale getirdiği ve mevcut problemlere ne gibi çözümler sunduğu da bu fenomenin yükselişinde irdelenmesi gereken başka bir konudur. de Wilde ve Trenz Avrupa şüpheciliğin işleyiş şeklini şöyle açıklamaktadır: Avrupa şüpheci iddialar, belirli geleneklerle (kurulu anlatılar doğrultusunda açığa çıkan ifadelerle) bağlantılı olduğu takdirde daha iyi işler. Bu anlatılar, bilgi birikiminden, genel olarak inanılan inançlardan ve hakikat ile değerlerin onaylanmış yorumlarından kaynaklanır. Avrupa şüpheci anlatılar ise gevşek bir şekilde yeniden düzenlenmiş göstergelere,

sembollere ve hikayeler dayanır (de Wilde ve Trenz, 2012: 544). Dolayısıyla Avrupa şüphecilik; anlatılar, ideolojik pozisyonlar, toplumsal imgeler, ulusal karakteristik özellikler ve diğer gerçeklik anlayışlarına olumsal bir şekilde eklemlenerek kaynaklarıyla etkileşime girmektedir. Bu nedenle özellikle kamuoyu nezdinde Avrupa şüpheciliğe olan desteğin yaygınlaşması giderek hızlanmaktadır.

1.3.1. AB Kurumları ve Mevzuatıyla İlgili Bilgi Eksikliği

Özellikle Maastricht Antlaşmasıyla birlikte başlayan Avrupa Toplulukları'ndan Avrupa Birliği'ne olan dönüşüm hem birliğin yetki alanını genişletmiş hem de bütünleşme sürecini siyasallaştırarak karar alma mekanizmalarını çok daha çetrefilli bir hale getirmiştir. Ayrıca, son 25 yılda birliğin üye sayısının 12'den 27'ye yükselmesi, yeni üyelerinin çoğunun ekonomik ve siyasi istikrardan görece yoksun olmaları Brüksel yönetiminin karşılaştığı bir başka zorluktur. Ayrıca hem iç hem de dış faktörlerin de etkisiyle Avrupa Birliği'nin bir türlü tamamlanamayan kurumsal ve yasal yapısı, sürekli olarak yeni reformlar gerektirmekte, her bir reform da yeni belirsizlikleri beraberinde getirmektedir. Öte yandan, söz konusu tamamlanmamışlık durumu, birliğin geleceğe yönelik politik, ekonomik ve stratejik projeksiyonları konusunda birçok soru işaretini barındırmaktadır. Hal böyle olunca, Avrupa Birliği mevzuatı ve kurumsal yapısı, bazen konuyla doğrudan ilgili olan uzmanların veya birlik kurumlarında çalışan bürokratların bile içinden çıkamayacağı bir karmaşaya ve bilinmezliğe dönüşmektedir.

Avrupa bütünleşmesi, müsaadeci fikir birliği etkinliğini devam ettirdiği sürece siyasi elitlerin aldıkları ve uyguladıkları kararlar doğrultusunda ilerlemiştir. Kamuoyu ise, söz konusu karar alma mekanizmalarında çok yer almasa da siyasi elitlerin Avrupa bütünleşmesi ile ilgili girişimlerine ve uygulamalarına rıza göstermiştir. Bununla birlikte, Maastricht Antlaşması ile birlikte Avrupa bütünleşmesinin politik boyutunun kuvvetlenmesi ve toplulukların siyasi bir birliğe doğru evrilmesi, birlik düzeyinde

geliştirilen politikaların insanların gündelik hayatlarına çok daha fazla temas etmesine neden olmuştur. Bu durum, giderek karmaşıklaşan Avrupa Birliği mevzuatıyla ve kurumsal yapısıyla ilgili olarak neredeyse hiçbir bilgisi olmayan halklar için büyük bir hoşnutsuzluk doğurmuş dolayısıyla bu süreç özellikle kamuoyu düzeyinde Avrupa şüpheciliği beslemiştir. Sonuç olarak insanlar, Avrupa Birliği ile ilgili konulara ya çekimser kalmış ya da desteklerini geri çekmiştir.

Diğer yandan, kamuoyundaki Avrupa Birliği mevzuatı ve kurumlarıyla ilgili bilgi eksikliği, çeşitli siyasi partiler tarafından kendi ideolojik ve politik pozisyonlarına dair propaganda aygıtı olarak kullanılmaktadır. Bir başka deyişle, siyasi partiler söz konusu bilgi yoksunluğundan doğan Avrupa şüpheciliği kendi girişimleriyle pekiştirerek aldıkları oy miktarını çoğaltmayı hedeflemektedir. Ayrıca Avrupa Birliği ile ilgili bilgi sahibi olmayan halklar, birliğin gündemini ancak temsilcileri aracılığıyla takip edebilmekte, bu da birlik gündemiyle ilgili kamuoyunu, siyasi partilerin yönlendirmelerine açık hale getirmektedir. Burada bahsi geçen partilerin insanları Avrupa Birliği'ne karşıt görüşlerle manipüle etmeleri, kamuoyundaki Avrupa şüpheciliğin keskinliğini artırmakta ve bu durum özellikle birlik ile ilgili referandumlarda ve Avrupa Parlamentosu seçimleri gibi ikinci derece seçimlerde kendisini göstermektedir.

1.3.2. AB Kurumlarına Duyulan Güvensizlik

Avrupa bütünleşmesi ilk aşamalarından itibaren görece daha güçlü üyelerinin talepleri, beklentileri ve kaygıları doğrultusunda ilerlemiştir. Birlik dahilindeki üye sayısının artması ve ekonomik açıdan durgun ve siyasi bakımdan istikrarsız üyelerin birliğe katılmasıyla birlikte, üye devletler arasındaki güç asimetrisi giderek artmıştır. Buna ek olarak, önde gelen birlik üyelerinin kendi ulusal çıkarlarını göz önünde bulundurmadan birlik adına koordinasyon içinde hareket etmeleri çok sık görülen bir durum değildir. Bu şartlar altında, Avrupa Toplulukları ve Avrupa Birliği bünyesinde,

ye devletler arasında her daim bir g mücadelesi gerçekleşmiş ve sonuç olarak Avrupa bütünleşmesinin ulusüstü karakteri tam anlamıyla geliememitir. Dolayısıyla Avrupa bütünleşmesinin ilk yıllarından günümüze kadarki süreçte ulusal egemenlik ile bütünleşmenin gerektirdikleri arasında ikilemde kalan ye devletler genel itibariyle ulusal egemenliklerini önceleyerek hareket etmişler ve sonuç olarak topluluk veya birlik içinde sıklıkla bir güven bunalımı gözlemlenmiştir. Bu durum, Avrupa Birliği'nin ekonomik ve siyasi g düzeylerini ayırt etmeksizin tüm üyelerinde zaman zaman Avrupa pheciliği krklemitir (Akbaba, 2013: 117-120).

ye devletler arasındaki güven kaybı, özellikle 1990'lı yılların baından itibaren elitlerle toplumlar arasında da görülmeye balanmıtır. Maastricht Antlaşması sonrasında müsaadeci fikir birliğinden kısıtlayıcı uyulamazlığa geçişle birlikte, insanlar, elitlerin tercihlerine rıza göstermemeye balamı ve siyasi partilerin de yönlendirmeleri sonucunda söz konusu seçkinlerin halk adına değil, btnlemeden nemalanan şanslı azınlıklar adına hareket ettikleri kanaatine varmışlardır. Burada bahsi geçen Avrupa pheciliği teşvik eden siyasi partiler kadar Avrupa Birliği'nin bir türlü yakasını kurtaramadığı ekonomik ve siyasi krizlerin de etkisi büyüktür. Dolayısıyla kamuoyu, doğrudan temsilcileri olan veya olmayan elitlerin uygulamalarına kuşkuyla yaklaşmakta, bu durum Avrupa Birliği mevzuatı ile kurumsal yapısıyla ilgili bilgi eksikliğiyle de birleşince, tümden Avrupa Birliği'ne duyulan bir güvensizliğe dönüşmektedir. Sonuç olarak, Avrupa Birliği uygulamalarına karşı yaşanan güven kaybı, Avrupa pheciliğin önemli kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

Avrupa pheciliği kuvvetlendiren kaynaklardan biri olan Avrupa Birliği kurumlarına karşı gerçekleşmekte olan güven kaybının bir başka boyutu da küresel siyaset ve güvenlik ile ilgilidir. Özellikle 11 Eylül Saldırılarından sonra ABD'nin uluslararası hukuku ve örgütlenmeleri hiçe sayarak terörizmle mücadele adına tek başına kararlar alıp uygulamaya balaması, güvenlik konusunda NATO'ya bağımlı olan Avrupa

Birliği üyelerini dolayısıyla da Brüksel yönetimini zor durumda bırakmıştır. Bu süreçte, çeşitli Avrupa kentlerinde yaşanan terör saldırıları ve AB'nin bu güvenlik sorunuyla mücadelede yetersiz kalması, insanların Avrupa Birliği kurumlarına duyduğu güveni daha da azaltmış ve paralel biçimde Avrupa şüphecilik daha da güç kazanmıştır (Kalyoncu İlhan, 2022: 82).

1.3.3. Ulusal Hükümetlere Verilen Desteğin Azalması

İkinci Dünya Savaşı sonrasında geliştirilen ve “Kapitalizmin Altın Çağı” olarak da nitelendirilen Refah devleti düzeni, 1970’li yıllarda patlak veren “Petrol Krizi” ile birlikte sona ermiş, tüm dünyayı kasıp kavuran ekonomik durgunluk birçok ülkeyi borç krizine sokmuştur. Çeşitli Avrupa ülkeleri de bu ekonomik darboğazdan nasibini almış ve Avrupa bütünleşmesi ile ekonomik anlamda derinleşme süreçleri bağlamında kemer sıkma politikalarıyla ayakta kalmaya çalışmıştır. Yaşanan küresel ölçekli ekonomik krizin üstesinden gelmek için türetilen neo-liberal deregölasyoncu politikalara bel bağlayan Avrupa ülkeleri, Dünya’nın görece daha az gelişmiş bölgeleri kadar olmasa da yüksek enflasyon, artan işsizlik oranları, gelir adaletsizliği ve finansal istikrarsızlıklara maruz kalmıştır. Bu süreçte, insanlar giderek depolitize olmuş ve geleceğe yönelik umutlarını yitirmeye başlamışlardır.

1990’lı Yıllara geldiğimizde müsaadeci fikir birliğinin zayıflamaya başlamasıyla birlikte bu süreç daha da karanlık bir hal almaya başlamıştır. Hükümetlerin, ekonomik ve siyasi anlamda Avrupa Birliği’nin boyunduruğuna her geçen gün daha fazla girmesi, üye ülkelerdeki iktidarların hesap verebilirliğini ve inandırıcılığını azaltmıştır. Bu durum, Avrupa Birliği kurumlarına olan inançsızlıkla birleşince, kamuoyu ulusal hükümetlerinin uyguladığı hatalı politikaları, Avrupa bütünleşmesi ile ilişkilendirmeye eğilimli hale gelmiştir. Sonuç olarak insanların, kendi hükümetlerine dair kuşkuyla yaklaşımları, bu iktidar çevrelerinin bağlı olduğunu düşündükleri AB yönetimine de yansımakta ve

dolayısıyla Avrupa şüpheciliği körüklemektedir. Bir başka deyişle, Brüksel yönetimi ile ulusal hükümetler arasında uyum olduğu sürece halklar ulusal hükümetlerine bağlı olduğu kadar AB kurumlarına da bağlı kalmaktadır. Bununla birlikte, ulusal hükümetler vatandaşlarına verdikleri taahhütleri yerine getiremezse bu ikili tabiyet reddedilmektedir. Bu bağlamda, Avrupa şüphecilik, ulusal hükümetlerin sorumluluklarının gereğini yapamamasının bedelini AB'nin ödemesi olarak alınabilir (Hooghe ve Marks, 2007: 124; Di Mauro ve Memoli, 2016: 29-32).

Mclaren'in de belirttiği üzere, "kendi ulusal hükümetlerinin demokratik işleyişinden memnun olmayanlar, bu memnuniyetsizliklerini AB'ne yöneltir. Bu durum, siyasi bilgisi az olan insanlar arasında oldukça yaygındır" (Mclaren, 2007: 3). Bu noktada depolitizasyon ile Avrupa şüphecilik arasındaki ilişkinin altı çizilmelidir. Yukarıda sıralamaya çalıştığımız gelişmeler sonucunda gitgide apolitik bir hal alan insanlar, hem ulusal hükümetlerinin hareket alanlarını sınırlayan küresel ekonomik ve politik süreçlerden habersizdir hem de söz konusu hükümetlerle Avrupa Birliği arasındaki iktidar paylaşımı konusunda bilgisizdir. Bu nedenle, ulusal hükümetlerin hedeflerinde başarısız olmasında dış faktörler göz ardı edilirken, söz konusu başarısızlıklar doğrudan AB'ye atfedilmekte ve sonuç olarak Avrupa şüphecilik yaygınlaşmayı sürdürmektedir.

1.3.4. Demokrasi Açığı

Avrupa bütünleşmesi, daha önce de ifade edildiği üzere, müsaadeci fikir birliğinin siyasi elitlere sağladığı hareket alanı ve kamuoyu desteği yardımıyla uzun süre yürütülmüştür. Maastricht Antlaşmasına kadar süren bu zaman diliminde Avrupa bütünleşmesi adına çeşitli adımlar aranırken, gelişmeleri halkla paylaşıp kamuoyunun bu konularla ilgili fikri çok fazla sorgulanmamıştır. Bu nedenle, Avrupa bütünleşmesinin kurumsal yapısını oluşturan Parlamento, Konsey ve Komisyon, demokratik kaygılar güdülmeden oluşturulmuştur. Dolayısıyla söz konusu kurumların ciddi hesap verebilirlik

ve şeffaflık sorunları vardır. Bunun yanında, AB çatısı altında, doğrudan halkın verdiği oylarla oluşan tek kurum olan Avrupa Parlamentosu'nun AB yönetiminin karar alma süreçlerinde görece yetersiz yetkiye sahip olması, Avrupa bütünleşmesine halkın katılımının kısıtlı düzeyde kalmasına neden olmuştur. Bu durum aynı zamanda atama ile göreve getirilen teknokratların egemenliğinde yürütülen Avrupa Birliği yönetiminin demokrasiye ne kadar uzak kaldığını da göstermektedir. Diğer bir deyişle, AB organlarının karmaşık, yurttaşlara uzak ve saydam olamayan işleyiş yöntemleri demokrasi açığı sorununu büyötmekte ve AB'yi ulusal ve ulusaltı siyasal yapılar karşısında daha güvensiz ve eleştiriye açık hale getirmektedir (Özbey ve Şenyuva, 2021: 130).

Avrupa Birliği'nin kuruluş amacı ve ideolojisinin yanı sıra önceden öngörölemeyen hızlı gelişim süreci, AB bürokratik elitleri aracılığıyla yukarıdan aşağıya doğru ilerlemiştir. AB'nin bu tepeden inme ve halktan kopuk tasarımı nedeniyle demokratik haklar, katılım ve hatta anayasal demokrasi ilkesi AB'nin işleyişinin sınırları dışında kalmıştır (Çelebi, 2022: 114-115). Ayrıca, Scharpf (1997: 22) Avrupa entegrasyonunun etkinlik ve demokratiklik düzeyinin üye ölkelerin meşru ve demokratik refah devleti politikalarını uygulaması ile ilişkili olduğunu ortaya koymuş, bu bağlamda üye ölkelerinin birçoğunun, demokratik olmadığını ve sorunun ulusal boyutta demokrasi problemi olduğunu vurgulamıştır. Bu noktada, topluluğa 1980'li yıllarda katılan Yunanistan, İspanya ve Portekiz ile 2004 genişlemesiyle birliğe dahil olan eski Doğu Bloğu ölkelerindeki siyasi geleneğin demokratik anlayışa çok da yakın olmadığı vurgulanmaktadır. Henüz kendi siyasi sistemlerinde demokrasiyi tam olarak oturtamayan bahsi geçen üye devletlerin Avrupa bütünleşmesinin demokrasi düzeyine katkıda bulunacaklarının beklenmesi iyimserlikten öteye geçemeyecektir.

Ek olarak, Avrupa Birliği mevzuatının ve kurumsal yapısının karmaşık hali, halkın Avrupa bütünleşmesi bağlamında karar alma süreçlerine mesafeli ve ilgisiz

kalmasını sağlamaktadır. Vatandaşlar ile Avrupa Birliği arasında yer alan mesafenin altında yatan en kritik etkenlerden biri, insanları gerçek anlamda bilgilendirmeye ve harekete geçirmeye imkân sağlayacak olan bir Avrupa kamusal alanının bulunmamasıdır (Baykal, 2004: 132-133). Bununla beraber, entegrasyonun geldiği noktaya rağmen halen bir “Avrupa demos”unun kurulamamış olması ve Avrupalılık kimliğinin oldukça küçük bir azınlık tarafından paylaşıyor olması, Avrupa bütünleşme sürecinin demokrasi açığını giderme konusunda pek başarılı olamadığını kanıtlar niteliktedir. Yukarıda değindiğimiz noktalar birleştirildiğinde Avrupa bütünleşmesinin muzdarip olduğu demokrasi açığı probleminin varlığın sürdürdüğü açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu şartlar altında, Avrupa Birliği’nin ve Avrupa bütünleşme sürecinin meşruiyetini gitgide daha eleştirel biçimde sorgulayan Avrupalı halklar arasında Avrupa şüphecilik yükselmektedir.

1.3.5. Milliyetçilik

Avrupa bütünleşmesinin ekonomik temelli olduğu ve uzun süre bu temel üzerine inşa edildiği kabul edilmelidir. Bununla birlikte Maastricht Antlaşması ile birlikte topluluktan birliğe geçişin gerçekleşmesi entegrasyon sürecinin siyasallaşmasını sağlamış ve AB yönetimi, üye devletler üzerinde hiç olmadığı kadar siyasi alanda bağlayıcılığa sahip olmuştur. Ekonomik birliğin siyasi birliğe dönüşmesiyle birlikte, federal yapının meydana getirilmesi adına çok önemli bir adım atıldığı düşünülmüş, bu nedenle ulusal kimliklerin, milli egemenliğin ve etnik kültürlerin söz konusu federal anlayış dahilinde yok olacağına dair korkular özellikle kamuoyu nezdinde artmıştır. Bu ortam, Avrupa şüpheciliği, siyasi söylemlerine entegre eden siyasi partilerin elini güçlendirmiş, söz konusu siyasi partiler bahsi geçen kaygıları kullanarak, halkları milli değerlerin korunması ve Avrupa Birliği karşıtlığı uğruna manipüle etmeye başlamıştır.

Benzer bir durum, AB üyeliği için aday olan ülkeler için de geçerlidir. Aday ülkelerde, üyelik kriterlerinin dayatılması ile milli kimlik ve egemenliklerin içinin

boşaltılacağı endişesini beraberinde getirmektedir (Ermağan, 2012: 158). Örneğin, ülkemizde “Kopenhag Kriterleri”nin AB üyeliği için bir ön koşul haline getirilmesi, Türk toplumunda da AB karşıtlığını yoğunlaştırmış ve Avrupa şüphecisi yaklaşımların popülerleşmesine ve yayılmasına neden olmuştur. Özellikle muhafazakârlarla dirsek temasında olan milliyetçiler Avrupa Birliği’nin hem mevcut halinin ulusal menfaatlerle uyuşmadığını hem de birliğin gelecekte federal bir yapıya evrilme ihtimalinin gerçekleşmesi halinde ulus-devlet yapılanmasının ortadan kalkacağını iddia etmişlerdir. Böylece, belki de ortaya çıkabilecek en keskin Avrupa şüphecisi yaklaşım adına Avrupa Birliği’nin tamamıyla dağılarak tarih sahnesinden silinmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Avrupa ölçeğinde, milliyetçi endişelerin ve korkuların yaygınlığı ve yoğunluğu, Avrupa şüphecisi bakış açısının kaynağında aynı zamanda Avrupalılık kimliğinin eksikliğini göstermektedir. Avrupa şüpheciler, din, dil, kültür ve tarih birliği ile paylaşılan bir coğrafyanın olmaması nedeniyle bir Avrupalılık kimliğinin var olamayacağı fikrini savunmaktadır (Akbaba, 2013: 141). Weßels de, paralel bir biçimde, Avrupa şüpheciliğinin sınırları üzerinde durmuş, Avrupa şüpheciliğinin en çok Avrupalılık kimliğinin eksik olduğu yerlerde yıkıcı olabileceği tespitinde bulunmuştur. Zira, Avrupa şüpheciliğinin temelinde Avrupa Birliği yönetiminin ve Avrupa entegrasyonu sürecinin performansını eleştiren, ulusal aidiyetlerine sıkı sıkıya bağlı bireyler bulunmaktadır (Hooghe ve Marks, 2007: 124). Sonuç olarak, radikal sağ ile birlikte milliyetçiliğin de son yıllarda Avrupa’da yükselişe geçtiğini düşünürsek, Avrupa şüpheciliğinin ilerleyen yıllarda gitgide keskinleşmesinin ve yayılmasının en önemli kaynaklarından birinin milliyetçilik olduğunu ifade edebiliriz.

1.3.6. Popülizmin Yükselişi

Popülizmin güçlenmesine olanak sağlayan koşulları değerlendiren Jan-Werner Müller (2019), genelde demokrasi ve neo-liberalizmin içine düştüğü krizlerden yola

ıkar. Milliyetçilik ve kültürel karmaşımadan beslenen popülizm, farklılıklara ve oulculua cephe alır. Yönetim erkini kendi elinde konsolide etmek isteyen popülist liderler, toplumun tek gerçek savunucusunun kendileri olduğu fikrini yaygınlaştırmak isterler. AB karşıtlığı da tam da bu sebeple popülist söylemin temel argümanları arasında yer almaktadır. Avrupa Birliği'nin yurttaşıların haklarını gasp ettiğini iddia eden popülistler Avrupa şüpheci yaklaşımların da en sert fraksiyonlarından birini beslemektedir. Popülizmin gerçek halkın biricik iradesinin gerçekleştirilmesine dair inancı, Avrupa Birliği'nin ye devletleri ulusüstü politikaları uygulamaya zorlaması bağlamında, Avrupa şüpheciliği besleyen önemli bir kaynağa işaret etmektedir.

Poplistler, çeşitli politik hoşnutsuzlukları sinizme dönüştürüp, kendilerini yozlaşmış ve bencil olan yönetici elitleri devirebilecek, kurumları yolsuzluktan arındırabilecek ve halka onların istediğini sunabilecek bir siyasi aktör olarak ilan etmektedir (Krouwel ve Abts, 2007: 265). Avrupa bütünleşmesinde de müsaadeci fikir birliği bağlamında ön planda olan elitler hedef gösterilerek entegrasyon sürecinin "halka rağmen" yürütüldüğü, dolayısıyla tamamıyla reddedilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Böylece Avrupa şüpheci anlayış hararetili bir şekilde savunulmaktadır. Leconte'nin de vurguladığı üzere, iç politikada çalkantılar ve mevcut liderlere güvensizlik artarken Avrupa Birliği düzeyinde de bu sorunlara yönelecek bir liderlik olmayışı protesto temelli, elit karşıtı ve partisiz ama güçlü lider figürlerinin arkasından giden popülizme g kazandıracak gibi görünmektedir (Leconte, 2015: 259).

Hem ulusal politikanın hem de Avrupa Birliği düzeyindeki politik süreçlerin demokratik olmadığı iddiasında olan popülistler, meşru yönetim anlayışının doğrudan halkın desteğiyle gerçekleşebileceğini ve bunu teknokratik hükümetlerin değil halkların asıl temsilcileri olan popülist liderlerin başarabileceğini düşünmektedir. Ana akım partilerin toplumsal refah ve güvenlik gibi konularda vaatlerini yerine getirememeleri ve Avrupa Birliği'nin demokrasi açığı başta olmak üzere birçok krizle boğuşmak zorunda

kalması Avrupa genelinde Avrupa şüpheci söylemi kullanan popülist partilerin hem sayısının hem de gücünün artmasına neden olmuştur. Pelinka'ya (2013) göre, sağ popülizme karşı Avrupa'daki ana akım partilerin önemli bir kesiminde kabul etme stratejisinin takip edilmesi, popülist aşırı sağın Avrupa'nın ve dolayısıyla AB'nin gündemine yerleşmesine ve önceleri Avrupa Birliği'ni içeriden ve teknik noktalarda eleştiren Avrupa şüpheciliğin gitgide ana akımlaşarak AB'ye yönelik daha temelden itirazlara girişmesine ön ayak olmuştur. Görüldüğü üzere popülizmin yükselişi Avrupa bütünleşmesinin karşısındaki en önemli tehditlerden biridir.

1.3.7. Avro Krizi

2008 yılında yatırım bankası Lehman Brothers'ın iflası sonucunda ABD konut sektöründe ortaya çıkan *mortgage krizi* küresel bir ekonomik krize dönüşmüştür. Kısa zamanda tüm Avrupa'yı saran finansal darboğaz, 2010 yılında Yunanistan'da ortaya çıkan borç kriziyle birlikte zincirleme bir reaksiyon sonucu tüm Avro Bölgesi ülkelerini de etkisi altına alan bir krize dönüşmüştür. ABD ile AB üye devletleri arasındaki güçlü ekonomik ilişki, krizin Avrupa'ya yayılmasının en önemli nedenlerinden biridir (Erdoğan ve Yazgan, 2017: 196). Krizin AB'ye sıçramasıyla birlikte AB üyeleri yıllarca sürecektir olan ekonomik durgunluk, yüksek işsizlik, kamu borcu ve bütçe açıkları ile mücadele sürecine girmiştir. Bu nedenle, Avro krizi, Avrupa bütünleşmesindeki en uzun ve en derin kriz olarak tanımlanmıştır (Schimmelfennig, 2017: 323).

Krizi ilk aşamasında kolayca atlatan Almanya, Avusturya, Finlandiya ve Hollanda gibi ülkelerin, borçlarını ödemekte sıkıntı yaşayan güney Avrupa ülkelerine yardım etmemesi karşısında söz konusu ülkelerin vatandaşları Brüksel yönetimini suçlamış ve kendilerini yalnız hissetmişlerdir (Taggart ve Szczerbiak, 2018: 1196). Bunun yanında Avrupa Birliği üye devletlerinin finansal destek karşılığında güney Avrupa ülkelerine bazı ekonomi politikalarını dayatması üzerine bu ülkeler kamu harcamalarını azaltarak

kemer sıkma politikası izlemiş ve ekonomik istikrarı yeniden sağlamaya çalışmışlardır. Ancak bu durum, bahsi geçen toplumlar içinde büyük bir rahatsızlık oluşturmuş ve Avrupa Birliği'ne olan güvenleri derinden sarsılmıştır. Sonuç olarak, sosyal güvenlik harcamalarında yapılan kesintiler ve artan işsizlik oranları çoğu Birlik üyesi ülkenin gelecek kaygısı yaşayan kamuoyunda Avrupa şüpheciliği artırmıştır.

Hobolt ve de Vries (2016) ekonomik krizin Avrupa şüphecisi partilerin seçimlerdeki başarısını artırdığının altını çizmiştir. Avrupa şüphecisi partilerin Avro Bölgesinden çıkma talepleri, seçmenlerinde önemli düzeyde karşılık bulmuş ve vatandaşların AB'nin özellikle ekonomi yönetiminin meşruiyetini sorgulamasına neden olmuştur. Brack ve Startin'e göre, Avro krizi sonrası Avrupa şüphecilik giderek daha da ana akımlaşmaktadır. Bu süreç, AB kamuoyunun giderek Avrupa Birliği'ne daha da düşmanca bir tavır sergilemesinden, Avrupa entegrasyonuna karşı çıkan partilere desteğin artışından, geleneksel olarak AB yanlısı olan partilerin artan AB karşıtı retoriklerinden, Avrupa şüphecisi sivil toplum organizasyonlarının çoğalmasından, gitgide daha da AB karşıtı olan medya söylemlerinden ve özellikle de AP'de ve diğer Avrupa Birliği kurumlarında Avrupa şüphecisi grupların ulusötesi işbirliklerinden anlaşılmaktadır (Brack ve Startin, 2015: 240). Sonuç olarak, Avro krizi sonrasında giderek yoksullaşan, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetleri sağlayamayan, işsizlik tehlikesiyle baş başa kalan, alım gücü günbegün azalan ve geleceğe umutla bakma konusunda zorluk çeken geniş kitleler arasında Avrupa şüphecilik hızla yayılmıştır.

1.3.8. Brexit

Brexit söylemi, Muhafazakâr Parti lideri David Cameron'un, 2013 yılında yaptığı açıklamada 2015 Genel Seçimlerini kazanması halinde, ülkenin üyelik şartlarını yeniden müzakere edeceği ve Avrupa Birliği üyeliğini referanduma götüreceği taahhüdünde bulunmasıyla ortaya çıkmıştır. Cameron'un böyle bir vaatte bulunmasının ardındaki

neden ise Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nin (UKIP) İngiliz siyasetinde gitgide kuvvetlenen konumu olmuştur. AB karşıtı ve Avrupa şüpheci UKIP'ın yükselişi, ülkedeki parti rekabetini tetiklemiş ve Cameron'ın iç politikada daha milliyetçi bir tutum sergilemesine yol açmıştır (Saygın ve Ultan, 2016: 92).

Cameron, 2015 yılında yapılan genel seçimlerde iktidara gelmesinin ardından beklenildiği gibi referanduma gitme kararını açıklamıştır. 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandum sonucunda %51,9 oranında üyelikten ayrılma ve %48,1 oranında AB'de kalma yönünde oy kullanılmıştır (BBC, 2016). Böylece İngiltere Avrupa Birliği'nden ayrılma kararı alan ilk ülke olmuştur. Fakat İngiltere'nin birlikten nasıl ve ne zaman ayrılacağı, AB'den ayrıldıktan sonra güvenlik, savunma, ekonomi ve ticaret gibi alanlarda Avrupa Birliği ile nasıl bir ilişki sürdüreceği tartışmaları 3,5 yıl boyunca belirsizliğini korumuş ve Brexit, derin bir krize dönüşmüştür. İngiliz parlamentosu üyelikten ayrılmaya ilişkin tasarıyı reddetmiş, ayrılma tarihi ise üç kere uzatılmıştır. Sonuç olarak, İngiltere'nin AB üyeliği 31 Ocak 2020 tarihinde resmen son bulmuştur.

Brexit, ekonomi ve göç başta olmak üzere milli kimlik kaygılarına öncelik veren Avrupa şüpheci aktörlerin kitle siyasetini harekete geçirmesiyle olanak kazanmıştır. Diğer taraftan, Brexit kararının arkasındaki en kritik motivasyonlardan biri ekonomidir (Saygın ve Ultan, 2016: 92-93). AB üyeliğine yönelik olumsuz görüşlerin nedeni İngiltere'nin ekonomik olarak Avrupa Birliği'ne ihtiyaç duymadığı ve böyle bir oluşum içinde bulunmanın ülkenin ekonomisine fayda sağlamadığı yönünde değişen düşünceler olmuştur. Örneğin, Avro krizinin etkilediği güney Avrupa ülkelerine yapılan maddi yardımlar nedeniyle İngilizler Avrupa Birliği'ni suçlamaya başlamıştır.

Brexit kampanyasında anahtar rol oynayan bir diğer konu ise göç olmuştur (Kaufmann, 2019: 33). 2004 yılında Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin genişleme sürecine dahil edilmesi sonucunda bu ülkelere çok sayıda insanın İngiltere'ye göç etmesi sonucunda göçmenlerin ülkede işsizlik sorununu tetiklediği iddiasıyla İngiliz toplumunda

göçmen karşıtlığı yükselişe geçmiştir (Canan-Sokullu, 2017: 30). AB üyeliğinden ayrılma yanlıları İngiltere'nin kendi yasaları doğrultusunda sınır kontrolünü sağlanması ve bu şekilde göçün sınırlandırılması adına kampanya yürütmüştür. Avrupa şüpheciliğinin en bariz örneği olan Brexit, diğer AB ülkelerindeki Avrupa şüpheci siyasi aktörlerin güçlenmesini sağlamış ve söylemlerini meşrulaştırmıştır. Böylelikle, AB üyesi ülkelerde Brexit'ten cesaret alan Avrupa şüphecileri benzer bir sürecin kendi ülkelerinde de gerçekleştirilerek AB üyeliğinden ayrılmak gerektiğini savunmuşlardır.

1.3.9. Göç Krizi

2015 yılında Arap Baharı ve Suriye'deki iç savaş nedeniyle Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinden Avrupa'ya doğru yaşanan göç hareketliliğinde önemli ölçüdeki artış üzerine, durum Avrupa Birliği için büyük bir krize dönüşmüştür. Göçmenlerin kullandığı ulaşım güzergahlarından anlaşılacağı üzere AB üyeleri arasında İtalya, Yunanistan ve Macaristan bu göç dalgasından en fazla etkilenen ülkeler olmuştur. En çok sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkeler, sığınmacıları kabul etmeyen ülkeleri dayanışma göstermemekle suçlamış, bunun sonucunda mevcut göç ve iltica politikalarında düzenlemeler yapılması yönünde taleplerini dile getirmeye başlamıştır. Aşağıda da detaylı biçimde tartışılacağı gibi, göçmen akınları karşısında İtalya, AB ülkelerinden mali ve teknik yardım talebinde bulunmuş ama Birlik üyeleri artan göç hareketleri karşısında ortak bir inisiyatif geliştirmekten kaçınmıştır. Sonuç olarak AB üye devletleri arasında ciddi bir güven bunalımı oluşmuştur. AB'nin temel göç ve iltica politikasını şekillendiren “Dublin Sözleşmesi” mülteci ve göçmen sayısının rekor düzeydeki artışı nedeniyle günün koşullarında etkin ve gerçekçi bir çözüm sunamayarak işlevsiz hale gelmiş ve sistemin sürdürülebilir olmadığı anlaşılmıştır (Canveren ve Akgül Durakçay, 2017: 863).

Göç krizinin üye ülkelere siyasi, ekonomik ve sosyal olarak yansımaları olmuştur. Kitlesele göç hareketleri karşısında birlikte hareket edemeyen AB ülkelerindeki Avrupa

şüpheciliğin hızla yükselişine devam etmesi, göç krizinin önemli bir sonucudur. Stockemer vd., (2018) göçmen karşıtı duyguların Avrupa şüpheciliğini tetiklediğini ortaya koymuşlardır. Kriz, göçmenlerin Avrupa şüpheli siyasi partiler tarafından siyasallaştırılması için uygun ortamı hazırlamıştır. Göçmenlere ev sahipliği yapma konusunda sorumluluğun büyük bir kısmını üstlenmiş ülkelerde göçmen karşıtlığı giderek artmaya başlamıştır. Göç krizi Avrupa bütünleşmesinin üzerine inşa edildiği demokrasi, insan hakları, hoşgörü, dayanışma gibi değerlerin üye devletler tarafından sorgulanmasına neden olmuştur. Siyasi partiler ve vatandaşlar krizin olumsuz etkileri sebebiyle Avrupa Birliği'ni suçlamıştır (Harteveld vd., 2018).

Buna bağlı olarak Avrupa kamuoyunda Avrupa entegrasyonuna dair hoşnutsuzluk yükselmiş ve göçmen karşıtı partilere destek artmıştır. Avrupa şüpheli partilerin popülist söylemleri ile göç krizi propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Özellikle Avrupa şüpheli aşırı sağcı partiler göçmen karşıtı politikalarıyla kamuoyu üzerindeki etkilerini artırmıştır (Kutlay ve Yılmaz, 2011: 16). Avrupa vatandaşları mali kaynakların sığınmacı ve göçmenler için harcanmasından hoşnutsuzluk duymuşlardır. Ekonomik krizle birlikte AB ülkelerindeki artan işsizlik sorununda göçmenler hedef olarak gösterilmiştir (Öner, 2017). Ayrıca göç krizi, ulusal/kültürel kimliğe tehdit olarak algılanmıştır (Aras ve Sağıroğlu, 2018: 61). Avrupa şüpheli argümanları güçlendiren diğer unsur, İslamofobi'den hareketle, göçmenlerin güvenlik tehdidi olarak sunulmasıdır. Sonuç olarak, AB'nin göç krizi karşısındaki başarısızlığı, birliğe duyulan inancı büyük ölçüde zedelemiştir.

1.4. Avrupa Şüpheliğin İnceleme Alanları

Avrupa entegrasyon sürecinin mevcut hali ve gelecek projeksiyonu ile Avrupa Birliği'nin dayandığı değerler sistemi, kurumsal yapısı ve politika uygulamaları üzerine hissedilen olumsuz duygular, hoşnutsuzluklar, kaygılar, eleştiriler, itirazlar, protestolar, karşıtlıklar ve diğer muhalefet tiplerini kapsayan Avrupa şüpheli, oldukça çeşitli

düzeylerde ve farklı motiflerle dile getirilmiş memnuniyetsizlikler halinde tezahür etmektedir. Bu nedenle, Avrupa şüphecisi düşünceler, söylemler ve aksiyonlar türlü seviyelerde değişik aktörler tarafından giderek daha yoğun bir şekilde gerçekliğe kavuşturulmaktadır. Bu anlamda, Avrupa Çalışmaları literatüründe irdelenen Avrupa şüpheciliğinin inceleme alanları üzerine yapılan analizler göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Avrupa şüpheciliğinin akademik olarak ilk ortaya atıldığı dönemde, kavram büyük ölçüde siyasi parti-temelli bir çalışma nesnesi olarak masaya yatırılmıştır. Öncelikle radikal ve aşırılık yanlısı muhalefet partilerine odaklanan söz konusu analizler, bir süre sonra Avrupa şüpheciliğinin merkez siyasete de sıçraması nedeniyle, ana akım partileri de ele almaya başlamıştır. Avrupa şüpheciliğinin kavramsal içeriğinin iyiden iyiye genişlemesiyle birlikte “kamusal Avrupa şüphecilik” olarak da ifade edilen, kamuoyu nezdinde görülen Avrupa şüphecisi tavır ve tutumlar daha derinlemesine bir biçimde araştırılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, kamuoyu düzeyinde Avrupa şüpheciliğinin yükselişi ve yaygınlığı araştırıldıkça, Avrupa Birliği çatısı altında vatandaşların doğrudan oluşumuna seçimler yoluyla katkıda bulundukları tek kurum olan Avrupa Parlamentosu bağlamında gitgide sayıları çoğalan Avrupa şüphecisi partilerin, dolayısıyla genel olarak etkinliği artan Avrupa şüpheciliğinin çözümlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Böylece, başta Avrupa Parlamentosu olmak üzere diğer Avrupa Birliği kurumları da Avrupa şüpheciliğinin yeni bir inceleme alanı olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu noktadan hareketle, çalışmamızın, Avrupa şüpheciliğinin inceleme alanlarına değineceğimiz bu bölümünde sırasıyla siyasi partiler, kamuoyu ve Avrupa Parlamentosu üzerinden Avrupa şüpheciliğinin uygulandığı düzeyler, uygulanış biçimleri ve Avrupa şüphecilikle hedeflenen temel amaçlar irdelenecektir. Dahası, özellikle siyasi partiler ile kamuoyu üzerine yapılan analizler aracılığıyla ideolojik pozisyonların Avrupa şüpheciliğinin araçsallaştırılmasında ve operasyonel hale gelmesinde ne gibi etkileri olduğu

da ele alınacaktır. Böylece Avrupa şüpheciliğın Avrupa'nın siyasi sistemi açısından işgal ettiği konum üzerine bir tartışma yürütölmüş olacaktır. Öte yandan mevcut Avrupa şüphecilik literatürü dahilinde çok vurgulanmamış bir konu olan hem Avrupa bütünleşme sürecinin ve Avrupa Birliğı'nin yönetim anlayışının geleceğıne hem de yerel politik yapılanmalara yönelik Avrupa şüpheciliğın etkileri üzerine bazı çıkarımlarda bulunulacaktır.

1.4.1. Siyasi Partiler

Çalışmamızın önceki bölümünde değindiğimiz kaynaklar nedeniyle Avrupa şüphecilik son yıllarda yükselişe geçmiş ve böylece siyasi mesajları, örgütlenmeleri, varoluş nedenleri, stratejileri ve küçük veya büyük, daha yerleşik olsun ya da olmasın oldukça çeşitli siyasi partiler Avrupa şüpheci söylemleri ve uygulamaları kullanmaya başlamıştır. Buna karşılık, söz konusu siyasi partilerin AB'ye muhalefet biçimleri, iç siyaset sistemlerindeki konumlarının, bir başka deyişle temsil açısından bir siyasi boşluğu doldurma fırsatının ve aynı zamanda bir hayatta kalma stratejisinin parçası olmasının karışımından kaynaklanmaktadır (Topaloff, 2018: 69). Örneğın, İspanya'da 2014 yılında ölkedeki eşitsizlik ve yolsuzluklara tepki olarak ortaya çıkan 2011-2012 protestolarının bir sonucu olarak kurulmuş, sol tandanslı bir siyasî parti olan Podemos gibi bazıları oportünist biçimde belirli sosyal ve ekonomik krizleri sömürmeye çalışırken, diğerleri ise daha önceki sistematik bir gücün kötüye kullanılmasından kaynaklanan yerleşik siyasi sisteme karşı daha köklü bir öfke ve sinizmden yararlanmıştır.

Taggart ve Szczerbiak'a (2003: 18) göre, siyasi partiler düzeyinde Avrupa şüphecilik iki biçimde açığa çıkmaktadır: Parti ideolojisi ve parti stratejisi. Avrupa entegrasyonuna yönelik partilerin aldığı pozisyonu ideoloji belirlerken; stratejiler, partilerin bütünleşmeye destek verip vermediğıyle ilgili olarak gelişmektedir. Geleneksel sol/sağ eksenindeki siyasi partilerin hangi ideolojik pozisyonda yer aldığı, entegrasyona

karşı yaklaşımını etkilemektedir. Sol için komünizme karşı neo-liberal kapitalizm veya sağ için milliyetçiliğe ve ulusal egemenliğe karşı Avrupa Birliği'nin ulusüstü karakteri, partilerin Avrupa şüpheciliğinde belirleyici olabilmektedir (Taggart ve Szczerbiak, 2002: 5). Özellikle aşırı sol ve aşırı sağ partilerde Avrupa şüpheciliğin daha belirgin olduğu görülmektedir.

Partilerin bütünleşmeye karşı duruşlarını ideolojileri üzerinden okumaya çalışan bir başka analizde GAL/TAN ayrımına başvurulmuştur (Hooghe, Marks ve Wilson, 2002). GAL (*Green/Alternative/Libertarian*) tipi partiler, kişisel özgürlüklere toleranslı, farklılıklara açık ve entegrasyonunu desteklemeye eğilimliyken TAN (*Traditionalism/Authority/Nationalism*) tipi partilerin milliyetçi ve muhafazakâr pozisyonlarından dolayı bütünleşmeye muhalif olduğu kadar Avrupa şüpheciliğe yatkınlıkları görülmüştür. Avrupa şüpheli siyasi partilerin marjinalliğini belirleyen öge seçimlerdeki oy oranları veya ulusal ve Avrupa düzeyinde istikrarlı temsiliyetleri değil, koalisyonla girebilme kabiliyetleridir. Bu durumun bağlı olduğu faktörler: seçim kampanyalarına özgü şartların stratejik olarak değerlendirilmesi, liderlik açısından partinin imajı ve seçime kadarki süreçte tasarladığı hedefler ile vizyondur. Son yıllarda bazı Avrupa şüpheli partiler, entegrasyonun belirli politikalarına ilişkin incelikli bir muhalefet geliştirip yabancı düşmanlığının, milliyetçiliğin, radikalizmin ve aşırılığın savunucuları olarak kendilerini damgalamadan genel terimlerle AB karşıtlıklarını inandırıcı kılmaktadır (Topaloff, 2018: 70).

Avrupa şüpheciliğin parti siyaseti konusunda Mudde (2012) iki ana analiz akımını açıklamaktadır. Birinci yaklaşımda, Sussex Üniversitesi'nden Szczerbiak ve Taggart, niteliksel ve karşılaştırmalı yöntemler kullanarak yalnızca siyasi partiler arasındaki AB muhalefeti üzerine yoğunlaşmıştır. Bu akım, Avrupa şüphecilik bağlamında, AB'ye uyumlarını etkileyen anahtar bir faktör olarak partilerin siyasi sistemdeki konumlarını vurgulamıştır. İdeolojik boyut ise, tamamen göz ardı edilmese de sınırlı ilgi görmüştür.

Kuzey Carolina Üniversitesi kökenli ikinci akım ise AB yanlısı ve karşıtı konumlara daha geniş bir odaklanma sergilemekte ve anket verilerini ve ağırlıklı olarak niceliksel yöntemleri kullanarak ideolojiyi hesaba katmaktadır. Sussex okulunun temel sorunu, parti siyasetinin stratejik-taktik açıklamasına olan aşırı bağımlılığıdır. Kuzey Carolina okulunun da kullandığı parti aileleri literatürünün nicel metodolojisi ise çok sayıda parti ve ülkede yinelenen hizalanma modellerini analiz etmek için uygun olsa da kaçınılmaz olarak, görünür benzerliklerin altında yatan aile içi veya aileler arası ayrımları önemsiz gösteren geniş ve indirgeyici bir genellik düzeyinde çalışmayı içermektedir.

1980'li yıllardan bu yana Avrupa şüphecisi partilerin artışı ve geniş ideolojik-operasyonel çeşitlilikleri, bu fenomenin yükselişinde kritik bir değişime işaret etmektedir. Geçmişte Avrupa şüphecilik, marjinal partilerin ayırt edici özelliği olsa da son zamanlarda artan sayıda ana akım parti de özellikle muhalefetteyken Avrupa şüphecilerinin saflarına katılmıştır. Bazıları göçmenlik, AB bütçesi, Ekonomik ve Parasal Birlik (EMU) ve dış politika gibi konularda daha incelikli, yumuşak ve belirli meselelerden yola çıkarak Avrupa şüpheciliği savunmuş, öte yandan diğerleri ise Macaristan'daki Fidesz gibi daha radikal seçeneklere yönelmiştir (Topaloff, 2018: 63). Avrupa'nın maruz kaldığı siyasi ve ekonomik krizler sonucu Avrupa meselesi, AB üyesi ülkelerin iç siyasetlerinde merkezi bir rol oynamaya başlamıştır. Aynı zamanda, Avrupa siyasetinin merkezindeki partiler giderek Avrupa şüphecisi denebilecek pozisyonlarda konumlanmaya başlamışlardır (Taggart ve Szczerbiak, 2013: 17-19).

Avrupa şüphecisi siyasi partiler, özellikle Avrupa ile ilgili konular ulusal siyasette sınırlı şekilde geçerliliğini koruduğu için, iç seçim gündemlerinin bir parçası olarak Avrupa Birliği'ne muhalefeti stratejik olarak araçsallaştırma ve istismar etme eğilimindedir. Daha yakın zamanlarda, birbiriyle bağlantılı iki faktör, parti güdümlü Avrupa şüpheciliğinin yükselişine katkıda bulunmuştur. Birinci etmen, ana akım siyasi elitlerin, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonraki genişleme zorunluluğu, Irak Savaşı,

Arap Baharı, Avro Krizi, Ukrayna ve Orta Doğu'daki güvenlik ve göç krizleri ve Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımlar gibi Avrupa Birliği'nin yüzleştiği birçok soruna yanıt verirken takındıkları sıradanlık ve kararsızlıktır. İkinci faktör, Avrupalı seçmenlerin genel olarak siyasete ve özellikle de ana akım partilere karşı artan güvensizliğidir. Yukarıda sıraladığımız krizlere çözüm bulunamaması iktidardaki ana akım elitlerin de güvenilirliğini ciddi şekilde zorlamıştır (Topaloff, 2018: 67).

Siyasi partilerin başvurduğu Avrupa şüpheli tutumu etkileyen bir başka konu ise partilerin iktidarda olup olmadıklarıyla ilgilidir. Taggart ve Szczerbiak'ın da vurguladığı üzere, hükümete katılımın, birtakım partilerin ve farklı parti tiplerinin Avrupa şüpheli düzeylerine ılımlı etki yaptığı ve söz konusu Avrupa şüpheli söylemleri yumuşattığı görülmektedir. (2013: 31-33) Bazı örneklerde görüleceği üzere Avrupa şüpheli partilerin hükümete katılımı Avrupa bütünleşmesine yönelik politikalar üzerinde bazı fark edilebilir etkiler doğurmuştur. İngiltere, Macaristan ve Hollanda gibi örneklerde hükümetlerin Avrupa politikaları büyük ölçüde değişmiştir. Birçok örnekte koalisyon hükümetlerinin büyük ortaklarının da Avrupa şüpheli retorisi kullandığı gözlemlenmiştir. Minör partilerde ise Avrupa şüpheliliğinin ılımlı hale gelmesi, söz konusu partinin ana akımlaşması sürecinin bir göstergesidir. Bununla beraber Almanya ve İtalya örneklerinde olduğu gibi, politika değişimini tetiklemediği sürece koalisyonların küçük ortaklarının Avrupa şüpheli retorisi hoş görülümüştür (Taggart ve Szczerbiak, 2013: 33-34).

Bu süreç, Avrupa şüpheliliğinin ana akımlaşmasını da beraberinde getirmiştir. Özellikle Avrupa şüpheli partilerin, küçük ortaklar olarak olsa da, koalisyon hükümetlerine katılımı sonucunda Avrupa şüpheli söylemler, iç siyasetin tartışmalarına dahil olabilmüş ve doğal olarak hem ulusal hem de uluslararası medya organlarında çok daha görünür hale gelmiştir. Avrupa'nın sorunlarının iç politik malzemeye dönüşmesiyle birlikte Avrupa şüpheliliğinin kamuoyuna daha çok hitap etmesi ve karşılığında olumlu geri bildirimler alması sonucunda tarihsel olarak Avrupa bütünleşmesine büyük oranda

sıcak bakmış olan ana akım merkez partiler, seçim başarılarını muhafaza edebilmek adına, retoriklerine ister istemez Avrupa şüphecisi argümanları eklemek zorunda kalmıştır. Bu döngü dahilinde Avrupa şüpheciliğinin ana akımlaşarak yaygınlaşması ve popülerleşmesi günbegün ilerlemiştir.

Farklı sosyal ve ekonomik katmanların bir karışımını temsil eden, dar gelirli, eğitimsiz, iş bulma potansiyeli düşük, refah devletinin sağladığı sosyal hizmetlerin çoğundan yararlanamayan, zorlu yaşama standartlarından dolayı ulusal hükümetlerin politik ve ekonomik performansına tepkiyle yaklaşan, Avrupa Birliği'nin mevzuatı ve politikalarıyla ilgili bilgi sahibi olmayan ve entegrasyon süreçlerinin kaybedenleri olmaları bağlamında ortak statüyü paylaşan bir Avrupa vatandaşları grubunun net bir biçimde ortaya çıkması, Avrupa şüphecisi konumları benimseyen siyasi partilerin bu yeni yeni ortaya çıkan ve sesini giderek daha fazla duyurmak niyetinde olan kitlenin hakiki temsilcileri olarak kalacağı anlamına gelmekte ve bu bağlamda söz konusu Avrupa şüphecisi partilerin sayısı ve popülerliğinin gelecekte büyük olasılıkla artması beklenmektedir. Başka bir deyişle, Avrupa şüpheciliğinin yükselişi, sistemin geçici bir tuhaflığı değil, Avrupa'nın siyasi düzenleri dahilinde giderek daha fazla içselleştirilmesi gerekecek bir olgudur.

1.4.2. Kamuoyu

Bir önceki bölümün bıraktığı yerden tartışmayı kamuoyu bağlamında sürdürürsek, son yıllarda Avrupa şüpheciliğinin hiç olmadığı kadar Avrupa vatandaşları nezdinde karşılığı olduğunu belirtmemiz gerekir. Bu bağlamda, kamuoyu düzeyindeki Avrupa şüpheciliğinin giderek yayılabilmesi için kamusal alanın uygun bir ortam sunması gerekmektedir. de Wilde ve Trenz'in de altını çizdiği gibi 3 nedenden ötürü, kamusal alanda açığa çıkan Avrupa şüphecisi söylemin öğeleri bilimsel araştırmaya tabi tutulmalıdır: (i) kamusal alan, kamusal bilgi oluşumuyla ilgilidir, çünkü kamusal alan,

tutumların ifade edildiği, fikirlerin ve normatif beklentilerin test edildiği ve kolektif kimliklerin şekillendirildiği mecradır, bu ilk nokta, insanların Avrupa Birliği’ni ve Avrupa bütünleşme sürecini yorumlarken ortaya çıkan bilişsel ve değerlendirmeci repertuarına göndermede bulunmaktadır; (ii) kamusal alan meselelerin dikkati çekme durumlarıyla ve seçilimiyle ilgilidir, bu nokta ise aktörlerin Avrupa Birliği’ni ve Avrupa entegrasyonunu yorumlarken giriştikleri rekabetlere ve performanslara göndermede bulunmaktadır; (iii) kamusal alan kamuoyuyla ve irade oluşumuyla ilgilidir, bu nokta da çeşitli çıkar grupları, sivil toplum örgütleri, medya, siyasi partiler gibi politik aktörlerin, kamuoyu nezdinde Avrupa şüpheli fikirlerin filizlenmesi ve olgunlaşmasına yönelik gayretlerine göndermede bulunmaktadır. (de Wilde ve Trenz, 2012: 543).

Siyasi partiler üzerine tartışmamızda da değinildiği gibi, kamuoyunun Avrupa şüpheliğe yönelmesinde etkili olan bir başka etmen ise ideolojidir. Sağ partiler, uluslararası ticareti serbestleştirmek ve tek bir pazar yaratmak gibi ekonomik alanlarda Avrupa Birliği’nin hedeflerini desteklerken, kamuoyunun hassasiyetleri ve buna bağlı sosyo-kültürel tutumlarından hareketle Avrupa bütünleşmesine üç açıdan karşı çıkmaktadır: Avrupa Birliği’nin ulusal çıkarlarla çatışması; ulusal kimliklerin veya geleneklerin ortadan kaybolmasına yol açması ve ulusal egemenliğin kaybı. Sağ partilerin seçmeni olan Avrupa şüpheli vatandaşların ortak paydası “milli”yi “uluslararası”nın üstüne koymalarıdır. Bu nedenle de kamuoyunda giderek yayılan bu anlayışa “Milliyetçi Avrupa şüphelilik” denilebilir (van Elsas ve van der Brug, 2015: 199). Öte yandan, sol, her zaman uluslararası dayanışmayı ve iş birliğini desteklemiştir. Ama, uluslararası rekabetin kızışması, neo-liberal deregülasyoncu politikaların yaygınlaşması ve ulusal hükümetlerin düzenleyici güçlerinin azalmasıyla birlikte piyasa entegrasyonu, ulusal refah devletlerini tehlikeye atmakta ve dolayısıyla solun en merkezi başarılarından biriyle çatışmaktadır. Bu şartlar altında sol seçmen arasında yükselen ekonomik olarak korumacı olan Avrupa Birliği karşıtlığı ise “Anti-liberal Avrupa şüphelilik” olarak adlandırılabilir.

Sol seçmen yurttaşlar, sağ partilere oy veren vatandaşlara göre daha “araçsal olarak” Avrupa şüpheçilerdir; kimlik temelli Avrupa şüpheçiliği söz konusu olduğunda bu ilişki tersine dönmektedir (van Elsas ve van der Brug, 2015: 199-200).

Bir önceki kısımda, Avrupa şüpheçiliğın ana akımlaşması süreci siyasi partiler üzerinden iç siyaset bağlamında ele alınmıştı. Son yıllarda kamuoyu düzeyinde Avrupa şüpheçiliğın hem yaygınlaşmasında hem de söz konusu Avrupa şüpheci tepkilerin gitgide daha görünür ve etkili olmasında önemli rol oynayan bir başka etmen ise Avrupa vatandaşlarının özellikle AP seçimleri gibi ikinci derece seçimlerdeki oy verme davranışıyla yakından ilintilidir. Ulusal hükümet bileşimi veya ulusal politikalar gibi stratejik hesaplamalar söz konusu olmadığında, birçok seçmen ikinci derece seçimlerde Avrupa şüpheçiliğın beslediği radikal tercihlerini ifade etmeye daha istekli görünmektedir. Dolayısıyla, halen ulusal seçimlerde vatandaşların büyük bir çoğunluğu ana akımı oluşturan merkez partilere destek verse de Avrupa Parlamentosu seçimlerinde seçmenlerin, siyasi yelpazenin hem sağ hem de sol tarafında yer alan daha küçük ve görece radikal partileri destekleme olasılığının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu ikinci derece seçimlere Avrupa genelinde daha az katılım olması ve Avrupa şüpheci partilerin iç siyasette de giderek daha da etkili olması aracılığıyla tutkulu azınlıkların daha yüksek düzeyli mobilizasyonu, ana akım, merkez sol ve merkez sağın pahasına, özellikle Avrupa Parlamentosu’ndaki güç dengesini, Avrupa şüpheci söylemleri büyük bir cesaretle kullanan daha radikal partilerin lehine çevirmiştir (Krouwel ve Kutiyiski, 2018: 190).

Mudde (2014: 102), güvenlik, göç, ulusal kimliklerin aşındırılması ve “toplumun İslamlaşması” gibi korkuların ekonomik durum, enflasyon ve işsizlikle ilgili endişeleri ortadan kaldırdığını ve seçmenlerin tercihinin ana akımdan aşırı sağa doğru değiştiğini savunmakta ve bu tür korkuların, özellikle ikinci derece seçimlerde sağcı Avrupa şüpheci partilere fayda sağladığını kabul etmektedir. Öte yandan, Avrupa seçimlerinde merkez

sosyal demokrat partilerden radikal sola geçiş yapanların vatandaşların neo-liberalizme ve serbest piyasa kapitalizmine karşı besledikleri güçlü muhalif duygular yardımıyla Avrupa şüpheciliklerini pekiştirdikleri anlaşılmaktadır (Krouwel ve Kutiyiski, 2018: 193).

Avrupa şüpheciliğın kamuoyu nezdinde geldiğı noktayı toparlayacak olursak, çekirdek sağ seçmenin, özellikle ikinci derece seçimlerde çoktan harekete geçmiş durumda olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Ancak ana akım siyaset, ulusal seçimlerde yüksek oy oranları alarak Avrupa şüpheci partilere karşı hâlâ bir üstünlüğe sahiptir. Avrupa şüpheci partilerin iç siyasette iktidara katılım olasılığı düşük olduğu sürece, bu durum Avrupa ve diğer ikinci derece seçimlerde seçmenlerin ana akım partilerden çekilmelerine neden olacak gibi görünmektedir. Yine de AB'nin bir türlü çözemediğı gibi gitgide daha da derinleşen ekonomik ve siyasi krizler nedeniyle vatandaşların sosyo-ekonomik statülerinin kötüleşmesi, milli kimlik, ulusal egemenlik, güvenlik gibi alanlarda etkinliğı artan sorunlar, merkez sağ ve merkez sol seçmenler arasında Avrupa şüpheciliğı her zamankinden daha çekici hale getirebilir.

1.4.3. Avrupa Parlamentosu

Costa ve Brack'a göre Avrupa şüphecilik Avrupa siyasi sisteminin bir parçası haline gelmesi sebebiyle yalnızca ulusal seviyede değil, ulusüstü seviyede, bir başka deyişle Avrupa Birliğı kurumları bazında, ele alınmalıdır. Avrupa Parlamentosu, Komisyon ve Avrupa Birliğı Adalet Divanı gibi Avrupa severliğı ve entegrasyon taraftarlığıının merkezi sayılabilecek AB kurumlarının, son zamanlarda yaşanan tüm krizlere rağmen halen ilk zamanlardaki kadar bütünleşme destekçisi olup olmadığı irdelenmeye muhtaç bir konudur. AB içindeki muhalif seslerin AB kurumlarındaki eylem alanı ve etkinliğinin çözümlenerek, söz konusu kurumların bu aktörlerin muhalif faaliyetlerini sınırlandırmak için çeşitli mekanizmalar geliştirip geliştirmediğı de sorgulanmalıdır. AB kurumları dahilindeki Avrupa şüpheci görüşlerin incelenip, AB

kurumlarının düzgün işleyişini ne ölçüde sekteye uğrattıkları araştırılmalıdır. Bu yolla AB kurumlarının Avrupa şüphecisi görüş ve eleştiriler karşısındaki dayanıklılığı ve karşı hamle kapasitesi de açığa çıkarılmış olacaktır (Costa ve Brack, 2012: 1-14).

Avrupa şüpheciler için ulusüstü düzeydeki en ulaşılabilir platform Avrupa Parlamentosu'dur. Kurum, özellikle prosedürel kurallarda çeşitli reformlar yaparak, muhalif seslerin varlığına uyum sağlamıştır. Öte yandan, bu reformlar, meclisin müzakere süreçlerini rasyonelleştirmesine rağmen Avrupa şüphecisi aktörlerin manevra alanını kısıtlamıştır. Sonuç olarak, radikal muhalifler günlük parlamento çalışmalarının sınırlarında kalmış, Avrupa şüphecisi milletvekilleri, parlamento çalışmalarına yalnızca belirli bir dereceye kadar dahil olabilmış; hassas konularda ise karar alma sürecini etkilemekte başarısız olmuşlardır. Bununla birlikte, yukarıda da sıraladığımız nedenler ve süreçler sebebiyle, Avrupa Parlamentosu'nda Avrupa şüpheciliği giderek daha yaygın hale gelmiştir. Özellikle radikal sağ, AP'deki temsilini önemli ölçüde artırmıştır. Dahası, geleneksel olarak Avrupa sever olan ana akım pan-Avrupa gruplarının parlamento temsilindeki düşüş, Avrupa şüpheciliğinin ana akımlaşmasına ışık tutmaktadır (Brack ve Costa, 2018: 374).

Özellikle 2014 seçimleriyle AP'de Avrupa şüphecilerin sayılarının artması üzerine, EPP (*European People's Party – Avrupa Halk Partisi*) ve S&D (*Socialists and Democrats Group – Sosyalistler ve Demokratlar Grubu*) koalisyonuna ALDE'nin (*Alliance of Liberals and Democrats for Europe Party – Avrupa için Liberaller ve Demokratlar İttifakı Partisi*) de katılmasıyla, ana akımın AP'deki iktidarı konsolide olmuştur. Sonuç olarak Avrupa şüpheciler görüşlerini, AP düzeyinde dayatabilecekleri uygun ortamı bulamamışlardır. Öte yandan, parlamentonun faaliyetleri ve müzakere süreçleri üzerinde Avrupa şüphecilerin hiçbir somut etkiye sahip olmadığını düşünmek yanlış olur. Avrupa şüphecilerin birkaç üye devletteki başarısı, AB kurumlarını baskı altına almış ve Brüksel yönetimi tarafından teşvik edilen kemer sıkma politikasının

meşruiyeti gibi sorulara dikkat çekmiştir. Ayrıca Avrupa seçimleri üye devletlerin iç siyasi sistemlerinde Avrupa şüpheci partileri güçlendirmiştir. AP'deki konumları bu partilere kaynaklar (pozisyonlar, personel, dokunulmazlık, medyaya erişim vb.) ve giderek artan bir meşruiyet sağlamıştır. (Brack ve Costa, 2018: 377-379).

1.5. Avrupa Şüpheciliğin Kavramsal Sınıflandırması

Çalışmamızın, Avrupa şüpheciliğin kavramsal içeriğini tartıştığımız kısmından da anlaşılacağı üzere, kavramın zaman içindeki evrimi ile birlikte kapsamının oldukça zenginleştiği açıkça görülmektedir. Avrupa şüpheciliğin, hangi siyasi aktör (kamuoyu, siyasi partiler, Avrupa Birliği kurumları vb.) tarafından kullanıldığı, kavramın içerdiği unsurları önemli ölçüde değişime uğratmaktadır. Ayrıca, çalışmamız boyunca görüleceği üzere, Avrupa şüpheciliğin eleştirelilik düzeyleri oldukça farklılaşabilmektedir. Bazı Avrupa şüpheciler, Avrupa Birliği'ni eleştirse de Avrupa entegrasyonu projesine sonuna kadar inanmakta ve söz konusu bütünleşmenin daha iyi olması için eleştirilerini sıralamaktadır. Bazı Avrupa şüpheciler ise Avrupa bütünleşmesini eleştirmek yerine, Avrupa Birliği örgütlenmesinin tamamıyla ortadan kalkmasını talep edecek kadar net ve sert itirazlarda bulunabilmektedir.

Dahası, Avrupa şüphecilerin geliştirdikleri muhalefetin çıkış noktaları, söz konusu siyasi figürlerin geldikleri ideolojik pozisyonlarla da yakından ilgili olduğu için yine zengin bir farklılaşma görülebilmektedir. Örneğin, muhafazakâr kökenli, ya da daha geniş bir ifadeyle sağ siyasetten gelen Avrupa şüpheciler milli egemenliğin, ulusal kimliğin, kültürel değerlerin, dini normların ve etnik öğelerin korunması adına Avrupa bütünleşmesini eleştirirken, ortak Pazar ve finansal krizler gibi konularda sessiz kalabilmektedir. Diğer yandan, ideolojik yelpazenin görece sol tarafından olan Avrupa şüpheciler ise demokrasi açığı, Avro krizinin götürüleri, ortak pazar uygulamasının üye ülkeler arasında yarattığı ekonomik dengesizlik, sosyal adaletin zayıflaması ve refah

devleti uygulamalarının rafa kaldırılması gibi meselelerde çok daha sert bir eleştiri düzeyine çıkmaktayken, Avrupa entegrasyon sürecine dair ulusal ve dini kaygıları göz ardı edebilmektedir.

Öte yandan, Avrupa şüpheciliğin hangi amaçlarla kullanıldığı da kavramın şekillenmesini değiştirmektedir. Bazı siyasi aktörler tamamıyla stratejik ve taktiksel saiklerle Avrupa şüpheciliği söylemlerine eklemledikleri için söz konusu söyleme araçsal bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Konjonktürel olarak, Avrupa şüpheciliği kullanan bu aktörler, Avrupa şüpheci muhalefetlerini uyguladıkları zamanlar dışında, bir başka deyişle Avrupa şüphecilikten fayda sağlayamayacaklarını anladıklarında, bu retorikten hızlıca vazgeçebilmektedir. Bununla birlikte, ilkeler dahilinde itirazlarını sunan Avrupa şüpheciler ise bağlama göre fikirlerini kolay kolay değiştirmemektedir. Görüldüğü gibi, Avrupa şüpheciliğin kullanım şekli, altında yatan motivasyonları, tarihsel bağlamı ve ilişkilendirildiği ideolojik pozisyonlar değiştikçe kavramın içeriği zenginleşmekte ve çeşitlenmektedir. Bu nedenle Avrupa şüphecilik çalışmalarında, bu zengin çeşitliliği sınıflandırma girişimleri çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu alt bölüm de literatürde en çok yararlanılan Avrupa şüphecilik sınıflandırmalarına ayrılacaktır.

1.5.1. Taggart Sınıflandırması

Avrupa çalışmaları literatüründe Avrupa şüpheciliğin ilk bilimsel tanımını yapan Paul Taggart, doğal olarak, bu kavramı sınıflandırma girişiminde de bulunan ilk uzman olarak karşımıza çıkmaktadır. 1998 yılında yayınlanan ve “A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary West European Party Systems” başlıklı makalesinde, Taggart Avrupa şüpheciliği Avrupa’da yer alan başlıca siyasal parti sistemleri üzerinden sınıflandırma yoluna gitmiştir. Ek olarak, bu bölümde inceleyeceğimiz Taggart’ın sınıflandırması, bir sonraki alt bölümün içeriğini oluşturacak olan ve Taggart’ın Aleks

Szczerbiak ile birlikte geliştireceği tipolojinin kavramsal temellerini atmıştır. Buna göre, Taggart, Avrupa şüpheli siyasi partileri sınıflandırırken dört kategori oluşturmuştur.

Birinci Avrupa şüpheli parti kategorisi, “tek konulu Avrupa şüpheli partiler” (*single issue Eurosceptical parties*) olarak belirtilmiştir. Bu partilerin varlık nedeni, Avrupa Birliği’ne karşı olmaktır ve söz konusu partiler görece sert bir Avrupa şüpheli söyleme sahiptir. Bu kategorideki siyasi partilere en çarpıcı örnek, Danimarka kurulmuş olan “AT-Birliğe karşı Halk Hareketi” (*People’s Movement Against the EC-Union*)’dir. Öte yandan bu grupta, Danimarka’daki “Haziran Hareketi” (*June Movement*) örneğinde de görüldüğü gibi, Avrupa Birliği ile ilgili bir referandumda karşıtlık hareketini kuvvetlendirmek amacıyla geçici koalisyonlar da kurulabilmektedir (Taggart, 1998: 368).

İkinci Avrupa şüpheli parti kategorisi, “Avrupa şüphelilik ile ilgili protesto temelli partiler” (*protest based parties with euroscepticism*) adını taşımaktadır. Bu partiler genellikle Avrupa bütünleşmesinin siyasi işleyişine muhalif olan ve Avrupa Birliği karşıtı bir tutum alan protesto partileridir. Bu tip siyasi partilerde, ilk kategorideki partilere benzer bir şekilde, sert bir Avrupa şüpheli retorik kullanılmaktadır. Bu kategoriye örnek gösterilebilecek partiler ise şöyledir: İsveç’te etkili olan “Yeşil Parti” (*Green Party*) ve Fransa’daki “Komünist Parti” (*Communist Party*) (Taggart, 1998: 369).

Üçüncü Avrupa şüpheli parti kategorisine, “Avrupa şüpheli tutumla kurulmuş parti” (*established party with eurosceptical position*) adı verilmiştir. Bu tip partiler kurulduğu andan itibaren Avrupa şüpheli tutumu kabul etmiştir. Görece daha yumuşak Avrupa şüpheli itirazları dile getiren partiler, bu kategoride toparlanmıştır. Öte yandan, bu kategorideki partilerin Avrupa şüpheli eleştirilerinin düzeyleri değişiklik gösterebilmektedir. Portekiz’deki “Merkez Demokratlar” (*Centre Democrats*) bu gruba örnek olarak gösterilebilir.

Dördüncü ve son Avrupa şüpheli parti kategorisi ise, “Avrupa şüpheli fraksiyonlar” (*eurosceptical fractions*) olarak nitelendirilmiştir. Bu kategoriye dahil

edilen partiler genel olarak Avrupa bütünleşmesine desteğini ifade etse de partinin önemli bir fraksiyonu Avrupa Birliği karşıtlığını dillendirebilmektedir. Bu gruptaki partileri incelemek, söz konusu partilerin kendi içindeki çeşitli değişimler nedeniyle zordur. İngiltere'deki "Muhafazakâr Parti" bu gruba örnektir (Taggart, 1998: 368).

1.5.2. Taggart ve Szczerbiak Sınıflandırması

2000 yılında bir araya gelen Paul Taggart ve Aleks Szczerbiak, "Sussex Okulu" (*Sussex European Institute*) adlı bir çalışma grubu ile birlikte Orta ve Doğu Avrupa'da bulunan ve yeni yeni demokratik yönetim biçimlerine geçmekte olan ülkelerdeki siyasi partiler üzerine Avrupa şüphecilik parametresi üzerinden yaptıkları incelemelerini 2001 yılında tamamlamışlardır. Sonuç olarak ortaya koydukları ikili Avrupa şüphecilik sınıflandırması, kapsayıcılık anlamında en başarılı sınıflandırmalardan biri olmuş ve Avrupa şüphecilik literatüründe halen en çok göndermede bulunulan ve en yoğun şekilde yararlanılan tipoloji haline gelmiştir. Bu alt bölümde de görüleceği üzere, bu sınıflandırmanın pratik, uygulanabilir, kapsamlı ve faydalı olmasının altında yatan neden, söz konusu tipolojinin aslında son derece sade olmasıdır. Bu sınıflandırmaya göre 2 Avrupa şüphecilik tipi vardır: "sert Avrupa şüphecilik" ve "yumuşak Avrupa şüphecilik".

Sert Avrupa şüphecilik, "Avrupa'nın siyasi ve ekonomik entegrasyon sürecinin tamamen reddedilmesi ve ilgili ülkenin AB'ye üye olarak katılmasına veya AB üyesi olarak kalmasına muhalefeti" olarak tanımlanmıştır (Taggart ve Szczerbiak, 2001: 10). İlkesel bir Avrupa Birliği karşıtlığı olarak yorumlanabilen sert Avrupa şüphecilik, Avrupa bütünleşme projesini tamamıyla reddetmektedir. AB üyesi olan ülkelerdeki sert Avrupa şüpheciler ülkelerinin Birlik üyeliğinden çıkması yönünde ısrarcıyken, AB üyeliğine aday konumdaki ülkelerde ise sert Avrupa şüpheciler ülkelerinin AB'ye kesinlikle dahil olmaması yönünde görüş bildirmektedir. Sınıflandırmanın ikinci kategorisi olan yumuşak Avrupa şüphecilik ise diğer kategoriye göre biraz daha geniş ve bazı durumlarda muğlak

bir içeriğe sahiptir. Taggart ve Szczerbiak’a göre, yumuşak Avrupa şüphecilik, “Avrupa bütünleşmesine koşullu muhalefet” görüşünü nitelendirmektedir (2001: 10). Sert Avrupa şüphecilikten farklı olarak yumuşak Avrupa şüphecilik, Avrupa bütünleşmesini tamamen reddetmemekte, Avrupa Birliği’nin dayandığı temel değerleri önemli ölçüde paylaşmaktadır. Bununla birlikte, yumuşak Avrupa şüpheciliğin Avrupa Birliği’ne yönelttiği eleştiriler genellikle politikalar düzeyindedir.

Oldukça geniş bir içeriğe sahip olan yumuşak Avrupa şüphecilik kategorisinin neden olabileceği kavramsal belirsizlikleri ve tutarsızlıkları ortadan kaldırmak adına Taggart ve Szczerbiak yumuşak Avrupa şüpheciliği kendi içinde 2 alt gruba ayırmıştır (2001: 10). İlk alt grup olan “politika Avrupa şüpheciliği” (*policy euroscepticism*) Avrupa siyasi ve ekonomik entegrasyonunun derinleşmesine veya mevcut bir politika alanına ve Avrupa Birliği’nin yetkilerinin genişlemesine karşıtlıktır. İkinci alt kategori olan “ulusal çıkar Avrupa şüpheciliği” (*national interest euroscepticism*) ise AB ile ilgili gündem maddelerinde ülkenin milli menfaatlerini savunmaktadır. Dolayısıyla ulusal çıkarlarla uyumlu olduğu sürece Avrupa bütünleşmesinin desteklenmesi de bu alt kategori için düşünülebilir.

1.5.3. Kopecký ve Mudde Sınıflandırması

Taggart ve Szczerbiak’ın ikili Avrupa şüphecilik sınıflandırmasını eleştirerek yola çıkan Petr Kopecký ve Cas Mudde’ye göre, fazlasıyla zengin bir kavramsal içeriğe sahip olan Avrupa şüpheciliğin çok daha incelikli ve ayrıntılı bir sınıflandırmaya tabi tutulması gerekmektedir. Kopecký ve Mudde’nin Taggart ve Szczerbiak’ın Avrupa şüphecilik tipolojisine yönelttiği eleştirileri 3 ana başlık altında toplanabilir: (i) özellikle yumuşak Avrupa şüpheciliğin aşırı geniş ve muğlak tanımı; (ii) genel olarak AB ve şu an olduğu haliyle AB’nin arasındaki ayrımın olmayışı; (iii) yumuşak ve sert Avrupa şüphecilik arasındaki ayrımı belirleyen kriterlerin belirsizliği (Crespy ve Verschueren, 2009: 381).

Diğer yandan, Kopecký ve Mudde'nin, Avrupa şüpheciliğin daha açık bir tanımının oluşturulması amacıyla Taggart ve Szczerbiak'ın sınıflandırmasına yönlendirdikleri bir diğer itirazı ise yumuşak ve sert Avrupa şüpheciliğin ayrımının siyasi partiler veya kamuoyu tarafından benimsenen siyasi tutumunun ideolojik boyutuna önem verilmemesi yönünde olmuştur (Hansen, 2008: 27).

Avrupa şüpheciliği, Avrupa bütünleşmesine yönelik genel politik tutumların arasında bir noktaya yerleştirerek sınıflandırmalarına başlayan Kopecký ve Mudde, Avrupa şüpheciliği kendi içinde sınıflandırmak yerine Avrupa bütünleşmesine dair tavırlar içindeki kavramsal pozisyonunu belirleyerek nosyonun tanımını berraklaştırmaya çalışmışlardır. Kopecký ve Mudde'nin sınıflandırması temelde Avrupa bütünleşmesine yönelik desteği “yaygın” (*diffuse*) ve “belirli/özel” (*specific*) olarak ikiye ayırmaktadır. Yaygın destek, Avrupa Birliği'nin dayandığı Avrupa bütünleşmesinin genel değerlerine, normlarına ve görüşlerine destek anlamındayken; belirli/özel destek ise, Avrupa bütünleşmesi bağlamındaki uygulamalara ve bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin gerçekleştirdiği politikalara destek olarak açıklanabilir (Kopecký ve Mudde, 2002: 300).

Kopecký ve Mudde'nin sınıflandırmasının ilk temel boyutu; Avrupa karşıtlarını (*europhobe*), Avrupa severlerden (*europhile*) ayıran “Avrupa bütünleşmesi fikrine destek” olarak adlandırılmıştır. Avrupa entegrasyon projesine olumlu bakanlar, “toplanmış egemenlik” (*pooled sovereignty*) üzerine kurumsallaşmış iş birliğine ve ortak pazar ekonomisine dayanan Avrupa Birliği'ne ve Avrupa bütünleşmesine büyük oranda inanç göstermektedir. Avrupa karşıtları ise, Avrupa Birliği'ni ve dayandığı Avrupa entegrasyon projesini genel olarak reddetmektedirler (Kopecký ve Mudde, 2002: 300-302).

Sınıflandırmanın ikinci temel boyutu ise, AB kötümserlerini (*EU-pessimists*) AB iyimserlerinden (*EU-optimists*) ayırıştıran “Avrupa Birliği desteği”dir. AB iyimserleri; Avrupa Birliği'nin kurulduğu biçimini, evrildiği şeklini ve gelecekte alabileceği formu

desteklemektedir. Dolayısıyla, AB iyimserleri Avrupa Birliği'nin ilerlemekte olduğu noktayı ve ilerleme yöntemlerinden hoşnut olduklarından Birliğin gelecekte alabileceği şekle de güvenmektedirler. AB kötümserleri ise, Avrupa Birliği'nin mevcut durumuna destek vermedikleri gibi Birliğin gelişimi konusunda da karamsardırlar. Bununla birlikte AB kötümserleri ülkelerinin AB üyeliğine girmesine karşı değildir. Bazı durumlarda ise, AB kötümserleri, Avrupa bütünleşmesinin kurucu fikirlerinden uzaklaşıldığı iddiasında bulunmaktadır (Kopecký ve Mudde, 2002: 302). İlginç bir şekilde, AB kötümserleri de, tıpkı AB iyimserleri gibi, Avrupa bütünleşmesinin üzerine inşa edildiği temel değerleri, fikirleri ve normları genel olarak kabul etmektedir.

Yukarıda açıklanan iki temel boyut, Avrupa'daki parti tutumlarını açıklamak için dört alt kategori oluşturmaktadır. Avrupa hayranları (*Euro-enthusiasts*), Avrupa severlik ile Avrupa iyimserliğini birleştiren parti ve siyasi aktörlerdir. Bu gruplar, Avrupa bütünleşmesinin temel görüşlerini desteklemekte ve Avrupa Birliği'nin bu görüşlerin kurumsallaşmış şekli olduğuna ya da olacağına tamamiyle inanmaktadır. Avrupa şüpheciler (*Eurosceptics*), Avrupa severlik ve AB kötümserliğinin birleşiminden oluşurlar. Bu alt kategorideki figürler Avrupa bütünleşmesinin dayandığı fikirlere genel olarak destek vermekte ama Avrupa Birliği'nin mevcut ve gelecekteki durumu hakkında karamsar biçimde düşünmektedir. Avrupa'yı reddedenler (*Euro-rejects*) ise, Avrupa karşıtlığı ve AB kötümserliği tutumlarının birleşiminden meydana gelmektedir. Bu grup, Avrupa bütünleşmesine veya Avrupa Birliği'nin temellendiği görüşlere tamamen karşıdır. Avrupa faydacıları (*Euro-pragmatists*) da Avrupa karşıtlığı ve AB iyimserliğinin bir araya gelmesinden oluşur. Bu alt kategoride yer alan siyasi aktörler ise, Avrupa Birliği'nin altında yatan Avrupa bütünleşmesinin genel değerlerini paylaşmamakta ancak bu fikirlere tamamen karşı olmadıkları gibi belirli menfaatleri uğruna Avrupa Birliği'ni de desteklemektedir (Kopecký ve Mudde, 2002: 302-303).

Görüldüğü üzere, Kopecký ve Mudde'nin Avrupa şüpheciliği de dahil ettikleri sınıflandırma, Taggart ve Szczerbiak'ın yaptıkları ikili tipolojiye göre çok daha karmaşık ve çok boyutludur. Kopecký ve Mudde'nin sınıflandırmasının bir başka özelliği ise sadece Avrupa şüpheciliği değil, Avrupa Birliği'ne ve Avrupa bütünleşmesine yönelik tüm tutumları kategorize etme iddiasında olmasıdır. Söz konusu sınıflandırmanın, daha iyi anlaşılması için aşağıda yer alan Tablo 1 yardımcı olabilir.

		AVRUPA BÜTÜNLEŞMESİNE DESTEK	
		Avrupa Severlik	Avrupa Karşıtlığı
AVRUPA BİRLİĞİ'NE DESTEK	AB İyimserliği	Avrupa Hayranları	Avrupa Faydacıları
	AB Kötümserliği	Avrupa şüpheciler	Avrupa'yı Reddedenler

Tablo-1. Kopecký ve Mudde'nin Avrupa Şüphecilik Sınıflandırması (Kopecký ve Mudde, 2002: 300).

1.5.4. Flood ve Usherwood Sınıflandırması

Christopher Flood ve Simon Usherwood, her ne kadar Taggart ve Szczerbiak'ın geliştirmiş oldukları sert ve yumuşak Avrupa şüphecilik kategorilerine dayanan ikili sınıflandırmayı faydalı bulsalar da stratejik ve taktiksel hamleler sonucu sürekli olarak Avrupa bütünleşmesine yönelik pozisyonlarını revize eden siyasi partileri tam anlamıyla anlamak için daha detaylı bir tipoloji oluşturmanın zorunluluğunu vurgulamışlardır (Flood ve Usherwood, 2005: 4). Bu nedenle Avrupa şüpheciliği, yine siyasi partiler düzeyinde ele alan Flood ve Usherwood, yaptıkları sınıflandırma aracılığıyla, tıpkı Mudde ve Kopecký gibi, Avrupa bütünleşmesine yönelik tutum ve davranışları alt kategorilere ayırmış ve genel olarak grupların arasındaki ayrışmalar, Avrupa entegrasyon projesine dair yöneltilen eleştirilerin ve muhalefetin sertlik düzeyine göre belirlenmiştir. Flood ve Usherwood'un sınıflandırması dahilinde, Avrupa Birliği karşısındaki tutumların altı başlıkta incelendiğini görmekteyiz (Flood ve Usherwood, 2005: 5-6).

Aşırılık Yanlısı (*Maximalist*) Tutum: Entegrasyonu, seçilen bir bütünleşme modelinin pratik olarak gerçekleştirilmesine mümkün olduğu kadar ve hızlı bir şekilde itme anlamındadır. Aşırılık yanlıları, Avrupa bütünleşmesinin mevcut halinin geldiği noktayı yeterli görmeyip entegrasyon düzeyinin en uygulanabilir ve süratli şekilde ilerletilmesi yönünde düşünmektedir.

Yenilik Yanlısı (*Reformist*) Tutum: Zaten başarılmış olanların eksikliklerinin giderilmesine tabi olarak entegrasyonun ilerlemesini onaylama halidir. Yenilik yanlıları, bütünleşmenin bazı öğelerini desteklemekle birlikte bazı unsurlarının ise değiştirilmesi gerektiğini vurgulayıp ancak bu yolla entegrasyonun gelişebileceğini savunmaktadır.

Aşamalı Değişim Yanlısı (*Gradualist*) Tutum: Yavaş ve parça parça olduğu sürece entegrasyonun bir miktar ilerlemesini kabul etme anlamındadır. Aşamalı değişim yanlıları, aşırılık yanlılarının tersine, kademeli ve küçük dozlarda yapılacak değişimler aracılığıyla bütünleşmenin en sağlıklı ve tutarlı biçimde ilerleyebileceği iddiasındadır.

Daha Az Değişim Yanlısı (*Minimalist*) Tutum: Mevcut durumun kabul edilmesi ancak daha fazla entegrasyonun mümkün olduğunca sınırlandırılması doğrultusunda geliştirilmiş olan bir tutumdur. Daha az değişim yanlıları bütünleşmenin geldiği noktadan genel olarak memnun olmalarına rağmen yapılacak herhangi bir değişikliğin aynı zamanda önemli riskler barındırabileceğini belirtmektedir.

Değişim Yanlısı (*Revizyonist*) Tutum: Genellikle bir antlaşma revizyonundan daha önceki bir duruma dönmeyi istemek yönündeki tutumdur. Değişim yanlıları, aynı zamanda Avrupa Birliği'nin dönüşümü için antlaşmalar bazında değişiklikler yapılması gerektiğini öngörmektedir.

Reddetme Yanlısı (*Rejectionist*) Tutum: Katılıma yapılan muhalefetle birleşen Avrupa entegrasyonunun kesin reddi anlamındadır. Avrupa Birliği üye ülkelerindeki reddetme yanlıları birlikten ayrılmayı, Avrupa Birliği üyeliğine aday olan ülkelerdeki reddetme yanlıları ise üyelik müzakerelerinden çekilmeyi istemektedir.

1.5.5. Sørensen Sınıflandırması

Şimdiye kadar incelediğimiz siyasi parti sistemleri üzerinden temellenen tüm sınıflandırmalardan farklı olarak Catharina Sørensen'in geliştirmiş olduğu Avrupa şüphecilik tipolojisi, 1974 yılından başlayarak incelediği kamuoyu araştırmalarına dayanmaktadır ve bu bağlamda Avrupa şüphecilik literatüründe özgün bir konuma sahiptir. “Kamusal Avrupa şüphecilik” olarak da adlandırılan Avrupa Birliği üye ülkelerinde yaşayan vatandaşların Avrupa bütünleşmesi ve genel olarak Avrupa Birliği'ne yönelik tavırlarının kategorize edildiği bu sınıflandırmada Sørensen dört alt Avrupa şüphecilik tipi belirlemiştir (2008: 8).

Ekonomik Temelli Avrupa şüphecilik: Vatandaşların Avrupa Birliği'nden ve genel olarak Avrupa bütünleşme projesinden ne ölçüde kişisel menfaat ve fayda sağlayabildiklerine odaklandıkları bir tavidir. O yüzden, bu alt kategori “Faydacı Avrupa şüphecilik” olarak da nitelendirilebilir. Bu noktada kişisel çıkar veya yarar ifadesiyle büyük oranda ekonomik kazanç kastedilmektedir. Ekonomik temelli Avrupa şüpheciler, entegrasyonun dayandığı değerler yerine kendi hayatlarını doğrudan etkileyen birliğin ekonomik performansı ile ilgilenmektedir.

Egemenlik Temelli Avrupa şüphecilik: Her ne kadar, ortak Pazar, ortak para politikası veya ortak tarım politikası gibi ekonomik derinleşme göstergelerini onaylasalar da Egemenlik temelli Avrupa şüphecilerin Avrupa entegrasyonu projesi söz konusu olduğunda asıl üzerinde durdukları konu, Avrupa Birliği'nin ulusüstü karakterinin ne ölçüde ulusal egemenliklerle çatışacağı hususudur. Bu yüzden, birlik çatısı altında herhangi bir iş birliği girişiminin ulusüstü özellikte olma ihtimali tamamen reddedilmektedir.

Demokratik Avrupa şüphecilik: Demokratik Avrupa şüphecilerin eleştirilerini yoğunlaştırdığı nokta ise “demokrasi açığı” olarak ifade edilen Avrupa Birliği kurumlarına, mekanizmalarına ve prosedürlerine işlemiş olan demokratik değerlerle

örtüşmeyen uygulamalardır. Bu bağlamda, demokratik Avrupa şüphecilik Avrupa Birliği üye ülkelerinde yaşayan insanların AB demokrasisinden duydukları hoşnutsuzluğu ve rahatsızlığı işaret eden bir kategoridir. Ayrıca Avrupa Birliği'nin kurumlarında ve karar alma süreçlerinde, Avrupa Parlamentosu'nun dolayısıyla "demos"un yeterince söz sahibi olmadığı düşünülmektedir.

Sosyal Avrupa şüphecilik: Özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren neo-liberal politikaların Avrupa bütünleşme sürecine gitgide daha derinden nüfuz etmesiyle birlikte, Avrupa Birliği'nin dayandığı değerlerden biri olan sosyal adaletin giderek zayıfladığı sosyal Avrupa şüphecilerin vurgulandığı noktalardandır. Avrupa Birliği'nin genel olarak geldiği noktayı ve yönetim anlayışını aşırı liberal bulan sosyal Avrupa şüpheciler, yapılmakta olan reformların Avrupa Birliği'nin üye toplumlarında hayatta kalmaya çalışan sosyo-ekonomik statüleri kötü durumda olan kesimlerin ihtiyaçlarına ve beklentilerine hitap etmediğini iddia etmektedir.

1.5.6. Vasilopoulou Sınıflandırması

Şimdiye kadar incelediğimiz sınıflandırmalar arasında en fazla özelleşmiş olan tipoloji Sofia Vasilopoulou'ya aittir. Bunun nedeni ise Vasilopoulou'nun sınıflandırmasının önemli ölçüde, yazarın aşırı sağ partiler üzerine yaptığı çalışmanın üzerine kurulmuş olmasıdır. O nedenle, öncelikle yazarın aşırı sağ partiler üzerine yaptığı tipolojiyi irdelemek yerinde olacaktır. Vasilopoulou'ya göre üç tip aşırı sağ parti vardır (Vasilopoulou, 2010: 46-50).

Sistem Karşıtı Parti: Bu tip aşırı sağcı partilerin hedefi, dahil olduğu ve etkinlik gösterdiği siyasi sistemi içeriden kırmaktır. Sistem karşıtı sağcı partiler vatandaşlarda yarattığı algı sayesinde toplumun tüm problemlerinin yegâne çözümü olarak kendisini işaret etmektedir. Bu bağlamda aşırı sağcı popülist partiler de sistem karşıtı parti başlığı altında incelenebilir. Sistem karşıtı partilerin kendi gündemine aldığı meselelere yönelik

yaklaşımı diğer partilerin tavırlarıyla taban tabana zıttır. Bu tip partiler kendisini diğer partilerden ayırıp sistemin meşruiyetine zarar vermek amacındadır. Böylesi partilerde, Avrupa şüphecilik, göç ve yolsuzluk gibi kendi seçmen kitlesine hitap eden retorik ve siyasi sorunlara odaklanılmaktadır.

Kitle Partisi: Aşırı sağcı kitle partileri, sadece temel seçim bölgelerine hitap etmek yerine; küçük esnaflar, zanaatkârlar ve düşük gelirli işçiler gibi toplumun çeşitli kesimlerinden seçim desteğini alma beklentisi ve çabası içindedir. Aşırı sağcı görünmekle birlikte, ideolojik tutuculuğa çok fazla yeltenmeyen kitle partilerinin (*catch-all party*) de bu kategoride yer aldığı iddia edilebilir. Aşırı sağcı kitle partileri çok geniş çaplı oy beklentisinde olduğu için, söyleminde radikalizme diğer aşırı sağcı partilere oranla daha az yer vermektedir.

Kartel Parti: Aşırı sağcı kartel partileri genelde aldıkları düşük oy miktarını telafi etmek adına diğer merkez ve sağcı partilerle rekabetinin sonuçlarını hafifletmeye çalışır. Koalisyon hükümetlerinde yer alma hedefi olan aşırı sağcı kartel partiler, bu doğrultuda kendi siyasi görüşlerinden ödün verip hükümet ittifaklarına yakın politikaları benimsemeye meyillidir. Bu bağlamda, aşırı sağcı kartel partileri Avrupa şüphecilik gibi görüşleri, potansiyel koalisyon hükümetinin genel fikri ile paralel olduğu takdirde dile getirmeye devam etmektedir.

Aşırı sağcı partileri temel amaçları doğrultusunda sınıflandıran Vasilopoulou, bu analizinden hareketle, bu parti tiplerinde görülen Avrupa şüphecilik çeşitlerini sınıflandırmıştır. Buna göre, Vasilopoulou üç tür Avrupa şüphecilik olduğunu iddia etmektedir (2010: 70-86).

Reddedici Avrupa şüphecilik, din, kültür ve tarih birliği üzerine temellenen bir Avrupa fikrini onaylamasına rağmen, Avrupa Birliği içinde herhangi bir iş birliği olasılığını, Avrupa Birliği'nin mevcut kurumsal ve siyasi yapısı ile Avrupa bütünleşmesinin her türlü gelecek projeksiyonunu tamamen reddetme eğilimindedir.

Reddedici Avrupa şüpheciler, oluşabilecek tüm zararlara karşın ülkelerinin AB üyeliği statüsünden ayrılması zorunluluğunu vurgulamaktadır. Ek olarak, reddedici Avrupa şüpheciler, Avrupa genelinde bütün politik kararların ulusal düzeyde alındığı bir düzeni yeniden kurmak hedefindedir. Genel amaçları, sadece egemen ulus-devletlerin iktidar sahibi olduğu ve Avrupa Birliği'nin tamamen ortadan kaldırılıp, ulus devletin yegâne siyasi aktör olarak rol aldığı bir Avrupa'yı inşa etmektir.

Koşullu Avrupa şüphecilik, Avrupa'nın ortak tarihini ve kültürünü meydana getiren halkların mirasını kabul etmesine ve Avrupa çapında bir iş birliğinin gerekliliği onaylanmasına rağmen, Avrupa Birliği'nin şu anki politikalarına ve gelecekteki politika projeksiyonlarına karşıttır. Bu karşıtlığın başlıca nedeni, Avrupa Birliği'nin ulusüstü karakterdeki mevcut politikalarının ve kurumsal yapısının, ulus-devletlerin milli egemenliklerini tehlikeye attığı yönündeki düşüncedir. Aslında Avrupa çapında iş birliğine çok da sıcak bakmayan koşullu Avrupa şüpheciler, ulus-devletlerin egemenlikleri risk altında olmadığı sürece Avrupa düzeyinde iş birliğine onay vermektedir. Bu nedenle, koşullu Avrupa şüpheciler, ulus devletlerin menfaatlerinin güvenceye alınacağı bir reform talebindedir. Bütünleşme politikalarının, Avrupa Birliği'nin kurumları arasındaki güç dengesinin reddedilmesine karşın, ulus devlete avantaj ve ayrıcalık sağlayacak konularda hükümetler arası iş birliğini önemli oranda desteklenmektedir.

Uzlaşmacı Avrupa şüphecilik, ortak bir Avrupa kültürünün varlığını onaylamakta ve AB düzeyinde iş birliği ile entegrasyon politikalarını desteklemekte, ama Avrupa bütünleşme politikasının gelecek projeksiyonlarını kabul etmemektedir. Avrupa entegrasyonunun bazı unsurlarının ulus-devlet için faydalı olduğunu kabul eden uzlaşmacı Avrupa şüphecilere göre, Avrupa Birliği kurumlarının karar alma gücü olmamalıdır. Öte yandan, ulus-devletin refahı için ekonomik alanda bir bütünleşme zorunludur. Ulusal çıkarların korunması adına, AB kurumsal yapısını değiştirmek için

Avrupa Birliği kurumlarındaki karar alma mekanizmalarına katılmak yararlıdır. Uzlaşmacı Avrupa şüphecilere göre, oyunu kurallarına göre oynamak gereklidir ancak, federalizmin yükselişini olarak algılandığı için daha yakın bir birlik fikri reddedilmektedir.

	Avrupa Entegrasyonunda Parti Pozisyonları		
	Reddedici Avrupa şüphecilik	Koşullu Avrupa şüphecilik	Uzlaşmacı Avrupa şüphecilik
Premsiyte Avrupa Entegrasyonu	Karşı çıkar.	Kabul eder.	Kabul eder.
Uygulamada Avrupa Entegrasyonu	Karşı çıkar.	Karşı çıkar.	Kabul eder.
Gelecekte Avrupa Entegrasyonu	Karşı çıkar.	Karşı çıkar.	Karşı çıkar.

Tablo-2. Vasilopoulou'nun Avrupa Şüphecilik Sınıflandırması (Vasilopoulou, 2009: 8)

1.5.7. Leconte Sınıflandırması

Şimdiye kadar ele aldığımız ve genel itibariyle ülke bazlı saha araştırmalarına dayanan sınıflandırmalardan farklı olarak Cécile Leconte'nin oluşturduğu Avrupa şüphecilik tipolojisi tamamıyla kavramsal bir analiz üzerine inşa edilmesi bakımından önemlidir. Bu sınıflandırma aracılığıyla Leconte Avrupa şüpheciliğinin kavramsal içeriğine de katkıda bulunmuştur.

Leconte'ye (2010) göre, Avrupa şüphecilik yalnızca, muhalefet partileriyle bilgisiz vatandaşların, Avrupa Birliği kurumlarına ve ulusal hükümetlere yönelik güvensizliği sonucu Avrupa Birliği'ne karşıt olmalarına indirgenemeyecek kadar zengin ve çok yönlü bir kapsama sahiptir. Tam tersine, Avrupa şüpheciliğinin kamuoyu nezdinde şekillenmesini ulusal siyasi kurumlar, elitler ve medya karmaşık bir ilişkisellik bağlamında sağlamaktadır. Avrupa şüphecilik kavramına böylesi bir yaklaşımın ışığında Leconte'nin sınıflandırması dört tip Avrupa şüphecilik içermektedir.

Faydacıl (*Utilitarian*) Avrupa şüphecilik: Avrupa Birliği üyeliğine ve Avrupa bütünleşme sürecine hem bireysel hem de kolektif açıdan kâr-zarar hesaplaması

aracılığıyla bakılması anlamındadır. Entegrasyon politikalarından edinilen kazançların nasıl dağıtıldığı da faydacıl Avrupa şüphecilerin ilgilendikleri bir konudur. Örneğin, Avrupa Birliği düzeyinde uygulanan bütçe disiplini politikası en başta bütçeye en fazla katkı yapan ülkelerde olmak üzere tepkilere neden olmuştur. Genişlemenin Avrupa Birliği'ne maliyeti de Faydacıl Avrupa şüpheciliğin temel odaklarından (Leconte, 2010: 46-50).

Siyasi Avrupa şüphecilik: Brüksel yönetiminin ulusüstü karakterine karşı çıkan Avrupa şüphecilik türüdür. İlkeli bir Avrupa Birliği karşıtlığına dayanan siyasi Avrupa şüphecilik, ulus-devletin egemenliğinden doğan yetkilerin ulusüstü Avrupa Birliği kurumlarına devredilmesine ve bunun sonucu olarak egemenliklerin ortak bir havuzda toplanmasına tamamiyle karşıdır. Dahası Avrupa Birliği kurumlarının bir türlü üstesinden gelemediği demokrasi açığı problemi de siyasi Avrupa şüphecilerin yoğunlaştığı noktalardan birini meydana getirmektedir (Leconte, 2010: 50-57).

Değer-Temelli (*Value-Based*) Avrupa şüphecilik: İnsan hakları, azınlık hakları, kürtaj, kadın hakları, göçmen hakları ve kişisel tercihler ile kamu düzeni arasındaki denge gibi Avrupa Birliği kurumlarının aşırı derecede müdahale ettiği sosyal tercihler ve genel değer sistemleri benzeri konularda değer-temelli Avrupa şüphecilik Avrupa Birliği'nin müdahaleci yönü eleştirilmektedir (Leconte, 2010: 57-61).

Kültürel Avrupa şüphecilik: Anti-Avrupalılaşıma olarak da ifade edilen bu Avrupa şüphecilik tipi Avrupa'nın tek bir uygarlık dahilinde, dini, tarihsel ve kültürel ortaklık üzerinden tanımlandığı fikre duyulan karşıtlık olarak ifade edilebilir. Bu görüşe göre, tarihsel ve etnik çeşitliliğe sahne olmuş Avrupa kıtasının ortak bir siyasi kimliğe ve kültürel homojenliğe sahip olması imkânsızdır. Kültürel Avrupa şüphecilere göre, Avrupa'nın bütünleşme süreci ulusal toplulukların siyasi, ahlaki ve kültürel olarak yozlaşmasına neden olmaktadır (Leconte, 2010: 61-66).

1.5.8. Weßels Sınıflandırması

Toplumsal kimlik meselesi hem sosyal bilimlerin birçok dalında hem de Avrupa çalışmalarının çeşitli alanlarında incelenmiştir de, Avrupa şüphecilik konusunda çok da üzerine düşünülmüş bir sorunsal değildir. Avrupalılık kimliğinin sağlam temellere oturduğu örneklerde Avrupa şüpheciliğin gözlemlenmeyeceği ya da göz ardı edilebilir seviyelerde kalacağına dair varsayım yaygın bir biçimde kabul edilse de Bernhard Weßels bu sıklıkla düşülen yanılgıyı paylaşmamaktadır. Weßels'e (2007) göre, ironik bir şekilde ulusal kimliğinin yanı sıra Avrupalılık kimliğini özümsemiş bireyler de Avrupa şüphecisi bir karaktere sahip olabilmektedir. Avrupa şüphecilik güçlü ulusal kimliğe sahip olan veya Avrupalılık kimliğini benimsemeyen aktörlerin davranışlarının bir sonucu olarak açıklanamamaktadır. Dolayısıyla, sanılanın aksine, Avrupalılık kimliği ile Avrupa şüphecilik arasında çok daha karmaşık bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, Weßels üç tip Avrupa şüphecilik olduğunu ortaya koymuştur.

Katı Avrupa şüpheciler (*Adamant Eurosceptics*), Avrupa siyasal topluluğu ile bağ kurmayı ve Avrupalılık kimliğini reddetmektedirler. Ayrıca katı Avrupa şüpheciler, Avrupa Birliği ile genel olarak Avrupa bütünleşme sürecinin tamamıyla sona erdirilmesini istemektedirler. Bu anlamda, söz konusu Avrupa şüpheciler tamamıyla AB karşıtı bir konumdadırlar. Bu anlamda, daha önce ele aldığımızı sınıflandırmalarda yer alan sert Avrupa şüpheciler, Avrupa'yı reddedenler, reddedici Avrupa şüphecilik ve reddetme yanlısı tutum gibi ifadelerle nitelendirilen Avrupa şüphecisi profiline benzer bir çizgidedirler. Bununla birlikte, Weßels'in yaptığı saha çalışmalarının sonucuna göre ilginç bir şekilde Avrupalılık kimliğinin güçlü olması beklenen Avrupa Birliği'nin en köklü üye ülkelerinde, katı Avrupa şüphecilerin sayısının hiç de az olmadığı ortaya çıkmıştır (Weßels, 2007: 303-304).

Eleştirel Avrupalılar (*Critical Europeans*), Avrupa topluluğuna kuvvetli bir biçimde bağlı olmasına rağmen aynı zamanda topluluğun mevcut durumundan ciddi

manada hoşnutsuzluk duyan bir gruptur. Bununla birlikte, eleştirel Avrupalıların memnuniyetsizliği kategorik olarak Avrupa topluluğuna karşı değildir. Söz konusu eleştirelilik aslında var olan Avrupa bütünleşme düzeyini ortadan kaldırmaya değil geliştirmeye, iyileştirmeye yöneliktir. Avrupalılık kimliği ile Avrupa şüpheciliği birleştirebilen eleştirel Avrupalılar, Avrupa gündeminden haberdar, iyi eğitilmiş ve politik kaygıları olan insanlardır. Weßels'in yaptığı araştırmalara göre, Avrupa Birliği'ne yeni üye olmuş ülkelerde eleştirel Avrupalılar olarak nitelendirilebilecek insanların sayısı fazladır (Weßels, 2007: 300).

Avrupa şüpheciler konusunda ise, Weßels Avrupa topluluğuyla sıkı sıkıya bağ kurma halinin, Avrupa şüpheciliğe ve Avrupa bütünleşmesine yönelik memnuniyetsizliğe karşı bir tampon görevi gördüğü iddiasındadır. Bu nedenle Avrupa şüphecilik, statik ve homojen bir Avrupa karşıtlığı olarak anlaşılmamalıdır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği otoritelerine yönelik olumsuz duygular zamanla birikip Avrupa topluluğuna yönelik dağınık (*diffuse*) bir tür şüpheciliğe dönüşebilir (2007: 290).

Bu bölümü kısaca özetlemek gerekirse, öncelikle Avrupa şüpheciliğinin tanımı üzerine bir tartışma yürütülmüş, kavramın tanımlanmasında karşılaşılan zorluklara değinilmiş; sonrasında ise değişken, dinamik ve esnek bir kapsama sahip olan kavramın içeriği olabildiğince kapsayıcı olacak şekilde irdelenmiştir. Sonrasında Avrupa şüpheciliğinin tarihsel gelişimi, Maastricht Antlaşması'nın yarattığı kırılma baz alınarak Avrupa bütünleşme sürecinin ilk yıllarından günümüze kadar incelenmiştir. Ardından Avrupa şüpheciliğe neden olan çeşitli gelişmeler analiz edilmiş ve Avrupa şüpheciliğinin giderek artan etkinliğinin kaynakları açıklanmıştır. Bu kaynaklar ışığında Avrupa şüpheciliğinin gözlemlendiği düzeylerle Avrupa şüpheciliğe başvuran başlıca aktörler üzerinde durulmuştur. Son olarak Avrupa şüphecilik üzerine yapılan akademik çalışmalar değerlendirilmiş, kavramın çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulduğu belli başlı tipolojilere

yer verilmiş ve Avrupa şüpheciliğin kavramsal çerçevesinin zenginliği ve girift doğası vurgulanmıştır.

Avrupa şüpheciliğin keskin bir yükseliş yaşadığı göç krizi, aynı zamanda Avrupa Birliği'ni reforma tabi tutmak isteyen ya da mevcut bazı politika alanlarını eleştiren yumuşak Avrupa şüpheli aktörlerin Birliğe yönelik söylemlerini sertleştirdiği bir dönemi sembolize etmektedir. Bu bağlamda, göçün Birlik düzeyinde etkilerini ve özellikle 2015 yılında yüksek sayılara ulaşan düzensiz göç hareketlerini detaylıca tahlil etmek gereklidir. Bu gereklilikten hareketle, bir sonraki bölümde önce göçe dair temel kavramlar ele alınacak, daha sonra politik düzeyde Avrupa Birliği'nin göç hareketleri ve düzensiz göçmen akınları ile mücadele etmek için ortaya koyduğu, uygulamalar, araçlar ve mevzuat incelenecektir.

2. BÖLÜM

AVRUPA GÖÇ POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ VE GÖÇ KRİZİNİN YARATTIĞI ETKİLER

2.1. Giriş

İnsanlık, başlangıcından itibaren aslında hareket halinde olmuştur. Bununla birlikte, hareketlilikler arasındaki duraklamalar bazen uzun bazen ise kısa sürmüştür. Zira, insanlığı günümüze getiren, tüm medeniyetlerin, uygarlıkların, kültürel ve toplumsal kazanımların temelinde insanın hareketliliği vardır. İnsanlar hareket ettikçe, yeni mekanlara uyum sağlamayı öğrenirler ve bu bağlamda doğa ve diğer insanlarla ilişkilerini düzenlerler. Sonuç olarak, sanat, bilim ve felsefe gibi insanlığın kurucu unsurları ortaya çıkar. Bu noktalar ışığında en yalın şekilde insanın zaman ve mekân koşullarını değiştirmek amacıyla yer değiştirmesi olarak tanımlanabilecek göç olgusu hem insanlığın tarihi kadar uzun bir geçmişe sahiptir hem de insanlığın günümüze taşıdığı değerlerin oluşumunda büyük etkisi vardır.

Diğer yandan Bozkurt'un belirttiği gibi insanlığın kökeninde, yapısında ve gelişim sürecinde sürekli olarak bir göç fenomeni olagelmıştır ve bu durumu da 'hayatta kalma' dürtüsü veya içgüdüğü ile birlikte düşünmek mümkündür, zira göçün ana merkezinde hayatı idame ettirme hedefi ve gayreti bulunmaktadır. Bu ise gelecek nesillere daha sağlıklı ve verimli koşullarda bir yaşam sunabilme arayışının bir sonucu olarak anlaşılmaktadır (Bozkurt, 2022: 6-7). Başka deyişle, göç olgusu aynı zamanda insanın hayatını kurtaran ve söz konusu hayatta kalma deneyimlerinin bir sonraki jenerasyona taşınmasını sağlayan insan hayatının en önemli unsurlarından biridir. Bu bağlamda, göç fenomeninin insanlık tarihinin lokomotif olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, modern anlamda insanların ülke değiştirdiği uluslararası göç olgusunun ortaya çıkışı ise ulus-devlet yapılanmasının yaygınlaştığı modern çağa, özellikle on dokuzuncu yüzyıla denk düşmektedir. Bu zaman diliminde, etnik ve kültürel

temeller üzerine inşa edilmeye çalışılan ulus devletler belirledikleri coğrafi sınırlar çerçevesinde egemenlik haklarını mutlak bir şekilde sağlamaya çalışmıştır; böylelikle belirlenen sınırın çevrelediği toprak parçaları üzerinde yaşayan insanlara vatandaş, sınırın dışında yaşayan insanlara ise yabancı tanımlamaları yapılmıştır. Bu bakış açısının ışığında ele alındığı takdirde, uluslararası göç devlet, yabancı, vatandaş üçlüsü bağlamında ele alınmaya başlanan bir kavram olmuştur (İçduygu, 2014: 13).

Göç kavramı üzerine yazılan modern anlamda ilk bilimsel eserin de on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkması sürpriz değildir. Alman ve İngiliz asıllı bir coğrafya bilimci ve kartograf olan Ernst Georg Ravenstein, “Göçün Kanunları” başlıklı makalesini 1885 yılında kaleme almıştır. Ravenstein’a göre, göç hareketliliklerinin büyük bir kesimi mekân değişikliği ya da yerinden etme sonucunda kısa mesafeli şekilde gerçekleşmektedir ve bu tür göçler genel itibarıyla büyük ticaret ve sanayi merkezlerinin olduğu yerlere doğru yönelmektedir; çünkü bu bölgelerde istihdam ve eğitim imkânları zengin, sağlık hizmetleri ise yeterlidir (1885: 198-199). Ayrıca Ravenstein (1885), her göç hareketinin sonrasında bir dönüşe neden olduğunu, genelde yetişkin insanların göç ettiklerini, kırsal kesimde yaşayan insanların, şehirlerde yaşayan kişilere göre göçe daha eğilimli olduklarını, büyük kentlerin nüfuslarının nüfus artışından ziyade aldığı göç aracılığıyla büyüdüğünü ve görece daha uzun mesafe göç eden insanların genelde erkek olduğunu iddia etmiştir. Görüldüğü üzere, Ravenstein Sanayi Devrimi dönemindeki kırsaldan şehirlere yönelik işgücü göçünü kuramsal olarak açıklamaya çalışmıştır.

Yirminci yüzyıla geldiğimizde ise göçün daha dinamik ve çok boyutlu bir nosyon olduğu ortaya çıkmıştır. Bu anlamda, sosyal bilimlerin ayrışarak günümüz disiplinlerinin açığa çıktığı yirminci yüzyılın başlarında göç fenomeni de farklı disiplinler tarafından çalışılmaya başladı. Örneği Sosyoloji göç olgusunu birey veya grup ölçeğinde yapılan yer değişikliği sonucu insanların dahil oldukları yeni toplumlara veya cemaatlere nasıl entegre olduklarını incelerken Ekonomi ise göç hareketliliğinin temelinde kişilerin refah

düzeylerini maksimize etme isteklerinin olduğunu vurgulamaktadır. Antropoloji, modernite öncesi göç hareketliliklerinin modern toplumsal yapılanmalara olan etkilerini ele alırken, Coğrafya ise göç aracılığıyla insanların doğa, iklim, yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü ve yaşamın diğer fiziksel unsurlarıyla nasıl etkileşime girdiğini araştırmaktadır. Bu örneklerden de açıkça anlaşılacağı üzere, çok katmanlı, değişken ve birçok unsuru barındıran bir kavram olarak göç birçok sosyal bilim alanında açıklanmaya çalışılan bir araştırma konusudur. Söz konusu disiplinler uzunca bir süre, göçü analitik bir yaklaşımla tekil öğeleri açısından ele almıştır; ama 1990'lı yıllara geldiğimizde Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Küreselleşme sürecinin büyük oranda başlamasıyla birlikte insanlık tarihindeki en önemli kırılmalardan biri yaşanmış ve göç fenomeni de bu büyük çaplı değişimden nasibini almıştır. Bu bağlamda, göç olgusunun dinamik ve çok bileşenli doğası daha da karmaşıklılaşarak çağın gereksinimlerine cevap verebilir bir hal almıştır.

Castles ve Miller göçün yaşadığı bu dönüşüm sonrasında günümüzü en iyi tanımlayan olgulardan biri olduğunu iddia ederek, göçün söz konusu büyük değişimini beş başlık altında açıklamışlardır: (i) Göçün küreselleşmesi: Gittikçe daha fazla ülke göç hareketlerinden eşzamanlı olarak ciddi şekilde etkilenmektedir; (ii) Göçün Hızlanması: Günümüzde uluslararası göç hareketleri, dünyanın önemli bütün bölgelerinde hacim olarak büyümektedir; (iii) Göçün farklılaşması: Göç pek çok ülke için emek göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşimci gibi tek tip değil, aynı anda bunların hepsi demektir; (iv) Göçün Kadınsallaşması: Kadınlar, tüm bölgelerde ve tüm göç biçimlerinde değilse bile çoğunda önemli bir rol oynamaktadır; (v) Göçün giderek siyasallaşması: İç politika, ikili ve bölgesel ilişkiler ve dünya çevresindeki devletlerin ulusal güvenlik politikaları artan bir biçimde uluslararası göç tarafından etkilenmektedir (2008: 12-14).

İnsanlık tarihi boyunca yaşamın kritik bir unsuru olsa da göç günümüz koşullarında hiç olmadığı kadar hayatın içindedir. Küreselleşmenin de etkisiyle her birey potansiyel bir göçmen konumundadır. Ayrıca, önceleri büyük oranda ekonomik

kaygılarla göç edilse de günümüzde birçok farklılaşmış faktör göçü tetikleyebilir durumdadır. Dolayısıyla göçün etkileri de hiç olmadığı kadar çeşitlidir. Bu nedenle, göç kavramını bilimsel olarak ele almak için söz konusu çeşitliliği ve karmaşık yapıyı detaylı bir şekilde çözümlemek ve göç nosyonunun kendi kavramsal zenginliği dahilinde ele almak gerekmektedir. AB'nin göç politikalarını ana tartışma konusu olarak belirlediğimiz bu bölüme de göç olgusunun söz konusu kavramsal zenginliğini ele almaya çalışacağımız kısım ile başlanacaktır. Bölümün bu kısmında göç nosyonu başta olmak üzere çalışmamız boyunca kullanılacak kavramların tanımlamalarına ve göçün türlerinin, nedenlerinin ve etkilerinin sınıflandırıldığı analizlere yer verilecektir. Sonrasında ise Avrupa Birliği ortak göç politikalarının tarihsel gelişimi, ilgili zirveler, sözleşmeler, antlaşmalar ve programlar açıklanarak incelenecektir. Takip eden alt bölümde ise, yine çalışmamızda sıklıkla kullanılacak olan AB'nin düzensiz göçle ile mücadele ederken başvurduğu enstrümanlar irdelenecektir. Bölümün son kısmında ise kısaca Arap Baharı ve Suriye iç savaşı süreçleri ele alındıktan sonra Avrupa Birliği'nin Göç Krizi karşısındaki konumu, siyasi tepkileri, benimsediği yaklaşımlar, geliştirdiği stratejiler ve çeşitli girişimleri tartışılacaktır.

2.2. Kavramsal Çerçeve ve Göç Olgusu

2.2.1. Göç

Yukarıda da belirtildiği üzere, çalışmamızın en önemli sorunsallarından biri olan göç kavramının içeriği hem tarihsel olarak büyük değişimlere maruz kalmış hem de birçok farklı disiplin tarafından ele alındığı için söz konusu kavramın kapsamı önemli ölçüde genişlemiştir. Bu nedenle, günümüzde akademik seviyede olsun ya da olmasın göç kavramının kullanımı çeşitlilik göstermekte ve çoğu zaman anlam kargaşasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, göç ile ilgili yapılacak herhangi bir tartışmaya girmeden önce bu nosyonu olabilecek en net ve kapsamlı şekilde tanımlamak ilgili tartışmanın daha sağlıklı bir biçimde yürütülmesine sağlayacaktır. Bu noktadan hareketle bu bölümdeki

analizimize göç tanımını yaparak başlamak gerekmektedir. Tekrar etmek gerekirse, yer yer birbirleriyle çelişecek düzeyde farklılık arz eden birçok göç tanımı olduğunu hesaba katarsak, çalışmamız boyunca yapacağımız tartışmaya ışık tutması adına belirli göç kavramsallaştırmalarına yoğunlaşırken diğerlerini dışarıda bırakacağımızı belirtmek isteriz.

Literatürde en sıklıkla kullanılan ve analizimiz bağlamında önemli bir referans noktası olan göç tanımlarından biri Uluslararası Göç Örgütü'nün yayını olan Göç Terimleri Sözlüğü'dür. Söz konusu kaynağa göre, göç kişinin tek başına ya da insan topluluğundan meydana gelen grup veya kitleler halinde uluslararası hukuka göre belirlenmiş sınır ya da sınırları geçerek veya bir ulus-devlet içinde ise yer aldıkları mekânı terk ederek yer değiştirmeleri olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud ve Redpath, 2013: 35-36). Daha basit bir şekilde dile getirmek gerekirse Uluslararası Göç Örgütü, göçü uluslararası sınırı aşmak ya da ulusal bir devlet içinde yer değiştirmek kaydıyla gerçekleştirilen bir eylem olarak almaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, ilgili tanımlamalarda bahse konu olan insan hareketliliği nedenleri, meydana geliş şekli, zamansal sürekliliği, sonuçları vb. parametreler göz önünde bulundurulduğunda farklılaşmalar arz etmektedir. Bu nedenle, göç kavramı tanımlanırken çeşitli unsurlara yer vermek gerekmektedir. Bu bağlamda, Uluslararası Göç Örgütü'nün (Perruchoud ve Redpath, 2013) göç tanımı zamansal olarak uzunluğu, niteliği ve etkileri dikkate alınmaksızın, zorunlu olarak yer değiştiren mültecilerin ve/veya sığınmacıların, aile birleştirilmesinden faydalananların, kendi ülkelerinde yerlerinden edilmiş kişilerin, yalnızca ekonomik veya diğer nedenlerle başka bir ülkede yaşamak isteyenlerin ya da herhangi bir ülkeye giriş yaparken yasadışı yolları tercih edenlerin hareketliliklerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla göç, sebebi ne olursa olsun, kişinin isteği doğrultusunda olsun ya da olmasın, ulus-devlet sınırları içinde veya uluslararası düzeyde, bireysel ya da kitlesel ölçekte gerçekleştirilen nüfus hareketliliklerini içermektedir.

Diğer yandan, Birleşmiş Milletler söz konusu göç tanımını daha operasyonel hale getirebilmek adına bazı kriterler belirlemiştir. Daha açık bir biçimde ifade etmek gerekirse, Birleşmiş Milletler herhangi bir demografik hareketliliğin göç olarak ele alınabilmesi için; söz konusu hareketliliğin en az bir yıllık bir süreci kapsamaması, önemli ölçüde ve görece uzun bir mesafeyi aşması ve yaşanılan bölgenin sınırlarının dışına yapılması olarak belirlenmiş olan üç kriteri karşılaması gerektiğini vurgulamıştır (Adıgüzel, 2018: 17).

Bununla birlikte, tartışmamızın ana zemini oluşturan AB mevzuatına göre göçün nasıl tanımlandığı da oldukça önemlidir. Avrupa Göç Ağı'nın İltica ve Göç Sözlüğü'ne göre göç, AB üyesi olmayan üçüncü bir devlet vatandaşı olup en az bir yıllığına herhangi bir AB üyesi ülkede ikamet edilmesi veya AB üye devletleri arasında ya da herhangi bir üçüncü ülkeye söz konusu hareketliliğin en az bir yıl sürecek biçimde gerçekleşmesi olarak tanımlanmıştır.² Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere, AB göçün zamansal parametresi konusunda Birleşmiş Milletlerin belirlemiş olduğu kriteri paylaşmakta ve bir yıldan kısa süreli nüfus hareketliliklerini göç kapsamına almamaktadır.

Zamansal sürekliliğine ek olarak, göçün nedenleri, demografik ölçekleri ve mekân değişikliğinin ulusal ya da uluslararası boyutta olması gibi öğeleri bulunmaktadır ve göç kavramının tanımını karmaşıklaştıran bu unsurlar aşağıda ele alacağımız göç türlerine kaynaklık etmektedir. Şimdiye kadar değindiğimiz tanımlamalar ve açıklamalar ışığında çalışmamız bağlamında kullanacağımız göç kavramı, çeşitli nedenlerle bireyleri veya kitleleri öz iradeleri doğrultusunda ya da zorla, yaşadıkları bölgelerin veya ülkelerin değişmesini sağlayan, belirli bir süreliğine ya da kalıcı olarak gerçekleşen ve önemli ölçüde toplumsal, siyasal, kültürel ve ekonomik etkiler barındıran nüfus hareketlilikleri olarak tanımlanabilir.

² https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/migration_en

2.2.2. Göçmen

Göç tartışmalarında en çok ihtilafa neden olan konulardan biri de göç eden kişilerin motifleri, nitelikleri, hakları ve sorumlulukları üzerinedir. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız üzere, sebepler, zamansallık, katledilen mesafe ve keyfilik bağlamında göç adı altındaki nüfus hareketlilikleri çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle, göç edenlerin de belirli bir kategorizasyona tabi tutulmaları gerekmektedir. Söz konusu sınıflandırmada ilk karşımıza çıkan nosyon, en genel kapsama sahip olması bakımından göçmen kavramıdır. Göç kavramında olduğu gibi göçmen kategorisinin de evrensel bir karşılığı yoktur. Bu nedenle, bu alt bölümde de çalışmamız boyunca yürüteceğimiz tartışmada gönderme yapacağımız göçmen kavramsallaştırmalarına yer vereceğiz.

Literatürdeki en geniş kapsamlı ve en çok kabul gören göçmen tanımlarından biri Uluslararası Göç Örgütü tarafından yapılmıştır. Söz konusu tanıma göre göçmen, uluslararası bir sınırı aşarak ya da bir ulus-devlet içinde bir mekândan başka bir mekâna giderek; (i) bireyin hukuki statüsü, (ii) yer değiştirme hareketinin istemli ya da istemsiz gerçekleşmesi, (iii) yer değiştirme hareketin nedenleri veya (iv) gidilen mekandaki ikamet süresi gibi etmenleri dikkate almadan, kendi kaynak bölgesini terk eden kişilerdir (Perruchoud ve Redpath, 2013). Görüldüğü üzere, Uluslararası Göç Örgütü'nün göçmen tanımı oldukça geniş kapsamlıdır ve göç eylemini gerçekleştiren tüm özneleri içermektedir. Bozkurt'un da ifade ettiği gibi, bu kapsamda turistler, sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanmak amacıyla gelen yabancılar, doğrudan yabancı yatırımcı kapsamında olan iş adamları veya şirket personelleri, işçiler, ülkeye kaçak giren veya sonradan hukuki statülerini kaybederek kaçak duruma düşen yabancılar ile sığınma ya da iltica amacıyla gelen sığınmacı veya mülteciler de göçmen kategorisinde değerlendirilmektedir (2022: 17).

Bununla birlikte, tıpkı göç tanımında olduğu gibi Birleşmiş Milletler, göçmen nosyonunu açıklarken süre kıstasını vurgulamıştır. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler,

gerçekleştirilen göçlerin sonucunda söz konusu eyleme katılan bireylerin göçmen olarak nitelendirilebilmesini, neden ya da sonuçlarını dikkate almadan bir yıldan fazla yabancı bir ülkede ikamet eden yabancıları göçmen olarak tanımlamaktadır (Adıgüzel, 2018: 5). Göçmen kavramının aşağıda açıklayacağımız mülteci ve sığınmacı gibi kategorilerden ayırtılabilmek amacıyla, uluslararası literatürde göçmenler sıklıkla istemli yapılan göç eylemleriyle bağdaştırılmaktadır. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, ilgili tanıma göre göçmen kendi iradeleri doğrultusunda daha iyi şartlarda yaşamlarını sürdürebilmek adına başka bölgelere veya ülkelere giden insanlar olarak alınmaktadır. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre göçmen kavramı, savaş ya da ölüm tehlikesi dışında hayat standardını yükseltmek, daha iyi çalışma fırsatına, eğitim olanaklarına sahip olabilmek ya da aile bireyleri ile aynı ülkede yaşayabilmek için doğduğu ülkeden farklı bir ülkede yaşamına devam eden kişi için kullanılmaktadır (Kanat ve Aytaç, 2018: 64). Bunun yanı sıra, Avrupa Birliği mevzuatında kabul edilen göçmen tanımı, Birleşmiş Milletler'in ilgili tanımlamasına oldukça yakındır. Avrupa Birliği'nin tanımına göre göçmen kavramı, zorunlu veya gönüllü olarak vatandaşı olduğu yerin dışında bir yılı aşkın süre ikamet etmek üzere yer değiştiren kişileri karşılamaktadır (Özdağ, 2018: 11).³ Uluslararası terminolojide, göçmen tanımlamasıyla ilgili bu ikircikli durum ise, aşağıda ele alacağımız mülteci ve sığınmacı gibi sınırları daha net çizilmiş kategoriler aracılığıyla aşılmaya çalışılmıştır.

2.2.3. Göç Türleri

Daha önce de belirtildiği üzere, göç çeşitli parametreler bağlamında çeşitlilik gösteren bir eylemdir ve bu durum söz konusu nüfus hareketliliklerinin analizini oldukça zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, göçleri incelemek ve anlamlandırmak adına belirli

³ Daha detaylı bilgi için bkz: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/migrant_en

sınıflandırmalara başvurmak gerekmektedir. Tıpkı, göç ve göçmen tanımlarında olduğu gibi uluslararası literatürün tüm paydaşları tarafından kabul gören genel-geçer bir göç sınıflandırmasından söz etmek imkânsızdır. Buna rağmen çalışmamızda sıklıkla başvuracağımız belirli göç türlerini, analizimizin bu noktasında karşılaştırmalı bir şekilde incelemek faydalı olacaktır. Bu bağlamda Faist'in göç kategorizasyonu hem geniş kapsamı hem de tartışmamızın ilerleyen safhalarına ışık tutması açısından önemlidir. Faist'e göre göçler beş parametre bağlamında sınıflandırılabilir: İlk olarak, göçün gerçekleştiği 'alan' bakımından göçler uluslararası veya yerel nitelikte olabilir. İkinci olarak, göçün meydana geldiği zaman dilimi açısından göçler geçici veya kalıcı olabilir. Üçüncü olarak, göçü gerçekleştiren öznelerin toplumsal boyutu bağlamında göçler kitlesel veya bireysel karakterde olabilir; dördüncü olarak, göçü tetikleyen nedenler bakımından göçler gönüllü veya zorunlu nitelikte olabilir. Son olarak göç eyleminin hukuki statüsü açısından göçler düzenli (yasal) veya düzensiz (yasadışı) karakterden olabilir (Faist, 2003: 47). Bu noktada, göç türlerini, söz konusu ikili ayrımlar üzerinden kısaca açıklamak yararlı olacaktır.

İlk olarak, göçlerin ulusal sınırlar içinde olup olmadığı konusundaki ayrıma göz atmak gerekirse, göçlerin iç göç ve dış (uluslararası) göç adları altında ikiye ayrıldığını belirtmek yanlış olmayacaktır. İç göç, çeşitli nedenlerle, ulusal sınırlar içinde, ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine doğru yapılan nüfus hareketliliğidir. İç göçün sıklıkla rastlanılan örneği kırsal kesimlerden şehirlere yapılan ve genelde ekonomik motiflerle gerçekleştirilen göç tipidir. Dış (uluslararası) göç ise geçici veya kalıcı olmak şartıyla bir ülkeden başka bir ülkeye ikamet etmek adına yapılan ve çeşitli etmenler nedeniyle ortaya çıkan göç türüdür. Bu noktada, ülke sınırları aşılrken göçmenlerin başvurdukları yolların yasal dayanağı, söz konusu göç tipinin kendi içerisinde ayrıma tabi tutulmasını gerektirmektedir. İlgili ayrıma, daha açık bir biçimde belirtmek gerekirse düzenli ve düzensiz göç arasındaki farklılaşmaya, aşağıda değinilecektir.

Göçlerin türlerinin belirlendiği kategorizasyonda ikinci olarak, söz konusu nüfus hareketliliklerinin yayıldığı zaman dilimi belirleyici faktördür. Buna göre, göçler geçici ve kalıcı olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Geçici göçler, adından da anlaşılacağı üzere, kısa süreli nüfus hareketlilikleridir. Bu noktada, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nin göç ve göçmen tanımlarından da hareketle, genellikle bir yıldan daha kısa zaman dilimlerinde gerçekleşen göçler, geçici göç olarak nitelendirilirken; söz konusu demografik hareketlilikler, göç edilen ülkede bir yıl veya daha uzun ikamet süreçleriyle sonuçlanıyorsa bu tür göçler kalıcı göç adı altında toplanmaktadır.

Üçüncü olarak, göçü gerçekleştiren aktörlerin niceliksel boyutu ve toplumsal bağlamı söz konusudur. Bu ayrıma göre, göçmenler eğer bireysel olarak veya aileleri ile birlikte göç ediyorsa, söz konusu göç türü bireysel göç olarak adlandırılır. Bireysel göçler genel olarak kişilerin iradeleri doğrultusunda ve genel olarak sosyo-ekonomik anlamda daha iyi koşullarda yaşama isteği aracılığıyla gerçekleştirilen göç tipidir. Bu göç ayrımının diğer tarafında yüksek sayıda göçmenin yığınlar halinde yer değiştirmeleri gözlemlenmektedir. Kitlese göç olarak nitelendirilen bu göç türünde göçmenler genellikle güvenlik kaygıları nedeniyle göç etmek zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla kitlese göçler de çeşitli siyasi, sosyal ve kültürel tartışmaları beraberinde getirmektedir.

Göçlerin sınıflandırmaya çalıştığımız analizimizin dördüncü noktası göç eyleminin göçmenler tarafından istemli bir şekilde yapıp yapılmadığıyla ilgilidir. Bu anlamda göçler gönüllü ve zorunlu göçler halinde ikiye ayrılır. Gönüllü göçlerde göçmenler kendi menfaatleri, istekleri ve beklentileri doğrultusunda genellikle yaşam standartlarını iyileştirmek, daha çok gelir elde etmek, eğitim ve sağlık gibi konulardaki ihtiyaçlarını gidermek ve daha yaşanılabilir bir gelecek kurmak adına yer değiştirirler. Diğer taraftan, zorunlu göç durumunda ise göçmenleri göç etmeye mecbur kılan doğal ya da sosyo-politik etmenler söz konusudur. İç savaş, şiddetli ayaklanmalar veya doğal afetler gibi faktörler sonucu göçmenler zorunlu olarak bulundukları yeri terk edip,

öncelikle güvenlik kaygılarını dindirebilecekleri nispeten daha güvenli, istikrarlı ve çevresel anlamda yaşama daha uygun yerlere gitmek durumunda kalırlar.

Göç eyleminin hukuki dayanağının göz önünde bulundurulduğu son ayırmda ise göçler düzenli (yasal) ve düzensiz (yasadışı) göçler olarak ikiye ayrılır. Göç sınıflandırmaları için en ihtilaflı ve politize olmuş ayırım budur, zira herhangi bir göç eyleminin yasal olup olmadığı göç edilen ülkenin tek taraflı uygulamaları doğrultusunda değişime uğramaktadır. Dolayısıyla, bu konuda genel-geçer bir tanımlama yapabilmek çok kolay değildir. Bu göç kategorizasyonunu yasal veya yasadışı olarak nitelendirmek bile söz konusu göç eylemini gerçekleştiren kişileri çoğunlukla haksız bir biçimde kriminalize etmekte, göçmenlerin göç ettikleri ülkelere sosyal anlamda uyum sağlamalarını zorlaştırmakta ve göç meselesini bir tür güvenlik sorununa indirgemektedir. Bu nedenle, göç literatüründe ve birçok uluslararası örgütün (örneğin, Avrupa Konseyi, Uluslararası Göç Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) mevzuatında göç eyleminin hukuki statüsü söz konusu olduğunda düzenli ve düzensiz göç tabirleri tercih edilmektedir (Düvell, 2006: 29).

Bozkurt'un ifade ettiği üzere düzenli göç türünde kişinin veya insan topluluğunun yaşadıkları ülkeden ayrılarak bulundukları-geldikleri ülkeye geçerli bir seyahat ve/veya ülkeye giriş izin belgesi, pasaport ve vize ile girmeleri halinde ve bulundukları/geldikleri ülkenin hukuk düzenine uygun olarak ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belge olarak yaşamaya başladıklarını söylemek gerekir (2022: 23). Paralel bir şekilde Uluslararası Göç Örgütü'ne göre (Çiçekli, 2013), düzenli göç, menşe ülkeden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak insanların olağan ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleridir. Düzenli göç için kritik nokta, göçmenlerin göç ettikleri ülkenin yasal izinleri kapsamında hareket ediyor olmalarıdır. Gençler'in de belirttiği üzere, düzenli göç kişiler tarafından yapılan talebin sonrasında hedef ülkenin onayı ile gerçekleştirilebildiği gibi II. Dünya Savaşı'nın

ardından Batı Avrupa devletlerinin işgücü açığını karşılamak amacıyla uygulanan misafir işçi düzeneğinde gözlemlendiği gibi, nüfus ve işgücü durumu göz önünde bulundurularak hedef ülke tarafından da talep edilebilmektedir; bu anlamda çoğu iltica hareketleri de düzenli göç kapsamında değerlendirilmektedir (2002: 29-30).

Diğer yandan, düzensiz göç, hukuki düzenlemeler harici hareket eden, gönderen, kabul eden veya transit göçe onay veren ülkelerin iç hukuk normları tarafından belirlenmiş kurallarının haricinde birey ya da insan topluluklarının geçerli bir seyahat belgesi veya uluslararası dokümanı, pasaportu olmadan uluslararası hukukun belirlemiş olduğu sınır veya sınırları geçmesi/aşması veya bulundukları ülkeden ayrılma koşullarının tümünün yerine getirilmemesi veya esaslı koşullarını yerine getirilememesi hallerinde gerçekleşmektedir (Çiçekli, 2013: 30-31). Ayrıca, göçmen yasal yollarla girdiği ülkeden yasal zaman diliminde ayrılmaması, yasadışı yollarla çalışması, sahte evlilik yapılması, sahte öğrencilik statüsü kazanılması vb. hedef ülkenin hukuki kurallarını çiğnemesi halinde de düzensiz göçten söz edilebilir. Açıkça anlaşılacağı üzere düzensiz göç, en karmaşık ve ihtilaflı göç türlerinin başında gelmektedir. Bu nedenle, aşağıda düzensiz göç konusuna daha detaylı biçimde değinilecektir.

2.2.4. Göçün Nedenleri

Göç türlerinin çeşitliliğinin oldukça arttığı yirminci yüzyıl söz konusu olduğunda, bu farklılaşmanın en önemli kaynaklarından birisinin de göçü tetikleyen sebeplerin çeşitliliğinin yükselmesi olduğu vurgulanmalıdır. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız göç türleri aynı zamanda nedenleri bakımından da farklılaşmakta ve sonuç olarak ortaya oldukça karmaşık bir tablo çıkmaktadır. Bununla birlikte 1966 yılında yapmış olduğu analiz aracılığıyla Lee göçe neden olan etmenleri oldukça yalın ve kapsayıcı bir şekilde sınıflandırmıştır ve söz konusu kategorizasyon halen sıklıkla kullanılmaktadır. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, Lee (1966: 47-57) göçe yol açan etmenleri itici ve çekici

faktörler olarak ikiye ayırmıştır. İtici faktörler, menşe ülke veya bölgelerde göçe neden olan olumsuz durumları nitelerken, çekici faktörler ise göç yoluyla giriş yapılacak ülke veya bölgelerde göçü cazip hale getiren olumlu özellikleri belirtmektedir. Lee'nin analizine göre başlıca itici faktörler: işsizlik, kıtlık veya kuraklık, siyasi zulüm korkusu, yetersiz tıbbi bakım, yoksullaşma, doğal afetler, ölüm tehditleri, daha fazla siyasi veya dini özgürlük arzusu, kirlilik, olumsuz barınma şartları, ayrımcılık, salgınlar ve savaş. Bununla beraber çekici faktörler ise şöyle sıralanabilir: zengin istihdam fırsatları, daha iyi yaşam koşulları, daha fazla siyasi veya dini özgürlüğe sahip olma durumu, eğitim, daha iyi tıbbi bakım, çekici iklimler, güvenlik ve aile bağlantıları (Lee, 1966). Günümüz göç hareketliliklerinin karmaşıklığı göz önünde bulundurduğumuz takdirde, burada sıralanan itici ve çekici faktörlerin tekil olarak da eşzamanlı olarak da etkili olabileceğini kabul etmek gerekir. Bu bağlamda, göçün nedenleri üzerine yaptığımız incelemeyi daha fazla ayrıntılandırma gerekliliğini vurgularken Lee'nin itici-çekici faktörler analizinin açıklayıcılık düzeyinin halen oldukça yüksek olduğunu vurgulamamız gerekir.

Göçlerin belirli nedenlerini incelemeye geçmeden önce, göçlerin (özellikle de Avrupa'ya yönelen göçlerin) hem sayılarının artmasına hem de nitelik bakımından karmaşılaşmasına tanık olduğumuz tarihsel konjonktürün temel karakteristiklerini kısaca da olsa ortaya koymak gerekmektedir. Özellikle 1990'lı yılların başı itibariyle uluslararası siyasal sistem önemli bir kırılma tecrübe etmiş, Soğuk Savaş, Doğu Bloğu'nun dağılmasıyla sona ererken, gelişme ülkelerden başlamak kaydıyla küreselleşme akımları tüm dünyayı etkilemeye başlamıştır. Ayrıca, aynı dönem içinde bilişim teknolojilerindeki giderek daha da hızlanan yenilikler, global düzeyde ulaşım olanaklarının zenginleşmesi gözlemlenmiştir. Ayrıca, Balkanlar, Afrika ve Orta Doğu gibi bölgelerde artan yoksullukla birlikte giderek yükselen işgücü arzı ile birlikte aynı bölgelerdeki iç çatışmaların, huzursuzluğun ve güvenlik sorunlarının gitgide derinleşmesi şahit olunan diğer kritik gelişmeler arasındadır. Bu bağlamda son otuz yıl zarfında hem

gönüllü hem de zorunlu göçlerin en yüksek seviyeye çıktığı dönemin yaşandığı iddia edilebilir. Dolayısıyla Miller ve Castles'ın (2008) da vurguladığı gibi bu zaman dilimini “göçler çağı” olarak adlandırmak oldukça doğal görünmektedir. Mevcut tarihsel konjonktürden faydalanan küresel ölçekli göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti de özellikle düzensiz göç akımlarının sayısını daha da artırmaktadır.

Yukarıda ana hatlarıyla özetlemeye çalıştığımız tarihsel bağlamda göç nedenlerinin de hiç olmadığı kadar çeşitlendiğini kabul etmemiz gerekmektedir. Bu anlamda, göçün ekonomik, siyasi, sosyal ve çevresel nedenlerine odaklanılacaktır. Tarih boyunca göçü en çok tetikleyen faktörler çoğu zaman ekonomik olmuştur. Özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan işgücü kıtlığı, kırsal kesimlerden sanayi kentlerine yönelen göç akınlarıyla giderilmeye çalışılmıştır. Yirminci yüzyıl itibarıyla kapitalizmin daha da gelişip karmaşılaşması ve küresel boyutunun derinleşmesi emek hareketliliğini mecburi kılmış ve bu nedenle son yüzyıldaki göçlerin önemli bir kısmı ekonomi kaynaklı olmuştur. Bu dönemde ekonomi temelli göçlerin dayandığı en kritik denklem, gelişmiş ülkelerdeki işgücü açığı ile gelişmemiş ülkelerdeki işgücü fazlalığı temelindedir. Bu sürece paralel olarak gelişmiş ülkeler ile gelişmemiş ülkeler arasındaki sosyal refah ve gelir konularındaki uçurumun giderek derinleşmesi başta Avrupa, ABD, Kanada ve Avustralya olmak üzere gelişmiş bölgelere yönelik göç akınlarını artırmıştır.

Özellikle 1990'lı yıllardan günümüze gelen süreçte, göçleri tetikleyen etmenler arasında siyasi faktörlerin önemi giderek artmaktadır. Bu dönem, Balkanlar, Afrika'nın çeşitli bölgeleri ve Orta Doğu'da patlak vermiş olan birçok iç savaş, ayaklanma, silahlı çatışma, etnik-dini ayrımcılık ve askeri darbeye sahne olmuştur. Sonuç olarak, bu dönemde milyonlarca insan anavatanlarını terk ederek güvenliklerini garanti altına alabilecekleri ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Siyasi anlamda istikrarı ve huzuru tesis edemeyen gelişmemiş ülkeler kendi vatandaşlarının hayatlarını güvenli bir şekilde sürmelerini sağlayacak ortamı oluşturmaktan uzaktır. Aksine söz konusu

devletlerin yönetimleri halklarını siyasi baskı altında tutarak zor yoluyla meşruiyetlerini yeniden üretmeye çalışmakta, dolayısıyla göçü tetiklemektedir.

Göçün nedenleri incelenirken belki de en zor fark edilebilen ve daha derinden işlerliğini sürdüren etkenler genellikle sosyal olanlardır. Zira hem devletlerin hem de göçle ilgilenen uluslararası örgütlerin gündemlerinde sosyal meseleler, ekonomik ve siyasi problemlere nazaran genelde daha alt sıralarda yer almaktadır. Bununla birlikte, sosyal ve sosyo-kültürel faktörler her geçen gün daha fazla insanı göçe itmektedir. Özellikle sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçların giderilmesi için gelişmiş ülkelere göç eden kişilerin sayısı gitgide artmaktadır. Ayrıca kültürel yaşamlarını çeşitli baskılar nedeniyle idame ettirmekte zorlanan ve insan hakları ihlallerine maruz kalan insanlar çareyi sosyo-kültürel alanda özgürlük vadeden gelişmiş ülkelere göç etmekte bulmaktadır.

Göçün nedenleri arasında en güncel olanı kuşkusuz çevresel etmenlerdir. Küresel ısınmanın ilerlemesiyle yoğunlaşan doğal afetlere ek olarak insan eliyle ortaya çıkan ve her biri insanlık trajedisine dönüşen çevresel felaketler ve giderek önü alınamayacak boyutlara ulaşan kirlilik nedeniyle son yıllarda birçok insan doğanın en çok zarar gördüğü ve dolayısıyla yaşamında giderek zorlaştığı ülkelerden, çevre sorunlarına duyarlılığı olan gelişmiş ülkelere göç etmeyi tercih etmek durumunda kalmıştır (Ekşi, 2016: 10). Ayrıca, özellikle iklim krizi bağlamında gelişmemiş ülkelerde ortaya çıkan ve hızla artan gıda ve içme suyu gibi temel ihtiyaçlara erişimde yaşanan zorluklar, gitgide daha fazla sayıda kişiyi fiziksel olarak hayatta kalabilmek adına gelişmiş ülkelere doğru göçe yöneltmiştir. Önümüzdeki günlerde çevresel faktörler insanları göçe yöneltecek nedenler arasında daha da fazla önem kazanacak gibi görünmektedir.

2.2.5. Düzensiz Göç ve Düzensiz Göçmen

İltica, sığınma, mülteci, sığınmacı gibi göç literatürünün en çetrefilli kavramlarını ele alacağımız alt bölümlere geçmeden önce, göç tartışmalarının odağında yer alan

düzensiz göç nosyonunu, göç türlerini sıralarken değinmiş olmamıza rağmen, daha detaylı bir şekilde incelememiz gerekmektedir. Çok boyutlu bir nüfus hareketliliği olan düzensiz göçü Uluslararası Göç Örgütü, hedef ülke, transit ülke ve menşe ülke kategorileri bağlamında irdelemektedir. Uluslararası Göç Örgütü'ne göre düzensiz göç, bireyin herhangi bir ülkeye, o ülkenin giriş ile ilgili kurallarını ve giriş biçimlerini ihlal ederek girmesi, kurallara uygun olarak girmiş olsa da söz konusu ülkenin ikamet ile ilgili tanıdığı süreyi aşması durumunda gerçekleşir (akt. Turgay, 2022: 32). Bununla birlikte, örgüt hedef ülke ile menşe ülke bağlamında da iki farklı şekilde düzensiz göçü açıklamıştır. Hedef ülke bakımından düzensiz göç, “belirli bir ülkeye girmek, orada ikamet etmek veya çalışmak için göç prosedürleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip olmamayı”, menşe ülke açısından ise, “bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumları” ifade etmektedir (Çiçekli, 2009: 15).

Diğer taraftan, düzensiz göç sadece hedef ülkeye yasadışı yollarla giriş yapma eylemini içermez. Çeşitli nedenlerle düzenli göç gerçekleştiren insanlar düzensiz göçmen statüsüne geçmek durumunda kalabilirler. İçduygu'nun da belirttiği gibi hedef ülkenin sınırlarını yasal yollarla geçen ancak vize süresi dolduğu halde söz konusu ülkede kalmaya devam edenler, kaçak işçiler ve sığınmacılar da düzensiz göçmen kapsamında değerlendirilmektedir (2004: 24). Görüldüğü üzere hem düzensiz göç hem de düzensiz göçmen kavramları oldukça karmaşık süreçler sonucu ortaya çıkmaktadır ve bu durum göç literatüründe sıklıkla fikir ayrılıklarına neden olmaktadır. Söz konusu kavramsal karmaşayı ortadan kaldırmak üzere, Tapinos altı temel düzensiz göç kategorisini ortaya atmıştır. Bunlar: (i) Kişinin yasal girişi ve ikameti olmasına rağmen çalışma izni olmasa da çalışmasıdır. (ii) Kişinin yasal girişi olmasına karşın vize tarihinden sonra ikameti olmadığı halde çalışmasıdır. (iii) Kişinin yasal girişi olmakla birlikte, vize tarihinden sonra hem ikametinin olmaması hem de çalışmamasıdır. (iv) Kişinin yasal girişi olmasa

da daha sonra yasal ikametini elde etmesi, ama çalışma izninin olmamasına karşılık çalışıyor olmasıdır. (v) Kişinin yasal girişinin olmamasına ek olarak, yasal ikametinin ve çalışma izninin de olmamasına rağmen çalışmasıdır. (vi) Kişinin yasal girişinin ve yasal ikametinin olmamasının yanı sıra çalışmamasıdır (Tapinos, 1999: 229-251).

Tapinos'un düzensiz göç analizinin neredeyse yirmi yıl sonrasında, bu konu hakkında hem uluslararası göç literatüründeki incelemeleri hem de Uluslararası Göç Örgütü'nün tanımlamalarını yetersiz bulan Morehouse ve Blomfield düzensiz göçün sekiz farklı biçimde meydana gelebileceğini iddia etmiştir. Bu düzensiz göç kategorileri şöyledir: (i) Düzensiz olarak hedef ülkenin sınırlarından giriş yapma; (ii) Hedef ülke sınırlarından geçerken sahte belge kullanma; (iii) Yasal bir seyahat belgesi üzerindeki bilgilerin tahrif edilmesi aracılığıyla hedef ülkeye giriş yapma; (iv) İkamet izninin veya vizenin bitmesine karşın hedef ülkeyi terk etmeme; (v) İkamet izninin yenilenmemesine rağmen hedef ülkede ikamet etmeyi sürdürme; (vi) Düzensiz göçmen statüsünde yer alan bir anne-babadan doğmak; (vii) Sığınma başvurusunun kabul edilmemesine karşılık hedef ülkeden ayrılmama; (viii) Çeşitli sorunlar nedeniyle alınan sınır dışı kararına uyulmaması (Morehouse ve Blomfield, 2011: 4). Açıkça anlaşılacağı üzere, düzensiz göç ve düzensiz göçmen nosyonları oldukça karmaşık boyutları olan, zamanla ve değişen koşullar altında ortaya çıkabilen kategorilerdir. Bu nedenle, söz konusu terimleri genel geçer biçimde tanımlamak veya açıklamak çok da mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte önümüzdeki alt bölümlerde inceleyeceğimiz iltica, mülteci, sığınma, sığınmacı gibi kavramları ele alırken yapılacak karşılaştırmalar yoluyla düzensiz göç ve düzensiz göçmen kavramlarının da daha iyi anlaşılacağı beklenmektedir.

2.2.6. Mülteci

Yukarıda da belirtildiği üzere tarih boyunca göçler genel itibarıyla ekonomik nedenlerle gerçekleşse de yirminci yüzyılla birlikte en az ekonomik motifler kadar önemli

bir faktör, daha açık bir ifadeyle siyasi etmenler, devreye girmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan insanlık dramı ve milyonlarca insanın can güvenliklerini sağlamak için yer değiştirmek zorunda kalmaları, bu konu da hukuki eksikliği gözler önüne sermiş ve savaşın sona ermesiyle hem böylesi bir trajedinin tekrarlanmaması hem de tekrarlandığı takdirde yaşanabilecek insan hakları ihlallerine hazırlıklı olabilmek bakımından uluslararası hukuk bağlamında çalışmalar başlamıştır.

Bu bağlamda 1951 yılında Cenevre’de Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme adı altında bir Birleşmiş Milletler sözleşmesi Türkiye’nin de aralarında yer aldığı 144 ülke tarafından imzalanmıştır. Sözleşme ile mültecilik statüsü, sığınma hakkının içeriği ve sığınma hakkı tanıyan ülkelerin hukuki sorumlulukları tanımlanmıştır. Bununla birlikte sözleşmenin asıl kabul ediliş nedeni 1951 yılı öncesinde, özellikle de İkinci Dünya Savaşıyla mültecilik statüsü elde eden Avrupalıların haklarını muhafaza etmeye yöneliktir. 1967 yılında imzalanan protokol ile zaman ve mekân sınırlamaları ortadan kaldırılmış ve sözleşme geçerli olduğu tüm coğrafyalardaki mültecilerin ve sığınmacıların hukuki kalkını haline gelmiştir. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi’nin (1951) 1. Maddesinin (A) Fıkrasının 2. Bendinde “ırkı, dini, tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslar” mülteci olarak tanımlanmıştır.⁴

Avrupa Göç Ağı’na göre iltica ise, bir devletin kendi topraklarında geri göndermeme ilkesine ve uluslararası veya ulusal düzeyde tanınan mülteci haklarına dayalı olarak vatandaşı olduğu ve/veya ikamet ettiği ülkede koruma talep edemeyen

⁴ <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

kişiyse, özellikle ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet veya siyasi görüş nedeniyle zulme uğrama korkusu nedeniyle, tanınan bir koruma şeklidir.⁵ Uluslararası Göç Örgütü’nün mülteci tanımı da Cenevre Sözleşmesi’nde bulunan tanıma oldukça yakındır. Örgüt’e göre, mülteci “ırkı, dini, tabiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” olarak tanımlanmıştır (akt. Şahin, 2022: 70-71).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ise mülteciyi, “Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin tüzüğündeki kriterlere uygun Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi (1951) veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü’ne (1967) taraf olan bir ülkede bulunup bulunmaması veya bu hukuki belgeler uyarınca ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanan kişi” olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud ve Redpath, 2013: 66).

Yukarıda değindiğimiz resmi tanımlamalar ışığında mülteci, kendi ülkesinde ırkı, dinsel inancı, politik anlayışı gibi sebeplerle kendini baskı altında hisseden ve devletince türlü haksızlıklara maruz bırakılacağı korkusu taşıyarak ülkesinden ayrılp, farklı bir ülkeden uluslararası koruma başvurusunda bulunarak, söz konusu başvurusu kabul edilen kişilerdir (Taneri, 2012: 18). Bu anlamda önemli bir nokta, mültecinin kendi ülkesinden herhangi bir koruma hizmetinden yararlanmamasıdır. Özellikle göçün siyasi nedenlerini ele alırken değindiğimiz olumsuz durumlar (siyasi baskı, iç karışıklıklar, savaş vb.), kişinin mültecilik statüsüne başvurusunu dayandırdığı en haklı nedenler arasındadır. Özetle bir kişinin mülteci kapsamına dahil olabilmesi için dört temel niteliğe sahip olması gerekmektedir: (i) Kişinin menşe ülkesi dışında bulunması; (ii) Kişinin haklı sebeplere

⁵ https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/asylum_en

dayalı bir zulüm korkusuna sahip olması; (iii) Söz konusu zulüm korkusunun, kişinin ırk, din, tabiyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet veya siyasi düşüncesine dayanıyor olması; (iv) Kişinin menşe ülkesinin korumasından yararlanamaması (Brumar, 2009: 251). Bu noktada, mültecilik statüsünün en önemli hukuki dayanaklarından biri olan geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesine kısaca değinmek gerekmektedir. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin 33. Maddesinin 1. Fıkrasında, ilgili ilke şöyle ifade edilmiştir: “Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade (*refouler*) etmeyecektir.”⁶ Geri göndermeme ilkesi uyarınca, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin tarafı olan ülkelerde bulunan mültecilerin uluslararası koruma altında yasal olarak garanti altına alınmıştır. Bununla birlikte, geri göndermeme ilkesinden yararlanabilmek için gerekli olan en önemli koşul, göçmenin mültecilik statüsünü elde etmesi gerekliliğidir⁷.

2.2.7. Sığınmacı

Uluslararası göç literatüründeki en ihtilafli kavramlardan biri sığınmacılık statüsüdür. Zira sığınma sürecinin sınırları çoğu zaman muğlak kalmakta ve hedef ülkelerin yönetimleri bazı durumlarda bu belirsizliği kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Bununla birlikte, Uluslararası Göç Örgütü'ne göre sığınmacı, zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişidir. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu

⁶ <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

⁷ AİHS'te geri göndermeme ilkesi net bir şekilde düzenlenmemiştir fakat çeşitli AİHM içtihatları ile geri göndermeme ilkesi, AİHS'in “İşkence Yasağı” başlıklı 3. Maddesi kapsamında ele alınmaya başlanmıştır. (Bayata-Canyaş, 2015: 79) 3. Madde bağlamında mülteci olup olmamasına bakılmaksızın herkes için geri göndermeme ilkesi tanımlanmıştır. Bu nedenle AİHS, konuya Cenevre Sözleşmesi'ne göre daha işlevsel ve kapsayıcı bir şekilde yaklaşmıştır (Korkut, 2008: 24).

kişiler ülkeyi terk etmek zorundadır ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler temelinde ülkede kalma izni verilmemişse, bu kişiler ülkede düzensiz veya kanuna aykırı bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilir (akt. Şahin, 2022: 70).

Sığınmacılar da genelde siyasi nedenlerden ötürü kendi ülkelerinden ayrılıp başka ülkelere daha güvende yaşayabilmek adına göç eden kişilerdir. Bununla birlikte, sığınmacılık statüsünün doğasına içkin olan durum, söz konusu sığınmacı olan kişinin mültecilik başvurusunun hedef ülke tarafından kabul edilip edilmeyeceğinin belli olmamasıdır. Bu nedenle, aslında sığınmacılık statüsü zorunlu olarak geçici bir statüdür, sığınmacının mültecilik başvurusu kabul edilirse hukuki ve kalıcı bir duruma dönüşürken, ilgili başvuru reddedilirse sığınmacı sınır dışı edilmeye varacak kadar yaptırımlara maruz kalabilmektedir. Bu noktada, sığınma kavramını açıklamamız gerekmektedir. Bozkurt'un da ifade ettiği gibi, sığınma “mülteci haklarına” dayalı olarak sığınma ülkesi tarafından kendi topraklarına ulaşmış olan göçmen–mülteci konumunda olan üçüncü ülke vatandaşları veya herhangi vatandaşlık bağı bulunmayan-olmayan kişilere verilen bir koruma türüdür. Bu koruma hukuksal bir korumadır ve kişinin vatandaşlığına tabi olduğu veya ikamet ettiği ülke tarafından herhangi bir koruma sağlanamayan, özellikle ırkı, dini, tabiyeti belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ya da siyasi görüşleri nedeniyle zulüm veya baskı görmekten korkan kişiye veya kişilere verilir (Bozkurt, 2022: 48).

Yukarıda da bahsedildiği üzere sığınmaya hak kazanabilmek için kişinin ülkesinde siyasi sebeplerle can güvenliğinin, hayat tarzının veya özgürlüğünün tehlikede olması gerekmektedir. Diğer yandan, bu koşulların sağlanması kişiye sığınma hakkının tanınacağını garanti altına almaz, zira sığınma hakkının tanınması sığınılan ülkenin hukuk düzenine bağlıdır. Ancak söz konusu ülke Cenevre Sözleşmesi'ne (1951) taraf ise ilgili sözleşmede ifade edilen şartların karşılandığı durumlarda, sınırlarından giriş yapan düzensiz göçmenlere sığınma hakkını tanıyarak ilgili kişilerin sığınmacı statüsünü elde etmelerini sağlamak durumundadır (Bozkurt, 2022: 51).

Bu bağlamda, sığınma ve sığınma hakkı için gerekli mecburi şartlar şöyle özetlenebilir: (i) ülke dışında bulunma: Vatandaşlık bağı bulunulan ülkenin dışında olma zorunluluğu; (ii) geri göndermeme ilkesi ve uluslararası veya ulusal düzeyde tanınan mülteci haklarına dayalı koşulların varlığı; (iii) vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkede korunması (hukuki, siyasi veya ekonomik) olmayan, koruma sağlanamayan, özellikle ırkı, dini, tabiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ya da siyasi görüşleri nedeniyle zulüm görme korkusu (Fullerton, 2011: 55-65).

Bu noktada, göç literatüründe ve kamuoyunda sıklıkla karıştırılan ve içerikleri hakkında çeşitli siyasi ihtilafların olduğu düzensiz göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarını karşılaştırmalı olarak ele alarak, söz konusu nosyonlara dair analizimizi detaylandırmak faydalı olacaktır. Daha önce belirtildiği gibi, yasadışı göçmenler çeşitli nedenlerle (ekonomik, siyasi, sosyal veya çevresel) ülkelerini terk edip hedef ülkenin sınırlarından, söz konusu ülkenin ilgili hukuki düzenlemelerini çiğneme pahasına, geçen kişilerdir. Düzensiz göçmenlerin bazıları bu eyleme güvenlik kaygılarıyla kendilerini mecbur hissederken, bazıları ise sosyo-ekonomik anlamda daha iyi şartlarda bir hayat sürebilmek için kendi iradeleriyle hareket etmektedir. Mültecilerin durumunda ise göç etme eyleminin ana motifi menşe ülkedeki olumsuz siyasi atmosferden kaynaklandığı için söz konusu hareketlilik zorunluluğa dayanmaktadır. Bununla birlikte, yasal süreçlerin yanında mülteciler de tıpkı düzensiz göçmenler gibi yasadışı yollarla hedef ülkeye giriş yapabilirler ama buna rağmen en kısa sürede hedef ülkenin ilgili makamlarına başvuru yapmaları halinde mültecilik statüsü kazanabilirler ve böylece düzensiz göçmenlerin maruz kalabilecekleri yaptırımlardan uluslararası hukuk gereği muaf hale gelirler ve üçüncü ülkelere geri gönderilmezler. Bununla beraber, sığınmacılar ise hem düzensiz göçmenlerden hem de mültecilerden farklılaşmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi sığınmacılar mültecilik statüsünü elde etme talebinde bulunan genellikle siyasi nedenlerle zorunlu göç etmek durumunda kalan kişilerdir. Bu bağlamda, her sığınmacının mülteciye

dönüşmesi kesin değildir. Zira sığınmacının mülteci olma talebi sığınma ülkesi tarafından reddedilirse, bu insanlar söz konusu ülke tarafından düzensiz göçmen olarak algılanıp çeşitli yaptırımlara maruz kalabilir ve sınır dışı edilebilirler.

2.2.8. Yerinden Edilmiş Kişiler

Göç türleri incelerken değindiğimiz zorunlu göç tipinde göçmenler hayatlarının tehlike altında olduğu düşüncesinden hareketle göç etmeye mecbur kaldıkları durumun söz konusu olduğunu belirtmiştik. Bu tür mecburen göç etmek durumunda kalan insanların durumunu ifade eden hukuki terim ise yerinden edilme iken, bu durumdaki insanlar için kullanılan tabir ise yerinden edilmiş kişilerdir. Bununla birlikte, yerinden edilme uluslararası düzeyde olmak zorunda değildir. Çeşitli nedenlerden ötürü insanlar yaşadıkları yeri terk etmek zorunda olup kendi ülkelerinde farklı bölgelere göç etmek durumunda kalabilirler. Bu durumdaki insanlar ülke içinde yerinden edilmiş kişiler olarak adlandırılır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği mevzuatına göre ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, “zorla ya da zorunda kalarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle silahlı çatışmaların, yaygın şiddet hareketlerinin, insan hakları ihlallerinin veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerin sonucunda veya bunların etkilerinden kaçınmak için, uluslararası düzeyde kabul görmüş hiçbir devlet sınırını geçmeksizin kaçan ya da bu yerleri terk eden kişiler ya da kişi grupları” olarak tanımlanmıştır (Bulut ve Bimay, 2020: 16). Ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin göç etme eylemlerinin altında yatan motifler, mülteciler ve sığınmacılar ile paralellik gösterse de bu durumda yerinden edilen insanlar aynı ülke içinde kaldıkları için mülteciler ve sığınmacılara nazaran farklı hukuki düzenlemelere tabidirler.

Avrupa Göç Ağı’nın ülke içinde yerinden edilmiş kişiler tanımı ise şöyledir: özellikle silahlı çatışmaların, genel şiddet durumlarının, insan hakları ihlallerinin bir sonucu olarak doğal ya da insan kaynaklı felaketler yaşayan veya bunların etkilerinden

kaçınmak amacıyla evlerinden veya sürekli ikamet ettikleri yerlerden kaçmaya veya terk etmeye zorlanan veya mecbur bırakılan ve uluslararası kabul görmüş bir devlet sınırını aşmamış olan kişi veya kişi grupları.⁸ Açıkça görüldüğü üzere ülke içinde yerinden edilme durumunun iki temel unsuru vardır: zorunlu göç ve ülke sınırları içinde kalmak. Bununla birlikte ülke içinde yerinden edilmenin tanımı hukuki bir tanım olmaktan ziyade fiili bir durumu ifade etmektedir. Dolayısıyla mültecilik statüsünde olduğu gibi yerinden edilmiş kişilere özel bir hukuki statü veya koruma tahsis edilmez. Ülke içinde yerinden edilmiş kişiler o ülkenin diğer vatandaşlarıyla aynı hukuki hak ve sorumluluklara sahiptir.

Diğer yandan, uluslararası düzeyde yerinden edilme söz konusudur. Bu duruma maruz kalan kişiler ülke dışında yerinden edilmiş kişiler olarak nitelendirirler. Uluslararası Göç Örgütü'ne göre ülke dışında yerinden edilmiş kişiler, zulüm, yaygın şiddet, silahlı çatışma durumları ve diğer insan yapımı felaketler nedeniyle ülkesinden kaçmak zorunda kalmış kişilerdir. Bu kişilere bazen '*de facto / fiili mülteciler*' de denir (Çiçekli, 2009: 60). De facto mülteciler ise Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişki Sözleşme (1951) ve Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol (1967) kapsamında mülteci olarak tanınmayan ve vatandaşı oldukları ülkeye, vatandaşlıkları yoksa mutlak ikamet ülkesine dönemeyen veya geçerli kabul sebepleriyle dönmek istemeyen kişilerdir (Çiçekli, 2009: 10). Bu anlamda, ülke dışında yerinden edilmiş kişiler ile sığınmacıların statüleri birbirlerine benzerdir. İki durumda da insanlar güvenli kaygılarıyla ülkelerini terk etmek zorunda kalıp başka bir ülkeye güven içinde yaşayabilmek adına girmektedirler. Bununla birlikte, tıpkı sığınmacı örneğinde olduğu gibi her ne kadar ülke dışında yerinden edilmiş kişiler haklı sebeplerle göç etmek zorunda kalsalar da hedef ülkede mültecilik statüsü için başvurdıkları takdirde, bu hakkı kazanacaklarının garantisi yoktur.

⁸ https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/internally-displaced-person_en

2.2.9. Vatansızlar

Tıpkı sığınmacıların durumunda olduğu gibi vatansız kişilerin hukuki statüsü tam olarak belirli değildir. Her ne kadar ulus-devletlerin varlığına dayanan uluslararası siyasal sistemde, her insanın bir devletin vatandaşı olması öngörülen bir durum olsa da, göçün de içinde bulunduğu çeşitli durumlar ve eylemler sonucunda bazı insanlar herhangi bir devleti vatandaşı olma statüsünü elde edemeyebilirler. Böyle durumlarda olan insanlar vatansız olarak ifade edilmektedir. Bu konudaki ilk yasal metin 1954'te imzalanan Vatansız Kişilerin Hukuki Statülerine İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'dir. Bu hukuki metne göre vatansız kişiler, vatandaşlığın sağladığı haklardan, devletin temin ettiği diplomatik korumadan, ikamet edilen devlette doğal olarak kalma, seyahat etme haklarından ve ülkeye dönüş hakkından mahrum olan kişilerdir (Çiçekli, 2009: 62).

Vatansızlık ve vatansız kişilerle ilgili olarak bu ilk tanımın ortaya atılmasının sonrasında, özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısında gözlemlenmiş olan birçok siyasi sorunlar, askeri çatışmalar ve uluslararası hukukun çaresiz kaldığı anlaşmazlıklar sonucunda vatansızlık kavramının da vatansız kişiler nosyonunun da içeriğinin detaylandırılması gerekmiştir. Bu bağlamda, Uluslararası Göç Örgütü'nün çok daha ayrıntılı bir şekilde formüle ettiği vatansızlık tanımı ise şöyledir: "İç hukuku kapsamında hiçbir devletin vatandaşı olarak kabul edilmeyen bir bireyin statüsü. Yasaların çatışması, ülke topraklarının devredilmesi, evlilik yasaları, idari uygulamalar, ayrımcılık, doğum kaydının olmaması, vatandaşlıktan çıkarma (devletin bireyin tabiyetini iptal etmesi) ve vatandaşlık hakkından feragat (bir bireyin devletin korumasını reddetmesi) gibi birçok sebepten dolayı vatansızlık ortaya çıkabilir" (Çiçekli, 2013: 93).

Vatansızlık kategorisinin göç literatürü ve tartışmaları bağlamında en ilgili unsurlarından biri *defacto vatansızlık* terimidir. Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç Terimleri Sözlüğü'nde *defacto vatansızlık*, bir devletin vatandaşlığına sahip olan ancak oradan ayrılınca ya kendileri koruma talep etmeyi reddettiklerinden, ya da devletin onlara

koruma sağlamayı reddetmesinden dolayı, devlet tarafından korunmayan kişilerin durumu olarak tanımlanmıştır (Çiçekli, 2009: 11). Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere defacto vatansızlık hali, sıklıkla mültecilik statüsü ile birlikte anılmaktadır. Politik baskı, savaş, ayaklanma, silahlı çatışmalar, terör eylemleri, ayrımcılık gibi siyasi nedenlerle can güvenliğinden, özgürlüğünden ve yaşam tarzını rahatça gerçekleştirebileceğinden endişe duyan insanlar, vatandaşı oldukları ülkeleri terk ederek, söz konusu kaygıları duymayacaklarını düşündükleri ülkelere göç ettiklerinde ve mülteci statüsü kazandıklarında, terk ettikleri ülkelerinin vatandaşlığını korumaktadırlar. Ancak mülteci oldukları ülkede söz konusu vatandaşlıktan doğan herhangi bir koruma talebinde bulun(a)mazlar, zira menşe ülkeleri bu korumayı sağlayamadığı için bu insanlar göç etmek zorunda kalmışlardır. Benzeri bir şekilde bahse konu olan göçmenler hedef ülkede mülteci statüsü elde ettiklerinde menşe ülkeler de bu insanlar için herhangi bir koruma sağlama işlevini genellikle reddetmektedir. Bu anlamda, her ne kadar uluslararası hukuki bir korumaya sahip olsalar da mülteciler defacto vatansız kişilerdir.

2.2.10. Koruma Türleri

Mülteci, sığınmacı, yerinden edilmiş kişiler, vatansızlar gibi göç ile ilgili statüleri ele aldıktan sonra, bu kavramları incelerken sıklıkla kullanılan terimlerden biri olan koruma hakkında bilgi vermek söz konusu göç statülerine sahip olan kişilerin yasal haklarını anlayabilmemiz açısından faydalı olacaktır. Bu bağlamda, belirli şartları karşılamaları halinde belirli göç statülerini elde eden insanlara sağlanan uluslararası koruma türlerinden ikincil (tamamlayıcı) koruma ve geçici koruma ele alınacaktır.

İkincil koruma almaya hak kazanan kişiler, Cenevre Sözleşmesi (1951) ve 1967 Protokolü kapsamında tanımlanan mülteci kriterlerine uymayan veya bu tanıma dahil olamayan ve bu nedenle mülteci olarak nitelendirilememekle birlikte, yaşamı ve özgürlüğü tehlike veya baskı altında olmaları sebebiyle kendilerine uluslararası ve AB

hukuku kapsamında koruma sağlanan bireylerdir (Bozkurt, 2022: 63). Tamamlayıcı koruma türü olan bu uygulamaya bağlı tedbir ve sağlanan koruma; ülke dışında yerinden edilmiş kişiler defacto mülteciler, vatansızlar, savaş mültecileri, insani sığınmacılar gibi farklı etmen ve sebeplerle mağdur olmuş veya halen mağduriyet yaşayan özel kişi veya gruplara verilmektedir (Töre, 2016: 100-101).

Bu anlamda, ikincil koruma, uluslararası göç hukukundaki önemli bir boşluğu kapatma amacıyla gerçekteştirilen bir uygulamadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, hedef ülkeler her ne kadar Cenevre Sözleşmesi'ne (1951) taraf oldukları için gerekli koşulları sağlayan göçmenlere mülteci statüsünü kazanmalarını temin etmek durumunda olsa da, yerel hukuk düzenlemeleri doğrultusunda bazı hallerde bu statüyü sağlayamayabilirler ve mültecilik başvurusunda bulunan kişiler hukuki olarak koruma elde edemedikleri için zor bir durumda kalırlar. Mülteci olamadıklarından dolayı ilgili uluslararası korumadan faydalanamazlar, ayrıca menşe ülkeye geri gönderilmedikleri için vatandaşi oldukları bu ülkelerin korumasından da yararlanamazlar. İkincil koruma, böylesi hukuki bir boşluktan dolayı zor durumda kalan kişilerin mağduriyetlerini ortadan kaldırmak adına yapılan bir uygulamadır. Benzer bir şekilde, geçici koruma uluslararası hukuki ilkelerin karşılık gelemediği özel durumlarda devreye giren bir koruma türüdür. Uluslararası Göç Örgütü'ne göre geçici koruma, “menşe ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, sığınma sisteminin etkin işleyişi üzerinde olumsuz etki yaratmadan sığınma sisteminin işletilememesi riski varsa, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedür” olarak tanımlanmıştır (Çiçekli, 2009: 19). Aslında, zorunlu göç sonucu sığınma hakkı elde etmeye başvurup mültecilik statüsü talebinde bulunan tüm göçmenler, hedef ülkenin ilgili makamları tarafından bireysel olarak değerlendirmeye alınırlar ve söz konusu haklar veya statüler bireysel olarak

tanınır. Bununla birlikte, aniden patlak veren bazı olağandışı siyasi krizlerde, çok kısa bir süre içinde çok fazla sayıda insan zorunlu şekilde göç edip sığınma hakkı talebinde bulunabilir. Böylesi bir durumda bireysel statü belirleme işlemlerini gerçekleştirmek zamansal olarak imkânsız hale gelebilir. Bu gibi hallerde göç akınına maruz kalan devlet, acil önlem kapsamında, herhangi bir değerlendirmeye tabi tutmaksızın söz konusu göç akınıyla ülke sınırlarından geçen tüm göçmenlere geçici koruma tahsis etmektedir.

Çatışma ve yaygın şiddet ortamları, düşük yoğunluklu iç savaş, ülkeler arası savaş, bir ülkeye yönelik askeri müdahaleler, keza bir ülkeye yönelik gıda, su ve temel ihtiyaçlar çerçevesinde uygulanan ambargo kaynaklı kitlesel sığınma halleri ile doğal felaketler, açlık, susuzluk veya iklim değişikliği kaynaklı veya salgın hastalıklardan kaçış amaçlı oluşabilecek nüfus hareketliliği ve yer değiştirmeleri de geçici koruma kapsamında düşünmek gerekmektedir (Bozkurt, 2022: 67). Acil bir tedbir tipi olarak geçici koruma uygulamasının asıl amacı, ani ve yoğun şekilde gerçekleşen göç akınının tetikleyebileceği insani krizin kamu düzenine zarar vermesinin önüne geçilmesidir. Bu nedenle geçici koruma, bireysel olarak sağlanan ikincil korumanın aksine kitlesel düzeyde uygulanır. Yüksek sayıda göçmene uzun süreler boyunca koruma sağlanmasının mümkün olmaması ve mevcut göç statüsü belirsizliğinin çözüme kavuşması için isminden de anlaşılacağı üzere geçici koruma yalnızca belirli bir zaman dilimi için uygulanan bir koruma tipi iken, ikincil korumanın uygulanışı önünde herhangi bir zaman limiti yoktur.

2.2.11. Avrupa Birliği Geçici Koruma Yönergesi

Avrupa Birliği kitlesel göç akınları nedeniyle oluşabilecek yasal boşluğu tamamlayarak ihtiyacı gidermek amacıyla, 2001’de ‘Geçici Koruma Yönergesi’ olarak da bilinen “Yurdundan Ayrılmaya Zorlanmış Kimselerin Kitlesel Sığınma Durumunda Geçici Koruma Sağlamak İçin Asgari Standartlar Hakkında ve Üye Devletler Arasında

Bu Tür İnsanları Ülkeye Kabul Etmesi ve Sonrasında Bunun Sonuçlarına Katlanmasına İlişkin Olarak Avrupa Birliği Konseyi Yönergesi”ni hazırlamıştır.

Yönergenin 2. Maddesi (a) Fıkrası gereği geçici koruma: “3. ülkelerden gelen, yurdundan ayrılmaya zorlanmış ve kendi menşe veya ikamet ülkelerine geri dönemeyen kişilerin kitlesel sığınması ya da kitlesel sığınma ihtimali olması durumunda koruma talep eden kişilerin menfaatleri doğrultusunda sığınma sisteminin olumsuz biçimde etkilenmemesi için acil ve geçici koruma sağlanması” olarak ifade edilmektedir ve yönergenin 4. Maddesinin 1. Fıkrası uyarınca geçici korumanın süresi bir yıl olup, bu süre en fazla bir yıllık bir zaman dilimi adına altı aylık periyotlar halinde uzatılabilmektedir.⁹

2.2.12. Ülke Statüleri

Çalışmamızda göndermede bulunacağımız göç statülerini ve koruma tiplerini ele aldıktan sonra, analizimiz boyunca sıklıkla kullanılan göçün tarafı olan ülkelerin hukuki statülerine kısaca değinmek gerekmektedir. Bu bağlamda, yukarıda defaatle değinilen ‘menşe ülke’ ve ‘hedef ülke’ terimlerine ek olarak ‘transit ülke’, ‘güvenli üçüncü ülke’ ve ‘güvenli menşe ülke’ nosyonlarını da açıklamak yararlı olacaktır. Söz konusu ülke statüleri arasında tanımları en açık olanlar menşe ülke ve hedef ülke terimleridir. Kimi zaman kaynak ülke olarak da ifade edilen menşe ülke, düzenli ve düzensiz göç ayrımına gidilmeksizin göç adı altındaki tüm nüfus hareketliliklerinin kaynağı olan ülke anlamındadır. Hedef ülke ise isminden de anlaşılacağı üzere, yine hem düzenli hem de düzensiz göçlerde göçmenlerin, daha iyi şartlarda yaşamak veya hayatlarını güvence altına almak adına varmak istedikleri ülkelerdir (Çiçekli, 2009: 25, 41). Transit ülke, menşe ülkeden hedef ülkeye doğru gerçekleştirilen hem düzenli hem de düzensiz göç eylemlerinin güzergahında yer alıp göçmenlerin söz konusu göç yolu boyunca içinden geçtikleri veya içinden geçerken kısa süreliğine de olsa kaldıkları ülkelerdir.

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EN:PDF>

Güvenli üçüncü ülke ise, hedef ülke olmasa da sığınmacıların sığınma başvurusu yaptıkları ülkeye giriş yapmadan önce kaldıkları ve etkin bir sığınma rejimine sahip olan ülkedir (Çiçekli, 2013: 39). Göç akınlarını yönetme konusunda üçüncü ülkelerin varlığına fazlasıyla ihtiyaç duyan Avrupa Birliği, güvenli üçüncü ülke kavramını oldukça ayrıntılı bir biçimde tanımlama gereği duymuştur. Bu bağlamda, Avrupa Birliği Asgarî Standart ve Usuller Yönergesi'nin 27. Maddesi uyarınca güvenli üçüncü ülke kavramını tanımlamaktadır. Yönergenin ilgili maddesine göre bir ülkenin güvenli üçüncü ülke olarak sayılması için şu koşulların sağlanması gerekmektedir: (i) ırk, din, tabiyet, belirli bir sosyal gruba üyelik veya siyasi fikirleri nedeniyle sığınma talebinde bulunan kişinin hayatının veya özgürlüğünün bulunacağı ülkede tehlikeye girmemiş olması; (ii) Cenevre Sözleşmesi gereği geri göndermeme ilkesine saygı duyuluyor olması; (iii) uluslararası hukukun şart koştuğu biçimde işkence ve küçük düşürücü muameleye maruz bırakılmama hakkını ihlal edecek şekilde kişiyi bir başka ülkeye gönderilmesinin yasaklanmış olması; (iv) mülteci statüsü için başvuru olasılığının var olması ve kişinin mülteci olarak kabul edildiği takdirde, Cenevre Sözleşmesi'ndeki korumalardan yararlanabilmesi.¹⁰

Çalışmamızın bu noktasında ele alacağımız son ülke statüsü ise güvenli menşe ülkedir. Güvenli menşe ülke, genel itibariyle sığınmacı veya mülteci meydana getirmeyeceği tespit edilmiş ülke türüdür. Avrupa göç Ağı'nın tanımlamasına göre ise güvenli menşe ülke, genel hukuki duruma dayanılarak, yasaların demokratik bir sistem içerisinde uygulanması ve genel siyasi koşullar dikkate alındığında, genel ve sürekli olarak herhangi bir zulmün, işkencenin veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ve cezanın bulunmadığını ve uluslararası veya iç silahlı çatışma durumlarında ayrım gözetmeyen şiddetin neden olabileceği herhangi bir tehdidin olmadığı ülke olarak nitelendirilmektedir.¹¹ Bununla beraber, bir ülkenin güvenli menşe ülke kabul

¹⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF>.

¹¹ https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/safe-country-origin_en

edilebilmesi için değişebilirliği kabul edilerek belirlenmiş olan kriterler şunlardır: (i) önceki mülteci sayısı ve kabul oranları; (ii) insan haklarına riayet; (iii) demokratik kurumların varlığı; (iv) istikrar (Parlak, 2021: 41).

2.2.13. Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Yukarıda göç akınlarının sayısının arttığı ve giderek karmaşıklaştığı tarihsel süreç açıklanırken de kısaca değinildiği üzere, yirminci yüzyılın sonu ve yirmi birinci yüzyılın başı itibariyle, küreselleşmenin yayılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte göç global bir boyut kazanmıştır. Ek olarak, Balkanlar, Afrika ve Orta Doğu gibi görece daha az gelişmiş bölgelerdeki iç karışıklıklar ve siyasi sorunlar nedeniyle birçok insanlar belki de hiç olmadığı can güvenliği konusunda korku duyarken, kapitalizmin geldiği nokta itibariyle derinleşen küresel ekonomik kriz sonucu sosyo-ekonomik açıdan daha iyi şartlarda yaşamak adına gelişmiş ölkelere gitme isteği de önceki dönemlere nazaran oldukça artmış ve yaygınlaşmıştır. Göçler Çağı olarak da adlandırılan söz konusu dönemde göç eylemi önemli bir rant kaynağına dönüşmüştür. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, göç etmek isteyen insan sayısı arttıkça bu konuda yasadışı yollardan insanları hedef ölkelere ulaştırmak adına haksız kazanç elde etmek isteyen çevreler de giderek daha etkin bir hal almıştır. Bu bağlamda, göçmen kaçakçılığının ve insan ticaretinin gitgide yükseliş gösterdiği ve neredeyse önü alınamaz düzeylere çıktığı gözlemlenmektedir.

2000 yılında imzalanan “Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek “Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Protokolü”nün 3. Maddesinin (a) Fıkrasına göre göçmen kaçakçılığı, “doğrudan veya dolaylı olarak, maddi ya da diğer maddi çıkar elde etmek amacıyla, bir kişinin vatandaşı olmadığı ya da daimî olarak ikamet etmediği bir devlete yasadışı girişinin sağlanması” faaliyetidir (Çiçekli, 2009: 22). Göçmen kaçakçılığı aracılığıyla ekonomik,

siyasi, sosyal veya çevresel nedenlerle yaşadıkları ülkeleri terk edip daha müreffeh veya güvenli bir yaşam sürecekleri ülkelere göç ya da iltica etmek isteyen insanlar, söz konusu ülkelere yasadışı yollarla giriş yapabilmek adına göçmen kaçakçılarına ödeme yaparak bu hayallerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Açıkça görüldüğü üzere, göçmen kaçakçılığında, insanları daha iyi ve korunaklı bir hayat sürme istekleri organize suç örgütleri tarafından sömürülmekte ve haksız kazanç kaynağı olarak algılanmaktadır.

İnsan ticareti ise 2000 yılında imzalanan Organize Suçlarla Mücadeleye İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretini, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretini Önleme, Durdurma ve Cezalandırmaya İlişkin Birleşmiş Protokolü'nün 3. Maddesinin (a) Fıkrasına göre, “kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidiyle ya da diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, gücünü kötüye kullanma ya da kişinin hassasiyetinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkasına kazanç ya da çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması ya da teslim alınmasıdır” (Çiçekli, 2009: 29). İstismar terimiyle kastedilen sömürü türleri cinsel sömürü, zorla çalıştırma, kölelik ya da köleliğe benzer uygulamalar, kulluk veya organ nakli olarak sıralanmıştır (Çiçekli, 2009: 52).

Iselin ve Adams 2003 yılında yaptıkları çalışma sonucu göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti arasındaki şu farkları ortaya koymuştur: (i) iki suç arasındaki en önemli fark irade özgürlüğünde ortaya çıkmaktadır. Göçmen kaçakçılığında kişinin irade özgürlüğü söz konusuysa, insan kaçakçılığında başlangıçta birey kandırıldığı için rıza gösterse de sürecin sonraki aşamalarında baskı, zorlama ve şiddet etkilidir. (ii) Göçmen kaçakçılığında, göçmen tarafından kaçakçıya belli bir ücret ödenirken insan ticareti yapılan birey zorla çalıştırılma, kölelik, her türlü sömürüye maruz kaldığı için herhangi bir kazanç elde edemez. (iii) İnsan ticaretinde mağdurun iradesinin yok sayıldığı ve suçlunun mutlak kontrolü altındaki bu ilişkide sürecin her aşaması planlanmıştır ve hedef

ülkede de ilgili ilişki sürer. Ama göçmen kaçakçılığında, süreç hakkında bilgi sahibi olan ve hedef ülkeyi seçen göçmen ile suçlu arasındaki ilişki hedeflenen ülkeye girilmesi veya çıkılmasıyla son bulur. (iv) İnsan ticaretinde amaç bireyin her biçimde istismar edilmesi olduğu için insan ticareti ülke içinde yapılabileceği gibi uluslararası çerçevede de gerçekleşebilir. Göçmen kaçakçılığı ise ulus-devletlerin sınırlarının geçilmesini gerektiği için yalnızca uluslararası boyutta gerçekleşir. (v) İnsan ticaretinde birey zorla çalıştırılır ve suçlu, mağdur üzerinden farklı yollarla kazanç elde ederken, göçmen kaçakçılığında kişinin zorla çalıştırılması söz konusu değildir, göçmen ve kaçakçı arasındaki ticari ilişki sadece sınır geçiş ücretiyle kısıtlıdır. (vi) Göçmen kaçakçılığında suç yasadışı yollarla giriş yapılan ülkeye karşı işlenirken insan ticaretinde suç, baskı, zorlama ve tehdit gibi sömürülere maruz kalan kişiye karşı işlenir (Iselin ve Adams, 2003: 1-10).

2.2.14. Göçün Etkileri

Uluslararası göç oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir süreç olduğu için etkilerinin de çeşitli düzeylerde ortaya çıktığı kabul edilmelidir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, göçün yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası etkileri bulunmaktadır ve söz konusu etkiler göç eyleminin tarafı olan tüm ülkeler için farklı düzeylerde de olsa söz konusudur. Bu nedenle hem menşe ülkelerin hem de hedef ülkelerin göçten nasıl etkilendiğini açıklamak gerekmektedir.

Öncelikle göçün menşe ülkelere olan etkilerine değinmek gerekirse, ekonomik, siyasi ve sosyal-demografik etkilerden söz edilebilir. Menşe ülkeler göç nedeniyle ciddi anlamda iş gücü kaybı yaşar. Bu durum, ilgili devletlerin üretim kapasitelerini sınırlamakta ve ekonomik anlamda kalkınmalarını engellemektedir. Diğer taraftan, göç, menşe ülkelerde işsizliği azaltır ve ekonomi üzerindeki nüfus baskısını hafifletir, aynı zamanda ülkeye giren işçi dövizini aracılığıyla ekonomideki likidite eksikliğinin giderilmesine katkı sağlar. Göçün menşe ülkelere siyasi açıdan etkileri de olumlu ve

olumsuz biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Özellikle siyasi buhran nedeniyle zorunlu olarak kitlesel göç veren ülkelerin hem uluslararası arenada siyasi itibarları zedelenirken hem de söz konusu göç akınlarının yaratabileceği sorunlar itibariyle menşe ülkenin komşularıyla ilişkileri bozulmaktadır. İç karışıklıklar, ayaklanmalar vb. nedenlerle göç veren ülkelerde, göç yoluyla sivililerin ülke dışına çıkması söz konusu çatışmalarda ortaya çıkabilecek can kaybını azaltmakta ve ülke nüfusunu dolaylı yoldan da olsa korumaktadır. Ayrıca menşe ülkelerin toplumsal yapıları ve nüfus dinamikleri de göç nedeniyle etkilenmektedir. Göçler, özellikle de kitlesel göçler, kaynak ülkelerin nüfusunu önemli ölçüde azaltırken, nüfusun yaş ve cinsiyete göre dağılım dengesini bozar. Özellikle daha iyi şartlarda yaşama isteğiyle gerçekleştirilen göçler sonucunda çoğunlukla erkek, genç ve orta yaşlı insanların ülkelerin terk ettikleri görülmektedir. Bu durum, ülkenin demografik yapısını altüst eder ve üretim verimliliğini düşürür. Ek olarak, beyin göçü adı altında menşe ülkelerin iyi eğitilmiş ve donanımlı vatandaşlarını kaybetmeleri, söz konusu ülkelerin kültürel, sanatsal, bilimsel ve düşünsel anlamda gelişimini sekteye uğratmaktadır. Hedef ülkeler üzerindeki göç sürecinin sonuçları en az menşe ülkelerdeki kadar etkilidir. Göçlerin hedef ülkelere etkileri hem olumlu hem de olumsuz olabilir. Öncelikle, genel itibariyle gelişmiş ülkelerin nüfuslarının giderek yaşlandığını ve nüfus artış hızlarının da düştüğünü hesaba katarsak, göç ile birlikte bu ülkelerdeki işgücü ihtiyacının önemli ölçüde giderildiğini ve dolayısıyla üretim kapasitelerinin yükseldiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bununla beraber, özellikle kitlesel göç akınları sonrasında hedef ülkeler, kısa süre içinde ülkeye giriş yapan çok sayıda göçmenin insani koşullarda yaşamını sürdürmelerini sağlamakta zorluk çekmektedir. Ayrıca, söz konusu göçmenler nedeniyle nüfus artış hızının olağan sınırların üstüne çıkması nedeniyle bu ülkelerde sosyal güvenlik sistemleri ile eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerinin aksamasını beraberinde getirmektedir. Dahası, hedef ülkelere gelen göçmenlerin yerli emek gücüne göre daha düşük ücretlere çalışması, söz konusu ülkelerde işsizliğin artmasını tetikleyebilmektedir.

Ayrıca, hedef ülkelere yasadışı yollarla gelip herhangi bir çalışma izni olmadan çalışan düzensiz göçmenler, bu ülkelerdeki kayıt dışı ekonominin büyümesine ve dolayısıyla ilgili devletlerin vergi gelirlerinin azalmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, göç tartışmalarındaki en hararetli konu göçlerin sosyo-politik sonuçları, özellikle de güvenlik meselesiyle ilgili etkileridir. 11 Eylül saldırıları ve 2000'lerin başında Avrupa'nın çeşitli merkezlerinde gerçekleşen terör eylemleri nedeniyle, Avrupa'da artan göçmen veya mülteci sayısı hem resmi çevrelerde hem de kamuoyunda giderek derinleşen bir güvenlik sorununa neden olduğu algısı kuvvetlenmektedir. Ayrıca, kısa süreler zarfında yüksek sayıda göçmen veya mülteci alımı bu insanların kendi dayanışma ağlarını oluşturmalarına ve gettolaşmaya neden olmakta bu durum da sosyal uyumun ve göçmenlerle mültecilerin topluma entegrasyonunun gerçekleşmesini engellemektedir. Yerel halk ile göçmen ve mülteciler arasındaki iletişim kopukluğu iki grup arasında bazı durumlarda şiddete varan çatışmalara neden olmaktadır. Dolayısıyla özellikle kitlesel göç alan hedef ülkelerde kamu düzenini sağlamak giderek zorlaşmaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin ve mültecilerin etnik veya dini kimliklerine yönelik önyargılar daha da yoğunlaşarak yaygınlaşmaktadır ve bu durum söz konusu gruplarda göç ettikleri ülkelere dair öfke birikimi oluşmasını sağlamaktadır.

2.3. Avrupa Birliği Göç Politikalarının Tarihsel Gelişimi

2.3.1. Avrupa'ya Göçün Tarihi

1951 yılında Cenevre'de Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, İkinci Dünya Savaşı boyunca milyonlarca masum sivilin yaşadığı trajedi sonucu, şiddet, baskı, işkence ve her türlü istismar ile insanlık dışı muamele tecrübesiyle ve/veya korkusuyla ana vatanlarını terk edip başka ülkelere göç etmek zorunda kalan insanların hukuki statülerini tanımlamak ve bu insanların insanlık onuru ile hayatlarını sürdürebilmelerini sağlamak amacıyla imzalanmıştır. Gerçekten de

Avrupa'ya göçün tarihi söz konusu olduğunda İkinci Dünya Savaşı çok kritik bir öneme sahiptir, zira insanlık tarihinin en dramatik sahnelerinin yaşandığı bu yıllarda o zamana kadarki süre zarfında yoğunlukla gözlemlenen iş gücü göçlerinden çok farklı olarak can güvenliklerini elde edebilmek adına çok fazla sayıda insan göç etmek zorunda kalmış ve Avrupa'nın bu dönemdeki büyük güçleri savaşın da yarattığı zorluklar nedeniyle, söz konusu göç akınlarını tam anlamıyla yönetememiştir.

Bu bağlamda 1951'de imzalanan Cenevre Sözleşmesi bir kırılma noktası oluşturmuş ve günümüze kadar gelecek olan göç rejiminin temelleri atılmaya başlanmıştır. Bu nedenle Avrupa'ya göçün tarihini inceleyeceğimiz bu alt bölümde başlangıç noktasının İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlandığı 1945 yılı olmasının yerinde olacağı kanısındayız. 1945'ten günümüze kadarki süreç ise dört döneme bölünebilir: 1945'ten 1973'e kadarki ilk dönemde açık kapı politikasının uygulandığı ve işçilerin genelde çalışmak amacıyla göç ettiği görülmektedir. 1973'ten 1989'da kadar süren ikinci dönem ise ilk döneme göre nispeten sınırlandırılmış ve politikleşmiş bir göç anlayışının hâkim olduğu ve aile birleşmelerinin gerçekleştiği bir zaman dilimi olarak kabul edilebilir. 1989'dan 2011'e kadar devam eden üçüncü dönem Soğuk Savaş sonrası göçlerin yoğunlaştığı, terör eylemleriyle birlikte göç tartışmalarında güvenlik kaygılarının giderek merkezileştiği ve bu bağlamda ortak göç politikalarının formüle edilebilmesi için yoğun uğraşlar verildiği bir sürece işaret etmektedir. 2011'den günümüze kadar gelen ve özellikle 2015 yılında göç hareketliliği konusunda zirve yapan dördüncü dönem Arap Baharı'nın tetiklediği göç krizi ile nitelendirilebilecek bir evredir.

2.3.1.1. 1945-1973: Misafir İşçi / Açık Kapı Dönemi

İkinci Dünya Savaşı çoğu Avrupa ülkesine çok büyük zararlar vermiştir. Milyonlarca insan hayatını kaybetmiş, şehirler yerle bir olmuş, üretim tesisleri yıkılmış, tarım alanları zarar görmüştür. Dolayısıyla Avrupa devletleri yeniden ayağa kalkmak ve

kalkınmaya başlamak için dış desteğe ihtiyaç duymuş ve ilk planda işgücü açığını başka ülkelerden temin etme yoluna gitmiştir. Özellikle savaş sonrasındaki yirmi yıl boyunca yüksek sayıda işçi Avrupa'nın savaştan en çok zarar gören büyük devletlerine göç etmiştir. Aynı zamanda, bu dönemde yükselişe geçen dekolonizasyon süreci ile birlikte İngiltere, Fransa, Belçika ve Hollanda gibi ülkelere eski kolonilerinden oldukça yüksek sayıda insan göç etmiştir. Bu bağlamda, Fransa, başta Tunus, Cezayir ve Fas olmak üzere genel olarak Kuzey ve Batı Afrika ülkelerinden göçmen kabul etmiştir. İngiltere'ye göç edenler ise genellikle İngiliz İmparatorluğu'nun hüküm sürmüş olduğu Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Güney Afrika, Nijerya ve Kenya gibi ülkelere olmuştur. Hollanda ve Belçika gibi sömürgecilikte nispeten daha geride olan ülkeler ise Afrika'da ve Asya'da hüküm sürdükleri ülkelere ek olarak İspanya ve İtalya gibi Güney Avrupa ülkelerinden göçmenlere kapılarını açmıştır.

Almanya'nın durumu ise diğer Batı Avrupa ülkelerinden farklıdır. İkinci Dünya Savaşı'nın kaybedeni olan Almanya, savaş sonrası Orta ve Doğu Avrupa'da ülke sınırlarının yeniden çizilmesi sonucu önceleri Nazi Almanyası'nın egemenliğinde olan Çekoslovakya, Polonya, Macaristan ve Yugoslavya'da kalmış olan yaklaşık 12 milyon Alman'ın anavatanlarına (özellikle Batı Almanya'ya) geri dönmelerine sahne olmuştur. Özcan'ın (2004) da belirttiği üzere, 1945 ile Berlin Duvarı'nın inşa edildiği 1961 yılları arasında 3,8 milyon Alman, Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya göç etmiştir. Berlin Duvarı ile bu göç akınları önemli ölçüde azalsa da 1961 ile 1988 yılları arasında 400.000 Alman, Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya göç etmiştir.¹² Ayrıca, ekonomik gelişim hızını korumak adına Almanya çeşitli ülkelerle ikili anlaşmalar imzalayarak 'misafir işçi' alımı aracılığıyla yüksek sayıda göçmene sınırlarını açmıştır. Bu bağlamda, İtalya ile 1955'te, İspanya ve Yunanistan ile 1960'ta, Türkiye ile 1961'de, Fas ile 1963'te Portekiz

¹² Özcan, V. "Germany: Immigration in Transition", *The Online Journal of the Migration Policy Institute*, <https://www.migrationpolicy.org/article/germany-immigration-transition>

ile 1964'te Tunus ile 1965'te ve Yugoslavya ile 1968'de imzalanan anlaşmalar sonucunda milyonlarca işçi Almanya'ya göç etmiştir (Schunka, 2018: 16).

Görüldüğü üzere, bu dönemde Avrupa devletleri göç politikalarını tamamıyla kendi ulusal çıkarları doğrultusunda bireysel olarak oluşturmuşlardır. Bu bağlamda, Avrupa devletleri arasında herhangi bir ortak göç politikası arayışına gerek duyulmamıştır. Ayrıca, misafir işçilere açık kapı politikasının uygulandığı bu dönem, göçmenlerin herhangi bir sorun kaynağı olarak algılanmadığı hatta göçün hoşgörü ve memnuniyetle karşılandığı tek zaman dilimidir. Bu durumun iki sebebi vardır: Avrupa'ya gelen göçmenler kıtanın restorasyonu için gerekli görülmüştür ve göçmenlerin misafir işçi olarak anılmalarından da anlaşılacağı üzere bu kişilerin istenildiğinde anavatanlarına geri dönüşünün kolaylıkla sağlanabileceği varsayılmıştır (Hansen, 2004: 25).

2.3.1.2. 1973-1989: Göçün Politikleşmesi ve Aile Birleşmeleri

1970'li yılların başı itibariyle uluslararası siyasal iktisadın büyük bir kırılma yaşadığı görülmüştür. 1950'li yılların başından beri süregelen ve kapitalizmin altın çağı olarak nitelendirilen bu dönemin temelini oluşturan Bretton Woods Sistemi çökmüş, refah devleti anlayışı terk edilmeye başlanmış ve 1973 yılında patlak veren Petrol Kriziyle birlikte küresel bir ekonomik buhran ortaya çıkmıştır. Kitlesele tüketime dayalı Fordist sistem rafa kaldırılmaya başlanmış, teknolojik gelişmeler nedeniyle klasik anlamdaki endüstriyel üretim yaklaşımı giderek demode hale gelmiş ve bu durum Avrupa'da işsizlik oranlarının yükselmesine neden olmuştur. Ek olarak, Avrupa'nın önde gelen devletleri de 1945 yılından beri kabul ettikleri yüksek sayılarda işgücü göçü nedeniyle bu alandaki ihtiyaçlarını gidermiştir. Bu bağlamda, İngiltere, Fransa ve Almanya kısa bir süre içinde birbiri ardından işgücü göç alımını durdurmuş ve bu ülkelerde yaşayan mevcut göçmenleri de anavatanlarına geri göndermeye gayret göstermiştir (Hansen, 2004: 27).

Bununla birlikte, söz konusu göçmenlerin büyük bir çoğunluğu ilgili hedef ülkelerde kalmaya devam etmiş, üstüne üstlük aile birleşmesi uygulaması dahilinde aile fertlerini de yanlarına aldirmaya başlamıştır. Ayrıca, göç konusundaki kısıtlayıcı politikalar düzensiz göçü tetiklemeye başlamış, bu nedenle göç ilk kez hedef ülkelerin güvenlik sorunlarıyla birlikte anılır hale gelmiştir. Sonuç olarak aile birleşmeleri ve düzensiz göç nedeniyle göçü sınırlandırıcı tüm uygulamalara rağmen Avrupa'daki göçmen sayısı artmaya devam etmiştir. Dolayısıyla 1970'li yılların başı itibariyle göç, Avrupa devletleri için ihtilaflı bir konu olmaya başlamış, sonuç olarak bu dönemle birlikte bahse konu olan ülkeler arasında göç konusunda hükümetlerarası iş birliğinin temelleri atılmaya başlanmıştır. Bu dönem ile birlikte, göçmenler için kullanılan 'misafir işçi' tabiri yerini 'yabancı' ve bazı durumlarda 'öteki' ifadelerine bırakmaya başlamış ve böylelikle göç, ekonomik ve demografik bir sorun olmaktan çıkıp, sosyal ve politik bir meseleye dönüşmüştür (Ferrera, 2005: 141). 1980'li yıllarda ise Polonya, Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya gibi Doğu Bloğu ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar ve Sovyetler Birliği'nin bu ülkelere yönelik şiddetli askeri müdahaleleri nedeniyle, bu ülkelerde yaşamakta olan etnik Almanları da içeren, binlerce sığınmacı Batı Almanya'nın sınırlarına dayanmak zorunda kalmıştır.

2.3.1.3. 1989-2011: Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Bu dönemin başlangıcını belirleyen, 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla başlayıp Doğu Bloğu'nun dağılması ve dolayısıyla Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle tamamlanan süreç aynı zamanda uluslararası siyasal sistemin de yeniden yapılanmasını sağlamıştır. Bu dönemdeki ilk göç akınları Soğuk Savaş boyunca Doğu Bloğu içinde yer alan ülkelerin vatandaşlarının söz konusu ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar ve politik istikrarsızlıklar nedeniyle, göçmen veya sığınmacı olarak Batı Avrupa'ya yönelmeleriyle gerçekleşmiştir.

Bu bağlamda, yukarıda da bahsedildiği gibi 1980’li yıllarda başlayan Doğu ve Güneydoğu Avrupa’dan Batı Avrupa’ya yönelik göç akınları artarak 1990’lı yıllarda da devam etmiştir. Bu dönemde dünyanın siyasi sorunlardan muzdarip Afrika ve Orta Doğu gibi diğer bölgelerinden de mülteci olmak hayaliyle Avrupa Birliği üyesi ülkelere yüksek sayılarda insan göç etmek durumunda kalmıştır. Bu bağlamda, hiç olmadığı kadar yoğun ve kitlesel göç akınlarına maruz kalan Avrupa Birliği, göç konusunu ihtiyatlı, sağduyulu ve hoşgörülü bir şekilde ele almakta oldukça zorlanmış ve söz konusu ülkelerdeki aşırı sağcı çevreler ile medyanın da önyayak olmasıyla Birlik üyesi devletlerin kamuoylarında göç karşıtlığı giderek körüklenmiştir.

Yine bu dönemde gerçekleşmiş olan 11 Eylül saldırıları ve sonrasında 2004 yılında Madrid’de, 2005 yılında ise Londra’da yapılmış olan terör eylemleri Avrupa genelinde göçmenlere, sığınmacılara ve mültecilere olan bakış açısının daha da olumsuz önyargılarla donatılmasını sağlamıştır. Daha açıkça ifade etmek gerekirse her bir göçmen, sığınmacı ve mülteci kamu düzenini tehlikeye atma potansiyeli olan birer tehdit unsuru olarak algılanmaya başlamış ve bu durum Avrupa Birliği’nin göçe yönelik politikalarının çok daha kısıtlayıcı ve güvenlik odaklı hale gelmesine neden olmuştur. Ek olarak, bu dönem, Avrupa Birliği çatısı altında üye devletlerin öz menfaatleri veya beklentilerinden bağımsız bir ortak göç politikası oluşumu için sarf edilen yoğun çabalara sahne olmuştur.

2.3.1.4. 2011 Arap Baharı ve Göç Krizi

2010 yılının son günlerinde Tunus’ta Muhammed Buazizi’nin yolsuzluk, ekonomik kriz, işsizlik, demokratik hakların tanınması vb. sorunları protesto etmek amacıyla kendini yakması sonucu başlayan isyan ve ayaklanma çok kısa bir süre içinde, Tunus’un ardından Arap coğrafyasının büyük bir kısmına (Irak, Cezayir, Lübnan, Ürdün, Kuveyt, Umman, Yemen, Sudan, Fas, Libya, Mısır, Suriye, Bahreyn) yayılmıştır. Söz konusu ülkelerin bazılarında (Suriye, Libya ve Yemen) ayaklanmalar iç savaşa

dönüşmüş, bazılarında yönetimler yıkılmış, bazılarında ise diktatörler devrilmiştir. Kimi ülkelerde ise hükümetler protestoları şiddetli bir şekilde bastırmaya çalışmış ve iç karışıklıklar sürmüştür.

Böylesi kargaşa, belirsizlik ve şiddetin yaşandığı bölgede IŞİD gibi çeşitli terör örgütleri türemiş ve bölge ülkelerindeki mevcut iktidar boşluğundan yararlanarak faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Sonuç olarak, Orta Doğu'nun büyük bir kesimini etkisi altına alan Arap Baharı olarak adlandırılan süreç, birçok insanın güvenlik endişesiyle ana vatanlarını terk edip daha güvende hissedebilecekleri ülkelere göç etmek zorunda kalmalarına yol açmıştır. Bu bağlamda, coğrafi yakınlık nedeniyle kitleler halinde göç etmek durumunda kalan milyonlarca sivilin ilk hedefi Güney Avrupa, Balkanlar ve Türkiye olmuştur.

Bu süreçte yaşanan insanlık trajedileri, Avrupa'ya varmaya çalışırken ölen göçmenler, zor şartlarda da olsa Avrupa'ya varmalarına rağmen kamplarda insanlık dışı koşullarda yaşamaya zorlanan binlerce sığınmacının durumu ve söz konusu göç akınlarının kısa vadede sona ermeyip hatta artarak sürmesi, göçü Avrupa Birliği'nin siyasi gündeminde üst sıralara taşımıştır. Sonuç olarak, Birlik ortak göç politikasının büyük ölçüde yeniden gözden geçirmeye mecbur kalmıştır.

2.3.2. Ortak Göç Politikası Yolunda Atılan Adımlar

2.3.2.1. Trevi Grubu

Avrupa Birliği'nin tarihi boyunca göç konusundaki ilk somut girişim olan Trevi Grubu öncesinde, bu husustaki tek adım Avrupa Topluluğu'nun kurucu antlaşmalarından 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması'dır. Söz konusu antlaşmanın üçüncü başlığında kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı ele alınmış, böylelikle yerleşme ve çalışma özgürlüğü sağlanarak topluluk ülkelerinin sahip oldukları içsel emek potansiyelinden azami düzeyde faydalanabilmek amaçlanmıştır (Güleç, 2015: 84).

Yukarıda da belirtildiği üzere İkinci Dünya Savaşı'nın bıraktığı hasarın onarılması ve Avrupa'nın yeniden inşası için işgücü ihtiyacı hat safhadaydı ve Roma Antlaşması da bu ihtiyacın daha kolay giderilebilmesi adına taraf ülke vatandaşlarının imzacı altı devlet içinde özgürce seyahat edebilmelerini, ikamet edebilmelerini ve istihdam edilmelerini sağlamıştır. Bununla birlikte 1970'li yıllara gelindiğinde Petrol Krizi, aile birleşmeleri ve Avrupa ülkelerine yönelik sığınma talebinin artmaya başlaması nedeniyle göç konusuna olan yaklaşım güvenlik bazlı bir hal almış ve olumsuz yönde değişime uğramıştır. Bu değişim sürecinin ilk meyvelerinden biri Trevi Grubu olmuştur. AT üyelerinin içişleri ve adalet alanlarında giriştikleri hükümetlerarası iş birliği çalışmalarının somut bir çıktısı olan Trevi Grubu¹³ 1976 yılı itibariyle işlevsel hale gelmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Topluluğunun üyesi 12 devletin İçişleri ve Adalet Bakanları bir araya gelip çalışma grupları meydana getirmiş ve terörizmle mücadele ve iç güvenlik gibi konularda fikir paylaşımında bulunmuştur. Trevi Grubu'nun göç konusu özelinde ilk etkili girişimi 1986 yılında Göç Grubu adı altında *ad hoc* bir çalışma grubunu meydana getirmesi olmuştur.

AT üyelerinin ilgili bakanlarından oluşan bu çalışma grubunun 1987 yılında gerçekleştirdiği ilk *ad hoc* toplantıda topluluk düzeyinde göç politikası oluşumu adına şu konulara değinilmiştir: (i) Topluluk üyesi ülkelerdeki göçün boyutu, (ii) vize verilmesi kurallarını da kapsayan ve mümkün olması halinde tek tipleştirilmiş bir vize sisteminin kurulduğu ortak vize politikası geliştirilmesi fikri, (iii) iç ve dış sınır kontrolleri, (iv) ortak mülteci politikası (iltica sisteminin kötüye kullanılmasını engelleyen politikalar ile sığınma başvurularının incelenmesine dair ortak prosedür ve sahte belgeler) (Lodge ve Bayburtlu, 2002: 23). Göçün de aralarında yer aldığı birçok alanda hükümetlerarası iş birliğini öngören Trevi Grubu, 1993 yılında Maastricht Antlaşmasıyla oluşturulmuş olan Adalet ve İçişleri Sütununa entegre olup otomatik olarak ortadan kaldırılmıştır.

¹³ Fransızca 'Terrorisme, Radicalisme, Extremisme et Violence Internationale' kelimelerinin ilk harfleri ile anılan TREVI'nin açılımı 'Terörizm, Radikalizm, Ekstrimizm ve Uluslararası Şiddet ile Mücadele Grubu' şeklinde ifade edilmektedir (Bozkurt, Özcan ve Köktaş, 2011: 326).

2.3.2.2. Schengen Anlaşması

Avrupa Topluluğu çapında ortak g politikasının oluşumuna dair tarihsel srecin ilk kritik dnm noktası 1985 yılında imzalanmış olan Schengen Anlaşmasıdır. Aslında, lger'in de vurguladığı üzere, Schengen Anlaşması'nın çıkış noktası, Almanya ile Fransa arasında 1984 yılında imzalanan ve bu iki ülkenin ortak sınırlarında seyahat eden kişilere uygulanan kontrollerin aşamalı olarak kaldırılmasını dzenleyen Saarbrcken Antlaşmasıdır (2011: 141). Bu antlaşmaya taraf iki ülkeye bir yıl sonra Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un da katılımıyla; i sınırların kaldırılması konusunda Avrupa Topluluğu'nun hukuki ve kurumsal yapısından kaynaklanan gecikmeler nedeniyle sreten memnun kalınmadığı için Topluluk hukukunun haricinde yeni bir inisiyatif geliştirilerek Schengen Anlaşması imzalanmıştır (Bozkurt, zcan ve Köktaş, 2011: 327).

Ortak g politikasının tohumlarının atıldığı Schengen Anlaşması'nda genel olarak şu konular ele alınmıştır: (i) iç sınır denetimlerinin kaldırılması, (ii) sınır kontrollerinin yalnızca topluluğun dış sınırlarında yapılması, (iii) nc ülke vatandaşları ile ilgili dolaşım ve ikamet koşulları, (iv) kısa sreli vize politikaları ve uzun vadeli ziyaretler için transit vize uygulaması, (v) i gvenlik alanında polis iş birliği, (vi) cezai konularda adli iş birliği, (vii) suçluların iadesi konusunda daha sıkı iş birliği, (viii) sığınma başvurularının yntemi, (ix) uyururucu ile mcadele faaliyetleri, (x) ateşli silahlar ve mhimmat mevzuatının uyumlaştırılması, (xi) malların serbest dolaşımı, (xii) kişisel verilerin korunması politikalarının uyumlu hale getirilmesi; (xiii) Schengen Bilgi Sistemi'nin (SIS) kurulması (Apap ve Tchordbadjiyska, 2004: 4). Listelenen konu başlıklarından da anlaşılacağı üzere, Schengen Anlaşması'nın temelde iki farklı hedefi vardır: bir yandan antlaşmaya taraf olan ülkeler arasındaki i sınırların tamamen açılıp ilgili ülkelerin vatandaşlarının dolaşımı ve ikameti kolaylaştırılırken, diğer taraftan dış sınırlarda özellikle dzensiz ge karşı ortak hukuki dzenlemelerin ve gvenlik önlemlerinin artırılması amaçlanmıştır.

Bununla birlikte, Schengen Anlaşması'nda göç ve sığınma mevzuatı bakımından dış sınırlardaki giriş ve çıkışları düzenleyen ortak kuralların belirlenmesi, sınırların denetim ve gözetiminden sorumlu kurumlar arasındaki koordinasyonun sağlanması, düzensiz göçle mücadelede sorumlu birimlerin rolünün belirlenmesi ve iltica talebinde bulunan kişilerin tabi olduğu kuralların açıklanması gibi hükümler yer almaktadır (Akçadağ, 2012: 15). Her ne kadar Schengen Anlaşması topluluk vatandaşlarının ve üçüncü ülke vatandaşlarının seyahat özgürlüklerini artırsa da dış sınır kontrollerini sıkılaştırıp, nispeten kısıtlayıcı iltica ve sığınma politikaları öngörerek, göçmenleri öteki kategorisine indirgemıştır. Bu nedenle, Schengen Anlaşması, ortak göç politikası oluşumunda kilit rol oynasa da halen hükümetlerarası iş birliğine dayanmaktaydı ve göçü bir güvenlik sorunu olarak gören anlayışın ürünüydü. 1995 yılında yürürlüğe giren Schengen Anlaşmasını Uygulama Konvansiyonu ile imzacı devletler, göçmen ve sığınmacılara üye ülkelerde birbiriyle eşleştirilmiş özdeş prosedürler aracılığıyla sınır kontrolleri yapılmasını amaçlayan 'tek bir dış sınır' oluşturulması için iç sınır kontrollerinin tasfiyesini kabul etmişlerdir (İrdem, 2018: 82).

2.3.2.3. Avrupa Tek Senedi

1986'da imzalanmış olan Avrupa Tek Senedi ile Avrupa Topluluğunun ekonomik entegrasyonu adına büyük bir adım atılmıştır. Özellikle ortak pazarın oluşumu amacıyla kişilerin, hizmetlerin, malların ve sermayenin üye ülkeler arasında serbest dolaşımının önündeki engellerin ortadan kaldırılmaya çalışıldığı görülmüştür. Ayrıca, topluluk içinde vatandaşların üye ülkeler arasındaki dolaşım özgürlüğü artırılırken üçüncü ülkelere topluluk üye devletlerine yönelik göç hareketliliği için de hükümetlerarası düzeyde olmak kaydıyla yapılabilecek iş birliğinin yolları aranmıştır. Bu bağlamda, Schengen Anlaşması'nda da öngörüldüğü gibi, iç sınır kontrollerinin kaldırılmasıyla meydana gelebilecek güvenlik sorunları, dış sınırlardaki kontrollerin sıkılaştırılmasını, bu alanda

yeni düzenlemeler getirmeyi ve aynı zamanda bu konuyla ilişkili olan iltica ve göç politikalarını yeniden formüle etmeyi ve ortak hareket etmeyi gerektirmiştir (Gaddes, 2001: 24). Topluluk bazlı ortak bir iç pazar oluşturabilmek adına hedeflenen ekonomik entegrasyon aynı zamanda ortak bir göç politikasını da gerektirmekteydi. Bu bağlamda, Avrupa Tek Senedi, Birliğin göç politikalarının uyumlaştırılması ve ortaklaştırılması yolunda önem arz etmektedir. Yıldırım'ın da ifade ettiği gibi, Avrupa Tek Senedi'nin yürürlüğe girmesiyle Topluluk bünyesinde göçe yönelik iş birliğinin kurumsallaştığını söylemek yanlış olmayacaktır (2016: 40). Ek olarak, Avrupa Tek Senedi aracılığıyla, vize politikalarının uyumlaştırılması; Schengen Bilgi Sisteminin işlerlik kazanması, vize ve dış sınır kontrol rejimleriyle ilgili ortak kural ve prosedürlerin geliştirilmesi; polis, gümrük ve yargı alanlarında iş birliğinin artırılması ve organize suçlarla etkin mücadele öngörülmüştür (Erkiral Tavas, 2015: 127). Her ne kadar Avrupa Tek Senedi dış sınır kontrollerinin sıkılaştırılmasını ve vize uygulamalarının üye devletler arasında daha uyumlu bir hale gelmesini sağlasa da topluluk içinde serbest dolaşımın önündeki engelleri kaldırması nedeniyle uluslararası yasadışı faaliyetlerin ve göçmen kaçakçılığı gibi düzensiz göçün önünü açan etkinliklerin artması bakımından eleştirilmiştir.

2.3.2.4. Dublin Sözleşmesi

Daha önce de ifade edildiği üzere, 1986 yılında kurulan *ad hoc* Göç Grubu, ortak göç politikasının çerçevesinin meydana getirilmesi adına ilk çalışmalara imza atmıştır. Söz konusu çalışmalardan en önemlisi de 1990 yılında imzalanan ve Dublin Sözleşmesi olarak bilinen “Avrupa Topluluklarına Üye Devletlerin Birine Yapılan Sığınma Başvurularının İncelenmesinden Sorumlu Devletin Belirlenmesine İlişkin Sözleşme” olmuştur. Bu sözleşme ile birlikte alınan en kritik karar, iltica talebinde bulunan sığınmacıların hukuki statüsünün hangi devlet tarafından hangi koşullarda belirleneceği ile ilgilidir. Dublin Sözleşmesi'ne göre iltica başvurusunda bulunan sığınmacının

durumunun değerlendirilmesine dair sorumluluk, öncelikle varsa aile bireylerinin yer aldığı topluluk üyesi olan devlete, yoksa oturma izni tanınmış olan ülkeye ve bu da yoksa sığınmacının sınırlarından girerek ilk kez iltica talebinde bulunduğu ülkeye aittir (Gaddes, 2001: 24). Bu anlamda sözleşmenin önemi, iltica konusundaki uygulamaların topluluk üyeleri arasında ilk kez uyumlaştırılması ve bu husustaki hukuki çerçevenin meydana getirilmesi adına ciddi bir adım atılmasında yatmaktadır.

Dublin Sözleşmesinin imzalandığı tarih, Avrupa'ya göçün tarihinde de çok kritik dönüm noktasına denk gelmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Doğu Bloğu'nun dağılması sonrasında daha önceleri Sovyetler Birliği'nin güdümünde olan devletlerin vatandaşları, ülkelerindeki mevcut iç karışıklıklardan ve hem siyasi hem de ekonomik belirsizlikten etkilenmemek adına Batı Avrupa ülkelerine yoğun bir şekilde iltica talebinde bulunmaya başlamışlardır. Söz konusu zorlu durumu daha sağlıklı ve uyumlu bir şekilde yönetebilmek adına Dublin Sözleşmesi Topluluk üyeleri için adeta bir yol haritası işlevi görmüştür.

Sözleşme gereği, iltica talebinin kabul edilme olasılığını yükseltmek amacıyla farklı ülkelere yapılan mükerrer iltica başvurularının önüne geçilmiş olup, iltica başvurusu reddedilen bir göçmenin diğer Topluluk üye devletleri tarafından da onaylanmayacağı yasal bir çerçeveye oturtulmuştur (Dinan, 2005: 34). Böylece iltica başvurularının ve sığınma taleplerinin değerlendirilme sürecinde yaşanacak aksaklıkları ve karışıklıkların önüne geçilmeye çalışılmış, söz konusu değerlendirmelerin de en kısa sürede sonuca kavuşturulması hedeflenmiştir.

Diğer yandan, Dublin Sözleşmesi ortak göç politikasının gelişimi adına sahip olduğu önemin yanında, Birliğin ilerleyen yıllarda geliştireceği göç yönetimi hususunda yarattığı sorunlar nedeniyle de eleştiriye tabi tutulmuştur. Duruel'in de vurguladığı üzere, Dublin Sözleşmesi aracılığıyla inşa edilen hukuki düzenekte, Birlik üyesi herhangi bir devletin sığınmacıları diğer Avrupa Birliği üyesi devlete veya güvenli üçüncü ülkeye iade

edebileceği hükmü bulunmaktadır. Bu bağlamda Sözleşme hem bu geri göndermeme ilkesine açıklık getirmeyerek keyfî uygulamalara yol açmasından ötürü, hem de mülteci ve sığınmacı tanımlamaları yapılmadan iltica başvurularının değerlendirilmesi ve sonuçlandırılması ilkelerine yer vermesi bakımından sıklıkla eleştirilmektedir (2017: 4). Hükümetlerarası düzeyde bir iş birliğini öngören Dublin Sözleşmesi, sığınma talebinde bulunan göçmenlerin üçüncü güvenli ülkelere iade edilmelerini sağlayan düzenlemeyi, başvuru yapılan ülkenin iradesine bırakması bakımından, göçün Birlik çatısı altında ortaklaşa yönetimini zora sokmakta ve mevcut güvenlik kaygılarından hareketle özellikle düzensiz göç hareketliliklerini Birliğin sınırlarının dışına püskürtme olasılığını mümkün kılmaktadır.

1997 yılında yürürlüğe giren Dublin Sözleşmesi, 2003 yılında yeniden gözden geçirilmiş “Dublin II Tüzüğü” olarak bilinen hukuki metin ortaya çıkmıştır. İlgili değişiklik doğrultusunda, güvenli üçüncü ülke politikası bağlamında, Avrupa Birliği üye devletleri, sığınmacının daha önce sığınma başvurusu yapma olanağı olmasına karşın başvuru yapmaması sonucu ilk başvuru yapma imkânı bulduğu ülkeye ve çoğunlukla geçiş yaptığı ülkeye geri gönderme yetkisine sahip olmuştur (Çelik ve Çalağan, 2017: 313). Bir başka ifadeyle, sığınmacı kişiler giriş yaptıkları ülkede iltica başvurusu hakkına sahip olmalarına rağmen bunu yapmayıp başka bir ülkeden sığınma talebinde bulunmaları halinde Birlik üyesi söz konusu ülkeler bu kişileri ilk giriş yaptığı ülkeye geri gönderme hakkına sahip olmuştur. 2013 yılında Dublin Sözleşmesi yeniden revizyona uğramış ve “Dublin III Tüzüğü” kabul edilmiştir. Buna göre, iltica başvurularında sorumlu olan devlet konusunda ve başvuru süreçlerine dair daha detaylı kararlar alınmıştır. Örneğin, sığınma talebinde bulunan kişinin ailesinin en az bir üyesi, uluslararası korumadan faydalıyor ya da sığınmacı olarak “Dublin III” Devletlerinden birinde ikamet ediyorsa, söz konusu kişinin başvurusunu aile üyesinin ikamet ettiği Devletin üstlenmesi kararlaştırılmıştır, ek olarak eğer sığınma talebinde bulunan kişinin ikamet izni varsa,

ilgili kişinin başvurusunun incelenmesinden sorumlu olan devlet, ikamet iznini veren “Dublin III” Devletidir.¹⁴ Dublin Sözleşmesi’nin en tartışmalı yanı, göçmenlerin iltica başvurularının ilk giriş yaptıkları ülke tarafından değerlendirilmesi gerektiğine dair kararının özellikle Güney ve Güney Doğu Avrupa sınırlarında yer alan üye devletlerin üzerine haksız bir yük bindirmesiydi. Dublin II ve III Tüzüğü’nde yer alan yukarıdaki maddeler ve birçok yeni karar da bu yük dengesizliğini ortadan kaldırmaya yöneliktir.

2.3.2.5. Maastricht Antlaşması

Avrupa Topluluğu’nun siyasi ve ekonomik entegrasyonunda, çok önemli bir adım olan ve AB’nin adının konduğu hukuki metin olan Maastricht Antlaşması (1993), Birliğin politikalarını, yetkilerini ve işlevlerini üç sütunlu bir yapının üzerine kurgulamıştır. Bu sütunlardan Topluluk sütununda AB’nin uluslararası karakterinin devreye girdiği ve karar alma mekanizmalarının nitelikli çoğunluk uygulamasına dayandığı ekonomik, toplumsal ve çevresel konuları kapsamaktaydı. Diğer iki sütunda, Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası (ikinci sütun) ile İçişleri ve Adalet Alanında İş Birliği (üçüncü sütun), hükümetlerarası iş birliği arayışı sürmekteydi ve üye devletlerin genelde ihtilafa düştüğü bu konularda herhangi bir karara varabilmek için kullanılan nitelikli çoğunluk uygulamasının risklerini ortadan kaldırmak için oy birliği şartı aranmaktaydı. Maastricht Antlaşmasıyla, göç konusu üçüncü sütun kapsamında yerini almış ve ilk kez resmi bir kurumsal çerçeveye kavuşmuştur. Önceki girişimlerde de görüldüğü gibi göç politikalarının uyumlaştırılması için hala hükümetlerarası iş birliğine ihtiyaç duyulmaktaydı. Bunda göçün güvenlik sorunlarıyla birlikte anılır olmasının da büyük payı vardı. Göç konusu antlaşmanın dördüncü bölümünde ‘uluslararası suç ve hukuka karşı işlenen suçlar’ başlığı altında bulunmaktaydı ve bu durum göç politikalarının güvenlik çatısı altında oluşturulacağının kanıtı niteliğindeydi (Bigo, 1994: 176).

¹⁴ <https://help.unhcr.org/greece/tr/iltica-basvurusu/dublin-iii/>

Maastricht Antlaşması, adalet ve içişleri konularında üye devletlerin hükümetlerarası iş birliği arayışı kapsamında birlikte hareket edebileceği belirli ortak çıkar konularını ortaya atmıştır. Bunlardan en temel olanları: sığınma ve iltica politikaları, dış sınırlarda kişilerin geçişini düzenleyen ilkeler, dış sınırlarda düzensiz geçişleri engellemesi beklenen denetimler, üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik göç politikası, uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele, üçüncü ülke vatandaşlarının Birlik üyesi ülkelerde aile birleşimi ve ikamet etme koşulları, yasadışı göç, ikamet ve çalışma ile mücadele, gümrük iş birliği, cezai ve adli konularda iş birliği, terörizm ile mücadele, polis iş birliği, Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL) aracılığıyla Birlik içinde yaygın bilgi paylaşım sistemi, çocuk istismarı ile mücadele, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile mücadeledir (Beşe, 2002: 83; İrdem, 2018: 87; Lodge ve Bayburtlu, 2002: 13). Görüldüğü üzere, Maastricht Antlaşması, özellikle birçok iç güvenlik konusunda tüm üye devletlerce paylaşılabilecek ortak çıkarlar olduğunu varsaymakta ve bu çıkar konularında hükümetlerarası iş birliğinin gerçekleştirilebileceğini öngörmekteydi. Bu bağlamda, Lodge ve Bayburtlu'nun da vurguladığı gibi, söz konusu ortak menfaat konularının belirlenmesindeki asıl amaç, “dış sınır denetimleri, göç, sığınma ve suçla mücadele ve önlemeyle ilgili olarak, uygun tedbirler aracılığıyla, kişilerin serbest dolaşımının garanti edildiği bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olarak tanımlanan Birliği korumak ve geliştirmek”tir (2002: 14).

Maastricht Antlaşması'nın özellikle göç politikaları alanında kapsadığı konu başlıkları ise şöyle sıralanabilir: üçüncü ülke vatandaşlarının AB üyesi ülkelere girişleri ve dolaşımları ile ilgili düzenlemeler; aile birleşimi ve çalışma izni gibi konular da dâhil olmak üzere, Birlik üyesi ülkelerde yer alan düzenli göçmenleri de kapsayan yasal göç politikası; üçüncü ülke vatandaşlarının üye ülkelere düzensiz olarak göç etmeleri ve yasa dışı yollarla çalışmalarıyla mücadele etmeyi hedefleyen düzensiz göç politikası (Dinan, 2008: 35). Bu anlamda, Maastricht Antlaşması, düzenli ve düzensiz göçün yönetimiyle ilgili birçok hususu Birliğin kurumsal yapısına entegre ederek ortak göç politikasının

oluşumuna dair tarihsel süreçte kritik bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Bir başka deyişle, bu antlaşma, göçün kurumsallaşması, Avrupa Birliği düzeyinde bir güvenlik tehdidi olarak algılanması ve Birlik üyesi devletleri ortak bir politika oluşturması konusunda teşvik etmesi bakımından önemli bir yere sahiptir (Niemann, 2006).

Bununla beraber Maastricht Antlaşması, ortak göç politikasının meydana gelmesini geciktiren ve zorlaştıran tarafları olduğu iddiasıyla haklı eleştirilere de tabi tutulmuştur. Bu anlamda, Grabbe (2002), üçüncü sütundaki hükümetlerarası anlayış doğrultusunda oybirliği sisteminin, Avrupa Birliği kurumlarının rollerini sınırlandırdığını ve Adalet ve İçişleri alanının önünü uzun süre tıkadığını ifade etmektedir. Özellikle göç ve sığınma gibi ihtilafli hususlarda oybirliğinin zorunlu olarak aranması üye devletlerin herhangi bir nokta üzerinde anlaşmalarını oldukça zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak, Özcan'ın da belirttiği üzere, göç ve iltica konularının hükümetlerarası iş birliğini öngören üçüncü sütun kapsamına dâhil edilmesiyle birlikte Avrupa Birliği'nin kurumsal organlarına tanınan sınırlı yetki, karar alma süreçlerinde yaşanan tıkanmalar ve mevcut hukuki araçların bağlayıcılıktan yoksun karakteri, Birlik üyesi devletler ile Komisyon arasında ortak bir inisiyatif geliştirilememesi ve dolayısıyla iş birliğinin istenilen düzeyde gerçekleştirilememesi sonucunu doğurmuştur (2005: 20).

2.3.2.6. Amsterdam Antlaşması

1997 Yılında imzalanıp 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması da tıpkı Maastricht Antlaşması gibi Avrupa Birliği'nin entegrasyon yolculuğunda önemli bir aşamaya işaret etmektedir. Benzeri bir durum, ortak göç politikasının oluşumu için de geçerlidir. Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması ile başlayan göç politikalarının Birliğin kurumsal çerçevesine oturtulması sürecini bir adım öteye götürmüştür. Doğu Avrupa'dan Birlik üyesi ülkelere yönelik gerçekleşen göç hareketliliğinin devam etmesi, 1995 yılında göç alma konusunda oldukça cazip olan Avusturya, İsveç ve Finlandiya'nın

Avrupa Birliği'ne katılması ve yakın gelecekte Birliğin üye sayısının daha da artıp, sınırlarının daha fazla genişleyecek olmasına yönelik beklenti nedeniyle ortak göç politikaları konusunda daha ileri düzeyde çalışmalar yapılması öngörölmüş, bu bağlamda Amsterdam Antlaşması kapsamında göç politikalarına özel bir yer ayrılmıştır.

Amsterdam Antlaşması'nın getirmiş olduğu en önemli yeniliklerden biri Maastricht Antlaşması'nda hükümetlerarası iş birliğinin esas alındığı üçüncü sütun olan Güvenlik Güçleri ve Adalet Alanında İşbirliği sütununda yer alan göç, iltica ve sığınma hususları “Vize, İltica, Göç ve Kişilerin Serbest Dolaşımına İlişkin Diğer Politikalar” adlı dördüncü başlık altında birinci sütun olan Topluluk sütununa konumlandırılmış ve böylelikle Avrupa Birliği kurumlarının uluslarüstü yetki ve sorumlulukları göç alanına da yansımaya başlamıştır (Ette ve Faist, 2007: 3-4).

Bununla birlikte, Amsterdam Antlaşmasıyla, Birlik içinde serbest dolaşım uygulamasının geliştirilmesi yönünde adımlar da atılmıştır. Bu bağlamda, Amsterdam Antlaşması'na göre Avrupa Birliği'nde aşamalı olarak bir “Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı”nın inşa edilmesi ve bu alanın kişilerin serbest dolaşımının garanti altına alındığı bir alan olması gerektiği vurgulanırken, göç, iltica ve dış sınır denetimlerine dair ortak prosedürler oluşturularak uluslararası suçları engellemek ve suçlularla mücadele etmek için tedbirler alınması gerektiği belirtilmiştir (Bolayır, 2000: 17). Ayrıca, Avrupa Birliği Konseyi'nin, özgürlük, güvenlik ve adalet alanının aşamalı olarak kurulmasını güvence altına alabilmek adına 2004 yılına kadar oybirliğiyle, 2004 yılından sonra nitelikli çoğunluk ile karar alması karara bağlanmıştır (Ülger, 2007: 121).

Dahası, Amsterdam Antlaşmasıyla, Avrupa Birliği hukuki düzenine taşınan sığınma politikasıyla ilgili asgari standartları belirleme yetkisi, kısmen Komisyona aktarılmış; kısa vadede göç ve ilticaya dair politika ve uygulamaların uyumlu hale getirilmesi, uzun vadede ise Ortak Avrupa Sığınma Sistemi'nin kurulması amaçlanmıştır (Canpolat ve Arıner, 2012: 12). Ek olarak, Amsterdam Antlaşması, yukarıda da ifade

edildiği gibi, serbest dolaşım konusunun yanında, göç ve iltica politikaları, uluslararası suç örgütleriyle mücadele ve dış sınır denetimlerinin Birlik çatısı altında ortak biçimde gerçekleştirilmesi adına Schengen Anlaşmasını AB müktesebatının ayrılmaz bir ögesi haline getirmiştir. Toparlayacak olursak, Amsterdam Antlaşmasıyla birlikte, göç, iltica ve sığınma gibi konularda Birliğin uluslarüstü organlarının ve kurumlarının yetki ve sorumlulukları ilk kez açıkça dile getirilmiştir.

Bununla birlikte, her ne kadar Amsterdam Antlaşması göç ve iltica politikalarının oluşturulması ve uygulanması konularında yetki ve sorumluluğu Birlik kurumlarına devretmeyi hedeflese de üye devletler böylesi ihtilaflı konularda kendi ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etme eğilimlerini sürdürmüş ve göç yönetiminin uluslarüstü bir karaktere bürünmesini zora sokacak girişimlerde bulunmuştur (De Bardeleben, 2005: 109). 2004 Yılına kadar adalet ve içişleri alanlarındaki karar alma mekanizmalarında oybirliği prensibinin kullanılacak olması da bu durumun bir diğer göstergesidir. Dolayısıyla antlaşma metninde hedeflendiği gibi Avrupa Birliği düzeyinde ortak göç ve iltica politikasının gerçekleştirildiğini belirtmek yanlış olacaktır. Başka bir ifadeyle, Amsterdam Antlaşması da göç politikalarının hükümetlerarası düzeyde ele alınması yönündeki engelleri ortadan kaldıramamıştır.

2.3.2.7. Tampere Zirvesi / Programı

Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği yıl olan 1999'da atılacak somut adımların belirlenmesi ve Birliğin göç politikalarının 2000-2004 yılları arasındaki dönem boyunca takip edilecek yol haritasının ve eylem planının formüle edilmesi adına Tampere Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Carrera'nın da belirttiği üzere, Tampere Zirvesi'nde göç olgusunun özgürlük, güvenlik ve adalet üçlemesi başta olmak üzere ekonomik, sosyal siyasi, kültürel ve birçok alanı kapsayan etkileri üzerinde durulmuş olup üye devletlerin göç politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında ortak hareket etmesi gerektiği

belirtilerek yapılması gerekenler sıralanmıştır (2009: 6). Bu bağlamda zirvede ele alınan temel konu başlıkları şunlardır: (i) göç akımlarının yönetimi, (ii) vizeler ve sahte belgeler hususunda aktif bir ortak politika geliştirilmesi, üçüncü ülkelerdeki Avrupa Birliği konsoloslukları arasında daha yakın bir iş birliği ve Avrupa Birliği ortak vize verme ofislerinin kurulması, (iii) yasa dışı göçle ilgili olarak insan ticaretinde ve göçmenlerin ekonomik sömürsünde rol oynayan kişilere karşı ciddi yaptırımlar, (iv) Birlik üyesi devletler ile EUROPOL tarafından yasa dışı göç faaliyetlerinde bulunan uluslararası suç ağlarının belirlenmesi ve ele geçirilmesi konusundaki çabaların arttırılması, (v) Birliğin dış sınırlarının etkin bir şekilde denetimi ve kontrolü, (vi) menşe ve transit ülkelerin yardımıyla gönüllü geri dönüşün teşvik edilmesi ve ilgili üçüncü ülkeler ile geri kabul anlaşmalarının imzalanması (Baldaccini ve Toner, 2007: 3-4).

Tampere Zirvesi'nde ortak bir Özgürlük Güvenlik ve Adalet Alanı'nın meydana getirilebilmesi için yapılması gerekenler de tartışılmıştır. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için ise dört temel ilke ortaya konmuştur: (i) kaynak ülkelerle iş birlikleri kurulması, (ii) Ortak Avrupa Sığınma Sistemi'nin geliştirilmesi, (iii) üçüncü ülke vatandaşlarına adil bir tutum sergilenmesi, (iv) göç akınlarının insani amaçlarla ekonomik menfaatler arasında denge sağlanması yoluyla yönetimi (Özdal, 2008: 95-96). Tampere Zirvesi'nde alınan kararlar ve takip edilen ilkeler incelendiğinde Avrupa Birliği'nin göçe yaklaşımının oldukça değişmiş olduğu gözlerden kaçmayacaktır. Daha önceleri, yalnızca sınır kontrollerinin sıkılaştırılması ve düzensiz göç sorununu uluslararası bir suç türü olarak yorumlayıp polisiye önlemler alınması yoluyla göç meselesine eğilen Birlik, bu tür yüzeysel yöntemlerle düzensiz göçün ortadan kaldırılamayacağını anlamış ve bu konuya daha geniş bir açıdan bakmaya başlamıştır.

'Göçe Kapsamlı Yaklaşım' olarak nitelendirilebilecek bu tutum bağlamında sadece güvenlik kaygılarıyla ortaya atılan tedbirlere ek olarak, hatta daha ağırlıklı bir biçimde, düzensiz göçün siyasi, ekonomik ve sosyal nedenleri üzerine yapılan analizler

doğrultusunda göç akınları Avrupa'nın kapısını çaldığında değil, daha oluşum aşamasındayken, menşe ve transit ülkelerle yapılacak ortaklıklar, kurulacak yakın ilişkiler ve sağlanacak ekonomik ve siyasi destekler aracılığıyla, düzensiz göç olasılığının önünü almak Birliğin hedefleri arasında yerini almıştır. Başka bir ifadeyle, göçü kaynağında önlemek amacıyla yola çıkan Avrupa Birliği aynı zamanda gönüllü geri dönüşü teşvik edecek uygulamaları ve üçüncü ülkelerle imzalanacak geri kabul anlaşmalarını daha sıklıkla ve etkili bir şekilde devreye sokma arayışına girmiştir.

Ayrıca, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi düzensiz göçü artıran kriminal faaliyetlerle, sadece güvenlik önlemleriyle değil, söz konusu yasadışı eylemlerin gerçekleştiği kaynak ve transit ülkelerle sağlanacak bilgi alışverişi ve kurulacak ortaklıklarla mücadele edilmesi hedeflenmiştir. Böylelikle, göç politikalarının kaynak ve transit ülkelerle inşa edilecek yakın ilişkiler üzerinden kurgulanmaya başlaması, Birlik tarafından göç olgusunun bir dış politika alanına indirgenmesini sağlarken; göçü, Birlik toprakları dışında, çözmeye yönelik çaba sarf edilmesi de göç kaynaklı meselelerin dışsallaştırılmasını beraberinde getirmiştir.

Tampere Zirvesi'nde iltica konusu da gündeme alınmış ve bu konuda da ortak göç politikasının oluşumu bağlamında bundan sonra atılacak adımlara ışık tutacak kararlar alınmıştır. Bozkurt'un da belirttiği gibi, öncelikle sığınmacıların geldiği ülkelerle ortak çalışmalara ağırlık verilmesinin önemsenip ön plana çıkarılması ilk hedef olarak belirlenmiştir. Kapsamlı bir politikanın hazırlanması için sığınmacıların geldikleri transit ülkelerdeki politik durumun, insan haklarının ve bu ülkelerdeki gelişmelerin incelenmesinin gerekli olduğu sonucuna ulaşılmış, sığınmacıların geldikleri ülkeler ile iş birliğine girmenin ve bu ülkelere mali destekte bulunmanın sığınma politikalarının başarısını belirleyeceği düşünülmüştür (Bozkurt, 2022: 108). Bu temel ilkeler ışığında, Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'nin oluşturulması amaçlanmış ve bu doğrultuda birlik genelinde sığınma ile ilgili hukuki bir düzenlemenin oluşturulması amacıyla kısa vadede

sığınma talebinin değerlendirilmesinden sorumlu üye ülkenin tayin edilebilmesi için kriterlerin belirlenmesi, etkili ve doğru bir sığınma prosedürü için ortak kriterlere dair uzlaşının sağlanması ve ölçütlerin oluşturulması, sığınmacıların karşılanması ile ilgili ortak asgari koşulların belirlenmesi, korunmaya muhtaç her bir kişiye uygun statünün verilerek korunmasının gerekli olacağı vurgulanmıştır (Bozkurt, 2022: 109).

Tampere Zirvesi'nde alınan kararları ve oluşturulan programı genel anlamda yorumlarsak, önceki antlaşmalarda ve zirvelerde ağırlıklı olarak takip edilen güvenlik temelli anlayışın önemli ölçüde ikincil plana atıldığı söylenebilir. Tampere Programı'nda özgürlük; güvenlik ve adalet alanının olmazsa olmaz koşulu olarak belirlenmiş ve güvenlik ile adalet, özgürlük ortamının destekleyicileri olarak nitelendirilmiştir. Böylece Tampere Programı göçe yönelik politikalar kapsamında üye ülkelere göçmen alımında insani ve ekonomik boyutların dikkate alınması ve göç ile iltica alanlarında güvenlikçi yaklaşımın esnetilmesi yönünde önerilerde bulunmuştur (Papisca, 2009: 111).

Programın doğası göz önünde bulundurulursa, şimdiye kadar göçün yönetiminde etkin olan ve güvenliği önceleyen hükümetlerarası anlayışın yerini Avrupa Birliği kurumlarının yetki ve sorumluluklarının artmasını öngören uluslararası bakış açısının, almaya başladığı söylenebilir. Bu bağlamda Geddes'in de vurguladığı üzere, Tampere Zirvesi, AB'ye dış sınırları kontrol etme yetkisi ile menşe ve transit ülkeler ile geri kabul antlaşmaları imzalaması konusunda Amsterdam Antlaşmasıyla verilen yetkinin etkin bir şekilde kullanılması için davette bulunmuş, Birlik üyesi ülkelerin göç konusunda daha fazla ortak hareket etmesi gerektiğine yönelik çağrı yapmıştır (2008: 53-54).

Diğer taraftan, Tampere Zirvesi kâğıt üzerinde özgürlük temelli, uluslararası bir yaklaşım aracılığıyla, göç meselesini kapsamlı bir bakış açısıyla ele alsa da uygulamada böylesi bir tutumun karşılığının gerçekleştiğini söylemek oldukça zordur. Nitekim, Tampere Zirvesi'nde alınan kararlara rağmen, iç güvenlik ve adalet konularında Birlik politikası oluşturulması ve iş birliği yapılmasının üye devletlerin egemenlik kaygıları

sebebiyle sekteye uğraması sonucunda bu alanda önemli bir ilerleme kaydedilememiştir (Bozkurt, Özcan ve Köktaş, 2011: 320). Paralel bir biçimde, tartışmalı konularda anlaşmaya varılması oldukça güç olduğu için süreç oldukça yavaş ilerlemiş; görüşleri Konsey ve üye devletler tarafından genellikle göz ardı edilen Avrupa Parlamentosu'nun dahil olduğu ortak karar alma prosedürü çoğunlukla kullanılmamış böylelikle, demokratik olarak seçilen ve Avrupa vatandaşlarını temsil eden bu kurum, özellikle göç politikası konusunda göz ardı edilmiştir (Baldaccini ve Toner, 2007: 5).

2.3.2.8. Temel Haklar Şartı

2000 Yılında gerçekleştirilen Nice Zirvesi'nde kabul edilen Temel Haklar Şartı, hem Avrupa Birliği'nin demokratik meşruiyet sorununa çözüm olma yolunda katkı sağlaması hem de tüm Birlik vatandaşlarının temel haklarının görünür kılınıp, korunma seviyesini artırması bakımından önemlidir. Yüksel Metin Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın önemini ve esas hedefini şöyle belirtmektedir: Temel Haklar Şartı'nın amacı, AB kurumlarının insan haklarına saygı duymasını sağlamak, temel hakları güvence altına almak suretiyle etkin bir şekilde korumaktır. Bir başka deyişle, Avrupa Birliği'nin yetkilerinin temel haklar lehine sınırlandırılması amaçlanmaktadır (2002: 46).

Öte yandan, Temel Haklar Şartı, Avrupa Birliği'nin mültecilere ve sığınmacılara karşı nasıl bir tutum sergilemesi gerektiğini ifade eden temel referans noktası haline gelmiştir. Her ne kadar ilk olarak ortaya çıktığında bildiri formunda olması nedeniyle bağlayıcılık özelliği olmasa da Temel Haklar Şartı, Lizbon Antlaşması kapsamında üye devletler tarafından kabul edilerek resmi müktesebata eklenmiş ve hukuki bağlayıcılık kazanmıştır. Temel Haklar Şartı'nın göçmen ve mültecilerle ilgili olan maddelerini irdelediğimizde, güvenlik kaygılarından ziyade evrensel insan hakları çerçevesinde konuya yaklaşıldığını anlamak zor olmayacaktır. 'İnsan onuru' başlıklı Şartın birinci bölümünde yaşam hakkı ile kişinin bedensel ve ruhsal dokunulmazlığı genel olarak

güvence altına alınmış ve ölüm cezası yasağı ve işkence yasağı gibi diğer bazı yasaklar öngörülürken, beşinci maddede kölelik, zorla çalıştırılma ve insan ticareti yasağı da düzenlenmiştir (Akt. Metin, 2002: 47-48).

Bu bağlamda Temel Haklar Şartı, düzensiz göç ile mücadele adı altında özellikle insan ticaretine son verilmesine ilişkin esas ilkeyi ortaya koymuştur. Şartın 18. Maddesinde ise sığınma hakkının güvence altına alındığı belirtilirken, söz konusu maddenin Cenevre Sözleşmesi (1951) ile Birleşmiş Milletler Protokolü'nü (1967) dayanak olarak aldığı vurgulanmıştır. Bu anlamda, Temel Haklar Şartı'nın sığınma konusunda evrensel olarak nitelendirilebilecek prensipleri dikkate aldığı iddia edilebilir. Ek olarak, 19. Maddede toplu sınır dışı etmeye karşı bir koruma öngörülmüş, hangi hallerde iade yasağının uygulanacağı düzenlenmiştir (Akt. Metin, 2002: 48).

Temel Haklar Şartı'nın 'Eşitlik' olarak adlandırılan üçüncü bölümünde ise çeşitli ayrımcılık türlerine karşı nasıl bir tavır takınılacağı ortaya konmuştur. Genel olarak ayrımcılık problemine değinen 21. Madde, cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, kalıtsal özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya başka herhangi bir görüş, bir ulusal azınlığın üyesi olma, hususiyet, doğum, maluliyet, yaş veya cinsel yönelim gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmasının yasak olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği üyesi olan devletlerde hukuka uygun şekilde ikamet eden ve çalışma izni almış olan üçüncü ülke vatandaşlarının, Birlik vatandaşlarıyla eşit çalışma şartlarından yararlanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Söz konusu ayrımcılık karşıtı maddelere paralel bir şekilde, Birliğin her türlü kültürel, dini ve dilsel çeşitliliğe saygı göstereceği 22. Maddede vurgulanmıştır (Eur-Lex, 2012; Akt. Metin, 2002: 48-49).

2.3.2.9. Laeken Zirvesi

Daha önceki alt bölümlerde de belirtildiği üzere, ortak göç politikasının gelişimi söz konusu olduğunda teori ile pratik çoğu zaman uyuşmamıştır. Uygulamada Birlik

üyesi devletler, ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmiş ve yalnızca hükümetlerarası düzeyde iş birliği arayışına girmiştir. Bu bağlamda, 2001 yılında düzenlenen Laeken Zirvesi'nde, Boswell'in de altını çizdiği gibi, Avrupa Birliği'nin ortak sığınma sistemi geliştirme politikasının çok yavaş ilerlediği ve düzensiz göç, göçmen kaçakçılığı ile mücadele konuları ile iltica sistemi ve sınır kontrolleri hususlarında üye devletlerin tek başlarına başarılı olamayacağı noktasında büyük ölçüde uzlaşa sağlanmış, bu nedenle Birlik içinde ortak bir göç ve iltica politikası meydana getirilmesi yönünde fikir birliğine varılmıştır (2002: 1).

Ayrıca 11 Eylül saldırıları sonrası ortaya çıkan güvenlik kaygıları da Laeken Zirvesi'nin gündemini oldukça etkilemiştir. Bu bağlamda, terörizm, düzensiz göç, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele için dış sınır kontrollerinin etkili bir şekilde yapılması vurgulanmış; ek olarak dini fanatizmin, etnik milliyetçiliğin, ırkçılığın ve terörizmin yükseldiği; bölgesel çatışmaların, yoksulluğun ve az gelişmişliğin ise azalmadan hatta artarak devam ettiği ifade edilmiştir.¹⁵ Dolayısıyla, Laeken Zirvesi'nde özgürlüğü güvenliğe nazaran daha önde gören Tampere Programı'nın ruhu terk edilmiş, güvenliğin daha çok ön planda olduğu dolayısıyla dış sınır denetimlerinin sıklaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Laeken Zirvesi boyunca söz konusu güvenlik bazlı düşüncenin en etkili olduğu alana dair en çarpıcı örneklerden biri olması bağlamında dış sınırların daha etkili bir şekilde kontrol edilmesini ve denetlenmesini sağlayacak olan 'Entegre Sınır Yönetimi' tasarısıyla ilgili olarak çalışmalar zirve kapsamında başlamış ve bu strateji dış sınırlarda görevli olan tüm birimlerin sınır ötesi iş birliğini de içeren yetkilerini ve sorumluluklarını birleştiren bir Avrupa Birliği güvenlik politikası olarak lanse edilmiştir.¹⁶ Bir başka deyişle, şimdiye kadar göç sorununu çözüme kavuşturma konusunda oldukça yetersiz

¹⁵ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/68827.pdf

¹⁶ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/68827.pdf

kalan ve meseleyi nispeten yüzeysel tedbirler yoluyla ortadan kaldırılabileceğini varsayan yaklaşımın yanı sıra düzensiz göçle mücadele ile sınır kontrolü arasındaki kurulan korelasyon, Laeken Zirvesi ile birlikte yeniden devreye girmiştir. Bu anlayış çerçevesinde, Laeken Zirvesi'nde sınır muhafızlarının ortak eğitimi, sınır kontrolü ve gözetiminin ortak ekiplere yaptırılması ve bir Avrupa Sınır Muhafızlığı Teşkilatı-Sınır Polisi oluşturulması hedeflenmiştir (Bozkurt, 2022: 113).

2.3.2.10. Sevilla Zirvesi

2002'de gerçekleştirilen Sevilla Zirvesi'nde, AB'nin düzensiz göç ile mücadele adına kullandığı dilin en sert hali görülmüştür. 11 Eylül saldırıları sonrası Avrupa kamuoyunda göç karşıtlığı hızla yükselirken, şimdiye kadar önerilen düzensiz göçü önlemeye yönelik yöntemlerin yetersiz kalması büyük oranda bu sonucu doğurmuştur. Bu anlamda, göç konusu genel olarak ele alınmayıp, düzensiz göçün Avrupa Birliği topraklarına girişinin engellenmesi öncelik kazanmıştır.

Bu bağlamda, zirve kapsamında Avrupa Konseyi düzensiz göçe karşı birtakım önlemler önermiştir: (i) 2002 yılının sonuna kadar vatandaşları vizeden muaf tutulan üçüncü ülkelerin listelerinin incelenmesi, (ii) vize verileri için mümkün olan en kısa sürede fizibilite çalışmasının yapılması ve Konsey yönergelerine dayanan ortak bir tanımlama sisteminin uygulanması, (iii) müzakere edilmiş geri kabul anlaşmalarının sonuçlandırılmasının hızlanması ve Konsey tarafından hâlihazırda gerçekleştirilen geri kabul antlaşmalarını görüşmek üzere yeni bildirimlerin yapılması, (iv) 2002 yılının sonuna kadar Komisyon'un Yeşil Kitabı'na dayanan iade ve geri dönüş programlarının yerine getirilmesi ve Afganistan'a erken dönüşü içerecek şekilde mümkün olan en iyi araçları içermesi, (v) bir sonraki Adalet ve İçişleri Konsey toplantısında insan ticaretiyle mücadele için Çerçeve Kararın resmi olarak onaylanması, yasa dışı girişleri, ikametleri

ve transit geçişleri önlemek için ceza hukukunun güçlendirilmesi, (vi) dış sınırların eşgüdömlü ve entegre yönetiminin kademeli olarak başlatılması (akt. İrdem, 2018: 93).¹⁷

Temel olarak yasa dışı yollarla Avrupa Birliği üyesi ölkelere giriş yapan göçmenlerin en kısa sürede menşee veya transit ölkelere geri gönderilmesi için üçüncü ölkelerle ortaklıkların geliştirilmesinin hedeflendiği Sevilla Zirvesi'nin gündeminde doğal olarak geri kabul anlaşmaları büyük yer kaplamıştır. Söz konusu anlaşmaların sayısının artırılması ve devam edenlerin ise en kısa sürede tamamlanması yönünde çağrıda bulunulmuş, transit ve menşee ölkelerle oluşturulacak iş birlikleri Avrupa Birliği'nin ortak göç politikasına entegre olmuştur. Hatta, zirvenin sonuç belgesinde göç konusunda iş birliğine yanaşmayan aday ölkelerle ilişkilerin olumsuz etkileneceği şeklinde bir ifadeye de yer verilmiştir (Akkaraca-Köse, 2014: 11). Bu tutum, bir süredir takip edilen göçün dışsallaştırılması olarak nitelendirilebilecek stratejinin çarpıcı bir örneğidir. Halbuki, Avrupa Birliği'nin o zamana kadarki deneyimlerine bakılacak olursa, sınır denetimi gibi güvenlik bazlı yüzeysel tedbirlerin veya menşee ve transit ölkelerle kurulacak iş birliklerinin göçü azaltması bir yana düzensiz göçü arttırdığı ve daha da çözölmee güç bir hale dönüştürdüğü açıktır. Bu anlamda Sevilla Zirvesi de bu yanılgıdan kendisini kurtaramamıştır.

2.3.2.11. Lahey Zirvesi / Programı

2004 Yılında düzenlenen Lahey Zirvesi sonrasında, uygulamaya sokulan Lahey Programı, Tampere Programının devamı niteliğinde olmuş ve 2005 – 2009 yılları arasındaki zaman diliminde Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı'nın oluşumu için gerekli politikaların yasal çerçevesini ve zaman çizelgesini sağlamıştır. Lahey Programının temel amaçları şöyle sıralanabilir: Birliğin dış sınırlarını daha etkin biçimde kontrol ederek uluslararası suçlarla ve terörizm ile mücadele etmek, göç akınlarını düzenlemek, Cenevre

¹⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_02_13

Sözleşmesi (1951) ve diğer uluslararası antlaşmalara uygun şekilde korunma ihtiyacı olan kişilere koruma sağlamak, EUROPOL ile Avrupa Adli İşbirliğini Geliştirme Birimi'nin (EUROJUST) etkinliğini artırmak, adli ve cezai konulara dair bilgi paylaşımını yoğunlaştırmak, göçe kapsamlı bir bakış açısı aracılığıyla yaklaşmak ve bu bağlamda özellikle düzensiz göçü Birliğe ulaşmadan menşe ve transit ülkelerde engellemeye çalışmak.¹⁸

Görüldüğü üzere, Tampere Programı'nda değinilen göçe kapsamlı yaklaşım, Lahey Programı'nda da geliştirilerek ve kuvvetli bir vurgu ile yeniden gündeme alınmıştır. Bu bağlamda, söz konusu yaklaşımın 2009 yılına kadarki zaman dilimi boyunca uygulanması adına on temel öncelik belirlenmiştir: (i) temel hakların ve vatandaşlığın sağlamlaştırılması, (ii) terörizmle mücadele tedbirleri, (iii) göç için dengeli bir yaklaşımın geliştirilmesi, (iv) Birliğin dış sınırlarının bütünleşik yönetimi anlayışı, (v) ortak bir sığınma prosedürünün belirlenmesi, (vi) göçün olumlu etkilerinin en üst düzeye çıkarılması, (vii) bilgi paylaşımında gizlilik ile güvenlik arasında doğru dengenin kurulması, (viii) organize suçlarla ortaklaşa mücadele edilmesi, (ix) gerçek bir Avrupa adalet bölgesinin inşa edilmesi, (x) sorumluluk ve dayanışmanın üye devletlerce dengeli bir biçimde paylaşılması.¹⁹

Göçe daha geniş açıdan yaklaşan bu bakış açısının altında, göçün alınacak tüm önlemlere rağmen devam eden bir olgu olduğunun kabul edilmesi yatmaktadır. Bu nedenle, menşe ülkelerde göçü tetikleyen koşulların, düzensiz göçmenlerin üye ülkelere giriş süreçlerinin, söz konusu göçmenlerin Avrupa toplumlarına entegrasyonunun ve özellikle geri kabul anlaşmaları yoluyla geri dönüşlerinin hesaba katıldığı birçok karmaşık parametrenin dikkate alındığı bir yaklaşımın gerekliliği anlaşılmıştır.

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l16002&from=EN>.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l16002&from=EN>.

Böylesi geniş çaplı bir yaklaşımın somut çıktıları ve genellikle uygulamaya dönük hedefleri Lahey Programı'nda şöyle yerini almıştır: (i) 2010 yılı itibariyle iltica veya koruma statüsü tanınan kişiler için ortak bir prosedür ve tek bir statü sağlayan Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'nin kurulması, (ii) işgücü piyasasının ihtiyaçları gereği Birlikte yasal olarak çalışacak yabancılar için hukuki düzenlemeler yapılması, (iii) göçmenlerin bulundukları topluma sağlıklı bir biçimde entegrasyonunu garanti altına alacak bir Avrupa çerçevesi oluşturulması, (iv) üçüncü ülkelerle, iltica sistemlerinin iyileştirilmesi, düzensiz göçle başarıyla mücadele edilmesi ve yeniden yerleşim programlarının uygulanması gibi hususlarda iş birliğine gidilmesi, (v) 'yasadışı' göçmenlerin menşe ülkelere geri gönderilmesi konusunda politikalar formüle edilmesi, (vi) başta FRONTEX'in (Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı) etkin bir biçimde işlemesi olmak üzere dış sınırların yönetimi için fonlar yaratılması, (vii) Schengen Bilgi Sistemi (SIS II) ve Vize Bilgi Sistemi'nin (VIS) kurulmasının hızlandırılması, (viii) ortak vize kuralları, biyometriğin ve bilgi sistemlerinin kullanımının yaygınlaştırılması, (ix) uygulamalar konusunda uluslararası fikir paylaşımının gerçekleştirilmesi (Baldaccini ve Toner, 2007: 18). Ayrıca, ilk olarak Laeken Zirvesi'nde ortaya atılan Entegre Sınır Yönetimi'nin en kısa sürede devreye sokulması ve geri kabul anlaşmalarının etkinliğinin artırılması adına üçüncü ülkelere gerektiği takdirde destek olunması, Lahey Programı kapsamında düzensiz göçle mücadele başlığı altında ele alınan konular arasındadır.

Her ne kadar Tampere Programının devamı niteliğinde olsa da Lahey Programı söz konusu öncülünden, güvenliği, özgürlük ve adalet alanlarına nazaran ön planda tutması bakımından ayrılmaktadır. Bir başka deyişle, Lahey Programı kapsamında göç ile güvenlik sorunları arasında kurulan korelasyon yeniden öncelikli yaklaşım halini almıştır. Bu kritik değişimde hem 11 Eylül saldırılarının hem de 2004 yılında Madrid'de gerçekleşen terör eylemlerinin büyük etkisi olmuştur. Ayrıca 2004 yılında Avrupa Birliği

tarihindeki en büyük çaplı genişlemeye sahne olmuş, özellikle Doğu ve Güneydoğu Avrupa’da birçok devletin Birlik üyesi olmasıyla birlikte Avrupa Birliği, siyasi ve ekonomik anlamda istikrardan uzak olan ve dolayısıyla uluslararası göç verme potansiyeli yüksek olan coğrafyalara komşu olmuş, Birliğin dış sınırları da doğal olarak genişlemiş ve böylelikle Avrupa Birliği düzensiz göçe çok daha açık bir hale gelmiştir.

Bu bağlamda, Avrupa Birliği’nin ve üye ülkelerin güvenliğinin, bireylerin özgürlük ve güvenliği karşısında önceliğe sahip olduğu bir güvenlik anlayışı baskın hale gelmekte ve bu anlayış, Lahey Programı’nın yönlendirici bir değeri olarak dikkat çekmektedir (Guild, Carrera ve Balzacq, 2008: 7). Toparlayacak olursak, Lahey Programı’nın geneline sirayet eden güvenlik bazlı bakış açısı; güvenliğin güçlendirilmesine dair gözetim uygulamalarına (biyometrik ve bilgi sistemleri), göç yönetimi ve kontrolüne (ortak vize uygulaması, geri gönderme politikası, geri kabul anlaşmaları, dış sınırların denetimleri ve düzensiz göçle mücadele); özgürlük, temel haklar ve hukukun üstünlüğüne etkileri göz önünde bulundurulmadan izin verilmesi olmuştur (Guild, Carrera ve Balzacq, 2008: 8).

2.3.2.12. Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım

Lahey Programının uygulamaya konulmasından kısa bir süre sonra 2005 yılında Avrupa Birliği Konseyi tarafından Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım adlı belge imzalanmıştır. Bu bakış açısı, yukarıda açıklamaya çalıştığımız göçe kapsamlı yaklaşım olarak da nitelendirilen ve göçün nedenlerine yoğunlaşarak düzensiz göçün menşe ve transit ülkelerde engellenmesi olarak özetlenebilecek stratejiye oldukça benzer bir içeriğe sahiptir. Samur’un da ifade ettiği üzere, Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım, özellikle düzensiz göç sorununu üçüncü ülkelerle girilmesi planlanan birbiriyle bütünleşmiş, kapsamlı ve dengeli bir iş birliği yöntemi ile çözümleyebilmek adına göç, dış ilişkiler ve kalkınma politikalarını bir araya getirmektedir; böylelikle, göç ve politik-ekonomik

kalkınma arasında bir ilişki inşa edilerek göçün temel nedenlerinin ele alınması (menşe ülkelerdeki yoksulluğun ortadan kaldırılması, iktisadi büyümenin temin edilmesi ve söz konusu ülkelerde iyi yönetimlerin ve insan haklarının desteklenmesi) olarak ifade edilebilecek bir yolu izlemektedir (Samur, 2008: 9). Bir başka deyişle, Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım, Birliğe üye olmayan ve göç veren ülkelerle daha yakın diyaloglar kurulması ve ilgili ülkelere destek mekanizmalarının oluşturulması yoluyla olası göç akınlarının önüne geçilmesi üzerine odaklanıp mali konularla da desteklenen bir dış politika stratejisidir. Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım aracılığıyla Avrupa Birliği temelde hem düzenli göçün avantajlarından yararlanmayı hem de düzensiz göçü Birlik sınırlarının ötesinde kontrol altına almayı hedeflemektedir (Kanat ve Aytaç, 2018: 62).

Avrupa Birliği'nin menşe veya transit ülke konumundaki üçüncü ülkelerle göç bağlamındaki ilişkilerinin kapsamlı ve sistematik bir çerçevesini meydana getiren Göçe Yönelik Küresel Yaklaşımın, ortak noktasını insan haklarının oluşturduğu dört temel ögesi bulunmaktadır: (i) Düzenli-yasal göç ve hareketlilik, (ii) düzensiz göç–yasadışı göç ve insan ticareti, (iii) uluslararası koruma ve sığınma politikası, (iv) göç ve hareketlilik ile ekonomik gelişmişlik arasındaki ilişkisellik (Bozkurt, 2022: 80). Yaklaşımın, söz konusu temel unsurları doğrultusunda ulaşmayı amaçladığı hedefler ise şöyle sıralanabilir: (I) Düzenli göçün daha iyi organize edilmesi ve iyi yönetilen hareketliliğin teşvik edilmesi, (II) düzensiz göçle mücadele edilmesi ve göçmen kaçakçılığı ile insan ticaretinin ortadan kaldırılması, (III) göç ve hareketliliğin kalkınma üzerindeki olumlu etkisinin en üst düzeye çıkarılması, (IV) uluslararası korumanın teşvik edilmesi ve iltica uygulamalarının iyileştirilmesi, (V) AB ile üçüncü ülkeler arasında hareketlilik üzerine iş birliklerinin tesis edilmesi, (VI) döngüsel göçün oluşumu için çalışmalar yapılması.²⁰

Bu noktada Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım stratejisinin coğrafi kapsamını açıklamak faydalı olacaktır. Avrupa Birliği'nin doğu ve güneydoğusunda yer alan

²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52011DC0743>

Türkiye ile Batı Balkan ülkeleri öncelikli olmak üzere, Doğu Avrupa, Güney Kafkasya, Ortadoğu, Orta Asya ve Güneydoğu Asya ülkeleri ile Rusya Federasyonu'nun da Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım dahilinde yer alması öngörülmüştür (Samur, 2008: 9). Arap Baharı ile birlikte göç akınlarının başlamasından kısa bir süre sonra Avrupa Birliği, Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım çerçevesinde “Göç, Hareketlilik ve Güvenlik Diyalogları” adlı Kuzey Afrika’da yer alan üçüncü ülkelerle karşılıklı fayda sağlayan iş birlikleri kurmaya yönelik niyetini açıklamıştır (Carrera, Parkin ve Hertog, 2013: 1).

2.3.2.13. Lizbon Antlaşması

2007 Yılında imzalanıp 2009 yılında ise yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması Roma Antlaşması ile Maastricht Antlaşması'nın içeriklerinde yaptığı önemli ölçüdeki reformlar bakımından Avrupa Birliği'nin kurumsal evriminde çok önemli bir yere sahiptir. Genel olarak bakılacak olursa, Birlik organlarına hiç olmadığı kadar yetki ve sorumluluk alanı tanınırken, Avrupa Birliği'nin kurumsal yapısı hukuki bir çerçeveye oturtulmuştur. Öyle ki Lizbon Antlaşması aracılığıyla Avrupa Birliği'nin Maastricht Antlaşmasıyla kurulmuş olan sütun sistemi kaldırılmış, Komisyon ve Parlamento'nun yetkileri artırılmış ve göç konusunda ise o zamana kadarki en köklü değişiklikler yapılarak, göç, sığınma ve iltica hususları Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma sütununda beşinci başlık olan “Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı” kapsamına dahil edilmiştir.²¹ Görüldüğü üzere, Lizbon Antlaşması'ndaki ana hedef Avrupa Birliği'nin uluslararası karakterinin kuvvetlendirilmesi ve bu süreçte ortaya çıkabilecek demokratik meşruiyet problemlerinin ortadan kaldırılması olmuştur. Bu bağlamda, ortak göç politikasının oluşum süreci göz önünde bulundurulursa, Lizbon Antlaşması göç, iltica ve sığınma gibi konularda üye devletlerin tercihlerinin, gereksinimlerinin ve beklentilerinin ötesinde bir karar alma prosedürüne işaret etmektedir.

²¹ <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>

Bu bağlamda, Lizbon Antlaşmasıyla birlikte atılan en önemli adımlardan biri Birliğin karar alma süreçlerinde nitelikli çoğunluk uygulamasının yaygınlaşması olmuştur. Antlaşmanın ilgili maddesi uyarınca Konsey’de “daha etkin bir işleyiş ve esneklik sağlanması” amacıyla nitelikli çoğunluk sistemine geçilmesi öngörülmüş ve bu uygulamanın uzlaşmayla karara varılan ‘iltica, göç, sınırlar, polis ve adli konularda iş birliği’ alanlarını da içerecek biçimde genişletilmesi kararlaştırılmıştır (Oğurlu, 2008: 19; Özer, 2011: 125). Nitelikli çoğunluk sistemine geçilerek, göç, iltica ve sığınma gibi ihtilaflı alanlarda ortak karar almayı neredeyse imkânsız hale getiren oy birliği uygulamasından da bazı istisnalar haricinde vazgeçilmiştir. Sonuç olarak, ortak göç politikaları söz konusu olduğunda karara varma hızı artmış ve Birliğin konuyla ilgili olarak hareket alanı oldukça genişlemiştir. Ayrıca, Avrupa Birliği’nin yetkili organları göç konusunda düzensiz göçü güvenlik sorunlarıyla bağdaştıran ve dış sınır denetimlerini fazlasıyla önemseyen dışsallaştırıcı anlayışı aşma yönünde önemli bir adım atmış, düzenli göçün yönetimi konusunda da yetki ve sorumluluk sahibi olması açısından göç konusunun giderek yoğunlaşan uluslararası karakteriyle birlikte Avrupalılaşmasına yönelik kritik bir gelişim göstermiştir.

Ayrıca Lizbon Antlaşmasıyla birlikte Birliğin ilgili kurumlarının (Parlamento ve Konsey başta olmak üzere) göçün yönetimi konusunda görevlerinin kapsamı da oldukça genişlemiştir. Bu bağlamda Antlaşmanın 79. Maddesi’nin 1. Fıkrasına göre “Birlik, her aşamada, göç hareketlerinin etkin yönetimini, üye devletlerde yasalara uygun olarak ikamet eden üçüncü ülke uyruklarına adil muamelede bulunulmasını, yasa dışı göçün ve insan ticaretinin önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi için daha sıkı tedbirler alınmasını sağlamak amacıyla, ortak bir göç politikası geliştirir.” Aynı maddenin 2. Fıkrasında ise Avrupa Birliği’nin göç politikalarının kapsama alanı şöyle açıklanmıştır: “(a) aile birleştirme amaçlı olanlar da dahil, giriş ve ikamet koşulları ile üye devletler tarafından uzun süreli vize ve ikamet izinlerinin verilmesine ilişkin standartlar, (b) diğer

üye devletlerde dolaşım ve ikamet etme serbestisini düzenleyen koşullar da dahil, bir üye devlette yasalara uygun olarak ikamet eden üçüncü ülke uyruklarının haklarının tanımlanması, (c) izinsiz olarak ikamet eden kişilerin sınır dışı edilmesi ve geri gönderilmesi de dahil, yasadışı göç ve izinsiz ikamet, (d) özellikle kadın ve çocuk ticareti olmak üzere, insan ticaretiyle mücadele.”²²

Bununla birlikte, Lizbon Antlaşmasıyla Birlik kurumlarına tanınmış belki de en kritik yetki, geri kabul anlaşmalarıyla ilgilidir. Antlaşmanın yine 79. Maddesi’nin 3. Fıkrasında bu konu şu şekilde ifade edilmiştir: “Birlik, üye devletlerden birinin topraklarına girme, bu topraklarda bulunma veya ikamet etme koşullarını karşılamayan veya artık karşılamaz hale gelen üçüncü ülke uyruklarının, uyruğu oldukları veya geldikleri ülke tarafından geri kabul edilmeleri için üçüncü ülkelerle anlaşmalar akdedebilir.”²³ Birliğe ilk kez Tampere Programı kapsamında tanınan üçüncü ülkelerle geri kabul anlaşması yapma yetkisi, Lizbon Antlaşmasıyla genişletilmiş ve uluslararası düzeydeki yasal zemini güçlendirilmiştir. Böylelikle üye ülkelerin ikili antlaşması olmasa bile Birliğin yapacağı geri kabul antlaşmaları ile üye ülkelere herhangi birine yasalara aykırı olarak giren veya yasal olarak girdikten sonra yasa dışı konuma düşen üçüncü ülke vatandaşlarının uyrukları oldukları ya da geldikleri ülkelere iade edilmelerinin yolu açılmıştır (Turgay, 2022: 161).

Lizbon Antlaşması ile Birlik üyesi devletlerin sığınma sistemleri arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması hedeflenmiş; böylece göç ve göçmen rejimi, üye devletlerin ulusal politika ve uygulamalarından bağımsızlaştırılmış, ortak sınır anlayışı ve kontrolü ile de uluslararası bir nitelik elde etmiştir (Kanat ve Aytac, 2018: 62). Ayrıca, iç güvenliğin sağlanması ve dış sınırların entegre bir şekilde yönetimine dair hususlar ilk kez antlaşma kapsamına alınırken; ikamet süresi bitmesine rağmen Birlik üyesi ülkelere

²² <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>

²³ <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>

yasa dışı olarak ikamet etme halinde olanlar ile ilgili üye devletlere izinsiz giriş yapanların sınır dışı edilip geri gönderme mekanizmasına başvurulacağı belirtilmiştir (Üzgöker ve Batı, 2016: 5). İlâveten, Lizbon Antlaşmasıyla gelen bir başka yenilik olarak, ‘Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi’ adı altında yeni bir organ meydana getirilmiş, böylelikle göç olgusunun dış politik unsurlarını da içerecek biçimde göç ile dış politika arasındaki ilişkiselliği dikkate alacak etkin bir ortaklık mekanizmasının inşa edilmesi karara bağlanmıştır.

Dahası Lizbon Antlaşmasıyla, iç sınır kontrollerine son verilmesi, sığınma, göç ve dış sınır denetimlerine dair ortak bir politika çerçevesinin belirlenmesi, kademeli olarak dış sınırların entegre yönetimine geçiş yapılması, üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik tek tip sığınma, ikincil koruma ve geçici koruma statülerinin belirlenmesi, bu statülerin tanınması ve geri alınmasına ilişkin ortak usul ve prosedürlerin benimsenmesi gibi hedeflere yer verilmiş; iç güvenlik, göç, sığınma ve dış sınırların entegre yönetimi konuları ilk defa bir antlaşma çatısı altında düzenlenmiştir (Bozkurt, Özcan ve Köktaş, 2011: 83-84). Bu anlamda, sığınma prosedürleri konusunda Birliğe yeni sorumluluklar yüklemesi ve Adalet Divanı ile Parlamento gibi Birlik organlarının rolünü kuvvetlendirerek göç politikalarındaki kurumsal yapının geliştirilmesi nedeniyle Lizbon Antlaşması ortak göç politikası oluşturulmasına yönelik atılan adımlar arasında önemli bir yere sahiptir (Kaunert ve Le’Onard, 2012: 15).

2.3.2.14. Avrupa Göç ve İltica Paktı

2008 Yılında kabul edilmiş olan Avrupa Göç ve İltica Paktı, Birliğin ortak göç politikası yolculuğunda kritik evrelerden birini oluşturmaktadır. Pakt, özellikle düzensiz göçün içinden çıkılması oldukça zor ve karmaşık bir yapıya kavuştuğu dolayısıyla düzensiz göçü ortadan kaldırma hayaliyle atılan adımların gerçekçilikten ne denli uzak olduğu vurgusunu yapmıştır. Bu nedenle, Avrupa Göç ve İltica Paktı göçü yalnızca bir

tür güvenlik sorununa indirgemenin meselenin tüm boyutlarıyla ele alınmasının önüne geçmesi bakımından tehlikeli olabileceği yönünde uyarıda bulunmuştur. Ek olarak, pakta göre, 2008 yılına değin her ne kadar Avrupa Birliği'nin göç yönetimi konusunda hukuki çerçeve oluşumuna yönelik önemli adımlar attığı kabul edilse de ortak göç politikası adına özellikle uygulamada daha çok gelişime ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.²⁴ Bu bağlamda, Avrupa Göç ve İltica Paktı, ortak bir göç ve iltica politikası meydana getirmek için birlik üyesi devletleri iş birliğine davet etmiş, üye devletlerin yönetimleri ile Avrupa Birliği kurumları arasındaki görev, yetki ve sorumlulukların açıkça belirlenmesi gerektiğinin altını çizmiş, Avrupa Sığınma Destek Ofisi'nin kurulması yönünde çağrıda bulunmuş ve yasa dışı göçe dair bilgi paylaşımını teşvik etmeye çalışmıştır.

Paktın üzerine inşa edildiği beş temel ilke ise şöyledir: (i) Her bir üye devletin kendi öncelikleri ve gereksinimleri doğrultusunda göç alım kapasitelerinin kendilerinin belirlediği şekliyle dikkate alınarak göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu teşvik etmek adına yasal göçün düzenlenmesi, (ii) yasadışı göçmenlerin menşe ülkelere ya da transit ülkelere geri gönderilmelerinden emin olmak kaydıyla yasadışı göçün kontrol altında tutulması; (iii) dış sınır kontrollerinin daha etkin bir hale getirilmesi, (iv) iltica için bir Avrupa çerçevesi meydana getirilerek, tek bir sığınma prosedürü ve mülteciler için tek bir statü uygulamasına geçilmesi, (v) menşe ve transit ülkelerle göç ve kalkınma arasındaki etkileşimi desteklemek amacıyla kapsamlı iş birliklerinin kurulması (Canpolat ve Arıner, 2012: 14). Düzensiz göçle mücadeleye ek olarak yasal göçün düzenlenmesi ve düzenli göçmenlerin sosyal entegrasyonu gibi o zamana kadar pek dikkate alınmayan konuları da içeren pakt, göçe bütünlüklü bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Bu bağlamda, üye ülkelerin işgücü piyasaları, barınma, sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik alanlarındaki kapasitesinin göz önünde bulundurulması, göçmenlerin suç ağları tarafından sömürsünün engellenmesi gerektiği önemle belirtilmiş ve bu nedenle göçün daha iyi

²⁴ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13440-2008-INIT/en/pdf>

yönetilmesi ve iç sınırların kaldırıldığı bir Avrupa Birliği'nin gerektirdiği gibi, birlik düzeyinde artırılmış bir ortaklık çağrısında bulunulmuştur.²⁵ Avrupa Göç ve İltica Paktı her ne kadar güvenlik kaygılarından kaynaklanan politikaları rafa kaldırmaya da yasal göçü de hesaba katan ve göçü çok yönlü ve daha kapsamlı bir yaklaşımla ele almaya çalışan içeriği bakımından bir sonraki alt bölümde inceleyeceğimiz Stockholm Programının altyapısını oluşturmaktadır.

2.3.2.15. Stockholm Zirvesi / Programı

Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe girmesinden çok kısa bir süre sonra 2009 yılında kabul edilen Stockholm Programı, Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı oluşum sürecinin üçüncü beş yıllık aşamasına işaret etmiş, 2010 ile 2014 yılları arasındaki dönemde ortak göç ve iltica politikasının yanı sıra vatandaşlık, güvenlik, adalet alanlarında da Birliğin etkinliklerinin gelişimine yönelik bir yol haritası sunmuştur. Bununla birlikte, programın asıl hedefi, göç hareketliliklerini tüm boyutlarıyla ele alarak sistematik, kapsamlı ve uygulanabilir bir ortak göç politikasının meydana gelmesine katkıda bulunmaktır. Program, özgürlük, güvenlik ve adalet alanlarında atılması gereken en doğru adımların belirlenmesine yönelik olarak altı temel öncelik belirlemiştir:

1. Vatandaşlık Haklarının İyileştirilmesi - Haklar Avrupası: Avrupa Birliği vatandaşlığının somutlaşması gerekmektedir. Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı hukuki olarak ve insan hakları bağlamında, Temel Haklar Şartı'na ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne dayandırılarak vatandaşların temel hakları korumalıdır.²⁶

2. İnsan Hayatının Kolaylaştırılması - Hukuk ve Adalet Avrupası: Avrupa Birliği'nde bir adalet alanı oluşumuna hız verilmelidir. Adalet erişiminin kolaylaşması

²⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13440-2008-INIT/en/pdf>

²⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:115:FULL> , s. 8-11.

adına geliştirilen mekanizmalar aracılığıyla Birliğin her noktasında insanların haklarını arayabilir hale gelmeleri gerekmektedir.²⁷

3. Koruyan bir Avrupa: Avrupa Birliği içinde güvenliği daha da geliştirmek, böylelikle vatandaşlarının can güvenliğini korumak ve organize suçlarla, terörizmle ve diğer tehditlerle mücadele etmek amacıyla bir iç güvenlik stratejisi meydana getirilmeli, bu bağlamda üye devletler arasındaki iş birliği artırılmalıdır.²⁸

4. Küreselleşmiş Bir Dünya’da Avrupa’ya Erişim: Avrupa Birliği Konseyi’ne göre, iş insanları, öğrenciler, işçiler, bilim insanları, turistler, uluslararası korunmaya muhtaç kişiler ve Birlik topraklarına girmek adına hukuki gerekçelere sahip olan kişilerin Avrupa Birliği’ne erişimi daha etkin ve verimli olmalıdır. Entegre sınır yönetimi bağlamında Birlik, düzensiz göçü ve uluslararası suçları engellemeye ve ileri seviyede güvenlik tesis etmeye dair tedbirler alırken, birlik üyesi ülkelerin topraklarına yasal girişi de kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Avrupa Birliği’nin dış sınırlarında göçmenlerin kabulü hususunda FRONTEX’in ve Avrupa İltica Destek Ofisi’nin etkinliklerinin eşgüdümlü hale gelmesi gerekmektedir.²⁹

5. Göç ve İltica Konularında Sorumluluk, Dayanışma ve Ortaklık Avrupa’sı: Bu öncelik kapsamında, bir önceki alt bölümde değindiğimiz Avrupa Göç ve İltica Paktı’nda ortaya konan 5 temel prensip tekrarlanmıştır: (i) Her bir üye devletin kendi öncelikleri ve ihtiyaçları uyarınca göç alım kapasitelerinin kendilerinin belirlediği şekliyle dikkate alınarak göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu teşvik etmek adına yasal göçün düzenlenmesi, (ii) yasadışı göçmenlerin menşe ülkelere ya da transit ülkelere geri gönderilmelerinden emin olmak kaydıyla yasadışı göçün kontrol altında tutulması, (iii) dış sınır kontrollerinin daha etkin bir hale getirilmesi, (iv) iltica için bir Avrupa çerçevesi meydana getirilerek, tek bir sığınma prosedürü ve mülteciler için tek bir statü

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:115:FULL> , s. 11-17.

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:115:FULL> , s. 17-26.

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:115:FULL> , s. 26-27.

uygulamasına geçilmesi, (v) menşe ve transit ülkelerle göç ve kalkınma arasında etkileşimi desteklemek amacıyla kapsamlı iş birliklerinin kurulması.³⁰

6. Küreselleşmiş Bir Dünya’da Avrupa – Özgürlük, Güvenlik ve Adaletin Dış

Boyutu: Avrupa Birliği'nin genel politikalarına Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı'na yönelik politikalarının dış boyutunun daha fazla entegre edilmesi gerekmektedir. Bunun nedeni, Adalet Güvenlik ve Özgürlük Alanı'nın kuvvetli bir dış boyut yapılanması olmadan kurulmasının imkânsız olmasıdır.³¹

Stockholm programının yukarıda sıraladığımız altı temel önceliğinin yanında göç özelinde de belirli hedefler belirlediğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu öncelikler perspektifinde Stockholm Programı'nın göçle ilgili hedefleri şu şekilde sıralanabilir: (i) üçüncü ülkeler ile iş birliğinde (geri kabul anlaşmaları, hareketlilik ortaklıkları, bölgesel koruma programları, döngüsel göç düzenlemeleri vb.) en öncelikli alan olarak kabul edilen Göçe Yönelik Küresel Yaklaşımı geliştirmek; (ii) göçün kalkınma üzerindeki olumlu etkilerini en yüksek seviyeye çıkarmak; (iii) göç ile işgücü piyasası ihtiyaçlarını bir arada tutmak adına uyumlu politikaları hayata geçirmek; (iv) düzenli göçmenler için Avrupa statüsü doğrultusunda pro-aktif uygulamalar gerçekleştirmek; (v) bir Avrupa Birliği entegrasyon gündemi oluşturmak; (vi) düzensiz göç hususunda daha etkin kontroller ve denetimler yapmak; (vii) refakatsiz göçmen çocuklara dair ortak bir Avrupa Birliği yaklaşımı oluşturmak; (viii) dış sınırların yönetimine yönelik bütünleşmiş bir yaklaşımı takip etmek; (ix) Birlik içindeki düzenli göç ile ilgili olarak, serbest dolaşım haklarının tam olarak kullanılmasını temin etmek (Akt. Turgay, 2022: 158).

Stockholm Programı kapsamında göçe yönelik kabul edilen hedeflerden hareketle, programın önceki hukuki ve siyasi Birlik girişimlerine nazaran hiç olmadığı kadar düzenli göç vurgusu yaptığını belirtmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda, üye

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:115:FULL> , s. 27-33

³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:115:FULL> , s. 33-38.

Ülkelerin nüfuslarının giderek yaşlandığı ve Birlik genelinde nüfus artış hızının da gitgide azaldığı hesaba katılırsa, Avrupa Birliği hem nüfusunu dengelemek hem de genç işgücüne duyduğu gereksinimi gidermek adına yasal göçü belirli şartlarla teşvik ettiğini Stockholm Programı aracılığıyla duyurmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasındaki misafir işçi döneminden farklı olarak Birlik artık nitelikli işgücüne daha çok ihtiyaç duyduğu için işgücü göçüne dair hareketlilikleri ince eleyip sık dokumak eğiliminde olmaya başlamıştır. Bu anlamda, düzensiz ve vasıfsız göçmenlerin aksine ye ülkelerdeki işgücü piyasalarında yer almaya 'layık' olan nitelikli göçmenlerin Avrupa Birliği'ne erişimlerinin kolaylaştırılması hedeflenmiştir.

Dahası, söz konusu nitelikli göçmenlerin de serbest dolaşımdan yararlanarak AB içinde de hareketliliklerinin garanti altına alınması amaçlanmış, ekonomik olarak 'işlevselliği' olan bu göçmenlerin Avrupa toplumlarına uyumları için de politikalar geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, Birlik düzenli ve nitelikli göçmenlerin temel haklarından ziyade ye ülkelerin kalkınmasını ve dolayısıyla kendi vatandaşlarının refah seviyelerinin muhafaza edilmesini öncelemiştir. Diğeryandan, Stockholm Programı, iltica ve sığınma konularında da AB'ye takip edebileceği bir yol haritası sunmuştur. Program 2012'ye kadar ortak bir iltica sisteminin kurulmasıyla sığınma prosedürlerinin ve uluslararası koruma statülerinin tek tipleştirilmesini, Birlik yesi devletler arasındaki yük paylaşımına dair dengeleme mekanizmalarının oluşturulmasını, insan ticareti ile göçmen kaçakçılığına karşı mücadele için daha fazla gayret ve dayanışma olması gerektiğini, olası sığınma taleplerinin önünü almak adına üçüncü ülkelerle iş birliğini kuvvetlendirecek mali mekanizmaların oluşumunu ve ortaklıkların sağlamlaştırılmasını öngörmektedir (Yıldırım, 2016: 133-140).

Daha nceki alt bölümlerde de değinildiği üzere zgrlk, Güvenlik ve Adalet Alanı'nın gelişimi dahilinde uygulamaya sokulan ilk girişim olan Tampere Programı'nda özgürlük bazlı bir tutum söz konusuydu ve güvenlik anlayışı görece ikincil konumdaydı.

Ancak 11 Eylül saldırıları ve 2004 yılında Madrid’de gerçekleşen terör eylemleri nedeniyle, söz konusu sürecin ikinci evresine işaret eden Lahey Programı’nda güvenlik, özgürlüğe göre daha ön plandaydı. Stockholm Programı’nın ise Göçe Yönelik Küresel Yaklaşımın da etkisiyle daha dengeli bir bakış açısı sergilemeye çalıştığı hatta insan hakları vurgusunun öncülü olan programlara göre daha güçlü olduğu iddia edilebilir.

Hem düzensiz göçle mücadelede dış sınır kontrollerinin sıkılaştırılması yöntemine bel bağlanması hem de Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım ve geri kabul anlaşmaları kapsamında Birliğin üçüncü ülkelerle iş birliğine girip göçü dışsallaştırarak kontrol altında tutma eğilimi programın formülasyonunda güvenlik temelli görüşün ağır bastığını kanıtlar niteliktedir. Örneğin, FRONTEX’in yetki ve sorumluluklarının artırılmasına ve Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi’nin (EUROSUR) geliştirilmesine yönelik çağrıda bulunulması veya entegre sınır yönetimi sisteminin öneminin vurgulanması gibi birçok noktada Stockholm Programı, özgürlüğe nazaran güvenliği öncelemiş, bu nedenle göç konusunu ele alış biçimi, lanse edildiği kadar bütünlükçü ve dayanışmacı olamamış, AB’nin ortak göç politikalarında hükümetlerarası yaklaşımın etkinliğini azaltamamıştır.

2.4. Avrupa Birliği’nin Düzensiz Göçle Mücadele Araçları

2.4.1. FRONTEX

11 Eylül saldırıları sonrası ABD’nin teröre karşı küresel bir savaş açması ve terör saldırılarının küresel boyut kazanmasının yanında AB üyelerine yönelik göç akınlarıyla giderek artan sığınma talepleri, Birliğin göçe ve özellikle de düzensiz göçe dair bakış açısını çok olumsuz etkilemiştir. Göç konusu bir kamu düzeni problemi olarak algılanmaya ve üye ülkelerdeki güvenlik problemlerinin kökenlerinden birinin de toplumlarda giderek artan göçmen sayısı olduğu varsayılmaya başlamıştır. Bu bağlamda, 2003’te yapılan Selanik Zirvesi’nde Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı’nın (FRONTEX) tohumları atılmıştır.

Bu zirvede AB'nin dış sınırlarının korunup kontrol altında tutulması ve girişlerin denetlenmesi için yeni bir birim oluşturulması için çalışmalara başlanmıştır. Böylelikle, AB Komisyonu, FRONTEX'in birim olarak öncülü olan ve entegre sınır yönetimi sisteminden sorumlu olan 'Dış Sınır Uygulayıcıları Ortak Birimi'nin kurulmasını önermiştir. Bu birimin görevleri, *ad hoc* biçimde meydana getirilen merkezlerdeki (Almanya, İngiltere, İtalya, Avusturya, İspanya, Finlandiya ve Yunanistan) ulusal projelerinin eşgüdümünü sağlamak ve sınır yönetimini denetlemek olmuştur (İrdem, 2018: 97). Geçici merkezlerin kurulmasından yaklaşık olarak iki yıl sonra ise, Avrupa Birliği Konseyi Dış Sınır Uygulayıcıları Ortak Birimi'nin işleyiş usullerinin geliştirilmesi amacıyla 2004 yılında FRONTEX'in kurulması kararlaştırılmıştır.³²

FRONTEX'in oluşturulmasında, üç gelişme kritik öneme sahiptir: (i) Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle dört milyondan fazla mültecinin Avrupa Birliği'nin kapısına dayanması, (ii) 11 Eylül saldırıları, (iii) 2004 yılındaki genişlemeye ilgili olarak Birliğin dış sınırlarda yeterli güvenliği sağlamaya dair kaygısı (Leonard, 2010: 34). FRONTEX'in temel görevleri ise şöyle sıralanabilir: (I) Dış sınırların yönetimi konusunda Birlik üyesi devletler arasında operasyonel ortaklığın eşgüdümünden sorumlu olmak, (II) ortak eğitim standartlarının oluşumu ve ulusal sınır muhafızlarının eğitimine yönelik Avrupa Birliği üyesi devletlere destek sağlamak, (III) risk analizleri yapmak, (IV) dış sınırların denetimi ve gözetimi hakkında araştırmalar yapmak, (V) dış sınırlarda nispeten teknik ve operasyonel destek gerektiren konularda üye devletlere yardım etmek, (VI) ortak geri gönderme operasyonlarının gerçekleştirilmesinde üye devletlere destek vermek, (VII) göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi sınır ötesi suçlarla mücadele etmek, (VII) iltica başvurusu reddedilen göçmenlerin menşe veya transit ülkelere geri dönmelerini

³² <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/tasks-mission/>

sağlamak, (VIII) menşe veya transit ülkelere geri dönen göçmenlere, söz konusu ülkelere yeniden entegre olmaları adına, yardım etmek.³³

Avrupa Birliği'nin dış ilişkileri kapsamında, FRONTEX'in üçüncü ülkelerle ve uluslararası örgütlerle iş birliği yapma hakkı bulunmaktadır. Ayrıca ajans, Birlik içinde üst seviyede güvenlik temin etmek ve Avrupa Birliği vatandaşlarının yararlandığı serbest dolaşım sistemini kontrol altında tutup üçüncü ülke vatandaşlarının dolaşımını denetlemek hedefiyle gelişmiş bir operasyonel yetkiyle donatılmıştır. Bu bağlamda, FRONTEX tehlike algıladığı sınırlarda fiili denetimler yapabilirken, en az bir Birlik üyesi devlete komşu olan üçüncü ülkelerin topraklarında ortak operasyonlar düzenleyebilmektedir.³⁴

Her ne kadar, özünde sınır güvenliğinden sorumlu bir birim olsa da FRONTEX, özellikle Arap Baharı sürecinden sonra göç yönetimi konusunda daha pro-aktif bir rol oynamaya başlamıştır. Bu dönemde, AB'ye yönelen göç akınlarını engellemek için sığınmacılara karşı yapılan insanlık dışı muamele ve askeri operasyonlar ortak göç politikasının olmazsa olmaz unsuru olan temel hakların gözetilmesi ilkesiyle uyuşmamıştır. FRONTEX eşgüdümünde düzenlenen operasyonlar uluslararası koruma rejiminin temel prensiplerinden biri olan 'geri göndermeme' ilkesine aykırıdır; bu duruma paralel şekilde, operasyonlar sonucu yakalanan tüm göçmenler 'yasadışı' olarak nitelendirilmekte ve böylece AB üyesi devletlerin kurallarına tamamen riayet edebilecek potansiyel sığınmacı ve mültecilerin de girişi engellenmektedir (İrdem, 2018: 101).

2.4.2. EUROPOL

Kısaca EUROPOL olarak anılan Avrupa Polis Teşkilatı'nın kökleri, Avrupa Topluluğu'nun, Petrol Krizi'nin yarattığı ekonomik durgunluk nedeniyle, belki de ilk

³³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R2007> , s. 4-6.

³⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R2007> , s. 4.

ciddi ekonomik sınavını verdiği ve göç konusunun güvenlik sorunuyla eşleştirilişinin başlangıcı olarak da bilinen 1970’li yıllara dayanmaktadır. Yukarıda da ele alındığı gibi, bu dönemde kurulmuş olan Trevi Grubu kapsamında, Topluluk içinde güvenliği sağlanması ve dış sınırları korunması adına ortak bir birimin tesis edilmesi fikri ortaya atılmıştır. Maastricht Antlaşması’nda tanımlanan üçüncü sütunun (Güvenlik Güçleri ve Adalet Alanında İşbirliği) altında bu amaçlara hizmet edecek bir polis birimin kurulması öngörülmüş, 1998 yılında ise resmen Avrupa Polis Teşkilatı adı altında Lahey merkezli olarak kurulmuş ve 1999 yılında da çalışmalarına başlamıştır.

2010 Yılında da resmi bir Avrupa Birliği ajansı olmuştur. EUROPOL’ün görevleri şu şekilde listelenebilir: (i) Bilgi ve istihbarat toplayıp analiz etmek, (ii) Birlik üyesi devletler arasında bilgi ve istihbarat paylaşımını sağlamak, (iii) üye devletlerin yetkili birimlerini suç unsuru bulunan herhangi bir durum hakkında bilgilendirmek, (iv) Avrupa Birliği’nin üyesi olan devletlerdeki soruşturmalara yardımcı olmak ve toplanan bilgilerden oluşan bir ağ oluşturmak (Ovalı, 2006: 90).

Bu bağlamda, uyuşturucu kaçakçılığı, düzensiz göç, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, bilişim suçları, organize dolandırıcılık, kara para aklama, kalpazanlık, mali suçlar, fikri mülkiyet suçları, terörizm ve sınır ötesi suçlar da EUROPOL’ün yetki ve etkinlik alanında yer almaktadır.³⁵ Söz konusu suçlarla ve yasa dışı durumlarla mücadele ederken EUROPOL’ün Birlik üyesi devletlere ek olarak birçok üçüncü ülkelerle ve uluslararası örgütlerle iş birlikleri kurduğunu da belirtmemiz gerekmektedir. FRONTEX örneğinde olduğu gibi EUROPOL’ün de en önemli fonksiyonlarından biri sürekli olarak risk analizleri yapmasıdır. Bu bağlamda, EUROPOL uluslararası suçlar ve terörizm başta olmak üzere çeşitli yasa dışı faaliyetlerle ilgili düzenli olarak projeksiyonlar tasarlayıp rapor halinde Birlik üyesi devletlerle bilgi paylaşımında bulunmaktadır.

³⁵ <https://www.europol.europa.eu/about-europol>

2.4.3. EURODAC

2000’de Konsey kararı ile kurulması öngörölüp 2003’te yürürlüğe giren Avrupa İltica Daktiloskopi Veri Tabanı (EURODAC) tüm üye devletlerin ilgili birimlerinin erişebildiği bilgisayar ortamında yer almakta olan merkezi parmak izi tanımlama veri tabanıdır. Bu sistem, sığınma başvurusunda bulunan üçüncü devlet vatandaşlarının veya vatansız kişilerin parmak izlerini kolay ve hızlı bir şekilde birbiriyle karşılaştırmakta ve kişinin daha önce başka bir üye ülkede uluslararası koruma talebinde bulunup bulunmadığını tespit etmektedir (Çakran ve Eren, 2017: 17). Bu bağlamda EURODAC, AB’nin düzensiz göçle mücadelesinde kullandığı en önemli ve etkin aygıtlardan biridir. Yasadışı yollarla AB topraklarına giren üçüncü ülke vatandaşlarının parmak izi alınarak bu kişilerin daha sonra Birlik üyesi devletlere mülteci statüsünü elde etmek için başvurmaları halinde sistemdeki kayıtları ve statüyü değerlendiren üye devlete iletilmekte ve Dublin Sözleşmesi gereği, kişiler güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmektedir (Schuster, 2002: 404). Ayrıca, EURODAC, herhangi bir sığınmacının ya da göçmenin mültecilik statüsü kazanmak için birden fazla AB üyesi devlete başvuru yapabilmesini engellemektedir. Söz konusu kişinin parmak izi bilgileri ilk kez başvuru yaptığı üye ülkede EURODAC sistemine yüklendiği anda, başka bir ülkede mültecilik talebinde bulunabilmesi imkânsız hale gelmektedir. Mültecilik başvurusu herhangi bir nedenle reddedilen göçmen, parmak izi bilgileri EURODAC sisteminde yer aldığı için, bir daha mültecilik talebinde bulunamamakta ve Avrupa Birliği topraklarını terk etmek zorunda kalmaktadır. Böylece EURODAC, hem AB sığınma politikasının kötüye kullanılma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır, hem de her göçmen yalnızca bir üye devlete başvuru yapabildiği için başvurunun değerlendirme sürecinde herhangi bir karmaşa çıkmasının önüne geçilmektedir. İlaveten, EURODAC’ın mükerrer mültecilik başvurusunun önüne geçmesi aynı zamanda üye devletleri gereksiz bir iş yükünden kurtarmakta, söz konusu AB ülkeleri arasında da yük dağılımının dengeye gelmesine katkıda bulunmaktadır.

2.4.4. EUROSUR

2013 Yılında alınan Konsey kararıyla kurulan Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi (EUROSUR) Birliğin düzensiz göçle güvenlik odaklı bir şekilde mücadele ederken başvurduğu bir başka kurumsal araçtır. Adından da anlaşılacağı üzere EUROSUR'un başlıca görevi Avrupa Birliği'nin dış sınırlarını sürekli olarak gözlemleme ve bu yolla düzensiz göçü ve çeşitli ihmal, aksaklık veya uluslararası kriminal faaliyetler sonucu ortaya çıkabilecek göçmen ölümlerini engelleme üzerinedir. Bununla birlikte, FRONTEX ve EUROPOL'den farklı olarak EUROSUR, operasyonel etkinliklere girişmekten ziyade, temelde Birlik üyesi devletlerle yapılan bilgi paylaşımı ve iş birliğine odaklanan bir sistemdir. Söz konusu bilgi paylaşımı ve ortaklıklar aracılığıyla EUROSUR, üye devletlerin dış sınırların durumuyla ilgili farkındalığını ve herhangi bir probleme hızlı ve doğru biçimde reaksiyon gösterebilme yeteneğini arttırmayı hedeflemektedir. Bununla beraber, farklı yöntemlerle olsa da EUROSUR da tıpkı daha önce ele aldığımız diğer Birlik kurumları gibi Avrupa Birliği ülkelerine yönelik düzensiz göç ve uluslararası suçlarla mücadele etmeyi ve göçmenlerin can güvenliğinin korunmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bununla birlikte, EUROSUR, FRONTEX tarafından işletilmekte ve FRONTEX'in bir tür alt kuruluşu olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Bu bağlamda EUROSUR, FRONTEX'in günlük işleyişi için oldukça kritik bir öneme sahiptir. Zira, EUROSUR kara, deniz ve hava sınırlarının gözetimi de dahil olmak üzere sınır yönetiminin birçok yönünü kapsamakla birlikte aynı zamanda sınır geçiş noktalarındaki giriş kontrollerine, sınır operasyonlarına ve entegre sınır yönetimi planlamasına destek sağlamaktadır. Bu bağlamda, EUROSUR Birlik üyesi devletler arasındaki ortaklıkların artması ve güçlenmesi adına çalışmakla birlikte FRONTEX'ten gelen operasyonel bilgileri ve istihbaratı koordine edip AB üyesi devletlerle paylaşarak, FRONTEX'in de söz konusu ülkelerle arasındaki iş birliklerini düzenlemektedir. Ek olarak, özellikle uydu

teknolojisinin de getirileri aracılığıyla elde edilen bilgi ve istihbaratın kalitesi ve kapsamı artıkça EUROSUR'un üçüncü ülkelerle ve uluslararası örgütlerle gerçekleştireceği bilgi ve istihbarat paylaşımı ile ortaklıkların da artması planlanmaktadır.

2.4.5. EUROJUST

İsmi EUROJUST olarak kısaltılan “Avrupa Birliği Ceza Adaleti İşbirliği Ajansı”, 2002 yılında alınan Konsey kararıyla, adli alanda gerçekleştirilmesi düşünülen iş birliklerini düzenlemesi ve desteklemesi adına 2003 yılında kurulmuştur. Bununla birlikte EUROJUST'ın kuruluş sürecinin kökenleri, 1999'da yapılmış olan Tampere Zirvesi'nde bu kurumun kurulmasını öngören Konsey kararına kadar gitmektedir. Özellikle 11 Eylül terör saldırılarından sonra terörizmin küresel boyutunun vurgulanmaya başlaması aynı zamanda terörizmle mücadelenin küreselleşmesini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, terörizm başta olmak üzere sınır ötesi suçlara karşı uluslararası iş birliklerine yönelik gereksinimin giderek arttığı da anlaşılmıştır. Böylesi tarihsel bir konjonktürde, söz konusu güvenlik ihtiyacına karşılık verebilmek adına EUROJUST kurulmuştur.

EUROJUST'ın temel görevleri ise şu şekilde sıralanabilir: (i) Üye devletlerdeki yetkili makamlardan belirli fiilleri soruşturmasını veya kovuşturmasını talep edip, diğer üye Devletlerle eşgüdüm sağlamak ve gerekirse ortak bir soruşturma ekibi oluşturarak bilgi elde etmek, (ii) üye devletlerin ilgili soruşturma ve kovuşturmalar hakkında birbirleriyle iletişim kurmasını temin etmek, (iii) üye devletlere koordinasyonun sağlanması veya iş birliğinin geliştirilmesi konusunda yardımcı olmak, (iv) Avrupa Yargı Ağı ile iş birliği yapmak, (v) özellikle EUROPOL analizlerine dayalı görüşler sunarak EUROPOL'e destek olmak, (vi) Avrupa Birliği'nin kendisinin veya üçüncü bir ülkenin dahil olduğu soruşturma ve kovuşturmalarda yalnızca bir üye devletin yetkili makamlarıyla ilgili yardımcı olmak.³⁶

³⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02002D0187-20090604> , s. 6-8.

Özetle, EUROJUST’ın en önemli görevi uluslararası suçların soruşturulması ve kovuşturulması süreçlerinde Avrupa Birliği üyesi devletlere yardımcı olmak ve bu konuda üye devlet arasında işbirlikleri düzenlemektir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, EUROJUST “terörizm, insan, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, kadın ve çocukların cinsel istismarı, siber suçlar, çeşitli sahtekarlık ve para aklama faaliyetleri gibi sınırı ötesi ağır ve örgütlü suçlarla mücadele için Avrupa Birliği üyesi devletlerin yetkililerine yardım etme” gibi temel görevler yüklenmiştir (Keskin Ata, 2013: 82-83).

2.4.6. SIS ve VIS

Schengen Anlaşması’nın yürürlüğe girdiği 1995 yılında aynı zamanda Schengen Bilgi Sistemi (SIS) de devreye girmiştir. Adından da anlaşılacağı üzere, SIS, Schengen Bölgesi’ne giriş yapan veya bu bölge içinde hareketlilik içinde olan üçüncü ülke vatandaşlarının ve Avrupa Birliği üyesi devletlerin vatandaşlarının kimlik bilgilerinin alındığı, depolandığı ve gerektiği takdirde yetkili makamlarla paylaşıldığı uluslararası bir veri tabanıdır. Yasal veya yasadışı yollarla Schengen bölgesine giriş yapan üçüncü ülke vatandaşlarının bilgileri bu sistemde toplanarak özellikle sığınma talepleri reddedilen vatandaşların başka bir Schengen ülkesine tekrar başvuru yapmasının veya güvenlik bakımından tehlike arz eden kişilerin bölgeye erişiminin önlenmesi hedeflenmiştir. Başka bir şekilde belirtmek gerekirse, SIS aracılığıyla bilgileri alınan bir göçmenin sığınma başvurusu kabul edilmezse, bu bilgi de söz konusu sisteme işleneceği için, ilgili kişinin bu noktadan itibaren başka bir ülke sığınma başvurusu otomatik olarak reddedilmektedir. Bu durum, göçmenlerin farklı Avrupa Birliği ülkelerine mükerrer sığınma talebinde bulunma ihtimalini ortadan kaldırırken Birlik üyesi ülkelerin de değerlendirmesi gereken sığınma başvurularının sayısını azaltarak idari yükünü hafifletmektedir.

Dahası, SIS Schengen ülkelerinin yetkili makamların kayıp kişiler, aranan şahıslar, Schengen bölgesine yasadışı yollarla giren kişiler, suç işlediğinden kuşku

duyulan ya da suç işlemesi kuvvetle muhtemel olan kişiler, çalıntı araçlar ve nesneler, suç aletleri, cezai suçların kovuşturulmasında veya ulusal tehditlerin ve güvenlik risklerinin önlenmesinde önemli rol oynayabilecek şahıs veya nesneler, kaybolan veya çalınan kimlik belgeleriyle ilgili bilgileri paylaşmasına ve yönetmesine imkân sağlamaktadır. Burada yetkili makamlardan kastedilen, sınır ve göç yetkilileri, emniyet amirleri, gümrük yetkilileri, adli makamlar, vize ve göçmenlik yetkilileri, araç, tekne ve uçak tescil yetkilileridir.³⁷ Yukarıda listelediğimiz kişilerin veya nesnelerin Schengen bölgesine giriş yapmaları ya da Bölge'den çıkmaları halinde SIS alarm vererek sisteme erişimi olan yetkili birimleri uyarmaktadır. 2013 yılında güncellenerek SIS II adını alan sistem, dış sınırların denetimi, serbest dolaşım, adli iş birlikleri ve kamu güvenliği alanlarında önemli katkıları olan, Birliğin en büyük bilgi veri tabanlarından biridir.

VIS olarak kısaltılan Vize Bilgi Sistemi ise Avrupa Birliği Konseyi'nin 2004 yılında almış olduğu kararla kurulmuştur. Tıpkı SIS gibi VIS adlı bilişim sistemi de Schengen üyesi olan ülkeler tarafından daha güvenli ve iç sınırların olmadığı bir bölge meydana getirebilmek amacıyla işlerlik kazanan güvenlik sistemidir. Schengen Bilgi Sistemi'nden farklı olarak VIS yalnızca vize bilgilerini depolayıp Schengen bölgesi ülkelerinin yetkili makamlarıyla paylaşmaktadır. VIS'in başlıca amaçları şöyle sıralanabilir: (i) vize değerlendirme ve kontrol süreçlerini kolaylaştırmak; (ii) vize sürecinin suistimaline karşı mücadele etmek; (iii) turistleri kimlik hırsızlığına karşı korumak; (iv) iltica başvurularına yardım etmek; (v) sınır güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak.³⁸ Küresel ölçekte insan hareketliliğinin her geçen arttığını hesaba katarsak, VIS'in Schengen bölgesi ülkelerinin özellikle üçüncü ülke vatandaşları tarafından sebebiyet verilebilecek çeşitli yasa dışı eylemlerin önüne geçilmesi yönünde oldukça faydalı bir sistem olduğunu kabul etmemiz yanlış olmayacaktır.

³⁷ <https://www.schengenvisainfo.com/security-system/sis/>

³⁸ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/visa-information-system_en

2.4.7. Geri Kabul Anlaşmaları

Düzensiz göç ile mücadele söz konusu olduğunda Avrupa Birliği'nin elindeki en etkili ve sıklıkla kullanılan araçlardan biri hiç kuşkusuz geri kabul anlaşmalarıdır. Uluslararası Göç Örgütü'nün tanımlamasına göre, geri kabul anlaşmaları, düzensiz durumdaki yabancıların anavatanlarına veya onları geri göndermek isteyen devlete ulaşmak için üzerinden geçtikleri devlete geri gönderilmeleri için devletlerin karşılıklı olarak izlemeleri gereken usulleri öngören uluslararası anlaşmalardır (Çiçekli, 2009: 21). Başka bir ifadeyle, herhangi bir AB ülkesine yasadışı yollarla giriş yapan ya da yasal şekilde giriş yapsa da yasal ikamet etme koşullarını sağlamayan veya sağlayamayan üçüncü ülke vatandaşlarının söz konusu Birlik üyesi ülkeden, ilgili düzensiz göçmenlerin vatandaşı oldukları menşe ülkeye veya transit ülkeye geri gönderilmesi için taraf devletlerce imzalanan anlaşmalar geri kabul anlaşmaları olarak ifade edilmektedir.

Diğer taraftan, geri kabul anlaşmaları son döneme özgü bir politik enstrüman değildir. Aksine Avrupa entegrasyonunun tarihini inceleyecek olursak geri kabul anlaşmalarının başlangıcı 1950'li yıllara kadar gitmektedir. Bu kadar uzun bir süreçte yayıldıkları için de geri kabul anlaşmaları literatürde üç ayrı nesil halinde gruplandırılmaktadır. 1950 ve 60'lı yıllardaki ilk nesil geri kabul anlaşmaları, Schengen bölgesi ortaya çıkmadan önce Batı Avrupa ülkeleri arasında imzalanmış ve İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen sınırlar sonucunda yerinden edilen grupların uygun ülkelere veya bölgelere yerleştirilmesini hedeflemiştir. İkinci nesil geri kabul anlaşmaları, 1989 yılından itibaren Doğu Bloğu'nun dağılması sonucu ortaya çıkan siyasi karışıklıkların ve ihtilafların yoğun olduğu bir dönem olan 1990'lı yıllarda Orta ve Doğu Avrupa ülkeleriyle imzalanmıştır. Üçüncü nesil geri kabul anlaşmaları ise 2000 yılı sonrasındaki dönemde Avrupa Birliği ile çeşitli üçüncü ülkeler arasında imzalanan ve vatansız kişileri de kapsayan anlaşmalardır (Akkaraca-Köse, 2014: 8-12).

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere, Avrupa Topluluğu'nun 1970'li yıllara kadar uzanan ortak göç politikası arayışları 2000'li yılların başına kadar büyük oranda hükümetlerarası düzlemde seyretmiştir. Her ne kadar, çeşitli antlaşmalarda, programlarda, zirvelerde veya hukuki metinlerde topluluğun veya birliğin uluslarüstü yetki ve sorumlulukları vurgulansa da uygulama söz konusu olduğunda Avrupa Birliği üyesi olan devletler ulusal çıkarları doğrultusunda özellikle göç yönetimi gibi ihtilaflı konularda egemenlik haklarından vazgeçmek istememiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, bu bağlamda, 1997 yılında imzalanmış olan Amsterdam Antlaşması önemli bir kırılmaya neden olmuştur. Daha açıkça ifade etmek gerekirse, Amsterdam Antlaşması, Avrupa Birliği kurumlarına seyahat özgürlüğü için gerekli olan göç, özel hukuk, medeni usul hukuku gibi alanlarda ikincil mevzuat oluşturma yetkisi vermiş; böylelikle Avrupa Birliği kurumları göç, iltica ve sınır kontrolleri alanlarında yeni yetkiler kazanmış ve en önemlisi üçüncü ülkelerle bu alanlarda anlaşma yapma yetkisine kavuşmuştur (Batır, 2017: 590; Misafir, 2022: 64). Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği 1999 yılında düzenlenmiş olan Tampere Zirvesi'nde de ilk kez verilen bu yetkinin uygulamaya dönüştürülmesi için çağrıda bulunulmuştur. Lizbon Antlaşmasıyla da Birliğe tanınan geri kabul anlaşmalarına taraf olma hakkı daha da genişletilmiş ve hukuki bir zemine oturtulmuştur. Bir başka ifadeyle geri kabul anlaşmalarını üçüncü neslinin gerçekleştirilmeye başlandığı 2000'li yıllarla birlikte Avrupa Birliği'nin söz konusu anlaşmaların planlanması, düzenlenmesi ve uygulamasında giderek daha aktif bir rol oynadığı görülmektedir.

Bununla beraber, Avrupa Birliği'nin geri kabul anlaşmasının tarafı olabilmesi, düzensiz göç sorununu tek başına çözmekten uzaktır. Zira söz konusu anlaşmaların diğer tarafı olması gereken menşe ülkeler de bu anlaşmaları imzalamaya rıza göstermeli ve vatandaşları olan ilgili düzensiz göçmenleri kabul etme sorumluluğunu üstlenmelidir. Ayrıca, Strik'in de belirttiği gibi, geri kabul anlaşmalarının, uluslararası anlaşma

niteliğine sahip olmasından ötürü, ilgili tarafların hükümetleri tarafından anlaşmalar imzalandıktan sonra yine söz konusu ülkelerin parlamentoları tarafından da onaylanmaları, hatta bazı durumlarda anlaşmalar yürürlüğe girmeden önce ülkelerin iç hukuk düzenlemelerinde içselleştirilmeleri gerekmektedir (2010: 31). Görüldüğü üzere, Avrupa Birliği'nin uluslararası göç politikalarında önemli yeri olan geri kabul anlaşmaları, yasa ile düzenlenen tek mekanizma olma özelliğini taşımakta ve bu nedenle de diğer düzensiz göçle mücadele araçlarına göre çok daha karmaşık bir süreç içermektedir (Reslow, 2012: 395).

Bu karmaşık süreci daha zorlu hale sokan mesele, menşe ülkelerin bazı durumlarda kendi iç siyasi karışıklıklarını veya ekonomik istikrarsızlıklarını gerekçe göstererek geri kabul anlaşmalarına konu olan ve vatandaşları konumunda olan düzensiz göçmenleri kabul etme konusunda isteksiz olmalarıdır. Böylesi hallerde, geri kabul anlaşmalarının uygulanabilmesi için transit ülkelerin önemi bir kat daha artmaktadır. En kısa sürede söz konusu düzensiz göçmenleri Birlik topraklarından çıkarılmak istenmesi, geri kabul anlaşmalarının menşe ülkeler yerine transit ülkelerle imzalanma ihtimalini artırmaktadır. Bununla birlikte, transit ülkelerin ilgili anlaşmaları kabul etmeleri büyük bir ekonomik yükün de altına girmeleri anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, söz konusu transit ülkeler, geri kabul anlaşmalarını imzalama karşılığı olarak Avrupa Birliği'nden çeşitli taleplerde (mali yardım, vize kolaylığı, teknik destek vb.) bulunmaktadır. Bu noktada, geri kabul anlaşmalarının imzalanıp imzalanmayacağı ve hangi koşullarda kabul edilecek olduğu Birlik dışında ilgili anlaşmalara taraf olan ülkelerin pazarlık gücüne dayanmaktadır. Anlaşılacağı üzere, geri kabul anlaşmaları her ne kadar düzensiz göç ile mücadelede en etkili araç gibi görünse de diğer siyasi enstrümanlara nazaran oldukça çetrefilli ve maliyetli bir karakterdedir. Ayrıca, geri kabul anlaşmaları, Birliğin ortak göç politikası bağlamında, göçü dışsallaştırma eğiliminin bir uzantısı olarak düşünülebilir. Zira geri kabul anlaşmaları aracılığıyla Avrupa Birliği düzensiz göçü tetikleyen yapısal

nedenlerle ilgilenmemekte, sadece halihazırda Birlik topraklarına ayak basan düzensiz göçmenleri geri göndermektedir. Bununla birlikte, göçe geniş çaplı bir açıdan yaklaşılmadığı ve göçü yaratan unsurlar ortadan kaldırılmadığı sürece, söz konusu geri kabul antlaşmalarıyla geri gönderilen düzensiz göçmenler Birlik ülkelerine yeniden yasa dışı yollarla da olsa göç etmeyi denemeye devam edecekler ve gelecekteki olası geri kabul antlaşmalarına konu olmayı büyük ihtimalle sürdüreceklerdir.

2.4.8. Avrupa Komşuluk Politikası

Daha önce ilgili alt bölümde de ele alındığı üzere, Tampere Zirvesi'nin ortak göç politikası bakımından en önemli çıktılarında biri göçe kapsamlı yaklaşım olarak ifade edilen bütünlükçü tutum olmuştur. Doğrudan düzensiz göçü engellemek üzerine yoğunlaşan güvenlik bazlı bakış açısının yanında, düzensiz göçün kaynaklarını ortadan kaldırmayı hedefleyen bu yaklaşım, 2000'li yıllardan itibaren Avrupa Birliği'nin göç yönetimi gündeminde merkezi bir yer kaplamaya başlamıştır. Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu'nun 2003 ve 2004 yıllarında yayınladığı iki rapor aracılığıyla göçe kapsamlı yaklaşım olarak nitelendirilebilecek strateji, sonraları Birliğin dış politikasının kritik bileşenlerinden biri olacak Avrupa Komşuluk Politikası'nın da gerçekliğe kavuşmasını sağlamıştır. Ek olarak, 2004 yılında gerçekleşen ve Birliğin Doğu ve Güney Avrupa'ya doğru sınırlarını genişleten genişleme dalgası, Birliği siyasi ve ekonomik açıdan çeşitli sorunlar yaşayan coğrafyalara yaklaştırmış ve dış sınır yönetimini daha da zora soktuğu için daha geniş çaplı bir stratejiye yönelik ihtiyacı pekiştirmiştir.

Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin doğuda ve güneyde yer alan komşu ülkelerle çeşitli alanlarda yapması öngörülen işbirlikleri ve kurulması planlanan yakın ilişkileri, Avrupa Komşuluk Politikası'nın ana gündemini oluşturmaktadır. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, Avrupa Komşuluk Politikası doğuda Rusya Federasyonu, Ukrayna, Moldova, Belarus, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan; güneyde ise İsrail,

Fas, Libya, Tunus, Cezayir, Suriye, Mısır, Ürdün, Lübnan ve Türkiye gibi ülkelerle Avrupa Birliği'nin kapsamlı ortaklıklar kurmak adına yürütülen bir stratejidir. Bu noktada, Avrupa Komşuluk Politikası'nın çözümlemesi beklenen sorunlar, düzensiz göç, uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti ve fuhuştur, zira bu tür uluslararası suçlar ve düzensiz göç dalgaları söz konusu olduğunda yukarıda listelenen ülkelerin hemen hepsi ya menşe ya da transit ülke konumunda olmaları bakımından bu problemlerin çözümünde doğrudan taraf olma konumundadır.

Ayrıca, Samur'un da belirttiği üzere, Avrupa Komşuluk Politikası kapsamında Avrupa Birliği'nin güvenlik, sürdürülebilir kalkınma ve siyasi istikrar gibi hedeflerinin komşularıyla çeşitli alanlarda iş birlikleri kurmasından ayrı düşünölemeyeceği ve taraflar arasında kurulan yakın ilişkilerin bazı ortak değerlerin içselleştirilmesi ve geliştirilmesi üzerine temelleneceği vurgulanmıştır. Söz konusu ortak değerler: Birliği yönlendiren siyasi (demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan haklarına ve azınlık haklarına saygı ve sivil toplumun güçlendirilmesi) ve ekonomik (serbest piyasa ekonomisi, sürdürülebilir kalkınma, temel işgücü standartları) öğelerdir (Samur, 2006: 171). Öte yandan, burada sıralanan ortak değerlerin Avrupa Komşuluk Politikası çerçevesinde söz konusu ülkelere ihraç girişiminin altında yatan insanlığın gelişimine yönelik katkı sağlamak gibi idealist bir bakış açısı değildir. Aksine Avrupa Birliği'nin asıl amacı bu tür değerlerin hüküm sürdüğü ülkelerle düzensiz göç sorununun ve uluslararası suçlara dayanan problemlerin daha rahat, barışçıl ve yasal bir şekilde çözülebileceğini varsayan yaklaşımın uygulamaya sokulmasıdır (Risse-Kappen, 1996).

Avrupa Komşuluk Politikası'nın giderek daha popüler bir düzensiz göçle mücadele aygıtına dönüşmesinde sınır denetimlerinin sağlamlığına dayalı güvenlik temelli yaklaşımın göç yönetimi konusunda beklenen sonuçları yaratamaması önemli rol oynamıştır. Hatta Birliğin dış sınır denetimleri sıkılaştıkça, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti gibi daha organize olan düzensiz göç akımları yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda,

Birlik üyesi ülkelerin sınır kontrollerini karadan ve denizden artırmaları, ne pahasına olursa olsun Avrupa Birliği topraklarına ayak basmayı göze alan insanların, daha tehlikeli yolları denemeye çalışmaları ve seyahat esnasında can kayıplarının artmasıyla sonuçlanmaktadır (Spijkerboer, 2007). Bununla birlikte, yasakçı ve dışsallaştırıcı önlemlere dayanan ortak göç politikası, hem Avrupa Birliği'nin demokrasi ve çok kültürlülük gibi prensipleriyle çelişmekte hem de Birliğin küresel ölçekte daha aktif ve etkili bir güç unsuru olmasını engellemektedir. (Kostakopoulou, 2001).

Bu noktadan hareketle, Avrupa Komşuluk Politikası devreye sokulmuş ve giderek daha sıklıkla başvurulanan bir göç yönetimi stratejisi halini almıştır. Bu bağlamda, Avrupa Komşuluk Politikası aracılığıyla Birliğin dış sınırlarının ötesinde oluşan sorunların, daha fazla AB ülkelerine yansımaması için bir yandan söz konusu problemlerin yer aldığı bölgelerde, komşuların kendi aralarındaki ortaklıkları artırma çabaları, siyasi ve iktisadi yapıların değişimine yönelik destek olma gibi yöntemlerle, göçün tetikleyicisi olan meselelerin tamamıyla çözüme kavuşturulması hedeflenmektedir. Diğer yandan da insan ve uyuşturucu ticaretine karşı tedbir alma, sahte belgelerle Birliğe girişi engelleme, uluslararası suç örgütleriyle mücadele ve meşru nedenlerle Avrupa Birliği'ne gelmek isteyenlere vizede kolaylık sağlama gibi ortak önlemlerle, mevcut yasa dışı faaliyetlerin önlenmesi amaçlanmaktadır (Samur, 2006: 180).

2.4.9. Avrupa Ortak Sığınma Sistemi

Avrupa Birliği çatısı altında ortak bir göç politikasının oluşumu adına en önemli kırılma noktalarından biri hiç kuşkusuz 1999 yılında düzenlenmiş olan Tampere Zirvesi olmuştur. Daha önce ilgili alt bölümde ele aldığımız konuların yanında söz konusu zirvenin en kritik çıktılarından biri de Avrupa Ortak Sığınma Sistemi (CEAS) fikrinin ortaya atılıp bu konuyla ilgili çalışmaların başlatılmış olmasıdır. Bu noktada belirtilmesi gereken husus, en başından beri CEAS'ın Cenevre Sözleşmesi'ne (1951) ve Mültecilerin

Statüsüne İlişkin Protokol'e (1967) tamamıyla dayandığının duyurulmuş olmasıdır. Ayrıca, Tampere Zirvesi'nin sonuç bildirisinde CEAS'ın kurulması adına amaç belirtilerek; bu amaca yönelik (i) sığınma başvurusunu değerlendirme konusunda sorumlu olan devletin belirlenmesi; (ii) etkin ve adil bir sığınma sistemi ve sığınmacıların kabulü için ortak kriterlerin oluşturulması; (iii) mülteci statüsünün tanınması ve kapsamı ile ilgili kuralların yakınlaştırılması; (iv) topluluk kurallarının uzun vadede ortak bir sığınma prosedürü ve Birlik çapında geçerli tek tip sığınma statüsü içermesi gerekliliği olarak listelenebilecek dört temel prensip belirlenmiştir (Akçadağ, 2012: 16).

1999 ve 2005 yılları arasında ise, sığınma adına asgari standartları belirleyen altı hukuki belge kabul edilmiştir: EUODAC Yönetmeliği, Geçici Koruma Direktifi, Sığınmacıların Kabulü Direktifi, 1990 Dublin Sözleşmesinin yerine geçen Dublin Düzenlemesi, Yeterlilik Direktifi ve İltica Prosedürleri Direktifi. 2008 yılında Avrupa Komisyonu, koruma için ortak ve tek tip standartlardan oluşan bir sistem oluşturmanın temelini oluşturan İltica Politika Planı sunmuştur. Sonraları ise güncel şartlara uyum sağlaması adına defalarca revize edilen CEAS Avrupa Birliği ortak göç politikasının en önemli kurumsal ve yasal dayanaklarından birini oluşturmaktadır. Özetleyecek olursak, CEAS, Cenevre Mülteci Sözleşmesi ve Protokolünün tam ve kapsayıcı bir şekilde uygulanmasına dayalı olarak, mülteci statüsü veya ikincil koruma verilen kişilere yönelik uluslararası koruma için ortak prosedürler ve tek tip bir statü belirleyen ve mültecilere adil ve insani muamele yapılmasını sağlamayı amaçlayan, üzerinde mutabakata varılmış kurallardan oluşan bir sistemdir.³⁹

AB sığınma hakkı mevzuatının üzerine oturtulduğu temeller ise şöyledir: (i) Etkin ve adil bir sığınma prosedürüne erişim adına ortak güvence kriterleri belirlenmelidir, (ii) sığınma talebinde bulunan kişiler için asgari yaşam koşullarına dair standartlar

³⁹ https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/common-european-asylum-system-ceas_en

oluşturulmalıdır, (iii) sığınma talebinde bulunan kişilerin barınma, yiyecek, iş ve sağlık hizmetlerine erişimi temin edilmelidir, (iv) uluslararası korumaya yönelik ortak temeller meydana getirilmeli ve yararlanıcılar için bir dizi haklar (oturma izni, seyahat belgeleri, istihdama ve eğitime erişim, sosyal refah ve sağlık) öngörülmalıdır, (v) sığınma başvurularını hangi AB üyesi devletin değerlendireceği belirlenmelidir, (vi) Avrupa Birliği parmak izi veri tabanı kurulmalı, her sığınma başvurusunda bulunana kişinin parmak izleri EURODAC merkezi sistemine iletilmelidir (Akt. Hakverir, 2019: 2603).

Toparlarsak, CEAS kapsamında standart bir sığınma prosedürü şu şekilde işlemektedir: Öncelikle sığınma talebinde bulunan göçmenlerin yaşamlarını sürdürebilecekleri konaklama, yiyecek, istihdam ve sağlık hizmetlerine erişim gibi temel kriterler oluşturulur. Sonrasında bu kişilerin EURODAC tarafından parmak izleri alınır ve söz konusu veriler EURODAC'ın veritabanına iletilerek, ilgili başvurunun değerlendirilmesinden sorumlu olan Avrupa Birliği üyesi ülke belirlenir. Daha sonra bahse konu olan sığınmacılarla mülakat yapılır ve mülakatın sonucunda çıkacak karara dair dört ihtimal vardır: (i) sığınmacıya mültecilik statüsü verilebilir; (ii) sığınmacı ikinci koruma programına alınabilir; (iii) sığınma başvurusu reddedilebilir, sığınmacı itiraz hakkını kullanarak bu kararı temyiz mahkemesine taşıyabilir; (iv) eğer verilen ret kararı mahkeme tarafından da onaylanırsa sığınmacı menşe veya transit ülkeye geri gönderilir.⁴⁰

2.5. Göç Krizi ve Avrupa Birliği

2.5.1. Arap Baharı

Sonraları Arap Baharı olarak anılacak olan ve çoğu Arap toplumunu derinden etkileyen ayaklanmalar ve protestolar dizisi ilk olarak 2010 yılında Muhammed Buazizi'nin ölümüyle birlikte Tunus'ta başladı. Muhammed Buazizi bilgisayar mühendisi

⁴⁰https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2016-12/factsheet-the_common_european_asylum_system_en.pdf

olmasına rağmen ülkedeki işsizlik nedeniyle sokakta sebze satıcısı olarak çalışıyordu ve bir belediye zabıtası onun sokaklarda ruhsatsız eşya satmasını engelleyip onu onur kırıcı bir şekilde tartaklayarak tutukladı ve standına el koydu. Bunun üzerine, Muhammed Buazizi, yaşadığı şehrin Valilik binasının önünde kendini ateşe vererek intihar etti (Teti ve Gervasio, 2011: 321). Bu trajik olay, 2011 yılında alevlenecek olan ve devlet başkanı Zeynel Abidin Bin Ali'yi ülkeyi terk etmek zorunda bırakacak olan Tunus devriminin ilk kıvılcımını çakmış oldu. Tunus'taki ayaklanmaların siyasi ve ekonomik sorunlardan kaynaklandığını belirtmemiz gerekir. Başta eğitilmiş insanlar ve orta sınıf olmak üzere Tunuslular, yolsuzluklardan, baskıcı iktidar anlayışından, temel hak ve hürriyetlerin yönetim tarafından sınırlandırılmasından, artan işsizlikten ve kayıt dışı ekonomi kapsamında çok düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmalarından şikayetçiydi, ayrıca ülke ciddi anlamda gelir eşitsizliği ve adaletsiz sosyal düzen problemlerinden mustarıptı (Achy, 2011).

Tunus'ta patlak veren hızlı bir biçimde kitlesel hale bürünen ayaklanmalar ve yönetime yönelik protestolar, öncelikle Kuzey Afrika ülkeleri olmak üzere, Arap coğrafyasının neredeyse tamamına çok kısa bir süre içinde yayılmıştır. Söz konusu ayaklanmalar, genel olarak Arap toplumlarında tabandan gelen demokrasi, özgürlük, insan hakları ve ekonomik refah taleplerinden doğmuştur. Protestolar başlangıçta barışçıldı; ama çoğu otokrat rejim, ayaklanmaları orantısız güç kullanarak bastırmaya çalıştıkça halk nezdinde de gerginlikler artmış ve bu durum iç çatışmalara yol açmıştır (Koser, 2012). Söz konusu toplumsal eylemler Arap ülkelerinde farklı rotalarda seyretmiştir. Örneğin, görece reformist protestolar Suudi Arabistan, Cezayir, Ürdün, Bahreyn, Umman, Fas ve Lübnan gibi ülkelerde rejimlerin reform taahhütleri aracılığıyla kısa sürede kontrol altına alınırken, Tunus, Mısır ve Libya gibi ülkelerde, halk ayaklanmaları otoriter rejimlerin devrilmesine neden olmuştur. Bununla birlikte Suriye ve Yemen gibi ülkelerde ise toplumsal eylemler kontrolden çıkmıştır. Bu eylemler

yönetimdeki rejimlerin devrilmesi ile sonuçlanmasa da söz konusu ülkelerdeki rejim güçleri ile muhalif gruplar arasında başlayan şiddetli çatışmalar, zaman içinde farklı dini, etnik ve çıkar gruplarının da bulunduğu kanlı iç savaflara dönüşmüştür (Aşkar-Karakır, 2017: 134). Bu bağlamda, özellikle Suriye iç savaşını yalnızca Arap Baharı kapsamında ele almak yanıltıcı olabilir. Aşağıda da değineceğimiz üzere, Suriye toplumuna özgü gerilim noktalarının çok uzun süredir var olması, Arap Baharı ile tetiklenen halk ayaklanmasının kısa sürede tüm ülkenin kaderini derinden etkileyecek şekilde bir iç savaş halini almasına yol açmıştır. Arap Baharı'nın diğer Arap ülkelerinde de beklenen sonuçları, daha açık bir ifadeyle demokratikleşme adına reform hareketleri, doğurduğunu söylemek doğru değildir (Bozkurt, 2018: 58). İlgili ayaklanmalar sonucu rejim değişikliği yaşanan ülkelerde bile halkların hayal ettiği siyasi istikrar ile çoğulculuğun, ekonomik refah ve gelir adaletinin, toplumsal barışın, insan haklarına saygı ile demokratik normların egemenliğinin gerçekleşmediğini belirtmek gerekir.

2.5.2. Suriye İç Savaşı

1946 Yılında Fransız Mandasına karşı verilen mücadele sonucu Suriye bağımsız olmuş ama 1960'lı yılların sonuna kadar yapılan birçok askeri darbeden yakasını kurtaramamış ve dolayısıyla siyasi istikrarı tesis edememiştir. 1970 Yılında gerçekleşen bir askeri darbe sonucu, sosyalist ve seküler bir Arap milliyetçisi olan Hafız Esad'ın 1971 yılında devletin başına geçmesiyle, Suriye tarihi kritik bir kırılma yaşamış ve günümüze kadar sürecek olan tek adam hükümranlılığına dayanan otoriter rejimin başlangıcı olmuştur. Esad'ın yönetimi sırasında birtakım darbeler yaşansa da hepsi kanlı bir şekilde bastırılmış ve rejimin devamlılığı sağlanmıştır. Aslında, birçok etnik ve mezhepsel farklılıklara ev sahipliği yapan Suriye, Esad'ın otoriter, baskıcı ve otokrat yönetimi aracılığıyla birlik halinde kalabildi. Bu durumda, Esad'ın insan haklarını hiçe sayan ve demokratik talepleri görmezden gelen yönetim anlayışının da payı büyük olmuştur.

Bu süreçte Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler kuran Esad, Suriye'yi Sovyetler Birliği'nin Orta Doğu'daki başlıca nüfuz bölgesi haline getirmiştir. Yaklaşık 29 yıldır sürdürdüğü devlet başkanlığı görevi esnasında otoriter ve otokratik rejimi tamamıyla konsolide eden Hafız Esad'ın 2000 yılındaki ölümü sonrası en büyük oğlu Beşşar Esad babasından devraldığı mirası devam ettirmek istemiştir. Bu bağlamda oğul Esad da tabandan ve muhalefetten gelen demokratik reform taleplerine kulağını tıkamış ve babası gibi tek adam yönetimi anlayışını sürdürmüştür. Aslına bakılacak olursa, Beşşar Esad'ın iktidarının ilk on yılında söz konusu otoriter rejimi zora sokacak herhangi bir girişim olmamış, bu süre zarfında Beşşar Esad tıpkı babası gibi güçler ayrılığı ilkesini hiçe sayan bir anlayış aracılığıyla ülkeyi tek elden sorunsuz bir şekilde yönetmeye devam etmiştir.

Bununla birlikte, Suriye halkının etnik ve mezhepsel olarak sahip olduğu heterojen yapı ve halkın mevcut yönetime dair memnuniyetsizliği varlığını sürdüren faktörlerdir. Bu faktörler, 2010 yılında başlayıp, çok kısa sürede Suriye topraklarına da sıçrayan Arap Baharı süreciyle etkinliklerini artırıp Esad rejimine rahatsızlıklarını daha yüksek sesle haykırmaya başlamıştır. Diğer Arap ülkelerdeki halkların taleplerine benzer bir biçimde demokratik hak ve özgürlüklerin tesis edilmesi, işsizlik, gelir adaletsizliği ve enflasyon gibi ekonomik sorunların ortadan kaldırılması, etnik ve mezhepsel ayrımcılığın son bulması ve insan haklarına saygı duyulması gibi taleplerle Esad yönetimini protesto etmeye başlayan Suriye halkı, ayaklanmaların ülkenin önemli bir kısmına kısa bir zaman diliminde yayılmasını sağlamıştır. Diğer yandan, Suriye halkının halihazırda heterojen yapısı ve Esad yönetiminin halkın büyük bir çoğunluğunu hesaba katmadan ülkeyi idare etmesi, söz konusu protestoların hızlıca sertleşmesine ve şiddetinin artmasına neden olmuştur. Bu süreçte, rejimin de aslında barışçıl olan gösterileri bile sert müdahalelerle bastırması ve herhangi bir müzakere ihtimaline kapılarını kapatması da oldukça etkili olmuştur.

Özellikle Dera şehrinde, 2011 yılının mart ayında rejim karşıtı gençleri duvara, yönetimi protesto etme amaçlı afişler asarken yakalanıp işkence edilmelerinin öğrenilmesi, halkın organize olup Esad yönetimine karşı silahlı mücadelenin fitilini ateşlemiştir (Aksu-Kargın, 2018: 33). Böylelikle, rejimin uygulamalarından rahatsız olan ordu mensuplarının da muhalif kesimlere katılımıyla, ülkenin büyük bir kısmını etkisi altında bırakacak olan iç savaş patlak vermiştir. Bununla beraber, Libya, Mısır veya Tunus gibi örneklerin aksine Suriye'deki otoriter yönetim, sürecin en başından beri sert ve şiddetli bir şekilde ayaklanmaları bastırma yoluna gitmiş ve sahip olduğu askeri imkânlar nedeniyle zorlukla da olsa devamlılığını sağlayabilmiştir. Bununla birlikte, Suriye halkının çok büyük bir kısmı Esad rejiminin çok küçük bir çıkar grubunun beklentilerine hitap eden ve çoğunluğun çektiği sıkıntıları ve yoksulluğu görmezlikten gelen yönetim anlayışı nedeniyle halkın mevcut şartlara tahammülü kalmamıştı ve bu bağlamda yönetimin uygulamaya soktuğu tüm sert ve caydırıcı müdahalelere rağmen ayaklanmalar yatışmamış ve ilerleyen süreçte iç savaş daha da alevlenmiştir (Coşkun ve Dinçer, 2011: 20).

Halkın giderek artan hayal kırıklığı nedeniyle yönetimi hedef alan eylemlerde geri adım atmaması sonucu Beşşar Esad, kolaylıkla iç savaşı kazanamayacağını anladığı için ve en azından kağıt üzerinde olağanüstü halin kaldırılması gibi hafif tavizler vereceğini ve akaryakıt fiyatlarının düşürülmesi gibi ek ekonomik tedbirler alacağını ve elektrik fiyatlarının dondurulması, ihtiyaç sahibi ailelere destek fonu kurulması ve işsizliğin azaltılmasına yönelik bir mali programı devreye sokacağını taahhüt etmiş ama protestocuların bu vaatleri ciddiye almadığını fark ettiği anda 2011 yılının haziran ayı itibariyle Suriye Ordusu'nun tüm imkânlarıyla kendi halkına saldırıya geçmiştir (Valensi ve Rabinovich, 2021: 44-45). Bunun üzerine, muhalif kesimler de kendi aralarında organize olmaya başlamışlardır. Bu bağlamda, 2011'in mayıs ayından itibaren protesto eylemlerinin eşgüdümü Yerel Koordinasyon Komiteleri tarafından yapılmaya

başlanmıştır. Beşşar Esad'ın tüm göstermelik tavizlerine (bütün siyasi suçların affedilmesi, yüzeysel anayasa reformları, Baas Partisi'nin tahakkümünü sona erdirecek bir siyasi partiler yasası önerisi ve muhaliflerle müzakereye hazır olduğu mesajı) kulağını tıkayan ve rejimin devrilmesi dışında hiçbir kazanımı başarı olarak saymayan muhalif kesimler ise askeri mücadelelerini konsolide etmek adına 2011 yılının temmuz ayında rejim karşıtı askeri personelin meydana getirdiği Özgür Suriye Ordusu'nu kurmuş ve Suriye Ulusal Konseyi çatısı altında örgütlenmeye başlamıştır (Valensi ve Rabinovich, 2021: 46-48). Muhalefetin organize olması ve rejimle aynı sertlikte silahlı mücadeleye girişmesi Esad yönetimini zor bir duruma sokmuştur. Özgür Suriye Ordusu, ülkenin çeşitli bölgelerinde rejimin askeri birimlerine karşı zaferler elde ederek önemli ölçüde toprağı kontrolü altına almaya başlamış ve savaşın coğrafi ölçeğı oldukça genişlemiştir.

Öte yandan, Suriye iç savaşının süresini uzatan ve yapısını karmaşıklaştıran en önemli gelişme, küresel ve bölgesel başat güçlerin sürece müdahil olmasından kaynaklanmıştır. Esad yönetiminin geçmişinden gelen yakınlık nedeniyle Rusya Federasyonu rejimi desteklerken, ailenin Nusayri mezhebinden olması nedeniyle de İran'ın yardımları söz konusu olmuştur. Bu dış destekler, Beşşar Esad'ın giderek güçlenen ve organize olan muhalefete direnebilmesini mümkün kılmıştır (Woods, 2015: 6). Bununla birlikte, Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar ise Suriyeli muhaliflere daha yakın olmuştur. Suudi Arabistan ve Katar, Suriye'de Sünnilerin iktidara gelmesi adına muhalefeti desteklerken, Türkiye ise ülkenin kuzeyinde, mevcut iç karışıklıktan doğan bir boşluk sebebiyle PYD yapılanması aracılığıyla oluşabilecek bir Kürt devletinin önünü kesebilmek adına Özgür Suriye Ordusu'na yardım etmeye çalışmıştır. Diğer yandan, ABD, Esad yönetimine karşı PYD'yi desteklemiş ve bu nedenle Türkiye ile ABD yönetimleri arasında gerilim meydana gelmiştir. Dolayısıyla kendi çıkarları doğrultusunda iç savaşın farklı taraflarını destekleyen küresel ve bölgesel güç odakları,

savaşın kısa süre içinde sona ermesini engellemiş ve Suriye'deki genel durumun giderek daha da karmaşık bir hal almasını sağlamıştır.

Suriye'nin genel durumunu bir kat daha zora sokan gelişme ise IŞİD adlı terör örgütünün ülkede eylemlere başlaması olmuştur. İlk olarak 2013 yılının temmuz ayında, Özgür Suriye Ordusu kumandanlarından Ebu Bassir el-Ceblâvî'nin IŞİD militanları tarafından öldürülmesi ve örgütün Suriye'de çeşit terör saldırıları düzenlemesi IŞİD'in iç savaşın bir tarafı olmasına neden olmuştur. Bunun üzerine ABD fiziksel olarak da savaşa dahil olma kararı almış ve bölgesel Kürt askeri yapılanması olan YPG'ye olan desteğini artırmıştır. Bu bağlamda, savaşa müdahil olan başat güçlerin eksenini değiştirmiş ve Esad rejimi yerine IŞİD terör örgütü ana hedef haline gelmiştir. Bu süreçte, Birleşik Krallık ve Fransa gibi önde gelen Avrupa Birliği ülkeleri de IŞİD ile girişilen mücadeleye katılmış, Suriye birçok küresel güç odağının birbirini stratejik olarak alt etmeye çalıştığı bir muharebe alanına dönmüştür (Canyurt, 2018: 1108).

Sonuç olarak, yerel bir ayaklanma gibi başlayan süreç kısa bir zaman diliminde ana vatanlarını terk etmek zorunda kalan milyonlarca Suriyeli'nin konu olduğu bir göç krizine ve terörizme karşı girişilen uluslararası mücadelenin dünyadaki en şiddetli cephelerinden birine dönüşmüştür. Bu bağlamda, Suriye iç savaşı küresel bir mesele haline gelmekle birlikte çözüme kavuşturulması da bir o kadar zor bir bulmacaya dönmüştür. Toparlayacak olursak, Suriye'deki ayaklanmalar başladığında her ne kadar Esad yönetiminin de Mısır veya Libya'daki diktatörlüklerin kaderini paylaşacağı ve karışıklıkların uzun sürmeyeceği tahmin edilse de, gerçekte Rusya ve İran gibi ülkelerin rejimi desteklemeleri, Türkiye veya ABD gibi güç odaklarının kendi menfaatleri doğrultusunda savaşın farklı tarafları adına savaşa müdahil olmaları ve IŞİD başta olmak üzere terör örgütlerinin giderek güçlenmesi, ülkedeki kaotik atmosferin kısa veya orta vadede ortadan kalkmayacağını kanıtlar niteliktedir. Bu nedenle Suriye'de istikrarın, huzurun ve yeniden kalkınmanın tesis edilmesi adına gidilecek daha çok uzun ve zahmet

bir yolun olması, ülke vatandaşlarını ilk fırsatta ana vatanlarını terk etmeye ve daha güvende hissedecekleri ülkelere göç etmeye zorlamaktadır. 13. yılına giren Suriye krizi, bölgede 12 milyondan fazla Suriyelinin zorla yerinden edilmesiyle dünyadaki en büyük yerinden edilme krizi olmaya devam etmektedir⁴¹. Bundan sonraki alt bölümlerde de Suriyeli sığınmacıların oluşturduğu göç akınlarının Avrupa Birliği'nde nasıl karşılık bulduğuna dair incelemelerimiz yer alacaktır.

2.5.3. Göç Krizi Karşısında Avrupa Birliği

2.5.3.1. 2011-2013: Avrupa Birliği'nin Göç Krizine Kayıtsızlığı

Yukarıda da ele almaya çalıştığımız üzere, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da gitgide karmaşıklaşan ve içinden çıkılmaz bir hal alan savaş ortamı, bölge insanlarında büyük bir çaresizlik ve umutsuzluk oluşturmuştur. Mevcut karışıklıkların, istikrarsızlıkların ve şiddetin ilerleyen zamanlarda da ortadan kalkmayacağından endişe duyan bölge halkı 2011 yılından itibaren anavatanlarını terk edip can güvenliklerini sağlayabilecekleri ülkelere gitmeye başlamışlardır. Dünya tarihindeki en büyük göç krizine dönüşecek olan bu süreç, bir süreliğine küresel gündemde hak ettiği yeri bulamamıştır. Bu konuda Avrupa Birliği de bir istisna oluşturmamaktadır. Göç krizinin bir süreliğine Avrupa Birliği'nin güney ve doğu çeperlerinde bulunan ülkelerle sınırlı kalması ve yerel bir çekişme olarak yorumlanan Arap Baharı'nın etkilerinin Kuzey Afrika ve Orta Doğu bölgeleriyle sınırlı kalacağına dair varsayım Avrupa Birliği'nin sürece kayıtsız kalmasını da beraberinde getirmiştir.

Bununla birlikte, bölgedeki gelişmelerden bağımsız olarak Avrupa Birliği, Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı'nın oluşumu adına giriştiği çalışmaları sürdürmüş ve genel itibarıyla bu döneme kadarki düzensiz göç ile insan ticareti, göçmen kaçakçılığı,

⁴¹ <https://reporting.unhcr.org/operational/situations/syria-situation>

fuhuş ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi uluslararası suçlarla mücadele yöntemlerini geliştirmeye yönelik adımlar atmaya devam etmiştir. Öte yandan Birlik, Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkeleriyle olan ilişkilerini düzensiz göçü engelleme adına yeniden düzenleme arayışı olarak düşünülebilecek Avrupa Komşuluk Politikası'nı, bu coğrafyada yaklaşık bir yıldır süregelen Arap Baharı süreci bağlamında revize etme ihtiyacı hissetmiştir. Bu bağlamda, 2011 yılının Mayıs ayında Komşuluk Politikası'nı yeniden gözden geçirdiği yönünde bir belge yayınlayan Avrupa Birliği iş birliği kapsamında Arap devletlerindeki demokratikleşme sürecine, ekonomik kalkınmaya ve düzensiz göçle mücadeleye katkıda bulunarak ilgili devletlerle ortaklıkların geliştirilmesini amaçlamıştır.⁴² Ayrıca, 2012 Aralık ayında Mağrip ülkeleriyle (Cezayir, Libya, Moritanya, Fas ve Tunus) bölgesel bütünleşmeyi gerçekleştirebilmek adına daha yakın iş birliklerini öngören ve destekleyen bir tebliğ yayınlanmış, Avrupa Komisyonu tarafından da kabul edilmiştir.⁴³

2011 yılında, Avrupa Komşuluk Politikasındaki revizyona paralel bir şekilde, Birlik Göçe Yönelik Küresel Yaklaşımı yeniden düzenlemiştir. Bu bağlamda, yasal göç, menşe ve transit ülkelerle iş birliği süreçleri ve göçmen haklarına dair önemli bir vurgu yapmak üzere Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım yeniden ele alınmıştır. Söz konusu revizyon ile Göçe Yönelik Küresel Yaklaşım iki kritik çerçeveyi bir araya getirmeyi amaçlamıştır: bunlardan ilki, yasal göçün kolaylaştırılmasını ve organize edilmesini, düzensiz göçe dair etkili ve insani önlemleri ve göçün kalkınma sonuçlarını kuvvetlendirmeye yönelik somut adımları içeren ve Tunus, Fas ve Mısır ile yapılacak olan hareketlilik ortaklığıdır ve bu iş birliği aynı zamanda vize kolaylığı ve geri kabul anlaşmaları konularını da içermektedir; ikincisi ise söz konusu hareketlilik ortaklığında yer almayan devletleri kapsayan Göç ve Hareketlilik Konusunda Ortak Gündemlerdir, bu

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0303>

⁴³ https://eeas.europa.eu/archives/docs/mideast/docs/2012_joint_communication_maghreb_en.pdf

oluşum ise bölge ülkeleriyle iş birliği ve diyalog için ortak öneriler, hedefler ve taahhütler meydana getirmek hedefiyle ortaklıklar kurmayı amaçlamaktadır.⁴⁴

İlaveten Aralık 2011’de “AB'nin ‘Arap Baharı’na Tepkisi” başlıklı bir bildiri yayınlanmış ve oldukça ironik bir şekilde söz konusu ayaklanmaların beklenmedik büyüklüğüne rağmen Birliğin, bir bütün olarak bölgenin karşılaştığı siyasi ve ekonomik geçişin zorluklarını hızla fark ettiği ve güney komşularıyla ilişkilerde yeni bir yaklaşım benimseme ihtiyacının gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, Avrupa Birliği, bildiride hem kısa hem de uzun vadede bölgedeki ortaklarının özellikle iki temel zorluğun üstesinden gelmesine yardımcı olmaya kararlı olduğunun altını çizmiştir: (i) “Derin demokrasiyi” inşa etmek, bir başka deyişle sadece demokratik anayasalar oluşturmak ve özgür ve adil seçimler düzenlemek değil, aynı zamanda bağımsız bir yargı, gelişen bir özgür basın, dinamik bir sivil toplum ve olgunlukla işleyen bir demokrasinin diğer tüm özelliklerini yaratmak ve sürdürmek, (ii) yokluğu halinde demokrasinin kök salamayacağı kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlamak.

Söz konusu bildiride, Suriye özelinde ise ülkedeki Esad rejiminin protestoları şiddetli bir şekilde bastırma eğilimi lanetlenmiş ve Birliğin, Suriye yönetimine baskı oluşturması adına ambargo, varlıkların dondurulması, şiddetin suç ortaklarına (Beşşar Esad'ın kendisi de dahil olmak üzere) yönelik seyahat yasağı ve ikili iş birliği programlarının askıya alınması dahil olmak üzere çeşitli yaptırımlar uygulandığı belirtilmiştir.⁴⁵ Açıkça görüldüğü üzere, krizin ilk iki yılı boyunca, Avrupa Birliği, bazı Orta Doğu ülkeleriyle sadece kağıt üzerinde kalacak bazı ortaklıkların geliştirilmesi için çalışmalar yürütmüş ama Arap Baharı’nın tetikleyebileceği olası düzensiz göç akınlarına yönelik ciddi anlamda hiçbir hazırlık yapmamıştır.

⁴⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-268_en.htm

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_918

2.5.3.2. 2013-2015: Krize Yönelik İlk Tepkiler

2013 yazı itibariyle IŞİD'in Orta Doğu'nun çeşitli kesimlerinde etkili olmaya başlaması ve Suriye'deki birtakım yerleşim birimi başta olmak üzere, birçok yerde terör eylemleri yapıp, bazı bölgeleri kontrol altına almaya başlaması, bölgeden yurt dışına yönelen göç akınlarını yoğunlaştırıp daha da kitlesel bir hal almasını sağlamıştır. Ayrıca, IŞİD'in hışmından kaçan bazı bölge halkı Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi IŞİD'in terör eylemleri gerçekleştirme ihtimali olan ülkeler yerine Avrupa'ya göç etme eğiliminde olmuşlardır. Bu bağlamda, sığınmacıların takip ettikleri iki temel rota bulunmaktaydı: bunlardan biri Türkiye üzerinden, genelde Ege Denizi'nden Yunanistan'a ve sonrasında da asıl gitmek istedikleri hedef ülkelere (genellikle Almanya ve İsveç) ulaşmayı hedefledikleri Doğu Akdeniz Rotası iken, diğeri ise İtalya'nın güney kıyılarına (Sicilya ve Lampedusa Adaları) erişmeyi amaçladıkları Orta Akdeniz Rotasıydı. Bu bağlamda, 2013 yılının ikinci yarısından itibaren, öncelikle bu iki rota üzerinden Avrupa'ya yönelik göç akınlarının artmaya başladığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

Bununla birlikte, mevcut krizin Avrupa Birliği tarafından fark edilmesi bakımından bu dönemde gerçekleşen bir insanlık trajedisi ciddi bir kırılma noktası olmuştur. 3 Ekim 2013 tarihinde İtalya'nın Lampedusa Adası'nın güneyinde en az 368 kişinin ölümüyle sonuçlanan bir gemi kazası olmuş ve bu kadar büyük bir can kaybının yaşandığı bu facia gözlerin bölgeye çevrilmesini sağlamıştır. Öte yandan, ilk tepkiyi İtalya devleti bireysel olarak vermiş ve dönemin İtalya Başbakanı Enrico Letta böylesi bir trajedinin bir daha tekrarlanmaması için *Mare Nostrum* (Denizimiz) adlı bir arama / kurtarma operasyonu başlatmıştır (Triandafyllidou, 2018: 201). İtalya'nın kendi iradesiyle uygulamaya başladığı Mare Nostrum operasyonu kapsamında, Orta Akdeniz'in önemli bir kısmı taranıp Libya kıyıları gözetlenmiş, Ekim 2013 - Ekim 2014 tarihleri arasında üç bin göçmenin Akdeniz'de kaybolmasına engel olunamasa da söz konusu arama / kurtarma operasyonlarında yaklaşık yüz kırk bin sığınmacı ölümden

kurtarılmıştır. Ancak kurtarılanların bir kesiminin kendi ülkelerine gelmelerinden endişe duyan başta İngiltere olmak üzere bazı Birlik üyesi ülkeler, sığınmacılara Avrupa Birliği'ne gelmeleri yönünde bir tür davetiye olduğunu iddia ettikleri operasyonların en kısa sürede durdurulması gerektiğini belirtmiştir (Bayraklı ve Keskin, 2019: 131).

Bununla birlikte, İtalya ise Mare Nostrum programını başlatırken Avrupa Birliği'nden umduğu desteği alamamış ve arama / kurtarma operasyonlarının aylık olarak ortalama on milyon Avro'ya mal olması İtalyan kamuoyunda rahatsızlık oluşturmaya başlamıştır. Ayrıca, İtalyan muhalefet partileri, söz konusu operasyonlar nedeniyle sığınmacılara İtalya'ya gelmeleri halinde geri gönderilmeyecekleri yönünde üstü örtülü bir çağrıda bulunulduğuna dair eleştiride bulunmuştur. Bunun yanında operasyonların, göçmen kaçakçılığını dolaylı yoldan da olsa teşvik ettiği iddia edilmiştir. Bu gelişmeler ışığında, 2014 yılının Ekim ayında İtalya devleti, Mare Nostrum operasyonlarının maliyetinin bir kısmını AB'den talep etmiş ama Birlik bu isteği geri çevirmiştir. Sonuç olarak, dönemin İtalya başbakanı Matteo Renzi, 3 Kasım 2014'te Mare Nostrum programını sonlandırdığını duyurmuştur (Triandafyllidou, 2018: 201).

Öte yandan, Avrupa Birliği, İtalya devleti tarafından yaklaşık olarak bir yıl boyunca sürdürülen Mare Nostrum operasyonu yerine, sığınmacıların can güvenliğini sağlamaktan vazgeçen ve temel olarak Birlik topraklarına sahillerden girişleri önlemeyi amaçlayan *Triton* adlı yeni bir sınır güvenliği operasyonunu 2014 yılının Kasım ayında başlatmıştır (Aldırmaz, 2017: 94). Mare Nostrum'a nazaran daha az bütçeyle ve daha sınırlı yetkiyle, daha dar bir alanda, daha az personelle ve ekipmanla yürütülen Triton operasyonu söz konusu yetersizlikleri nedeniyle hiçbir zaman sığınmacıların kurtarılmasını hedeflemediğini gözler önüne sermiştir. Sonuç olarak bölgedeki Avrupa Birliği üye ülkelerinin kıyılarının güvenliğini sağlamaktan başka bir işlevi olmayan Triton programı doğal olarak herhangi bir arama / kurtarma operasyonu gerçekleştirmemiştir (Bayraklı ve Keskin, 2019: 132). Triton operasyonunun gerçek

yüzünün Avrupa kamuoyunda daha yüksek sesle tartışılmaya başlandığı dönemde Akdeniz’de yaşanan bir başka insanlık dramı, krizin Avrupa Birliği’nin görmezlikten gelemeyeceği bir düzeyde olduğunu göstermiş ve bir sonraki alt bölümde ele alacağımız üzere, Birliğin krize karşı gerçek anlamda tepki göstermesini gerekli kılmıştır.

2.5.3.3. Acil Eylem Planı

Avrupa Birliği’nin göç krizine bakışını derinden etkileyen ve Birliğin kapısına dayanan sığınmacılar için belirli bir ölçüde sorumluluk almasını sağlayan en önemli olaylardan biri, 19 Nisan 2015 tarihinde yine İtalya’nın Lampedusa Adası yakınlarında sekiz yüzden fazla kişinin hayatını kaybettiği gemi kazası olmuştur. Avrupa tarihinin en vahim gemi kazalarından biri olan bu facianın ardından, göç krizi Birliğin gündeminde ilk sıralara yerleşmiştir. Avrupa Birliği Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini’nin başkanlığında acilen toplanan AB içişleri ve dışışleri bakanları tarafından on maddelik bir eylem planı 20 Nisan 2015 tarihinde kabul edilmiş; 23 Nisan 2015 tarihinde ise toplanan Avrupa Birliği liderler zirvesi de söz konusu planı benimsemiştir (Saatçioğlu, 2017: 219).

Burada ifade edilen on madde şöyle sıralanabilir: (i) Mali kaynakları ve varlık sayısını artırarak Akdeniz’deki Triton ve Poseidon ortak operasyonlarını güçlendirip, FRONTEX’in yetkisi dahilindeki operasyonel alanların genişlemesi, (ii) göçmen kaçakçılarının kullandığı gemilerinin sistematik bir şekilde ele geçirilip imha edilmesi, (iii) göçmen kaçakçılığının işleyiş şekli hakkında bilgi toplamak, fonlarının izini sürmek ve soruşturmalarına yardımcı olmak için EUROPOL, FRONTEX, EASO ve EUROJUST’ın düzenli olarak toplanıp yakın iş birliği içinde çalışması, (iv) EASO’nun sığınma başvurularının ortak işlenmesi için İtalya ve Yunanistan’da ekipler görevlendirmesi, (v) üye devletlerin tüm göçmenlerin parmak izlerinin alınmasını sağlaması, (vi) acil yeniden yerleştirme mekanizması için seçeneklerin değerlendirilmesi;

(vii) korumaya ihtiyacı olan kişileri, üçüncü ülkelere yerleştirmeye ilişkin Birlik çapında gönüllü bir pilot proje oluşturulması; (viii) Birliğin dış sınırlarında yer alan üye devletlerden düzensiz göçmenlerin hızlı bir biçimde geri dönmeleri için FRONTEX tarafından koordine edilen yeni bir geri dönüş programının oluşturulması; (ix) Komisyon ve EEAS arasındaki ortaklaşa çaba yoluyla Libya'yı çevreleyen ülkelerle etkileşim kurulması ve Nijer'deki girişimlerin hızlandırılması; (x) göç akınları hakkında istihbarat toplamak ve AB Delegasyonlarının rolünü güçlendirmek için önemli üçüncü ülkelerde Göç İrtibat Görevlilerinin görevlendirilmesi.⁴⁶

2.5.3.4. Avrupa Göç Gündemi

Bir önceki alt bölümde açıklamaya çalıştığımız eylem planının ışığında bir araya gelen Avrupa Komisyonu 13 Mayıs 2015 tarihinde Avrupa Göç Gündemi'ni kabul etmiştir. Bu bağlamda, göçün daha iyi yönetilmesi gerektiğinin altı çizilirken ve bu konunun ortak bir sorumluluk olduğu vurgulanmıştır. Gündem, göç yönetiminin tüm boyutlarını kapsamakta ve iç ve dış yönleri tamamen entegre bir şekilde ele almaktadır. Avrupa Göç Gündemi kapsamında göçün daha iyi yönetilmesi için somut eylem ve önlemleri tanımlayan dört alan şu şekilde listelenmektedir: (i) düzensiz göçe yönelik teşvikleri azaltmak; (ii) hayat kurtarmak ve dış sınırları güvence altına almak; (iii) güçlü bir sığınma politikası oluşturmak; (iv) yasal göç konusunda yeni bir politika meydana getirmek.⁴⁷ Avrupa Göç Gündemi'nin sunulmasının iki hafta ardından Avrupa Komisyonu 27 Mayıs 2015 tarihinde göç krizine yönelik ilk önlem paketini ortaya çıkarmıştır. Söz konusu önlem paketi altı temel konu üzerine odaklanmıştır:

1. Yeniden Yerleştirme: İtalya ve Yunanistan'da biriken sığınmacılarla ilgili olarak acil bir yeniden yerleştirme mekanizması kurulması öngörülmüştür ve bu

⁴⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_4813

⁴⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240> , s. 6-17.

bağlamda, İtalya ve Yunanistan'da yer alan kırk bin göçmenin gelecek iki yıl zarfında diğer Avrupa Birliği ülkelerine yeniden yerleştirilmesi sağlanmalıdır.

2. Yerleştirme: Birlik sınırları dışında bulunan ve can güvenliği olmayan yaklaşık yirmi bin kişinin iki yıl içinde Avrupa Birliği ülkelerine bir dağılım prosedürü kapsamında yerleştirilmesi öngörülmüştür. Bu projeye dahil olan Birlik üyesi ülkelere 2015 ile 2016 yılları arasında elli milyon Avro tutarında mali destek sağlanacaktır.

3. Göçmen Kaçakçılığına Karşı AB Eylem Planı: 2015 ile 2020 arasındaki zaman dilimi için tasarlanan plan kapsamında göçmen kaçakçılığını engellemek amacıyla somut tedbirler öngörülmüştür. Şüpheli gemilerin listesinin oluşturulması, bilgi ve istihbarat paylaşımı ve internet servis sağlayıcıları ile ortaklıklar gibi eylemleri kapsamaktadır.

4. Parmak İzi Alma Yönergeleri: Ortak sığınma sisteminin daha etkin şekilde işleyebilmesi için parmak izi alma işleminin daha sistematik biçimde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu konuda, Avrupa Komisyonu üye devletler için bir kılavuz yayınlamıştır.

5. Mavi Kart Direktifinin Geleceği Konusunda Kamuoyunun Katılımı: Komisyon, halihazırda var olan Mavi Kart uygulamasını iyileştirmeyi hedeflemektedir. Bu hususta göçmenler, işverenler, sivil toplum örgütleri gibi paydaşların fikirlerinin alınması planlanmaktadır.

6. Triton Operasyonu için Yeni Bir Operasyonel Plan: Triton operasyonu için deniz, hava ve insan unsurları dâhil olmak üzere yeni varlıkların meydana getirilmesi ve Triton operasyonunun coğrafi alanının güneye doğru, Mare Nostrum operasyonu alanını da kapsayacak şekilde, Malta arama ve kurtarma bölgesinin sınırlarına kadar genişletilmesi öngörülmüştür.⁴⁸

Görüldüğü üzere, her ne kadar göç krizi Avrupa Birliği adına göz ardı edilemeyecek düzeyde derinleşse ve bir insanlık krizine dönüşmek üzere olsa da Birliğin

⁴⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5039

almaya çalıştığı önlemler genel itibariyle kısa vadeli olmuş ve sınırların güvenliğine odaklanma eğilimi göstermiştir. Göç akınlarını doğuran yapısal nedenler ve sığınmacıları orta ve uzun vadeli olarak iltica süreçleri, halen Avrupa Birliği'nin nazarında ikincil konular olarak görünmektedir. Asıl vurgulanan hususlar ise temelde Birliğin dış sınırlarının kontrolü ve üye devletlere giriş süreçlerinin denetimi olmuştur.

2.5.3.5. Göç Gündemi Kapsamında İkinci Uygulama Paketi

2015 yazının sonlarına iki trajik olay damgasını vurmuştur. İlk olarak 28 Ağustos 2015 tarihinde Avusturya otoyolunda dördü çocuk yetmiş bir kişinin cansız bedenlerinin yer aldığı bir kamyonun bulunmuştur. İkinci olarak ise ailesiyle Türkiye'den Yunanistan'a geçmeye çalışırken 2 Eylül 2015 tarihinde ölen üç yaşındaki Suriyeli Aylan Kurdi'nin Türkiye kıyılarına vuran cansız bedeninin fotoğrafı sosyal medyada paylaşılmış ve anaakım medyada haberleştirilmiştir (Triandafyllidou, 2018: 202).

Bu iki dramatik olayın tetiklemesiyle 9 Eylül 2015 tarihinde bir araya gelen Avrupa Komisyonu, kişileri Avrupa'ya sığınmaya iten temel nedenleri ele almak da dahil olmak üzere, Avrupa Birliği üyesi devletlerin ve Birliğe komşu olan ülkelerin karşı karşıya olduğu göç krizinin çözümüne yardımcı olması beklenen ikinci uygulama paketini sunmuştur. İlgili paket kapsamında, Avrupa Komisyonu mevcut krize yanıt vermek ve gelecekteki zorluklara hazırlanmak için şu somut önlemleri sunmuştur:

I. Yunanistan, Macaristan ve İtalya'dan gelen 120.000 mülteci için acil yerleştirme teklifi: Hem Orta ve Doğu Akdeniz rotalarında hem de Batı Balkanlar'dan geçen rotalarda artan düzensiz sınır geçişleri acil tedbir almayı gerekli kılmıştır. Komisyon, İtalya'dan 15.600, Yunanistan'dan 50.400 ve Macaristan'dan ise 54.000 insani koruma ihtiyacında olan toplam 120.000 kişinin diğer Avrupa Birliği ülkelerine yerleştirilmesini önermiştir.

II. Tüm Üye Devletler için Kalıcı Yer Değiştirme Mekanizması: Komisyon, üçüncü ülke vatandaşlarının orantısız bir şekilde girişinin sonucu olarak kriz durumu yaşayan ve sığınma sistemi üzerinde aşırı baskı hisseden herhangi bir Avrupa Birliği üyesi devlete yardım etmek için yine Komisyon tarafından herhangi bir zamanda tetiklenebilecek şekilde yapılandırılmış bir dayanışma mekanizması önermiştir.

III. Güvenli Menşe Ülkelerinin Ortak Avrupa Listesi: Komisyon, Birliğin ortak bir biçimde güvenli menşe ülkelerin listelenmesine dair bir düzenleme önermiştir. Güvenli olarak nitelendirilen bu ülkelerden Avrupa'ya sığınmak isteyen kişilerin iltica taleplerinin belirli koşullar altında kabul edilmesi ve daha hızlı sonuçlandırılması öngörülmüştür. Komisyon'un ilgili liste için önerdiği ülkeler şunlardır: Arnavutluk, Bosna-Hersek, Makedonya, Kosova, Karadağ, Sırbistan ve Türkiye.

IV. Geri Dönüş Politikasının Daha Etkili Hale Getirilmesi: Birlik üyesi devletlerin geri gönderme politikalarını geliştirmek hedefiyle Komisyon, ortak bir “Geri Dönüş Kılavuzu” ve “Geri Dönüşlere İlişkin AB Eylem Planı” yayınlamıştır. Böylelikle, gönüllü olarak menşe veya transit ülkelere geri dönen insan sayısını artırmak, Geri Dönüş Direktifi'nin uygulanmasını kuvvetlendirmek, geri gönderme operasyonları kapsamında FRONTEX'in işlevini ve yetki alanını genişletmek ve entegre bir sistem oluşturmak amaçlanmıştır.

V. Mülteci Destek Tedbirlerine Dair Kamu İhale Kurallarına İlişkin Tebliğ: Komisyon, bu tebliğ aracılığıyla, ulusal, bölgesel ve yerel makamlara, bu hizmetleri (sığınmacıların barınma, malzeme ve hizmet ihtiyaçlarının giderilmesi) basit, hızlı ve bürokratik olmayan bir şekilde temin ederken AB hukukuna uygunluğun nasıl sağlanacağı konusunda rehberlik sağlamıştır.

VI. Göç Krizinin Dış Boyutunun Ele Alınması: Suriye, Irak ve Libya'daki çatışmaların siyasi çözüm yolları ile diplomatik girişimlere değinen Komisyon, özellikle Ürdün, Lübnan ve Türkiye'de bulunan yerlerinden edilmiş olan Suriyelilere destek için o

ana kadar 3.9 milyar Avro değerinde yardım sağladığını belirtmiştir. Ek olarak, üçüncü ülkelerle imzalanan on yedi geri kabul anlaşması ile yedi hareketlilik anlaşması Komisyon tarafından iş birliğinin bir parçası olarak görölmüştür.

VII. Afrika için bir Güven Fonu: Komisyon, Afrika'da istikrar ve düzensiz göçün temel nedenlerinin ele alınması için bir Acil Durum Güven Fonu oluşturmak üzere Birliğin mali kaynaklarından 1,8 milyar Avro tahsis etmiştir. Söz konusu fon ile amaçlananlar, istikrarı artırmak ve Sahel, Çad Gölü, Afrika Boynuzu ve Kuzey Afrika bölgelerindeki düzensiz göç akımlarının temel nedenlerini ele almaktır.

Avrupa Komisyonunun sunmuş olduğu, Göç Gündemi bağlamında İkinci Uygulama Paketi kapsamında yukarıda listelediğimiz önlemlerden en kritik olanı, daha açıkça ifade etmek gerekirse Yunanistan, Macaristan ve İtalya'dan gelen 120.000 mülteci için acil yerleştirme teklifi, 22 Eylül 2015 tarihinde toplanan Avrupa Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi tarafından nitelikli çoğunluk sistemi aracılığıyla kabul edilmiř⁴⁹ ve bunun sonucunda Avrupa Birliği üyesi olan devletler arasındaki görüş ayrılıkları iyiden iyiye su yüzüne çıkmaya başlamıştır.

2.5.3.6. AB Üye Devletleri Arasındaki Tartışmalar

Bir önceki alt bölümde değindiğimiz ve global kamuoyunun vicdanını yaralayan iki trajik olay, aynı zamanda Avrupa Birliği'nin önde gelen liderlerini de harekete geçirmiştir. Bu bağlamda, Birlik içinde krize yönelik ortak bir Avrupa sığınma politikasının geliştirilmesine liderlik eden Almanya'nın lideri Angela Merkel, "eğer Avrupa mülteciler sorununda başarısız olursa, dilediğimiz Avrupa olmayacaktır" diyerek "Bunu yapabiliriz" ('*Wir schaffen das* ') sloganı ile yalnızca 2015 yılı içinde Almanya'nın sekiz yüz bin mülteciye kapısını açacağını duyurmuştur (Toygür ve Benvenuti, 2016: 1). Benzer bir şekilde, bir başka hedef ülke olan İsveç'in ulusal parlamentosunda çoğunluğu

⁴⁹ <https://www.consilium.europa.eu/media/21907/st12098en15.pdf>

oluşturan Sosyal Demokrat Parti, mültecilere yönelik açık kapı politikası ilkesinin sürdürülmesinden yana tavır almış; Sosyal Demokratlarla iş birliği içinde olan Yeşiller Partisi de benzer bir tutum sergilemiştir (Emilsson, 2018). Öte yandan, Almanya’da Hristiyan Demokrat Birliği ile Hristiyan Sosyal Birliği’nden oluşan koalisyon hükümetinde mülteci meselesiyle ilgili yaşanan anlaşmazlıklar, Almanya’ya giriş yapan sığınmacıların sayısı yüz bini bulmamışken, Merkel’in aldığı bu radikal kararı değiştirmesini sağlamış⁵⁰ ve Merkel, koalisyon hükümetini kurtarmak amacıyla Almanya sınır kontrollerini güçlendirmeyi kabul etmiştir (Frymark, 2018). İsveç örneğinde de benzer bir karar değişimi gerçekleşmiştir. İsveç’te 2015 yılının göç krizinin zirve yaptığı döneminde göçmenlere yönelik parti programına aykırı olarak toplumda artan huzursuzluk karşısında harekete geçen ilk siyasi parti olarak Sosyal Demokratlar, ortakları Yeşiller Partisi ve diğer merkez sağ partilerden tam destek alıp İsveç sınırlarını geçici olarak kapatmış ve mülteci akınını durdurmak amacıyla sınır kontrollerini yoğunlaştırmıştır (Emilsson, 2018).

Bununla birlikte, yukarıda da belirtildiği üzere, Göç Gündemi Kapsamında İkinci Uygulama Paketi’nin nitelikli çoğunluk yoluyla kabul edilmesinden sonra, söz konusu önlem paketine muhalefet eden başta Macaristan olmak üzere Çekya, Slovakya ve Romanya gibi Doğu Avrupa ülkeleri seslerini daha fazla duyurmaya başlamıştır. Orban yönetimindeki Macaristan en başından beri göçmen karşıtı bir söylem benimsemiş ve Avrupa’nın ortak sığınma sisteminin geliştirilmesi adına yapılan hiçbir çalışmayı kabul etmemiştir. Macaristan coğrafi konumu gereği, göç akınlarının rotalarında kritik bir yerde bulunduğu için krizin en başından beri özellikle Balkanlar üzerinden gelecek sığınmacılara karşı çok sıkı tedbirler alma eğiliminde olmuştur. Bu bağlamda, 7 Temmuz

⁵⁰ Merkel’in fikrini değiştirmesinde etkili olan bir başka gelişme ise, kendisinin söz konusu 800.000 kişilik sığınmacı alımıyla ilgili iddialı çıkışı sonrasında, Çekya ve Slovakya’nın Macaristan ile Almanya arasında bir koridor oluşturup Balkanlar üzerinden gelen tüm göçmenleri doğrudan Almanya’ya yönlendirme planlarını dile getirmeleri üzerine hem Alman kamuoyunda hem de Almanya’nın siyasi çevrelerinde ortaya çıkan büyük ölçekli rahatsızlık olmuştur (Expetica, 2015).

2015'te Orban, Macaristan'ın sığınmacıların en yoğun biçimde geçiş yapabileceği Sırbistan sınırına dikenli tel çekme kararı almıştır (Bayraklı ve Keskin, 2019: 125).

Macaristan'ın yanında Çekya, Slovakya, Polonya ve Romanya'nın şiddetle karşı çıktığı bir başka uygulama da Göç Gündemi dahilinde İkinci Uygulama Paketi kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan zorunlu kota sistemidir (Hampshire, 2015. 9-10). Saatçioğlu'nun da belirttiği gibi, kullanılan nitelikli çoğunluk oylama sisteminden dolayı, kota sisteminin (mültecilerin üye devletler arasında farklılık gösteren belirli kotalar doğrultusunda Avrupa Birliği içinde yeniden yerleştirilmesi) kabulünün göç karşıtı siyasi eğilimlerin ağırlıklı olduğu Macaristan, Slovakya, Çekya ve Romanya'nın vetolarına rağmen gerçekleşmiş olduğunu vurgulamak gerekir (2017: 223) Bu bağlamda, bahse konu olan Doğu Avrupa Ülkeleri, sığınmacılara karşı kısıtlayıcı kapalı kapı politikası takip etmiştir. Almanya ve İsveç başta olmak üzere hedef ülkelere giden rotanın üzerinde olan bu transit ülkelerin politika tercihlerinde, Avrupa Birliği'nin dış sınırlarının güçlendirilmesini önceliklendirmiş oldukları ve ortak bir politika üretilecekse bunun yalnızca kendi ulusal çıkarlarıyla örtüşmesi ve ülkelerindeki göçmen sayısının en aza indirilmesi gerektiğine dair ısrarları açıkça görülmektedir. Sonuç olarak, Avrupa Göç Gündemi'nde ve sonraki uygulama paketlerinde sıklıkla değinilen yerleştirme ve yeniden yerleştirme süreçlerine dayanan sığınma sistemi, özellikle transit ülke konumundaki Doğu Avrupa devletleri ile hedef ülke statüsündeki Batı Avrupa devletleri arasında oldukça ciddi ölçekte bir fikir ayrılığına neden olmuştur.

2.5.3.7. Güvenlik Odaklı Yaklaşımın Geri Dönüş

Bir önceki alt bölümde de vurgulandığı üzere, göç krizi sırasında Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki en önemli fikir ayrılıklarından biri zorunlu kota sisteminin, tüm üye devletler tarafından onaylanmasa da kabul edilmesi olmuştur. Sonuç olarak, Macaristan'ın başını çektiği sisteme muhalif devletlerin yoğun itirazları sonucunda,

sığınmacıların yerleştirme ve yeniden yerleştirme süreçleri gönüllülük esasına bağlanmıştır. Bu gelişme, Birlik üyesi devletlerin ortaklaşa ve dayanışma içinde göç krizini göğüsleyemediklerinin çarpıcı bir göstergesini oluşturmuştur. Öte yandan, her ne kadar krizin çözümüne yönelik olmasa da Avrupa Birliği üye devletlerinin dolaylı da olsa iş birliği içinde gerçekleştirdiği uygulamalar da gerçekleşmiştir. Söz konusu ülkeler, bu süreçte sığınmacıların mağduriyetini önlemek adına sınır denetimlerini esnetmek yerine, Avrupa Birliği bütünleşmesinin üzerine inşa edildiği en önemli unsurlardan biri olan serbest dolaşım hakkı ile ilgili kısıtlamalara gitmiştir.

Sınır kontrollerini daha da sıkılaştırma yönündeki tercih değişiklikleri, Avrupa Birliği içindeki ulusal sınırların yanı sıra Birliğin dış sınırlarının da kapanmasıyla sonuçlanmış, Birliğin dış sınırlarında yaşanan öngörülemeyen göç akınlarına bir yanıt olarak, sınır kaldırma önlemlerinin yerini zaman zaman sınır kontrolleri, kısıtlayıcı önlemler ve ilgili güvenliği sağlama faaliyetlerini içeren yeniden kısıtlama politikaları almıştır (Popescu, 2011: 69-77). Bu durum, her geçen gün daha çok sığınmacının, göçmen kaçakçılarının kapısını çalmasını sağlamış ve düzensiz göçü körüklemiştir. Kısır bir döngü halinde, düzensiz göç akınları da yoğunlaştıkça ve kriz derinleştikçe, Birlik üyesi devletler sınır kontrollerini daha da güçlendirme yoluna gitmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği, büyük oranda Doğu Avrupa ülkelerinin daha güvenlik odaklı ve göçmen karşıtı tavrına olumlu karşılık vermiş ve sınır denetimlerinin güçlendirilmesi ve hatta bazı durumlarda sınırların tamamen kapatılması yönünde hareket etmiştir. Saatçioğlu'nun da ifade ettiği gibi, 2016 yılının ilk aylarında, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki korumacı ve dışlayıcı önlemler, 'domino etkisiyle' AB genelinde artmış; başlangıçta Merkel'in açık kapı politikasına en azından söylemsel olarak destek veren Fransa ve Avusturya gibi ülkeler bile daha fazla mülteci kabul edemeyeceklerini ya da ülkelerine giriş yapacak olan sığınmacı sayısını günlük bir kota ile sınırlayacaklarını dillendirme noktasına gelmişlerdir (2017: 224).

Böylelikle Avrupa Birliği'nin, birlik içinde serbest dolaşım ilkesi doğrultusunda yıllarca edinilen birçok kazanımdan vazgeçilmiş ve çoğu üye ülke tarafından Schengen Anlaşması fiilen askıya alınmıştır. Hatta bu noktadan sonra Schengen düzenlemelerinin nasıl uygulamaya sokulacağı bile tartışılır hale gelmiştir. Öte yandan, her ne kadar Birlik üyesi devletler sınır denetimlerinin artması ve serbest dolaşımın kısıtlanması konusunda benzer tepkiler verse de aslında göç krizinden Avrupa Birliği üyelerinden sınır ülkeleri, transit ülkeler ve hedef ülkeler konumunda olan devletler oldukça farklı düzeylerde etkilenmiştir. Bu bağlamda, sınır, transit ve hedef ülkelerin göç akınlarından farklı şekilde etkilenmesi nedeniyle, söz konusu devletlerin ulusal öncelikleri farklılaşmış ve bu durum Birlik içinde sürtüşmelere yol açmıştır (Niemann ve Zaun, 2015). Böylesi şartlar altında göç krizine karşı Avrupa Birliği genelinde iş birliği halinde cevap vermek ve krizin çözümüne yönelik dayanışma sergilemek neredeyse imkânsız bir hal almıştır.

Krizin en zor durumda bıraktığı ülkeler, daha açık bir ifadeyle Avrupa Birliği'nin güney ve güneydoğu sınırlarında yer alan ülkeler, ele alındığında ise bambaşka sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, krizin başından beri en çok sığınmacı akınına maruz kalan İtalya ve Yunanistan, temel olarak Avrupa Birliği'nin diğer üyelerinden yeterince destek alamadıklarından dolayı şikayetçi konumda olmuşlardır. Aslında, söz konusu problem, Avrupa Birliği'nin ortak sığınma sisteminin yapısal bir sorununa işaret etmektedir. Bölümün ilk kısımlarında da ele alındığı üzere, Dublin Sözleşmesine dayalı olan Avrupa Ortak Sığınma Sistemi Avrupa Birliği topraklarına ayak basan sığınmacıların birliğe ilk kez giriş yaptıkları ülkede kayıt altına alınmalarını ve iltica taleplerinin bu ülkeler tarafından değerlendirilmesini öngörmüştür. Bu durum da doğal olarak Birliğin dış sınırlarında yer alan üye devletlerin yükünü diğer üyelere göre orantısız ve adaletsiz bir biçimde artırmıştır. Bu yapısal problem, 2015'ten itibaren iyiden iyiye derinleşen göç krizi ile birlikte özellikle Yunanistan ve İtalya'nın başını çok ağrıtmıştır.

Bu bağlamda, Macaristan'ın Sırbistan sınırı boyunca dikenli tel çekmesi ve sınırlarını sığınmacılara tamamen kapatması, Balkanlar üzerinden hedef ülkelere gitmeyi planladığı için Yunanistan üzerinden Birliğe giriş yapan sığınmacıları ve Yunanistan devletini çok zor durumda bırakmıştır. Bu durumda, özellikle Yunan adalarına deniz yoluyla düzensiz giriş yapan sığınmacıların önemli bir kesimi Yunanistan sınırları içinde mahsur kalmış, bu kadar fazla sayıda sığınmacıyı kayıt altına alıp iltica başvurularını değerlendirme kapasitesi olmayan Yunanistan ise Dublin Sözleşmesi'ni hiçe sayarak, söz konusu sığınmacıları, herhangi bir şekilde Avrupa Ortak Sığınma Sistemine veri girişi olmadan ve başvuruları değerlendirmeye tabi tutmadan, sınırlarından çıkmalarına ve hedef ülkelere Balkanlar üzerinde gitmelerine göz yummak zorunda kalmıştır. Bunun üzerine, Hırvatistan ve Slovenya gibi Avrupa Birliği üyesi olan Balkan ülkeleri ve özellikle Makedonya ve Sırbistan gibi Birliğe üye olmayan ülkeler sığınmacılara karşı hoşgörüsüzlük belirtileri göstermeye başlamışlar; bu süreçte Avusturya ve İsveç karşılama politikalarını yeniden gözden geçirirken, Macaristan ise katı bir şekilde mülteci karşıtı konumunu ve hükümet söylemini sürdürmüştür (Triandafyllidou, 2018: 202).

Hatta bu bağlamda, tamamıyla ulusal çıkarları doğrultusunda hareket eden Avusturya, 24 Şubat 2016 tarihinde Batı Balkan ülkelerinin (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Kosova, Makedonya, Karadağ, Sırbistan ve Slovenya) katılımıyla Viyana'da alternatif bir üst düzey toplantı düzenlemiş ve bu ülkeler, Batı Balkanlar'da iç sınırların güçlendirilerek Yunanistan'dan Avrupa Birliği üye devletlerine doğru mülteci akınlarının fiili olarak durdurulması konusunda anlaşmışlardır (Saatçioğlu, 2017: 224). Söz konusu toplantıya, sorunun asıl tarafı olan Yunanistan'ın çağrılmaması, Avusturya başta olmak üzere, toplantıya katılan diğer ülkelerin göç krizine sadece güvenlik odaklı nitelikte olan ulusal menfaatleri aracılığıyla yaklaştıklarını ve krizi çözmek adına dayanışma ruhundan ne denli uzak olduklarını çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermiştir.

Avrupa Birliği üye devletlerinin geneline nüfuz etmiş olan güvenlik temelli bakış açısını besleyen bir başka konu ise Birlik üyesi devletlerin vatandaşlarının göçmen karşıtı görüşlerinin giderek sertleşmesidir. Bu süreç dahilinde, Kasım 2015'te Paris'te ve Mart 2016'da ise Brüksel'de gerçekleşen terör saldırıları Avrupa'daki göçmen algısını oldukça olumsuz yönde etkilemiş ve göç hususunun güvenlik odaklı bir şekilde ele alınmasını pekiştirmiştir (Aşkar-Karakır, 2017: 136). Söz konusu saldırıların sonucunda Avrupa'da, sığınmacılar, mülteciler ve göçmenlere yönelik olumsuz önyargılar daha da kuvvetlenmiş ve Avrupa'ya göç eden veya iltica eden her bir kişinin içten içe terörist olma potansiyeli olduğu kanısı yaygınlaşmıştır. Ayrıca, sığınmacı ve mültecilerin suç oranını artırdığı, gittikleri üye ülke vatandaşlarının istihdam olanaklarını olumsuz yönde etkilediği, ilgili ülkenin imkânlarını ise pervasızca kullanma girişimlerinin olduğu ve eğitim seviyesini düşürdükleri gibi ithamlarla var olan önyargılar yeniden üretilmekte ve bu durum da mültecilerin ve sığınmacıların Birlik topraklarına alınmamaları gerektiği savunusunu güçlendirmektedir (Hopyar, 2016: 63).

Öte yandan, mültecilerin ve sığınmacıların kültürel olarak da Avrupa toplumlarına entegrasyonunun olanaksız olduğu varsayımı, genel olarak göçmen karşıtlığını körüklemektedir. Yukarıda da vurgulandığı üzere Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde başta IŞİD olmak üzere Orta Doğu kökenli terör örgütlerinin saldırılar düzenlemesi, göç krizine dair Avrupa kamuoyunun korkularını artırırken, Almanya'nın Köln kentinde yeni yıl kutlamaları esnasında bir tren istasyonunda yaklaşık olarak bin kadar Orta Doğu kökenli erkeğin kadınlara cinsel tacizde bulunması (Newman, 2016: 19), özellikle mültecilere ve sığınmacılara yönelik nefreti ve öfkeyi artırmıştır. Bu gelişmeler, Avrupa Birliği'nin hem kamuoyunda hem de siyasi çevrelerinde yabancı düşmanlığını ve İslamofobiyi yaygınlaştırmaktadır. Bu tür kaygılardan ve korkulardan beslenen aşırı sağ partiler ve Avrupa şüpheciliği ise söylemlerini giderek sertleştirmekte ve bu ayrımcı siyasi söyleme mülteciler ile sığınmacılara tahammülü kalmayan Avrupalıların desteği her geçen gün

artmaktadır. Söz konusu siyasi oluşumlar, korumacı iktisadi politikaları ve sınırların sığınmacılara tamamen kapatılmasını önerirken, Avrupa Birliği'nin hatalı politikaları nedeniyle göç krizinin ve ekonomik durgunluğun yaşandığını vurgulayarak, yabancılar nedeniyle Avrupa'da ekonomik, sosyal ve kültürel yozlaşmanın gitgide derinleştiğini iddia etmektedir (Drago, 2018).

2.5.3.8. Dışsallaştırma Stratejisi ve Avrupa Birliği – Türkiye Göç Yönetimine İlişkin Düzenlemeler

Daha önceki alt bölümlerde ele almaya çalıştığımız gelişmeler ışığında, 2015 yılının sonu itibariyle, Avrupa Birliği üye ülkelerinin göç krizine karşı iş birliği halinde, dayanışma içinde ve çözüm odaklı bir yaklaşım sergileyemedikleri açıkça ortaya çıkmıştır. Tersine, Birlik üyesi devletler, güvenlik odaklı yaklaşım bağlamında kendi sınırlarını güvence altına almaya çalışmış ve topraklarına giriş yapan sığınmacı ve mülteci sayısını minimize etmek için yoğun çaba sarf etmiştir. Bununla birlikte, ulusal çıkarlar doğrultusunda oluşturulan ve yüzeysel olarak soruna yaklaşıp krizin çözümüne yönelik herhangi bir katkıda bulunmayan bu bakış açısının özellikle Suriye'deki iç savaş ve terörizm nedeniyle çığ gibi büyümeye devam eden göç akınlarını durdurmaya yetmediği de gözler önüne serilmiştir.

Bu bağlamda, Avrupa Birliği, göç krizini çözmek yerine, söz konusu sorunun 'çıktılarını' topraklarından uzaklaştırmak yolunu tercih etmiş ve böylelikle sığınmacılardan 'kurtulmak' adına başlıca çözüm yöntemi olarak lanse edilen 'dışsallaştırma' stratejisine başvurulmuştur. Bu bağlamda, 15 Ekim 2015 tarihinde Brüksel'de gerçekleşen Türkiye-AB Zirvesi sonrasında açıklanan sonuç bildirgesinde, Ortak Göç Eylem Planı duyurulmuş ve Avrupa Birliği'nin bu plan çerçevesinde Avrupa'ya yönelen düzensiz göç hareketliliğini engellemek için Türkiye ile yapılacak iş birliği öngörülmüştür (Aldırmaz, 2017: 97). 29 Kasım 2015 tarihinde düzenlenen Avrupa

Birliği liderler zirvesinde ise AB-Türkiye Ortak Eylem Planı kabul edilmiştir.⁵¹ Eylem Planında Arap Baharı kaynaklı göç krizi ile üç yöntem aracılığıyla başa çıkılması amaçlanmıştır: (i) Bölgeden kitlesel göçe yol açan temel nedenleri ele almak, (ii) geçici koruma altındaki sığınmacıları ve Türkiye’deki ev sahibi toplumu desteklemek, (iii) Avrupa Birliği’ne düzensiz göç akınlarını önlemek adına Türkiye ile Birlik arasındaki iş birliğini güçlendirmek (Yılmaz-Elmas, 2016: 294-295). Eylem Planının, mültecileri Birliğin dış sınırlarından uzak tutmak, daha iyi bir göç yönetimi sistemi ve stratejisi tesis ederek Türkiye’de mülteci kayıt işlemlerini düzenlemek, belirli bir finansal destekle mültecilerin alternatif hedef ülkelere yönelmesinin önüne geçmek ve Avrupa Birliği dış sınırlarında giriş yapması engellenen sığınmacıların hızlı ve etkili bir şekilde menşee ülkelere geri döndürölmelerini sağlamak gibi hedefleri aracılığıyla Birliğin güvenlik-odaklı yaklaşımına hizmet ettiği görölmektedir. (Yılmaz-Elmas, 2016: 294-295).

Ortak Eylem Planı kapsamında, 2016 yılının Mart ayında gerçekteşen bir dizi toplantı sonucunda 18 Mart 2016 tarihinde Avrupa Birliği – Türkiye Göç ve Mülteci Mutabakatı imzalanmıştır. Mutabakat uyarınca, Türkiye’den Yunan adalarına yasa dışı yollarla giriş yapan sığınmacıların Türkiye’ye geri gönderilmesi konusunda bir mutabakat sağlanırken, Ege Denizindeki belirli güzergâhları kullanarak Avrupa Birliği’ne gitmeye çalışan sığınmacıların Birliğe girmeleri engellenmiş ve yasal yollarla Avrupa Birliği üye ölkelerine gerekli koşulları karşıladıktan sonra girmeleri sağlanmıştır (Öztürk ve Boyacı, 2022: 1817). Ayrıca, mutabakatta bulunan ‘bire bir formölü’ kapsamında Avrupa Birliği’nden Türkiye’ye her bir Suriyeli mülteci gönderildiğinde, Avrupa Birliği de Türkiye’de geçici koruma kapsamında yer alan bir Suriyeliyi mülteci olarak kabul edecektir. Bunun yanında Avrupa Birliği, Türkiye’ye düzensiz göçmenlerin sağlık, eğitim, barınma, beslenme vb. ihtiyaçlarının giderilmesi için üç milyar Avro vererek, mali destekte bulunulacağını taahhüt etmiş ve 2018 yılında üç milyar Avro daha

⁵¹ Detaylı bilgi için bkz. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5860

verileceği açıklanıp⁵² toplamda Türkiye'ye altı milyar Avro'luk ödeme yapılacağı belirtilmiştir (Bozkaya ve Kıncal, 2018: 115). Dahası, Türk vatandaşlarının Schengen vizesinden muaf olacağı taahhüt edilirken, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki mevcut Gümrük Birliği ortaklığının güncellenmesi konusunda da anlaşmaya varılmıştır. Son olarak Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik yeni fasılların, daha açıkça ifade etmek gerekirse 17. (Ekonomik ve Parasal Politika) ve 33. (Mali ve Bütçesel Hükümler) fasılların, açılmasına yönelik hazırlık çalışmalarının yürütülmesi ve katılım sürecinin hızlandırılması hedefi de mutabakatta yer almıştır.⁵³ Göç İdaresi Başkanlığı'nın 2023 yılı verilerine göre gelinen son noktada Türkiye'de Geçici Koruma Altında 3.2 milyon Suriyeli ikamet etmekteyken, birebir formülü kapsamında Avrupa Birliği tarafından kabul edilen Suriye vatandaşı sayısı yalnızca 39.576 olarak kalmıştır.⁵⁴

Mutabakat ile birlikte Avrupa Birliği kendi güvenliğini sağlamak için Türkiye'yi bir tür tampon bölge olarak kullanmış ve Birlik topraklarına giriş yapması düşünülen sığınmacı sayısını asgari düzeye çekmeyi hedeflemiştir. Bununla birlikte, ilk aşamalarda mutabakat, Avrupa Birliği'nin beklentilerini karşılamış ve Birliğe Yunanistan üzerinden giriş yapan sığınmacı sayısı büyük ölçüde azalmıştır. Öte yandan, mutabakat bağlamında Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerin sorunsuz ilerlediğini iddia etmek yanlış olacaktır. Mutabakatın hem uygulanabilirliği hem de tarafların (özellikle de Avrupa Birliği'nin) taahhütlerinin gerçekleştirilebilirliği konusunda zorluklar çekildiği söylenebilir. Halihazırda zaten gerilimli ve bazı hususlarda dondurulmuş ilişkileri olan Türkiye ile Avrupa Birliği'nin bu mutabakat kapsamında beklendiği düzeyde bir iş birliği

⁵² Avrupa Birliği, Mali Yardım Programının ötesinde de Türkiye'deki mültecilere finansal destek vermeye devam etmektedir. 2020 yılında ek insani destek harekete geçirilmiş ve 2021-2023 dönemi için üç milyar Avroluk ek tahsis kapsamında temel Yardım Programı müdahalelerinin devamlılığı sağlanmıştır. 2023 itibarıyla Avrupa Birliği, Türkiye'deki mültecilere ve ev sahibi topluluklara yardım etmek amacıyla toplamda on milyar Avro'ya yakın bir kaynak aktarmıştır. Daha detaylı bilgi için bkz. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en#:~:text=The%20full%20operational%20budget%20of,%2C%20and%20socio%2Deconomic%20support.

⁵³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5860

⁵⁴ <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

kurabilmesi çok da mümkün olmamıştır. 1999 Yılından beri Avrupa Birliği'ne aday ülke statüsünde olan Türkiye, geçen süre zarfında adaylık müzakerelerinde yeterince ilerleyememiş hatta ilerleme hızı da zamanla azalmış ve bazı fasıllarda ise durma noktasına gelmiştir. Bu süre zarfında, demokrasinin kurumsallaşması, bireysel hak ve özgürlüklerin garanti altına alınması, azınlık hakları, insan hakları, hukukun üstünlüğü, ekonomik istikrar ve finansal sektörün güvenilirliği gibi alanlarda Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin performansını yetersiz bulan Avrupa Birliği, Türkiye'nin AB üyeliği hayalinin kısa veya orta vadede gerçeğe dönüşme ihtimalini pek görmemektedir. Diğer taraftan, Türkiye bu süreçte Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye diğer aday ülkelerden farklı bir şekilde çifte standart uyguladığını ve haksız bir şekilde adaylık sürecini çıkmaza soktuğunu öne sürmektedir.

Tarafların iddialarının doğruluk payından bağımsız olarak, Türkiye ile Avrupa Birliği'nin söz konusu Göç ve Mülteci Mutabakatı imzalandığı dönemde ilişkilerinin çok da yakın olmadığını belirtmek gerekmektedir. Bununla birlikte, anlaşma, iki taraf için de kazançlı olacağı düşüncesi ve pragmatik beklentilerle imzalanmıştır. Ne var ki, mutabakat sonrasında Avrupa Birliği'nin, Türk vatandaşlarına tanınması düşünülen vize serbestisi, taraflar arasındaki Gümrük Birliği ortaklığının güncellenmesi ve Türkiye'nin AB üyelik sürecinin hızlandırılması gibi konularda vaatlerini yerine getirmediği görülmektedir. Bunun üzerine, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, sınır kapılarını açma ve sığınmacıları Avrupa Birliği topraklarına gönderme hususunda Avrupa Birliği'ne karşı tehditvari söylemlerde bulunmuş, Brüksel Yönetimi ise Erdoğan'ı mültecileri kullanarak Avrupa Birliği'ne şantaj yapmakla suçlamıştır ve bu durum taraflar arasındaki gerilimi tırmandırmıştır. Öte yandan, Avrupa Birliği'nin Türkiye ile imzaladığı mutabakatı sürdürmek dışında göç krizini çözmeye yönelik elinde bir yöntem olmadığı için, bahse konu olan gerilimli ilişkiye rağmen Türkiye ile Suriyeli mülteciler üzerine ortaklığını sürdürmekten başka çaresi görünmemektedir. Bununla birlikte, her ne

kadar mutabakat sonrasında Avrupa Birliği'ne giriş yapan sığınmacı sayısı önemli ölçüde düşse de söz konusu mutabakatın varlığı Avrupa'ya yönelik göç akınlarının devam edeceği gerçeğini ortadan kaldırmayacaktır.

2.5.3.9. Yeni Avrupa Göç ve İltica Paktı ve Diğer Gelişmeler

2016 Yılında Türkiye ile imzalanan Göç ve Mülteci Mutabakatı sonrasında Birliğe giriş yapan sığınmacı sayısında gözle görülür bir düşüş yaşanmış ve böylelikle özellikle Birliğin Doğu Avrupalı üyeleri ile Batı Avrupalı üye devletleri arasındaki ilişkiler nispeten sakinleşmiştir. Bununla birlikte, AB üyesi ülkelerin geneline nüfuz etmiş olan düzensiz göçe dair geliştirilen güvenlik odaklı yaklaşım etkinliğini sürdürmektedir. Yukarıda Avusturya'daki göçmenlere, sığınmacılara ve mültecilere yönelik bakış açısının olumludan olumsuzu doğru çok keskin bir dönüş yaşadığı ifade edilmişti. Bu bağlamda, 2018'in ikinci yarısında AB Konseyi dönem başkanlığını devralan Avusturya'nın Şansölyesi Sebastian Kurz, dönem başkanlığı boyunca 'Koruyan Avrupa' sloganını kullanarak, temel önceliklerini güvenliğin tesis edilmesi, düzensiz göç ile mücadele, dijitalleşme yoluyla refahın ve rekabet gücünün muhafaza edilmesi, Avrupa'nın komşu bölgelerinde istikrar ve Batı Balkanlar ile Güneydoğu Avrupa'ya yönelik AB yaklaşımının geliştirilmesi olarak sıralamıştır (Şahal-Çelik ve Şemşit, 2019: 835).

Açıkça anlaşılabacağı üzere, göçe güvenlik temelli yaklaşımı tamamıyla benimseyen ve söz konusu bakış açısının yaygınlaşması uğruna çaba sarf eden Kurz yönetimindeki Avusturya, dönem başkanlığı kapsamında asıl hedefinin Birlik vatandaşlarını korumak olduğunu vurgularken, düzensiz göçe karşı çok daha sert önlemler alınması konusunda ısrarcı olmuştur. Bu anlamda, kuşkusuz alınması gerektiği vurgulanan ilk tedbir Birliğin dış sınırlarının denetimi ve kontrolünün sıkılaştırılması olmuştur. Bunun için de Avusturya, FRONTEX'in güçlendirilmesini, üye devletlerin güvenlik birimleri arasında etkili iş birliği ile bilgi paylaşımını, özellikle mültecilerin geri

gönderilmesi sürecinde üçüncü ülkelerle daha yakın ortaklıklar kurulmasını ve Avrupa Birliği'ne göç etmeden önce korunmaya muhtaç olan kişilere yardım edilmesini öngörmüştür (Şahal-Çelik ve Şemşit, 2019: 835).

Kurz'un da önceliklerinin en üstüne yerleştiği düzensiz göç konusu, Birliğe giriş yapan sığınmacı sayısı azalsa da Avrupa Birliği'nin gündeminin ana başlıklarından birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, son dönemde gerçekleşen en önemli gelişmelerden biri "Yeni Avrupa Göç ve İltica Paktı" olmuştur. Birliğin iltica politikalarının gözden geçirilip geliştirilmesi amacıyla 23 Eylül 2020 tarihinde kabul edilen Yeni Avrupa Göç ve İltica Paktı, 2023 yılının yaz aylarına kadarki yaklaşık üç yıllık süre zarfında iltica ve sığınma konularında Birliğin takip etmesi gereken yol haritasını sunması bakımından önemlidir. Pakt, üç temel bileşen üzerine inşa edilmiştir: (i) Avrupa Birliği'nin komşuları arasında yer alan menşe ve transit ülkeleriyle iş birliklerinin kuvvetlendirilmesi, (ii) Birliğin dış sınırlarının yönetimini geliştirmeye ve güçlendirmeye ilişkin politikaların uygulamaya alınması, (iii) Avrupa Birliği üyesi olan devletler arasında sorumlulukların daha dengeli ve adil bir dağılımının sağlanması ve göç politikalarının uygulanması sırasında Birlik üyeleri arasındaki dayanışmanın teşvik edilmesi (Kirişçi vd., 2020).

Pakt 2020 ile 2023 yılları arasındaki dönemde gerçekleştirilmesi planlanan gelişmeleri şöyle sıralamıştır:

1. Göçle ilgili Krizlere Hazırlık ve Yönetim için Bir AB Mekanizmasına İlişkin

Tavsiye: Göç durumlarının hızlı bir şekilde tanımlanmasına olanak tanıyan, etkili hazırlık ve müdahaleye olanak tanıyan bir erken uyarı ve tahmin sistemi geliştirilmesi öngörülmüştür.

2. Arama ve Kurtarma Konusunda İş Birliğine İlişkin Tavsiye ve Arama ve

Kurtarmanın Suç Sayılmamasına İlişkin Rehberlik: Arama ve kurtarma operasyonlarında yer alan özel gemilerin yönetiminde AB üye devletleri arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi önerilmiştir.

3. Üye Devletlerin iltica ve kabul uygulamalarının AB'nin yüksek standartlarına daha fazla yakınlaşmasını desteklemek amacıyla Avrupa Birliği İltica Ajansı (EUAA), Avrupa İltica Destek Ofisi'nin (EASO) yerini daha fazla araçla almıştır.

4. **Geri Dönüş Koordinatörü:** Avrupa Birliği Geri Dönüş Koordinatörü, etkili ve ortak bir Avrupa geri dönüş sistemi oluşturmak ve AB ile üye devletler arasındaki eylemlerin koordinasyonunu geliştirmek amacıyla 2 Mart 2022 tarihinde atanmıştır.

5. **Gönüllü Dayanışma Mekanizması:** 23 AB Üye Devleti ve ilgili ülkeler, 22 Haziran 2022'den bu yana, bazı sığınmacıların başka bir yere yerleştirilmesi taahhüdü ve mali katkılar yoluyla, baskı altındaki Üye Devletleri desteklemeyi kabul etmiştir. Yer değiştirme işlemleri devam ederken, 2023 yılının başlarında Kıbrıs, Yunanistan, İtalya, Malta ve İspanya'dan 1000'den fazla sığınmacının yeri değiştirilmiştir.⁵⁵

Ayrıca, Yeni Avrupa Göç ve İltica Paktı, şu öğeleri içermektedir: (i) kimlik, sağlık ve güvenlik de dahil olmak üzere dış sınırların sağlam ve adil yönetiminin sağlanması, (ii) adil ve etkili iltica kuralları, iltica ve geri dönüş prosedürlerini kolaylaştırması, (iii) arama / kurtarma, baskı ve kriz durumlarına karşı yeni bir dayanışma mekanizmasının oluşturulması, (iv) daha güçlü öngörü, kriz hazırlığı ve müdahale unsurlarının hayata geçirilmesi, (v) etkili bir geri dönüş politikası ve geri dönüşlere yönelik AB eşgüdümünde bir yaklaşım geliştirilmesi, (vi) iltica ve göç politikalarının daha iyi yönetimi ve uygulaması için AB düzeyinde kapsamlı yönetim yapılması, (vii) önemli üçüncü, menşe ve transit ülkeleri ile karşılıklı fayda sağlayan ortaklıklar kurulması, (viii) korunmaya ihtiyaç duyanlar için sürdürülebilir yasal yolların geliştirmesi ve yeteneklerin AB'ye çekilmesi, (ix) Etkili entegrasyon politikalarının desteklenmesi.⁵⁶

Görüldüğü üzere, Yeni Avrupa Göç ve İltica Paktı, özellikle 2015 ve 2016 yıllarındaki karmaşanın, anlaşmazlıkların ve belirsizliklerin tekrarlanmaması adına üye

⁵⁵ https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/new-pact-migration-and-asylum_en

⁵⁶ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_3 &format=PDF , s. 2.

devletler arasındaki yük dağılımını ve sorumluluk paylaşımını daha dengeli ve sistematik bir biçimde belirlemeyi ve bu yolla gelecekteki olası kriz durumlarına çözüm oluşturacak bir çerçevenin meydana getirilmesine dair gerekliliği vurgulamaktadır. Ayrıca, Pakt AB topraklarına giren düzensiz göçmenlerin, sığınmacıların ve mültecilerin hukuki statülerinin belirlenme süreçleri ve bu statülerin içerikleri ile ilgili muğlaklıkların ortadan kaldırılmasının ve bu kişilerin tamamıyla öngörülebilir ve insani koşullarda yaşamasını sağlayacak bir sistemin tesis edilmesinin Avrupa ortak göç politikasının geliştirilmesi adına gerekli olduğunun altını çizmektedir.

Son olarak, 20 Aralık 2023 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Konsey, Yeni Göç ve İltica Paktı'nın temel bileşenleri üzerine yeni bir anlaşma sağlamış ve bu yolla Paktın daha sağlıklı ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi hedeflenmiştir. Bu anlaşma beş ana önergeyi kapsamaktadır:⁵⁷

1. Tarama Yönetmeliği: Avrupa Birliği üyesi olmayan vatandaşların varışlarında kimliklerinin belirlenmesine ilişkin tek tip kuralların oluşturulması, böylece Schengen bölgesi içindeki güvenliğin artırılması amaçlanmıştır. Tarama, kimlik tespiti, sağlık ve güvenlik kontrollerinin yanı sıra parmak izi alma ve EURODAC veri tabanına kayıt işlemlerini içermektedir.

2. EURODAC Düzenlemesi: Yetkisiz hareketlerin tespiti için daha doğru ve eksiksiz veriler toplayan ortak veri tabanının geliştirilmesi hedeflenmiştir. EURODAC, yüz görüntüleri gibi ek biyometrik verileri içerecek şekilde genişletilecektir. Toplanacak diğer kişisel veriler arasında kişinin adı, doğum tarihi, uyruğu, uluslararası korumaya başvuru tarihi ve yeri yer almaktadır.

3. İltica Prosedürleri Yönetmeliği: İltica, geri dönüş ve sınır prosedürlerinin daha hızlı ve etkili hale getirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu yönetmelik, kişiler uluslararası korumaya başvurduğunda üye devletlerin izlemesi gereken ortak bir prosedür

⁵⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_6708

oluşturmaktadır. Uluslararası koruma başvurularını inceleyen makamların, güvenli üçüncü ülke kavramının geçerli olması halinde başvuruyu reddetmesi mümkün kılınmaktadır.

4. İltica Göçü Yönetimi Yönetmeliği: Sığınma başvurularının büyük çoğunluğundan sadece birkaç ülkenin sorumlu olduğu Dublin Sistemi'ni dengelemek için üye devletler arasında yeni bir dayanışma mekanizması oluşturulması ve sığınma başvurularının sorumluluğuna ilişkin net kurallar oluşturulması planlanmıştır.

5. Kriz ve Mücbir Sebep Tüzüğü: Avrupa Birliği'nin gelecekte göçmenlerin araçsallaştırılması da dahil olmak üzere kriz durumlarıyla yüzleşmeye hazırlıklı olması tasarlanmıştır. Böylelikle, kriz veya mücbir sebep durumunda, üye devletler belirli kuralları ayarlama yetkisine sahipken, aynı zamanda AB'den ve üye devletlerden dayanışma ve destek tedbirleri talep edebilecektir.

2.5.3.10. AB Göç Politikalarına İlişkin Bir Değerlendirme

2024 itibarıyla 14. yılına giren göç krizi, bölgede on iki milyondan fazla göçmenin ve sığınmacının zorla yerinden edilmesiyle dünyadaki en büyük yerinden edilme krizi olmaya devam etmektedir. İnsanlık tarihinin en çarpıcı trajedilerinden birine sahne olan bölgeden ayrılmak zorunda kalan milyonlarca insanın yaşamının oldukça zorlu ve belirsiz şartlarda devam etmesi, siyasi bir sorun olarak ortaya çıkan Arap Baharı sürecini insani bir felakete dönüştürmüştür. Böylesi bir insanlık dramına evrilen göç krizi karşısında Avrupa Birliği, hukuki altyapısı, kurumsal organizasyonu, karar alma mekanizmaları ve üye devletleri arasındaki dayanışma ruhu ve iş birliği eğilimi bakımından sınıfta kalmıştır. Bu bağlamda neredeyse elli yıllık bir geçmişe dayanan ortak göç politikasının gelişimi adına bu uzun süre zarfında elde edilen tüm kazanımların içeriği, işlevselliği ve uygulanabilirliği tartışmalı bir hal almıştır.

Öte yandan, Avrupa Birliği tarafından göç krizi 2015'in yaz aylarına kadar yerel bir iç çekişme sonucu patlak veren silahlı bir çatışmadan kaçan bazı bölge insanların Türkiye, Ürdün ve Lübnan gibi komşu ülkelere iltica edip hayatlarına o ülkelerde devam ettikleri bölgesel bir problem olarak algılanmış ve krizin büyüklüğü fazlasıyla hafife alınmıştır. Bu nedenle yaklaşık beş sene boyunca ne bölgedeki gelişmelerle ne de iltica eden sığınmacıların akıbetiyle ilgilenilmiştir. Kriz doğrudan Avrupa'ya temas ettiğinde, bir başka deyişle kitlesel olarak Ege Denizi, Orta Akdeniz ve Balkanlar üzerinden Avrupa'ya girişler iyiden iyiye arttığına ise, yine bir süreliğine Yunanistan ve İtalya gibi sınır ülkeleri kaderleriyle baş başa bırakılmıştır. Avrupa Birliği'nin göç krizinin doğurduğu mülteci sorununa doğrudan karşılık vermesi için yüzlerce kişinin öldüğü gemi kazaları ve Aylan Kurdi'nin cansız vücudunun kıyıya vurması gibi dünyanın gündeminde yer alan ve insanlığın vicdanını sarsan trajedilerin yaşanması gerekmiştir.

Ayrıca, göç krizine karşı atılan ilk adımlar da büyük oranda üye devletlerin bireysel tercihleri sonucu gerçekleşmiştir. Düzensiz göç akınlarına karşı Birlik tarafından yalnız bırakılan Yunanistan'ın bireysel olarak Dublin Sözleşmesini askıya alıp sığınmacıların hedef ülkelere gitmesi adına sınırlarını açması, Macaristan'ın bireysel bir kararla Sırbistan ile sınırına dikenli tel çekmesi, Avusturya'nın bireysel olarak Balkan Devletleriyle bir araya gelip sığınmacıların Yunanistan'dan çıkmalarını engellemeye çalışması ve Almanya'nın bireysel bir çıkışla sekiz yüz bin sığınmacı alacağını duyurup sonra vazgeçmesi gibi sıralanacak daha nice örnekte üye devletlerin sadece kendi ulusal çıkarları veya beklentileri doğrultusunda bireysel olarak hareket ettiği görülmüştür. Bu bağlamda Avrupa Birliği göç krizine karşı kendi üyeleri arasındaki ortaklık, bilgi paylaşımı ve dayanışma alanlarında çok kötü bir sınav vermiştir. Dolayısıyla, her zorlu durum karşısında her bir üye devletin diğer üyeler ile birliği hiçe sayarak tek başına veya ortak çıkarları paylaştığı üyelerle hareket etmesi Avrupa Birliği'nin gelecekte birlik yapısını koruyup koruyamayacağı konusunda akıllarda soru işareti bırakmaktadır.

Dahası Avrupa Birliği'nin yıllardır geliştirmeye çalıştığı Ortak Sığınma Sistemi'nin de göç krizi nedeniyle zayıflıkları ve zaafı ortaya çıkmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere, Dublin Sözleşmesi ile kabul edilen “sığınmacının kaydı ve iltica başvurusu, sığınmacının Birlik içinde ilk ayak bastığı ülke tarafından alınıp değerlendirilir” prensibi, Birliğin dış sınırlarında yer alan üye ülkelerle diğer üyeler arasında oldukça adaletsiz bir yük dağılımına neden olmuş ve bu organizasyon eksikliği nedeniyle kriz daha da zorlu ve yönetilemez bir hal almıştır.

Ayrıca, Avrupa Birliği üye devletleri sığınmacı kabulü söz konusu olduğunda da oldukça dengesiz bir sorumluluk paylaşımı yapmışlardır. Örneğin, Avrupa Birliği üye ülkeleri, krizin Birliğin gündemine oturduğu 2015 yılından beri bir milyondan fazla sığınmacı ve mülteciye ev sahipliği yapmaktadır ve bu insanların %70'i yalnızca sadece iki ülkede ikamet etmektedir: Almanya, Avrupa'daki mültecilerin %59'una ev sahipliği yaparken ve İsveç'te ise Avrupa'daki mültecilerin %11'i yaşamaktadır. En fazla mülteci barındıran diğer AB üye devletleri olan Avusturya, Yunanistan, Hollanda ve Fransa ise sadece %2 ile %5 arasında değişen oranlarda mültecilere kapılarını açmıştır.⁵⁸

Dahası kriz derinleştikçe ve Avrupa Birliği ülkelerine yönelik göç akınları artıkça, mevcut durumu iyi yönetemeyeceğini düşünen Birliğin birçok üyesi, iltica değerlendirmelerini giderek daha zorlu bir hale büründürmüş ve iltica talebinde bulunan sığınmacıların başvurularının reddedilme oranı gitgide artmıştır. Bu durum, söz konusu sığınmacıların nereye, hangi koşullarda gideceği ve nerede hayatlarını sürdüreceği konusunda içinden çıkılmaz bir belirsizliği de beraberinde getirmektedir.

Bunların yanında, düzensiz göçü bir tür uluslararası suç faaliyetine indirgeyen güvenlik odaklı bakış açısı, kriz ilerledikçe Avrupa Birliği'nin birçok üyesi tarafından benimsenmiş ve düzensiz göç ile mücadele, sınır denetiminin artmasına ve polisiye

⁵⁸ <https://www.unhcr.org/cy/2021/03/18/syria-refugee-crisis-globally-in-europe-and-in-cyprus-meet-some-syrian-refugees-in-cyprus/>

önlemlerin yoğunlaştırılmasına indirgenmiştir. Bu son derece yüzeysel ve işlevsiz tedbir uygulamaları göç akınlarını durdurmak yerine sığınmacıları göçmen kaçakçılığı yoluyla ve çok daha tehlikeli yöntemlerle Avrupa'ya gelmesine neden olmuştur. Sonuç olarak, insanlar çok riskli yolculuklar sonucunda hayatlarını riske atarak göç akınlarını sürdürmüş ve bu süreçte insanlık tarihine geçecek boyutta trajediler yaşanmıştır. Bir başka ifadeyle, güvenlik bazlı yaklaşım aracılığıyla Birlik üyesi devletler düzensiz göçün daha da karmaşık bir karaktere bürünmesine yol açarken, dolaylı yollarla da olsa, göçmen kaçakçılarının elini de güçlendirmektedir.

Paralel bir biçimde, göç krizi bağlamında Avrupa Birliği üye devletlerinin düzensiz göçle mücadele ederken içselleştirdiği bir başka yöntem ise göçü dışsallaştırma stratejisidir. Türkiye ile imzalanan Göç ve Mülteci Mutabakatı örneğinde olduğu gibi Birlik, göç akınlarını oluşturan yapısal nedenleri ortadan kaldırmak adına bütünlüklü bir yaklaşımla göç meselesine eğilmek yerine, göç etmekte olan veya göç etme potansiyeli olan insanların güvenli üçüncü ülkelerde veya menşe ülkelerde kalmalarını sağlayarak, kendi topraklarını düzensiz göç 'tehlikesinden' korumayı tercih etmiştir. Böylece kısa vadede Birliğe yönelebilecek göç akınları azalsa da göçü doğuran faktörler ortadan kalkmadıkça bahse konu olan kişilerin bir şekilde Avrupa'ya gitmenin yollarını arayıp bulmaları kuvvetle muhtemeldir.

Göç krizi kapsamında Avrupa Birliği'nin politikaları incelendiğinde belki de en sorunlu noktalardan biri, söz konusu stratejilerin, uygulamaların ve girişimlerin Avrupa Birliği'ni tanımlayan temel değerlerle büyük ölçüde çelişiyor olmasıdır. Öncelikle, sığınmacıların üye devletlerin mülteci kamplarında maruz kaldıkları insanlık dışı ortamlar, iltica başvurularının gereksiz şekilde uzun ve zahmetli değerlendirilme biçimleri, geri kabul anlaşmalarında göçmenlerin yalnızca birer cansız varlıklarmış gibi algılanmaları ve can güvenliklerinin hiçe sayıldığı göçmen kaçakçılığı faaliyetlerine sürüklenmeleri birçok konuda temel Avrupa değerlerinden biri olan insanlık onuru ve

insan hakları yok sayılmaktadır. Bu bağlamda, Birliğin göç politikalarının önemli bir kısmı yine Birlik tarafından kabul edilen Temel Haklar Şartı'na uymamaktadır.

Ayrıca, kriz boyunca, Birliğin hukuki yapı taşları olan Schengen müktesebatı ve Dublin Sözleşmesi keyfi olarak askıya alınmış ve birçok üye devlet, ulusal çıkarları uğruna uluslararası hukuku ve temel hukuki normları hiçe sayarak düzensiz göç ile mücadele etmiştir. Diğer taraftan, geri göndermeme ilkesi başta olmak üzere iltica sürecini tanımlayan bir takım hukuki kurallar ve ilkeler, üye devletler ülkelerine giren mülteci sayısının minimum seviyede kalmasını tercih etmeleri nedeniyle ya çarpıtılmış ya da yok sayılmıştır. Dahası, kriz boyunca Avrupa kamuoyunda körüklenen göçmen karşıtlığı, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi, Avrupa medeniyetinin üzerine inşa edildiği ifade özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti gibi temel bireysel hak ve özgürlükler hiçe sayılmaktadır. Bu duruma tepki olarak da göçmenler ve mülteciler bulundukları topluma entegre olmak yerine kendi içlerine kapanarak ve radikal hareketlere daha kolaylıkla katılmaktadırlar.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği'nin göç politikaları göç krizinin yarattığı zorlukların altından kalkamamış, bunun yerine görece yüzeysel ve Birliğin dayanışmacı ve iş birliğine dayanan ruhunun aksine politikalarla kısa vadeli çözüm yolları aranmıştır. Bu durum, doğal olarak göç akınlarını durdurmamış hatta düzensiz göçü daha da körükleyerek göçmenler ve sığınmacılara karşı Avrupalı vatandaşların karşıt fikirlerini daha da pekiştirmiştir. Bu durumdan da fazlasıyla yararlanan aşırı sağ ve Avrupa şüpheci siyasi oluşumlar, mevcut göç politikalarını ve genel olarak Avrupa Birliği'ni eleştirip göçmenleri ve mültecileri ötekileştirerek Avrupalı halklardan her geçen gün daha fazla destek almakta ve Birliğin geleceği için önemli ölçüde bir tehlike oluşturmaktadır. Bir sonraki bölümde, bu süreç, İtalya örneği üzerinden daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

3. BÖLÜM

İTALYAN SAĞ POPÜLİZMİ, AVRUPA ŞÜPHECİLİK VE GÖÇ KRİZİ

3.1. İkinci Cumhuriyet Döneminde İtalyan Sağ Siyaseti

3.1.1. Forza Italia

3.1.1.1. Tarihsel Bağlam

İtalyan sağ popülizminin önde gelen aktörlerinden Forza Italia'nın tarihsel bağlamıyla ilgili analizimize geçmeden önce savaş sonrası İtalyan siyasetine ana hatlarıyla değinmemiz faydalı olacaktır. Söz konusu yaklaşık elli yıllık süreçte, İtalya siyasetindeki en etkili partiler Hristiyan Demokratlar, İtalyan Komünist Partisi ve İtalyan Sosyalist Partisi olmuştur. Soğuk Savaş şartları altında söz konusu partilerden Hristiyan Demokratlar (DC) 1946-1981 yılları arasında İtalyan yönetiminde yer almış ve bunda partinin sağladığı üç faktör etkili olmuştur: anti-komünist bariyer, İtalyan Katolikliğini temsil etme kapasitesi ve toplumsal ve siyasal bölünmüşlük içinde arabuluculuk kabiliyeti (Baldini, 2015: 173). Aynı zamanda, 'toplumun, devletin ve kilisenin partisi' olarak anılan Hristiyan Demokratlar, tam anlamıyla kitle partisi olarak, İtalyan kamuoyunu yönlendirmiş, kamu kaynaklarını fütursuzca kullanmış, resmi atamaları belirlemiş, dış siyasetini Soğuk Savaşın Batı Bloğunun güdümünde oluşturmuş, iç siyasetini ise belirli patronaj ilişkileri üzerinden formüle etmiştir. Hristiyan Demokratların bu tahakkümüne, partinin en büyük rakibi olan İtalyan Komünist Partisi'nin de sistem dışı karakteri de eklenince Savaş sonrası İtalyan siyasal modeli, Sartori'nin (1976) ifadesiyle 'kutuplaşmış çoğulculuk' olarak nitelendirilebilir. Ayrıca, İtalya'da Hristiyan Demokratların başı çektiği bu parti sisteminde majör değişimler görülmediği için genelde Hristiyan Demokratların kazandığı partiler arası rekabet, ideolojik ve programatik ayrımlar yerine patronaj ilişkilerinin ve nepotizmin etkisi altında kalmıştır (Baldini, 2015: 174-177).

İtalyan Komünist Partisi (PCI) ise Batı Avrupa'daki diğer komünist partilerden çok daha güçlü ve farklılaşan bir karaktere sahiptir. Partinin tarihsel güzergahı şöyle

özetlenebilir: İtalya'nın 1943-1945 arasında ülkenin Faşizmden kurtuluşu sırasında direnişe etkili katılım, Sosyalist ulusal devrimin reddedilmesi, Varşova Paktı'nın 1968'deki 'Prag Baharı'na yönelik askeri baskısının eleştirilmesi, 1970'lerin ortalarında NATO'nun askeri ittifakının tamamen kabul edilmesi, Hristiyan Demokratlarla kurulan ittifak (Tarihi Uzlaşma), Avrupa Ortak Pazarının desteklenmesi ve 1981'de Sovyet rejiminin açık eleştiriye tabi tutulması (Bellucci, 2015: 184). Açıkça görüldüğü üzere, İtalyan Komünist Partisi Avrupa'daki diğer birçok komünist partisinden farklı olarak Sovyetler Birliği'ne karşı mesafeli olmuş ve devrimci mücadelenin şiddete dayandığına dair varsayıma şüpheyile yaklaşmıştır. Bu nedenle, kısa süre içinde Batı Avrupa'daki en güçlü komünist parti haline gelmiş ve Soğuk savaş boyunca-sürekli olarak muhalefette kalsa da-ülkede en çok oy alan ikinci parti konumuna gelmiştir. 1976-1979 arasında PCI lideri Berlinguer, Şili'deki 1973 askeri darbesi örneğinden yola çıkarak, sol hareketin merkez partilerle iş birliği yapmadan yönetimi ele almayacağını öngörerek Hristiyan Demokratlarla 'demokratik bir ittifak'a (Tarihi Uzlaşma) girmiş ve Avrokomünizmin öncülerinden biri olmuştur. Partinin bu girişimi tabanda ve parti örgütünde büyük tartışmalar yaratmıştır ve kısa süreli ittifak Berlinguer'in beklentilerini karşılamamıştır.

İtalyan Sosyalist Partisi (PSI) ise 1950'li yıllarda Nenni liderliğinde PCI ile ittifaka girmiş ama Sovyetler Birliği'nin Macaristan'ı 1956'da işgal etmesi ve seçimlerde beklenen başarıların elde edilememesi üzerine 1960'lara gelinirken bu ittifak sona ermiştir. Bunun üzerine PSI, Hristiyan Demokratlarla yakınlaşmış ve on yıldan uzun bir süreçte (1962-1975) çeşitli koalisyon hükümetlerinde yer almıştır. 1976'da Bettina Craxi'nin partinin başına geçmesiyle, Marksizmin reddedilip liberal değerlerin benimsenmesi, işçi sınıfı yerine tüm toplumsal segmentlere hitap edilmesi, partinin DC ile girdiği pazarlıklar sonucu türlü kazanımlar elde etmesi, Craxi hegemonyası altında kişiselleştirilmiş bir parti örgütlenmesine gidilmesi ve anti-komünist bir söyleme başvurulması sonucunda parti ideolojik bir dönüşüm yaşamıştır (Conti, 2015: 201).

1990'lı yılların ilk yarısında hem uluslararası politik sistem hem de İtalyan siyaseti büyük bir kırılmaya tanıklık etmiş ve yukarıda değindiğimiz İtalya'nın savaş sonrası döneminin en önemli üç partisi kısa süre içinde tarih sahnesinden tamamen çekilmiştir. Dönemin PCI lideri Achille Occhetto Doğu Bloğunun dağılmasıyla birlikte Avrokomünizm devrinin kapandığı belirterek partinin feshedilip 'Demokratik Sol Parti' (1991-1998) adlı sosyal demokrat bir partiye dönüşmesine önayak olmuştur. PSI ise özellikle Craxi'nin Başbakanlığı döneminde (1983-1987) kamu kaynaklarına erişiminin artması üzerine birçok yolsuzluğa bulaşmış ve Tangentopoli sonucunda bu usulsüzlüklerin açığa çıkması üzerine parti 1994 yılında lağvedilmiştir. Hristiyan Demokratlar da bu dönemde yürütülen 'Temiz Eller' operasyonu sonucunda partinin mafya ile bağlantısı ve birçok parti yetkilisinin yolsuzluğa karışmış olması sonucu DC 1994 yılında feshedilmiştir. Açıkça görüldüğü üzere 1994 yılında İtalya'da büyük bir iktidar boşluğu ortaya çıkmış ve Hristiyan Demokratları destekleyen İtalyan halkının önemli bir kesimi bu durumun siyasi kaosa ve solun güçlenmesine yol açacağından endişe duymuştur. Bu nedenle siyasete atılıp kısa süre içinde Forza Italia'yı örgütleyerek 1994 genel seçimlerine katılan Berlusconi, halkın önemli bir kesiminde bir tür 'kurtarıcı' olarak görülmüş ve sonuç olarak henüz iki aydır faaliyet gösteren Forza Italia seçimlerden en çok oy alan parti olarak ayrılmıştır (Mershon ve Pasquino, 1995: 47).

İtalyan siyasi sistemindeki en önemli tarihsel kırılmalardan biri olan 1994 genel seçimleri bu bağlamda, Birinci Cumhuriyet'ten İkinci Cumhuriyet'e geçiş sürecine aynı zamanda, ülkenin siyasi tarihinde belki de en ilginç ve etkili siyasi kariyerlerden birinin başlangıcına işaret etmiştir. Bu dönemde Silvio Berlusconi'nin siyasi lider olarak doğuşu ülkenin kaderini neredeyse günümüze kadar derinden etkilemiştir. Benzeri çok fazla olmayan bir başarı hikayesi olarak da yorumlanabilecek Berlusconi'nin siyasete atılır atılmaz ülkedeki en fazla oyu alan lider olmasının altında yatan nedenlerin irdelenmesi, söz konusu çarpıcı başarının ve Berlusconi'nin politik yolculuğunun sonraki evrelerini

anlamamız açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, Berlusconi liderliğinde kurulan Forza Italia Partisi'ne dair yürüteceğimiz tartışmaya, partinin hangi şartlarda ortaya çıktığını ve nasıl bir tarihsel konjonktüre yaslandığını inceleyerek başlayacağız.

İtalya'da uzun bir süre boyunca merkez sağa liderlik yapan Berlusconi'nin siyaset sahnesine çıktığı süreci açıklarken genelde ilk akla gelen 1980'ler boyunca ve 1990'lı yılların başında gerçekleşen gelişmeler olmuştur. Bununla birlikte, liderlik anlayışı, kullandığı siyasi söylem, takip ettiği ideolojik yönelimler, siyaseti yorumlama biçimi ve İtalya'ya yönelik görüşleri ele alındığı takdirde, siyasi bir figür olarak Berlusconi'nin ortaya çıkış sürecinin altında yatan tarihsel bağlam çok daha eskilere gitmektedir. Orsina'nın da belirttiği gibi, Berlusconi'nin genel olarak siyasi söyleminin (*Berlusconismo*) uzun vadeli bir perspektiften yararlanılarak yapılan analizi, genellikle bunu İtalyanların derinlemesine köklü antropolojik özelliklerinin bir sonucu ve tezahürü olarak yorumlanmaktadır, söz konusu nitelikler şöyle sıralanabilir: Bölgecilik, ahlaki olmayan şekilde aile çıkarlarının ön planda tutulması, yurttaşlık duygusunun eksikliği, karşılıklı itimatsızlık, kurallardan hoşlanmama eğilimi, güçlü lider profiline inanç, kamu kurumlarına güvenmeme ve söz konusu kurumlardan korunmaya çalışma veya faydalanma eğilimi (Orsina, 2014: 3). Açıkça görüldüğü gibi Berlusconi'nin sahip olduğu siyaset anlayışı ve liderlik tarzının İtalya'da açığa çıkmış olması tesadüf değildir.

Bu bağlamda, İtalya'nın modern siyasi tarihi ele alındığında, ülkenin deneyimlediği değişimler, dönüşümler ve devrimler ile İtalyanların bu süreçlere verdiği tepkiler bakımından Batı'nın diğer gelişmiş ülkelerinden ne denli farklılaştığını vurgulamak yerinde olacaktır. Özellikle Soğuk Savaş Dönemi boyunca görülen siyasi partilerin, ideolojilerin ve geleneksel seçim uygulamalarının yaşadığı krizler; devlet kurumlarının ve yönetici sınıfın meşruiyet kaybı, devlet kurumları ile halk arasındaki giderek artan mesafe; ciddi reformları gerçekleştirmek için gereken orta/uzun vadeli zaman çerçevesi ile anında sonuçlar adına yapılan baskı arasındaki gerilim; yapıcı bir

politik zihniyet yerine eleştirel, yıkıcı bir zihniyetin hakim olması; kamu tarafından anında ve etkili çözümler beklenen ve aynı zamanda eskiyen devlet aygıtının hantallığı ile ulusal hükümetlere uluslararasılaşma süreçleri tarafından getirilen artan kısıtlamalar arasındaki dengesizlik; siyasetin kişiselleşmesinin kurumlar ile halk arasındaki uçurumu aşabilecek bir güven ve temsil biçimi oluşturmanın tek yolu olarak görülmesi ve modern siyaseti şekillendirmede medyanın temel rolü, İtalya’da demokrasinin tam olarak yerleşik hale gelememesinde ve Berlusconi tarzı siyaset anlayışının yaygınlaşmasında önemli rol oynayan faktörler arasındadır (Orsina, 2014: 4).

İtalya’nın böylesi krizlerle ve söz konusu krizleri aşma çabalarıyla yoğrulmuş olan tarihi ele alındığı takdirde, sürekli olarak, ülkenin ‘hizaya gelmesi’ için çaba sarf eden, İtalyanları ‘doğru yola’ girmeleri için yönlendirmeye çalışan pedagojik ve ıslah edici bir siyaset anlayışının oldukça uzun bir süredir ülke siyasetini egemenliği altında tuttuğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Söz konusu ‘üstenci’ siyasi yaklaşım, İtalya’nın ahlaki ve maddi olarak geri olduğuna ve yalnızca onu düzeltip mümkün olan en kısa sürede yeniden eğiterek modernleştirilebileceğine inanmıştır. Devletçi olarak da nitelendirilebilecek olan bu görüş, bahse konu olan modernleşmenin araçlarının yalnızca siyasi (kamu yönetimi, parti hareketliliği, devrim vb.) olabileceğine inanırken ve sonuç olarak doğru siyasi elitleri belirlemenin, onlara doğru araçları sağlamanın ve onları toplumun etkisinden mümkün olduğunca uzak tutmanın önemli olduğunu savunmuştur (Orsina, 2014: 56).

Öte yandan, söz konusu fazlasıyla indirgemeci ve tepeden inmecî siyaset anlayışı hedeflerine ulaşmak yerine tam tersi sonuçlarla karşı karşıya kalmıştır. Devlet eliyle, halk yontulmaya çalışıldıkça, doğal olarak İtalyanlar resmî kurumları düşman olarak görmeyi sürdürmüş ve devlete karşı kendilerini savunmaları gerektiğine inanmışlardır. Sonuç olarak, İtalyan vatandaşlar kendi menfaatlerini maksimize etmenin yollarını ararken yasaları, kurumları ve kuralları bu hedef doğrultusunda kullanma eğilimi geliştirmişlerdir. Bu bağlamda, girişilen tüm düzeltici modernleşme projeleri hem resmî

kurumların hem de siyasi seçkinlerin halk nazarında tam anlamıyla meşruiyete sahip olamaması nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Bununla birlikte, söz konusu pedagojik ve ıslah edici siyasi programlarının hüsrarla sonuçlanması, yöntemin revize edilmesi yerine, aynı mantığa dayalı olan modernleşme projesinin başka yönetici sınıflar aracılığıyla tekrarlanmasını beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, İtalya’da modern demokratik kurumsallaşmanın yanı sıra siyasi aktörlerden bağımsız olarak işleyen ve objektif evrensel değerlere dayanan bir karar verme mekanizması gelişmemiştir. Bunun yerine adeta dönüşümlü olarak iktidara gelen çeşitli yönetici sınıfları kendi ideolojik temelleri doğrultusunda devlet kurumlarını araçsallaştırarak ülkenin modernliğe kavuşmasını hedeflemiştir. Böylesi bir kısır döngünün sonucunda, İtalya’da özgürlükçü bir siyasi kültür gelişemezken, belirli düzeyde bir demokratik yapılanma olsa da liberal ve eşitlikçi temeller üzerine inşa edilmemiştir; bunun yerine kişisel ilişkilere ve kayırmacılığa dayanan bir düzen dahilinde devletin kaynakları kullanılırken ortaya çıkan siyasi sistem patrimoniyal ve popülist iktidar ilişkileriyle şekillenmiştir (Fella ve Ruzza, 2013: 41). Ek olarak, modern demokrasilerin temelinde yer alan güçler ayrılığı ilkesi, İtalya’da tam olarak uygulanamazken, yasama ve yargı organlarının yürütmeyi denetime tabi tutma konusunda çeşitli zorluklar yaşadığı gözlemlenmiştir.

İtalya’nın neredeyse ulusal birliğini oluşturduğu yıllardan beri süregelen bu siyasi elitlerin münferit girişimleri aracılığıyla girişilen modernleşme süreci ve bunun sonucunda ülkede siyasetin demokratik, evrensel ve nesnel değerler üzerine bir türlü oturtulamaması hali, 1990’lı yılların başında büyük kırılmaya maruz kalmıştır. 1992 Yılında patlak veren ‘Tangentopoli Skandalı’, sonrasında ülke genelinde başlatılan ‘Temiz Eller’ operasyonları ve sonrasında yapılan soruşturmalarla mevcut yönetici sınıfın büyük bir kısmının çeşitli yolsuzluklara bulaştığının tespit edilmesi İtalya’da büyük bir siyasi depremi tetiklemiş, 1947 yılından beri ülke yönetiminde söz sahibi olan ana-akım

tüm siyasi partiler büyük bir itibar kaybı yaşamıştır. Dolayısıyla söz konusu partilerin (Hristiyan Demokratlar, İtalyan Komünist Partisi ve İtalyan Sosyalist Partisi) siyaset sahnesinden kısa bir süre içinde çekilmek zorunda kalmaları, ülkedeki siyasi parti sisteminin yerle bir olmasını sağlamış ve çok geçmeden Berlusconi liderliğindeki Forza Italia Partisi tarafından doldurulacak olan geniş çaplı bir iktidar boşluğu yaratmıştır.

Berlusconi'nin siyasi görüşlerine büyük oranda ilham kaynağı olan ve bu nedenle Forza Italia Partisi'nin ortaya çıkış sürecine tarihsel anlamda kaynaklık eden bir diğer önemli gelişme ise 1980'li yılların boyunca ABD'de Ronald Reagan'ın, Birleşik Krallık'ta ise Margaret Thatcher'ın liderliğinde uygulanmaya başlanan neo-liberal politikalar. 1950'li Yıllarda başlayan ve 1973 Petrol Krizi sonrasında gerilemeye başlayan refah devleti sisteminin ülkelerde terk edilmesini sağlayan bu iki lider, aynı zamanda ekonomik düzene ve piyasalara devletin müdahale etme eğilimini minimize etmiş ve siyasal iktisat anlamında deregülasyonların yaygınlaşmasını amaçlamıştır. Monetarist politikalar aracılığıyla, Reagan ve Thatcher ABD'de ve Birleşik Krallık'ta kamu maliyesinin hacminin azaltılmasını hedeflemiş ve böylelikle vergilerin azaltılmasını planlamıştır. Söz konusu sıkı para politikaları sonucunda enflasyon oranları düşerken, işsizlik azalmış ve ekonomik büyüme gözlemlenmiştir. Özellikle Thatcher'a büyük bir hayranlık besleyen Berlusconi'nin ekonomi politikalarında, yukarıda kısaca açıklamaya çalıştığımız, özellikle vergilerin düşürülmesi ve serbest piyasa üzerindeki devlet baskısının azaltılmasını hedefleyen monetarist ve arz yönlü iktisat anlayışının büyük etkisi olduğu, hatta Berlusconi'nin bu ekonomik modeli İtalya'ya ithal edip ülkenin ilerlemesinin önündeki engellerin kaldırılmasını sağlamak istemesinin siyasete atılmasında etkili olan etmenlerden biri olduğu söylenebilir.

1990'lı yılların başında Berlusconi, Tangentopoli sonrasında siyasi bağlantıları aracılığıyla kolaylıkla kredi bulamaz olmuştu. Ülkedeki siyasi istikrarsızlıklar yeni yatırım yapılması için uygun bir ortam sağlamıyordu. Ayrıca, söz konusu yolsuzluk

soruşturmalarında kendisiyle doğrudan bağlantılı kişilerin de adlarının geçmesi Berlusconi'nin ticari itibarını zedelemekteydi. Bu nedenle, Berlusconi'nin, tıpkı 1980'li yıllarda olduğu gibi rahatlıkla ekonomik girişimlerini gerçekleştirebilmesi ve Temiz Eller operasyonlarından sakınabilmesi için siyasi anlamda güçlü bir korumaya ihtiyacı vardı. Diğer taraftan da İtalya'da serbest piyasanın etkinliğinin artırılması, ülkenin ticaret hacminin yükseltilmesi, yeni yatırımlar için İtalya'nın potansiyelinin maksimize edilmesi ve bu yollarla mal varlığını katlamayı amaçlayan Berlusconi, bu gelişmelerin ancak, yukarıda özetlediğimiz Anglo-Sakson monetarist ve deregülasyonist iktisadi modelin İtalya'da uygulanmasıyla hayata geçirebileceğini düşünmekteydi.

Söz konusu ekonomik dönüşümün İtalya'da yaşanabilmesi için siyasete atılması gerektiğini düşünen Berlusconi, Tangentopoli'nin tetiklediği iktidar boşluğundan doğan elverişli ortamı çok iyi değerlendirmiş ve Forza Italia Partisi'nin kurulması sürecini başlatmıştır. Bu anlamda, Berlusconi 1994 genel seçimlerinden yalnızca 2 ay önce, 26 Ocak 1994 tarihinde, televizyon kanalında siyasete gireceğini ve bu yolla İtalya'yı sol partilerden kurtarıp yeni bir İtalyan mucizesini gerçekleştireceğini duyurmuştur. Newell'ın da belirttiği gibi, ekonomik operasyonlarında kendisine yardımcı olan diğer girişimcileri, hukukçuları ve siyasi figürleri, partisinin kuruluş sürecinde bir tür beyin takımı olarak değerlendiren Berlusconi'nin danıştığı bu insanlar iki gruba ayrılmıştı: 'güvercinler' ve 'şahinler'; güvercinler arasında Fedele Confalonieri ve Gianni Letta gibi isimler yer almaktaydı ve bu kişiler Berlusconi'nin siyasete girmesine karşı çıkıyorlardı, zira bu yolla Berlusconi'nin iş anlaşmalarının detaylarına istenmeyen dikkatin çekileceğine inanıyor ve bu durumun, Berlusconi'nin ticari imparatorluğuna koruma sağlayamayacağından hatta potansiyel müttefiklerle rekabet etmesi anlamına gelebileceğinden korkuyorlardı; aralarında Bettino Craxi gibi isimlerin bulunduğu şahinler ise geleneksel iktidar partilerinin çöküşüyle politik olarak boşa kalan tüm oyları Berlusconi'nin başarılı bir şekilde konsolide edebileceğine inanıyorlardı (Newell, 2019:

62). Sonuç olarak, şahinlerin sözünü dinleyen Berlusconi, dünya siyasi tarihinde eşi benzeri görülmeeyen bir hızla Forza Italia Partisi'ni kurmuş ve girdiğı ilk seçim olan 1994 seçimlerinde beklenmeyen bir şekilde en çok oy alan siyasi lider konumuna gelmiştir.

3.1.1.2. Siyasi Performans

Yukarıda da değinildiğı üzere, Berlusconi 1994 genel seçimlerinden yalnızca 2 ay önce siyasete atılıp Forza Italia Partisi ile seçimlere katılacağını bildirmiştir. Dolayısıyla, çok kısa süreli bir seçim kampanyası yapılmıştır. Öte yandan, Forza Italia ise Kasım 1993'te kurulmuş bir siyasi partiydi ve taban örgütlenmesi, taşra teşkilatı ve üyelik ağı henüz gelişmemiştir. Söz konusu eksiklikleri göz önünde bulunduran Berlusconi, Kuzey ve Güney İtalya'da yerel örgütlenmeleri oldukça ileri düzeyde olan Kuzey Ligi ve Ulusal İttifak partileriyle müttefik olmayı tercih etmiştir. Bununla birlikte hem ideolojik yönelimleri hem de siyasi idealleri birbirinden oldukça farklı olan bu iki partiyi aynı ittifakın çatısı altında toplamamanın olanaksız olduğunu fark eden Berlusconi, bunun yerine Kuzey Ligi ile 'Özgürlük Kutbu' adlı ittifaka imza atarken, Ulusal İttifak Partisi'nin yanı sıra Hristiyan Demokratik Merkez, Merkez Birliğı, Liberal Demokratik Kutup adlı partilerle 'İyi Hükümet Kutbu'nu oluşturmuştur. Dolayısıyla toplam altı partiden oluşan bir koalisyona liderlik ederek 1994 genel seçimlere giren Berlusconi büyük bir sürpriz yapmış ve Forza Italia tek başına %21 oy alarak en çok oy alan parti olurken, Berlusconi'nin oluşturduğu ittifaklar ise toplamda yaklaşık olarak %43 oranında oy alarak seçimden zaferle ayrılmıştır.

Berlusconi'nin bu başarısında, seçim kampanyası boyunca, seçmenlerin gururunu okşayacak şekilde İtalyanların ne denli gelişmiş bir halk olduğunu sıklıkla dile getirmesi ve kendilerinin iktidara gelmesi halinde imza atacakları icraatlar hakkında oldukça iyimser bir tablo çizmesi etkili olmuştur. Ayrıca, Forza Italia'nın İtalyan siyasetindeki klasik partilerden ayrıldığı noktalar da söz konusu seçim sonucunu doğurmuştur. Forza

Italia genel itibariyle bir siyasi partiden ziyade, doğrudan temsil sunan, yani herhangi bir aracı örgütlenme olmaksızın seçmenle bütünleşebilen, güçlü, kişiselleştirilmiş ve karizmatik liderliği olan Berlusconi'nin bizzat kendisi tarafından ortaya konan bir siyasi hareket olmayı hedeflemiştir (Newell, 2019: 76). Dahası, Forza Italia'nın aldığı parlak seçim sonucunda partinin özgünlüğünü yansıtan başka unsurların da etkili olduğu söylenebilir: Liderinin profesyonel bir politikacı olmaması; verilen mesajın ideolojik değil duygusal olması, partinin seçim kampanyasında kullanılan siyasi söylemin son derece anlaşılır ve halkın sorunlarına doğrudan odaklanan karakterde olması, İtalya tarihi boyunca ülkenin geri kalmışlığını vurgulayan siyasi elitlerin tersine Berlusconi'nin İtalya'nın modernleşmeye ihtiyacı olmadığını zira fazlasıyla gelişmiş bir ülke olduğunu ortaya koyan söylemi, adayların çoğunlukla siyasete yeni giren yüzlerden seçilmesi ve seçimlere bir tür pazarlama stratejisiyle hazırlanılması.

Tangentopoli sonrası siyaset sahnesinden büyük oranda silinen Hristiyan Demokratlar'ın yarattığı iktidar boşluğunu dolduran Berlusconi'nin liderliğindeki merkez-sağ ittifakı, seçimleri galip tamamlayarak hükümet (1. Berlusconi Hükümeti) kurma yetkisini elde etmiştir. Bununla birlikte, oluşan koalisyon hükümeti çok kırılgan bir yapıdaydı, çünkü hükümet ortağı olan partilerin birbirinden oldukça farklı ajandaları (Kuzey Ligi'nin bölgeci siyasetine karşılık Ulusal İttifak milliyetçi bir yönelim sergilemiştir) vardı ve bu nedenle hükümet kurulur kurulmaz koalisyon ortaklarından çatlak sesler gelmeye başladı. Öte yandan, Berlusconi'nin seçim kampanyası kapsamında 1 milyon kişiye iş sağlayacağı yönündeki taahhüdü gerçekleştirilememiş ve partiye oy veren özellikle düşük gelirli kesimde büyük bir hayal kırıklığı ortaya çıkmıştır. Dahası hükümetin emeklilik sistemiyle ilgili yasa teklifi halktan büyük tepki almış ve ülke genelinde grevler ve protestolar düzenlenmiştir. Sonuç olarak, federalist beklentilerinin hükümetin diğer ortakları tarafından karşılanmayacağı öngören Kuzey Ligi, Ocak 1995'te koalisyona vermiş olduğu desteği çekerek, hükümetin düşmesini sağlamıştır.

1996 Genel seçimlerine girilirken, Kuzey Ligi, Berlusconi liderliğindeki merkez sağ ittifaka girmemiş ve tek başına seçimlere katılmaya karar vermiştir. Berlusconi ise Ulusal İttifak ve Hristiyan Demokratik Merkez ve Hristiyan Demokratlar Birliği adlı partilerle, bir önceki seçimde kurulmuş olan İyi Hükümet Kutbu adlı ittifakı sürdürmüştür. Her ne kadar Forza Italia'nın aldığı oy oranında çok küçük bir azalma olsa da Kuzey Ligi'nin desteğinin kaybedilmesi üzerine Berlusconi liderliğindeki merkez-sağ ittifakı yaklaşık olarak %41 oranında oy alarak, 'Zeytin Ağacı' adlı merkez-sol ittifakının gerisinde kalmıştır. Bir yenilgi olarak yorumlanabilecek bir seçim sonucu karşısında Forza Italia, parti içi organizasyon yapısını kuvvetlendirmeye, parti üyeliği sistemini uygulamaya almaya, adayların belirlenmesi için belirli kuralların oluşturulmasına ve partinin üst düzey yönetimine veteran siyasetçilerin getirilmesine başlamış, böylelikle parti normalleşme sürecine girmiştir (Orsina, 2014: 117). Söz konusu dönüşüm sürecine paralel bir şekilde Forza Italia 1998 yılında Avrupa Parlamentosu'nda Hristiyan Demokrat ve muhafazakâr partilerin yer aldığı 'Avrupa Halk Partisi'ne katılmıştır. Böylelikle Forza Italia Partisi örgütsel olarak daha somut, kurumsal ve belirgin bir yapıya ulaşırken, ideolojik olarak ise daha muhafazakâr bir yönelime sahip olmuştur. Bir başka deyişle, Forza Italia, piyasa odaklı ve liberal normları benimseyen bir siyasi tutumdan, nispeten daha kimlik sorunsalına dayanan, Hristiyan Demokrat seçmenlere hitap eden ve siyasi anlamda ise merkezi hedefleyen bir partiye dönüşmüştür. Bu değişim, 2001 yılından itibaren partinin Avrupa şüpheli argümanları daha sıklıkla kullanmasında kendisini göstermiştir.

2001 Genel seçimlerine yaklaşıırken, Berlusconi, 1996 seçimlerindeki gibi bir oy kaybına uğramamak adına yeniden Kuzey Ligi ile ittifak kurmuştur. 'Özgürlükler Evi' adı verilen ittifaka bu sefer Ulusal İttifak Partisi de katılmış, dolayısıyla üç parti ilk kez aynı ittifakın çatısı altında bir araya gelmiştir. 1996 ile 2001 yılları arasında Forza Italia'nın kurumsallaşma konusunda çeşitli ilerlemeler kaydetmesi, taban

örgütlenmelerini geliştirmesi ve yerel düzeyde daha fazla temsil edilir olması, partinin seçim performansına da olumlu yönde yansımıştır. Oy oranı %29,5'a yükselen Forza Italia, yeniden ülkenin en çok oy alan partisi olurken, rakiplerine de büyük fark atmıştır. Berlusconi liderliğindeki 'Özgürlükler Evi' İttifakı yaklaşık olarak %49,5 oranında oy alırken, merkez sol ittifakı olan 'Zeytin Ağacı'nın aldığı oy oranı ise yalnızca %35,5'ta kalmıştır. Yeniden hükümet kurma yetkisini elde eden 'Özgürlükler Evi' İttifakı, 1994 yılında olduğu gibi yine Berlusconi'nin Başbakanlık koltuğuna oturduğu bir kabine oluşturmuştur. Aynı zamanda, Forza Italia aldığı yüksek oy oranına paralel bir biçimde en kritik bakanlıkları (Dışışleri, Finans, İçişleri ve Savunma Bakanlıkları başta olmak üzere) almıştır.

Bununla birlikte, Berlusconi'yi yine zorlu bir koalisyon hükümeti dönemi beklemektedir, çünkü Kuzey İtalya'daki girişimcilerin başlıca temsilcisi olan Kuzey Ligi, bölgeden alınan vergilerin azaltılmasını ve söz konusu vergilendirme sonucu yapılacak kamu harcamalarından yine Kuzey İtalya'nın yararlanması gerektiğini vurgulamıştır. Koalisyonun diğer ortağı olan Ulusal İttifak ise bahse konu olan vergi gelirlerinden ağırlıklı olarak Güney İtalya'nın faydalanmasından ötürü, bu öneriyi şiddetle reddetmiştir. Bu bağlamda, Kuzey Ligi'nin merkezi yönetimden yerel idarelere yapılması planlanan olan yetki devrinin bir an önce Anayasa'da yapılacak değişiklikler sonucu yürürlüğe girmesinde ısrarcıyken, Ulusal İttifak Partisi, ülkenin merkezi yönetim anlayışının herhangi bir değişime uğramadan devam etmesi yönünde görüş beyan etmiştir. Aynı zamanda, kişisel olarak da Berlusconi'yi zorlayan bu dönemde Forza Italia lideri ticari operasyonlarıyla ilgili olarak çeşitli davalarla uğraşmak zorunda kalmıştır.

Öte yandan, hükümetin kurulmasından yalnızca birkaç ay sonra gerçekleşen 11 Eylül Terör Saldırıları sonucunda, Berlusconi çok yönlü bir dış politika yönetimi oluşturmak zorunda kalıp ABD'yi terörizme karşı küresel mücadelesinde desteklerken, yurt içinde ise daha muhafazakâr ve güvenlik odaklı bir siyaset izlemeye başlamıştır. Bu

anlamda, daha önceki dönemlerden farklı olarak, iyimser ve umut vadeden bakış açısı ile fırsatların değerlendirilmesini öngören girişimci ruh bağlamında yoğrulmuş olan partinin siyasi söyleminin yerini daha tutucu, savunmacı ve korkuları ön plana çıkaran bir siyasi dil almıştır. Bununla birlikte, ekonomik anlamda derinleşmesini ilerleten Avrupa Birliği özellikle bütçe konusunda Berlusconi liderliğindeki İtalyan hükümetini daha fazla sıkıştırmaya başlamış ve İtalya'nın Büyüme ve İstikrar Paketi doğrultusunda milli borcunu azaltması gerektiğini vurgulamıştır. Bunun sonucunda, seçimden önce vergilerin azaltılması, işsizlik oranlarının yarıya düşürülmesi ve emekli maaşlarının yükseltilmesi gibi kamu harcamalarını fazlasıyla artıracak vaatlerinin hiçbirini gerçekleştiremeyen Berlusconi, bir yandan hayal kırıklığına uğrayan seçmeni ile karşı karşıya gelmiş diğer yandan ise Avrupa Birliği'nin taleplerini yerine getirmeye çalışmıştır. Bununla birlikte, Berlusconi, her fırsatta Avrupa Birliği yüzünden elinin kolunun bağlandığından ve bu nedenle söz verdiği gibi İtalya'nın ekonomik anlamda ilerlemesine katkıda bulunamadığından yakınmıştır (Newell, 2019: 99; Orsina, 2014: 119).

Açıkça görüldüğü üzere, Forza Italia, her ne kadar 1994 yılındaki hükümetin oluşumuna nazaran, 2. Berlusconi Hükümeti'nde (2001) çok daha güçlü bir konumda olsa da Berlusconi'nin kendisi bu dönemde çeşitli zorluklarla, problemlerle, ikilemlerle ve dayatmalarla başa çıkmaya çalışmış ve Forza Italia lideri seçimden önce verdiği neredeyse hiçbir vaadini gerçekleştirememiştir. Bununla birlikte, ittifakın 2005 bölgesel seçimlerinde aldığı kötü sonuçlardan hareketle, koalisyon ortakları arasında yer alan Ulusal İttifak, Hristiyan Demokratlar Birliği ve Hristiyan Demokratik Merkez adlı partilerden gelen baskı üzerine, Berlusconi istifa etmek zorunda kalmış Nisan 2005'te aynı müttefik partilerden oluşan yeni bir hükümet (bir başka deyişle 3. Berlusconi Hükümeti'ni) kurmak zorunda kalmıştır. Öte yandan, Newell'ın da ifade ettiği gibi, 2001 yılından, bir sonraki genel seçimlerin yapıldığı 2006 yılına kadarki süreçte başbakanlık görevinde bulunan ve iki hükümete de liderlik yapan Berlusconi'nin siyasi kariyerinde

bu zaman dilimi, koalisyon ortakları arasındaki çeşitli çıkar çatışmalarına, güç istismarına, ekonomik anlamda verilen sözlerin yerine getirilmemesinden ötürü yükselişe geçen protestolara, kurumlar arası mücadeleye ve halkın önemli ölçüde kutuplaşmasına sahne olmuştur (Newell, 2019: 97).

2001 Yılından beri maruz kaldığı çeşitli zorluklar nedeniyle oldukça yıpranan Berlusconi, 2006 genel seçimlerine hazırlanırken, önceki dönemlere göre daha farklı bir söylem geliştirmiş ve fazlasıyla savunmacı bir tavrıla 2. ve 3. Berlusconi Hükümetlerinin başarısızlığının kendisinden kaynaklanmadığını, bunun yerine Avrupa Birliği'nin dayatmacı tavrının ve hükümet ortaklarının kendi menfaatleri uğruna hükümeti zayıflattığını iddia etmiştir. Ayrıca, Forza Italia lideri, 2001 genel seçimleri öncesinde verdiği taahhütleri yerine getirememesinin başlıca sebebinin de kurumsal ve siyasi (büyük ölçüde Avrupa Birliği) engellemeler olduğunu ileri sürmüştür. Özellikle ekonomi politikaları söz konusu olduğunda ulusal egemenlik ilkesinin Avrupa Birliği tarafından hiçe sayılması nedeniyle, çaresiz kaldığını iddia eden Berlusconi, bu bağlamda seçmenlerine daha inandırıcı görünebilmek adına Avrupa şüpheli argümanlarını da sertleştirme eğilimi göstermiştir.

Berlusconi 2006 seçimleri öncesinde, iktidara gelmesi halinde gerçekleştireceği icraatları açıklamak yerine, ülkeyi sol ittifaktan kurtarmak için seçmenlere kendi partisine oy verme çağrısında bulunmuş ve yeni girişimlere yelken açmak yerine şimdiye kadar yapılanları muhafaza etmek gerektiğini vurgulamıştır (Orsina, 2014: 124-125). Bu anlamda, anti-komünist söylemiyle, olası merkez sol hükümetin tamamen Avrupa Birliği'ne teslim olacağı iddiasını birleştiren Berlusconi, seçimlere kendi partisinin olumlu taraflarının altını çizerek değil siyasi rakiplerine saldırarak hazırlanmayı tercih etmiştir. 2006 Genel seçimlerine Forza Italia'nın yine Kuzey Ligi, Ulusal İttifak ve Hristiyan Demokratik Birliği partileriyle meydana getirilen Özgürlükler Evi adlı ittifakın liderliğinde giren Berlusconi'nin partisi, önceki dönemde yaşadığı zorluklar ve vaatlerin

yerine getirilmesi konusundaki başarısızlıklar nedeniyle, oy kaybı yaşamış ve yaklaşık olarak %23,5 oranında oy alabilmiştir. Bununla birlikte, Özgürlük Evi İttifakı toplamda %49,7 oranında oy alırken çok küçük bir oy farkıyla hükümet kurma yetkisini merkez-sol ittifaka kaptırmıştır. İki İttifak arasındaki oy farkı çok az olduğu için merkez-sol hükümetini oluşturan partilerin parlamentodaki sandalye sayısı herhangi bir kanunun onaylanabilmesi için yeterli olmamış ve bu durum hükümeti oldukça zor durumda bırakmıştır. Hükümetin söz konusu kırılgan yapısı, koalisyon ortaklarının da kendi menfaatlerini de ön plana çıkarmalarını sağlamış ve bu nedenle yasama süreci birçok konuda tıkanıklık yaşamıştır (Newell, 2019: 101). Merkez-sol hükümetin bu denli savunmasız bir pozisyonda kalmasından fazlasıyla yararlanan Berlusconi hem siyasi girişimleri hem de sahibi olduğu medya ağları aracılığıyla her fırsatta hükümetin siyasi meşruiyetini sorgulamış ve merkez-sol koalisyonu daha da zayıflatmaya çalışmıştır. Yaşadığı krizleri bir türlü atlatamayan merkez sol hükümet ise 2008 yılında parlamentodan güvenoyu alamayıp düşmüştür.

2008 Genel seçimlerine girilirken Berlusconi kritik bir karar vererek, Forza Italia ile Ulusal İttifak partilerinin ‘Halkın Özgürlüğü’ adlı siyasi partinin çatısı altında birleşmesine ön ayak olmuştur. Ayrıca, Kuzey Ligi Berlusconi’nin yanında seçimlere katılmayı tercih etmiş ve sonuç olarak Berlusconi yine merkez sağın neredeyse bütün aktörlerini bir araya getirdiği ittifaka liderlik ederek seçimlere girmiştir. Merkez sağ ittifakın aldığı oy oranı önceki seçimlere göre az bir düşüş göstermiş ve yaklaşık olarak %47 seviyesinde kalmıştır. Bununla birlikte, 2006-2008 yılları arasında iktidarda kalan merkez sol partilerin başarısız hükümet deneyimi sonucunda, bu ittifakın oy oranı yalnızca %37,5’ta kalmıştır. Sonuç olarak, Berlusconi yeniden iktidara gelmiş ve ‘4. Berlusconi Hükümeti’ni Mayıs 2008’de kurmuştur. Hükümetin kurulmasıyla Kuzey Ligi, bölgelere ekonomik anlamda daha fazla özerklik tanıyan mali federalizme dair önerilerini ortaya koymuş, bununla beraber, bu teklifler Halkın Özgürlüğü Partisi’nden beklenen

desteği alamamıştır. Öte yandan, Berlusconi liderliğindeki koalisyon hükümeti, İtalyan kapitalizminin eskimiş ekonomik yapısına yenilik getirememiş, iş piyasasını serbestleştirmek veya avukatlardan noterlere, taksicilere kadar uzanan kurumsal sosyal grupların gücünü kısıtlamak için sıkça talep edilen reformları da gerçekleştirememiş; sonuç olarak bu durum, daha önce Berlusconi'yi destekleyen ekonomik liberaller arasında güven kaybına yol açmış ve iş ortamını iyileştirmek için serbestleştirici reformların gerekli olduğuna inanan endüstriyel burjuvazinin önemli bir kesiminde hayal kırıklığına neden olmuştur (Fella ve Ruzza, 2013: 45).

Diğer yandan, 4. Berlusconi Hükümeti'ni gerçek anlamda en çok zorlayan ve hatta söz konusu hükümet için sonun başlangıcı olarak da yorumlanabilecek olan gelişme ise 2008 yılında küresel ölçekte patlak veren ve etkileri 2009 yılından itibaren İtalya'da hissedilmeye başlanan finans krizi olmuştur. Küresel finans krizinin ülkeye yansımaları üzerine Berlusconi, seçim öncesi taahhüt ettiği gibi vergileri azaltmak yerine, kriz nedeniyle azalan kamu gelirlerini artırmak amacıyla vergileri yükseltmek zorunda kalmış ve seçmenlerini büyük bir hayal kırıklığına uğratmıştır (Donovan ve Gilbert, 2015: 401). Bu arada, 4. Berlusconi Hükümeti'nin verdiği sözleri yerine getirmede oldukça zorlanıyor olması ve kamuoyu yoklamalarında hükümete verilen desteğin azaldığının açığa çıkması üzerine Temmuz 2010'da Ulusal İttifak Partisi lideri Gianfranco Fini, 'Halkın Özgürlüğü Partisi'nden ayrılma kararı almış ve aldığı oya oranla %10 civarında milletvekilinin hükümeti terk etmesini sağlamıştır. Böylece Berlusconi'nin tek destekçisi olarak Kuzey Ligi kalmış ve 4. Berlusconi Hükümeti bir azınlık hükümetine dönüşerek oldukça kırılgan bir yapıya bürünmüştür. Fini'nin bu kararının arkasında yatan faktörler, Berlusconi'nin İtalya'nın ihtiyacı olan güçlü, milliyetçi, devletin mutlak kuvvetini ve hukukun üstünlüğü ortaya koyan bir siyasi partiyi yaratamamış olması ve federalist hayallerini her fırsatta gündeme getiren Kuzey Ligi'ne fazla müsamaha göstermesi olmuştur (Newell, 2019: 106).

Giderek derinleşen ekonomik kriz karşısında yeterli düzeyde önlem almayı tercih etmeyen Berlusconi, bunun yerine kendi ticari ve yasal çıkarları doğrultusunda çalışmalar yürütmüş ve bu durum hükümeti oluşturan temsilciler arasında büyük bir rahatsızlık doğurmuştur. Finans krizinin tüm Avro Bölgesi'ne yayılması sonucunda İtalyan ekonomisi daha da zor bir durumda kalmış, sonuç olarak ülkenin kamu borcu 1,9 Trilyon Avro'ya yükselmiş ve bu konuda Yunanistan'dan sonra en kötü ikinci Avrupa Birliği üyesi İtalya olmuştur. Yurtiçinden yapılan tüm eleştirilere ve Avrupa Birliği'nden yönlendirilen bütün baskılara rağmen Berlusconi İtalya'nın ekonomik konumunun sanıldığı kadar kötü olmadığına ısrar etmiştir. 4. Berlusconi Hükümeti tarafından alınan yetersiz tedbirler sonucu bütçe açığının sürekli olarak artması üzerine İtalya'nın Cumhurbaşkanı Giorgio Napolitano devreye girmiş, Kasım 2011'de Berlusconi'nin istifa etmesini sağlayarak hükümeti düşürmüştür. Böylelikle bir daha lideri olduğu ittifakın tek başına iktidara gelemeyeceği Berlusconi'nin siyasi kariyerinin büyük ölçüde muhalefette olacağı son dönemi başlamıştır.

4. Berlusconi Hükümeti'nin düşmesinden sonra Mario Monti liderliğinde kurulan teknokratik hükümetin iktidarında 2013 genel seçimlerine gelinmiştir. Seçimlere Halkın Özgürlüğü Partisi'nin başında giren Berlusconi, daha önceki seçimlerde olduğu gibi İtalya merkez sağının birçok aktörünü aynı çatı altında toplamaya çalışmıştır. Bu bağlamda, Halkın Özgürlüğü Partisi'ne ek olarak başta Kuzey Ligi ve İtalya'nın Kardeşleri olmak üzere toplam 8 siyasi partinin yer aldığı merkez sağ koalisyonuna yine Berlusconi liderlik yapmıştır. Ne var ki finans krizinin etkilerinin halen yaşandığı ülkede söz konusu ekonomik darboğazın sorumlularının başında gösterilen Berlusconi oy kaybı yaşamış ve Halkın Özgürlüğü Partisi %21,5 oranında oy alırken, merkez sağ koalisyonun aldığı oy ise %29'da kalmıştır. Söz konusu oy kaybında, İtalya siyasetine çok hızlı bir giriş yapan, siyasete mesafeli ve siyasetçilere karşı güvensiz olan seçmenlerin desteğini alan popülist Beş Yıldız Hareketi'nin %25,6 oranında oy alması da etkili olmuştur.

Bununla birlikte, hükümete girmeyi hiçbir koşulda kabul etmeyen Beş Yıldız Hareketi'nin bu tavrı üzerine, Enrico Letta liderliğinde kurulan geniş tabanlı hükümette Halkın Özgürlüğü Partisi de yer almıştır. Oluşan kabinede Halkın Özgürlüğü Partisi'nden Angelino Alfano başbakan yardımcılığına ve İçişleri Bakanlığı'na getirilirken Berlusconi herhangi bir görev almamıştır. İtalya tarihinin en geniş tabanlı hükümetlerinden biri olmasına, Letta Hükümeti'nin oluşturan siyasi partilerin birbirinden oldukça farklı saiklerle hareket etmesi, hükümetin yapısının kırılgan olmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, yapılan vergi artışı uygulamasını protesto etmek amacıyla Berlusconi, 28 Eylül 2013 tarihinde beş bakanını hükümetten istifaya çağırmıştır. Dahası, Berlusconi, Halkın Özgürlüğü Partisi'nin bölünmesi sonucu yeniden kurulan Forza Italia Partisi kapsamında, Letta Hükümeti'ne karşı muhalefette kalacağını duyurmuştur. Öte yandan Angelino Alfano liderliğindeki Halkın Özgürlüğü Partisi mensubu olan beş bakan ise Yeni Merkez-Sağ Partisi'ne katılmıştır.

Meydana gelen siyasi krizin altından kalkamayan Letta Hükümeti Şubat 2014'te sona ermiş yerine Matteo Renzi liderliğinde, göreceli olarak merkez sol yönelimli partilerin oluşturduğu yeni bir hükümet kurulmuştur. Bu süreçte, hakkında açılan çeşitli davalarla uğraşmak zorunda kalan Berlusconi, 1 Ağustos 2013 tarihinde Yargıtay tarafından alınan karar gereği vergi dolandırıcılığı suçundan suçlu bulunmuş ve dört yıl hapis cezası onaylanmıştır. Ne var ki, Berlusconi'nin yaşı 70'i aştığı için doğrudan hapis cezasından muaf tutulmuş; bunun yerine cezasını ücretsiz toplum hizmeti yaparak çekmiştir. Brüt hapis cezası iki yıldan fazla olduğu için, yeni bir İtalyan yolsuzluk karşıtı yasası doğrultusunda Berlusconi, Senato'dan ihraç edilmiş ve altı yıl boyunca herhangi bir yasama görevinde bulunmasını engellenmiştir. Bununla birlikte, bu zaman zarfında Berlusconi hiçbir zaman Forza Italia'nın liderliğinden ayrılmaya da aktif siyasetten el çekirildiği için partisi adına özgürce kampanya yürütememiştir.

2019'a kadar herhangi bir yasama görevinden men edilmiş olsa da Berlusconi, Mart 2017'de tekrar merkez sağ ittifakın başbakan adayı olarak 2018 genel seçimlerine girme niyetini ifade etmiştir. Hakkında verilen kararın esnetilmesi sonucunda, Berlusconi, Forza Italia'nın lideri olarak katıldığı ve Lig Partisi ile İtalya'nın Kardeşleri'nin de yer aldığı merkez sağ ittifakın çatısı altında 2018 genel seçimlerine girmiştir. Ne var ki, Berlusconi'nin uzun süredir aktif siyasette yer almaması, kendisine yöneltilen suçlamalar nedeniyle hapis cezasına çarptırılması sonucu siyasi imajının büyük yara alması, Beş Yıldız Hareketi'nin oylarını bir önceki seçime göre daha da arttırarak %32,7'ye çıkarması ve Matteo Salvini liderliğindeki Lig Partisi'nin bölgeselci bir siyasi hareketten tüm İtalya'ya hitap eden milliyetçi bir yönelime geçmiş olması sonucunda Forza Italia'nın aldığı oy oranları parti tarihindeki en düşük seviyeye inmiş ve %14 civarında kalmıştır. Merkez sağ ittifakın diğer ortağı Lig Partisi %17,5 oranında oy almış ve ilk kez Forza İtalya'yı geçmiştir. Bir başka deyişle Forza Italia ilk kez dahil olduğu ittifakta en çok oyu alan parti pozisyonunda olmamıştır. Seçimlerin ardından yapılan uzun müzakereler sonucunda Salvini, Berlusconi'nin kurulacak hükümetin dışında kalmasını sağlamış ve Lig Partisi ile Beş Yıldız Hareketi, Avrupa Tarihinin ilk popülist hükümetini Haziran 2018'de kurmuştur.

Partisiyle muhalefette kalmayı tercih eden Berlusconi, 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerine girmiş fakat %8,8 oranında oy alarak, partisinin kan kaybetmesini engelleyememiştir. Seçimler sonucunda Avrupa Parlamentosu'na girse de Forza Italia'nın bir daha iktidara gelemeyeceğini öngören Berlusconi, 2022 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine aday olmak istemiş ama başta Beş yıldız Hareketi ve Demokrat Parti olmak üzere birçok sol, merkez partisinin itirazları sonucu adaylıktan çekilmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Forza Italia'nın lideri olarak Lig Partisi ve İtalya'nın Kardeşleri ile birlikte merkez sağ ittifakı çatısı altında 2022 genel seçimlerine giren Berlusconi, tüm çabalarına rağmen partisinin aldığı oy miktarını yükseltememiş ve yalnızca %8,1'de

kalarak oy oranlarında hem İtalya'nın Kardeşleri'nin hem de Lig Partisi'nin gerisinde kalmıştır. Seçimlerden galibiyetle ayrılan merkez sağ ittifakı hükümet kurma yetkisi almış ve en çok oy alan İtalya'nın Kardeşleri Partisi'nin lideri Giorgia Meloni liderliğindeki koalisyon hükümeti, Lig Partisi ve Forza Italia'nın da katılımıyla Ekim 2022'de kurulmuştur. Başbakan yardımcılığına ve Dışişleri Bakanlığı'na getirilen Forza Italia Partisi'nden Antonio Tajani'nin dışında parti, kabinede etkili bir konuma gelememiş ve hükümetin işleyişinde koalisyonun en küçük ortağı olarak görece düşük seviyede rol oynamıştır.

3.1.1.3. Lider Profili: Silvio Berlusconi

Her ne kadar bu bölüm Forza Italia adlı siyasi partiye ayrılmış gibi görünse de yaptığımız tartışmalar ele alındığı takdirde, açıkça ortaya çıkacağı gibi, partinin siyasi söyleminde, karar alma mekanizmalarında, seçim programlarının meydana getirilmesinde, yaptığı koalisyon tercihlerinde ve seçmen ile girdiği iletişim kanallarında partinin mutlak lideri olan Silvio Berlusconi, partinin diğer mensuplarına göre çok daha ön plandadır. Hatta, çoğu Forza Italia seçmeninin partinin Berlusconi dışında başka herhangi bir temsilcisinin adını bilemeyebileceğini iddia etmek abartılı olmayacaktır. Bu durumun da Berlusconi'nin kendi tercihi olduğu rahatlıkla iddia edilebilir. Zira kendisi, bir iş adamı olarak, belirli bireysel menfaatlerini İtalya'nın ulusal çıkarlarıyla aynı potada eritebilmek adına siyasete atılmıştır. Berlusconi halkı popülist söylemleriyle etkilerken elde ettiği politik başarıları ve uzun soluklu siyasi kariyeri ile kendinden sonra gelip İtalyan sağ siyasetine yön veren diğer popülist liderler için de bir rol model olmuştur. Berlusconi'nin liderlik profilini ele alacağımız bu alt bölümde aslında Forza Italia Partisi'nin iç örgütlenmesine dair de bazı konuları inceleyeceğiz ve Berlusconi'nin hem İtalya'ya hem de kendi partisine nasıl bir liderlik performansı sergilediğini açığa çıkarmaya çalışacağız.

1936 Yılında Milano’da doğan Berlusconi, bir orta-sınıf ailesinde yetişmiştir. Bir Katolik okulu olan Salesian Kolejinde orta öğretim aldıktan sonra Milano Üniversitesi’nde Hukuk eğitimi almış ve reklamcılığın hukuki temelleri üzerine uzmanlaşmıştır. Üniversite yıllarında müzikle ilgilenirken bas gitaristlik ve şarkıcılık yapmıştır. Mezun olduktan sonra, ilk olarak inşaat sektörüne atılan Berlusconi birçok konut projesini kârlı bir şekilde tamamlamıştır. Medya sektörüne de bu yıllarda giren Berlusconi ilk olarak TeleMilano adlı küçük bir kablolu televizyon kanalına sahip olmuş ve İtalya’daki ilk özel televizyon kanallarından biri olan TeleMilano sonraları ilk özel ulusal televizyon kanal olan Canale 5’e dönüşmüştür. 1975 yılında Fininvest adlı medya grubunu kuran Berlusconi, birkaç yıl sonra mason locasına üye olup çok kısa bir süre içinde milyarder olmuştur. Bu süreçte başka uluslararası alanda yayın yapan medya kuruluşlarını da satın alan Berlusconi, ilk ve tek İtalyan ticari televizyon imparatorluğunu kurmuştur.

Bettino Craxi başta olmak üzere dönemin birçok siyasi figürüyle yakın ilişkiler kuran Berlusconi, söz konusu politik bağlantıları aracılığıyla ulusal düzeyde devletin televizyon kanalı RAI’nin hegemonyasını kırmış ve 1984 yılında özel televizyon kanallarının da ülke genelinde yayın yapabilmesinin önünü açan yasanın çıkarılmasına ön ayak olmuştur. 1990 Yılında kabul edilen Mammi Yasası ile Berlusconi’nin sahibi olduğu tüm televizyon kanalları ulusal düzeyde yayın yapmaya başlamıştır. Aynı zamanda, Fininvest Group kapsamında reklamcılık, dergi ve kitap yayıncılığı ve sigortacılık alanlarında da faaliyet gösteren Berlusconi 1990’lı yılların başına gelindiğinde İtalya’nın en zengin ve aynı zamanda siyasi bağlantılarından dolayı en güçlü figürlerinden biri haline gelmiştir.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız tarihsel bağlamdan hareketle 1993 yılının Kasım ayında Forza Italia Partisini kurup, partinin liderlik koltuğuna oturan Berlusconi, 1994 genel seçimleriyle siyasete atılmıştır. Siyasi kariyeri boyunca ‘göründüğü gibi olan’

Berlusconi, özel hayatıyla ilgili ortaya çıkan tüm skandallara rağmen bu eğiliminden neredeyse hiç taviz vermemiştir. Öte yandan, Berlusconi'yi diğer siyasi liderlerden önemli ölçüde ayıran birçok kaynağa sahip olduğu söylenebilir. Orsina'nın belirttiği gibi, bu kaynaklar arasında devasa mali varlıkları, ticari televizyon kanallarının kontrolü ve ülkenin her yerinde ofisleri ve personeli olan, sadece esnek, dinamik ve yenilikçi olmakla kalmayıp hiyerarşik ve karizmatik bir lidere sıkı sıkıya bağlı olan bir iş imparatorluğu sayılabilir ve söz konusu avantajlarının da aracılığıyla Berlusconi etkili bir siyasi lider imajı inşa etmiştir: siyasi pazarlama ve kamuoyu yoklamalarını yoğun ve profesyonel bir şekilde kullanması; fiziksel görünüşüne verdiği takıntılı özen; tutarlı bir şekilde verdiği iyimser ve güven verici ton; kendisini her koşulda siyasi resmin merkezindeki lider olarak konumlandırma biçimi; iş başarısı, serveti ve profesyonel siyasetteki deneyimsizliği gibi kişisel özelliklerin propagandacı kullanımı; hikaye anlatma yeteneği; İtalyanlarla kuvvetli bir bağ oluşturma becerisi; bir kimlik duygusu, ortak bir düşünme ve davranma biçimi ile iletişim kurma yeteneği Berlusconi'nin ne denli şahsına münhasır ve başarılı bir siyasi lider olduğunu gösteren noktalardan bazılarıdır (Orsina, 2014: 2).

Tangentopoli'nin İtalyan siyasetini yerle bir etmesinin ardından, yolsuzluğa bulaşan veya bulaşma potansiyeli taşıyan profesyonel İtalyan siyasetçilerden her fırsatta kendisini ayrıştırmaya çalışan Berlusconi, siyasetin dışında gelişen bir kariyere sahip olduğunu sıklıkla vurgulamış ve kendisini siyasetin yabancısı ve dışındaki bir lider olarak konumlandırmıştır. Kendisini devletin tekeli kırıyan medya kuruluşlarının sahibi olarak lanse eden Berlusconi aynı zamanda kendisini geleneksel, muhafazakâr elitlerin elindeki siyasi ve ekonomik sisteme çoğulculuk ve demokrasi getiren bir tür kahraman olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte Berlusconi başarısını şüphesiz siyasetin içinden olmasına da borçluydu, zira 1990 yılında aktris Veronica Lario ile evlendiğinde sağdıçlarından biri olan İtalyan Sosyalist Partisi lideri Bettino Craxi'nin dostluğu olmasaydı, Berlusconi RAI'ye karşı savaşını kazanamazdı (Donovan ve Gilbert, 2015: 396).

Berlusconi'nin liderlik profilini, diğer liderlerden ayıran bir başka husus ise Berlusconi'nin genel olarak siyasete bakışı ve bunu dile getirme tarzıyla ilgilidir. Siyasete atılırken, tıpkı seçmeni olan İtalyan vatandaşlar gibi devletin hışmına uğradığını ve iktidara geldiği takdirde buna son vereceğini ifade eden Berlusconi, siyasetin yapılış şeklini belirleyen ideolojik yönelimleri önemsememiş, bunun yerine tamamıyla serbest piyasa mantığı aracılığıyla halkın sorunlarına doğrudan somut çözümler üretmeye odaklanmıştır. Berlusconi pragmatik ve fırsatçı bir yaklaşım sergilediği için zaman zaman uygulamaları arasında tutarsızlıklar ortaya çıkmış, söylemleriyle eylemlerinin örtüşmediği durumlar sıklıkla yaşanmıştır. Paralel bir şekilde, Berlusconi'nin siyasi kariyeri boyunca 'siyasal olarak doğru' retoriği kullandığı söylenemez. Bir başka deyişle, Berlusconi neredeyse hiçbir zaman ciddi bir siyasi lider olmamıştır; siyasi yaşamı, gaflar, uygun olmayan şakalar ve çeşitli maskaralıklar ile doludur. Temmuz 2002'de Sosyalist Avrupa Parlamentosu üyesi Martin Schulz'u bir Nazi toplama kampı bekçisine benzeterek yaptığı 'ironik' açıklama bu durumun çarpıcı bir örneğini oluşturmaktadır.

Berlusconi'nin bu ciddiyetsiz tavrının altında popülist yaklaşımın da yattığı söylenebilir, zira Berlusconi yaptığı şakalar veya kırdığı potlar gibi gündelik çıkışlar aracılığıyla İtalyan vatandaşların kendilerini özdeşleştirebileceği sıradan biri olduğunu göstermeye çalışmış, aynı zamanda politikanın gerçekte ne kadar gayri ciddi bir alan olduğunu ve hükümetlerde bulunan politikacıların da hiçbir şekilde sıradan insanlardan üstün olmadığını göstermeyi amaçlamıştır (Newell, 2019: 51). Aynı zamanda, parlak hitabet yeteneği ve ikna ediciliği ile seçmenlerine her daim pembe bir tablo çizebilmeyi başarmış olan Berlusconi, popülist bir siyasi lider olarak, her fırsatta asli görevinin yalnızca İtalyan halkını temsil etmek ve İtalyanların haklarını savunmak olduğunu iddia etmiştir. Dahası, söylemlerinde sıklıkla İtalyanların ne denli gelişmiş, modern, uygar, başarılı ve önemli bir ulus olduğunu dile getiren Berlusconi, seçmenlerinin kendilerini iyi hissetmelerini ve bu sayede Forza Italia'ya verdikleri desteği sürdürmelerini sağlamıştır.

Berlusconi'nin Forza Italia Partisi bağlamındaki liderlik profili de dikkate değer nitelikler taşımaktadır. Öncelikle, partinin gerçek anlamda sahibi olması ve parti çalışanlarının da büyük bir kısmının Fininvest Group kapsamında görevli olması Berlusconi'nin parti liderliği konusunda da muadillerinden ayrılmasına neden olmuştur. Aslında, tıpkı kendi şirketler grubunun yönetim kurulu başkanlığı görevinde olduğu gibi Berlusconi Forza Italia'yı büyük oranda kendi şirketi gibi yönetmeyi tercih etmiş, dolayısıyla partinin kaderine yön verecek tüm kritik kararları kendisi almıştır. Berlusconi, önemli patrimoniyal özellikler taşıyan bir parti lideri olmuş; takipçilerinin siyasi pozisyonlarını elde etmeleri ve söz konusu konumlarını sürdürmeleri neredeyse tamamen onun keyfi kararlarına bağlı kalmıştır (Newell, 2019: 98). Dolayısıyla Forza Italia Partisi kapsamında, rol alan hemen hemen tüm figürler, ideolojik yönelimleri, dünya görüşleri veya politik fikirleri aracılığıyla değil, Berlusconi'ye kişisel sadakatleri, duygusal yakınlıkları, işlevsel ilişkiselilikleri ve kişisel çıkarlarının Berlusconi'nin menfaatleriyle uyuşması sonucunda partiye bağlılıklarını tanımlamışlardır. Bu bağlamda, partinin halka hitap eden tek yüzü Berlusconi olmuş, bu nedenle partinin seçim çağrıları her zaman lider merkezli kalmış ve vatandaşları parti kapsamında demokratik siyasi yaşama entegre etme konusunda herhangi bir adım atılmamıştır.

Aynı zamanda partinin sahibi olan Berlusconi, örgütsel tüm karar verme süreçlerinde mutlak otoriteye sahip olmuştur. Bu anlamda, Forza Italia Partisi modern ussal-yasal ve âdem-i merkeziyetçi yönetim anlayışından oldukça uzak kalmıştır. Dahası, Berlusconi'nin kararlarını denetleyecek, sorgulayacak veya müzakereye açacak herhangi bir parti organına da yer verilmemiştir, dolayısıyla liderin hesap verebileceği herhangi bir birim yoktur. Öte yandan, 1994 genel seçimlerinden sonra Berlusconi'nin yakın çevresi ile bazı parti temsilcileri Forza Italia'nın daha kurumsal bir hal alması için Berlusconi'ye baskı yapmaya başlamış ve partinin işlerliğini sürdürmesi için bu insanlara ihtiyacı olduğunun farkında olan Berlusconi bu konuda bazı adımlar atmıştır. Bu anlamda,

partinin organizasyon yapısına dair bazı ilkeler kabul edilirken, kurumsallaşma adına birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Bununla birlikte, partinin örgütsel yapısında söz konusu düzenlemeler yapılsa da parti içinde asimetrik iktidar dağılımı asla değişmemiştir. Parti içinden herhangi bir şekilde kendisine rakip çıkma ihtimaline tahammülü olmayan Berlusconi, bahse konu olan parti içi organizasyon yapılanmasından ve ilgili düzenlemelerden kendisini muaf tutmuş ve seçimlerde aday olarak gösterilecek kişiler tepeden inme bir şekilde belirlenmeye devam etmiştir (Newell, 2019: 77). Sonuç olarak, partinin herhangi bir taban örgütlenmesi gelişmemiş ve taşra teşkilatı oldukça güdük kalmıştır. Bu nedenle de Forza Italia, kendisine göre çok daha yerleşik, kuvvetli ve etkili taban örgütlenmeleri olan Kuzey Ligi ve Ulusal İttifak partileriyle koalisyonlar kurmuş ve ancak bu yolla Kuzey ve Güney İtalya’da yerel düzeyde etkinlik gösterebilmiştir.

Bu şartlar altında, Forza Italia’nın bu denli başarılı olmasında, Berlusconi’nin karizmatik liderliğinin dışında yine Berlusconi’den kaynaklanan medya desteği, sermaye ve parti adına çalışma kültürünün ödül mekanizmasına dayalı olması etkili olmuştur. Görüldüğü üzere, parti lideri olarak Berlusconi’nin Forza Italia için önemi, partinin halka hitap eden yüzü olmasının çok ötesindedir, zira partinin maddi olarak yararlandığı kaynakların neredeyse tamamı da Berlusconi’ye ait olmuştur. Öte yandan, partinin bir tür şirket gibi yönetilmesine ek olarak, örgüte bağlılığın Berlusconi’ye duyulan yakınlığa ek olarak maddi fayda sağlama beklentisine indirgenmiş olması, Forza Italia’nın devamlılığını sorgulanır kılmıştır. Böylelikle, partinin dayandığı siyasi fikirler ve idealler gelişmemiş, yalnızca değişik düzeylerde olsa da Berlusconi ile parti temsilcilerinin bireysel çıkarlarının ortaklığı partinin kaderini belirleyip sürdürülebilirliğini sağlamıştır. Sonuç olarak, her ne kadar Forza Italia, bir şirket gibi verimliliğe dayanan bir yönetim anlayışıyla idare edilmesine ek olarak Berlusconi’nin parti içi otoritesi mutlak olsa da örgütlenmeyi oluşturan birimlerin böylesi araçsal ilişkilere bağımlı olması partinin organizasyon yapısının kırılğan olmasına neden olmuştur.

3.1.1.4. Politik Söylem: *Berlusconismo*

İtalya'nın siyasi tarihinde İkinci Cumhuriyet olarak adlandırılan döneme merkez sağ büyük ölçüde şekillendirerek damga vuran Berlusconi, her ne kadar partisi Forza Italia'yı belirgin bir ideolojik yönelim üzerine inşa etmemiş olsa da yaklaşık 30 yıllık siyasi kariyeri boyunca şahsına münhasır bir lider olmuş ve bu anlamda, çeşitli özgünlükleri olan bir politik söylem geliştirmiştir. Söz konusu siyasi dil, sorunsallar bütünü, İtalya'yı görece orijinal bir şekilde yorumlama eğilimi, İtalyan seçmenlerde yarattığı olumlu etkiler, kendisine atfettiği neredeyse uhrevi anlam ve İtalyan siyaset geleneğini temelinden sarsan bir bakış açısı olarak kategorize edebileceğimiz bu politik söylem, muadillerinden ayrılması adına literatürde '*Berlusconismo*' (Türkçe'ye Berlusconizm şeklinde çevrilebilir) olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte, Berlusconismo'nun tam anlamıyla bir ideoloji olduğunu belirtmek yanlış olacaktır. Bunun yerine, Berlusconi'nin siyasi fikriyatını nitelendiren bu tabir, daha çok genel geçer ideolojilerle bilgilendirilen ve yönlendirilen 'eylem kalıpları', 'siyasi projeler', 'stratejiler', 'hareketler' bütünü olarak yorumlanabilir (Newell, 2019: 39).

Berlusconismo'nun temel bileşenlerini detaylandıracağımız analizimize geçmeden önce, bu siyasi pozisyonu özlü bir biçimde tanımlamamız gerekmektedir. Bu bölümün farklı kısımlarında da tartışıldığı gibi, Berlusconi siyasi hayata bir iş insanı hüviyetiyle atılmış ve partisini de bir şirket gibi yönetmeye çabalamıştır. Hem iktidarda hem de muhalefette olduğu dönemlerde çoğunlukla serbest piyasa odaklı ve ekonomik anlamda özgürleştirici politikaların peşinden gittiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte, Berlusconi'nin seçmeniyle kurduğu bağ, kendi liderlik anlayışını ortaya koyuş şekli, siyasi rakipleriyle girdiği mücadele ve genel siyasal iletişim tarzı söz konusu olduğunda ise popülist yaklaşımın Berlusconi'nin politik duruşunda çok merkezi bir yer kapladığı rahatlıklar iddia edilebilir. Bu iki temel üzerine yükselen siyasi kariyeri boyunca Berlusconi, bazı istisnai dönemler haricinde, politik anlamda herhangi bir yan

yola sapma gereği duymamış ekonomik anlamda liberalizm ile popülizmin çerçevesinin dışına çıkma eğilimi göstermemiştir. Bu anlamda, Berlusconismo'nun popülizm ile liberalizmin bir karışımı olduğu söylenebilir; bununla birlikte tarihî perspektiften bakıldığında birbirinden ayıramayan bu iki temel bileşen, üçüncü ve eşit derecede güçlü fakat sorunlu bir unsur nedeniyle birlikte ilerleyebilmiştir: İtalyan halkının halihazırda liberal olduğu inancı (Orsina, 2014: 82).

Orsina'nın altını çizdiği üçüncü öğeye geçmeden önce, Berlusconismo'nun neden liberalizm ve popülizmin karmaşık ve bazı durumlarda çelişik birleşimine dayandığını açıklamamız yerinde olacaktır. Berlusconismo, sivil topluma ve kendi ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak kurumlar ile siyasi düzenlemelerle donatma kapasitesine verdiği öncelikle liberaldir; öte yandan iyi olan İtalyan halkı ile kötü olan siyasi elitlerin karşıtlığını ortaya koyarak ve bu nedenle halkın seçilmiş hakiki temsilcilerinin eylem özgürlüklerine sınırlar getirmeye karşı tutumunda popülist tavrı benimserken, siyasi rekabete (rakiplerini şeytanlaştırmaya olan eğilimine), kurumsal denge ve denetimlere karşı hoşgörüsüzlüğü bağlamında popülist odağı bir tür anti-liberalizme dönüşmektedir (Newell, 2019: 49).

Öte yandan, Berlusconismo'nun temel aldığı liberalizmi açmak faydalı olacaktır. Yukarıda belirtildiği gibi, Reagan ve Thatcher'ın izinden yürümeye çalışan Berlusconi, devletin ekonomik düzene ve serbest piyasaya yönelik müdahalelerinin minimize edilmesi gerektiğini belirtirken halkın ve dolayısıyla sivil toplumun en önemli düşmanının siyasi gücü aşırı müdahalecilikle açığa vuran bir devlet anlayışı olduğunu vurgulamıştır.

Sivil toplumun özgür bırakılması halinde kendi sorunlarını kendisinin çözebileceğine inanan bir liberal görüşte devlet odaklı siyasetin görece marjinal bir rol oynadığı görülmektedir. Bu nedenle de Orsina'nın ifadesiyle, Berlusconismo, sivil

toplum vurgusuna ve ‘dostane devlet’ anlayışına ve (hiperpolitika yerine) hipopolitika⁵⁹ fikrine mutlak bir inançla kurulmuş olup, burada liberalizmin bir tür yeni sağ versiyonu olarak tanımlanmaktadır (Orsina, 2014: 82). Berlusconi’nin halk anlayışı liberal anlamda, özgür bireylerden oluşan ve aralarında çeşitli farklılaşmaların bulunduğu toplumsal segmentlerin bir araya geldiği çoğulcu bir kitle kategorisine oldukça yakındır.

Berlusconi’nin siyasete atılırken sahip olduğu en önemli ideallerden biri ‘yeni bir İtalyan mucizesi’ni yaratmak olmuştur. Bu bağlamda, Forza Italia Partisi’nin tarihsel bağlamını tartıştığımız alt bölümde ele aldığımız üzere İtalyan siyasi tarihi boyunca ülkenin geri kalmışlığı tepeden inmeci bir tavırla ‘düzeltip’ ‘modernleştirmeyi’ ve bu doğrultuda İtalyan halkını ‘yeniden eğitmeyi’ hedefleyen siyasi elitler, farklı ideolojilerden olsalar da dönüşümlü olarak iktidara gelmiş ve söz konusu indirgemeci ve önyargılı yaklaşımları aracılığıyla İtalya’yı ‘hizaya getirmeyi’ amaçlamışlardır.

Modern İtalya’nın neredeyse son 150 yıllık tarihini tahakküm altına alan bu bakış açısını tamamen reddeden Berlusconi’ye göre, İtalya zaten modern, olgun, kuvvetli, medeni ve gelişmiş bir ülkedir ve yapılması gereken ülkenin uçsuz bucaksız potansiyelini gerçekliğe kavuşturup İtalya’yı bir dünya gücü haline getirmektir. Bu anlamda, atılması gereken en önemli adımlar, söz konusu üstenci, kibirli, İtalyan halkını hor gören ve sürekli olarak hiperpolitika anlayışını uygulamaya sokan siyasi elitler yerine profesyonel olmayan yeni bir yönetici sınıfın inşa edilmesi; halkına karşı dost canlısı olup müdahaleciliği minimal düzeye inmiş olan bir devlet yapılanmasının kurulması ve geleneksel İtalyan hiperpolitika anlayışı yerine hipopolitika yaklaşımının benimsenmesi olarak özetlenebilir (Orsina, 2014: 64-65).

⁵⁹ Hem toplumsal düzeyde hem de devlet kanadında ortaya çıkan politik çatışmaların dışarıdan ölçüsüz bir şekilde müdahale edilerek değil, daha minimal aracılık mekanizmalarıyla zaman içinde kontrol altına alınması olarak açıklanan hipopolitika aynı zamanda Berlusconismo’nun temel aldığı yaklaşımlardan birini oluşturmaktadır. Diğer taraftan hiperpolitika ise, adından da anlaşılacağı üzere, özellikle Birinci Cumhuriyet Dönemi boyunca takip edilen ve herhangi bir sosyal, siyasi veya ekonomik sorunun taraflarına hiçbir söz hakkı tanınmadan devletin aşırı müdahaleci tavrı ve kadir-i mutlak karakteri aracılığıyla çözülmeye çalışılması olarak ifade edilebilir.

Bu noktada Berlusconismo kapsamında çok merkezi bir konumda olan hipopolitika ile hiperpolitika arasındaki ayrıma odaklanmamız gerekmektedir. Hipopolitikanın hiperpolitikadan ayrıştığı ve kendi özünün ortaya konduğu üç temel unsur şöyle sıralanabilir: ilk olarak, hipopolitika daha küçük ve daha mütevazı bir devlet tarafından üretilen daha az müdahaleci bir politika türü olmayı ve sivil toplumun kendiliğinden faaliyetlerini yönlendirmek veya devralmak yerine teşvik edip ve büyütmeyi hedeflemektedir; ikinci olarak, hipopolitika kendine, kendi ideolojik bölünmelerine ve güç mücadelesine daha az odaklanmayı, kendine referans veren bir oyun olarak siyasete konsantre olmayı ve politikalar ile bir topluluğun somut yönetimine daha fazla yoğunlaşmayı amaçlamaktadır; son olarak, Berlusconi'nin hipopolitikasının dili, sıradan insanın basit, somut ve sağduyulu diline fazlasıyla benzemektedir (Orsina, 2014: 67-68).

Böylelikle, Berlusconismo, İtalya'nın modern tarihi boyunca hiperpolitik uygulamalara maruz kalan İtalyan halkının sonuç olarak kendi devletine duyduğu öfke, nefret, korku ve güvensizliğin, hipopolitikanın uygulamaya alınmasıyla birlikte ortaya çıkacak yeni devlet yapılanması aracılığıyla ortadan kaldırılmasını hedeflemiş ve bu yolla, hayal edilen dürüst, gururlu, azimli, adil, huzurlu ve müreffeh İtalya'nın gerçekliğe kavuşmasını amaçlamıştır.

Sonuç olarak, doğrudan sivil toplumdan gelen yeni bir yönetici sınıf ile halk-devlet ilişkisinin olumlu anlamda tersine döndürülmesi öngörülmüştür. Bu bağlamda, Berlusconi söz konusu yeni yönetici sınıfın, tıpkı kendisi gibi, 'hayat okulundan gelen', sıradan insanlardan farksız olan, bürokratik ve mevzuata dair engellemeleri hiçe sayıp halkın sorunlarına doğrudan odaklanan, sağlam bir iş etiğine sahip olup serbest piyasa ahlakını benimseyen, İtalya sevgisiyle dolu ve gerektiğinde sorumluluk almaktan çekinmeyen bir karakterde olması gerektiğini ileri sürmüştür. Berlusconismo, ancak bu özelliklere sahip bir yeni siyasi elit grubunun, İtalyan devletini daha verimli, halkıyla

barışık, baskıcı olmayan, asgari düzeyde müdahaleci, sivil topluma özgürlük tanıyan, serbest piyasa işleyişini garanti altına alan ve yalnızca İtalyanlara hizmet etme azmiyle dolu bir hale getirebileceğini iddia etmiştir (Campus, 2010).

Berlusconi'nin bahse konu olan İtalyan devletinin er veya geç ortaya çıkacağına dair inancı, sivil toplum olgusuna yönelik görüşlerinden kaynaklanmaktadır. Buna göre, sivil toplum bütün erdemlerin kaynağı olarak görülmüştür. Öte yandan, İtalya'nın vergi kaçakçılığı ve organize suç örgütlerinin yaygınlığı gibi ciddi sorunları olmakla birlikte, söz konusu problemler sivil toplumun değil geleneksel İtalyan elit sınıfının varlığı nedeniyle ortaya çıkmıştır. Berlusconismo kapsamında, Newell'in da ifade ettiği üzere, bahse konu olan sorunların çözümü için sivil toplumun devletin boyunduruğundan kurtarılması ve devletin de sivil topluma uyarlanması gerekmektedir ve bunun gerçekleştirilebilmesinde üç temel adımın atılması kritik bir rol oynamaktadır: ilk olarak, devlet müdahalesinin kapsamı azaltılarak ve kaotik, kafa karıştırıcı, mantıksız ve baskıcı olmayacak şekilde sıradan vatandaşlara saygı gösteren yasaların çıkarılmasıyla halihazırda özünde erdemli olan vatandaşların yetkililere güvenebilmesi ve sonuç olarak yasa dışı faaliyetlerin azalması; ikinci olarak, ideolojik ayrımlara daha az yoğunlaşan ve belirli sorunlara yönelik daha çok somut çözümlere odaklanan yeni bir siyaset yapma biçiminin uygulamaya sokulması ve böylelikle sıradan insanların anlayabileceği bir dille oluşturulmuş ve toplumsal çatışmaları şiddetlendirmek yerine çözmeye çalışan bir yaklaşımın yerleşmesi; son olarak, devlet ile halk arasında yeni bir ilişkinin, siyaset yapmanın yeni bir yolunun ve doğrudan sivil toplumdan gelen, aynı zamanda özel sektörün yönetsel verimliliği konusunda uzman olan yeni bir siyasi elit sınıfının ortaya çıkarılması gerekmektedir (Newell, 2019: 48). Bu anlamda, sivil toplum kapsamında ideolojik ayrışmaların yersiz olduğunu iddia eden Berlusconismo temel olarak insanlığın iyi, cömert, yardımsever, onurlu ve saygın olduğuna yönelik inanışa bel bağlamakta ve bu nedenle anti-entelektüel bir yaklaşım sergilemektedir.

Berlusconismo'nun, hipopolitikanın temel alınacağı ve sivil topluma adapte olmuş bir devletin ortaya çıkması sonucu halkla yeniden gerçek anlamda bir araya gelmesine dair oluşturduğu senaryonun tam tersinde ise hiperpolitikayı benimsemiş olan komünizm bulunmaktadır. Bu nedenle, Berlusconismo doğası gereği anti-komünist bir bakış açısı sunmaktadır. Bir yandan Berlusconismo, sakın ve işbirlikçi bir topluluk olarak yorumladığı İtalyan toplumunda ideolojik ayrışmalar üzerinden yapay çatlaklar yaratma eğilimi olduğu için hiperpolitikayı suçlarken, diğer yandan 1990'lar itibariyle o kadar da sakın ve işbirlikçi olmayan bir ülkede 'hazır' olduğunu ilan ettiği aynı derecede şiddetli anti-komünizm biçimiyle yeniden bağlantı kurmuştur (Shin ve Agnew, 2008: 9). İtalya'ya yönelik 'sevgisini' her fırsatta dile getiren Berlusconi, söz konusu komünistler ve genel olarak sol cenah olunca güçlü bir nefret söylemine sarılmıştır. Özellikle 2001 yılından itibaren, kendisini 'solun panzehri' olarak lanse eden Berlusconi, seçmenlerine solun iktidara gelmemesi için kendisine destek vermesi yönünde çağrıda bulunmuş ve sahip olduğu medya organları aracılığıyla İtalyan halkını bu yönde seferber etmeye çalışmıştır (Barisione, 2012: 199). Komünistler, Berlusconismo'nun savaş açtığı İtalya'yı geri kalmışlıkla yaftalayan ve tepeden inmeci bir şekilde modernleştirilmeye ihtiyaç duyan bir ülke olarak yorumlayıp düzeltici, pedagojik, kibirli ve müdahaleci bir karakterde olan elit sınıfının temsilcileri olarak görülmüştür. Devlet müdahaleciliğinin, ekonomik planlamacılığın, hiperpolitikanın, çoğulculuk karşıtlığının ve merkeziyetçiliğin taşıyıcıları olduğu iddia edilen komünistlerin, İtalya'nın iyiliği için iktidardan uzak tutulması Berlusconi tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Berlusconismo'nun anti-komünizmi kapsamında, sol yönelimli siyasi partiler ve komünizm, Birinci Cumhuriyetin kalıntıları olarak görülüp, yozlaşma, ahlaksızlık, baskıcılık ve hantallıkla yaftalanmıştır.

Aşırı bürokratik biçimde yapılanan, uzun vadeli olmakla birlikte gerçekçilikten uzak planlamacılığa dayanan, politikaların sonuçlarından ziyade mevzuata uygunluğunun önemsendiği ve halkın hakiki sorunlarını umursamayan siyaset anlayışının, komünizm

başta olmak üzere, Birinci Cumhuriyet Dönemindeki tüm politik hareketlere nüfuz ettiğini vurgulayan Berlusconismo, bunun yerine, popülist yaklaşım çerçevesinde, dolaysızlık (*immediacy*) ütopyasını takip etmiştir. Daha açıkça ifade edildiği takdirde, dolaysızlık terimi ile, İtalyan toplumunun an itibariyle mükemmel olduğunu ve en kısa sürede olumlu etkileri beraberinde getiren liberal bir programa tabi tutulabileceğini ima eden mevcut zamansallık kastedilmiş; aynı zamanda dolaysızlık siyasi aracılığın ortadan kalkması, bir başka deyişle sıradan insanların günlük yaşamına yabancı, gereksiz ve asalak dünyalar inşa eden profesyonel politikacıların reddedilmesi ve ‘halkın’ doğrudan kendi kaderini yönetebilme becerisine olan inanç anlamında da kullanılmıştır (Orsina, 2014: 86). Karar verme mekanizmalarında, politikaların oluşturulmasında ve uygulamaya dökülmesinde zaman ve kaynak kaybına neden olan gereksiz kuralcılıkların ve prosedürlerin ortadan kaldırılıp, devletin en verimli şekilde halkın problemlerine en kestirme ve en kesin çözümleri bulması Berlusconismo’nun bir başka ana hedefidir.

Berlusconismo’nun temelini oluşturan serbest piyasa odaklı ekonomik liberalizme, bireyseliğe, çoğulculuğa, devletçilik karşıtlığına ve genel olarak özgürlükçülüğe yaslanan ideolojik yönelimi, özellikle 2000’li yıllarla birlikte yukarıda da açıklamaya çalıştığımız çeşitli gelişmeler nedeniyle daha muhafazakâr bir hal almaya başlamıştır. Bu bağlamda, Berlusconismo, Hristiyan Demokratların siyasi söylemlerini tekrarlama eğilimi edinmiş ve yeni olanı müjdelemekten ziyade mevcut olanı korumaya odaklanmıştır. Berlusconi politik söylemlerinde sıklıkla dini sembolizme başvurmaya başlamış ve içinde bulunduğu siyaset yolculuğunu, ülkeyi kaostan kurtarmak adına bir tür uhrevi fedakârlık eylemi olarak yorumlamıştır. Bu bağlamda, Berlusconi’ye göre insanın toplumsal karakterinin onaylanmasının en yüksek anı olarak tanımlanan siyasetin soyluluğu, değerlerinin, ritüellerinin ve sembollerinin ‘dini bir temele sahip olmasına’ dayanmaktadır ve böylesi kutsal bir uğraşın, bir topluluğu birbirine bağlamak için mükemmel bir tutkal olduğu iddia edilmiştir (Newell, 2019: 44; Orsina, 2014: 67).

3.1.2. Kuzey Ligi

3.1.2.1. Tarihsel Bağlam ve Partinin Oluşumu

Kuzey Ligi'nin ortaya çıkış sürecini derinlemesine bir şekilde analiz etmek adına, tartışmamıza Kuzey İtalya'da 1940'lı yılların ikinci yarısından beri etkinliğini sürdürmüş olan bölgesel siyasi hareketleri inceleyerek başlamak yerinde olacaktır. Fiziksel olarak Roma'dan oldukça uzakta olan ve coğrafi olarak Kıta Avrupası'na dahil edilebilecek bu bölge, Mussolini yönetiminin ortadan kaldırılmasıyla birlikte, yer yer ayrılıkçı hareketlere de dönüşen, bölgesel siyasi oluşumlara ev sahipliği yapmıştır. Bu süreçte ilk hareketlilik, 1945 yılında İtalya'nın İsviçre ve Fransa sınırları yakınında bulunan Aosta Vadisi'nde ortaya çıkmış ve bölgenin siyasi olarak özerkliğini savunan Aosta Vadisi Birliği (*Union Valdôtaine*) Kuzey İtalya'daki bölgeselci hareketin ilk örneğini oluştururken bölgede daha sonra ortaya çıkacak olan siyasi oluşumlara da ilham kaynağı oluşturmuştur (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 10). Bu bağlamda, 1952 yılında Kuzeydoğu İtalya'da yer alan Piemonte bölgesinin özerkliği adına *Il Movimento Autonomista Regione Piemonte* kurulmuş ve yerel seçimlerde Kuzey İtalya'nın diğer önemli iki bölgesi olan Veneto ve Lombardiya'yı da temsil etmiştir. Bu hareket, 1975'te kurulan ve Piemonte, Aosta Vadisi ve Liguria'yı kapsayan Alp Ligi'ne dönüşürken, Veneto ve Lombardiya'da etkili olan *Movimento Autonomista Rinascita Piemonteisa* ise 1973'te kurulmuş özellikle Veneto Bölgesi'nin özerkliği adına siyasi çalışmalarını sürdürmüştür (Kansu, 2013: 184).

Kuzey İtalya'daki bölgeselci hareketlerin tarihsel oluşum sürecine bakıldığında 1979 ve 1980 yıllarını kapsayan zaman diliminin ilk kritik kırılmaya işaret ettiğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Daha sonraları Kuzey Ligi'nin de kurucusu olacak olan Umberto Bossi Özerklik Yanlısı Kuzeybatı Lombardiya Birliği'ni (*UNOLPA*) 1979 yılında kurmuş, 1980 yılında ise Veneto Ligi (*Liga Veneta*) ve Piemonte'nin Yeniden Doğuşu (*Piamenteisa Arnassita*) adlı siyasi hareketler ortaya çıkmıştır (Tarchi, 1998:

143). Öte yandan, Kuzey İtalya'daki söz konusu siyasi hareketliliğe rağmen, bölge halkı burada adı geçen siyasi oluşumlara destek vermek konusunda pek de istekli olmamıştır, zira bu hareketler bölgenin kültürel değerlerini yerel düzeyde ön plana çıkarmaktan öteye geçememiştir. Dolayısıyla bölgede İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden dönemden itibaren Hristiyan Demokratlar en güçlü siyasi aktör olmaya devam etmiştir. Bu bağlamda, Kuzey İtalya'daki bölgesel hareketliliğin tek bir çatı altında toplanması ve gerçek anlamda Kuzey İtalya'yı temsil eden bir siyasi oluşumun meydana gelmesi büyük önem kazanmıştır. Bu gerekliliğin farkına varan Bossi 1982 yılında, Kuzey Ligi'nin de temellerinin atıldığı, Lombardiya Ligi'ni kurmuş ve bu siyasi hareketin oluşumu UNOLPA'nın da katılımıyla 1984 yılında tamamlanmıştır. Öte yandan 1980'li yılların ortalarında Kuzey İtalya'daki oldukça parçalı olan bölgesel hareketlerin büyük çoğunluğunun etkinliği yerel düzeyin ötesine geçememiş ve yukarıda da değinildiği gibi bu siyasi aktörlerin etnik politikaları bölge halkından beklenen desteği görmemiştir.

Lombardiya Ligi ise diğer bölgesel hareketlerden büyük oranda ayrılmış ve özerklik taleplerinin yanı sıra bölge halkının sorunlarına da eğilen bir tutum sergilemiştir. Bu bağlamda, Lombardiya Ligi'nin 1983'te yayınladığı manifestoya değinmek gerekir. Tambini'nin altını çizdiği gibi, Lombardiya'nın tam özerkliğinin sağlanması ve bunun sonucunda bölgedeki ekonominin, finansın, eğitimin, sağlığın, sosyal güvenliğin, adaletin ve kamu düzeninin özyönetim hakkının talep edildiği manifestonun 1. Maddesi'nde İtalyan devletinin özerk bölgelerden oluşan bir konfederasyona dönüşmesi; 2. Maddesi'nde popüler inisiyatiflerin doğrudan demokrasi yoluyla ön plana çıkarılması; 3. Maddesi'nde siyasi gücün eyaletlere (kantonlara) ve yerel konseylere dağıtılması; 4. Maddesi'nde etno-bölgesel bazda kamu sektörü istihdamının sağlanması; 5. Maddesi'nde bölgedeki devlet konutlarının ve sübvansiyonlu binaların yalnızca Lombardiyalılara tahsis edilmesi; 6. Maddesi'nde sağlık, sosyal güvenlik ve emeklilik sistemlerinin bölgesel olarak yeniden düzenlenmesi; 7. Maddesi'nde ülkedeki mali düzenin bölgesel

bazda yeniden oluşturulması; 8. Maddesi'nde yerel emek gücünün durumu dikkate alınarak endüstrileşmenin gerçekleştirilmesi; 9. Maddesi'nde Lombardiyalı işçilere iş garantisinin verilmesi; 10. Maddesi'nde bölgedeki göçmenlerin kendi ülkelerine dönmelerini sağlayacak ekonomik düzenin inşa edilmesi; 12. Maddesi'nde bölgedeki küçük işletmeleri dikkate alan bir üretim anlayışının yerleştirilmesi; 15. Maddesi'nde ise Lombardiya'nın göçmenlere zorunlu olarak ev sahipliği yapmasına son verilmesi ve ciddi suçlar işleyen ve adam kaçırma, gasp veya uyuşturucu tacirliğine karışan göçmenlerin en kısa süre içinde gönderilmesi önerilmiştir (Tambini, 2001: 42).

Açıkça görüldüğü üzere, Lombardiya Ligi, Kuzey İtalya'daki diğer bölgesel hareketlerden farklı olarak çok daha geniş çaplı ve tüm ülkeyi ilgilendiren tekliflerde bulunurken, bölgenin özerkliğini amaçlayan etnik politikalara ek olarak hem ekonomik hem de güvenlik ile ilgili konularda Lombardiyalıların günlük yaşamlarının iyileştirilmesi yönünde hedeflerini belirlemiştir. Bu bağlamda, söz konusu manifesto Lombardiya özelinde kaleme alınsa da tüm Kuzey İtalya'nın beklentilerine ve ihtiyaçlarına hitap etmiştir. Ek olarak, Lombardiya Ligi, daha sonraları Kuzey Ligi'nde de görüleceği gibi, bölgeselcilikle ve popülizmi harmanlamış, refah şovenizmini ise göç karşıtlığı ile tahkim etmiştir. Bu nedenle de Lombardiya Ligi, Kuzey İtalya'da konuşlanmış olan özerklik hareketlerinden önemli ölçüde ayrılmış ve bölge halkından giderek daha fazla destek almaya başlamıştır.

1987 Genel seçimleri Lombardiya Ligi'ne yönelik giderek artmakta olan desteğin ulusal düzeydeki ilk göstergesi olmuştur. Bu seçimlerde ulusal düzeyde %0,5 Lombardiya Bölgesi özelinde ise %3 oy alan Lombardiya Ligi adaylarından Bossi senatör, Giuseppe Leoni ise milletvekili olarak seçilmiştir. Böylelikle Kuzey İtalya'nın bölgesel hareketleri ulusal yönetim düzeyinde ilk kez temsil edilmiştir. 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise Lombardiya Ligi önderliğinde kurulmuş olan ve *Liga Veneta*, *Piemontesa Autonomista*, *L'Union Ligure*, *La Lega Emilia-Romagnola* ve

Alleanza Toscana adlı bölgesel hareketlerin içeren Kuzey İttifakı ulusal oyların %1,8'ini, Lombardiya bölgesindeki oyların ise %6,5'ini alıp Avrupa Parlamentosu'na iki temsilci (Francesco Enrico Speroni ve Luigi Moretti) sokmuştur (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 20). Aynı zamanda, Lombardiya Ligi ilk kongresini 1989 yılında Milano'da düzenlemiş ve hareketin kurumsallaşması adına önemli bir adım atmıştır. 1990 Bölgesel seçimlerinde ise Lombardiya'da %19 oranında oy alan Lombardiya Ligi, Hristiyan Demokratlar'dan sonra en çok oy alan ikinci parti olmuştur. Böylelikle 1990'lı yılların başı itibariyle Bossi liderliğindeki Lombardiya Ligi, Kuzey İtalya'daki en güçlü ve etkin bölgesel siyasi hareket haline gelmiştir.

Lombardiya Ligi'nin söz konusu yükselişi dikkate alındığında, ilgili tarihsel bağlamın bazı unsurlarının etkili olduğu söylenebilir. Özellikle 1980'li yıllarda Lombardiya Ligi'nin destekçileri, daha önceleri Hristiyan Demokratlar'ı destekleyen, bölgedeki orta ve küçük ölçekli yerleşim birimlerinde faaliyet gösteren küçük işletmelerde çalışan işçiler ile yerel girişimcilerden oluşmuştur. Bu grupları bir araya getiren ise verimsizliği ve mali açgözlülüğü nedeniyle merkezi devlete karşı, yapılan protestolar ve Güney İtalya'ya tanınan ekonomik ayrıcalıklara yönelik muhalefet olmuştur. Bu bağlamda bölge halkı, vergilerin düşürülmesi, devletin bölge ekonomisine müdahalesinin azaltılması ve serbest girişimciliğin desteklenmesi gibi taleplerde bulunmuştur. Bu bağlamda, tabandan gelen böylesi istekleri dikkate alan ve siyasi programlarına entegre eden Lombardiya Ligi giderek siyasi gücünü artırmıştır.

Albertazzi ve Vampa, Bossi liderliğindeki Lombardiya Ligi'nin 1980'li yıllardaki yükselişinin altında yatan yapısal, ekonomik ve siyasi faktörleri şöyle sıralamaktadır: (i) 1980'lerde İtalya'daki bütçe açığının hızla artması, sıradan vatandaşlar ve iş insanları için artan mali baskı anlamına gelmiş ve bu durum özellikle kuzey bölgelerde vergi karşıtı protestoların yaygınlaşmasını sağlamıştır. (ii) İktidardaki partiler arasındaki yolsuzluk uygulamalarının derinleştiğine dair yapılan yasal operasyonlar, bölgede uzun süredir en

kuvvetli siyasi aktör olan Hristiyan Demokratlar'a, merkezi devlete ve dolayısıyla merkezi devletin sağladığı imtiyazlarla ayakta durabilen Güney İtalya'ya yönelik karşıtlığı derinleştirmiştir. (iii) Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin sona ermesiyle birlikte İtalyan Komünist Partisi'nin kan kaybetmesi Kuzey İtalya'daki merkez-sol eğilimli vatandaşların Lombardiya Ligi'ne ilgi göstermesini tetiklemiştir (Albertazzi ve Vampa, 2021: 8). Bu bağlamda, Bossi, bölge halkının yolsuzluğa bulaşan siyasi elitlere ve kurumlara yönelik muhalefetini ve Güney İtalya'nın ekonomik refahını önceliklendiren merkezi devlete dair hoşnutsuzluğunu başarılı bir şekilde kullanmış ve siyasi söyleminin merkezine oturtmuştur. Bir başka deyişle, Bossi liderliğindeki Lombardiya Ligi, (daha sonraları benzer bir şekilde Kuzey Ligi) Kuzey İtalya'da yaşayan işçiler ile orta-küçük ölçekli girişimcilerin, mali baskıların artması sosyal hizmetlerin azalması ve yerel kültürün ortadan kalkması gibi endişelerine ve korkularına hitap eden bir tür siyasi söylemi meydana getirmiş ve rejim karşıtı tutumunu söz konusu tabanın talepleriyle birleştirerek meşrulaştırmaya ve yaygınlaştırmaya çalışmıştır (Zaslove, 2011: 56-57). Sonuç olarak, özellikle Hristiyan Demokratlar'ın Kuzey İtalya'daki seçmen kitlesi önemli oranda Lombardiya Ligi'ne kaymış ve hareketin kısa süre içinde çeşitli seçimlerde önemli başarılar elde etmesine neden olmuştur.

Hem ülkenin içinden geçtiği sancılı dönemin ana akım siyasi partilerde yarattığı tahribatı hem de Kuzey İtalya'da yaşayan vatandaşların devlete ve siyasi elitlere yönelik memnuniyetsizliğini çok iyi değerlendiren Bossi ve Lombardiya Ligi'nin önde gelenleri, 1980'li yılların sonu ve 1990'lı yılların başı itibarıyla hareketin stratejik olarak belirli meselelere ve temalara odaklanmasını sağlamışlardır. Cento Bull ve Gilbert'a göre bu noktalar şöyle sıralanabilir: (i) Siyasi partilerin kötü yönetimi sonucu Kuzey İtalya'da ülkenin refahının büyük kısmını sağlayan küçük işletmeler ve imalat sanayi çeşitli kısıtlamalara maruz kalmıştır. (ii) Onlarca yıldır devletin yardımlarıyla durgunlaşmasına izin verilen Güney İtalya, kendi masraflarını ödemek yerine Kuzey'in yardımlarıyla

geçinmektedir; ayrıca Kuzey'in vergileri, Güney'in birçok yerinde hükümet partilerine siyasi destek sağlayan mafyanın ve diğer suç çetelerinin cebine aktarılmaktadır. (iii) Bütün partiler yolsuzluk uygulamalarına bulaşmıştır; bu nedenle İtalyan siyasetinin mevcut siyasi sınıfını ortadan kaldıracak ve geçmişle bağlarını ortadan kaldıracak derin bir kopuşa ihtiyacı vardır. (iv) İtalya, Kuzeybatı Afrika ülkeleri ve Arnavutluk kaynaklı kitlesel göç akınlarıyla vatandaşlarının iradesi dışında çok kültürlü bir topluma dönüştürülmektedir (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 14). Bu noktada listelenen sorunlardan hareketle, aşağıda da detaylı bir şekilde ele alınacağı üzere, Bossi liderliğindeki Lombardiya Ligi popülist yaklaşım çerçevesinde sıradan halk (Kuzey İtalyanlar) ile siyasi elitler (hükümet, siyasi partiler, resmî kurumlar vb.) ve Güney İtalyanlar arasındaki ayrımı vurgulayarak, bölgede yaşayan vatandaşların endişelerine yönelik olarak söylemini ve programını belirlemiş ve böylelikle kısa sürede elde edilen başarılar sonucunda ülkenin siyasi gündeminde yer almaya başlamıştır. Ek olarak, rejim karşıtı tavrı aracılığıyla Lombardiya Ligi ile ardılı olan Kuzey Ligi, Birinci Cumhuriyet'in yerini İkinci Cumhuriyet'in aldığı kritik süreçte önemli bir rol oynamıştır.

Öte yandan, Kuzey İtalya'daki diğer bölgesel hareketler, Lombardiya Ligi'nin edindiği başarıları elde edememiş ve yerel çaplı etnik siyasi oluşumlar olarak kalmıştır. Sonuç olarak, Şubat 1991'de Milano'da düzenlenen konferansta Bossi'nin çağrısını dikkate alan diğer ligler (*Liga Veneta*, *Piemonteisa Autonomista*, *Union Ligure*, *Alleanza Toscana* ve *Lega Emilia Romagna*) Lombardiya Ligi'nin başını çektiği ortak bir yapının çatısı altında toplanmış ve böylece İtalya siyasetinde neredeyse 30 yıldır oldukça kritik roller üstlenen Kuzey Ligi 1991 yılında Bossi liderliğinde resmen kurulmuştur.

3.1.2.2. Siyasi Performans

1991 Yılında kurulan Kuzey Ligi ulusal siyaset sahnesine ilk olarak 1992 genel seçimleri aracılığıyla çıkmıştır. 1990 Bölgesel seçimlerindeki başarılı tabloyu sürdüren

Kuzey Ligi, bu seçimde aldığı oyu neredeyse üçe katlayarak ülke genelinde yaklaşık olarak %8,7 oranında oy almış ve en çok oy alan dördüncü parti konumuna gelmiştir. Bu bağlamda Kuzey Ligi mecliste 55 milletvekili ve senatoda ise 25 senatör tarafından temsil edilmiş ve ulusal siyasette kritik bir aktör haline gelmeye başlamıştır. Bu başarılı sonucun altında yatan nedenler arasında, Bossi'nin karizmatik liderliği, Kuzey Ligi'nin popülist söylemi etkili bir şekilde kullanması ve seçmenlerin gündelik hayattaki sorunlarının parti programında geniş bir yer kaplamasının yanı sıra, Birinci Cumhuriyet'in sonuna yaklaşıldığı bu dönemde yaklaşık olarak 50 yıldır İtalyan siyasetini yönlendiren ana akım partilerin de giderek güç kaybettiği gerçeği bulunmaktadır. Bununla birlikte, partisine olan desteğin büyük oranda artmasından cesaret alan Bossi, yukarıda da kısaca bahsedilmiş olan, Kuzey İtalya'nın Güney İtalya karşısında yaşadığı haksızlığı ve merkezi devletin Kuzey İtalya'nın özellikle mağdur edilmesinde oynadığı rolü daha yüksek sesle dile getirmeye başlamış ve ülkenin federal bir yapıya bürünmesi adına yürüttüğü propagandayı yoğunlaştırmıştır. Kuzey Ligi'nin söylemindeki bu radikalleşme, özellikle Milano'daki yargıçların soruşturmalarının ortaya çıkardığı devasa yolsuzlukların tetiklediği eski parti sisteminin çöküşüyle desteklenmiş ve böylelikle Kuzey Ligi, geleneksel partilerin ve siyasetin bayağılığından, yolsuzluğundan ve bencilliğinden rahatsız olan Kuzeyin 'dürüst ve çalışkan' insanlarına, kendisini bir güvenilir bir sığınak olarak sunmuştur (Ignazi, 2005: 345).

İtalya'nın siyasi tarihinde Birinci Cumhuriyeti sonlandırıp İkinci Cumhuriyetin başlangıcına işaret eden 1994 genel seçimlerinin çok özel bir yeri vardır. Ayrıca bu seçimlerin Kuzey Ligi'nin tarihinde de partinin ilk kez hükümette yer alması bakımından önemi çok büyüktür. Hristiyan Demokratlar, İtalyan Sosyalist Partisi ve İtalyan Komünist Partisi gibi 1940'lı yıllardan beri İtalyan parti sisteminin ana aktörleri tarih sahnesinden çekilirken ortaya çıkan iktidar boşluğunu görece daha yeni iki parti doldurmuştur: Silvio Berlusconi'nin lideri olduğu Forza İtalya ile Bossi'nin önderliğindeki Kuzey Ligi.

Özellikle daha önceleri Hristiyan Demokratlar'ı destekleyen ideolojik olarak merkez-sağ eğilimli seçmenler, büyük oranda Berlusconi'nin anti-komünist ve piyasa yanlısı popülist söylemi sonucunda Forza İtalya Partisi'ne sempati duymaya başlamış ve bu değişimin ilk örneğini de 1994 genel seçimleri göstermiştir.

Bu değişimi öngören Forza İtalya, 1994 seçimlerinden önce iki ayrı ittifak kurmuş, Kuzey İtalya'daki vatandaşların desteğini almak adına Kuzey Ligi ile 'Özgürlük Kutbu' adlı ittifak kurulurken, milliyetçi ve post-faşist yaklaşımları benimseyen Ulusal İttifak Partisi ile (*Alleanza Nazionale* - AN) Güney İtalya'da güç kazanmak amacıyla 'İyi Hükümet Kutbu' adlı ittifakı oluşturmuştur. Seçimin galibi olarak anılan Berlusconi liderliğindeki üçlü ittifak, yaklaşık olarak %42,6 oranında oy alarak hükümet kurma hakkını elde etmiş ve böylelikle Kuzey Ligi, kurulmasından sadece üç yıl sonra hükümete girme başarısını göstermiştir. Özgürlük Kutbu çerçevesinde Kuzey İtalya'daki adaylıkların büyük bir çoğunluğunu Kuzey Ligi temsilcileri meydana getirmiş ve bu nedenle 1994 genel seçimlerinde de iki yıl önce aldığı oy oranını koruyan Kuzey Ligi ulusal düzeyde yaklaşık olarak %8,5 oy alsa da milletvekili sayısını neredeyse ikiye katlayarak 118'e çıkarmıştır. Dolayısıyla, Kuzey Ligi, aldığı oy miktarı değişmese de önceki dönemden farklı olarak, parlamentonun ana aktörlerinden biri haline gelirken, kurulan hükümette de bazı kritik pozisyonlar (Başbakan Yardımcılığı, İçişleri Bakanlığı, Kurumsal Reform Bakanlığı, Bütçe ve Ekonomik Planlama Bakanlığı ve Endüstri ve Ticaret Bakanlığı gibi) Kuzey Ligi temsilcileri tarafından elde edilmiştir.

Öte yandan, Kuzey Ligi'nin hükümetten öncelikli beklentisi, ülkenin federal sisteme geçmesi adına gerekli reformların yapılması olmuş, ek olarak özelleştirme politikalarının uygulanması, yolsuzlukla mücadele edilmesi, kamu harcamalarında tasarrufa gidilmesi ve küçük-orta ölçekli işletmelerin üzerindeki mali baskının azaltılması da Kuzey Ligi'nin talepleri arasında yer almıştır (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 35). Buna karşılık, Forza İtalya ve Ulusal İttifak, Kuzey Ligi'nin özellikle bölgesel özerklik

konusundaki önerilerini ve özelleştirme tekliflerini kesin bir dile reddetmiştir. Bunun üzerine Kuzey Ligi, hükümeti oluşturan koalisyonda yer almasına rağmen hükümete yönelik eleştirilerini yoğunlaştırırken rejim karşıtı söylemlerini de sertleştirmiştir. Sonuç olarak, hükümetten beklentilerinin gerçekleşmeyeceğini anlayan Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, kurulmasından yalnızca sekiz ay sonra, Ocak 1995'te 1. Berlusconi Hükümeti'nin sona ermesini sağlamıştır.

İlk hükümet deneyiminin başarısızlıkla sonuçlanması ile birlikte Kuzey Ligi, federalist fikirlerini daha da sertleştirerek ayrılıkçılığa kadar uzanan bir tutum sergilemiş ve Kuzey İtalya'nın ülkenin geri kalanı tarafından sömürülmesine tamamıyla son verilmesi gerektiğini vurgulamaya başlamıştır. Görüldüğü üzere, siyasi söylemi radikalleşen ve diğer siyasi partilere göre daha marjinal bir konuma gelen Kuzey Ligi herhangi bir ittifaka dahil olmadan 1996 genel seçimlerine girme kararı almıştır. Önceki genel seçime göre aldığı oyu artıran ve yaklaşık olarak %10,1 oranında oy alarak, en çok oy alan dördüncü parti konumuna gelen Kuzey Ligi, hükümetin dışında kalsa da ülkenin siyasi gündeminde hayli fazla yer kaplamaya devam etmiştir. Bu seçimlerden sonra kurulan ve sol partilerden oluşan hükümetin özellikle ülkedeki göçmenlere yönelik görece insancıl yaklaşımı ve bu doğrultuda formüle ettiği göç politikasına karşı, parlamentodaki en sert eleştiriler Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi'nden gelmiştir. Bu dönemde, aşağıda da inceleneceği üzere, Kuzey Ligi, ekonomik, güvenlik ve kültürel bağlamlarda yoğun bir göç karşıtlığına imza atmıştır.

Dahası, bu dönemde muhalefette olmanın da rahatlığıyla, Kuzey Ligi hem popülist rejim karşıtı söylemlerini hem de federalist hedeflerini daha yüksek sesle dile getirmeye başlamıştır. Bu anlamda, federalizmin benimsenmesi ve sonrasında ortaya çıkacak yeni siyasi ve toplumsal sistemin ortaya konulması adına bir tür yol haritası olarak yorumlanabilecek olan Kuzey Ligi'nin 1996 Manifestosu oldukça önemlidir. Oldukça detaylı bir şekilde kaleme alınmış olan dokümanda şu başlıklara yer verilmiştir:

(i) Üretim Faaliyetleri, (ii) Tarım, Balıkçılık, Avcılık, (iii) Rekabet, Devlet Sanayilerinin Özelleştirilmesi, (iv) Devlet Gelirleri, (v) Çalışma, Emeklilik, (vi) Çevre, (vii) Bölge, Bayındırlık İşleri, Şehir Planlama, (viii) Ulaşım, (ix) Dışişleri, Avrupa, (x) Savunma, (xi) Mafya, Suç, Adalet, (xii) Kültür, (xiii) Eğitim, (xiv) Sağlık Hizmetinin Reformu, (xv) Sosyal İşler.

Ayrıca, federal rejimlerde yerel yönetimlerin vatandaşların ihtiyaçlarına daha duyarlı ve dolayısıyla daha hesap verebilir olduğu iddia edilen metnin çeşitli bölümlerinde, Kuzey Ligi'nin ülkenin karşı karşıya olduğu söylenen sorunların çözümüne yardımcı olmak için federalizme olan inancı yinelenmiştir. Taraflı ulusal medya ile adaletsiz mali sisteminin düzeltilmesi gerekliliği, çevreye özen gösterme eğilimi, yerel girişimcilere yatırım yapma isteği, kültür ile sağlık sistemlerinin reform edilmesi zorunluluğu ve refah devletinin yeniden inşa edilmesinin önemi vurgulanmıştır (Albertazzi ve Vampa, 2021: 27).

1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başı itibarıyla Bossi ve Berlusconi, hem sol ittifakın tekrar iktidara gelmesini engellemek hem de kendi iktidarlarını yeniden tesis etmek adına birbirlerine ihtiyaçları olduğunu fark etmiş ve 2001 genel seçimleri öncesinde 'Özgürlükler Evi' adlı ittifakı meydana getirmişlerdir. Bu süreçte, Bossi ve Berlusconi karşılıklı olarak çeşitli ödünler vermiş ve ortak bir zeminde bir araya gelmeye çalışmışlardır. Bossi, 1990'lı yılların ikinci yarısında giderek radikalleşen ve ayrılıkçılığa kadar uzanan federalist görüşlerinden vazgeçerken, Berlusconi ise bölgelerin Roma'ya karşı çeşitli alanlardaki özerkliğinin geliştirilmesi ve Roma'dan bölgelere yönelik yetki devrinin sağlanması yönündeki Kuzey Ligi'nin önerilerini kabul etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca Özgürlükler İttifakı'nın diğer ortağı Ulusal İttifak ile birlikte bu üç partinin de seçim kampanyalarında, özellikle İtalyanların güvenlik ile ilgili kaygılarını hedef alan, popülist göç karşıtlığı önemli bir yer tutmuştur.

Sonuç olarak, 2001 genel seçimlerinden galibiyetle ayrılan Berlusconi liderliğindeki Özgürlükler Evi İttifakı %45,6 oranında oy almış ve hükümet kurma yetkisini elde etmiştir. Öte yandan, Kuzey Ligi yeniden hükümete dönmüş olsa da partinin oy oranı ciddi anlamda düşmüş ve yaklaşık olarak %4 seviyesine inmiştir. Giordano, Kuzey Ligi'nin yaşadığı bu dramatik oy kaybını dört temel neden aracılığıyla açıklamaktadır: (i) Son yıllarda, Kuzey İtalya'daki halkın ekonomik meselelerini ele almak yerine, ayrılıkçılığa uzanan radikal bir söyleme daha çok odaklanmasıyla Kuzey Ligi, seçmenlerinin en önemli kesimiyle (Kuzey İtalya'da yaşayan işçiler ile küçük-orta ölçekli girişimciler) bağlantısını büyük ölçüde kaybetmiştir. (ii) Kısmen Kuzey Ligi'nin ayrılıkçı retoriği nedeniyle, daha fazla bölgesel özerklik adına belediye başkanlarına daha fazla yetki verilmesini tercih eden Kuzey İtalya'nın ılımlı seçmenleri, oylarını Kuzey Ligi'nden merkez sola doğru kaydırmıştır. (iii) 1980'lerde gelişen ancak daha sonra Kuzey Ligi tarafından kapsanan çeşitli 'bölgesel ligler', Bossi'nin partisinden bazı oyları almak için son birkaç yılda yeniden ortaya çıkmıştır. (iv) Son olarak, Kuzey Ligi'nin desteğini kaybetmesi, Kuzey İtalya vatandaşlarının karşı karşıya olduğu çeşitli sorulara kendi yanıtlarını verebilen diğer siyasi partilerin yükselişiyle ilgili olmuştur (Giordano, 2004: 67).

Ayrıca, Bossi'nin geri adım atarak en başından beri federalizme mesafeli olan Berlusconi liderliğindeki ittifaka katılması, Kuzey Ligi'nin seçmenlerinin büyük bir kesiminde hoşnutsuzluk yaratmış ve partiye verdikleri desteği geri çekmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte, Kurumsal Reform Bakanlığı'na Bossi'nin getirilmesi sonucu, Kuzey Ligi bölgelere yetki devrinin gerçekleştirilmesi sürecinde başrolü oynamaya başlamış ve hükümetin küçük ortağı olmasına rağmen, bu konuda aldığı oy miktarı ile kıyaslanmayacak düzeyde etkili olmuştur. Sonuç olarak, Kuzey Ligi'nin önyak olmasıyla somutlaşan yetki devri ile ilgili kanun teklifi 2005 yılında senato tarafından kabul edilmiş ve parti bu alanda önemli bir başarıya imza atmıştır. Dahası, Kuzey Ligi'nin

kültür bazlı yabancı düşmanlığına dayanan göç karşıtlığı, hükümetin göçü bir güvenlik sorununa indirgeyen yaklaşımına kaynaklık etmiştir (Carvalho, 2014: 134-135). Bu dönem, ayrıca, Kuzey Ligi'nin Avrupa şüpheciliğinin de en yoğunlaştığı zaman dilimlerinden biri olmuş ve parti, Avrupa Birliği'nin ortak göç politikasını üye devletlere dikte etmeye çalışması ve Türkiye'nin olası AB üyeliği gibi hususlarda Birliği oldukça sert eleştirilere tabi tutmuştur.

2006 Genel seçimleri öncesinde Kuzey Ligi, yine Özgürlükler Evi İttifakına dahil olacak şekilde, Sicilya merkezli 'Otonomi Hareketi' (MPA) ile bir ortaklık kurmuş ve böylelikle bu iki parti seçimlere ortak bir liste ile girmiştir; buna rağmen Kuzey Ligi – MPA ittifakı 2006 genel seçimlerinde ülke genelinde yalnızca %4,6 oranında oy alabilmiştir (Arısoy, 2010: 9). Kuzey Ligi'nin hazırlamış olduğu yetki devri ile ilgili kanun teklifi, seçimlerden kısa bir süre sonra yapılan referanduma katılan seçmenlerin %61,3'ü tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine, Kuzey Ligi mali federalizme dayanan bir özerklik anlayışını benimsemiş, ek olarak ülkedeki göç kaynaklı güvenlik sorunlarına eğilmeye başlamıştır. Bu bağlamda, 11 Eylül Saldırıları ve Avrupa'da düzenlenen çeşitli terör eylemleriyle birlikte partinin yabancı düşmanlığı, İslamofobiye dönüşmüştür (Carvalho, 2014: 144). Bu dönemde, sol ittifakın kurduğu hükümete yönelik yürütülen muhalefette, en çok sesini duyuran partilerden biri yine Kuzey Ligi olmuştur. Bu bağlamda, Bossi'nin popülist ve yabancı düşmanlığına dayanan güvenlik odaklı sert söylemleri ve partinin göç karşıtlığı konusundaki fütursuz tavrı etkili olmuştur. Kuzey Ligi'nin söz konusu muhalefeti, Prodi liderliğindeki merkez-sol hükümetin 2008 yılında düşmesinde rol oynayan faktörlerden birini oluşturmuştur.

Son yıllardaki güvenlik odaklı göç karşıtı söylemleri ve İtalyan kültürünün korunmasına yönelik popülist çıkışlarının etkisiyle 2008 genel seçimlerinde Kuzey Ligi'ne verilen destek yeniden artmış ve partinin aldığı oy %8,3'e yükselmiştir. Kuzey Ligi'nin de bulunduğu Berlusconi liderliğindeki merkez-sağ ittifakı %46,8 oranında oy

arak 2008 genel seçimlerinden zaferle ayrılmış ve hükümeti kurma hakkını kazanmıştır. Dolayısıyla, iki yıllık kısa bir aradan sonra Kuzey Ligi yeniden hükümet içinde yerini almıştır. Kuzey Ligi, Berlusconi liderliğindeki hükümet meydana gelirken yine avantajlı bir konum edinmiş ve partinin iki temel meselesi olan göç karşıtlığı ve mali federalizm ile ilgili bakanlıkları (İçişleri Bakanlığı, Federal Reform Bakanlığı ve Yasal Sadeleştirme Bakanlığı) elde etmiştir. Kuzey Ligi'nin yeniden yükselişinde, küreselleşmenin getirdiği güvensizlik ortamı ile kimlik krizine ek olarak yabancı göçmenlere ve Avrupa'nın entegrasyonuna yönelik karşıtlıkların, partinin popülist yaklaşımı tarafından başarılı bir şekilde mobilize edilmesi etkili olmuştur (Cento Bull, 2009: 137).

Bununla birlikte, Kuzey Ligi federalist bakış açısını hiçbir zaman elden bırakmamış ve hükümette yer almasına rağmen merkezi devlet karşıtlığını sürdürmüştür. Bu bağlamda, 2009 yılında yayınlanmış olan ve partinin gücünü meydana getiren değerleri ve ilkeleri açıklayan 'Öneriler ve Hedefler' adlı dokümanda, Kuzey Ligi'nin siyasi eylemlerine her zaman ilham veren hedefin, oldukça merkezileşmiş olan İtalya'nın modern bir federal devlete dönüştürülmesi olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir (Albertazzi ve Vampa, 2021: 28). Bu anlamda, Kuzey Ligi'nin Avrupa'daki diğer popülist partilere nazaran ayırt edici özelliklerinden biri her zaman saldırdığı resmi sisteme entegre olmayı sürdürürken rejim karşıtı hedeflerini dile getirme ve gerçekleştirme konusunda geri adım atmaması olmuştur. Bu nedenle, Kuzey Ligi hükümet içinde yer aldığı dönemlerde bile siyasi elitlere, devletin üzerine inşa edildiği müesses nizama ve hükümet ortağı olduğu partiler de dahil tüm siyasi kurumlara yönelik eleştirilerini yumuşatma gereği hissetmemiştir. Bu dönemde, Kuzey Ligi'nin baskısıyla Dördüncü Berlusconi hükümeti göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı konularında aşırı-sağcı bir tutum sergilemiş ve bu yaklaşım göçmenliğin kriminalize edildiği 2008 yılında yürürlüğe giren 'Güvenlik Paketi' adlı yasada kendini net bir şekilde göstermiştir. 2011 Yılında ülkeyi etkisi altına alan ekonomik kriz sonucu Dördüncü Berlusconi

hükümeti düşerken, Avrupa Birliği'nin desteklediği Mario Monti liderliğinde kurulan ve 2011 ile 2013 yılları arasında İtalya'yı yöneten teknokratik hükümetin karşısında duran en önemli siyasi aktörlerden biri yine Kuzey Ligi olmuştur.

Dördüncü Berlusconi Hükümeti'nin sona ermesi ve teknokratik Monti Hükümeti'nin kurulmasıyla Kuzey Ligi yeniden muhalefet pozisyonuna geçmiştir. Bu arada 2011 itibariyle, hem Kuzey Ligi'nin önceki yıllara nazaran aldığı desteğin önemli ölçüde azalması hem de Bossi'nin liderlik performansının artık eskisi kadar etkili ve güçlü olmaması nedeniyle parti içinde, özellikle örgütün önde gelenleri arasında çeşitli anlaşmazlıklar ve iktidar mücadeleleri başlamıştır. Yaşının ilerlemesi ve sağlık durumunun iyi olmaması nedeniyle Bossi, kısa süre içinde partinin liderliğini sağ kolu Roberto Maroni'ye bırakarak, parti üzerindeki kontrolünü muhafaza etmek istemiştir. Öte yandan, Nisan 2012'de patlak veren yolsuzluk skandalı Bossi'nin planlarını gözden geçirmesini gerektirmiştir. Söz konusu yolsuzluk davasında partiye tahsis edilen kamu fonlarını, Bossi ile ailesinin ve Bossi'nin en yakınındaki parti temsilcilerinin özel ihtiyaçları için kullandığı iddia edilirken, partinin tabanından ve konseyinden gelen baskılara daha fazla dayanamayan Bossi planladığından çok daha erken bir tarihte (1 Temmuz 2012) Kuzey Ligi liderliğini Maroni'ye bırakmak zorunda kalmıştır.

Söz konusu yolsuzluk skandalı özellikle Kuzey İtalya'daki vatandaşların Kuzey Ligi'ne olan güvenini önemli ölçüde zedelerken, Maroni'nin Bossi'nin tersine, ılımlı ve yumuşak bir liderlik profili çizmesi, Kuzey Ligi'nin kurulduğu günden beri kullandığı sert popülist temalarla bezeli siyasi söylemiyle uyuşmamış ve bu durum partiye verilen desteği daha da azaltmıştır. Bu şartlar altında, Maroni liderliğinde girilen 2013 genel seçimlerinde Kuzey Ligi doğal olarak oy kaybı yaşamış ve yalnızca %4,1 oranında oy alabilmiştir. Kuzey Ligi'nin oylarındaki düşüşte, 2013 genel seçimleriyle gücünü iyiden iyiye hissettirmeye başlayan Beş Yıldız Hareketi'nin özellikle popülist söylemleri aracılığıyla ülke genelinde seçmenlerden aldığı desteği artırıp %25,6 oranında oy alarak

en çok oy alan tekil parti olmasının etkisi olmuştur. Seçimler sonrası kurulan geniş tabanlı hükümette yer almayan Kuzey Ligi muhalif parti olma işlevini sürdürmüş ve bu süreçte parti içindeki çekişmeler devam etmiştir.

Maroni, seçimlerden yalnızca altı ay sonra, Eylül 2013'te liderlikten ayrılacağını açıklamış ve sonuç olarak yeni liderin seçilebilmesi için Aralık 2013'te parti kongresi düzenlenmiştir. Aralarında ilginç bir şekilde Umberto Bossi'nin de bulunduğu beş adayın girdiği liderlik seçimini ezici bir çoğunlukla (oyların %82'sini alarak) Matteo Salvini kazanmıştır. Aşağıda da tartışılacağı üzere, karizmatik liderlik ve partiye hakimiyet konusunda Bossi'ye benzeyen yönleri olan Salvini'nin öte yandan Kuzey Ligi'nin kurucusundan önemli ölçüde ayrıldığı özellikler sergilemiş ve bu durum partinin büyük bir dönüşüm yaşamasını beraberinde getirmiştir.

Aşağıda ayrıntılı bir şekilde değinileceği üzere, Salvini Kuzey Ligi'ni yalnızca Kuzey İtalya'ya odaklanan ve federalist kaygıları ön planda tutan görece marjinal bir partiden tüm ülkeye hitap eden, milliyetçi temaları önceliklendiren, Avrupa şüpheci söylemlerini giderek sertleştiren ve aşırı sağcı unsurları kucaklayarak iktidara gelmeye çalışan bir tür ana akım partiye dönüştürmeye çalışmış ve bu konuda, 2018 genel seçim sonuçları dikkate alınırsa, hatırı sayılır bir başarı elde etmiştir. Parti'nin İtalya'nın bütünü ve tüm İtalyanları hedefleyen yeni tavrı bağlamında Salvini seçimlerden kısa bir süre önce partinin Kuzey Ligi olan adındaki 'Kuzey' ifadesini kaldırılmasını kararlaştırıp partinin 'Lig' adıyla seçimlere girmesini sağlamıştır.

2018 Genel seçimlerinde Salvini'nin liderliği boyunca partinin dönüşümü adına yaptığı çalışmalar karşılık bulmuş ve Lig Partisi, o güne kadar aldığı en yüksek oy miktarına ulaşarak yaklaşık %17,4 oranında oy almış ve böylelikle Berlusconi liderliğindeki (ülke genelinde oyların yalnızca %14'ünü alabilen) Forza İtalya'yı geçerek en çok oy alan merkez-sağ parti konumuna gelmiştir (Albertazzi ve Vampa, 2021: 33). Seçimlerin bir diğer kazananı ise oyların %32,7'sini alıp, en çok oy alan parti olan Beş

Yıldız Hareketi olmuştur. Böylece Avrupa tarihinde ilk kez popülist partiler toplamda oyların neredeyse yarısından fazlasını alarak diğer partilere ezici bir üstünlük elde etmiştir. Sonuç olarak parlamentonun en eski partisi olan Lig ile en yeni partisi Beş Yıldız Hareketi, koalisyon hükümeti kurmuş ve böylece Avrupa'daki ilk popülist hükümeti ortaya çıkmıştır.

Öte yandan oluşturulan kabinede Başbakan Yardımcısı ve aynı zamanda İçişleri Bakanı olan Salvini, kısa süre içinde hükümetin büyük ortağı olan Beş Yıldız Hareketi'nin lideri Luigi Di Maio'yu gölgede bırakarak, ülke gündeminin en çok ilgilendiği siyasetçi konumuna gelmiştir. Bu gelişmenin başlıca nedeni ise İçişleri Bakanı olmasının avantajını kullanan Salvini'nin ülkedeki göç meselesini ön plana taşıması ve göç karşıtlığı bağlamında çarpıcı kararlar alması olmuştur. Arap Baharı'nın tetiklediği Göç Krizi karşısında İtalya'nın haklarını Avrupa Birliği'ne karşı koruyacağını ve İtalyan vatandaşlarının düzensiz göç akınları nedeniyle daha fazla mağdur olmasına izin vermeyeceğini sert bir dille ifade eden Salvini, İtalyanların göç konusundaki kaygılarına ve korkularına oldukça başarılı bir şekilde hitap edebilmiştir.

Bu koşullar altında girilen 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, Lig Partisi'nin %34,3 ile en çok oy alan parti olması ve çeşitli kamuoyu araştırmalarında Salvini özelinde Lig Partisi'ne verilen halk desteğinin giderek arttığının ifade edilmesi, Salvini'nin erken seçim olması halinde ülke iktidarını tek başına elde edebileceği fikrine kapılmasını sağlamıştır. Bu öngörüden hareketle, erken seçimin yapılması adına, Ağustos 2019'da Salvini, Lig Partisi'nin Beş Yıldız Hareketi ile kurmuş olduğu koalisyona son vererek hükümetin düşmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, Lig Partisi'nin yükselişini öngördüğü için erken seçimi tercih etmeyen Beş Yıldız Hareketi, merkez-sol Demokrat Parti ile yeni bir koalisyon hükümeti kurmuş ve sonuç olarak Salvini'nin bu stratejisi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Öte yandan, Beş Yıldız Hareketi - Demokrat Parti koalisyon hükümeti de uzun ömürlü olmamış ve bu hükümetin de düşmesi sonucu Şubat

2021’de kurulan Mario Draghi liderliğindeki teknokrat hükümete Lig Partisi de destek vermiştir. Bu süreçte, AB yanlısı Draghi hükümetinin siyasi pozisyonuna paralel bir şekilde Lig Partisi Avrupa şüpheci argümanlarını yumuşatmış ve Avrupa Birliği genelinde uygulanmaya çalışılan ortak göç politikasını desteklemek zorunda kalmıştır.

2022 Genel seçimlerinde ise Lig Partisi beklenmedik bir oy kaybıyla karşı karşıya kalmıştır. Seçimlere merkez-sağ ittifakında giren Lig Partisi yalnızca %8,8 oranında oy alarak, bir önceki seçimde aldığı oyların neredeyse yarısını kaybetmiştir. Seçimin asıl kazananı ise hem merkez-sağ ittifak dahilinde hem de genelde en çok oy (%26) alan aşırı sağcı Giorgia Meloni liderliğindeki İtalya’nın Kardeşleri adlı parti olmuştur. İtalya’nın Kardeşleri önceleri Lig Partisi’nin kullandığı aşırı-sağcı argümanları tekrarlamakla beraber, ek olarak milliyetçilik, otoriterlik ve sosyal şovenizm gibi yeni öğeler aracılığıyla Lig Partisi’nin yerine en çok oy alan sağcı parti konumuna gelmiştir. Lig Partisi’nin oylarını büyük oranda İtalya’nın Kardeşleri Partisi’ne kaptırmasının altında yatan nedenler ise Covid-19 salgınının İtalya’da iyi yönetilememesi sonrası sağlık ve bakım hizmetlerinde ortaya çıkan problemler ile ekonomik kriz olmuştur (Kansu Karadağ, 2023: 810).

Öte yandan, Salvini liderliğindeki Lig Partisi, Meloni’nin kurduğu koalisyon hükümetine katılmış ve böylece Salvini yeniden Başbakan Yardımcılığı’na getirilmiştir. Ayrıca, Lig Partisi beş bakanlık elde etmiş ve hükümetin İtalya’nın Kardeşleri Partisi’nden sonraki en güçlü ortağı haline gelmiştir. Toparlayacak olursak, Kuzey Ligi (2018’den sonra Lig Partisi) 1992’den itibaren sürekli olarak Ulusal Parlamento’da siyasi temsiliyet kazanmış, neredeyse tüm sağcı hükümetlerde yer almış ve bu hükümetlerde değişen öneme sahip birçok bakanlık rolünü üstlenmiştir; bununla beraber, çoğu zaman göç, kanun düzeni ve kurumsal (federalist) reformlar gibi temel konularla ilgili olarak yaklaşık 30 yıldır İtalya yönetiminde söz sahibi partilerden biri olmayı sürdürmektedir (Albertazzi ve Vampa, 2021: 85).

3.1.2.3. Lider Profili: Umberto Bossi ve Matteo Salvini

Partinin oluşum sürecinde de belirtildiği gibi, Kuzey Ligi'nin ortaya çıkmasında Lombardiyalı siyasi elitler arasından biri diğerlerinden sıyrılmıştır: Umberto Bossi. Sonraları Kuzey Ligi'nin ömür boyu ruhani lideri olarak anılacak olan Bossi yaklaşık olarak 20 yıldan uzun bir süre boyunca partinin liderliğinde bulunmuştur ve Kuzey Ligi'nin yaşadığı siyasi dönüşümlerde, deneyimlediği tüm krizleri atlatmasında ve her fırsatta hükümette yer alabilmesinde en önemli rol Bossi tarafından oynanmıştır. Partinin lider odaklı karakteri Matteo Salvini döneminde de devam etmektedir. Bu nedenle Kuzey Ligi'ni daha yakından inceleyebilmek adına Umberto Bossi ve Matteo Salvini özelinde partinin liderlik profilini analiz etmek yerinde olacaktır.

Bossi 1941 yılında İtalya'nın kuzeyindeki Lombardiya Bölgesi'nde yer alan Varese kenti yakınlarındaki Cassano Magnago adlı kasabada dünyaya gelmiştir. Bossi, ift bir aileden geliyordu ve ekonomik açıdan varlıklı değillerdi. Bu nedenle, Bossi küçük yaşlardan itibaren çalışmaya başlamış ve ailesine destek olmaya gayret göstermiştir. Bir müzik grubunda gitarist olarak bulunan Bossi aynı zamanda bir fabrikada işçi olarak çalışmış ve para kazanmak adına bir dizi işte yer almıştır. Yirmili yaşlarının başında Pavia niversitesi'nde Tıp eğitimine başlasa da bölümünü tamamlayamadan okulu bırakmış ve siyasete atılmıştır. 24 Yaşındayken kısa süreliğine İtalyan Komünist Partisi yesi olan Bossi'nin siyasi hayatındaki ilk büyük kırılma anı, 1979 yılında Union Valdtaine lideri ve aynı zamanda Aosta Vadisi'ndeki bölgeselci hareketin önde gelen figürlerinden biri olan Bruno Salvadori ile tanışması olmuştur. Salvadori, Bossi'yi memleketi olan Kuzeybatı Lombardiya'nın özerkliği adına faaliyet gösterecek olan bir Lig kurmaları için ikna etmiştir. Öte yandan, Salvadori'nin 1980 yılında ölmesi zerine, Bossi Union Valdtaine'nin Varese kentindeki çalışmalarını koordine etmeye başlamıştır (Zaslove, 2011: 79). 1982 Yılında kurduğu Lombardiya

Ligi'nin daha sonraları Kuzey İtalya'daki diğer ligleri de bir araya getirip Kuzey Ligi'ne dönüşmesinde en önemli rolü yine Bossi oynamıştır.

Bossi'nin hem Kuzey İtalya'daki bölgeselci hareketleri Kuzey Ligi çatısı altında toparlayabilmesinde hem de Kuzey Ligi'nin hızlı bir yükselişle sürekli olarak İtalya siyasetinde söz sahibi partilerden biri olmasında Bossi'nin karizmatik liderliğinin ve belirli karakteristik özelliklerinin büyük etkisi vardır. Hayat hikayesinden de anlaşılacağı üzere, Bossi ana akım siyasetin dışından gelen bir figürdür ve bu nedenle genel itibarıyla politikacıların eğilim gösterdiği siyasal olarak doğru davranışları göstermeyen Bossi siyasi yaşamı boyunca Kuzey İtalyanların düşüncelerini ve duygularını yine halkın kullandığı sözcüklerle dile getirmeye çalışmıştır. Özellikle 1990'lı yılların başından itibaren, çeşitli yolsuzluk skandalları sonrası İtalyanların siyasetçilere yönelik güvensizliğini ve öfkelerini başarılı bir şekilde değerlendiren Bossi, kendisini politika dışı bir lider olarak lanse etmiş ve yalnızca halkın sözcüsü olduğu iddiasında bulunarak özellikle Kuzey İtalya'da yaşayan vatandaşların güvenini kazanıp desteğini almıştır. Kendisini halkı adına devletle savaşmak zorunda kalan sıradan, çalışkan bir İtalyan vatandaşı ve eylem insanı olarak lanse eden Bossi'nin ana akım siyaset dışı statüsü, yozlaşmış ve ahlaksız politik sınıf karşısında sivil toplumun ahlaki sesini temsil ettiğini ve Bossi ile destekçileri arasında görünüşte aracısız bir bağ kurulmasına katkıda bulunduğunu iddia etmesine olanak tanımıştır (Zaslove, 2011: 81).

Bir başka deyişle, Bossi'yi çoğu siyasi figürden ayıran en önemli özelliklerinden biri halkın taleplerinin ve şikayetlerinin doğrudan tercümanlığına soyunmuş olması ve bunu gerçekleştirirken de çoğu zaman doğrudan ifadeleri yer yer kaba bir üslup ile dile getirmesidir. Bossi dürtüsel, sezgisel (zaman zaman irrasyonel) ve taktisyen bir politikacıdır ve kendi pozisyonunun 'post-ideolojik' olduğunu belirterek bu pozisyonun daha önceleri sol ve sağ siyasete dayanan muhalefet anlayışlarının yerini aldığını iddia etmiştir (Tambini, 2001: 79).

Dahası, Bossi, Kuzey Ligi'nin başlıca destekçileri olan Kuzey İtalya'nın küçük-orta ölçekli girişimcilerine ve belirli durumlarda işçilerine benzer bir hayat tarzı olduğunu her fırsatta dile getirmiş, dürüstlük, güvenilirlik, sahicilik, çalışkanlık ve azim gibi erdemler bakımından kendisini Kuzey İtalya halkı ile özdeşleştirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda, Bossi sivri dilli, hitabet yetisi son derece gelişmiş ve pragmatik bir lider olarak popülist çerçevede sıradan bir vatandaş gibi giyinirken her zaman Kuzey Ligi renklerini tercih etmesiyle Kuzey İtalyanların desteğini almıştır (Kansu, 2013: 203). Ek olarak, Bossi, Kuzey Ligi lideri olarak, etkili iletişim stratejileri aracılığıyla hem seçmen kitlesi ile her daim yakın ilişkiler kurabilmiş hem de ülke gündeminde şahsına münhasır bir imaj oluşturabilmiştir. Bossi'nin daha geleneksel siyasetçilerin geleneksel tarzı ve retoriğinden ayırıştıran yeni iletişim tarzının ortaya çıkmasına en büyük katkısı, konuşmalarında ve röportajlarında sokak dilini kullanması olmuştur (Albertazzi ve Vampa, 2021: 123). Böylelikle, konuşmalarında bağırarak, doğrudan diğer politikacıları hedef alarak, hatta onlara rencide edici lakaplar takarak ve düşüncelerini herhangi bir filtreden geçirmeden dile getirerek Bossi halka her fırsatta onlardan biri olduğunu hissettirmek istemiş ve ülke gündeminde ses getirmeye çalışmıştır.

Bossi seçmenlerle kurduğu yoğun ilişkide ve ulusal gündemde kapladığı alanı genişletmede kullandığı karizmatik liderlik anlayışını Kuzey Ligi'nin iç örgütlenmesine yönelik olarak da devreye sokmuştur. 20 Yıldan uzun süredir partinin liderliğini yapmış olan Bossi bu süre zarfında parti teşkilatı üzerinde kuvvetli bir tahakküm uygulamış ve otoritesinin sorgusuz sualsiz kabul edilmesini sağlamıştır. Parti içinde herhangi bir iç çatışmaya tahammülü olmayan Bossi, böylesi bir durumu tetikleme potansiyeli olan parti üyelerini Kuzey Ligi'nden uzaklaştırmış ve böylece parti içindeki iktidarını oldukça keyfi ve gayri resmi yollarla kullanmaktan geri kalmamıştır.

Böylelikle, partinin yegâne yüzü haline dönen Bossi, karizması ve etkili liderlik anlayışı sayesinde, Kuzey Ligi'nin önde gelen figürlerinin ve elitlerinin de kendisine biat

etmelerini ve geri planda kalmalarını meşrulaştırmıştır. Dolayısıyla, parti içi demokratik katılımı ve yatay örgütlenme biçimini tercih etmeyen Bossi, liderliği boyunca Kuzey Ligi'nin kaderini belirleyecek her kararı son tahlilde kendisi almıştır. Kuzey Ligi'nin kurumsal yapısı klasik mezhepçi modeli takip etmiştir, zira güç kaynağı, kendini adanmış parti üyelerinden oluşan bir parti meclisine ilham verme ve kişileştirme yeteneği olan karizmatik lidere dayanmıştır (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 123).

Sonuç olarak, Bossi'nin dominant ve kontrolcü liderliği aracılığıyla, Kuzey Ligi zamanla üst seviyede merkezileşmiş ve dikey olarak örgütlenmiş bir parti halini almıştır. Öte yandan, Bossi hem kendisini koruyacak bir kalkan oluşturması hem de tartışmasız liderliğini uygulamasında kendisini rahatlatacak ortamı sağlaması amacıyla kendisine olan bağlılığını sorgulamadığı ve sadakatlerinden emin olduğu yakın çevresini partinin beyin takımı haline getirmiştir. Sadık Kuzey Ligi yetkilileri ile Bossi'nin aile üyelerinden oluşan ve 'sihirli çevre' (*magic circle*) olarak bilinen bu grubun kökenleri Bossi'nin felç geçirmesi nedeniyle bir yılı aşkın süre boyunca aktif siyaset yapamadığı dönemin başlangıcı olan Mart 2004'e kadar gitmektedir. Bu zaman diliminde ön plana çıkan ve Bossi'nin eşi olan Manuela Marrone, Bossi'nin yalnızca güvenilir kişilerle, özellikle de aile üyeleriyle ve yakın arkadaşlarla çevrili olmasını sağlamış ve bu yolla sonraları sağlık durumu hiçbir zaman eskisi gibi olmayan Bossi yavaş yavaş Kuzey Ligi içindeki diğer gruplardan izole edilmiştir (Albertazzi ve Vampa, 2021: 120). Ne var ki Bossi'nin tartışmasız otoritesinin sürdürülmesinde etkili olan bu yakın çevre, Bossi'nin liderliğinin son bulmasına neden olan kamu fonlarının usulsüz kullanımı sonucu açığa çıkan skandalda da başrolü oynamıştır.

Bossi'nin liderliği bırakmak zorunda kalmasının hemen ardından başlayan ve Maroni liderliğinde süregelen bir tür geçiş dönemi sonrasında Bossi ile girdiği rekabeti ezici bir çoğunlukla kazanan Matteo Salvini, partinin hem örgütlenmesine hem de görünürlüğüne sinmiş olan kuvvetli liderlik anlayışını devam ettirmiştir. 1973 Yılında

Milano’da doğan Salvini, Milano Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi ve Tarih alanında eğitimini sürdürdüğü esnada, henüz 18 yaşındayken, Kuzey Ligi üyesi olarak aktif siyasete atılmış ve okulu bırakmıştır. Siyasi kariyerine genç yaşta Milano Belediye Meclis üyesi olarak başlayan Salvini, bu dönemde merkezi İtalyan devletini, Kuzey’e yaptığı haksızlıklar nedeniyle kıyasıya eleştirmiş ve Kuzey İtalya’nın özerkliği adına çalışmalarını sürdürmüştür. Roma’yı hedef alan sert ve etkili söylemi ve Kuzey İtalya’nın menfaatlerini tutkulu bir şekilde savunması, Matteo Salvini’nin Kuzey Ligi gençlik hareketinin başına getirmiş ve bundan sonra da parti içinde, liderliği ele geçirinceye kadar, hızla yükselmesini sağlamıştır (Franzi ve Madron, 2019: 8).

2013 Yılında Kuzey Ligi’nin başına geçmesiyle birlikte, Salvini parti adına yeni bir ulusal strateji geliştirmeye başlamış ve partinin uzun yıllardır kullandığı siyasi söylemlerde bazı değişikliklere gitmiştir. Bossi, İtalyan merkezi devletine ve İtalya’nın ulusal birliğine yönelik şiddetli saldırıları sayesinde görünürlük kazanırken, Salvini ise eski ayrılıkçılık veya özerklik politikalarının yerini milliyetçiliğin aldığı bir siyasi söyleme güvenmiştir. Ayrıca Salvini, partinin popülist ve sistem karşıtı tarzını korurken Avro’ya katılım ve kitlesel göç gibi İtalya genelinde sorun olarak algılanan konulara odaklanmayı tercih etmiştir (Brunazzo ve Gilbert, 2017: 631). Böylece Kuzey Ligi adına Salvini, sadece Kuzey’in değil tüm İtalya’nın menfaatleri doğrultusunda fikirler ve öneriler üretmeye başlamıştır. ‘Önce Kuzey’ sloganı yerine ‘Önce İtalyanlar’ şiarıyla yola çıkan Salvini, Güney İtalya’yı hedef alan açıklamalardan vazgeçerek (hatta partinin daha önceki saldırgan söylemlerinden ötürü Güney İtalyan vatandaşlardan özür dileyerek) İtalya’nın ulusal gururuna sıklıkla gönderme yapmaya başlamıştır. Ayrıca Bossi yönetimindeki Kuzey Ligi’nin hedeflerinden oldukça farklı olarak Salvini, bazı stratejik firmaların ve teşebbüslerin kamulaştırılması, AB ve ABD ile serbest ticaretin sonlandırılması, sınır güvenliğinin artırılarak göç akınlarının durdurulması, vergilendirme ve iş gücü piyasası konularında İtalya’nın AB boyunduruğundan

kurtulması ve İtalyan firmalarının yurtdışına açılmasının engellenmesi yoluyla ulusal üretimin artırılması gibi popülist, egemenlikçi, milliyetçi ve küreselleşme karşıtı hedefleri Kuzey Ligi'nin parti programlarına entegre etmiştir (Franzi ve Madron, 2019: 73).

Salvini (2018'den itibaren kendi kararıyla adının Lig Partisi olarak değiştirileceği) Kuzey Ligi'ni Güney İtalya'ya açarken, parti için birçok yeni bölgede ortaya çıkabilecek örgütlenme zorluklarını ise Kuzey Ligi'nin halihazırda dikey biçimde yapılanmış olan organizasyonunu daha da dikeyleştirerek aşma yoluna gitmiştir. Bölgesel bir parti olarak ortaya çıkan Kuzey Ligi'nde, kurulduğu ilk günden beri yerel ile bağlarını her daim sıkı tutmak adına partinin merkez ofisiyle taban örgütlenmeleri arasında yakın ilişkiler kurulması büyük önem arz etmiştir. Buna karşın, Salvini, Kuzey Ligi'ni ulusal bir kitle partisine dönüştürmek için kritik adımlar atmış ve bu yolla partinin iç yapılanması önemli değişimlere sahne olmuştur.

Salvini'nin Kuzey Ligi'ne verilen siyasi desteği İtalya'nın güneyine genişletme stratejisi, bu bölgelerde yeni örgütsel yapıların inşasıyla sonuçlanmamış; bunun yerine 'Salvini ile Biz' (*Noi con Salvini*) adlı kişisel bir listenin oluşturulmasına neden olmuştur. Kurulan bu yeni ağ, resmi olarak Kuzey Ligi'ne ait olmamakla birlikte, doğrudan Salvini ile bağlantılı olan seçim komitelerinden meydana gelen bir örgütlenme biçimi olmuştur (McDonnell ve Vampa, 2016: 122). Görüldüğü üzere, Bossi karizmatik liderlik anlayışını uygulayıp, parti içindeki yapılanmayı üyelerin kendisine koşulsuz biat edilmesi şartına bağlayan bir kültür üzerine oturarak, Kuzey Ligi'nin siyasi söylemini kişiselleştirirken; Salvini bir adım öteye gitmiş ve partideki birçok ara mekanizmayı geçersiz kılarak seçmenlerle doğrudan ve yalnızca kendisinin temasta bulunduğu yeni bir parti yapılanmasını inşa etmiştir.

Salvini'nin liderlik profilinin en önemli bileşenlerinden biri sosyal medya özelinde iletişime verilen önemdir. Hem siyasetin hem de Kuzey Ligi'nin kişiselleştirilmesi süreci bağlamında Salvini, Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal

medya mecraları aracılığıyla İtalyan vatandaşlarla doğrudan paylaşımlarda bulunmuş, kendi duygu ve düşüncelerini herhangi bir filtreleme olmadan insanlara aktarmış ve takipçileri de görüş, talep, şikâyet ve beklentilerini doğrudan Salvini'ye iletebilme imkânına sahip olmuşlardır. Ayrıca, Salvini'nin sosyal medyada bu denli aktif olması, bir parti lideri olarak ülke gündeminde ve ulusal medyada daha çok yer almasını sağlarken; halk nezdinde popülaritesinin de günbegün artmasına neden olmuştur. Sosyal medya aracılığıyla çok kısa sürede, daha az zahmetli yollarla çok daha fazla kişiyle temasa geçme fırsatı bulan Salvini, böylelikle partisinin ülke genelinde karşılık bulmasını temin etmiş ve Kuzey Ligi'nin tam anlamıyla bir kitle partisine dönüşmesini sağlamıştır.

Salvini'nin bir 'dijital lider' (Zappettini ve Maccaferri, 2021: 245) olarak hızlı yükselişinde, ortaya attığı provokatif ve tartışmalı argümanlar ile sıradan insanların günlük yaşamlarında kullandığı dili siyasi söylemine entegre etmesi önemli bir yer tutmaktadır. 'Facebook'un kralı' olarak anılan Salvini paylaşımları aracılığıyla takipçilerini hem kıskırtmayı hem de etkilemeyi başarmış; geleneksel İtalyan referanslarına sürekli olarak göndermede bulunurken İtalya'nın düşmanlarına yönelik acımasız saldırılar gerçekleştirmiş ve böylelikle hem pozitif hem de negatif duyguları uyaran stratejik bir retorik geliştirmiştir (Galbo, 2020: 58). Söz konusu iletişim tarzı aracılığıyla, Salvini kendisini hem güçlü hem de hiper bir lider (sağcı değerlerin yurtsever savunucusu, kamuya açık yorumlarda sıklıkla 'kaptan' olarak anılan ve bu 'kutsal' değerlerden asla vazgeçilmemesi için halkı teşvik eden bir tür ulusal kahraman) ve aynı zamanda yaklaşılabılır bir halk adamı olarak ikili bir kimlik bağlamında lanse etmeyi amaçlamıştır (Zappettini ve Maccaferri, 2021: 250). Böylesi bir iletişim anlayışıyla kısa süre içinde büyük şöhret kazanan Salvini, Kuzey Ligi'ni tamamıyla kendi kişiliği ve medyadaki görünürlüğü ile özdeşleştirerek önemli siyasi başarılarla imza atmış ve partinin ülke yönetiminde söz sahibi olan en önemli aktörlerden biri olmasına yönelik geleneği üstüne koyarak sürdürmüştür.

3.1.2.4. Bölgeselcilik Politikaları

Kuzey İtalya’da ortaya çıkan çeşitli ‘Lig’leri 1990’lı yılların başında kendi çatısı altında toplayan Kuzey Ligi, söz konusu yerel siyasi oluşumlar gibi Kuzey Sorunu özelinde bölgesel şikayetleri, talepleri, beklentileri ve hedefleri doğrultusunda ülke gündemine dahil olmuştur. Kuzey Ligi’ne, özellikle İtalya’nın kuzey bölgelerinde, verilen desteğin altında yatan en önemli etmen ise halkın Kuzey İtalya’nın mevcut durumuna dair kaygıları, korkuları ile bu durumun başlıca kaynağı olarak görülen merkezi devlete yönelik hoşnutsuzluk ve öfke olmuştur. Bu bağlamda, bölgeselcilik Kuzey Ligi’nin kendisini tanımlarken en çok başvurduğu referans noktalarından birini oluşturmuştur. Bu bölümde Kuzey Ligi’nin bölgeselcilik adına ortaya koyduğu uygulamaları, girişimleri ve politikaları genel itibariyle tarihsel evreler halinde irdeleyip, söz konusu zaman dilimleri arasındaki farklılaşmaları vurgulayarak partinin bölgeselcilik anlayışının zaman içinde nasıl bir dönüşüm geçirdiğine değineceğiz. Bununla birlikte, Kuzey Ligi’nin bölgeselciliğine odaklanmadan önce, bölgeselciliği genel olarak tanımlayıp, Kuzey Ligi’nin neden bölgeselci bir parti olarak anıldığı açıklamaya çalışacağız.

En basit ifadeyle, bölgeselcilik, bölgesel nitelikli bir toplumsal grubun 'aşağıdan yukarı' olacak şekilde biçimlenen siyasi taleplerini ifade etmektedir. Bir başka deyişle, bölgeselcilik, herhangi bir bölgede yaşayan yerlilerin geleceğe yönelik beklentilerini ve bu beklentilerin gerçekleşmesine ilişkin ortaya koydukları aktivizmi betimlerken aynı zamanda söz konusu topluluğun özel menfaatlerinin takip edilmesi de bölgeselcilik başlığı altında yer alan bir başka unsurdur. Bölgeselcilik ulus-devlet sınırları içinde ortaya çıkan ve coğrafi, etnik, kültürel, dinî, tarihsel, dilsel, ekonomik, antropolojik ve sosyal boyutlar doğrultusunda belirli bir bölge adına yürütülen siyasi bir hareket olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda, bölgeselciliğin hem ortaya konmasında hem de takip edilmesinde siyasi partiler en önemli ve etkili aktörler arasındadır. Bölgeselci partiler ise,

Mazzoleni ve Müller’e göre, üç ana ögeye dayanmaktadır: (i) Daha fazla bölgesel iktidar talebinde bulunurlar. (ii) Ülke çapında örgütlenmemişlerdir. (iii) Ülke toprakları üzerinde yaşayan tüm insanların çıkarlarını temsil etme hırsları yoktur. Bunun yerine bölgeselci partiler yalnızca bölgesel bir temelde örgütlenir ve yalnızca bölgesel seçmenlere hitap etmeyi amaçlar. Ayrıca bölgeselci partiler bölgesel özyönetim talebindedir, daha açıkça ifade etmek gerekirse, bölgenin ‘merkez’ tarafından değil, kamu politikalarının bölgesel tercihlere göre uyarlandığı özel olarak tasarlanmış kurumlar aracılığıyla yönetilmesi hedeflenir (Mazzoleni ve Müller, 2016: 5-6). Bu tanımlamaya göre, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi bölgeselci bir partinin tüm kriterlerini tamamen karşılamıştır: Kuzey Ligi bölgesel bir davayı savunmuş (eş deyişle ‘kendi’ bölgeleri olarak gördüğü yerleri, genel olarak Kuzey İtalya’yı, savunma ve destekleme ihtiyacı iddiası) ve Kuzey İtalya’yı sürekli olarak ülkenin diğer bölgelerinden ontolojik olarak farklı ve kendine özgü olarak sunarken merkezi devletin bu bölgelerde yaşayan insanların çıkarlarına ve kimliklerine zarar verdiğini ileri sürmüştür (Albertazzi ve Vampa, 2021: 2).

Yukarıda da değinildiği üzere, bölgeselci partiler ulus-devletlerin siyasi yapıları dahilinde etkin olmaya çalıştıkları için doğaları gereği sistem-karşıtı veya rejim-karşıtı karakterdedir. Bu bağlamda, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi de istisnai durumda değildir. Aşağıda da tartışılacağı gibi, Kuzey Ligi’nin kurulduğu ilk günlerden itibaren partide popülist söylem ile bölgeselci hedeflerin iç içe geçtiği görülmüştür. Popülist argümanların temelinde yer alan ‘bize karşı onlar’ ikiliği, bölgeselci partiler tarafından etkili bir şekilde bölgesel yönetim ile merkezi yönetim arasındaki ayrılıkla eşleştirilir. Kuzey Ligi örneğinde ise söz konusu ikili karşıtlık, Kuzey İtalya ile ülkenin geri kalanını özellikle de Güney İtalya’yı önceliklendiren Roma yönetimi arasında kurulmuştur. Ek olarak, bölgeselci partilerin bölge adına attığı adımları meşrulaştırmak ve bölge halkının desteğini alıp, vatandaşları merkezi devlete karşı harekete geçirebilmek amacıyla bölge sakinleri için bir kolektif grup kimliğini inşa etmesi gerekmektedir (Türsan, 1998: 5). Söz

konusu kimliğin en ayırt edici özelliği, ülkenin geri kalanında paylaşılan sosyal, kültürel, dinî, antropolojik ve tarihsel öğelerden ayrılmış olmasıdır. Bu bağlamda, bölgenin kolektif kimliğinin biricik ve kendine özgü olması çok önemlidir, zira bu kimliğin ülkenin ulusal kimliğinden farklılaşması, bölgenin de ülkenin kalanından ayrılmasını haklı çıkarıp kolaylaştırır. Kuzey Ligi, aşağıda detaylı bir biçimde incelenecek olan Padanya tartışması başta olmak üzere, Kuzey İtalya'nın tarih boyunca İtalya'nın diğer bölgelerinden birçok konuda nasıl ayrıştığını ve Kuzey İtalyanlığın ülkenin ulusal kimliğinden nasıl farklılaştığını hem seçmenlerine hem de merkezi devlet mekanizmalarına aktarmak için yoğun çaba sarf etmiştir.

Kuzey Ligi'nin oluşum sürecinde çok önemli bir rol oynayan Lombardiya Ligi'nin kurulduğu 1982 yılından Kuzey Ligi'nin ilk kez hükümette yer aldığı 1994 yılına kadarki kritik zaman diliminde Bossi liderliğindeki hareketin bölgeselci unsurları aynı zamanda Kuzey Ligi'nin 1991 yılı itibariyle takip ettiği bölgeselciliğin de temelini oluşturmuştur. Diamanti, bu dönem boyunca hareketin bölgeselci ilkelerinin ve önermelerinin uğradığı dönüşümü dört temel aşamaya ayırarak açıklamıştır, buna göre: (i) 1982 ile 1987 yılları arasında, Lombardiya Ligi, Veneto Ligi ile birlikte, Kuzey'in Hristiyan Demokratlar'ın etkin olduğu bölgelerinde artan huzursuzluktan, kabaran milliyetçi duyguları körüklemeye çalışan 'etno-bölgeci' bir politika öne sürerek, yararlanmıştır. (ii) 1987 ile 1990 yılları arasında, Kuzey Ligi'nin propagandasında Lombardiya, ortak çıkarları merkezi hükümetin Güney'e yaptığı sosyal yardım ödemeleri nedeniyle engellenen bir 'üreticiler halkı' olarak tasvir edilirken, partinin bölgeselciliği sosyo-ekonomik bir karaktere bürünmüştür. (iii) 1990 ile 1992 yılları arasında, Bossi, tüm özerklik hareketlerini Kuzey Ligi çatısı altında bir araya getirirken, ortaya çıkan yeni gücü, merkezi devletin haksız ve meşruiyetini yitirmiş olan uygulamaları özelinde siyasi sistemin ana muhalefeti olarak sunmuştur. (iv) 1992 ile 1994 yılları arasında ise Kuzey Ligi kendisini İtalyan devletine 'kuzey hegemonyasını' yeniden tesis edecek bir hükümet

partisi olarak konumlandırmaya başlamıştır (Diamanti, 1993: 17-18; akt. Cento Bull ve Gilbert, 2001: 60). Açıkça görüleceği üzere, Kuzey Ligi oluşum süreci boyunca, hedeflerini, eleştirilerini ve kimliğini sürekli olarak yeniden tanımlayıp, müzakere eden ve değiştiren bir bölgeselcilik sergilemiştir.

Öte yandan, Kuzey Ligi'nin oluşum sürecindeki olduğu 1980'li yılların ikinci yarısından Bossi'nin liderliğinin sona erdiği 2010'lu yılların başına kadarki dönemde partinin bölgeselci politikalarının olgunlaştığı ve ülkenin siyasi gündeminde giderek daha fazla yer kaplamaya başladığı görülmüş ve bu bağlamda Kuzey Ligi'nin genel itibarıyla bölgeselci şikayetlerinin, taleplerinin, beklentilerinin ve önerilerinin analiz edilmesi gerekmektedir.

Özetle, Kuzey Ligi'nin öncülü olan Lombardiya Ligi, 1980'li yıllarda Kuzey'in ülkenin kalanından özellikle folklorik, etnik ve kültürel olarak ayrışması nedeniyle özerkliği hak ettiğini savunmuştur; 1990'lı yılların ilk yarısında ise Kuzey Ligi İtalya'nın 3 makro bölgeye ayrılması planı bağlamında federalist bir tutum sergilemiştir. 1990'lı yılların ikinci yarısında ise bölgeselci söylemini iyiden iyiye sertleştiren ve Kuzey'in tam bağımsızlığını talep eden Kuzey Ligi ayrılıkçı bir pozisyona geçmiştir. 2000'li yılların ilk yarısında Kuzey Ligi merkezi yönetimden bölgesel idarelere yapılması planlanan yetki devrine yoğunlaşmıştır. 2008 yılından Bossi'nin liderliği bırakmak zorunda kaldığı 2012 yılına kadar ise parti, özellikle kamu maliyesi hususuna odaklanan bir mali federalizm anlayışını takip edilmiştir (Cento Bull, 2009: 141). Bu noktada, listelenen Kuzey Ligi'nin bölgeselciliğinin beş temel evresini detaylandırarak partinin bölgeselci politikaları, prensipleri, eleştirileri, talepleri ve beklentileri tartışılacaktır.

Kuzey İtalya'da ortaya çıkan ve Lombardiya Ligi'nin de aralarında bulunduğu bölgeselci siyasi hareketlerin en önemli rakibi, bölgede İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden itibaren en etkili siyasi aktör olan Hristiyan Demokratlar olmuştur. Bu partinin Kuzey İtalya'da bu denli bir üstünlük kurmasında ise bölgede oldukça yaygın olan

Katolik kültürün varlığı en kritik rolü oynamıştır. Bu bağlamda, Bossi liderliğinde Kuzey İtalya'nın en güçlü bölgeselci hareketi olmayı hedefleyen Lombardiya Ligi, bölgeyi ülkenin kalanına bağlayan dinî ortaklığın etkisini azaltarak Hristiyan Demokratların bölgedeki hegemonyasını kırmak adına, Kuzey'in şahsına münhasırlığını vurgulama yoluna gitmiş ve Kuzey İtalya'ya özgü bir kolektif kimlik inşasına girişmiştir. Bu yolla, Kuzey İtalyanların halihazırda merkezi devlete yönelik hoşnutsuzluğunun mobilizasyonu hedeflenmiştir. Bu anlamda, Kuzey Ligi'nin odaklandığı ve siyasi menfaat mülahazalarının yönlendirdiği çelişkili unsurlarla karakterize edilebilen kolektif kimlik inşası öncelikle siyasete bir başlangıç olarak değil, bizzat siyasi seferberliğin ayrılmaz bir parçası olarak anlaşılmalıdır (Schmidtke, 1996: 93). Benzer bir şekilde, Natale Kuzey Ligi'nin kökeninde İtalyan ulusal kimliğine ve Katolik dayanışmacılığa karşı gelen alt kültürel (*subcultural*) bir siyasi hareketin bulunduğunu iddia etmiş ve geleneksel alt kültürel hareketlerle Kuzey Ligi arasındaki benzerlikleri şöyle sıralamıştır: (i) 'Ortak bir düşmanın' tanımlanması (siyasi konjonktürün şekillenmesine göre bu düşman liberalizm, Katoliklik, komünizm, göç veya çok kültürlülük olarak ifade edilmiştir), (ii) yerel ve biricik değerler ile normlar etrafında kurulan güçlü dayanışma duyguları ve merkezi devlete karşı güçlü bir muhalefet, (iii) partinin yerel toplumda sağlam kökler kurmasına olanak tanıyan geniş bir sosyal temelli örgütler ağının varlığı (Natale, 1991: 110-121; akt. Cento Bull ve Gilbert, 2001: 53).

Bu dönemde Lombardiya Ligi, merkezi İtalyan devletinin Kuzey'deki bölgeleri 'sömürgeleştirdiğini' bu yolla yerel kültürlerin ve lehçelerin bastırıldığını savunmuştur. Bu bağlamda Kuzey İtalya'nın folklorik özgünlüğünün muhafaza edilmesi talep edilirken bunun ancak âdem-i merkeziyetçi bir yönetim anlayışıyla başarılabileceği iddia edilmiştir. Bir başka deyişle bu dönemde, Lombardiya Ligi, bölgedeki diğer liglerle birlikte, sömürgeci bir güç olarak algılanan İtalyan ulus devletini hedef alarak, yönetimin yerelleştirilmesi hedefiyle bölgeselciliğe yoğunlaşmış ve İtalya'nın ulusal birlik

projesinin büyük oranda başarısızlığa uğradığını zira Lombardiya, Veneto ve Piemonte gibi bölgelerin biricik kültürel ve siyasi kimliklerinin varlığını sürdürdüğünü vurgulamıştır (Zaslove, 2011: 92). Bu nedenle, kültürel, idari ve mali hususlara ek olarak asayiş ile ilgili konuların daha iyi ele alınabilmesi için bu bölgelere İtalyan merkezi devletin sınırları içinde özel statü verilmesi zorunlu görülmüştür.

Kuzey İtalya'daki bölgeselci hareketler söz konusu taleplerinin altını doldurmak ve meşrulaştırmak adına bölgenin şehir devletlerin egemenliğinde olduğu tarihsel dönemlerine odaklanıp, bahse konu olan kültürel özgünlüklerin kökenlerinin Orta çağa dayandığını öne sürmüşlerdir. Böylesi tarihsel referanslar aracılığıyla Lombardiya Ligi, Lombardiya'nın milli marşını ve bayrağını yeniden hayata geçirmeye çalışmıştır. Lombardiya Ligi'nin kolektif kimlik inşasında başvurduğu en önemli tarihsel mitlerden biri, Orta çağda varlığını sürdürmüş olan ve harekete de adını veren Orta çağ Lombardiya Ligi'nin de siyasi sembolü olup aynı zamanda 1176 yılında gerçekleşmiş olan Legnano Savaşı'nın kahramanı olan (hatta Kuzey Ligi'nin resmi ambleminde yer alacak olan) Alberto da Giussano'dur (Tambini, 2001: 117). Alberto da Giussano Kuzey İtalya'daki tüm şehir devletlerinin askeri güçlerini toparlayıp dönemin emperyalist gücü olan I. Friedrich'in ordusunu yenilgiye uğratarak bölgenin bağımsızlığını korumasını sağlamıştır. Böylelikle Alberto da Giussano, merkezileştirici emperyalizmin ve sömürgeciliğin tüm saldırılarına karşı koyan Lombardiya geleneğinin en önemli tarihsel referans noktalarından birini oluşturmuştur. Lombardiya Ligi'nin tarihsel söylemi, ulusal devletin doğal ve kaçınılmaz bir örgütlenme biçimi olduğu fikrini zayıflatmaya ve bunun yerine Lombardiya özelinde Kuzey İtalya'daki bölgelerin öz-yönetimlerinin olağan ve mutlak olduğu fikrini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu bölgelerle ülkenin geri kalanı arasındaki kültürel farklılıkların doğal ve hakiki olduğu vurgulanırken, bu ayrışmanın ancak göçler ve merkezi devletin sömürgeci tercihleriyle bozulabileceği iddia edilmiştir (Tambini, 2001: 120-121).

1990'lı Yılların başında, Kuzey İtalya'daki Ligler tek çatı altında toplanarak Kuzey Ligi'nin resmi olarak kurulması itibariyle, 1980'li yıllarda takip edilen ve Kuzey İtalya'daki her bir bölgeyi kendi kültürel özgünlüğü üzerinden tanımlayan etno-bölgeselci yaklaşım terk edilmiştir. Bunun yerine Kuzey Ligi'nin coğrafi kapsamı da göz önünde bulundurularak Kuzey İtalya, tek bir bölge olarak anılmaya başlanmıştır. Bunun üzerine, Bossi, sadece Kuzey için değil, tüm İtalya için hazırladığı siyasal yeniden yapılanma planını açıklamış ve ülkenin kültür, lehçe, ekonomik düzen gibi hususlarda birbirinden halihazırda farklılaşmış olduğu düşünülen Kuzey, Merkez ve Güney olmak üzere üç makro-bölgeye ayrılmasını; böylelikle İtalyan devletinin federal bir yapıya dönüşmesini önermiştir. Bu durumda 'Kuzey Cumhuriyeti'nin, Lombardiya, Veneto, Toscana, Piemonte, Liguria ve Emilia Romagna adlı bölgelerden oluşması planlanmıştır. Böylelikle, diğer makro-bölgeler gibi Kuzey Cumhuriyeti de merkezi hükümetten özerk olacak ve işlerinde tamamıyla kendi menfaatleri doğrultusunda hareket edebilecekti. Bu bağlamda, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, Kuzey Cumhuriyeti'nin merkezi devletten özerkliğini vurgulamak adına bu bölgeye özgü bayrak, madeni para, pasaport, plaka vb. sembolik imajları kullanma yönünde çalışmalarına başlamıştır (Zaslove, 2011: 93).

Bossi'nin federalist fikirlerinin kaynağı, Kuzey Ligi'nin en önemli ideoloğu, Siyaset Bilimci Gianfranco Miglio'nun federalizm ile ilgili görüşlerine dayanmaktadır. Miglio'ya (1991) göre, yeni İtalyan devleti 'neo-federalist' olmalıydı; geleneksel federalizm, çeşitliliği birlik içinde sıkıştırmaya çalışırken, neo-federalizm ise tam tersine çoğulculuğu birlik yerine ödüllendirmeye çalışmaktadır. Bu noktadan hareketle, hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinde mevcut olan oldukça farklı bölgesel ve kültürel gerçeklikleri kalıcı, merkezi ve merkezileştirici kurumlarla yüklemeye çalışmak yerine, gelecekteki ulus devleti, bağımsız ve iyi tanımlanmış politika alanlarında iş birliği içinde olan bölgesel özneler arasında karşılıklı olarak sözleşmeye dayalı olarak kurulmuş geçici bir birlik olarak görmek gerekmektedir.

Miglio, ulusal birlikler sonrası kurulan merkezi ulus-devletlerin yalnızca idari bir kurgudan ibaret olduğunu ve otoriter uluslaşma süreçleri sonucu asıl siyasi aktörler olan yerel toplulukların kimliklerini ortadan kaldırmayı hedeflediğini iddia etse de, söz konusu merkezileştirme projesine rağmen Avrupa'daki çeşitli yerel kimliklerin hala varlıklarını sürdürdüğünü belirtmiş ve bu kimliklerin muhafaza edilmesi için federalizmin kıtadaki tüm ülkelerde uygulanarak, toplulukların dayanışma içinde yaşadığı, kültürel çoğulculuğun kabul edildiği ve federal siyasi aktörler arasında dayanışmanın egemen olduğu 'Bölgelerin Avrupası' fikrinin hayata geçirilmesi gerektiğini öne sürmüştür (Zaslove, 2011: 93).

Ne var ki, Bossi'nin 1994 genel seçimleri öncesinde Berlusconi ile ittifaka girmesi ve hükümet kurulurken Anayasal Reformlar Bakanlığı için Miglio'nun düşünülmemesi üzerine Miglio'nun Bossi ile kurmuş olduğu ideolojik ve entelektüel ortaklık son bulmuş ve Miglio'nun Kuzey Ligi ile herhangi bir bağı kalmamıştır. Ek olarak, Bossi de İtalya için federalizm planını ortaya atıp, konunun ülke gündemine gelmesinde oldukça başarılı olsa da söz konusu yapısal dönüşümün hukuki ve kurumsal zemini konusunda net olarak herhangi bir yol haritası ortaya koyamamış, söz konusu federalist talepler, sadece belli belirsiz fikirler düzeyinde kalmıştır. Öte yandan, önceleri İtalyan merkezi devletinin bütünlüğüne meydan okumakla eş tutulan federalizm tartışmaları, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi'nin türlü girişimleri aracılığıyla siyasallaşmış ve günbegün daha fazla dillendirilen bir mesele haline gelmiştir (Zaslove, 2011: 168). Böylelikle, özellikle merkez sol partilerin de katkılarıyla bu konuda ilerleyen yıllarda çeşitli adımlar atılarak Kuzey Ligi'nin federalist görüşleri önemli ölçüde gerçekliğe kavuşmuştur.

1994 Yılında kurulan 1. Berlusconi Hükümeti'nde yer alan Kuzey Ligi, ortaya attığı federalizm planının hükümette olmanın avantajıyla gerçekleştirebileceğini umuyordu ama hükümetin diğer ortakları devletin bütünlüğünü savunarak Kuzey Ligi'nin federalist önerilerini sert bir şekilde reddetmiştir. Buna karşılık, Kuzey Ligi'nin girişimiyle

hükümetin çok kısa bir süre içinde son bulması, partiyi siyasi açıdan marjinalleştirirken, Kuzey İtalya'nın bağımsızlığı adına yürütülen çalışmaların da radikalleşmesini sağlamıştır. Bu bağlamda, 1995 yılından itibaren, Kuzey Ligi söylemini İtalyan devletinin eleştirisinden (yönetimin merkezi doğası, devlet personelinin güneylileşmesi, kaynakları dengesiz biçimde yeniden dağıtan siyasi mekanizmalar, kamu idaresinin verimsizlikleri, vb.) milliyetçi bir projeye kaydırmış; kolektif bir kimlik inşa etme, tarihi yeniden yazma, yarı dini ritüeller oluşturan yepyeni bir mitler ve semboller repertuarı yaratma gibi girişimlerle bölgeselci tutumunu tam anlamıyla milliyetçiliğe dönüştürmüştür (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 146). Böylece, 1990'lı yılların ilk yarısında takip edilen federalist bakış açısı terk edilerek, çok daha sert ve köklü bir yaklaşım aracılığıyla Kuzey'in tam bağımsızlığı savunulmaya başlamıştır. Bu bağlamda, Kuzey İtalya için tarihsel göndermeler de içeren 'Padanya' tabiri kullanılmaya başlanmıştır. Bossi'nin aklındaki ayrılıkçı plan ise Çekoslovakya'nın barışçıl bir şekilde Çek Cumhuriyeti ve Slovakya olarak ikiye bölünmesini baz alan bir tür yumuşak ayrılıkçılığa dayanmaktaydı.

Padanya'nın resmi olarak bir devlet sayılabilmesi adına kurumsallaşmasına ilişkin çalışmalara yoğunlaşan Kuzey Ligi, Mayıs 1995'te Mantua adlı şehirde 'Kuzey Parlamentosu'nu kurmuş ve Parlamento ilk toplantısını 7 Haziran 1995 tarihinde gerçekleştirmiştir. Mayıs 1996'da parlamentonun adı 'Padanya Parlamentosu' olarak değiştirilirken ve Bossi de partisinin adını 'Padanya'nın Bağımsızlığı için Kuzey Ligi' olarak değiştirmiştir. Aynı ay içinde, Padanya'yı yönetmesi öngörülen 'Güneş Hükümeti' kurulmuş ve Giancarlo Pagliarini Başbakan olarak belirlenmiştir. Bossi'nin sağ kolu olan Roberto Maroni ise Padanya'nın Özgürlüğü Komitesi'nin başına geçerken, bir tür anayasal metin olarak Padanya'nın egemenliği ve bağımsızlığı belgesi, Padanya Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 106, 110-111; Kansu, 2013: 195). Kısa bir süre içinde Kuzey Ligi, Padanya genelinde, 'Padanya'nın egemen ve bağımsız bir cumhuriyet' olması yönünde halkın görüşünü almak adına bir

referandum düzenlemiş ve parti yetkililerine göre referanduma katılan 4,8 milyon insanın büyük bir kısmı Padanya'nın bağımsızlığından yana görüş bildirmiştir.

Ekim 1997'de Padanya Parlamentosu'nun oluşumu için seçimler düzenlenmiş ve 6 milyondan fazla vatandaşın oy verdiği seçimler sonucunda 210 temsilci seçilmiştir. Bu parlamenterler, Bossi'nin planı doğrultusunda daha sonra halkın onayına sunulmak üzere, federal ve konfederal nitelikte olacak şekilde iki alternatif anayasa taslağı hazırlamaya başlamıştır. Kuzey'de Lombardiya hegemonyasının daha da güçlenme ihtimalinden rahatsız olan Veneto Ligi'nin endişelerini yansıtan konfederal anayasa taslağı, Padanya'nın 'özgür ve bağımsız toplulukların gönüllü bir birliği' olması gerektiğini dile getirmiştir. Öte yandan federalistler ise Padanya halkının, parçalarının toplamından daha fazlası olan doğal bir topluluk oluşturduğunu iddia edip hükümetin Birliğin tüm farklı bileşen uluslarını temsil etmesini ve 'Federal Birlik Kongresi' tarafından seçilen 'Federal Direktör' tarafından yönetilecek bir 'Padanya Federal Birliği'nin kurulmasını önermiştir (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 117-118).⁶⁰

Sonuç olarak, iki anayasa taslağı arasında herhangi bir uzlaşuya varılamamıştır. Bunun üzerine 1998 yılının yaz aylarında Bossi, Kuzey Ligi'nin yeni politikasını, bir başka deyişle 'Po Vadisi Bloğu' adlı yeni yapılanmayı açıklamıştır. Söz konusu yeni proje dahilinde, Kuzey Ligi'nin siyasi mücadelesine sivil toplumdan farklı grupları dahil etmeye çalışan bir dernekler ağı aracılığıyla Kuzey İtalya toplumuna nüfuz etmeye çalışılmış ve bu doğrultuda emekliler, Katolikler, avcılar, çiftçiler, küçük işletmelerin

⁶⁰ Federalistlerin başlıca ilham kaynağı ise Padanya'nın nevi şahsına münhasır milli bir kimliği olduğu için aynı zamanda bağımsız ve egemen bir devlet olması gerektiği konusunda ısrarcı olan Gilberto Oneto'nun fikirleri olmuştur. Aynı zamanda Miglio'nun da öğrencisi olan Oneto, Padanya'nın milli kimliğinin İtalyan ulusal kimliğinden tamamen farklı ve özgün bir karakterde olduğunu savunmuş, Padanya'nın da kendi coğrafi yapısı, etnik kimliği, ekonomik düzeni, kültürü ve dili bakımından İtalya'nın geri kalanından tam anlamıyla ayrıştığını iddia ederek, ilginç bir şekilde Padanya halkının aslen Kelt kökenli olduğunu ve Padanyalıların arasında tarih boyunca varlığını sürdüren, özerkliğe bağlılıktan ve köklü demokratik geleneklerden doğan ortak ve güçlü bir bağ olduğunu öne sürmüştür (Zaslove, 2011: 94-95). Bu bağlamda, Padanya ulusunun aslında Avrupa medeniyetinin ve Batı modernitesinin kalbinde yer aldığı vurgulanmıştır. Bu nedenle, Kuzey Ligi, söz konusu evrensel normlara uymadığı için Güney İtalyanlar, göçmenler ve diğer yabancıların Padanya'nın bağımsızlığını ve ulusal kimliğini tehdit ettiğini öne sürerek söz konusu 'ötekilerin' dışlanması gerektiğini belirtmiştir (Ignazi, 2005: 346).

tamamı hedef alınarak, güvenliklerine ve geleneksel yaşam tarzlarına daha çok önem veren sıradan vatandaşların kalplerinin ve zihinlerinin kazanılması yoluyla Padanya'da hegemonya inşa edilmesi amaçlanmıştır (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 119).

Bununla birlikte, Kuzey Ligi'nin bu girişimi de beklenen etkiyi yaratamamış ve 1999 yılı itibariyle ayrılıkçı, Padanya projesi rafa kaldırılmıştır. Söz konusu projenin başarısızlıkla sonuçlanmasının üç temel sebebinin olduğu söylenebilir: (i) Kuzey Ligi'nin seçim performansının giderek düşmesi üzerine parti liderliğinin yeniden Berlusconi ile dirsek temasına girmesi ve bu doğrultuda potansiyel ittifak ortaklarının karşı çıktığı ayrılıkçı fikirlerin terk edilmesi, (ii) Kuzey Ligi yetkililerinin söylemlerinin aksine Padanya'nın bağımsızlığı konusunda bölge halkının yeterli desteği hiçbir zaman vermemiş olması, (iii) İtalya'nın Avrupa Para Birliği'ne dahil olması üzerine, Kuzey Ligi'nin bölgedeki girişimci topluluğu, İtalya'dan ayrılma konusunda ikna edemeyeceğini anlaması (Zaslove, 2011: 95-96). Her şeye rağmen, Padanya fikri, teorik açıdan olsa da, Kuzey Ligi'nin siyasi kimliğinin önemli bir bileşeni olmayı sürdürmüştür.

Milliyetçi ve ayrılıkçı Padanya projesinin herhangi bir beklentiyi karşılayamadan sona ermesinin ardından, 2000 yılına gelindiğinde, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, yeniden hükümette yer alarak Kuzey İtalya'nın özerkliği adına yürüttüğü bölgeselci çalışmaları gerçekleştirebilmek için yeniden Berlusconi ile ittifaka girerken radikal ayrılıkçı tutumu terk ederek, Kuzey Sorunu ile ilgili olarak daha ılımlı bir tavır sergilemeye başlamıştır. Ulusal İttifak'ın (AN) da katıldığı Merkez Sağ İttifak, 2001 genel seçimlerini önde bitirip hükümeti kurma yetkisini elde edince, Bossi Kuzey İtalya'nın merkezin boyunduruğundan kurtulmasına yönelik yeni planını açıklamış ve Roma yönetiminin bölgelere 'yetki devrini' (*devolution*) sağlamasını önermiştir. Yetki devri, başta halk sağlığı, eğitim, polislik faaliyetleri gibi alanlarda olmak üzere bölgelere önemli yetkiler aktarılmasını ve bölgelere, eyalet mevzuatında açıkça yer almayan tüm konularda yasama yetkisi verilmesini kapsamaktadır (Brunazzo ve Gilbert, 2017: 630).

Böylelikle, merkezi yönetim ile bölge idareleri arasında bölgelerin lehine olacak şekilde iktidarın transferi sağlanmış ve federalist sisteme doğru bazı somut adımlar atılmış olacaktı.

Kuzey Ligi'nin bölgeselcilik yolculuğunun bu aşamasında yetki devri yolunu tercih etmesinde iki temel neden söz konusu olmuştur: (i) İskoç özerklik yanlısı hareketine, yakın zamanda bir parlamento ve yetki devri yoluyla vergilendirme ve eğitim konusunda yetki verilmişti. (ii) Yetki devri talebi Kuzey Ligi'ni, bir dereceye kadar federalizmi destekleyen ve dolayısıyla marjinalleşen diğer İtalyan siyasi partilerinden ayırmaktaydı (Zaslove, 2011: 96). Kuzey Ligi, yetki devri yoluyla merkezi devlet mekanizmalarının özellikle kamu harcamaları konusunda az gelişmiş olması sebebiyle Güney İtalya'yı önceliklendirmesinin önüne geçmeyi hedeflemiştir. Diğer taraftan, bu uygulamanın Güney İtalya'nın aleyhine işleyeceğini ve Kuzey ile Güney arasındaki sosyo-ekonomik uçurumun daha da derinleşeceğini düşünen Hristiyan Demokratlar ile Kuzey Ligi'nin hükümet ortağı Ulusal İttifak kesin bir dille yetki devri planına karşı çıkmışlardır.

Hükümet içinde gerçekleşen uzun müzakereler sonucunda Bossi'nin yetki devri önerisi, hükümet tarafından onaylanarak meclisin görüşüne Aralık 2001'de sunulmuş, ne var ki diğer siyasi partilerin genel olarak plana soğuk yaklaşması nedeniyle 2003 yılına kadar herhangi bir gelişme yaşanmamıştır. 2003 yılında ise hükümet strateji değiştirip daha geniş çaplı reform paketleri önererek yetki devri planına yönelik destek aramış, bununla birlikte yetki devrini yürürlüğe sokan anayasa değişikliği ancak Kasım 2005'te meclis ve senato tarafından kabul edilmiştir (Zaslove, 2011: 169-171). Bunun üzerine, yetki devri planının gerçekleşmesine dair Haziran 2006'da yapılan referandumda vatandaşların %61,7'si olumsuz görüş bildirmiş ve dolayısıyla Kuzey Ligi'nin yetki devrinin uygulamaya sokulması için yürüttüğü çalışmalar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Öte yandan, doğrudan politika değişimini tetikleyemese de Kuzey Ligi'nin yetki devri ve

yönetimin yerleştirilmesi gibi hususların ülke gündeminde üst sıralarda yer almasını sağlaması ve bu konularda kamusal tartışmaların yaygınlaşmasına katkıda bulunması, İtalyan yönetiminin federalist sisteme dönüşümü adına adımlar atmasını kolaylaştırmış ve kamuoyunu söz konusu yapısal değişikliklere hazırlamıştır.

2008 Genel seçimlerinde Berlusconi liderliğindeki merkez-sağ ittifakında bulunarak yeniden hükümette yer alma başarısını gösteren Kuzey Ligi, İçişleri Bakanlığı ile Federal Reformlar Bakanlığına sırasıyla Maroni ve Bossi'nin getirilmesiyle birlikte federalist önerilerini ve taleplerini yeniden seslendirmeye başlamıştır. Bu bağlamda, daha önceleri dillendirilen ve çeşitli planlamalarla teklif edilen nispeten daha geniş çaplı federalist politikalar yerine parti, daha çok mali konulara odaklanan ve vergilendirme uygulamalarını bölgelerin lehine olacak şekilde revize edilmesini öneren bir tür mali federalizm (*fiscal federalism*) yaklaşımını takip etmeye başlamıştır. Böylelikle, Kuzey İtalya'da üretilen değer ve sermaye yine Kuzey İtalya'ya kamu hizmeti olarak geri dönecek ve Kuzey'den elde edilen vergi gelirleri haksız bir şekilde Güney İtalya'nın ihya edilmesi için kullanılmayacaktı.

Bu bağlamda, Kuzey Ligi'nin teklif ettiği kanun taslağına göre, bölge sakinlerinden elde edilen gelir vergilerinin %75'inin, katma değer vergilerinin ise %80'inin söz konusu bölge yönetimleri tarafından değerlendirilmesi öngörülmüştür (Cento Bull, 2009: 141). Yukarıda da değinildiği gibi Kuzey Ligi'nin kabinedeki kritik bakanlıkları almış olması ve 2008 genel seçimlerinde artan oy oranları nedeniyle hükümet içinde güçlü bir konuma gelmesi nedeniyle mali federalizmin uygulamaya konulması için oluşturulan yasa teklifi, yürütülen müzakereler sonucunda, meclis tarafından Nisan 2009'da kabul edilmiştir. Her ne kadar yapılan pazarlıklar sonucunda yerel yönetimlerin vergi gelirleri ve ulus-altı yönetimlere tanınan vergilendirme özerkliğinin düzeyi Kuzey Ligi'nin beklentilerinin altında kalsa da, mali federalist yasanın görece mütevazı haliyle de olsa onaylanması, Kuzey Ligi için Kuzey'in özerkliği özelinde federal sistemin

gelecekte resmiyet kazanması adına önemli bir ilerleme olarak anlaşılmalıdır (Albertazzi ve Vampa, 2021: 78-79).

Kuzey Ligi'nin bölgeselciliğine odaklandığımız tartışmayı toparlayacak olursak, Bossi liderliğinde geçen yaklaşık 20 yıllık dönemde partinin değişen konjonktüre, siyasi atmosfere, seçim sonuçlarına, diğer partilerin pozisyonuna ve seçmenlerin duyguları ile düşüncelerine göre bölgeselci söylemlerini sürekli olarak dönüşüme uğrattığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla, Kuzey Ligi'nin bölgeselciliğinin köktenci olduğu söylenemez, bunun yerine parti faydacı ve fırsatçı bir tutumla Kuzey'in haklarını ve özerklik taleplerini İtalyan siyasetinde çoğu zaman marjinalleşmeden hatta yönetimin merkezinde yer alarak temsil etmeye çalıştığı iddia edilebilir. Bu bağlamda, Kuzey Ligi'nin bölgeselci stratejilerinin önemli bir kısmının kısa sürede olmasa da orta ve uzun vadede gerçekliğe kavuştuğu dikkate alınır, partinin bölgeselciliğinin son tahlilde başarılı olduğu belirtilebilir. Öte yandan, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi'nin bölgeselciliğinin temeli, ülkenin federal sisteme geçişi ile birlikte Kuzey'in özerklik kazanması iken, bu yol haritası Salvini tarafından terk edilmiş ve parti milliyetçi temaları sahiplenerek İtalya'nın bütününe hitap etmeye başlamıştır. Bu anlamda, partinin kuruluşundan 2010'lu yıllara kadar iç içe geçmiş olan bölgeselci ve popülist söylemleri büyük bir dönüşüme uğramış ve bölgeselcilik büyük oranda önemini yitirirken Kuzey Ligi söylemlerinde popülist temaları daha yoğun bir şekilde kullanmaya başlamıştır.

3.1.3. Beş Yıldız Hareketi

3.1.3.1. Tarihsel Bağlam

Beş Yıldız Hareketi'nin ortaya çıkış ve yükseliş dönemlerini daha iyi anlayabilmemiz adına hareketin yer aldığı konjonktürü detaylı bir şekilde ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak 1990'lı yılların İtalyası'nı ele alarak analizimize başlamak faydalı olacaktır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Doğu Bloğu'nun

parçalanmasıyla birlikte, 1990'lı yılların başlangıcı, tüm dünyayı etkileyecek düzeyde tarihsel kırılmalara şahitlik ettiği gibi, yukarıda da değinildiği üzere, İtalya siyaseti adına da kritik bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Uluslararası siyasal düzlemde gerçekleşen söz konusu kırılma, İkinci Dünya Savaşı'ndan 1990'lara kadar ülkenin en kuvvetli politik aktörlerini de geri dönülmez bir yola sevk etmiştir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, bu uzun döneme damgasını vuran Hristiyan Demokratlar ve İtalyan Komünist Partisi güçlerini önemli ölçüde borçlu oldukları Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte İtalyan halkında büyük bir güven bunalımını tetiklemişlerdir. Soğuk Savaş boyunca önceliklendirilen jeopolitik ve ideolojik güvenlik kaygılarının ortadan kalkmasıyla birlikte İtalyanların ülkenin sosyal, ekonomik, siyasal ve yasal sorunlarına dair farkındalıkları artmış ve bu iki önemli parti, bu sorunlarla doğrudan ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Sonuç olarak, İtalyan halkı Hristiyan Demokratlar ile İtalyan Komünist Partisi'ni ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı durumun baş sorumluları ilan ederek, bu partilere verdikleri desteği geri çekmişlerdir.

İtalyan halkındaki siyasete yönelik güvensizliği körükleyen bir başka konu ise ülkeyi tepeden tırnağa etkisi altına alan siyasi yolsuzluklar olmuştur. Sonraları “Temiz Eller” operasyonlarıyla açığa çıkacak olan yolsuzluklar dizisine dair bazı gelişmeler İtalyanlarda giderek artan bir rahatsızlığa ve huzursuzluğa yol açmıştır. Bu bağlamda, Mayıs ve Temmuz 1992'de hayatlarını mafyanın da dahil olduğu yolsuzlukları açığa çıkarmaya adanmış iki yargıç olan Giovanni Falcone ve Paolo Borsellino'nun Sicilya Mafyası tarafından öldürülmesi, İtalyan kamuoyunda derin bir üzüntü ve öfke ile karşılanmış, halkın adalete olan inancını da sarsmıştır (Bailo, 2020: 56). Aynı dönemde birçok yolsuzluk skandalı açığa çıkmış ve kurumsal olarak çok da gelişmiş olmayan yapılara sahip olan bahsi geçen ana akım partileri halkın nazarına itibarlarını kaybetmiştir. Ek olarak, İtalyan halkının, yolsuzlukları sürekli olarak yeniden üreten kirli ilişki ağlarıyla özdeşleştirdiği, mevcut siyasal düzenin yapısına ve İtalyan demokrasisine

dair beslediği şüphe ve güvensizlik daha derinleşmiştir. Sonuç olarak, siyasi tabanlarını kaybeden Hristiyan Demokratlar, İtalyan Komünist Partisi ve İtalyan Sosyalist Partisi birkaç yıl içinde İtalyan siyasetinden büyük oranda silinmiştir.

Ülkenin yerinde saymasına neden olan çeşitli sorunların, hatalı politikaların ve türlü yolsuzlukların sorumlusu ilan edilen ana akım İtalyan Partilerinin 1994 yılı itibarıyla siyaset sahnesinden çekilmesiyle birlikte ‘Birinci Cumhuriyet’ olarak da anılan parti sistemi yıkılmıştır. Bunun üzerine İtalyanlar, ülkelerinin gelişimine köstek olduğu düşünülen müesses nizama baş kaldıran ve en azından söylem düzeyinde halkın taleplerini, beklentilerini ve şikayetlerini ciddiye alan popülist partileri desteklemeye başlamışlardır. Aynı zamanda, halkın politik statükoya ve demokrasinin halihazırda işleyiş biçimine dair olumsuz fikirleri popülist partilerin çok kısa bir süre içinde güçlenmesine neden olmuştur. Söz konusu konjonktürden en fazla yararlanan politik oluşumlar Bossi’nin liderliğindeki Kuzey Ligi ve Berlusconi’nin başında yer aldığı Forza İtalya olmuştur. İdeolojik önermelerin merkezinde olduğu siyasi parti anlayışı yerini liderlerin kişilik özelliklerinin ve öznel söylemlerinin odağını meydana getirdiği, sonraları Beş Yıldız Hareketi’nin lideri olan Grillo tarafından da başarıyla uygulanacak olan, bir tür kişisel siyasete bırakmıştır.

Öte yandan, 2000’li yılların İtalyası’nı incelediğimizde, ülkenin uzun bir süredir etki altında olduğu siyasi, ekonomik ve sosyal problemlerin devam ettiği görülmektedir. Yaklaşık on beş yıldır başrollerinde Forza İtalya ve Kuzey Ligi’nin yer aldığı İtalyan siyasal sistemi söz konusu sorunlara çözüm bulmak bir yana bu problemlerin daha da derinleşmesini engelleyememiştir. Bu süreçte İtalya, OECD ülkeleri arasında kişi başına düşen GSYH’de en düşük büyüme seviyesini, derinleşen sanayisizleşmeyi, rekor seviyelere çıkan işsizliği ve artan vergileri deneyimlerken; hukukun üstünlüğü ilkesini hiçe sayacak şekilde suçla mücadele konusundaki kayıtsızlık ve Berlusconi’nin de aralarında bulunduğu önde gelen politikacıların dahil oldukları yolsuzluklar ülke

gündemini belirlemeyi sürdürmüş ve İtalyan vatandaşlarının sosyal koruma, devlet müdahalesi, zenginliğin yeniden dağıtımı ve piyasanın düzenlenmesi yönündeki acil talepleri, İtalyan hükümetleri tarafından bastırılarak göz ardı edilmiştir (Conti ve Memoli, 2015: 523).

Bu bağlamda, ana akım İtalyan partilerinin içinden çıkamadığı varoluş krizi sonucu Birinci Cumhuriyet'in yerini alan ve önemli ölçüde popülist partilerin hükümrانlığında seyreden İkinci Cumhuriyet'in de selefinin yüz yüze geldiği duruma benzer bir hale bürünmesini sağlamıştır. 2008 yılında patlak veren ve neredeyse tüm küresel aktörleri zora sokan finans krizi İtalya'yı da derinden etkilemiş ve bahse konu olan siyasal sistemin sonunu hazırlayan en önemli etmenlerden birini oluşturmuştur. İtalyan halkının ülke yönetimine dair güvensizliği yeniden açığa çıkmış ve bu dönemde başta popülist partiler olmak hemen hemen hiçbir vaadini yerine getiremeyen siyasi oluşumlar büyük oranda güç kaybetmişlerdir. Bu anlamda her ne kadar ülkenin siyasal parti sistemi büyük bir dönüşüme uğrasa da ülkenin içinde yer aldığı sıkıntılı durum ortadan kalkmamış bilakis daha da kötüleşmiştir.

Ülkenin derinden etkilendiği ekonomik darboğazdan çıkmak adına ihtiyaç duyulan finansal kaynağın İtalya'ya temin edilmesinin Avrupa Birliği tarafından tasarruf planlarının ve kemer sıkma politikalarının uygulanması koşuluna bağlanması, Birlik karşıtı görüşlerin İtalyanlar arasında kuvvetlenmesine ve yaygınlaşmasına neden olmuştur. Böylelikle, İtalyan kamuoyunda daha radikal popülist fikirler ve Avrupa şüphecilik yükselişe geçmiştir. Ek olarak, halk, Forza İtalya ile Kuzey Ligi'nin başı çektiği merkez sağ partilerin meydana getirdiği koalisyon hükümetlerinde ülkeyi yeniden düzlüğe çıkaracak potansiyeli görmemektedir. Dolayısıyla, mevcut popülist partiler derin bir meşruiyet krizine girmiş ve kendi seçmenleriyle kurdukları bağ kopma noktasına gelmiştir. Ekonomik krize çözüm bulamayan, yolsuzluklara karıştığı açığa çıkan, Avrupa Birliği'nden gelen kısıtlayıcı politika önermelerine ses çıkaramayan ve bu nedenlerle

kendi seçmenlerinin gözünde bile itibarı yerle bir olan Berlusconi liderliğindeki hükümet, 2011 yılı itibarıyla yerini teknokratik Monti yönetimine bıraksa da İtalya'nın ekonomik sorunları çözülememiş, aksine kemer sıkma politikaları yoğunlaşmış ve halkın ülke yönetimine, politikacılara, ana akım siyasi partilere dair inancı giderek daha da azalmıştır. Bu şartlar altında Monti hükümetinin son bulacağı ve Beş Yıldız Hareketi'nin büyük bir başarı sağlayacağı 2013 genel seçimlerine gelinmiştir. 2013 yılı itibarıyla Beş Yıldız Hareketi'nin aşağıda ele alacağımız seçim başarısının dayandırılabilceği tarihsel faktörler, şöyle özetlenebilir: İtalyan parti sisteminin süregelen krizi, halk arasında anti-politik duyarlılığın yükselişi, uluslararası ekonomik krizin sonuçları ve bir dizi yerel seçimin yeni partiye sunduğu arena (Bordignon ve Ceccarini, 2013: 439).

3.1.3.2. Partinin Oluşumu

Aşağıda da detaylı bir şekilde ele alacağımız üzere, uzunca bir süredir Grillo İtalya siyasetinin önde gelen aktörlerine yönelik eleştirilerini hiciv yoluyla İtalyanlarla paylaşmaktadır. Bununla beraber, her ne kadar tüm ülkenin sorunlarıyla ilgili olsa da Grillo'nun fikirleri seyircilerinin sayısıyla kısıtlı kalmış ve tam olarak kamusallaşamamıştır. Öte yandan, Grillo'nun kişisel muhalefeti 2005 yılında İtalyan girişimci aktivist ve bilgi teknolojileri danışmanı Gianroberto Casaleggio ile tanışmasıyla bambaşka bir boyut kazanmış ve Beş Yıldız Hareketi'nin fitilini ateşlemiştir. Casaleggio, Grillo'nun gösterilerine kıyasla internet aracılığıyla çok daha fazla insana doğrudan ulaşabileceğini ve bu süreçte Berlusconi liderliğindeki hükümetin kısıtlayıcı uygulamalarının da devre dışı bırakılabileceğini iddia etmiş ve Grillo'yu muhalefetini çevrimiçi mecraya da taşıması yönünde ikna etmiştir. Bu bağlamda, yürütücülüğü Casaleggio'nun kurmuş olduğu Casaleggio Associati tarafından yapılacak olan blog (www.beppegrillo.it) Grillo ile Casaleggio tarafından 26 Ocak 2005 tarihinde kurulmuştur.

Öte yandan, söz konusu blog kurulurken ne Grillo'nun ne de Casaleggio'nun aklında bu sürecin siyasi bir harekete dönüşmesi fikri bulunmaktadır. İkisinin başlıca hedefi İtalyan halkının isteklerine, şikayetlerine ve beklentilerine tercüman olmak ve İtalyan siyasetinin karanlık yüzünü halka paylaşıp İtalyanların siyasi farkındalık düzeylerini artırmak olmuştur. Bu bağlamda, yanıltıcı, manipüle edici ve iktidar destekli bilgilendirme yapan ana akım medya kuruluşları karşısında Grillo ve Casaleggio alternatif bir iletişim kanalı oluşturmaya çalışmış ve halkı pasif enformasyon alıcıları olmaktan çıkarıp aktif ve katılımcı aktörler haline getirmeyi amaçlamıştır. İlginç bir şekilde blog, kurucularının bile beklentilerinin çok ötesinde bir başarı düzeyine oldukça kısa bir sürede ulaşmıştır. Birkaç hafta içinde, önemli ölçüde yüksek sayıda üyeye sahip olan blog, ana akım siyasi partilerin ve İtalya'nın önde gelen gazetelerinin internet sitelerinden daha fazla tıklanmıştır (Turner, 2013: 180). Ayrıca, *Time* dergisi Grillo'yu medya dünyasında 2005 yılının Avrupalı kahramanlarından biri olarak aday göstermiş; *Observer*, beppegrillo.it'i dünyanın en etkili blogları sıralamasında dokuzuncu sıraya konumlandırırken; ertesi yıl *Forbes* ise Grillo'yu Web Ünlüleri listesinde yedinci sıraya koymuştur (Bordignon ve Ceccarini, 2013: 429). Blog, Grillo'nun destekçileri arasında bilgi alışverişi ve etkileşimli iletişimi sağlarken aynı zamanda Grillo'nun fikirlerini ve siyasi mesajlarını daha fazla insana en kısa yoldan ulaştırma işlevini de etkili bir biçimde yerine getirmiştir.

Blogun bu kadar kısa bir süre içinde bu denli başarıya ulaşması, Grillo'yu oldukça etkilemiş ve Beş Yıldız Hareketi'nin oluşum sürecin bir başka aşamayı tetiklemiştir. Blog her geçen gün daha fazla kişiye ulaşsa da Grillo gösterilerine devam ederek çevrimdışı faaliyetlerle çevrimiçi aktiviteleri bir araya getirip koordine edebilmek adına, Temmuz 2005 itibarıyla, destekçilerini MeetUp platformu (beppegrillo.meetup.com) aracılığıyla organize olmaya davet etmiştir. Böylelikle hareketin yerel düzeyde organizasyonu sağlanırken, görece daha aktif bir şekilde rol almak isteyen kişiler söz konusu lokal

mobilizasyonun ana aktörleri haline gelmişlerdir. Bu yolla meydana gelmiş olan gruplar yerel düzeyde bir araya gelerek spesifik olarak ilgili bölgenin veya yörenin sorunları ve olası çözüm önerileri üzerine fikir alışverişinde bulunmuşlardır. Sonuç olarak, Beş Yıldız Hareketi'nin temelleri yerel düzeyde MeetUp tartışma grupları aracılığıyla atılmıştır (Turner, 2013: 183). İlk MeetUp grupları, Roma, Napoli, Milano, Torino, Floransa ve Bolonya gibi İtalya'nın büyük şehirlerinde gerçekleşmiştir. Hareketin ilk yerel grupları MeetUp platformunda sanal forumlar oluşturarak etkileşime başlamış ve bu forumlar sonraları gerçek hayattaki topluluklara dönüşmüştür; çevre sorunlarıyla mücadele etme eğiliminde olan söz konusu yerel faaliyetler, başlangıçta bilgilendirici toplantılardan ve çöp yakma fırınının açılmasına karşı çıkmak veya kentsel yeşil alanın yönetiminde söz sahibi olmak gibi yerel topluluğun yararına belirli hedeflere odaklanan bölge sakinleri derneklerinin kurulmasıyla giderek etkinliklerini artırmışlardır (Lanzone ve Tronconi, 2016: 83). Böylece MeetUp platformu hareketin öncelikle yerel düzeyde örgütlenmesi için pratik bir mecra sağlamış oldu. Çevrimdışı toplantı organizasyonlarının özel bir İnternet platformuna devredilmesi, hareketi yerleşik siyasi ağlardan bağımsız hale getirmiş ve İnternet bağlantısı olan herkes için erişilebilir kılmıştır; aynı zamanda Meetup.com, etkileşimli bir kullanıcı arayüzü aracılığıyla vatandaşlar tarafından vatandaşlar için tanımlanan gündem etrafında toplantılar düzenlemeye olanak tanıdığından, bireysel kullanıcıları için güçlendirici bir araç olarak tasarlanmıştır (Bailo, 2020: 60). Bireyler, hareketin herhangi bir yetkilendirmesi olmadan otonom bir şekilde gruplar oluşturmuş, özgür iradeleri doğrultusunda gruplara dahil olarak fikirlerini ifade edebilmiş ve aktif bir şekilde harekete katkı sağlayabilme imkânına kavuşmuşlardır.

Tıpkı blog gibi MeetUp gruplarının da tahmin edilenden çok daha kısa bir sürede önemli düzeyde başarı sağlaması ve hareketin hem üye sayısının hem de örgütlenme seviyesinin artmasından yola çıkan Grillo 14 Haziran 2007 tarihinde ülke çapında ses getirecek bir eylemin yapılmasına dair fikrini blog aracılığıyla destekçileriyle

paylaşmıştır. Yapılan hazırlıklar sonucunda 8 Eylül 2007 tarihinde ülkenin çeşitli bölgelerinde 200'den fazla alanda 'V Günü' olarak ifade edilen bir dizi gösteri yapılmıştır.⁶¹ Büyük bir başarıyla gerçekleştirilen söz konusu protestolar, hareketin görünürlüğünü oldukça artırmış ve Beş Yıldız Hareketi'nin ülke gündeminde yer almaya başlamasını sağlamıştır. Bolonya'daki gösterilere katılan Grillo 'Temiz Parlamento' olarak adlandırılan üçlü bir öneri paketini destekçilerinin imzasına sunmuştur. Söz konusu öneriler şöyle sıralanabilir: (i) kesinleşmiş suçlardan mahkûm olan kişilerin parlamentoya seçilmesinin engellenmesi, (ii) milletvekillik görevinin Parlamento'da en fazla iki dönemle sınırlanması, (iii) oyların partilerin oluşturduğu sabit listeler halindeki adaylara değil doğrudan bireysel adaylara verilebilmesini sağlayacak şekilde seçim yasasının değiştirilmesi (Vignati, 2016: 40).

Sonuç olarak bu önerileri kabul ettiğini belirten tam 336.144 İtalyan vatandaşı imza vermiştir. İlk V Günü'nün elde ettiği başarıdan ve bunun sonucunda hareketin ulusal medya ağları tarafından ilk kez fark edilmesinden cesaret alan Grillo liderliğindeki Beş Yıldız Hareketi 25 Nisan 2008 tarihinde ikinci V Günü'nü düzenlemiştir. İlk V Günü 'politikacı kastını' hedef alırken, ikincisi ise medya kastına yönelik olmuş, basın özgürlüğü hususuna odaklanmıştır. 400'den fazla şehirde gerçekleştirilen gösterilerde yine üçlü bir yasa tasarısı imzaya açılmıştır. Bu öneriler, basına yönelik kamu finansmanının kaldırılması, ulusal medya sistemini düzenleyen Gasparri Yasası'nın yürürlükten kaldırılması ve resmi basın mensubu kayıtlarının kaldırılması olmuştur (Mosca, 2014: 42). İlk V Günü'ne nazaran katılımın daha da artış gösterdiği bu gösterilerde yaklaşık olarak yarım milyon İtalyan'ın imzası alınmıştır.

Gerçekleştirilen iki V Günü'nde neredeyse iki milyon İtalyan vatandaşının katılımı söz konusu olsa da 2008 yerel seçimlerinde Hareketin adaylarının oy oranlarının

⁶¹ Bu ifadede yer alan V, İtalyanca Vaffanculo sözcüğünün kısaltılmış hali olarak kullanılmıştır. Vaffanculo kelimesi ise argo bir ibare olup, 'cehenneme kadar yolunuz var' olarak Türkçe'ye çevrilebilir.

beklenen çok altında olması üzerine Grillo, şaşırtıcı bir şekilde, bir sonraki ön seçimlerde parti liderliğine aday olma teklifinin bir parçası olarak merkez sol tandanslı Demokrat Parti'ye (PD) katılma girişiminde bulunmuş; ancak PD, yakın geçmişte hareketin adaylarının ve seçim listelerinin kendi partilerine karşı yürüttüğü çalışmalar nedeniyle Grillo'nun parti için uygun olmadığını belirterek Grillo'ya üyelik vermeyi reddetmiştir (Turner, 2013: 184). Bunun üzerine Grillo herhangi bir ana akım siyasi oluşuma dahil olmadan tamamen bağımsız ve ulusal bir politik hareketin resmen kurulmasına karar vermiştir. Bu bağlamda, 9 Mart 2009 tarihinde hareketin ilk ulusal mitingini Floransa'da düzenleyen Grillo kaleme aldığı ve "Floransa Bildirgesi" olarak adlandırılan 12 maddelik program kabul edilmiştir. Söz konusu 12 maddenin 8'i ekolojik sorunlarla ilgiliyken, program genel olarak kamu su yönetimi, atık yönetimi, toplu taşıma, kent parkları, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kaynakları ve internet bağlantısının yaygınlığı gibi konulara yoğunlaşmıştır (Tronconi, 2016b: 280).

Floransa Bildirgesi'nin ışığı altında Grillo ve Casaleggio 4 Ekim 2009 tarihinde Milano'da düzenlenen toplantıda Beş Yıldız Hareketi'nin resmen kurulduğunu deklare etmişlerdir. Hareketin kuruluşuyla birlikte Floransa Bildirgesi'ne nazaran çok daha detaylı ve kapsamlı bir şekilde kaleme alınmış olan Beş Yıldız Hareketi⁶² Tüzüğü de onaylanmıştır. Hareketin resmi manifestosu olarak kabul edilen söz konusu tüzük 120 maddeden ve yedi temel bölümden oluşmaktadır: devlet ve vatandaşlar, enerji, enformasyon, ekonomi, ulaşım, sağlık ve eğitim (Tronconi, 2016b: 280). Daha ayrıntılı bir şekilde incelediğimiz takdirde, Tüzük⁶³ İtalyan devletinin mevcut organizasyonunun aşırı bürokratik, maliyetli ve verimsiz olduğu konusuna değinirken, vatandaşların seçimlerde oy kullanmasına izin verilmediğini, partilerin ve parlamentonun artık vatandaşları doğrudan temsil etmediğini belirtmekte, partilerin iradesinin sadece halkın

⁶² Harekete adını veren Beş Yıldız, Grillo ve takipçilerinin en çok odaklandığı beş temel meseleyi ifade etmektedir: çevre, temiz su temini, kalkınma, kesintisiz ve sınırsız internet erişimi ve ulaşım

⁶³ <http://www.movimento cinquestelle.eu/documenti/programma-de.pdf>

iradesinin yerini almakla kalmadığı, aynı zamanda insanların kontrol ve yargılarından da kurtulduğunu ifade etmektedir. Hareketin programı olarak da kabul edilen bu metinde siyasi eğitimin ve vatandaşların bilgiye özgür erişiminin önemi vurgulanmış; bilgi çoğulculuğunun demokrasinin temel taşlarından biri olduğunun altı çizilmiştir. Ek olarak, medya endüstrisini vatandaşlardan ziyade ekonomik aktörlerin çıkarlarıyla ilgili olduğu iddia edilirken çok uluslu şirketlerin ve güçlü iş çevrelerinin çıkarlarının vatandaşların menfaatlerine üstün geldiği ifade edilmiştir.

Görüldüğü üzere, hareketin resmi manifestosu olan bu metin ideolojik olarak çeşitli hatta bazı durumlarda çelişkili yaklaşımlara ev sahipliği yapmaktadır. Bazı durumlarda vatandaşların bireysel hürriyetini ön plana çıkaran görece özgürlükçü (liberter) eğilim görünse de bazı maddelerde uluslararası sermayeye karşı devletçi ve korumacı bir bakış açısı sahiplenilmiştir. Başka bir deyişle, politik olarak liberalizm benimsense de ekonomik olarak kapitalist sistemin eleştirisi önemli bir çıkış noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Metnin kritik başka bir boyutu ise, mevcut politik sisteme, temsili demokrasi anlayışına ve siyasi partilere yönelik eleştirel tutumdur. Beş Yıldız Hareketi'nin manifestosu mevcut politikacıların çeşitli ayrıcalıklarına karşı doğrudan demokrasi araçları lehine olmak kaydıyla siyasetin ahlakileştirilmesini önermektedir. 'Post-materyalist' değerler çerçevesinde çevresel koruma uygulamaları, etik tüketimcilik ve küreselleşmiş kapitalizmin güncel gelişmelerinin eleştirisi, kamusal, evrensel erişimli ve ücretsiz sağlık sisteminin korunması, bankacılık sistemine şeffaflık getirilmesi, tüketicilerin ve özel tasarruf sahiplerinin büyük şirketler karşısında güçlendirilmesi, yerel üretim, dağıtım ve mal tüketimi sisteminin geliştirilmesi, devletçi müdahalelerle kamu borcunun azaltılması, israfın azaltılması ve verimliliğin artması adına yeni teknolojilerin kullanımına yoğunlaşılması, manifestoda değinilen diğer ana hususları meydana getirmektedir (Tronconi, 2016b: 281-282).

3.1.3.3. Siyasi Performans

Beş Yıldız Hareketi'nin meydana gelmesini sağlayan tarihsel bağlamı ve hareketin oluşum sürecini inceledikten sonra bu alt bölümde Beş Yıldız Hareketi'nin günümüze kadarki zaman dilimi boyunca girdiği yerel, bölgesel ve genel seçimlerde gösterdiği siyasi performansını ele alacağız. İlginç bir şekilde, hareket resmi olarak 2009 yılında kurulmuş olsa da MeetUp gruplarının başarısı ve V Günleri'ne gösterilen yoğun katılımdan alınan cesaretle Beş Yıldız adaylarının, ilk olarak 2008 belediye seçimlerinde 17 Belediye ve Sicilya Bölgesel Meclisi adına İtalyan seçmenlerin karşısına çıktıklarını görmekteyiz. 'Beppe Grillo'nun Arkadaşları' adlı aday listeleriyle seçimlere giren hareket, o ana kadarki başarılarıyla orantılı düzeyde oy alamasa da mütevazı ama cesaret verici sonuçlar elde ederek ilk kez belediye meclislerinde bazı temsilcilerinin seçilmesini başarmıştır (Tronconi, 2018: 165). Bu bağlamda, herhangi kamusal fon, tanıtım çalışması veya medya görünürlüğü olmadan elde edilen sonuçlar hareket çevrelerinin sonraki seçimlere daha umutla yaklaşımlarını sağlamıştır.

Beş Yıldız Hareketi'nin resmi olarak kurulmasından sonra katıldığı ilk seçimler olan 2010 Bölgesel Seçimlerinde alınan çarpıcı sonuçlar hareketin ülke gündeminde yer tutmaya başlamasını sağlamıştır. Her ne kadar ülkenin tüm bölgeleri yerine sadece beş bölgede (Piedmont, Lombardiya, Veneto, Emilia-Romagna, Campania) seçime girilse de Beş Yıldız Hareketi seçime girdiği bu bölgelerin bazılarında Grillo ve çevresinin bile beklentilerini aşan düzeyde başarılar elde etmiştir. Bu beş bölgede, Beş Yıldız Hareketi'nin adayları toplam yarım milyondan fazla oy alırken, Emilia-Romagna Bölgesinde hareketin vali adayı %7 oy alırken, Piedmont Bölgesinde de Beş Yıldız Hareketi toplamda %4 oranında oy almıştır. Özellikle bu iki bölgede elde edilen çarpıcı sonuçlar hareketin gelişiminde önemli dönüm noktalarını oluşturmaktadır (Bordignon ve Ceccarini, 2013: 430).

Beş Yıldız Hareketi'nin giderek yükselen siyasi performansı 2012 yerel seçimlerinde de bu eğilimi devam ettirmiştir. Seçime girilen belediyelerde verilen oyların yaklaşık olarak %9'unu alan hareketin adayları, yaklaşık olarak 100 civarında belediyede seçilere girmişlerdir. Ayrıca, hareketin seçimlere girdiği belediyeler, tarihsel olarak sol tandanslı olan Kuzey ve Merkez bölgelerinin şehirlerinde yer almaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, 2011 yılında ülke yönetimini devralan teknokratik Monti hükümetinin halkın ihtiyaçlarına sırtını dönen kemer sıkma politikaları ve başta Forza İtalya ve Kuzey Ligi olmak üzere ana akım siyasi partilerin karışmış olduğu yolsuzluklar İtalyanları yeni bir arayışa yöneltmiş ve bu noktada adını duyurmaya başlayan Beş Yıldız Hareketi bazı seçmenlere cazip görünmeye başlamıştır. Bu bağlamda, 2012 yerel seçim sonuçları, bir yıl sonra yapılacak olan genel seçimlerde Beş Yıldız Hareketi'nin elde edeceği olağanüstü başarının adeta habercisi olmuştur. 2012 Yerel seçimlerinin Beş Yıldız Hareketi'nin gelişiminde işaret ettiği en önemli nokta, hareketin seçimlerde 4 belediyeyi kazanmış olmasıdır. Bu belediyelerden birinin Emilia-Romagna Bölgesi'nin en büyük şehirlerinden olan 'Parma' olması Beş Yıldız Hareketi'nin hem ülkenin siyasi gündeminde üst sıralara tırmanmasını hem de ulusal medyanın harekete gösterdiği ilginin büyük oranda artmasını sağlamıştır. 2012 Yerel seçimlerinin Beş Yıldız Hareketi'nin yükselişinde oluşturduğu bir başka dönüm noktası ise Sicilya Bölgesel Meclisi sonuçları olmuştur. Şimdiye kadar, tarihsel olarak sol eğilimli olan Merkez ve Kuzey bölgelerinde daha etkin olan Beş Yıldız Hareketi'nin-bu seçimlerde de aday olunan belediyelerin büyük çoğunluğu bu bölgelerde olmasına rağmen-Sicilya'da %18 oranında oy alması ve en çok oy alan tekil parti olması, hareketin etkinliğinin ülkenin bütüne yayılmakta olduğu çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermiştir (Bordignon ve Ceccarini, 2014: 57). Sicilya'da elde edilen başarı da göz önünde bulundurulursa, Beş Yıldız Hareketi'nin artık sadece sol partilerden hayal kırıklığına uğrayanlar ya da yıllarca çekimser kaldıktan sonra yeniden seçimlere katılmak isteyenler için bir adres olmadığı, Berlusconi ve Bossi'nin tutulmayan

sözlerinden bıkip yeni cevaplar arayan sağ kanattan da destek almayı başardığı söylenebilir (Natale, 2014: 26). Bu anlamda, 2012 yerel seçimlerinde Beş Yıldız Hareketi'nin belediye meclislerinde protestonun ya da bir azınlığın (aktif ve gürültülü de olsa) sesi olmaktan çıkıp, tam gelişmiş bir (yerel) hükümet gücü olma dönüşümünü tamamladığı vurgulanmalıdır (Bordignon ve Ceccarini, 2013: 431).

2013 Genel seçimler İtalya'nın siyasi tarihinde çok önemli bir kırılmaya işaret etmektedir. 1994 Yılında Birinci Cumhuriyet'ten İkinci Cumhuriyet'e geçiş sürecinin kazananları ve sonraki yaklaşık 20 yıllık dönemde ülkenin yönetiminde birçok kez iktidarı elde eden Berlusconi ve Bossi, karışıkları yolsuzluklar nedeniyle siyasi kariyerlerinin neredeyse sonlarına gelmiş ve bu durum Forza İtalya ve Kuzey Ligi partilerini de derinden etkilemiştir. Öte yandan, İtalyanlar teknokratik Monti hükümetine destek veren, Demokrat Parti başta olmak üzere, sol partilerin performansından da büyük bir hayal kırıklığı duymaktadır. Ek olarak, ülkede genel olarak ana akım partilere, politikacılara ve özellikle kemer sıkma politikaları konusunda dayatmacı tavrından dolayı Avrupa Birliği'ne yönelik büyük bir güvensizlik ve öfke duyulmaktadır. 2008 Krizinin tetiklediği problemler çözülememiş, hatta ülkenin ekonomik durumu daha da sıkıntılı bir hal almış, tasarruf planları ve artan vergiler aracılığıyla krize çözüm arayan siyasilerle vatandaşlar arasındaki bağ oldukça zayıflamıştır. Dolayısıyla, 2013 genel seçimleri, halkın yaşam standartlarını önemli ölçüde zora sokan politik statükonun devam edip etmeyeceğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Özetlemeye çalıştığımız konjonktürün Beş Yıldız Hareketi'ne sağlayabileceği imkânların farkında olan Grillo, seçim kampanyası esnasında, 6 Şubat 2013 tarihinde, tüm İtalyanlara hitap eden bir mektup yayınlamış ve hemen ardından 2009 manifestosunu, Grillo'nun 2013 kampanyasında vurgulanan çeşitli konuların da dahil edilmesiyle, önemli ölçüde güncelleyen ve değiştiren 'Karanlıktan Çıkmak için 20 Madde' başlıklı bir metin takip etmiştir. Bu kritik metinde, 5 madde tamamen yeni konuları kapsamaktadır: 'küçük ve

orta ölçekli işletmeleri canlandırmak için acil önlemler', 'İtalya'nın Avro'da kalması konusunda referandum yapılması', 'birincil ikametgahta ev mülkiyeti vergisi kaldırılması', 'birincil ikametgahın hacze tabii olmaması', 'vergi tahsili için kurulmuş olan kamu kurumunun kaldırılması' (Tronconi, 2016b: 282). Metin adına vurgulanması gereken en kritik husus, bu yeni vaatlerin muhafazakâr seçmenlere veya son yıllarda sağcı partileri destekleyen seçmenlere hitap etmeye yönelik olmasıdır. Bu bağlamda, Grillo, tüm İtalya'nın ve İtalyan toplumunun (ideolojik ayrımlardan bağımsız olarak) tüm segmentlerinin oyuna talip olduğunu açıkça dile getirmiş ve Beş Yıldız Hareketi'nin sunduğu alternatif söylem ile vaatlerin, diğer siyasi aktörlerin çeşitli zorluklarla uğraştığı bu dönemde, İtalyanları harekete oy verme konusunda ikna edebileceğini ummuştur.

2013 Genel seçimlerinin sonuçları Grillo'nun beklentilerini fazlasıyla karşılamış, hatta Beş Yıldız Hareketi ülkede kimsenin öngöremediği bir başarı elde etmiştir. Ülke genelinde oyların %25,6'sını alan harekete neredeyse 9 milyon oy verilmiştir. Bu çarpıcı sonuç, 1994 yılında ilk kez girdiği genel seçimlerde en çok oyu alan Birinci Cumhuriyet'in parti sisteminin ortadan kalkmasını işaret eden Forza İtalya'nın seçim başarısını hatırlatmaktadır. Bu bağlamda, Beş Yıldız Hareketi'nin, tekil parti olarak en çok oyu almış olması ülke tarihinde önemli bir kırılmanın da başlangıcı olmuştur. Sağ ve sol ideolojilerin belli başlı temsilcileri olan ana akım partiler yerine 'düzen karşıtı' popülist partilerin üstünlüğüne tanıklık eden bu dönemin 2013 yılı itibariyle başladığı iddia edilebilir. 2013 Genel Seçimlerinin Beş Yıldız Hareketi için önemine geri dönecek olursak, hareket hem önceki siyasi kamplardan hem de farklı siyasi partilerden hayal kırıklığına uğrayan ve kırınglık duyan İtalyanlara, hareketin programında ele alınan çeşitli vaatler ve tutkulu, karizmatik lider Beppe Grillo'nun etkileyici söylemi aracılığıyla elle tutulur bir alternatif sunmuştur (Diamanti, 2014: 9-11). Sonuç olarak, Beş Yıldız Hareketi, ülkeyi meydana getiren illerin neredeyse yarısında (109 seçim bölgesinin 50'sinde) en büyük parti olmuş ve gerçek anlamda ulusal tabanı olan tek parti haline

gelmiştir, zira ülkenin kuzeyinde, merkezinde ve güneyinde benzer yüzdelerde oy almıştır; diğer partilerin aldığı oylar ise görece bölgesel olarak yoğunlaşmıştır (Conti ve Memoli, 2015: 520). Beş Yıldız Hareketi'nin bu öngörülmeyle başarısının altında yatan temel faktörler ise 'mevcut düzen ile bağdaşmayan ve çok yönlü ideolojik yaklaşım', 'karizmatik liderlik', 'post-bürokratik örgütlenme' ve 'insanlara yakınlık iddiasında bulunan ve düzen karşıtı duyguları ifade eden kendine özgü iletişim tarzı' şeklinde özetlenebilir (Mosca ve Tronconi, 2019: 1258). Öte yandan, ilginç bir şekilde, seçim sonrasında Grillo, PD'den gelen koalisyon kurma önerisini net bir şekilde reddetmiştir. Bu anlamda, Beş Yıldız Hareketi, düzen karşıtı bir oluşum olarak, en çok oyu alan parti olsa da ülke yönetimine katılmak yerine muhalefet pozisyonunda kalarak, hükümet uygulamalarını halk adına denetlemeyi ve her fırsatta İtalyan vatandaşlarının taleplerini, şikayetlerini ve beklentilerini hükümete aktarmayı hedeflemiştir. Grillo liderliğindeki Beş Yıldız Hareketi'nin bu radikal çıkışı üzerine, tek başlarına hükümet kurma çoğunluğunu elde edemeyen merkez sağ grubu ile merkez sol grubu koalisyon kurmak zorunda kalmışlardır (Bassini, 2019: 318-321).

Her ne kadar yola çıkarken, Grillo ve Casaleggio, Beş Yıldız Hareketi'nin herhangi bir siyasi parti gibi politik gelişimine devam etmeyeceğini ve İtalyanların ana akım siyasete yönelik öfkelerini ve şikayetlerini dile getirmesi beklenen daha çok bir tür toplumsal hareket formunda yaşamını sürdüreceğini öngörseler de 2013 genel seçimlerinde alınan çarpıcı sonuç, Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi parti halini aldığını hatta ülkede en çok oy alan tekil siyasi parti olduğunu göstermiştir. Grillo ve Casaleggio'nun bile beklentilerinin çok ötesinde olan bu başarıya hareketin görece hazırlıksız yakalandığı için parlamentoda hareketin temsiliyeti konusunda karşılaşılan zorluklar, Beş Yıldız Hareketi'nin mevcut başarısını tekrarlamak adına 2018 genel seçimlerine daha farklı yöntemlerle hazırlanmasını beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, Beş Yıldız Hareketi 2018 genel seçimlerine girerken iki önemli adım atmıştır: İlk olarak daha güvenilir

mesleki geçmişe sahip kişilerden oluşan adayların seçim sahnesine çıkarılması kararlaştırılmış, ikinci olarak ise Grillo'nun yerine partinin denenmiş ve test edilmiş dijital platformları aracılığıyla ortaya çıkan, hırslı, genç ama nispeten tanınmamış Luigi Di Maio'nun hareketin lideri olması konusunda uzlaşya varılmıştır (Fieschi, 2019: 108). Aşağıda da ele alınacağı gibi Grillo'nun yerine Di Maio'nun liderliği sonucunda milletvekillerinin hem görünürlüğünün hem de görel olarak daha bağımsız bir şekilde etkinliğinin artması hedeflenmiştir. Söz konusu önemlere ek olarak halihazırda merkez sağ ve merkez sol partilerinin düşüşü de göz önünde bulundurulsa da 2018 genel seçimlerinde Beş Yıldız Hareketi'nin toplam oyların neredeyse üçte birini (%32,7) almasını açıkçası ne hareketin önde gelenleri ne de İtalyan siyasi analistler beklemiştir.

Açıkça görüldüğü üzere, Beş Yıldız Hareketi, 2013 genel seçimlerindeki başarılı çizgisini sürdürmüş hatta bir adım öteye taşımıştır. Alınan olağanüstü sonuç, hareketin o ana kadar takip ettiği herhangi bir koalisyona girmeme konusunda açığa çıkan ilkesini gözden geçirmesini zorunlu kılmıştır. Sonuç olarak seçimlerin bir diğer kazananı olan ve %17,5 oy alan Lig Partisi ile Beş Yıldız Hareketi uzunca bir müzakere sonucunda koalisyon hükümetini kurarak 'Batı Avrupa'nın ilk popülist hükümetini meydana getirmişlerdir (Emanuele, Sanata ve Rama, 2022: 49). Bununla birlikte iki parti arasındaki söz konusu uzlaşya varılması oldukça sancılı bir süreç sonunda gerçekleşmiş ve oldukça farklı hedefleri olan iki parti, bu farklılıkları bağdaştırıp koalisyonun kurulmasına yönelik bir hükümet sözleşmesi imzalamıştır. İki tarafın en yüksek profilli politika hedeflerini içeren bu sözleşmede vatandaşların gelirinin artırılması, siyasi maliyetlerin azaltılması ve yolsuzlukla mücadele tedbirleri gibi maddeler Beş Yıldız Hareketi'nin sabit vergi ve vergi oranlarında buna karşılık gelen indirim uygulamaları, göçü kontrol altına alması planlanan stratejiler ve kamu güvenliğini artıracak önlemler ise Lig Partisi'nin talepleri doğrultusunda yer almıştır (Biorcio ile Sampugnaro, 2019: 11). Beş Yıldız Hareketi tarafından desteklenen Giuseppe Conte başbakanlığında kurulan koalisyon hükümetinde

hem Di Maio hem de Lig Partisi'nin lideri Matteo Salvini başbakan yardımcısı görevine getirilmiş olsa da çok kısa bir süre içinde Salvini hükümet yönetiminin dominant partneri rolüne bürünmüş ve koalisyonun büyük ortağının Beş Yıldız Hareketi yerine Lig Partisi olduğu imajını hem söylemiyle hem de belirli konularda uzlaşmaya karşı çıkmasıyla gözler önüne sermiştir. 2019 yılında Salvini, Başbakan Conte'ye karşı gensoru önergesini açıklamış ve bu gelişme koalisyon için sonun başlangıcı olmuştur. Olası bir genel seçimde partisinin kazançlı çıkacağını öngören Salvini bu hamlesiyle erken seçim istediğini belli etmiş ve bunun üzerine aynı yıl içinde Beş Yıldız Hareketi ve Lig Partisi'nden oluşan koalisyonu sona ermiş ve olası bir erken seçimi engellemek adına Beş Yıldız Hareketi PD ile koalisyon kurmuştur. Bu süreçte, Salvini'ye nazaran daha edilgen bir lider profili çizen Di Maio, 2020 yılında hareketin liderliğini Vito Crimi'ye bırakmıştır. Geçici olarak hareketin liderliğini devralan Crimi yaklaşık 1,5 yıl sonra liderlik koltuğunu Giuseppe Conte'ye bırakmıştır.

2022 Genel seçimlerine kadarki zaman diliminde çeşitli hükümet krizlerinden yara alan Beş Yıldız Hareketi, ülkede sağ siyasetin yükselişte olduğu da dikkate alındığı takdirde, oldukça zorlu şartlarda seçimlere girmiştir. Lig Partisi ile kurmuş olduğu Popülist koalisyon ve sonrasında açığa çıkan çeşitli koalisyon krizleri, Beş Yıldız Hareketi'nin diğer siyasi partilerle ortaklık kurma konusundaki şüphelerini ve isteksizliğini yeniden canlandırmıştır. Bu bağlamda, seçime katılan iki ana (merkez sağ ve merkez sol) ittifaka da katılmayı reddeden Conte liderliğindeki Beş Yıldız Hareketi, 2018 genel seçimlerinden beri kaybettiği güç nedeniyle sadece %15,5 oranına oy alabilmiştir. Muhalefet partisi rolüne geri dönmüş olan Beş Yıldız Hareketi, merkez sağ ittifakının oluşturduğu Meloni Hükümetine güvenoyu vermemiştir. Bu bağlamda, Beş Yıldız Hareketi'nin uzlaşmaz bir muhalif parti olarak, İtalyanların ülke yönetimine yönelik rahatsızlıklarının, çeşitli taleplerinin ve gelecekte beklenenlerinin sözcüsü konumuna geri dönmüş olduğu söylenebilir.

3.1.3.4. Lider Profili: Beppe Grillo

Beş Yıldız Hareketi'nin karakterini tanıyabilmek için, hareketin kurucusu olan ve halen ruhani liderliğini sürdüren Beppe Grillo'yu incelememiz yerinde olacaktır. 1948'de Cenova yakınlarındaki Savignone kasabasında doğan Giuseppe Piero 'Beppe' Grillo, Muhasebe alanında yüksek öğretim hayatına başlasa da üniversiteyi bırakıp 1970'lerin başında komedyenlik kariyerine başlamıştır. Önceleri, yerel kabarelerde çalışan Grillo, 1970'lerin sonunda ulusal televizyon kanallarındaki gösterilerde rol almaya başlamış ve ünü her geçen gün ülke geneline yayılmıştır. Aktör, komedyen ve sunucu olarak görev aldığı televizyon kariyerinin ilk yıllarında Grillo'nun gösterilerinde siyasi konulara rastlanmamıştır. Grillo'nun kariyerindeki ilk önemli kırılma, 1985'te 'Scemo di Guerra' adlı filmde başrolü Fransız komedyen ve aktör Michel Gérard Joseph Colucci ('Coluche') ile paylaşması oldu. Mizah anlayışı siyasi figürleri hiciv yoluyla eleştirmeye dayanan Coluche, 1980'de Fransa'nın Başkanlık seçimleri için adaylığını açıklamıştı. Bu çıkışı ciddiye alınmasa da Coluche, siyasete dair alaycı tavrı ve Fransa'nın halihazırda önde gelen siyasilerine karşı 'açık sözlü' eleştirileri nedeniyle yapılan kamuoyu yoklamalarında %16 oranında destek almıştır. Seçim kampanyası oldukça başarılı bir şekilde devam ederken Coluche, François Mitterrand başta olmak üzere çeşitli siyasi aktörlerden gelen baskı üzerine, Başkan adaylığından çekilmişti. Coluche'yi destekleyen birçok Fransız düşünürden biri olan Pierre Bourdieu, siyasi alanın giderek daha profesyonel ve özerk hale geldikçe nasıl değiştiğine dair endişesini dile getirmiş; siyasetçilerin artık temsil ettiklerini iddia ettikleri vatandaşların menfaatleri yerine kendi çıkarlarını gözettiğini vurgulayarak, Coluche'nin adaylığını siyasetteki bu tekelleşmeyi açığa çıkarması bakımından önemsemiştir (Greenfell, 2004: 144-145). Coluche'nin, siyasetin sadece siyasetçilerin değil tüm halkın meselesi olduğu ve sağ-sol gibi ideolojik ayrımların aşılması gerektiğine dair fikirleri Grillo üzerinde etki bırakmış ve İtalyan komedyenin kariyerindeki değişimde önemli bir faktör olmuştur (Vignati, 2016: 31).

Gösterilerinde siyasi hicivlere daha çok yer vermeye başlayan Grillo'nun kariyerindeki bir diğer kritik kırılma ise 1986 yılında gerçekleşmiştir. Ulusal bir televizyon kanalında yayınlanan gösterisinde dönemin Başbakanı ve İtalyan Sosyalist Partisi lideri Bettino Craxi'yi hedef alan Grillo, sosyalistleri hırsızlara benzettiği bir 'şaka' yapınca kısa bir süre içinde tüm ulusal medya kuruluşlarından dışlanmıştır. Sonrasında, Grillo spor salonları, şehir meydanları, tiyatrolar veya konser alanları gibi çeşitli mekanlarda siyasileri ve mevcut siyaset anlayışını kıyasıya eleştirdiği bağımsız gösterilerine devam etmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere 1992 yılı, İtalya'da yolsuzluk iddiaları karşısında siyasi parti sisteminin zor zamanlardan geçtiği, mafyanın karıştığı çeşitli suikastlar nedeniyle İtalyanların ülke yönetimine yönelik ciddi güvensizlik hissettiği bir zaman dilimine işaret etmekteydi. Bu tarihsel bağlamda, Grillo'nun yaklaşık olarak iki saat süren bir gösterisi ana akım bir televizyon kanalında yayınlanmıştır. Bu gösteri sırasında Grillo, ilk kez, açık ve tutarlı bir siyasi mesaj oluşturmak için siyasi hicvi kullanmıştır; bu mesaja göre, demokratik kurumlar ve yasalara uyan, vergi ödeyen vatandaşlar, siyasi düzenin ve kitle iletişim araçlarının kontrolündeki güçlü mali ve ekonomik elitler tarafından aldatılmıştı (Bailo, 2020: 57). Ek olarak, ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılı duruma rağmen umudunu yitirmemiş olan Grillo, siyasetin erdemli bir şekilde ve yalnızca vatandaşların çıkarlarını göz önünde bulundurarak hareket etmesi durumunda daha ahlaki, ekolojik ve insani bir toplumun nasıl görünebileceğini de gösterisinde dillendirmiştir (Bailo, 2020: 57). Grillo, 1993 ile Beş Yıldız Hareketi'nin temeli olan blogun (www.beppegrillo.it) kurulduğu 2005 yılı arasındaki dönemde, siyasi partilere yönelik eleştirilerini, yolsuzlukla mücadele çağrısını, çevresel bozulmaya ilişkin uyarılarını, tüketim çılgınlığıyla ilgili kaygılarını ve hem siyasetin hem de ekonominin dayandığı ahlaksız düzene dair muhalefetini seyircileriyle paylaşmaya devam etmiş, zaman zaman televizyon kanallarında da yayınlanan gösterilerinde Grillo, Beş Yıldız Hareketi'nin ana argümanlarının temellerini atmıştır.

Gösterilerinde ağırlıklı olarak hicivlere yer vermeye başladığı 1980’li yıllardan beri Grillo’nun hedefinde halkın karşısında konumlanmış olan ve kendi menfaatleri uğruna türlü yöntemlerle yolsuzluklara imza atan bir kesim vardır. Bu ‘kastın’ içinde siyasilerden, uluslararası sermayeye, çok uluslu şirketlerden, medya baronlarına karmaşık ilişki ağlarıyla birbirine bağlanan çeşitli gruplar yer almaktadır. Grillo tarafından yekpare bir karakterde resmedilen bu topluluğun ana hedefi ellerindeki iktidarı ve kazançlarını maksimize etmeye çalışırken İtalyanları yanıltarak haklarını gasp etmektir. Grillo sürekli olarak vurguladığı bu haksızlığı, manipülasyonu ve yolsuzluğu belirli aktörlerin münferit girişimleri sonucu ortaya çıktığını reddetmektedir. Aksine, çeşitli kesimlerden oluşan bu kastın adeta bir takım gibi çalışarak bir tür müesses nizam oluşturduğunu iddia eden Grillo, siyaseti, ekonomiyi ve medyayı kontrol eden bu düzenin tamamıyla ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, Grillo hareketin ilk evrelerinden beri Beş Yıldız Hareketi’ni ‘düzen karşıtı’ bir oluşum olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda, çoğu siyasi figürden farklı olarak, vatandaşların politik görevlerinin pasif olarak oy vermekle sınırlanamayacağını savunan Grillo, halkın tüm kesimlerinin katılım gösterebileceği doğrudan demokrasi anlayışının hâkim olduğu bir İtalya’ya dair umudunu korumaktadır.

Böylesi sert eleştirileri ve iddialı argümanları takipçileriyle paylaşırken Grillo söyleminin hakiki, güvenilir, ikna edici ve etkileyici olması adına karizmasını, hitabet yeteneğini, hazır cevaplılığını, pratik zekasını ve vücut dilini oldukça çarpıcı yollarla kullanmıştır. Bu bağlamda, Grillo’nun, genellikle tek başına çıktığı gösterilerin ağırlıkta olduğu komedyenlik geçmişi de ona büyük faydalar sağlamıştır. Grillo hiciv, kimliğe bürünme ve siyasi karikatürlere başvurarak, başka türlü ifade edilemeyecek argümanları destekçileriyle paylaşabilmiş; bu argümanlar, toplumsal normların yarattığı engelleri kolayca aşabilmiş ve insanların inançları ve duyguları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmıştır (Biorcio, 2014: 39). Coluche’ye benzer bir şekilde, siyaseti bir tür meslek

gibi icra eden politikacıların karşısında olan Grillo, siyasetin dilinin herkesin anlayabileceği gündelik dilden farklı olmaması gerektiğine inanmış ve bu doğrultuda vatandaşlara seslenirken onların kelimelerini kullanmıştır. Bu anlamda, gerektiğinde halkın öfkesine tercüman olmuş ve bu öfkenin yöneltildiği siyasi figürlere argo içeren yakıştırmalarda bulunmaktan geri kalmamıştır.

Ayrıca, mesajını daha etkili ve anlaşılabilir bir şekilde halka aktarmak adına Grillo, sembolleri kullanmayı tercih etmiştir. Örneğin 2013 Genel Seçimleri öncesinde, Beş Yıldız Hareketi'nin seçim kampanyası kapsamında Grillo, Sicilya ile ana kara arasında köprü inşa edilmesini medyada protesto etmek için Messina Boğazı'nı yüzerek geçmiş ve bu eylemiyle İtalyanlara, her İtalyan'ın her yaşta her şeyi yeterli azimle yapabileceği mesajını vermeyi amaçlamış; aynı zamanda hem ulusal hem de uluslararası medyanın gündemine oturarak hareketin tanıtımını başarıyla gerçekleştirmiştir. Öte yandan, herhangi bir siyasi hareketin sadece liderinin yörüngesinde devam edemeyeceğinin farkında olan Grillo, destekçileri ve hareketin aktivist kanadıyla girdiği paylaşımlarda oldukça dikkatli davranmıştır. Grillo, hareketin seçmenleri ve aktivistleri arasındaki ilişkiler karşılıklı değişim ve karşılıklılığa dayanan bir tür araçsal ilişkidir, zira hareket yalnızca liderinin performansına dayalı olsaydı, böyle bir başarıya ulaşamazdı; öte yandan Beş Yıldız Hareketi'ne verilen oyların onunla özdeşleştiği söylenmese de Grillo'nun böylesine karmaşık bir harekette hayati önem taşıyan birleştirici bir rolü bulunmaktadır (Diamanti, 2014: 9).

Yukarıda sıralamaya çalıştığımız olumlu taraflarının yanı sıra Grillo'nun ortaya koyduğu liderlik profilinin Beş Yıldız Hareketi'nin gelişimi ve kurumsallaşması adına kritik sorunlara da yol açtığını kabul etmemiz gerekir. Her ne kadar 2013 ve 2018 seçimlerinde çok başarılı sonuçlar elde edilmiş olsa da Beş Yıldız Hareketi'nin kurumsal yapısının olgunlaşması ve yerleşik hale gelmesi aynı oranda gerçekleşmemiştir ve bunda Grillo'nun liderlik anlayışının etkisi bulunmaktadır. Paralel bir biçimde söz konusu lidere

bağımlılık durumu, içsel bir kırılmalı faktördür olduğundan ötürü, Beş Yıldız Hareketi'nin uzun vadeli beklentilerinin belirsizleşmesini sağlamış, zira Grillo halktan elde ettiği büyük desteği kurumsal açıdan ve somut hedeflere doğru yönlendirememiş ve hareketin etrafında şekillendiği fikir birliğini sorunlara doğrudan eğilen bir siyasal eylemselliğe dönüştürememiştir (Vignati, 2016: 46).

Grillo'nun liderlik profiline dair bir başka problemlı durum ise, Beş Yıldız Hareketi dahilindeki demokratik yapılanmayla ilgilidir. Yukarıda dile getirildiği gibi Grillo, hareketin ilk aşamalarından beri vatandaşların siyasal süreçlere aktif şekilde katılmalarından yana olsa da Beş Yıldız Hareketi'nin organik bileşenleri olan profesyonellerin, aktivistlerin ve destekçilerin katılımcılığını engelleyen veya imkânsız kılan önlemler almaktan geri kalmamıştır. Beş Yıldız Hareketi'nin temel mesajı gereği, herkesin eşit olduğu prensibi kâğıt üzerinde geçerli olsa da uygulamaya bakıldığında bu eşitlikçi ve çoğulcu ilkenin çok uygulanmadığı görülmektedir. Beş Yıldız Hareketi tarafından gerçekleştirilen siyasal eylemin 'paylaşılan' doğası konusundaki ısrara rağmen, hareketin organizasyonu güçlü bir şekilde Grillo'nun Beş Yıldız Hareketi markasının ve logosunun ticari 'sahipliği' tarafından koşullandırılmış ve bu durum Grillo'ya karar alma ve iç muhalefeti yönetme konusunda önemli bir manevra alanı sağlamıştır, ilaveten hareketin medyadaki görünürlüğü ve destek çekme yeteneği yine büyük ölçüde kurucusunun eylemlerine bağılı kalmıştır (Bordignon ve Ceccarini, 2014: 62).

Bu bağlamda, Grillo, Beş Yıldız Hareketi'nin lideri olmakla kalmayıp aynı zamanda sahibi konumunda da bulunarak aslında İkinci Cumhuriyet Dönemine damgasını vuran ve Berlusconi ile Bossi gibi çarpıcı örnekleri olan 'siyasetin kişiselleştirilmesi' akımının başarılı bir temsilcisi halini almıştır. Beş yıldız Hareketi'nin lidere dayalı karakteri lidersizliği ve doğrudan demokrasiyi vurgulayan söylemini büyük ölçüde alt etmiş, dolayısıyla hareketin hem düşünsel hem de örgütsel temeli kritik bir çelişkinin üstüne inşa edilmiştir. Benzer bir merkezîyetçi kontrol mekanizması, hareketin

gelişiminde olmazsa olmaz bir yer kaplayan blogda ve diğer çevrimiçi platformlarda da kendini göstermiştir. Beş Yıldız Hareketi'nin politik gündemi (hangi konulara öncelik verilmesi gerektiği, önerinin blogda oylamaya sunulup sunulmayacağı ve nasıl sunulacağı vb.) gerçek bir tartışma olmaksızın her zaman Grillo tarafından kararlaştırılmıştır (Vignati, 2016: 28). Grillo'nun hareketi tamamen kontrolü altında tutma eğilimi, 2013 ve 2018 genel seçimlerde alınan başarılı sonuçlarla parlamentoya girmiş olan Beş Yıldız Hareketi'nin milletvekillerini de oldukça zor durumda bırakmıştır. Aşağıda daha detaylı biçimde tartışılacağı üzere, Grillo çeşitli gerekçelerle hareketin 'kurallarına' uymadıklarını iddia ettiği onlarca hareket temsilcisini Beş Yıldız Hareketi'nden ihraç etmiştir. Her ne kadar Grillo hareketin liderliğini 2017 yılında Di Maio'ya devretse de hareketin ruhani lideri ve garantörü olmaya devam etmiş, Casaleggio Associati üzerinden de hareketin tüm çevrimiçi platformları üzerindeki kontrolünü sürdürmüştür. Sonuç olarak, Grillo ile Beş Yıldız hareketi arasında oldukça karmaşık bir ilişki bulunmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere, hareketin elde ettiği çarpıcı seçim sonuçlarında, hızlı gelişimde ve ülke gündeminde üst sıralara tırmanmasında Grillo çok önemli katkıları olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte, Beş Yıldız Hareketi'nin örgütsel yapısının olgunlaşmasında, hareket içi demokratik paylaşım ortamının oluşmasında ve hareketin somut politika üretimi süreçlerinde ortaya çıkan zorlukların altında yatan en önemli nedenlerden biri de Grillo'nun mutlak ve tartışılmaz liderlik anlayışıdır. Beş Yıldız Hareketi, Grillo'nun liderliğine, aktivistlerinin varlığına ve rolüne, takipçi ağına, Grillo ile aktivistler arasındaki ilişkilere ve çatışmalara indirgenemez, zira harekete oy veren insanların büyük bir çoğunluğu ne bloğu okumuş ne MeetUp etkinliklerine dahil olmuş ne de V günlerine katılmıştır; bu bağlamda Grillo birleştirici bir faktör olmakla birlikte, Beş Yıldız Hareketi'nin arkasındaki yegâne itici güç değildir (Diamanti, 2014: 6). Bu nedenle, Beş Yıldız Hareketi'ni daha iyi anlayabilmemiz için hareketin politik söylemlerine değinmemiz gerekmektedir.

3.1.3.5. Politik Söylemler

Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi söylemlerini ele almak için öncelikle hareketin resmi olarak lanse edildiği 2009 yılında duyurulmuş olan manifestoyu incelemek gerekmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, söz konusu metin 7 ana kısımdan meydana gelmiştir: devlet ve vatandaşlar, enerji, enformasyon, ekonomi, ulaşım, sağlık ve eğitim. Bu manifestonun devlet ve vatandaşlarla ilgili bölümünde, parlamenter maaşlarına kesintiler getirilmesi ile yerel ve ulusal düzeyde görev alan komisyonların sayısının düşürülmesi da dahil olmak üzere idaredeki kamu harcamalarının azaltılması iddiası yer almıştır. Manifestonun enerji bölümünde yenilenebilir kaynaklara yapılan yatırım artırılması ve enerji üretiminde israfın azaltılması önerilmiştir. Enformasyon bölümünde ise gazete, televizyon ve radyo gibi ulusal medya mecralarına ayrılan kamu finansmanında ciddi kesintiler yapılması çağrısında bulunulurken aynı zamanda tüm vatandaşlar için internet erişiminin garanti altına alınması amaçlanmış ve telif hakkı yasalarının gevşetilmesi talep edilmiştir. Manifestonun ekonomiyle ilgili bölümü, finans sektörünün devlet tarafından daha sıkı bir şekilde düzenlenmesi, demiryolları, otoyollar, telekomünikasyon ve enerji dahil olmak üzere kamu ve özel tüm tekellerin kaldırılması, işsizlik yardımları sağlanması ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlara teşvik verilmesi çağrısında bulunulmuştur. Ulaşım alanında ise hareket, toplu taşıma için daha fazla fon sağlanmasını ancak büyük bayındırlık işlerine son verilmesini önermiştir. Manifestoda yer verilen sağlık politikaları ise genel itibarıyla kamu sağlık hizmetleri faturalarının ve eczacılık ile ilgili ürünlerin fiyatlarının azaltılmasını, devletin sağlık hizmetlerine daha fazla yatırım yapmasını ve doktorların hesap verebilirliğinin artırılmasını kapsamıştır. Son olarak, eğitimle ilgili bölümde, daha fazla çevrimiçi eğitim altyapısının kurulması, devlet okullarına ve üniversitelere daha fazla yatırım yapılması ve anaokulundan başlayarak daha kapsamlı İngilizce öğretimi verilmesi gibi taleplerde bulunulmuştur (Turner, 2013: 200-201). Söz konusu yedi konu başlığı dahilinde ele alınan konular ve

yapılan öneriler genel olarak ele alındığında Beş Yıldız Hareketi'nin özellikle başlangıç yıllarında görece eklektik bir siyasi söylemi olsa da ideolojik yelpazede 'özgürlükçü sol' eğilime yakın bir konumda olduğu söylenebilir.

Beş Yıldız Hareketi'nin resmi manifestosunda bulunan ve hareketin siyasi söylemlerinin önemli bir kesimini oluşturan konu başlıklarına ek olarak, hareketin oluşumundan günümüze kadarki gelişim sürecinde destekçilerin, seçmenlerin ve aktivistlerin sıklıkla ele aldığı hususlara, işaret ettiği sorunlara ve dolayısıyla hareketin siyasi söylemlerini oluştururken yararlandığı kaynaklara değinmek yerinde olacaktır. Bu bağlamda, Beş Yıldız Hareketi'nin özellikle çevrimiçi mecralarında katılımcıların dile getirdiği talepler beş ana başlık altında toplanabilir: (i) Çevre koruma faaliyetlerinin artması (ülkedeki çevre felaketlerinin gitgide daha zararlı sonuçlar doğurmasıyla ilgilidir), (ii) daha istikrarlı bir sosyal politika oluşturulması (ülkedeki ekonomik kriz sonucu hem işsizliğin hem de vergilerin artmasıyla ilgilidir), (iii) caydırıcı olmak adına suç işleyenlerin daha şiddetli bir biçimde cezalandırılması (ülke genelinde suç oranlarının yükselmesi ve yolsuzlukların genellikle cezasız kalması ile ilgilidir), (iv) gelir eşitsizliğinin ortadan kaldırılması (ülkenin etkisi altında kaldığı ekonomik sorunlar nedeniyle yoksulluğun artması ve tekelleşmenin yaygınlaşmasıyla ilgilidir), (v) serbest piyasanın korunarak devletin (ulusal hükümetin) ekonomiye müdahale etmemesi (devletin ekonomiye müdahale etmek adına yaptığı kamu harcamalarının halkın üzerindeki yükü artırması ile ilgilidir) (Conti ve Memoli, 2015: 522-523). Beş Yıldız Hareketi'nin özellikle 2013 genel seçimlerine hazırlanırken tabandan gelen bu talepleri göz önünde bulundurduğunu ve özellikle seçim kampanyası boyunca siyasi söylemlerini önemli ölçüde olmak üzere bu yönde belirlediğini öne sürmek yanlış olmayacaktır.

Bu bağlamda, Beş Yıldız Hareketi'nin 2013 seçim programının önemli bir kısmı devletin, ekonomik, parasal ve düzenleyici rolünün restore edilmesine yönelik vaatlerden oluşurken bu husus hareketin siyasi söyleminin oluşumunda da kritik bir rol oynamıştır.

Öte yandan, Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi retoriğinde hem devletin piyasa üzerindeki kontrol mekanizmalarının azaltılması hem de kamu borçlarını daha fazla artırmadan sosyal harcamaların (eğitim, sağlık vb.) yükseltilip, sosyal güvenlik sisteminin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda İtalyan endüstri sektörünün eski günlerine geri dönmesi ve İtalyan ürünlerinin kullanımına öncelik verilmesi özelinde korumacı politikaların Beş Yıldız Hareketi tarafından savunulduğunu da belirtmemiz gerekmektedir.

Görüldüğü üzere, Beş Yıldız Hareketi özellikle iktisadi politikalar söz konusu olduğunda oldukça muğlak ve zaman zaman çelişkili bir pozisyona konumlanmıştır. Hareketin ekonomi siyasetine dair söylemi şöyle özetlenebilir: “Ne neo-liberalizm ne de otarşi; dünyada İtalyan kalitesini koruyan ve canlandıran adil bir uzlaşma” (Mosca ve Tronconi, 2019: 1272). Öte yandan altı çizilmesi gereken bir başka önemli nokta, Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi söylemi dahilinde kapsamlı politika tekliflerinin çok fazla yer kaplamamasıdır. Bunun yerine devletin ve piyasanın nasıl konumlanması gerektiğine dair ilkesel bir tutum sergilenmiş, dolayısıyla hareketin bu konudaki siyasi söylemi diğer partilerden önemli ölçüde ayrılmıştır.

Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi söyleminin bir başka sacayağı ise küreselleşmenin şiddetli bir eleştirisidir. Yerel halkların küreselleşmenin başlıca kaybedenleri olduğunu savunan hareket, bu anlamda bahsi geçen sessiz çoğunluğun sesi olmaya çalışmıştır. Küreselleşmenin doğurduğuna inanılan global ekonomik ve finansal krizin sonuçlarından bu süreçle hiçbir ilgisi olmayan sıradan vatandaşların en çok etkileniyor olması fikri, hareketin siyasi söyleminde sıklıkla başvurduğu argümanlardan biri olmuştur. Bu nedenle, yukarıda da belirtildiği gibi, Beş Yıldız Hareketi, yerli üretimin maksimize edilmesi ve bu yolla hem İtalya'nın dışa bağımlılığının azaltılması ve hem de işsizlikle mücadele edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Hareketin küreselleşme karşıtlığının bir başka kaynağı ise global ölçekte büyük işletmelerin ve çok uluslu şirketlerin, küresel sermayenin önemli bir kısmını kontrol ederek, insanlığın içinde bulunduğu genel yoksulluk halinin sürmesinde en önemli aktör olmasıdır. Hareketin siyasi söylemine göre, böylesi iktisadi ve siyasi gücü elinde bulunduran zümreler, çevreyi fütursuzca kirletmekte, gelir adaletsizliğini yeniden üretmekte, yenilenebilir enerji kullanımını engellemekte, küresel para piyasalarını kendi menfaatleri doğrultusunda manipüle etmekte, fosil yakıtların kullanımını teşvik etmekte, tüketiciliği körüklemekte, güvencesiz istihdamın yaygınlaşmasını sağlamakta ve ‘siyasetin ahlaksızlaşması’ sürecine önayak olmaktadır.

Siyasetin yeniden ahlakileşmesi, Beş Yıldız Hareketi’nin siyasi söyleminin bir başka ortak paydası olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, harekete göre en önemli mücadele alanlarından biri İtalya’nın geleneksel sorunlarından biri olan siyasi yolsuzluklar ve politik kayırmacılık anlayışıdır. Beş Yıldız Hareketi oluşumunun ilk yıllarından beri ‘temiz parlamento’ olarak adlandırılan bir hareketin de öncülüğünü yapmıştır. Parlamenterlerin hiçbir suça karışmamış olmaları yönünde ısrar edilip, seçilen vekillerin dönemlerinin sınırlandırılması önerilirken, siyasetin yeni ve ‘temiz’ yüzlere açılmasını yönünde adımlar atılmıştır. Aynı zamanda, tüm parlamento etkinliklerinin, siyasi girişimlerin, kanun tekliflerinin ve diğer meclis oylamalarının halkın bilgisine sunulması gerektiği vurgulanarak kamusal şeffaflık çağrısında bulunulmuştur. Halkın sağduyulu ve katılımcı denetimi sayesinde yolsuzluk ihtimalinin ortadan kalkabileceği savunulmuş, ancak bu yolla ahlaki bir siyasetin yeniden ortaya çıkabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda, Beş Yıldız Hareketi, İtalyan kamu yönetiminin büyük çaplı bir reforma tabi tutulması gerektiğini vurgulamıştır.

Bununla birlikte, Beş Yıldız Hareketi’nin siyasi söyleminin belki de en merkezi bileşeni, vatandaşların siyasi rollerinin daha fazla artırılması ve dolayısıyla ulusal düzeyde siyasetin yeniden tanımlanması olmuştur. Grillo ve Beş Yıldız Hareketi,

ülkedeki siyasi çürümesinin hem beceriksizlikten hem de ahlaksızlıktan kaynaklandığına inanmış, buna karşılık vatandaşların karar almadaki rolünü radikal bir şekilde genişleterek siyasetin halka açılması olarak anlaşılabilecek bir tür kurumsal basitleştirme önerilmiştir. Söz konusu siyasi projenin dayandığı değerler şöyledir: (i) Her vatandaş eşitlikçi bir şekilde hesaba katılmalıdır (“*Herkes bir değerdir*” ilkesi). (ii) İktidar, onu doğrudan kullanması gereken vatandaşlara aittir. (iii) Siyaset kurum değil katılım olmalıdır. (iv) Bilgi yaygın ve özgür olmalıdır (Bailo, 2020: 107). Bu bağlamda, ülkenin mevcut durumunu ve geleceğini ilgilendiren konularda referanduma gidilerek söz konusu kararları halkın vermesi Beş Yıldız Hareketi’nin bu anlamda en çok üstünde durduğu önerilerden biri olmuştur.

Görüldüğü üzere, Katılımcı Demokrasi ve Doğrudan Demokrasi anlayışları Beş Yıldız Hareketi’nin siyasi söyleminde kurucu bir rol üstlenirken, aynı zamanda hareketin temsili demokrasi eleştirisi üzerinden ülkenin mevcut yönetim anlayışına yönelik muhalefetinin de altyapısını meydana getirmektedir. Siyasi partilere genel olarak muhalif bir tavır sergileyen ve düzen karşıtı bir karakterde olan Beş Yıldız Hareketi, temsili demokrasi nedeniyle politikacıların ve siyasi partilerin, temsil ettikleri vatandaşların menfaatleri yerine kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiklerini iddia etmiştir. Bu nedenle, halkın katılımcılığının artırılmasıyla siyasi prosedürlerde vatandaşların eşitlikçi bir şekilde yeniden ana karakter olmaları gerektiği vurgulanmış ve bu değişim sürecinde internetin anahtar bir rol oynayacağı öngörülmüştür.

Öner’in de belirttiği gibi, Beş Yıldız Hareketi için, sosyal medya iletişim ve toplumsal seferberliğin merkezi aracıdır ve ‘internet demokrasi’ temsili demokrasinin alternatifi olarak görülmelidir, zira tabandan gelen demokrasi dalgasının ve doğrudan katılımın yeni araçlarının internet ve sosyal medya olduğu kabul edilmektedir (Öner, 2020: 19). Beş Yıldız Hareketi’nin resmettiği ideal demokratik düzende vatandaşlar, siyasetin pasif izleyicileri değil ana karar vericilerdir ve temsili demokrasinin getirdiği,

siyasi partiler gibi, tüm aracı kurumlar ve temsiliyet mekanizmaları işlevsiz hale gelmektedir. Grillo, ideal siyasi düzen olarak Perikles dönemi Atina demokrasisini örnek aldığını belirtmiş, bu anlamda toplulukçuluğu ön plana çıkarmış, eşit ve özgür vatandaşların aktif paylaşımı aracılığıyla, siyasi sorunların çözümü için, ortak değerlerin geliştirildiği bir siyasi sistemi savunarak, egemenlik iktidarının eşit haklara sahip vatandaşların özgür eylemselliğinde yattığını iddia etmiştir (Keskin, 2017: 504).

Beş Yıldız Hareketi'nin şimdiye kadar açıklamaya çalıştığımız siyasi söyleminin çeşitli unsurları ışığında hareketin geleneksel ideolojik ayrımların içinde yer almaktan sakındığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda, başta Grillo olmak üzere hareketin önde gelenleri, genel itibariyle sağ ve sol eğilimli görüşlerden meydana gelen ana akım ideolojik farklılaşmaların artık herhangi bir geçerliliğinin kalmadığını düşünmektedir. Dolayısıyla, Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi söyleminde, sağ-sol ayrımının ötesinde, yeni bir tür siyaseti gerçekleştirmek hedefiyle yola çıkıldığı vurgulanmaktadır.

Gerçekten de hareketin söylemini ne sol ne de sağ ideolojiler bağlamında anlamlandırmak mümkündür. Hareketin, yukarıda değinilen, ekonomik ve siyasi vaatleri arasında hem solcu hem de sağcı olarak betimlenebilecek politikalar yer almaktadır. Beş Yıldız Hareketi, sol-sağ ayrımından ve sözcük dağarcığından kaçınarak parti siyasetinden radikal bir ayrılığın sinyalini vermek istemiş, böylelikle hareket yenilikçi bir parti ideolojisi geliştirerek kendi seçmenlerinin görüşlerini ve şikayetlerini seslendirerek halkın talepleri ve beklentileri doğrultusunda hareket etme yoluna gitmiştir (Bailo, 2020: 105). Hareketin düzen karşıtı tutumundan hareketle, sağ-sol ayrımına yönelik muhalefeti, ideolojilerinden bağımsız olarak tüm siyasi partilerin aslında aynı tarafta olduğu ve vatandaşların menfaatlerini hiçe sayarak politikalar geliştirdiği fikrine dayanmaktadır (Orsina, 2019: 60).

Öte yandan, yukarıda da belirtildiği gibi, başlangıçta hareketin söylemi görece özgürlükçü sol bir eğilim sergilese de, özellikle 2013 genel seçimlerinde alınan çarpıcı sonuçla birlikte hareketin toplumsal tabanının ana-akımlaşmasıyla da paralel bir biçimde Beş Yıldız Hareketi bir tür kitle partisine (*catch-all party*) dönüşmeye başlamış ve sağ eğilimli seçmenlerin de cazip bulabileceği öğeleri (göç karşıtlığı, kamu güvenliği vurgusu vb.) siyasi söylemine eklemlemeye başlamıştır.⁶⁴ Böylece, Beş Yıldız Hareketi'nin günümüzde de kullandığı karmaşık ve çok katmanlı siyasi söylemi açığa çıkmış ve bu bölümün ilgili alt bölümünde de irdeleneceği üzere, hareketin popülist anlayışında yeni bir sayfa açılmıştır.

3.2. İtalya'da Sağ Popülist Yaklaşımlar

3.2.1. Forza Italia ve Popülizm

2018 Genel seçimleri sonrasında, İtalya'da Avrupa tarihinde ilk kez tüm ortakları popülist siyasi partilerden (Beş Yıldız Hareketi ve Lig Partisi) oluşan bir hükümet kurulmuştur. Bu durum, Avrupa'nın siyasi konjonktüründe sağ popülizmin yükselişi bağlamında önemli bir kırılmaya işaret ederken, İtalya için ise uzun bir sürecin doğal sonucu olarak düşünülebilir. Gerçekten de son yıllarda birçok Avrupa ülkesinde sağ popülist siyasi hareketlerin yükselişe geçtiği görülse de İtalya'daki durum, popülizmin genel gidişatı bakımından farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, İtalya, Avrupa'daki birçok ülkeden çok daha önce, popülist siyasi oluşumlarla ile tanışmış bir ülke olması bakımından popülizmin kıtadaki anavatanı olarak nitelendirilebilir. Popülizmin İtalya'da siyasi sahneye çıkması, 1990'lı yılların başında gerçekleşmiş ve bu süreçte üç faktör etkili olmuştur. (i) Popülist hareketlerin yararlanabileceği bir rezervuar işlevine bürünecek olan, önceden cesareti kırılmış ve bağlantısız çok sayıda seçmenin yerleşik siyasi partilere

⁶⁴ Bu dönem itibarıyla Beş Yıldız Hareketi, sağ-sol ayrımına dayanan geleneksel siyasi yelpazeyi kesen programında herkes kendine çekici birşeyler bulabildiği bir tür 'otobüse' benzetilmiştir; hareketin düzen karşıtı duruşu böylesi eklektik içeriğe sahip söyleminin çıpası haline gelmiştir (Maggini, 2014: 38).

oy kullanmayı reddetmesi, (ii) popülist siyasi hareketlerin yükselişe geçmesinde liderlerin oynadığı kritik rol, (iii) iletişim teknolojilerinin popülist liderlerin ve popülist hareketlerin rolünü kolaylaştırması, tamamlaması ve yoğunlaştırması (Agnew ve Shin, 2017: 917).

1990'lı Yılların başlangıcı, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla son bulan Soğuk Savaşın sona ermesine sahne olurken uluslararası siyasi sistemin büyük bir dönüşüme uğramasını sağlamış, aynı zamanda İtalya da kendi siyasi yapılanmasının geniş çaplı değişimine tanıklık etmiştir. Bu dönemde açığa çıkan bir dizi rüşvet skandalı sonrasında ülke genelinde yürütülen Temiz Eller adlı hukuki soruşturmalar sonucunda çeşitli yolsuzluklara karışmış ve ulusal veya yerel düzeyde görevli olan binlerce politikacı, bürokrat, teknokrat ve kamu görevlisi gözaltına alınmış, görevden el çekirilmiş, siyasetten men edilmiş hatta hapis cezasına çarptırılmıştır. Sonuç olarak, Soğuk Savaş Dönemi boyunca ülkeyi defalarca yönetme yetkisini elde eden tüm ana-akım siyasi partiler büyük itibar kaybı yaşarken, ortaya çıkan iktidar boşluğunu ise popülist partiler doldurmuştur (Tarchi, 2015: 277). Popülist partilerin bu hızlı yükselişinde, ülkedeki demokratik kurumsallaşmanın yeterli düzeyde olmaması, siyasetin kişiselleştirilmesi sürecine uygun bir ortam olması ve İtalyan halkında ideolojik temeller üzerine kurulmuş olan merkez partilere ve mevcut siyasi elitlere karşı büyük bir güvensizlik olmasının etkisi olduğu da söylenirse yanlış olmayacaktır. 1994 Genel seçimleri itibariyle Birinci Cumhuriyet olarak adlandırılan parti sistemine son verip İkinci Cumhuriyetin ortaya çıkmasını sağlayan sürecin asıl galibi ise ülkede popülizmin olgunlaşmasında ve yaygınlaşmasında anahtar rol oynayan Berlusconi ve lideri olduğu Forza Italia Partisi olmuştur. Berlusconi, siyasi hayatın dışından olma hali ve başarılı girişimci karakteri aracılığıyla ülkenin kısa sürede kalkınmasını sağlayacağı yönündeki inancı beslemesi aracılığıyla özellikle Hristiyan Demokratlar'ın seçmenlerine etkili bir şekilde hitap ederek, partisinin kurulmasından yalnızca iki ay sonra girdiği 1994 genel seçimlerinde %21 oranında ay alarak, seçim sürecinin tartışmasız galibi olmuştur (Tarchi, 2015: 277).

Berlusconi'nin argümanlarının ve tarzının ilgi çekici karakterinin, birçok İtalyan'ın geleneksel siyasete, yönetici sınıfa, mevcut politik kültüre ve ritüellere karşı süregelen düşmanlığı ile bir araya gelmesi nedeniyle Forza Italia bu denli kısa bir süre içinde böylesi bir siyasi başarıya imza atabilmiştir. Berlusconi'nin girdiği ilk seçimde en çok oy alan siyasi lider olarak hükümet kurma yetkisini elde etmesinde seçim kampanyası boyunca kullanmış olduğu popülist söylemin büyük etkisi olmuştur. Daha açık bir biçimde ifade etmek gerekirse, Soğuk Savaş dönemi boyunca İtalya'yı yöneten önceki yozlaşmış siyasi elitlerin aksine, Berlusconi'nin doğrudan temsil ettiğini iddia ettiği İtalyan halkının güçlendirilmesi için İtalya'da ekonomik liberalizasyonun gerçekleştirilmesi, meritokrasinin kurulması ve devletin her alanında verimliliğin artırılmasına yönelik taahhütleri İtalyan seçmenleri ikna ederken popülist söylemi bağlamında İtalya'nın hem ülke hem de kültür olarak olumlu yönlerini vurgulamış ve iktidara gelmesi halinde pembe bir tablonun ortaya çıkacağı vaadinde bulunmuştur (Ruzza ve Balbo, 2013: 165).

Açıkça görüldüğü üzere, Forza Italia Partisi'nin takip ettiği popülist güzergaha dair tartışmamızın merkezinde Berlusconi bulunmaktadır, zira popülist yaklaşımın da gereği olarak liderlik oldukça ön plana çıkmıştır. Bunun üstüne Berlusconi'nin kişilik özellikleri de eklendiğinde, tartışmamızı popülist bir figür olarak Berlusconi'nin üzerine yoğunlaştırmamız gerekli görünmektedir. Berlusconi siyasi kariyerine başlarken, patlak vermiş olan yolsuzluk skandalları sonucu klasik anlamdaki siyasetçilere dair halkta yoğun bir güvensizlik ve hayal kırıklığının olması halini çok başarılı bir şekilde gözlemlemiş ve kendisini her fırsatta diğer liderlerden ayıştırmaya çalışmıştır. Böylelikle, seçmenin beklentilerine ancak kendisinin karşılık verebileceğini iddia ederek popülist söyleminin temellerini atmıştır. Yukarıda da değinildiği üzere, Berlusconi'nin kişiliği, davranış şekli ve genel olarak tarzı da kendisini diğer siyasi figürlerden fazlasıyla farklı bir pozisyona konumlandırmıştır. Berlusconi, gösterişli, benmerkezci, kendisi hakkında fikir birliğine

aç kişiliğiyle, ilgi odağı olmaktan, insanlara söylemek istediklerini söylemekten ve profesyonel politikacılardan farklı olarak kendi çıkarlarına hizmet etmek ve bencillik yapmak yerine kendisini sıradan İtalyanların ‘gerçek’ temsilcisi olarak sunmaktan açıkça keyif almıştır (Orsina, 2018: 157).

Berlusconi’nin hayat hikayesi, başarıları, mal varlığı ve yetenekleri de popülist liderlik profiline uygun bir şekilde İtalyan halkına lanse edilmiştir. Bu anlamda, Berlusconi’nin ülkenin tüm sorunlarına yönelik idari çözümler önerisine güvenilirlik kazandıran en önemli unsurlar onun olağanüstü girişimcilik biyografisi; ona partisi üzerinde tartışmasız kontrol sağlayan mal varlığı ve popülist söylemlerini kolaylıkla insanlara ulaştırmasını sağlayan medya imparatorluğu olmuştur. Bu anlamda, Forza Italia Partisi’nin tamamen Berlusconi’ye ait olması, kendisini partiye dair her şeyden sorumlu tutarken aynı zamanda İtalyan halkının da biricik muhatabı olmasını sağlamış ve bu durum Berlusconi’nin popülist liderlik profiline önemli katkılar sunmuştur. Berlusconi’nin varlıklı bir siyasi lider olarak siyaset sahnesine çıkmasının kendisine sağladığı bir başka avantaj ise, halkın nazarında herhangi bir şekilde rüşvet almayacağı veya kişisel çıkarları uğruna satın alınamayacağına dair oluşan kuvvetli inanç olmuştur. Eş deyişle, İtalyan vatandaşlarının gözünde, Berlusconi tamamıyla kendisini finanse eden ve tüm ekonomik gücünü ve bağlantılarını İtalya adına kullanmaktan çekinmeyen bir lider haline gelmiştir. Öte yandan, başarılı bir rantçı kapitalist olarak tanımlanmış olan Berlusconi markası, ironik bir şekilde, mülkiyeti ve medya çıkarları için özel muamele elde etmek amacıyla politikacılarla olan bağlantılarını kullanarak, tam da bu politikacılara karşı yaptığı popülist saldırı, onun popüler çekiciliği açısından çok önemli bir faktör olmuştur (Agnew ve Shin, 2017: 927). Bu anlamda, maddi mal varlığını siyasi fayda sağlamak adına harcamaktan sakınmayan Berlusconi çoğu zaman kendi finansal menfaatleri doğrultusunda hareket etse de etkili bir hatip olarak söz konusu eylemlerini İtalyan halkı adına gerçekleştirdiğini her fırsatta ikna edici bir şekilde duyurmuştur.

Kısa bir süre içinde ülke genelinde bir tür kültürel ikon haline gelmesi de Berlusconi'nin popülist tutumuna olumlu etkide bulunmuştur. Bu konuda belki de en çok üzerinde durulması gereken konu Berlusconi'nin ülkenin en önemli futbol kulüplerinden biri olan AC Milan'a sahip olmasıdır. İtalya'da en çok sevilen spor olan futbol kulüplerinden biri olan AC Milan'ın kazandığı uluslararası başarılar sayesinde Berlusconi, İtalyanların milli gururuna hitap etmiştir. Aynı zamanda sahibi olduğu medya imparatorluğuyla birlikte, halkın önemli bir kesiminin boş zamanını değerlendirme biçimini ve eğlence anlayışını önemli ölçüde belirlemiştir. Bu bağlamda, Berlusconi, partisinin adını bile bir futbol tezahüratından türeterek oluşturmuş ve adeta bir futbol kulübü başkanı gibi, ülkenin yönetiminde tek adam olma amacıyla hareket etmiştir.

Berlusconi İtalyan halkı nazarında oluşturduğu güçlü, aktif, girişimci ve iş bitirici lider profiline paralel bir şekilde kendi partisinin çatısı altında da kadir-i mutlak bir parti lideri portresi çizmiştir. Her ne kadar müstakbel veliahtlarının çoğu defalarca onu tahttan indirmeye çalışsa da Berlusconi medya imparatorluğu ve mali kaynakları sayesinde her zaman partisi üzerinde mutlak kontrolü elinde tutmayı ve sağcı koalisyonu kendi egemenliği altında tutmayı başarmıştır (Orsina, 2018: 170). Bu anlamda, Forza Italia tamamen Berlusconi özdeşleşen bir siyasi parti olarak hayatına devam etmiş ve Berlusconi'nin popülist söylemi dahilinde, parti içinde ne kadar tartışma, fikir ayrılığı veya kampaşma olursa olsun, son sözün sadece İtalyan halkı adına hareket eden lidere ait olduğu her fırsatta ortaya konmuştur. Bir başka deyişle, Forza Italia Partisi'nin benimsediği anti-politik popülizm tamamen lidere devredilmiş; lider de bunu kendi siyasi tarzının alametifarikası haline getirmiştir ancak ideolojik bir ilham kaynağı olmamıştır (Fieschi, 2019: 99). Bu bağlamda, Berlusconi Forza Italia'yı, siyaset karşıtı popülist söylemi kapsamında klasik anlamda ideolojik temeller üzerine oturan siyasi partilerden ayırtmış ve tamamen İtalyan halkının sorunlarının çözümüne kendisini adanmış dile getirmiştir. Bu süreçte, Berlusconi herhangi bir ideolojinin kısıtlayıcı çerçevesinden

arınmış olduğunu ve tam anlamıyla pragmatik bir şekilde fırsatları değerlendirerek ve ‘çok çalışarak’ İtalya’nın tüm problemlerinin üstesinden gelinebileceğini iddia etmiştir.

Bu noktada, altı çizilmesi gereken bir başka husus ise Berlusconi’nin lideri ve biricik temsilcisi olduğunu iddia ettiği İtalyan halkının bütün ihtiyaçlarını doğrudan anlama konusundaki olağanüstü yeteneği kendisine atfetmiş olması ve dolayısıyla halk adına ortaya koyduğu kendi ‘misyonlarını’ engelleyen resmi kurallara karşı hoşgörüsüzlük göstermesidir. Berlusconi sıradan insanların sağduyusuna ve İtalyanlarının çoğunluğunun ortak geleneklerine sürekli göndermeler yaparken, profesyonel politikacıların devamlı olarak müzakereyi ve uzlaşmayı dikkate alması aşırılığını kınamıştır. Sıradan insanların bakış açılarını küçümseyen siyasi entelektüellere ve sınıf mücadelesini kullanarak ülkeyi bölmeye çalışmakla suçladığı sendikacılara karşı şüpheyile yaklaşmıştır (Tarchi, 2015: 275). İtalya’nın bir dünya gücü haline gelmesi için atılması gereken adımlar söz konusu olduğunda oldukça aceleci davranmayı tercih eden Berlusconi, herhangi bir politik aracılık uygulamasının zaman ve kaynak kaybından ibaret olduğunu ifade etmiş ve bu durumun halk ile devlet arasında mesafe girmesine yol açtığını ileri sürmüştür. Bunun yerine, Berlusconi, halkın ihtiyaçlarına doğrudan cevap verebilen siyasi yapılanmanın yanında kendisinin de bireysel arzularına ve girişimci ruhuna mümkün olan maksimum hareket alanını tanıyan, yalın, müdahil olmayan ve minimal bir devlet modelini savunmuştur.

Bu bağlamda, politik aracılığı minimize etme yoluyla, Berlusconi güçlü liderlik makamının önemini ve gerekliliğini de vurgulamıştır. Temelde iyi olan halkın yozlaşmış siyasi elitler tarafından ihanete uğradığı inancı, Berlusconi’nin de şüphesiz paylaştığı, popülizmin temel özelliğidir ve bu anlamda Forza Italia lideri, eski ve yozlaşmış siyasi araçların, yeni ve halka daha sadık olanlarla değiştirilmesine işaret etmenin yanı sıra, bizzat siyasi aracılığın büyük ölçüde azaltılmasını da savunmuştur (Orsina, 2018: 172). Berlusconi, politik karar alma süreçlerinde aracılık uygulamalarının ortadan kaldırılması

yoluyla İtalya'nın sorunlarına basit, hızlı ve acısız çözümler bulunabileceği taahhüdünde bulunmuş ve bu kolaylıkla anlaşılabilir popülist söylem Forza Italia Partisi'nin seçimlerdeki başarısında anahtar bir rol oynamıştır. Bu anlamda, Berlusconi, popülist siyaset anlayışı kapsamında, yalnızca iki aktörün varlığını önemsemiştir: halk ve lider. Berlusconi temsil ettiğini iddia ettiği halkın sahip olmasını istediği ve bu doğrultuda siyasete atıldığı, nitelikleri (Batılılaşmış, varlıklı, tüketici, siyaset ile politikacıları küçümseyen ve girişimci ruhlu) bünyesinde barındırırken, itibarını yitirmiş siyaset mesleğini, ihtiyaç duyduğu için veya kariyer amacıyla değil, yalnızca 'halkı' adına yaptığını iddia etmiştir. Berlusconi'ye göre, liderin karizması, azmi ve cesareti ile halkın ihtiyaçları ve umutlarının bir araya gelmesiyle birlikte, tüm siyasi aracılık ve buna dayalı kurumsallık gereksiz hale gelecek ve İtalya'nın daha da ilerlemesinin önündeki engeller tamamen ortadan kaldırılacaktır.

Siyasi aracılığa ek olarak, Berlusconi'nin popülist söylem bağlamında şiddetle saldırdığı diğer unsur ise siyasi elitler olmuştur. Siyasete atılmadan yalnızca iki yıl önce patlak vermiş olan yolsuzluk skandalları sonucu ülkedeki birçok siyasi figürün itibarını kaybetmesinden ve Soğuk Savaş boyunca İtalya'yı yöneten siyasi partilerin tüm meşruiyetini yitirmesinden faydalanan Berlusconi söz konusu siyasi elitlerin halkı sömürmekten başka bir işlevlerinin olmadığını öne sürmüştür. Kendisini ise siyasetin dışında biri gibi lanse eden Berlusconi, yalnızca kendi menfaatleri doğrultusunda hareket edip halkı umursamayan siyasi elitlerin tersine, sadece halkın çıkarlarını, fikirlerini ve sağduyusunu temsil ettiğini iddia etmiştir. Bu noktada, tipik popülist ikili toplumsal yapılanmayı takip eden Berlusconi'ye göre bir tarafta tamamıyla iyi ve saf niteliklerle donatılmış, bütün erdemleri bünyesinde barındıran ve bununla beraber mağdur durumdaki halk, diğer tarafta ise halkın bütünüyle karşısında duran düşman figürü bulunmaktadır. Berlusconi, halkın en önemli düşmanının sol görüşlü siyasi elitler ve komünistler olduğunu ileri sürmüş ve söz konusu düşmanlarla kendi güçlü liderliği

aracılığıyla mücadele edilebileceğini iddia etmiştir. Bu bağlamda, halk tüm iyi ve saf özelliklere sahip olması bakımından idealize edilirken, düşmanlar (komünistler ve tüm solcular) ise tüm kötü nitelikler atfedilerek canavarlaştırılmıştır. Siyasi düşmanlarının tamamını kötüleyerek adeta insanlıktan çıkaran, genellikle ahlaki açıdan güvenilirmez, değerbilmez ve önyargılı olarak tanımlayan bu popülist söylem, aynı zamanda İtalyan toplumunu kutuplaştırma hedefi gütmüş ve bu yolla Berlusconi, seçmen ile kendisi arasında kurulan duygusal bağı kuvvetlendirmeyi amaçlamıştır (Orsina, 2018: 176).

Böylece, siyaseti kişiselleştirme stratejisini başarıyla uygulamaya sokan Berlusconi, kendisine İtalyan halkını tüm dış tehditlerden koruyan ve yeri geldiğinde söz konusu düşmanlara karşı halk adına savaşan bir kurtarıcı bir rolü biçmiştir. Bu bağlamda, Berlusconi için siyaset artık bir meslek değil, bir misyondur ve lider, mutlak otoriteye ihtiyaç duymakla birlikte, karşılığında ülkeye mutlak sevgi vaat eden bir tür mesihtir (Agnew ve Shin, 2017: 925). Bu anlamda, liderlik profiline bir tür kutsallık atfeden Berlusconi aynı zamanda, popülist yaklaşım kapsamında, her fırsatta İtalyan halkının sıradan bir ferdi olduğunu vurgulamıştır. Berlusconi'nin söz konusu 'sıradanlığı' ortaya koyduğu en önemli alan ise kullandığı dil ve genel olarak iletişim yöntemi olmuştur.

Berlusconi siyasi söylemlerinde oldukça gündelik bir dil kullanmıştır. Bu bağlamda, soyut ilkelere, büyük ideolojik çekiciliklere yer vermezken, kendisini en çok nefret ettiğini iddia ettiği profesyonel siyasi sınıftan uzaklaştırmak ve İtalyan seçmenlerle arasında doğrudan bir köprü kurmak amacıyla 'hayat okulu' türü bir siyasi dil tasarlamıştır (Fieschi, 2019: 96). Retorik olarak, sıradan bir İtalyan'ın içinden geçenleri, siyaset sahnesinde herhangi bir filtrelemeye uğratmadan ifade eden Berlusconi, rakiplerinin alaya aldığı ve çoğunlukla 'siyasi açıdan yanlış' olan şakaları sıklıkla kullandığı bir siyasi iletişimi tercih etmiştir. Dahası, Berlusconi'nin konuşmalarına yansıyan, tutarlı ya da karmaşık bir toplum vizyonu değil, argümanların basitleştirilmesine, çoğu zaman zor anlarda kendini gösteren iyimserlik arzusuna ve

dinleyicilerin zenginlik, refah ve mutluluk adına sahip oldukları hayalleri geliştirme istekliliğine dayanan bir iletişim tarzı olmuştur (Tarchi, 2015: 278).

Özetleyecek olursak Berlusconi'nin siyaset sahnesine çıktığı ilk günlerde beri etkili bir şekilde kullandığı stratejiler, popülist yaklaşımın bir dizi siyasi unsurunu (özellikle farklılaşmamış bir varlık olarak 'halk'a yapılan yüceltilmiş atıflar, temsili demokrasinin temel yönlerinin reddedilmesi, liberal demokrasinin geleneksel temsili mekanizmalarından daha etkili olarak karizmatik liderliğin vurgulanması, düşmanın kötülenmesi ve toplumdaki dikey elit-halk ayırımına odaklanılması gibi) bir araya getirerek cisimleşmiştir (Fella ve Ruzza, 2013: 51). Söz konusu popülist stratejiler, İtalyan halkının siyasi zihniyetiyle uyum sağladığı için uzunca bir süreliğine Forza Italia Partisi'ne seçim avantajı sağlasa da uzun vadede sürdürülemez olduğunu ülkenin içine düştüğü ekonomik kriz aracılığıyla göstermiştir. Berlusconi popülist iyimserliği çerçevesinde krizin ciddiyetini inkâr etmiş ancak kriz seçmenlerinin yaşam tarzlarını etkilemeye başladıkça, Berlusconi, İtalyanların gözünde yavaş yavaş elit bir grubun son derece ayrıcalıklı bir üyesi haline dönüşmüştür. Bu aşamada, Berlusconi'nin popülist politikaları giderek daha az kabul görmeye başlamış ve 2011'de seçmen desteğini de kaybetmesiyle birlikte, ülke yönetiminden tamamen uzaklaştırılmıştır.

3.2.2. Kuzey Ligi ve Popülizm

Yukarıda da değinildiği gibi Kuzey Ligi'nin kurulduğu ilk günlerden beri araçsallaştırdığı, benimsediği ve sıklıkla kullandığı iki temel söylem bulunmaktadır: bölgeselcilik ve popülizm. Bazı durumlarda bu iki siyasi yönelim birbirinden farklı mecralarda etkili olurken, çoğunlukla parti, bölgeselcilik ile popülizmin iç içe geçtiği bir pozisyonda yer almıştır. Bununla birlikte, tıpkı bölgeselcilik örneğindeki gibi, Kuzey Ligi'nin özümsemiş olduğu popülist anlayış da zamanla, özellikle de liderin karakteristik özelliklerine ve ideolojik yönelimine bağlı olarak, değişiklik yaşamıştır. Bu bağlamda, bu

bölümde Kuzey Ligi'nin popülizm ile kurduğu yakın ilişkiyi, partinin liderleri Bossi ve Salvini'nin dönemleri özelinde irdedeleyeceğiz. Böylece Kuzey Ligi'nin takip ettiği popülist yaklaşımın da nasıl bir dönüşüme uğradığını ortaya koymaya çalışacağız.

Bossi liderliğindeki Lombardiya Ligi'nden Kuzey Ligi'ne kadarki süreçte, iki siyasi oluşum da her zaman Kuzey İtalyanların, başka bir deyişle Kuzey İtalya 'halkının' talepleri, beklentileri, şikayetleri, düşünceleri ve duyguları temsil edilmiş ve bu nokta bölgede yaşayan ve aslında oldukça parçalı topluluklardan oluşan halk, popülist yaklaşım çerçevesinde homojen bir bütün olarak algılanmıştır. Öte yandan, halkın söz konusu haklarının siyasi elitler ve partiler, eş deyişle Güney İtalya'nın ihya olmasını önceliklendiren devlet mekanizmaları, tarafından çiğnenmekte olduğu iddia edilmiştir. Bu bağlamda, Kuzey Ligi, saf ve kurban olan halka karşı, yozlaşmış, bencil ve adaletsiz siyasi elitlerin konumlandığı popülist formülasyonu herhangi bir değişikliğe uğratmadan siyasi söylemine entegre etmiştir. Sömürgeci, adaletsiz, yolsuzluğa bulaşmış ve devletin karar alıcı mercilerinde yer alan siyasi elitlere karşı, masum, saf, mağdur ve haksızlığa uğramış Kuzey İtalya halkının menfaatlerini temsil etmek, korumak ve maksimize etmek için siyasi hayata atılan Kuzey Ligi doğası gereği popülist bir harekettir.

Kuzey Ligi'nin diğer popülist hareketlerden ayrıldığı nokta ise 'halk' ile yalnızca belirli bir bölgede yaşayan insanların kastedilmesi olmuştur. Bu nedenle, yukarıda da belirtildiği gibi Kuzey Ligi, popülizm ile bölgeselciliğin birlikte benimseyerek ideolojik özgünlüğünü ortaya koyarken ve diğer popülist hareketlerden önemli ölçüde ayrılmaktadır. Bu bağlamda, genel olarak partinin etno-bölgeselcilik, federalizm, ayrılıkçı milliyetçilik, yetki devri ve mali federalizm gibi zamanla değişime uğrayan tüm bölgeselci politikaları ve talepleri, Kuzey'in insanların daha özgür ve müreffeh bir hayat sürmelerini hedeflemesi nedeniyle Kuzey Ligi'nin takip ettiği popülist yaklaşım açısından ele alınmalıdır. Ek olarak, partinin zamanla sahiplendiği diğer söylemler arasında yer alan göç karşıtlığı, Avrupa şüphecilik, yabancı düşmanlığı ve küreselleşme

karşıtlığı da zamanla Kuzey Ligi'ni Avrupa'da giderek yaygınlaşmakta olan ve aşırı sağ ile dirsek temasında bulunan diğer popülist siyasi partilerle ortak bir zeminde buluşmasını sağlamıştır. Ayrıca, kuruluş sürecinden günümüze kadarki yaklaşık 35 yıllık zaman diliminde, Maroni'nin partinin başına geçtiği kısa geçiş dönemi hariç, güçlü, karizmatik, otoriter ve partiyi tam anlamıyla kontrol eden lider profili de Kuzey Ligi'ni popülist bir hareket olarak anmamızı sağlayan bir başka etmendir.

Kuzey Ligi'nin popülist karakteriyle ilgili genel bir giriş yaptıktan sonra Bossi liderliğine işlemiş olan popülist öğeleri ele almak yerinde olacaktır. Yukarıda da belirtildiği gibi, popülist söylemin olmazsa olmaz unsurlarından biri temsil edilen halkın homojen bir bütünlük içinde olmasıdır. Bir diğer önemli öge ise söz konusu bütünlüğün duygu ve düşüncelerinin karizmatik ve kuvvetli bir lider profili tarafından savunulmasıdır. Bu bağlamda, popülist lider ile halkı arasında birebir özdeşleşme olması gerekmektedir. Bir taraftan halk kendi kaygılarını, beklentilerini, umutlarını ve taleplerini liderin seslendirmesini beklerken, diğer taraftan lider kendisini sıradan bir vatandaş olarak lanse ederek halkın içinden gelen temsilci olduğu iddiasındadır. Bossi Kuzey Ligi'nin kurulduğu ilk günlerden beri, burada değindiğimiz halk – lider birlikteliğini Kuzey İtalya'nın çeşitli topluluklarıyla kurmaya gayret göstermiştir. Partisi hükümette yer aldığı zamanlarda bile yılın büyük bir kısmını Milano'da geçiren Bossi, sürekli olarak bölge halkıyla çeşitli etkinlikler aracılığıyla yakın temasta bulunmuş ve yoğun bir etkileşim içinde insanların şikayetlerini, taleplerini ve geri bildirimlerini almıştır. Böylece Bossi ile halk arasında dolayimsız bir bağ kurulabilmiş ve bir duygu-düşünce birliği oluşturulabilmiştir.

Öte yandan, Bossi giyim tarzı, söylemi, kullandığı kelime dağarcığı, hal ve tavırları ile düşünce biçimi olarak kendisini halktan ayırtırmama konusunda yoğun çaba sarf etmiş, hatta çoğu zaman ulusal düzeyde siyaset yapan bir politikacı gibi değil sıradan bir Kuzey İtalyan gibi davranmış ve konuşmuştur. Bu bağlamda, sağduyuya dayalı politik

söylem hem Bossi hem de Kuzey Ligi'nin önde gelenleri tarafından özenle kullanılmış ve bu durum partinin popülist yöneliminin temel kaynaklarından birini oluşturmuştur. Bossi, sağduyuyu baz alan söylem aracılığıyla, 'olanları olduğu gibi söyleyip' karmaşık sorunlara basit ve rahatlıkla anlaşılabilir çözümler sunmuş, böylelikle Kuzey Ligi temsilcilerinin verdiği mesajları, siyasi elitlerin ikiyezlülüğe, anlaşılmaazlığa ve sözde rasyonelliğe dayanan kamusal söylemlerinden ne denli farklılaştığını gözler önüne serebilmiştir. Dolayısıyla, Bossi'nin ve Kuzey Ligi'nin takip ettiğı popülist söylem, hiçbir zaman entelektüelleştirilmemiş ve herhangi bir Kuzey İtalyan'da karşılık bulabileceğı şekilde sadeleştirilerek ideolojik yüklerinden arındırılmıştır.

Diğer popülist liderlerin çoğuna benzer bir şekilde Bossi, Soğuk Savaş'ın sona erdiği ve Sovyetler Birliğı'nin yıkılmış olduğı günümüz dünyasında eski sağ-sol ayırımına dayanan ideolojik kutuplaşmanın artık hiçbir anlamının kalmadığını ve klasik anlamda belirli ideolojilere sırtını dayayan siyasi partilerin halkın hakiki sorunlarını ve beklentilerini idrak edemediğini dolayısıyla halkı gerçek anlamda temsil edemediğini öne sürmüştür. Bunun yerine oldukça pragmatist bir tutumla Bossi hem sağcı ilkeleri ve uygulamaları (göç karşıtlığı, güvenlik temelli politikalar) hem de sol siyasetin sorunsallarını (küreselleşme karşıtlığı, yerel toplulukların sosyo-ekonomik çıkarlarının global sermayeye karşı korunması) başarılı bir şekilde Kuzey Ligi'nin programlarına ve uygulamalarına entegre etmiştir. Bossi söz konusu 'post-ideolojik' söylemi dillendirirken, doğrudan ve dobra bir şekilde günlük dil kullanımına başvurmuş ve bu yolla hem dürüst, vicdanlı ve ahlaklı bir halk sözcüsü olduğunu iddia etmiş hem de siyasi elitlere saldırma fırsatı bulmuştur. Böylelikle Kuzey Ligi hitap ettiğı bölge halkını adaletsiz ve sömürgeci rejime karşı sivil itaatsizlik yaparak başkaldırmaya çağırmıştır.

Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi'nin popülist söyleminde merkezi konumda olan bir başka unsur ise içeriğı zaman zaman değışime uğrayan ama her daim varlığını sürdüren 'öteki/düşman' figürüdür. Bu bağlamda, 1990'lı yılların başından beri Kuzey

İtalya’da yaşayan insanların Roma yönetimi ile Güneylilere ve göçmenlere yönelik hissettikleri rahatsızlığı, öfkeyi ve korkuyu çok etkili bir şekilde kullanmış ve bölge halkının desteğini almak için söz konusu ‘düşmanlara’ karşı oldukça sert bir tutum sergilemiştir. Yukarıda tartışıldığı üzere, pejoratif bir biçimde tanımlanan ve Kuzey’i sürekli olarak tehdit etmekte olan öteki imajı üzerinden Kuzey Ligi, Kuzey İtalya’ya özgü bir kolektif kimlik inşa sürecine girişmiş ve Kuzeyli toplulukların kurulan ortak kimlik çerçevesi içinde homojen bir halk konumunda olduğunu ileri sürmüştür. Bu yolla, klasik anlamda popülist bir ikilik olan ‘bize karşı onlar’ zıtlığı ve mücadele alanı ortaya konmuştur. Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, popülist söylemi aracılığıyla devamlı bir şekilde onlar/ötekiler/düşmanlar olarak tanımlanan merkezi devleti, göçmenleri, Güney İtalyanları, küreselleşen sermaye odaklarını ve AB’nin uluslarüstü yönetimini hedef tahtası haline getirmiş ve söz konusu düşmanlara karşı Kuzey’in haklarını savunduğunu her fırsatta ifade ederek halkla kurulan özdeşliği sürdürmeye çalışmıştır.

Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi kimlikçi ve toplulukçu yaklaşımı sahiplenerek, birebir özdeşlik kurmaya çalıştığı halk ile kendisi arasındaki bağı her daim yeniden üretmek ve Kuzey halkının ortak bir kolektif kimliği paylaştığı için homojen yapıda olduğunu öne sürmek adına kitle örgütlenmesine ve taban teşkilatına büyük önem vermiştir. Böylelikle, partinin üyeleri ve aktivistleriyle yüz yüze etkileşimi devamlı kılarak, Kuzey Ligi’nin gerçek sahiplerinin halkın kendisi olduğu vurgulanmıştır. Bu yolla, Bossi, Kuzey İtalya ile Roma yönetimi arasındaki duygusal ve düşünsel kopukluğun üzerine giderek, bölge halkını Kuzey Ligi’nin programları ve prensipleri dahilinde seferber etmeye çalışmıştır. Popülist bakış açısı dahilinde ‘halkın partisi’ olma iddiasıyla yola çıkan Kuzey Ligi her fırsatta İtalyan siyasi sistemini tahakkümü altına alan ve halkla bağlarının tamamıyla koptuğu savunulan ana akım partilere karşı çıkmış ve Kuzey İtalya çerçevesinde bir kitle partisi (*catch all party*) haline gelmek için adımlar atılmıştır. Bu bağlamda, bölgedeki çeşitli toplumsal kesimlere (küçük-orta ölçekli

işletmeciler, serbest girişimciler, işçiler, zanaatkarlar, emekliler vb.) hitap eden Kuzey Ligi, bölgedeki Hristiyan Demokratlar'ın hegemonyasına son vererek Kuzey İtalya'nın en güçlü siyasi aktörü olmaya çalışmıştır. Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, popülist elitizm karşıtlığıyla Kuzey bölgeselciliğini birlikte araçsallaştırarak, Kuzey İtalya'da güvenliğin, huzurun ve refahın yeniden sağlanabilmesi için bölgenin kaderinin yalnızca bölge halkı tarafından tayin edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Böylece, nativist (yerlici) söylemler yoluyla Kuzey'in özerkliği savunulmuş, meşruiyetin kaybetmiş siyasi elitlerin hükümranlığında olan merkez yönetimin uygulamalarının Kuzey İtalya'nın aleyhinde olduğu için bölgenin, 'sözde ulusal birliği' terk etme zamanının geldiğı öne sürülmüştür.

Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi'nin siyasi söyleminin popülist yaklaşım çerçevesinde düşünülebilecek bir başka kritik bileşeni ise bölge halkının ekonomik kaygılarından hareketle geliştirilen rejim karşıtlığıdır. Kuzey Ligi, destekçileri arasındaki en güçlü grup olan küçük-orta ölçekli işletme sahipleriyle girişimcilerin ekonomik menfaatlerini ve genel olarak da bölgenin iktisadi kalkınmasını tehlikeye atan İtalyan refah devleti modelini şiddetle eleştirmiştir. Bossi'ye göre, Kuzey'den elde ettiğı vergi gelirleriyle Güney'e sübvansiyon sağlayan Roma yönetimine ek olarak yerel üretimi zora sokacak şekilde ithal ürünlerin İtalyan piyasasına girmesine neden olan ve neo-liberal ilkelere dayanan küresel kapitalizm reddedilmelidir. Bunun yerine yerli üretime odaklanan bir tür popülist üçüncü yol takip edilmeli ve böylelikle serbest piyasa ekonomisini temel alan bölgesel özgürlükçü yaklaşım Kuzey'de tesis edilmelidir (Spektorowski, 2003: 63). Böylece, popülist bakış açısı çerçevesinde, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, merkezi yönetimin vergilendirme politikasını, rekabete zarar veren ve tekelciliğı körükleyen devlet girişimlerini, Kuzey ekonomisini zora sokan ithalat uygulamalarını ve daha genel düzeyde Avrupa'nın ekonomik yapılanmasını tehdit eden Amerikan tipi kapitalizmi sert bir şekilde eleştirirken, devletin ekonomiye daha az müdahale ettiğı, daha az vergi alındığı, serbest piyasa modelinin gerçek anlamda devreye

sokulduğu ve yerel üreticilerin çıkarlarının çok-uluslu şirketlere ve küresel sermayeye karşı korunduğu bir ekonomik modeli önermiştir. (Zaslove, 2011: 131-134).

Salvini'nin Kuzey Ligi'nin başına geçmesiyle birlikte, partinin yukarıda değindiğimiz popülist söylemi tamamıyla terk edilmeyip bazı temel öğeler muhafaza edilse de belirli konularda Kuzey Ligi popülizminin önemli ölçüde dönüşüme uğradığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Bu anlamda, Bossi dönemine göre partide yaşanan en büyük değişim, Kuzey Ligi'nin kuruluş sürecinin ve yaklaşık 20 yıllık siyasi serüveninin odak noktası olan bölgeselciliğin, Salvini liderliğinde terk edilmesi, bunun yerine ise ülkenin tümüne hitap etmeye başlayan partinin siyasi söyleminin İtalyan milliyetçiliği ile tahkim edilmesi olmuştur. Bu köklü değişimin doğal bir sonucu olarak, Bossi döneminde Kuzey Ligi'nin bölgeselcilikle harmanlanmış olan popülist yaklaşımı, Salvini ile zaman zaman aşırı sağa kaymış, sıklıkla milliyetçi ve nativist söylemlerle iç içe geçmiştir. Kuzey Ligi'nin yeni siyasi sloganı olan 'Önce İtalyanlar', İtalyan ulusal kimliğine ilişkin, yerel topluluklar arasındaki iç farklılıkları bile göz ardı edecek kadar ileri giden birleşik bir bakış açısına işaret etmiştir (Molle, 2019: 155). Bu noktada, Salvini liderliği ile birlikte artık tüm İtalyan milletine denk düşen 'halk' kategorisinin karşısında konumlandırılmış olan düşman figürü de revizyona uğramıştır. Partinin büyük oranda yabancı düşmanlığına dayanan öteki formülasyonuna göre İtalyanların ulusal kimliğinin en önemli düşmanları yabancı göçmenler ve özellikle Müslümanlardır. Bu bağlamda, Avrupa'da giderek güçlenen diğer aşırı sağcı popülist siyasi aktörler gibi Salvini yönetimindeki Kuzey Ligi de İslamofobi ile pekiştirdiği göç karşıtlığı anlatısını sunarken, göçü savaş zamanı sloganlarıyla, daha açıkça ifade etmek gerekirse işgal, fetih, savaş, yok oluş ve etnik ikame gibi kavramlarla, ilişkilendirme yoluna gitmiş ve göçle yeteri kadar mücadele etmeyen Avrupa Birliği'ni ise korkaklık ve hainlik ile suçlamıştır (Molle, 2019: 155).

Böylelikle, Salvini liderliğindeki Kuzey Ligi, kendisini Avrupalı diğer popülist radikal sağ partilere yakınlaştıran yabancı düşmanı, göçmen karşıtı ve İslamofobik

tutumuyla giderek daha sağcı hale gelmiştir (Öner, 2020: 18). Bu ideolojik yakınlaşma aynı zamanda kurumsal düzeyde de kendini göstermiş ve Salvini liderliğindeki Kuzey Ligi Avrupa’da günbegün kuvvetlenen egemenlikçiler kulübüne katılarak kısa sürede bu grubun en etkili üyelerinden biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, Kuzey Ligi 2017 yılında Avrupa Parlamentosu’nda yer alan ‘Ulusların ve zgrlğn Avrupası’ adlı aşırı sağcı popülist gruba dahil olmuş, böylelikle parti, sağcı ve milliyetç Avrupa karşıtlığını halihazırda mevcut olan popülizmini güçlendirmenin bir yoluna dönüştürürken; yozlaşmış siyasi elitler üzerindeki vurgusunu İtalyan siyasi sınıfı yerine ulus ötesi elitlere kaydırmış ve kendisini Avrupa düzeyinde yeniden konumlandırırmıştır (Passarelli ve Tuorto, 2022: 404-405). Bu şartlar altında, Kuzey Ligi kuruluşundan beri sıklıkla kullandığı ‘bize karşı onlar’ anlatısı da dönüşüme uğrayarak iç düşmanların (Roma yönetimi, yolsuzluğa bulaşmış siyasi elitler, Güney İtalyanlar) yerini dış düşmanlar (Avrupa Birliği ve Brüksel’deki yozlaşmış AB bürokratları) almıştır. Söz konusu yeni düşmanlar ise sadece Kuzey İtalya’yı değil ülkenin tamamını ekonomik krize sokmuş, İtalyan ekonomisinin büyümesini kemer sıkma politikalarıyla engellemiş ve kontrolsüz göçe göz yumarak hem İtalyan ulusal kimliğini hem de ülke­deki kamu düzenini tehlikeye atmıştır (Albertazzi, Giovannini ve Seddone, 2018: 662). Bu anlamda, Avrupa şüphecilik Kuzey Ligi’nin popülist söylemine eşlik eden bir diğer temel anlatı haline gelmiştir.

3.2.3. Beş Yıldız Hareketi ve Popülizm

Beş Yıldız Hareketi’nin ortaya çıktığı tarihsel bağlamı incelerken dile getirdiğimiz üzere, hareketin meydana gelip hızlıca geliştiği ve oy oranlarını yükseltip kısa bir süre içinde ülkenin en çok oy alan siyasi partisine dönüştüğü dönem, İtalya’yı neredeyse yirmi yıldır yöneten ve İkinci Cumhuriyeti büyük ölçüde karakterize eden sağcı koalisyon hükümetlerini oluşturan Forza İtalya ile Kuzey Ligi partilerinin çeşitli yolsuzluk davaları nedeniyle zor durumda olduğu ve giderek gç kaybettiği bir zaman

dilimi olmuştur. Halk ise ülke siyasetinin geldiği nokta ve 1990'lı yılların ilk yarısındaki sorunların yeniden açığa çıkmasıyla birlikte büyük bir hayal kırıklığı yaşamakta ve siyasi partilere olan inancını kaybetme noktasına gelmektedir. Bu bağlamda aktif siyaset sahnesine çıkan Grillo, bahse konu olan konjonktürü çok iyi değerlendirmiş ve internet teknolojisinin de yardımıyla halkın kaygılarına, taleplerine, şikayetlerine, öfkesine ve beklentilerine tercüman olup, halkın sesini duyulur hale getirmeye çalışmış, bunu yaparken de halkın dilini kullanmayı ve halkın çıkarlarına öncelik vermeyi tercih etmiştir. Hareketin oluşum aşamasında atılan her adımda büyük ölçüde İtalyan vatandaşlarının kaygıları, umutları ve istekleri ön planda olmuştur. Bu anlamda, Beş Yıldız Hareketi'nin doğası gereği popülist bir siyasi girişim olarak doğduğu söylenebilir. Grillo'nun popülizminin kökenleri onun bir komedyen olarak ünü, sokak protestoları, V-günleri ve interneti, daha doğrusu bloğu, aracılığıyla kullanması olmuştur (Verbeek ve Zaslove, 2016: 310). Halkın siyaset karşıtı hisleri, Grillo'nun popülist söylemlerinde önemli ölçüde karşılık bulmuştur. Ek olarak, hareketin hem sol hem de sağ siyasete mesafeli bir program sunması, İtalyanların gözünde Beş Yıldız Hareketi'nin diğer siyasi partilerden ayrı bir pozisyona konumlanmasını sağlayarak siyasi başarıyı da beraberinde getirmiştir.

Öte yandan, hareketin ideolojik yönelimi konusundaki muğlaklığa benzer bir şekilde Beş Yıldız Hareketi'nin popülist anlayışı hakkında da birçok farklı fikir ortaya atılmıştır. Örneğin bazı analistler (Bickerton ve Accetti, 2018) hareketi, ağırlıklı internet kullanımı nedeniyle 'ağ-popülisti' veya 'tekno-popülist' olarak nitelerken; diğer uzmanlar (Mosca ve Tronconi, 2019) Beş Yıldız Hareketi'ni çeşitli ideolojik argümanları, bazı durumlarda birbiriyle çelişkili olsa da kullanması nedeniyle 'eklektik popülist' olarak tanımlamıştır; ayrıca post-materyalist öğelerin hareketin söylemi ve siyasi girişimlerindeki merkezi öneminden ötürü Beş Yıldız Hareketi 'değer popülisti' olarak tanımlanırken (Zulianello, 2020); söz konusu unsurların çeşitliliği ve farklı ideolojilere temas ediyor olması Beş Yıldız Hareketi'nin bazı yazarlarca (Pirro, 2018) 'çok-değerli

popülist' olarak tasvir edilmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, hareketin takip ettiği popülist yaklaşım hangi şekilde ifade edilirse edilsin, Beş Yıldız Hareketi'nin kurucu siyasi söyleminde ve programında en kritik rolü oynayan popülist ontoloji temelde ahlaki açıdan 'saf halk'ın aksine, işlevsel olarak ahlaki açıdan 'yozlaşmış seçkinler'in konumlandığı bir toplum modelini öngörmüştür. Bu bağlamda, halk merkezli bir retorik benimseyen hareket aynı zamanda anti-elitist bir tutum sergilemiştir.

Dolayısıyla, Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi tavrı ve söylemini incelerken popülist bakış açısının çeşitli unsurlarına rastlanıldığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Yukarıda da değinilen elit gruplarının ve yönetici sınıfın (popülist jargona göre 'halkın düşmanları'nın) açıktan eleştirisi ve halka yönelik geniş çaplı çağrının yanı sıra karizmatik ve güçlü lider profilinin merkezi rolü; lider ve halkı arasında kurulan doğrudan ilişki; 'anti-politik' bir dil ve iletişim tarzının tercih edilmesi; iletişim ve dil biçimlerinin sansürsüz ve doğrudan kullanımı; siyasetin kişiselleştirilmesi eğilimi ve politik sorunların aşırı basitleştirilmesi Beş Yıldız Hareketi'nin popülizmini tanımlayan boyutlardan bazılarıdır (Diamanti, 2014: 13). Burada listelenen tüm öğelerin dışında, Beş Yıldız Hareketi'nin popülizminin en tanımlayıcı faktörü, hareketin müesses nizama dair şiddetli muhalefeti olmuştur. Bu noktada, Beş Yıldız Hareketi'nin eleştirdiği siyasi düzenin özelliklerini sıralamak yerinde olacaktır. Söz konusu düzen öncelikle yozlaşmış, kavgacı, çıkarıcı ve nihayetinde ülkenin sorunlarına çözüm üretmekten uzak bir doğaya sahiptir; ayrıca bu düzen ilk olarak, politikacılarla özdeşleştirilmekte, ancak çoğu zaman ekonomik güce hâkim olanları (büyük iş dünyası liderleri, bankacılar, çok-uluslu şirketlerin yöneticileri), bilgiyi kontrol edenleri, sendikacıları, entelektüelleri, lobicilik yapan kişileri, teknokratları ve üst düzey bürokratları da içermektedir (Tronconi, 2016a: 18). Dahası, ulusal basın ve diğer medya kuruluşları da halkı yanılgıya düşürüp manipüle etmek ve belirli siyasi kesimlerin propagandasını yapmak kaydıyla bahse konu olan müesses nizamın bir unsuru haline gelmiştir.

Bu siyasi düzen Birinci Cumhuriyet'ten İkinci Cumhuriyet'e geçiş sürecinde de büyük ölçüde varlığını korumuş ve 1990'lar başında olduğu gibi halk ile siyasi partiler ve politikacılar arasındaki gerilim ve mesafe yeniden ortaya çıkmıştır. Bu durum, Grillo'nun siyasi görüşlerini oldukça etkilemiş ve temsili demokrasiye yönelik güvensizliğini ve muhalefetini artırmıştır. Temsili demokratik sistem ile halkın karşısında olan statüko özdeşleştirilmiş ve vatandaşların doğrudan siyasi süreçlere dahil olabileceği katılımcı demokrasinin radikal bir şekilde tesis edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Müesses nizamın bir başka kritik bileşeni ise ideolojik yönelimlerinden bağımsız olarak tüm siyasi partilerdir. Bu nedenle hem Grillo hem de hareketin önde gelen figürleri en başından beri Beş Yıldız Hareketi'nin bir siyasi parti olmadığına üstünde durmuşlardır. Hareketin popülist görüşlerine göre ister sağcı ister solcu olsun, hiçbir siyasi parti temsil ettiği seçmenlerinin haklarını savunmamakta ve taleplerini göz ardı etmektedir, aksine profesyonel olarak siyasete yaklaşan parti çevreleri kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Dolayısıyla Beş Yıldız Hareketi parlamentoya girdiği andan itibaren milletvekillerinin çeşitli imtiyazlarının ortadan kaldırılması, referandumların kullanımının sıklaşmasıyla halkın karar alma mekanizmalarına daha fazla dahil olması ve parlamentodaki tüm çalışmaların vatandaşların bilgisine sunulması gibi öneriler yardımıyla siyasi partiler vb. politik aracı kurumların etkinliğinin azaltılmasını hedeflemiştir.

Hareketin politik teklifleri, girişimleri, programı ve icraatları ile siyasete, partilere ve politikacılara tahammülü kalmamış olan İtalyan vatandaşlarının istekleri ve öncelikleri arasında önemli ölçüde bir uyuma görülmüştür. 2013 Genel seçimlerinde en çok oyu alan tekil siyasi oluşum olmasına rağmen Beş Yıldız Hareketi'nin herhangi bir koalisyona katılmamış olması da hareketin düzen karşıtı popülist yaklaşımının bir ürünüdür, zira mevcut statüko bağlamında halkın sorunlarının çözilemeyeceği düşünülmüştür. Bu noktadan hareketle, Mayıs 2014'te Grillo, geçmişte siyasi partiler için öngördüğü tespiti

tüm İtalyan siyaseti için de kullanıp cumhuriyetin öldüğünü duyurmuş; cumhuriyetin ölümü sonrası yurttaşların temsilcisz kaldığını vurgulamış ve parlamento ile tüm siyasi kurumlarının yozlaşmış politikacılardan arındırılması gerektiğini savunmuştur (Keskin, 2017: 503). Grillo siyasetin sadeleştirilmesi gerektiğinin altını çizirken, siyasetçilerin profesyonellik eksikliği ve deneyimsizliği birer değer olarak algılanmış ve bu durumun söz konusu kişilerin iktidar odaklarının dışında olduğunu garanti ettiği varsayılmıştır (Bordignon ve Ceccarini, 2013: 435).

Öte yandan, Beş Yıldız Hareketi'nin 'otantik' ve 'egemen' halk anlayışı da hareketin popülist duruşunun olmazsa olmaz bir başka unsurudur. Yukarıda da defaatle dile getirildiği gibi, Beş Yıldız Hareketi, İtalyan halkını ve 'sağduyulu' genel iradesini söyleminin ve siyasi girişimlerinin merkezine oturtmuştur. Bir başka deyişle, Grillo ve Beş Yıldız Hareketi, yozlaşmış, etkisiz ve ahlaksız elitlerin yolsuzluğa eğilimli davranışlarına nazaran sıradan vatandaşların erdemli ve basiretli eylemlerini ön plana çıkarma amacıyla olmuştur. Bu bağlamda hareket, popülist tutumu aracılığıyla girişmiş olduğu halk övgüsü ile birlikte giderek bir tür kitle partisine dönüşme yoluna girmiştir.

Bu noktada, vurgulanması gereken bir diğer husus ise, Beş Yıldız Hareketi'nin İtalyan halkını ve genel iradesini el üstünde tutma eğiliminin, hareketin İtalyan milliyetçiliğini savunduğu anlamına gelmiyor olmasıdır. Her ne kadar, aşağıdaki bölümde de ele alınacağı üzere, Avrupa Birliği'nin İtalya üzerindeki yaptırımları veya dikte edilen belirli politikaları söz konusu olduğunda İtalyan ulusal çıkarlarının hareket tarafından gözetildiği açıkça görülse de bu durum hareketin milliyetçi olduğu varsayımını doğrulamamaktadır. Bunun yerine Beş Yıldız Hareketi bazı durumlarda nativist bir tavır takınarak İtalyan vatandaşlarının hem Avrupa Birliği'ne hem de ülkenin siyasi çevrelerine karşı haklarını ve çıkarlarını korumayı hedeflemiştir. Ek olarak, iktisadi anlamda yerel üretimin artırılması ve ithalat yerine yerli ürünlerin kullanılması fikri hareketin sıklıkla önerilerinde yer almaktadır. Bu anlamda, Beş Yıldız Hareketi, popülist

tutum aracılığıyla İtalya’da İtalyanlar tarafından üretilen İtalyan markalı malların İtalyanlar için en iyi tercih olduğunu vurgulamıştır.

Popülizm bağlamında siyasi söylemini basitleştirmeyi amaçlayan Beş Yıldız Hareketi, özellikle Grillo’nun retoriği söz konusu olduğunda, politik meseleleri sınırları kesin çizgilerle belirlenmiş tezatlıklar üzerinde okumayı amaçlamıştır. Bahsi geçen tezatlıkların en önemlisi ise İtalyan halkı ile Grillo’nun terminolojisinde ‘kast’ olarak ifade edilen, elit grupları arasındadır. Bu söylem biçimi, popülist retoriğin tipik bir örneği olan, açıkça anti-elitist bir yaklaşımdır; siyasi meşruiyetin kaynağı olarak halkın erdemlerine gönderme yaparken, ‘biz’ ile ‘onlar’ arasına net bir çizgi çekmektedir (Bordignon ve Ceccarini, 2013: 435). Ayrıca, halkın basiretine hitap ederek ve siyasi karmaşıklığın üstesinden gelen Grillo’nun-fizibiliteden bağımsız olarak-son derece basit ve iletilebilir çözümler önermesi, söz konusu fikirlerin sosyal medyada kolaylıkla yayılmasını sağlamış ve aynı zamanda hareketin popülist lider profilinin sağduyuya ve açık sözlülüğe dayanan imajına da katkıda bulunmuştur (Fieschi, 2019: 107). Ayrıca, hareketin mesajlarının olabildiğince geniş kitlelere ulaşması ve ideolojik yöneliminden bağımsız olarak İtalyan halkının birçok kesimine hitap edebilmesi için söylemin basit, net ve anlaşılabilir olması gerekmiştir ve söz konusu sadeliği yansıtabilmek için türlü zıtlıklar Beş Yıldız Hareketi’nin en çok başvurduğu araçlar olmuştur. Bu bağlamda, hareketin popülist söyleminin temelinde ahlaklı-yozlaşmış, hakikat-yalan, yaşam-ölüm, genç-yaşlı ve büyük-küçük gibi ara kategorileri olmayan tezatlıklar yer almıştır.

Beş Yıldız Hareketi’nin popülizmi ile ilgili tartışmamızı sonlandırmadan önce, hareketi Batı Avrupa’da etkili olan diğer popülist siyasi oluşumlarla karşılaştırmak faydalı olacaktır. İlk bakışta, Avrupa’nın birçok gelişmiş ülkesinde geleneksel ve anaakımlaşmış siyasi partilerden meydana gelen politik sistemlerin halkın taleplerine cevap vermede karşılaştığı zorluklar sonucunda ortaya çıkan ve kısa süre içinde gelişen popülist partiler arasında sayılabilecek olan Beş Yıldız Hareketi, her ne kadar popülist

karakteristikler sergilese de aslında bu siyasi partilerden önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Beş Yıldız Hareketi'ni diğer popülist partilerden ayıran faktörlerin başında ideolojik faktör gelmektedir. En başarılı popülist partilerin çoğunluğunun, ister neo-liberal ister milliyetçi olsun, açık bir şekilde aşırı sağcı eğilim sergilediğine pek şüphe yok iken; Beş Yıldız Hareketi'nin söyleminde, programlarında ve siyasi eylemlerinde görece daha ılımlı bir sağ popülizmin izleri sürülmektedir. İkinci olarak ise temsili siyasetin zincirlerini kırmak, vatandaşlar arasında fikir alışverişi ile demokratik tartışmaya ve nihayetinde büyük ölçekli doğrudan demokrasinin gerçekleştirilmesine yol açmak için bir araç olarak İnternetin erdemlerine yönelik olarak hareketin geliştirmiş olduğu körü körüne inanç, Beş Yıldız Hareketi'ni diğer popülist oluşumlardan ayırmaktadır (Tronconi, 2016a: 20). Ayrıca, hareketin ideolojik yöneliminin müphemliği ve belirli şartlar altında ideolojik yelpazenin çeşitli kesimlerine, bazı durumlarda tutarsız da olsa, hitap etmesi Beş Yıldız Hareketi'nin bir başka ayırıştırıcı özelliğidir. Hareket, siyasetin standart analitik çerçevelerini reddetmekte; kendisini sıklıkla sol-sağ siyasi ayrımının 'dışında', 'ötesinde' veya 'üstünde' olarak tanımlamakta ve genellikle sağ ve sol geleneklerin zıtlıklarını rafa kaldırarak kendi içinde birleştirmeye çalışmaktadır (Ceccarini ve Bordignon, 2016: 131).

Bununla birlikte, Beş Yıldız Hareketi ile diğer popülist partiler arasında bazı paralellikler de bulunmaktadır. Örneğin ideolojik yönelimlerinden bağımsız olarak neredeyse tüm popülist partiler, tıpkı Beş Yıldız Hareketi gibi, düzen karşıtı söylemler kullanmakta, Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği'ne karşı muhalif tutum sergilemekte; temsili demokrasinin ulusal düzeyde ve Avrupa düzeyinde mevcut işleyişini protesto etmektedir (Mosca, 2014: 48). Ek olarak, Beş Yıldız Hareketi, SYRIZA, PP (*Piraten Partei*) ve Podemos gibi görece sol yönelimli popülist partiler gibi vatandaşların siyasi süreçlere doğrudan katılımı çağrısında bulunurken, temsili demokrasinin doğrudan demokratik uygulamaların "enjekte edilmesi" yoluyla geliştirilebileceğini (ve hatta üstesinden gelinebileceğini) iddia etmektedir (Mosca, 2014: 48). Öte yandan, İtalya'da

2014'te düzenlenen AP seçimlerinden sonra Avrupa Parlamentosu'na giren Beş Yıldız Hareketi temsilcileri ilginç bir şekilde sağıcı UKIP (*United Kingdom Independence Party*) ile ortaklık kurmuştur ve bu noktada hareketin uygun koşullar altında çeşitli ideolojik uçlarda yer alan siyasi partilerle ittifaka girebileceğini ve söylemi ile siyasi eylemlerini de bu yönde yeniden tanımlayabileceğini görmekteyiz.

Son olarak, Beş Yıldız Hareketi ile çalışmamızın odaklandığı diğer İtalyan siyasi parti olan Kuzey Ligi'ni kıyaslarsak, ilk olarak iki partinin de popülist söylemlerini toplumun saf ve sağduyulu halk ile yozlaşmış ve ahlaksız elit gruplar arasındaki ayrıma dayanan düzene yönelik muhalefete dayandırdıkları söylenebilir. Bu bağlamda iki parti de siyasetin halkın genel iradesi doğrultusunda restore edilmesini hedeflerken mücadele edilmesi gereken halkın düşmanlarının (politikacılar, küresel kapitalist oligarşiler, Avrupa Birliği vb.) ulusal ve uluslararası düzeyde ortak hareket ettiğini vurgulamıştır.

Her iki parti de AB'yi küreselleşmenin Truva atı olarak görmekte, Brüksel'in dikte ettiği kemer sıkma önlemlerine ve serbest ticaret anlaşmalarına ve açık sınırların birçok yönüne karşı çıkmakta; toplumsal eşitsizliğin arttırılmasını eleştirmekte ve seçmenlerin, demokratik temsil krizinin bir belirtisi olan siyasi yetkisizlik duygularını harekete geçirmektedir (Galbo, 2020: 53). Bununla birlikte, özellikle Salvini yönetiminde, sonraları ismi Lig Partisi olarak değiştirilecek olan, Kuzey Ligi İtalyan milliyetçiliğinin tutkulu bir savunucusu haline gelerek yabancı düşmanlığına dayanan dışlayıcı bir siyaset izlemeyi tercih etmiş ve bu anlamda özgürlükçü sol unsurlar barındıran ve hiçbir zaman milliyetçiliği benimsememiş olan Beş Yıldız Hareketi'nden önemli ölçüde ayrılmıştır. Özellikle 2013 genel seçimleriyle birlikte seçmenlerinin ana-akımlaşmasını gördüğümüz Beş Yıldız Hareketi zamanla sağıcı İtalyanlara da hitap eden söylemler geliştirmiş ve bir tür popülist kitle partisi haline gelmeyi amaçlamıştır. Bu anlamda, göçmen karşıtlığı, kültürel yabancı düşmanlığı, Avrupa şüphecilik ve nativist yaklaşım gibi siyasi eğilimleri sahiplenmesi itibariyle Beş Yıldız Hareketi zaman içinde giderek popülist spektrumun

sağ kanadında yer almaya başlamış ve İtalyan sağ popülizm ailesinin etkili ve güçlü bir üyesi haline gelmiştir.

3.3. İtalyan Sağ Popülizmi ve Avrupa şüphecilik

3.3.1. Forza Italia ve Avrupa şüphecilik

20. Yüzyılın ortalarından, bir başka deyişle Avrupa entegrasyon sürecinin başlangıcından 1990'lı yılların başına kadar, İtalya kıtanın hem ekonomik hem de siyasi anlamda gerçekleşen neredeyse tüm iş birliği girişimlerini desteklemiş ve Avrupa Topluluklarına desteğini ve sadakatini her daim sunmuştur. Söz konusu Avrupa yanlısı tavrın, Soğuk Savaş boyunca defalarca ülkeyi yönetme yetkisini elinde bulunduran Hristiyan Demokratlar'da olduğu kadar, İtalyan kamuoyunda ve İtalyan halkında da gözlemlendiği rahatlıkla ifade edilebilir. Bu bağlamda, genel olarak olumlu şekilde betimlenen Avrupa kimliği, İtalya'da sorgulanmamış ve ulusal kimlikle bir arada varlığını sürdüren Avrupa kimliğinin ülkede yaygınlıkla kabul görmesi, dramatik faşizm deneyiminin ardından, ülkenin içine girdiği modernleşme arayışının, Avrupa kimliği aracılığıyla kolaylaşacağına dair inancın bir sonucu olmuştur (Quaglia, 2011: 33). Bu süreç boyunca, İtalya'nın ulusal çıkarları ile Avrupa Topluluklarının menfaatleri bir arada ele alınmış ve İtalyan hükümetleri Avrupa entegrasyon sürecinin çeşitli derinleşme ve genişleme dalgalarına yoğun bir biçimde destek vermeyi sürdürmüştür.

Öte yandan, Maastricht Antlaşması sonrasında, Avrupa Birliği kurulurken, entegrasyon süreci ise hiç olmadığı kadar siyasi ve ekonomik anlamda derinleşme evresine girmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin uluslararası yönetiminin yetki alanı genişlerken, Birliğin üyesi olan devletlerden özellikle idari ve mali açıdan beklentileri artmaya başlamıştır. Sonuç olarak, her ne kadar İtalya Avrupa entegrasyonunu desteklemeye devam etse de Avrupa Birliği'nin söz konusu kriterlerini karşılamakta ciddi manada zorlanmaya başlamıştır. İtalya'nın iktidarın konsolide olması bakımından zayıf

olan devlet yapısı ile makroekonomik politikanın yürütülmesindeki aksaklıklar (özellikle maliye politikası, para politikası ve gelirler politikası arasındaki koordinasyon eksikliği) Avrupa Birliği ile ilişkiler üzerinde olumsuz etkiler yaratırken, İtalya hem kendi politika tercihlerini Brüksel'e kabul ettirme konusunda zorlanmış, hem de yurt içinde giderek karmaşıklaşan Avrupa Birliği mevzuatını uygulamada ciddi sorunlar yaşamıştır (Quaglia, 2011: 32).

Böylelikle, İtalyan siyasi literatüründe 'Avrupa Kısıtlaması' (*European Constraint*) - bazı durumlarda ise 'Dış Kısıtlama' - olarak adlandırılan bir anlatı yer bulmaya başlamıştır. Bu anlamda, kendisini yönetmekte zorlanan ve sorumsuz adımlar atmaya oldukça eğilimli olan Roma yönetiminin, Avrupa Birliği tarafından uygulanan bir tür dışsal disipline etme uygulaması aracılığıyla, özellikle kamu bütçesi konusunda olmak üzere, çeşitli politika alanlarında daha sağlıklı, sorumlu, öngörülebilir ve hesap verebilir bir anlayışı takip etmeye başlanması hedeflenmiştir. Bu yolla, İtalya'nın Birlik mevzuatıyla uyuşmayan çeşitli 'geri kalmışlıkları' ortadan kaldırılırken, ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal anlamda 'Avrupalılaşması' amaçlanmış, böylece İtalya'nın parasal uyuma ve uluslara üstü entegrasyona sorunsuz bir şekilde adapte olması planlanmıştır. Bu bağlamda, İkinci Cumhuriyet döneminin başlangıcından itibaren Forza Italia Partisi'nin de aralarında bulunduğu birçok politik aktör tarafından Avrupa Kısıtlaması anlatısı siyasallaştırılarak, ülkede yavaş yavaş yükselişe geçmekte olan Avrupa şüpheciliğin ana itiraz noktalarından biri haline gelmiştir.

Bu şartlar altında, 1994 yılında ilk kez ülkeyi yönetme yetkisini elde eden Berlusconi liderliğindeki Forza Italia Partisi'nin Avrupa Birliği'ne karşı tutumu oldukça değişken bir karakterde olmuş ve bu nedenle partinin Avrupa entegrasyon sürecine dair görüşleri, zaman zaman birbirleriyle çelişecek düzeyde, farklılaşma göstermiştir. Berlusconi, İtalya'nın mevcut gücüne, modern yapısına, bağımsız hareket edebilme yeteneğine ve potansiyeline yaptığı popülist vurgu aracılığıyla Avrupa Kısıtlaması

anlatısını kesin bir dille reddetmiş ve ülke yönetiminin ‘doğru bir şekilde’ yürütülebilmesi için Brüksel’e bağlı olması gerektiğine dair Avrupa yanlısı görüşü eleştirmiştir. Bu anlamda, Pasquucci’nin de belirttiği üzere, Berlusconi İtalya’nın kendi imkânları doğrultusunda ilerleme kapasitesinin takdir edilmesi gerektiğini vurgularken, İtalyanların kendi kendilerini yönetme eğilimlerinin Avrupacılıkla çelişmek zorunda olmadığını ortaya koymaya çalışmış; diğer taraftan İtalya’nın Avrupa’dan farklı olarak kendi kaderini belirleme yetisine sahip olduğu popülist inancından hareketle, Avrupa Kısıtlaması’nın doğası gereği verimsiz olduğunu iddia etmiştir (Pasquucci, 2022: 45). Bu bağlamda, 1. Berlusconi hükümetinin kurulduğu 1994 yılının, İtalya’da Avrupa entegrasyonuna verilen desteğin azalmaya başladığı bir dönüm noktası olduğunu ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Berlusconi’nin yanı sıra, 1994 yılında kurulan İkinci Cumhuriyetin ilk hükümetinin çeşitli bakanları hem Avrupa Kısıtlaması uygulamasına hem de Avrupa Birliği’nin uluslararası gücünün giderek artmasına yönelik itirazlarda bulunmuştur. Daha fazla detay vermek gerekirse, 1. Berlusconi hükümetinin önde gelen figürlerinden biri olan Dışişleri Bakanı Antonio Martino bir tür ‘kısıtlı entegrasyonculuk’ pozisyonunu tercih etmiş ve yeni doğmakta olan Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği’ni eleştirmiş; bir başka etkili kabine üyesi olan Finans Bakanı Giulio Tremonti da Avrupa Birliği’nin ekonomik derinleşme düzeyini, üye devletlerin ulusal çıkarlarıyla çatışabileceği yönünde uyarılarda bulunmuş; Tarım Bakanı Adriana Poli Bortone ise Brüksel’e karşı İtalya’nın ulusal çıkarlarının önceliklendirilmesi gerektiğini sert bir şekilde ortaya koymuştur (Bindi, 2011: 78).

Hem Berlusconi’nin hem de çeşitli bakanların Avrupa Birliği’ni ve Avrupa entegrasyonunu hedef alan bazı görüşlerine rağmen Forza Italia’nın kategorik olarak Birliği reddettiği söylenemez. 1. Berlusconi hükümeti kapsamında, Forza Italia, koalisyonun diğer ortaklarından Ulusal İttifak’ın bazı Avrupa Birliği meselelerine ilişkin

oldukça katı duruşu ile Kuzey Ligi'nin Avrupa yanlısı tutumu arasında bir noktada yer almıştır; bir yandan, söz konusu hükümetin kısa ömrü boyunca, Berlusconi verdiği 'ülkenin profilini yükseltme' sözü doğrultusunda hareket ederken, İtalya'nın 'Avrupa'da daha aktif bir role sahip olması' ve 'ülkenin Avrupa Birliği'ndeki öncü rolünü güçlendirmesine' yönelik söylemleri dışında nadiren Avrupa meseleleriyle ciddi anlamda ilgilenmiştir (Quaglia, 2005: 283).

1995 ile 2001 yılları arasında muhalefette yer alan Forza Italia, İtalya'nın parasal birliğe girmesi ve bu bağlamda ortak para birimi olarak Avro'ya geçmesi sürecinde ülkeye dikte edilen mali yükümlülükleri eleştirirken, İtalya'nın bütçe açığını kapatması için Avrupa Birliği'nin İtalyan hükümetlerine kabul ettirdiği kemer sıkma politikalarına ise sert bir şekilde karşı çıkmıştır. Bahse konu olan makroekonomik hususlar dışında Avrupa Birliği ve Avrupa entegrasyonu konularına siyasi söyleminde fazla yer vermeyen partinin bu tutumu, Berlusconi'nin aynı zamanda İtalya'nın Avro Bölgesi'ne dahil olduğu süreçte Başbakan olan siyasi rakibi Romano Prodi'nin Eylül 1999'da Avrupa Komisyonu Başkanlığı'na seçilmesiyle değişime uğramıştır. Yurt içi siyasi rekabetin mantığı bağlamında, Prodi başkanlığındaki Avrupa Komisyonu'nun İtalya'daki sol partileri siyasi olarak desteklediği iddiasından hareketle Berlusconi'nin halen en güçlü lider olduğu İtalyan merkez sağ ile Brüksel arasında güvensizlik artmıştır (Castelli Gattinara ve Froio, 2014: 187).

2001 Yılında kurulan 2. Berlusconi hükümeti ile Forza Italia ile parti lideri olan Berlusconi Avrupa Birliği'ne ve Avrupa entegrasyonuna yönelik eleştirilerini ve itirazlarını daha yüksek sesle dile getirmeye başlamıştır. Bu bağlamda, Ekonomik ve Parasal Birliğin istikrarını kolaylaştırmak ve sürdürmek adına kabul edilmiş olan İstikrar ve Büyüme Pakti'na karşı çıkan Berlusconi Pakti'nın gözden geçirilmesine yönelik önerisini Eylül 2001'de İtalyan kamuoyuyla paylaşmıştır. 2. Berlusconi Hükümeti'nde

Finans Bakanlığı görevine getirilen Tremonti de Parasal Birliğin üye devletlerin ulusal ekonomilerinin aleyhine işlediğini duyurmuştur.

Bu süreçte, hayranı olduğu Margaret Thatcher'ın yolundan gitmeye çalışan Berlusconi, Avrupa Birliği'nin çeşitli 'dayatmalarına' karşı İtalya'nın ulusal çıkarlarını maksimize etmeye ve İtalya'yı küresel bir güç haline getirmeye çaba sarf etmiştir (Quaglia, 2008: 71). Bu dönemde, Berlusconi'nin Avrupa Birliği'nden daha da uzaklaşmasını sağlayan olay ise 11 Eylül saldırıları sonrasında, İtalyan yönetiminin ABD'nin terörizme karşı başlattığı küresel mücadeleye ve bu anlamda ABD'nin 2001 yılında Afganistan'a, 2003 yılında ise Irak'a gerçekleştirdiği operasyonlara açıktan destek vermesi olmuştur. Bu süreçte ABD Başkanı George W. Bush ile kişisel yakınlık da kuran Berlusconi, Avrupa Birliği yönetiminden uzaklaşma riskine rağmen ABD ile stratejik olarak yakınlaşma eğiliminde olmuştur.

2. Berlusconi Hükümeti ile Avrupa Birliği'nin karşı karşıya geldiği bir başka konu ise 2002 yılında kabul edilen ve ülkedeki göçmenlere yönelik oldukça kısıtlayıcı ve baskıcı uygulamalara içeren ve Avrupa Birliği'nin üzerine inşa edildiği insani değerleri çok da umursamayan Bossi-Fini Yasası olmuştur. Bu yasa aracılığıyla Avrupa Birliği'nin göç konusundaki mevzuatına uymayacağını net bir şekilde ortaya koyan Berlusconi yönetimi ile Brüksel arasında bu dönemde çeşitli gerilimler yaşanmıştır. Avrupa Parlamentosu, medya alanındaki ticaret özgürlüğüne ilişkin İtalyan yasasını eleştirip, Berlusconi hükümetinin müttefiki olan Rocco Buttiglione'nin İtalya'nın Adaletten Sorumlu Komisyon Üyesi olarak aday gösterilmesini reddetmiş; bunun karşılığında, Roma yönetimi Avrupa Birliği'nin savunma hedeflerinde merkezi bir unsur olan Airbus A400M askeri nakliye uçağının inşasına yönelik 'Pan-Avrupa Programı'na katılmamaya karar vermiştir (Castelli Gattinara ve Froio, 2014: 188). Bu süreçte, İstikrar ve Büyüme Pakti'nin belirlediği bütçe sınırlamalarını sürekli olarak aşmakta olan İtalya, bu konuda da Brüksel ile karşı karşıya gelmiş ve Birliğin yaptırımlarına maruz kalmıştır.

Avro kullanımının sürmesi halinde İtalya'nın gerçek anlamda kalkınma hedeflerini tutturamayacağını iddia eden Berlusconi, özellikle makroekonomik politikaların oluşum prosedürlerinde Brüksel'in fazlasıyla müdahil olması nedeniyle İtalya'nın bütçe açığını kapatamadığını ve borç yükünden kurtulamadığını öne sürmüştür. Bu anlamda, 28 Nisan 2005 tarihinde Senato'da yaptığı konuşmada Berlusconi, ekonomi politikası üzerinde ulusal egemenliğin artık bulunmadığını kınamış ve ekonomik sorunların çözümünün artık ulusal hükümete bağlı olmadığını doğrulayarak ülkenin enflasyon gibi ekonomik sorunlarının çözümünde asıl aktörün hükümet yerine Avrupa Merkez Bankası olmasından yakınmıştır (Diodato ve Niglia, 2019: 151). Öte yandan, altı çizilmesi gereken kritik nokta, Berlusconi'nin Birliğe karşı tüm şikayetlerine ve eleştirilerine rağmen, siyasi kariyeri boyunca hiçbir zaman İtalya'nın Ekonomik ve Parasal Birlik'ten, Avro Bölgesi'nden ve Avrupa Birliği'nden ayrılması yönünde hiçbir açıklaması veya hamlesi olmamıştır. Hatta, Avrupa Birliği'nin dayandığı değerler ve normlar ile Avrupa kimliğinin Forza Italia'nın kültürel temelleri arasında yer aldığı her fırsatta dile getirilmiştir (Quaglia, 2008: 64).

2008 ile 2011 Yılları arasında İtalya'yı yönetme yetkisine sahip olan 4. Berlusconi Hükümeti boyunca da hem Berlusconi hem de Forza Italia Partisi ile Ulusal İttifak'ın birleşiminden ortaya çıkan Halkın Özgürlüğü Partisi, Avrupa Birliği ve Avrupa entegrasyonuna dair dalgalı ve istikrarsız bir tutum sergilemiştir. Bu dönemde, Berlusconi, Avrupa Birliği'ne olan bağlılığını göstermek amacıyla, entegrasyonunun derinleşme sürecinde çok kritik bir rol oynayan Lizbon Antlaşması'nın ulusal parlamentoda onaylanmasının hızlı olacağına dair söz vermiştir (Carbone, 2009: 104). Öte yandan, 2008 yılında kabul edilen ve ülkedeki göçmenler ile sığınmacılara, özellikle de Roman cemaatine, yönelik uygulamaları ve prosedürleri katılaştıran Güvenlik Paketi olarak adlandırılan yasanın yürürlüğe girmesi sonucunda Roma ile Brüksel yeniden karşı karşıya gelmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği yönetimi genişleme sonrasında Birlik

vatandaşı statüsüne kavuşan Romanların insan haklarının ihlal edildiğini iddia ederek 4. Berlusconi hükümetini bu konuda eleştiriye tabi tutmuştur. Bununla birlikte hem Berlusconi'nin hem de İtalyan kamuoyunun benimsediği Avrupa şüpheli yaklaşımı önemli ölçüde pekiştiren gelişme ise 2008 yılında patlak veren ve etkileri 2009 yılından itibaren derinden hissedilmeye başlanan küresel ekonomik krizi olmuştur. Bu süreçte, Avrupa Birliği'nin İtalya'ya dayattığı kemer sıkma politikaları, tasarruf planları, harcama kesintileri ve yeni vergi uygulamaları Roma yönetimini çok zor durumda bırakmış ve Berlusconi'nin İtalyan halkı nazarında itibarını önemli ölçüde kaybetmesine neden olmuştur. Brüksel tarafından dikte edilen söz konusu politikalara hiçbir zaman onay vermediğini her fırsatta siyasi söylemine eklemleyen Halkın Özgürlüğü Partisi lideri, bir yandan partisine verilmiş olan kamuoyu desteğini kaybetmemek adına her fırsatta Avrupa Birliği'nden şikayetçi olmuş, diğer taraftan ise Brüksel'in dikte ettiği makroekonomik politikaları harfiyen yerine getirmiştir.

Avrupa Birliği ile İtalya arasında iplerin gerildiği bir diğer kritik gelişme ise Göç Krizi olmuştur. Krizin ilk aşamalarından beri, Birlik'ten maddi ve teknik anlamda yardım talebinde bulunan ve sorunun İtalya'nın tek başına başa çıkamayacağı boyutta olduğu konusunda ısrarcı olan Berlusconi yönetimi, Avrupa Birliği'nden hiçbir zaman beklediği desteği alamamıştır. Ülkedeki Tunus vatandaşı olan göçmenlere ve sığınmacılara geçici oturma izni vererek Schengen bölgesinde hareket edebilmelerini sağlaması, Berlusconi'yi Brüksel'in hedef tahtasına oturturken, Fransa ile İtalya sınır güvenliği hususunda gerilim yaşamaya başlamıştır. Avrupa Birliği, Dublin Sözleşmesi'nin uygulanmasının sürdürülmesi yönündeki duruşundan taviz vermezken, İtalya göç kaynağı olan üçüncü ülkelere ikili anlaşmalar yaparak sorunu çözmeye gayret göstermiş ve Avrupa Birliği'nin göç yönetimine dair mevzuatına uymayı reddetmiştir. Bu süreçte, taraflar birbirini sorumsuzlukla suçlarken, Berlusconi'nin Avrupa Birliği'ne yönelik eleştirel tutumu daha da sertleşmiştir. Bu yolla, Halkın Özgürlüğü seçmenlerini konsolide

etmeye çalışan Berlusconi, aynı zamanda göç krizini İtalya'nın ulusal menfaatlerine odaklanması gereken bir süreci başlattığını ileri sürmüştür.

Öte yandan hem ekonomik krizin hem de göç krizinin zorlu koşulları arasında ülkenin ekonomi yönetiminde büyük sorunlar yaşayan Berlusconi, yeniden Avro'yu hedef alan bir söyleme başvurmuş ve İtalyan ekonomisinin iyi durumda olduğunu ve Avrupa Birliği'nin boyunduruğuna son verildiği takdirde ülkenin yeniden kalkınma anlamında yükselişe geçeceğini iddia etmiştir. Ne var ki, 2011 sonbaharında, Standard & Poor's ve Moody's tarafından İtalyan devlet borç notunun düşürülmesi, Berlusconi'nin krizin gerçek boyutlarını göz ardı eden ve fazlasıyla iyimser olan söylemini boşa çıkarmış ve Halkın Özgürlüğü lideri için sonun başlangıcı olmuş, söz konusu mali notun düşürülmesi, ülke yönetiminde Berlusconi kabinesinin yerine yeni bir hükümet getirilmesine yönelik aciliyet duygusunu açığa çıkarmıştır (Castelli Gattinara ve Froio, 2014: 189).

Bu dönemde, neredeyse hiçbir vaadini yerine getiremeyen hem ekonomik krizin etkilerini yumuşatmakta hem de Avrupa Birliği ile ilişkilerin iyileşmesinde başarısız olan Berlusconi, İtalya Cumhurbaşkanı Giorgio Napolitano'nun talebiyle 16 Kasım 2011 tarihinde istifa etmek zorunda kalmıştır. Bununla birlikte, ilginç bir şekilde, Kasım 2011'de kurulan, Avrupa Birliği'nin de desteklediği, teknokrat Monti hükümetine parlamentoda güvenoyu veren partilerden biri Berlusconi liderliğindeki Halkın Özgürlüğü Partisi olmuştur. Bu süreçte, Berlusconi, Monti hükümetinin yürürlüğe soktuğu çeşitli kemer sıkma politikalarına derin bir kuşkuyla yaklaştığını dile getirse de Brüksel'in etkisi altında ekonomik krizle başa çıkmaya çalışan Roma Yönetiminin teklif ettiği istikrar paktını da onaylamıştır. Bir başka deyişle, Berlusconi liderliğindeki parti, kurumsal düzeyde Avrupa Birliği'nin dikte ettiği ekonomi politikalarına karşı çıkmasa da İtalyan kamuoyuna, söz konusu uygulamalara ve dolayısıyla Avrupa Birliği'nin dayatmacı tavrına karşı çıktığını ifade etmiştir.

Bununla beraber, Halkın Özgürlüğü Partisi Monti Hükümeti'nin 2013 yılı için önerdiği bütçeyi kabul etmesine rağmen, Roma yönetimine verdiği desteği çekmeye başlamış ve süreç Monti Hükümeti'nin sona ermesiyle birlikte 2013 genel seçimlerine evrilmiştir. Seçim kampanyasıyla beraber, Berlusconi de dahil olmak üzere Halkın Özgürlüğü Partisi'nin birçok üyesi, siyasi söylemlerinde açıkça Avrupa şüpheli argümanlara yönelmiş ve Avrupa Birliği karşıtı görüşleri giderek Alman karşıtı bir ton almıştır (Castelli Gattinara ve Froio, 2014: 190). Berlusconi, Avrupa Birliği'nin Almanya merkezi bir yönetim anlayışına sahip olduğunu ve Birliğin dikte ettiği tüm kemer sıkma politikalarının Alman ulusal çıkarlarına hizmet ettiğini iddia etmiş ve Monti hükümeti örneğinde olduğu gibi teknokratik hükümetlerin Alman merkezli Avrupa Birliği uygulamalarına karşı çıkmamasından ötürü, yeniden bir teknokrat yönetime geri dönülmemesi gerektiğini öne sürmüştür.

Öte yandan, her ne kadar 2013 genel seçimlerine ilişkin Halkın Özgürlüğü Partisi Avrupa Birliği meselelerine çok fazla eğilmese de aynı zamanda partinin Birlik anlayışında da büyük bir değişim gerçekleşmiş ve Kuzey Ligi'nin ilgili görüşlerine benzer bir biçimde 'daha fazla halkın Avrupa'sı desteklenirken Avro-bürokrasisinin önemli ölçüde küçülmesi" gerektiği vurgulanmıştır (Dehousse, 2013). Söz konusu program kapsamında, Komisyon Başkanının doğrudan Avrupa halkları tarafından seçilmesi, mali kemer sıkma önlemlerinin durdurulması, Avrupa Merkez Bankası'nın yetkilerinin güçlendirilmesi ve Ortak Tarım Politikası çerçevesinde İtalya'nın tarımsal çıkarlarının korunması için mücadele edilmesi önerilmiştir. Bu bağlamda, Avrupa şüpheli tutumunu giderek sertleştiren Berlusconi, Avrupa Birliği'ndeki Almanya liderliğine son verilmesini aksi takdirde Avro kullanımının sürdürülemeyeceğini ileri sürmüştür. 2013 yılı itibarıyla Berlusconi'nin muhalefette olacağı dönem başlamış ve özellikle merkez-sol partilerin oluşturduğu hükümetlere karşı yönelttiği eleştirilerde Avrupa şüpheli argümanlar önemli bir yer kaplamıştır.

Bu süreçte, İtalya'nın ulusal menfaatlerine öncelik verilmesi ve Avrupa Birliği'nin yönetim biçiminin hükümetler arası anlayışla yürütülmesi gerektiğini ileri süren Berlusconi, söz konusu Avrupa şüpheli görüşlerini yeterince temellendirdiği söylenemez. İtalya'nın milli menfaatlerinin tanımı, Brüksel'e hangi şartlarda ve gerekçelerle karşı çıkılması gerektiği, Berlusconi tarafından netleştirilmemiş konular arasındadır. Öte yandan, Berlusconi'nin Avrupa şüpheliğinin giderek sertleşmesinde İtalyan kamuoyundaki Avrupa Birliği karşıtlığının yaygınlaşmasının etkisi olduğu söylenebilir. Gerçekten de yukarıda da değinildiği gibi, Maastricht Antlaşması ile başlayan İtalyan Avrupa şüpheliği takip eden yıllarda ortaya çıkan Avro Bölgesi'ne geçiş, 2008 küresel ekonomik kriz ve göç krizi gibi gelişmeler sonucunda giderek yükselmiş ve bir zamanlar en fazla Avrupa yanlısı ülkelerden biri olan İtalya artık, Avrupa Birliği karşıtlığı konusunda tepeye oynayan ülkelerden biri haline gelmiştir.

1994'ten 2011'e kadar belirli aralıklarla ülkeyi yöneten Berlusconi hükümetlerinin Avrupa şüpheli tutumu da gitgide sertleşmiştir. Öte yandan, Berlusconi ile Forza Italia'nın AB'yi kategorik olarak reddettiği söylenemez. Zira, Berlusconi'nin kamusal söylem ve propagandasında AB'ye karşı muhalefet önemli bir yer tutarken, politika oluşturma ve uygulama açısından Berlusconi liderliğindeki partiler büyük bir çoğunlukla Avrupa yanlısı bir tavırla karakterize edilebilir. Bu anlamda, Berlusconi'nin, mümkün olduğu kadar çok seçmeni çekmek amacıyla 'seçici bir Avrupa şüpheliğini benimsemiştir (Poli ve Valentiner, 2014: 74). İtalyan halkının nabzını tutmak konusunda çok başarılı bir lider olan Berlusconi, popülist bir yaklaşım çerçevesinde Avrupa Birliği'ne belirli konularda karşı çıktığını yüksek sesle dile getirirken, kurumsal düzeyde ise daha uzun vadeli parti menfaatleri doğrultusunda, Avrupa yanlısı hamlelere imza atmıştır. Bu nedenle, Berlusconi'nin Avrupa şüpheli duruşu, hiçbir zaman ideolojik bir temel üzerine oturmamış, bunun yerine ülkenin siyasi ve ekonomik konjonktürüne göre değişkenlik gösteren stratejik bir karakterde ortaya çıkmıştır.

3.3.2. Kuzey Ligi ve Avrupa şüphecilik

Siyasi hayatı göz önünde bulundurulduğunda, Kuzey Ligi'nin çeşitli konularda sürekli olarak pozisyonunu revize ettiğini ve mevcut konjonktüre uygun olarak strateji geliştirdiği ifade edilebilir. Örneğin, yukarıda değinildiği gibi, partinin siyasi söyleminin üzerine inşa edildiği bölgeselcilik ve popülizm konularında Kuzey Ligi zaman içinde farklı noktaların üzerinde durmuş, hatta bazı dönemler arasında belirli hususlarda taban tabana zıt söylemler kullanmaktan çekinmemiştir. Çoğunlukla pragmatist bir tutumla, hem İtalyan seçmenlerden elde ettiği desteği maksimize etmek hem de ülke yönetimini devralan koalisyon hükümetlerinde yer almak için parti, temel aldığı yaklaşımları veya ilkeleri bile gözden geçirip değiştirmekten geri durmamıştır. Kuzey Ligi'nin Avrupa Birliği'ne dair tavrı da benzer bir şekilde zaman içinde önemli ölçüde dönüşüme uğramıştır. Bu alt bölümde söz konusu dönüşümü genel itibariyle Bossi ve Salvini dönemlerinde Kuzey Ligi'nin AB konusunda attığı adımlar üzerinden inceleyeceğiz.

Bununla birlikte, tartışmamızı derinleştirmeden önce, Kuzey Ligi'nin Avrupa Birliği'ne ilişkin tutumuna dair genel resmi üç ana evre dahilinde görülebileceği vurgulanmalıdır. Söz konusu üç tarihsel aşamayı özetle belirtmemiz gerekirse, ilk olarak Kuzey Ligi'nin kurulduğu ilk günlerden, İtalya'nın Avro Bölgesi'ne dahil olduğu 1998 yılına kadar partinin genel olarak Avrupa Birliği yanlısı bir konumda olduğu söylenebilir. İkinci olarak, 1998 yılından AB'nin desteklediği teknokrat Monti hükümetinin kurulduğu 2011 yılına kadarki dönemde Kuzey Ligi'nin Avrupa Birliği'ne yönelik eleştirileri yoğunlaşmakla birlikte hükümette yer alması sebebiyle parti belirli konularda stratejik davranmış ve ikircikli bir tavır sergilemiştir. Son olarak, 2011 yılından günümüze uzanan süreçte ise Kuzey Ligi'nin Avrupa Birliği karşıtlığının en yoğun olduğu, hatta hem İtalya'da hem de Avrupa Parlamentosu'nda Avrupa Birliği yönetimine yönelik en sert biçimde muhalefet yapan Avrupa şüpheli siyasi aktörlerden biri olduğu iddia edilebilir (Brunazzo ve Gilbert, 2017: 632-633).

Kuzey'in Roma'nın boyunduruğunda kurtularak özerkliğini kazanması hedefiyle kurulan Kuzey Ligi, bölgeselcilik adına en kritik adımları attığı 1990'lı yılların büyük bir kısmında Avrupa Birliği'ne ve genel olarak Avrupa entegrasyonu fikrine yönelik oldukça olumlu yaklaşmıştır. Bu dönemde, İtalyan devletine Kuzey'e yönelik adaletsiz ve çifte standartlı tavrından dolayı karşı çıkan Kuzey Ligi için en doğru model Avrupa Birliği'nin uluslararası yönetim anlayışı olmuştur. Avrupa Birliği, Kuzey Ligi'nin aşırı bürokratik, verimsiz ve yozlaşmış olduğunu öne sürdüğü İtalyan merkezi devletinin ekonomik disiplini sağlayabilmesini sağlayan 'dış' bir güç olarak algılanmış (Giordano, 2004: 71). Bir başka deyişle, 2000'li yıllardaki söyleminin tam aksine Kuzey Ligi, bu dönemde Avrupa Birliği'nin İtalya yönetimine olabilecek en etkili şekilde müdahil olması gerektiğini ve Roma'nın Güney'i önceliklendiren ve Kuzey'i mağdur eden adaletsiz tavrı ile genel olarak yolsuzluğa eğilimli olan yönetim anlayışının ancak Avrupa Birliği'nin uluslararası otoritesinin üstesinden gelebileceğini düşünmüştür. Ek olarak, Avrupa Entegrasyonunun giderek derinleşmesi ve Brüksel'in üye devletler üzerindeki etkisinin artması, Kuzey Ligi tarafından oldukça olumlu karşılanmış, bu yolla ulus-devletlerinin eski gücünü yitireceği ve ulus-altı yönetimlerin (o zamanlarda kurulması adına yoğun çaba sarf edilen Kuzey Cumhuriyeti veya Padanya Cumhuriyeti gibi) gitgide daha fazla kuvvetleneceği umulmuştur. Öte yandan, Kuzey İtalya'daki yerel üreticilerin ürünlerini doğrudan Avrupa ülkelerine satabilmesi umuduyla, Kuzey Ligi, 1990'lı yıllar boyunca Avrupa Birliği çatısı altında ortak pazarın kurulmasını desteklemiştir. Bu bağlamda, Avrupa entegrasyonunun ve Avrupa Birliği'nin yönetim alanının genişlemesinin Kuzey Ligi'nin bölgeselcilik adına beklentilerine ve Kuzey İtalya'nın özerkliğine yönelik mücadelesine olumlu yönde katkıda bulunacağı düşünülmüştür.

Bu dönemde Bossi'nin Avrupa Birliği ile ilgili olarak sıklıkla kullandığı siyasi söylemlerden biri de 'Bölgelerin Avrupası' fikrine dayanmıştır. Miglio'nun konuyla ilgili görüşlerinden ilham alan Bossi, tüm Avrupa'nın siyasi yapısını yeniden şekillendirecek

bir plan ortaya atmış ve bu tasarı uygulamaya sokulması halinde Kuzey İtalya'nın da hak ettiği özerkliği elde edebileceğini ummuştur. Söz konusu model, meclisli sisteme, gerçek yetkilere sahip bir Avrupa Parlamentosu'na ve Bölgeler Senatosu'na dayanan Bölgeler Avrupası'nda ilgili uluslarüstü kurumların, ancak nispeten sınırlı yetkileri olması öngörülmüş, ek olarak, ulus altı toplulukların ise herhangi bir kısıtlamaya veya düzenlemeye maruz kalmadan özgürce rekabete girebildiği, Avrupa Birliği yönetiminin müdahaleciliğinin ve yeniden dağıtım yetkisinin minimize edildiği, yerel üreticilerin uluslararası tekellere ve küresel sermayeye karşı korunduğu bir sistem tasarlanmıştır (Huyseune, 2010: 70). İki bloklu uluslararası sistemin ulus-devletlerin varlığına dayanan jeopolitik düzeninin sona ermesiyle yapay bir şekilde inşa edilmiş ve merkezileşmiş devlet yapılanmalarının artık gereksiz ve anlamsız bir hale bürünmesine paralel olarak ulus altı toplulukların yeniden canlanma evresine girmesinin Avrupa genelinde gerçekleşmekte olan bir süreç olduğunu iddia eden Kuzey Ligi, Bölgeler Avrupası'nın meydana gelmesiyle birlikte bölgelerin bağımsızlıklarına ulaşacağını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, Kuzey Ligi'nin 'Roma'dan daha uzak, Avrupa'ya daha da yakın' şiarıyla, Bossi ortak pazar ve parasal birlik konularında Avrupa Birliği ile İtalya'nın değil yalnızca Kuzey İtalya'nın entegrasyonunun sağlanmasını hem daha olası hem de daha sağlıklı bir durum olduğunu düşünmüş, İtalya'nın ise - Güney'in az gelişmişliği göz önünde bulundurulduğunda - Avrupa Birliği'nin siyasi ve ekonomik entegrasyonunun beklediği kriterleri karşılayamayacağını öngörmüştür. Sonuç olarak, Kuzey İtalya'nın, Roma yönetimine rağmen, Avrupa Birliği ile ilişkilerini kuvvetlendirmesinin de bölgenin özerkliğini kolaylaştıracağı düşünülmüştür.

Bununla birlikte, Prodi hükümetinin başarılı girişimleri sonucunda 1998 yılında İtalya'nın Avro Bölgesi'ne girmesi ve Birliğin ekonomik entegrasyonuna dahil olmasıyla birlikte, Bossi'nin Kuzey İtalya'nın Avrupa'ya yaklaşırken özerkliğini kazanması şeklinde özetlenebilecek planı suya düşmüştür. Bunun üzerine, partinin ve Bossi'nin

Avrupa Birliği ile Avrupa Entegrasyonuna yönelik söylemleri neredeyse tamamıyla tersine dönmüştür. Bu bağlamda, Kuzey Ligi'nin Avrupa şüpheciliğinin başlangıç noktasının 1998 yılı olduğu ifade edilebilir. Bu tarihten itibaren, Kuzey Ligi Avrupa Birliği'ni soğuk, antidemokratik ve teknokratik bir varlık olarak tanımlarken, Birliğin siyasi eylemlerinin müdahaleci ve işe yaramaz bankacılar ile yozlaşmış diğerk elitlerin mali çıkarları tarafından yönlendirildiğini iddia etmiş ve siyasi gücün üye ulus devletlerden, genellikle 'Jakoben Süper Devlet', 'Batı'nın Sovyetler Birliği' veya 'Stalinist Avrupa Süper Devleti' olarak tanımlanan Avrupa Birliği'ne devredilmesine karşı çıkmıştır (Morini, 2018: 11-12). Avrupa entegrasyonunun geldiğı noktayı dikkate alan Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, Birliğin uluslarüstü yönetiminin giderek genişleyen yetki alanıyla birlikte gitgide daha merkezileşmiş ve bürokratik olmasını komünist siyasi sistem ile özdeşleştirirken, bu şartlar altında Avrupa Birliği'nin bölgelerin bağımsızlık mücadelelerini sekteye uğrattığını iddia etmiştir.

Bu bağlamda, Avrupa Birliği ile Roma yönetiminin arasında paralellik kuran Kuzey Ligi'nin Avrupa şüpheci söylemi dahilinde Brüksel yönetiminin de tıpkı İtalyan merkezi yönetimi gibi, verimsiz, yozlaşmış, adaletsiz, aşırı merkeziyetçi, fazlasıyla bürokratik ve müdahaleci olduğunu ileri sürölmüştür. Böylece Avrupa Birliği'ni Kuzey'in özerklik mücadelesinde merkezi İtalyan devletinden sonra bir başka düşman olarak betimlemeye başlayan Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, Avrupa entegrasyonunun ulus altı toplulukların biricik kimliklerini aşındırdığını, söz konusu grupların küreselleşme süreci dahilinde birbirine benzemelerini sağladığını iddia etmiştir. Ayrıca, üye devlet sınırlarının ve ticaret engellerinin kaldırılması ve ulusal şirketlere devlet yardımının kısıtlanmasına ek olarak 'esnek çalışma', 'serbest piyasanın birlik geneline yayılması', 'işgücü piyasasında istikrarsızlığın artması', 'işçi sömürüsünün artması', 'firmaların uluslararasılaşması', 'güvencesizliğin yaygınlaşması', 'sosyal hakların hiçe sayılması' ve 'üçüncü dünya ölkeleriyle ticaret hacminin artması' ve 'çokuluslu

şirketlerin giderek artan etkinliği' Kuzey Ligi'nin Avrupa Birliği'ne karşıt olduğu diğer hususlar arasındadır (Caiani ve Conti, 2014: 191). Öte yandan, Avrupa Birliği'nin odağında Almanya ve Fransa'nın çıkarlarının olduğunu öne süren Kuzey Ligi, Birlik tarafından bir tür çevre ülkesi olarak görülen İtalya'nın taleplerinin ve beklentilerinin söz konusu merkez ülkelerin menfaatleri uğruna göz ardı edildiğini savunmuştur.

Kuzey Ligi'nin Avrupa şüpheli söyleminin bir başka unsuru ise partinin Avrupa Birliği'nin genişlemesine yönelik eleştirileri olmuştur. Birlik içinde işgücü göçünü körükleyeceği gerekçesiyle Birliğin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini üye kabul etmesine kesin bir dille karşı çıkan Kuzey Ligi, en sert muhalefetini ise Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine alınma sürecine yöneltmiştir. Avrupa'nın Hristiyan köklerinin, Müslüman Türkiye'nin Birliğe dahil olmasıyla, tehlikeye gireceğini düşünen Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, söz konusu sürecin aynı zamanda Avrupa'da Siyasal İslam ile bağlantılı terör eylemlerinin yaygınlaşmasını sağlayacağını öne sürmüştür. Dahası, Avrupa Birliği hukukunun fazlasıyla soyut ve adaletsiz olduğunu savunan Kuzey Ligi, üye devletlerin kendilerine özgü yasal sistemlerini hiçe sayma potansiyeli taşıyan Avrupa Anayasası projesini de reddetmiştir.

İlaveten, Kuzey Ligi, Avrupa Birliği genelinde kullanılan ortak para birimi Avro'ya yönelik de eleştirel bir tutum sergilemiş ve en kısa sürede İtalyan Lireti'ne geri dönülmesi yönünde çağrıda bulunmuştur. Aslında, Kuzey Ligi'nin hem Avrupa Entegrasyonuna hem de Avro'ya dair Avrupa şüpheli tutumunun temel kaynaklarından biri partinin küreselleşme karşıtlığında yatmaktadır. Avrupa Birliği'nin yerel toplulukları kökünden söktüğüne inanan Kuzey Ligi, Birliğin evrensel haklar ile grup haklarının üzerinde bireysel hakları desteklediğini, sosyal açıdan liberal ve kozmopolit olduğunu, İtalya'yı eşcinsellerin çocuk evlat edinmesine izin vermek gibi istenmeyen politikalar benimsemeye zorlayacağını ve bunların hepsinin Avrupa'nın Hristiyan köklerine yönelik bir tehdit oluşturduğunu ileri sürmüş ve küresel finansal çıkarların tehlikeleri, piyasa

toplumunun zararları, günlük yaşamın metalaşması ve kâra dayalı bir tüketim toplumunun yaygınlaşmasına karşı uyarılarda bulunmuştur (Zaslove, 2011: 147). Bununla birlikte, burada sıralamaya çalıştığımız tüm Avrupa şüpheli argümanlarına rağmen Kuzey Ligi, Lizbon Antlaşması'na onay vermiş ve dahil olduğu tüm hükümetlerde ülkenin Avrupa Birliği ile ilişkilerini tehlikeye atacak herhangi bir adım atmaktan kaçınmıştır. Bu anlamda, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi'nin Avrupa şüpheli görüşleri, İtalya'nın genel itibarıyla Avrupa yanlısı tutumunda önemli ölçüde bir değişiklik yaratmamıştır.

Roberto Maroni liderliğinde girilen 2013 genel seçimlerinde alınan başarısız sonuç ve İtalyan siyaset sahnesine hızlı bir giriş yapan ve doğrudan Kuzey Ligi'nin seçmen kitlesine hitap eden Beş Yıldız Hareketi'nin seçimleri galibiyetle tamamlaması, partide büyük bir çaplı bir değişimin habercisi olmuştur. Maroni sonrasında Kuzey Ligi'nin başına geçen Salvini, yukarıda tartışıldığı üzere, partinin kuruluşundan itibaren sacayakları olan bölgeselcilik ve popülist söylem konusunda büyük ölçüde bir dönüşüme imza atarken, Kuzey Ligi'nin Avrupa şüpheli tutumunun da İtalyan milliyetçiliği ve aşırı sağa kayan bir tür popülist yönelim aracılığıyla daha radikal bir hale gelmesini sağlamıştır. Bossi'nin söylemine nazaran AB yönetimini daha fazla doğrudan hedef alan Salvini Avrupa Entegrasyonuna dair daha köklü eleştiriler getirmiştir. Bu bağlamda, Avro Krizi ile başlayan ve Göç Kriziyle derinleşen İtalyan vatandaşların Avrupa Birliği'ne yönelik rahatsızlığını, öfkesini, endişelerini ve korkularını başarılı bir şekilde kendi siyasi söylemine kanalize eden Salvini, ülkede genel olarak artan Avrupa şüpheliği Kuzey Ligi için bir fırsat olarak görüp partinin dümenin bu yöne hızlıca kırmıştır.

Liderliğinin ilk günlerinden itibaren yalnızca Kuzey'e değil tüm İtalya'ya hitap eden, Kuzey Ligi'nin ulusal bir sağcı parti haline getirmeyi amaçlayan Salvini için İtalyan halkının asıl düşmanı artık Roma yönetimi değil, Brüksel'de Birliğin yönetimi adına konumlanmış olan ve Avrupa halklarını sömüren yozlaşmış, adaletsiz ve yetersiz siyasi

elitler olmuştur. Bu bağlamda milliyetçi propaganda ile Avrupa şüpheci söylemi birleştiren Salvini, İtalya'nın mevcut Birlik düzeninde hem ekonomik hem de siyasi anlamda kurbanlaştırıldığını, haksızlığa uğradığını ve milli onuru ile kimliğinin hiçe sayıldığını iddia etmiştir. Salvini'nin Avrupa Birliği'ni hedef aldığı en önemli konulardan biri Avro hususu olmuştur. Avro uygulamasını bir tür 'insanlık suçu' olarak yorumlayan Salvini, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizi doğrudan Avro kullanımına bağlayıp, İtalya'nın parasal birlikten derhal çıkması yönünde çağrıda bulunmuş ve Avrupa Birliği'nin asıl iktidarının merkezi Almanya'da bulunan uluslararası bankalara ve finans sektörüne dayalı olduğunu iddia etmiştir (Pirro ve van Kessel, 2017: 413). Bu bağlamda, Avro'yu bir 'Alman para birimi' olarak gören Salvini, ortak para birimi kullanımının ve Brüksel kaynaklı kemer sıkma politikalarının İtalya'yı sömürgeleştirdiğini ve bu durumdan kurtulmak için ülkenin siyasi, ekonomik ve mali olarak egemenliğini yeniden kazanması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu bağlamda, Fransız Ulusal Cephe Partisi ve Avusturya'nın Özgürlük Partisi'yle yakınlaşan Salvini liderliğindeki Kuzey Ligi, 2015 yılında Avrupa Parlamentosu'nda bu partilerin de yer aldığı 'Milletler ve Özgürlükler Avrupası' adlı Avrupa şüpheci ve aşırı sağcı gruba katılmıştır. Oluşan grubun başlıca argümanlarından biri giderek sıklaşan göç akınları nedeniyle Avrupa'nın kültürel kimliğinin tehlikede olduğu ve Avrupa Birliği'nin bu konuda derhal çok sıkı tedbirler alması gerektiğine yönelik olmuştur. Bu bağlamda, Birliğin mevcut haliyle söz konusu problemlere çözüm bulamayacağını öngören Salvini, İtalya'nın Avrupa Birliği'nden ayrılması yerine Birliğin ciddi anlamda bir reforma ihtiyacı olduğunu ve bu süreçte Kuzey Ligi'nin önde gelen siyasi aktörlerden biri olabileceğini vurgulamıştır. 'Avrupalılar için Avrupa' ve 'İtalyanlar için İtalya' sloganlarıyla yola çıkan Salvini, milliyetçi ve nativist söylemlerle desteklediği söz konusu reform sürecini Avrupa'nın üzerine inşa edildiğini düşündüğü ortak medeniyet ve Hristiyanlık temalarına dayandırmıştır (Öner, 2022: 63).

Bu bağlamda, Salvini liderliğindeki Kuzey Ligi, tüm Avrupa Birliği antlaşmalarının revize edilip üye devletlerin siyasi egemenliklerini ve ekonomik bağımsızlıklarını tekrar elde ettikleri ve hükümetler arası anlayışa dayanan yeni bir Birlik yaklaşımını savunmuştur. Öner'in ifadesiyle, 'Dar Görüşlü Avrupa' (*Parochial Europe*) olarak nitelendirilebilecek bu proje, 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde aralarında Kuzey Ligi'nin de bulunduğu birçok aşırı sağcı popülist partinin kendi ülkelerinde en çok oy alan partiler olması nedeniyle iyiden iyiye ciddiye kazanmıştır. Bu proje kapsamında, Avrupa kimliğinin evrenselci Aydınlanma değerleri (demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü) yerine Hristiyanlığa ve Roma İmparatorluğu'na dayandığını öne süren Salvini, bu kolektif kimlikle yakından uzaktan ilgisi olmayan ve çoğunluğunu Müslümanların ve Afrikalıların oluşturduğu göçmen akınlarının tamamen durdurulması gerektiğini ve ancak böylesi radikal önlemlerle Avrupa kimliğini ve kültürünün yabancıların işgalinden kurtulabileceğini ileri sürmüştür (Öner, 2022: 72). Bu bağlamda, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecini sert bir şekilde eleştirmeyi sürdüren Salvini liderliğindeki Kuzey Ligi, Türkiye'nin de Avrupa medeniyeti dahilinde düşünölemeyeceğini ve Türkiye'nin bir İslam ülkesi olması bakımından Avrupa kimliğiyle hiçbir zaman uyuşmayacağını belirtmiştir. Dahası, Dar Görüşlü Avrupa projesi çerçevesinde, İtalya'nın yeniden merkezi üye devletlerden biri olacağını öngören Salvini, İtalya'nın siyasi egemenliğini tekrar elde etmesi, ekonomik kısıtlamalardan kurtulması ve Birliğin uluslarüstü yönetiminin yetki alanının daraltılması sonucu, ülkesinin eski günlerdeki büyüklüğüne geri döneceğini öngörmüştür (Zappettini ve Maccaferri, 2021: 249-250). Göröldüğü üzere, Salvini liderliğindeki Kuzey Ligi'nin Avrupa şüpheciliğinin dayandığı en önemli temellerden birini göç karşıtlığı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, partinin göç konusundaki eleştirel tavrı Salvini dönemiyle kısıtlı değildir, zira bu bölümün ilgili alt bölümünde de inceleneceği üzere, Bossi döneminde de göç karşıtı söylemlere sıklıkla başvurulmuştur.

3.3.3. Beş Yıldız Hareketi ve Avrupa şüphecilik

Beş Yıldız Hareketi'nin hem siyasi söylemlerinin ideolojik yöneliminin hem de popülist yaklaşımının siyasi unsurlarının belirlenmesinde karşılaşılan zorluklar, hareketin Avrupa şüpheciliği söz konusu olduğunda da devreye girmektedir. Beş Yıldız Hareketi genel olarak Avrupa Birliği ve Avrupa şüphecilik konularında belirsiz ve bazen çelişkili bir tutum sergilemiştir. Grillo bir yandan Avrupa Birliği'nin kurucu babalarına (Adenauer, De Gasperi, Monnet, Schuman) saygılarını sunup defalarca 'daha fazla Avrupa' çağrısında bulunurken ve hatta kendi hareketini ülkedeki 'gerçek anlamda Avrupa yanlısı tek hareket' olarak sunarken; öte yandan, Grillo, Avrupa Birliği'ni yalnızca bazı açılardan çok uzak ve etkisiz olmakla kalmayıp, bazı açılardan da fazla müdahaleci olarak değerlendirerek ciddi şekilde eleştirmiştir (Franzosi, Marone ve Salvati, 2015: 113). Bu nedenle, Grillo ve Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüphecilik ile ilişkisini irdelerken detaylı ve çok boyutlu bir analiz yapmak yerinde olacaktır.

Grillo eksenindeki Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüphecilikle ilgili tavrının gelişimine bakmadan önce İtalyan halkının Avrupa Birliği'ne yönelik duygu ve düşüncelerine değinmemiz gerekmektedir. Corbetta ve Vignati'nin (2014) ifade ettiği üzere, 2000 yılında İtalyanların %56,8'i AB'ye güvendiğini ifade ederken, 2013'te bu oran yalnızca %33,5 olmuştur; kısacası 'Avrupa hevesi' (*Euro-Enthusiasm*) dönemi ülkede sona ermiş gibi görünmektedir. Bu dramatik değişimde, 2008 küresel finans krizini takiben ortaya çıkan Avrupa Borç Krizi sonrası Avrupa Birliği kurumlarının İtalya'ya dikte ettiği çeşitli kemer sıkma politikaları ile tasarruf planlarının büyük etkisi olmuştur. Özellikle Liret'ten Avro'ya geçiş sürecini oldukça sancılı bir şekilde atlatan İtalyan ekonomisi çeşitli finansal zorluklar yaşamış ve söz konusu iktisadi problemlerin etkilerine İtalyan vatandaşlar katlanmak zorunda kalmıştır. İtalyan halkında Avrupa Birliği'ne yönelik güvensizliğin, kaygıların ve öfkenin arttığı bu dönemde siyaset sahnesine çıkmakta olan Grillo, Avrupa şüpheciliğin yükselişte olduğu konjonktürü iyi

değerlendirerek konuşmalarında ve Beş Yıldız Hareketi kapsamında AB'ye yönelik eleştirilerini yoğunlaştırmaya karar vermiş ve bu yolla İtalyan vatandaşların duygularını ve düşüncelerini yüksek sesle dile getirme şansını elde etmiştir.

Görüldüğü üzere, Grillo'nun ve dolayısıyla Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheciliğinin temelinde Avrupa'nın entegrasyon projesine yönelik kökten ideolojik bir muhalefet yoktur. Aksine, İtalyan halkının Avrupa Birliği ile ilgili olarak büyük oranda ekonomik sorunlardan kaynaklanan kaygıları ve korkuları Grillo'nun ve Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheciliğinin ortaya çıkışını sağlamıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Grillo'nun popülist söylemlerinde sıkça yer verdiği İtalyan halkının düşmanları anlatısında siyasi partiler, politikacılar, bürokratlar, sendikacılar, bankacılar gibi yerel özneler ile ve çok-uluslu şirketler, lobiciler, küresel finans çevreleri gibi uluslararası aktörlerin yanına şimdi de Avrupa Birliği kurumları, Brüksel ve AB Bürokratları eklenmiştir. Hareketin söylemine göre, İtalyan halkının hakkını çalan 'kast'ın diğer unsurları gibi Avrupa Birliği de ülkeye, özellikle Monti Hükümeti döneminde, dikte etmiş olduğu çeşitli politikalar ve kısıtlamalar aracılığıyla İtalyan vatandaşları ekonomik olarak zor durumlara sevk etmekte ve halkın sesinin duyulmasını engellemektedir. Dolayısıyla Grillo'nun Avrupa Birliği'ne dair eleştirilerinin merkezinde ekonomik krizler sonucu ortaya çıkan sorunların çözülmesi adına Birliğin İtalya devletine dikte ettiği ekonomik önlem paketleri bağlamındaki kemer sıkma politikaları, kamu harcamalarının azaltılması yönündeki telkinleri, tasarruf planları ve halkın sırtındaki vergi yükünün artırılmasına yönelik programlar olmuştur.

Grillo'nun Avrupa Birliği uygulamalarına karşı yönelttiği en sert eleştirilerden biri Avro'ya geçiş süreciyle ilgili olmuştur. Grillo'nun Avrupa şüpheciliği esas olarak kemer sıkma politikalarının yanı sıra ve ekonomi ile finansın siyaset üzerindeki egemenliğine karşı çıkmasından kaynaklanmaktadır. Grillo'nun söylemine göre, Avro'nun kullanımından önce AB'de bir siyasi birleşme sürecinin yaşanması

gerekmekteydi; ek olarak, krizden çıkmak için Avrupa daha fazla dayanışma göstermeli ve ‘Alman ve Fransız bankalarının bilançolarını kurtarmak için Yunanistan gibi zor durumdaki bir ülkenin ölüme terk edilmesi’ engellenmelidir (Corbetta ve Vignati, 2014: 58). Avrupa Birliği’nin iktisadi politikalarının Alman ve Fransız sermaye çevrelerinin tahakkümü altında olduğunu iddia eden Grillo’ya göre, Avro uygulaması da tıpkı diğer ekonomik politikalar gibi, Almanya ile Fransa’nın küresel çapta faaliyet gösteren oligarşilerinin ve bankalarının menfaatleri doğrultusunda tasarlanmıştır. Bu bağlamda, Grillo sorunları basitleştiren popülist söylemi aracılığıyla Avro karşıtı kampanyasını başlatmış ve İtalya’nın Avro Bölgesi’nde kalmasına ilişkin kararı ‘yaşam ve ölüm arasındaki seçim’ çerçevesinde betimlemiştir; ‘Ne zor ne de imkânsız’, ‘İtalyanlar ellerinde Avrolarla ölmek mi yoksa yaşayıp egemenliklerini geri almak mı istediklerine karar verebilmeli’ gibi çarpıcı sloganlarla Beş Yıldız Hareketi İtalyan halkını Avro kullanımından acilen çıkılması yönünde ikna etmeye çalışmıştır (Pirro, 2018: 452). Hatta 2014 Avrupa Parlamentosu seçimleri öncesinde, Grillo İtalya’nın Avro bölgesi üyeliğinin devamı konusunda referandum yapılması yönündeki tartışmalı bir şekilde çağrıda bulunurken, kendisi açıkça İtalya’nın Liret’e geri dönmesi gerektiği vurgulayarak İtalyan vatandaşlarını etkilemeye çalışmıştır. Bu öneri, şimdiye kadar Avrupa entegrasyon sürecine büyük oranda bağlılığını gösteren İtalyan siyasetinde önemli bir kopuşu simgelemesi bakımından kritiktir.

Grillo ve Beş Yıldız Hareketi’nin Avrupa şüphecilik anlayışının temelinde yer alan bir başka unsur ise ‘egemenlik’ kaygılarıyla yakından ilgilidir. İtalyan halkındaki Avrupa Birliği kurumlarına yönelik giderek artmakta olan güvensizliğe ve öfkeye paralel bir şekilde, Grillo İtalya ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin, İtalya’nın aleyhinde olacak şekilde asimetrik olarak ilerlediğini ve bu dezavantajlı durumun en kısa sürede sonlandırılıp söz konusu ilişkilerin İtalya’nın egemenliği odağındaki çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu anlamda, Beş Yıldız

Hareketi, Avrupa'yı 'yavaş ve yorucu bir şekilde hareket eden kalın derili bir hayvan' olarak tanımlamakta ve Birliği, her şeyi karmaşıklaştıran ve her şeyi görünmez kılan bir tür hiper-bürokrasi ile özdeşleştirmektedir (Pirro, 2018: 452). Brüksel'de geliştirilen ve Avrupa halklarının kendilerine özgü durumlarından bihaber olan politikalar nedeniyle İtalyan vatandaşlarının, özellikle ekonomik anlamda, mağdur oldukları ve İtalyan yönetiminin de söz konusu mağduriyeti engelleyemediği fikri Grillo ve Beş Yıldız Hareketi tarafından sıklıkla dillendirilmiştir. Bu bağlamda, İtalyan egemenliğinin Avrupa Birliği'nin saldırısı altında olduğu ifade edilirken İtalya'nın, kendi ulusal menfaatleri doğrultusunda, yeniden Birlikte sözü geçen üyelere biri olması gerektiği ifade edilmiştir.

İtalya'nın siyasi gündeminde Avrupa Birliği meselesinin siyasallaşmasında ve daha eleştirel bir şekilde ele alınmasında kritik bir rol oynayan Beş Yıldız Hareketi, özellikle 2014 Avrupa Parlamentosu seçimleri öncesinde Avrupa şüpheli argümanlarını daha yoğun bir şekilde dile getirmeye başlamıştır. Söz konusu seçimlere hazırlık çalışmaları esnasında Grillo, Avrupa Birliği'nin içinde bulunduğu sorunlu durumdan çıkabilmesi adına, 'Avrupa için Yedi Nokta' başlıklı bir seçim programı sunmuştur. Bu programdaki maddeler şöyle özetlenebilir: (i) Mart 2012'de hükümetlerarası düzeyde imzalanmış olan Mali Sözleşmenin yürürlükten kaldırılması, (ii) Euro tahvillerinin benimsenmesi; (iii) Akdeniz ülkeleri arasında ortak politika için ittifak kurulması, (iv) inovasyon yatırımlarının bütçe açığındaki %3 sınırından hariç tutulması, (v) yurtiçi tüketimin artırılması amacıyla tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin finansmanının sağlanması, (vi) denk bütçe zorunluluğunun kaldırılması (İtalya'da 2012'de onaylanan bir anayasa değişikliği), (vii) İtalya'nın Avro Bölgesi üyeliğine ilişkin referandum yapılması (Franzosi, Marone ve Salvati, 2015: 114-115). Seçim kampanyası boyunca, Grillo Avrupa Birliği'nin İtalya'ya yönelik ekonomik kısıtlamaların, İtalyan vatandaşlarının menfaatlerinin aleyhine olması nedeniyle, yeniden müzakere edilmesi gerektiğini dile

getirmiş ve bu bağlamda Avrupa Birliği yanlısı olan İtalyan siyasetçileri çok sert bir şekilde eleştirmiştir.

2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %21,2 oranında oy alıp Avrupa Parlamentosu'na 17 temsilcisini sokarak azımsanmayacak bir başarı elde eden Beş Yıldız Hareketi'nin lideri Grillo, seçimlerin hemen ardından ilginç bir hamlede bulunmuş ve Brüksel'de aşırı sağcı ve Avrupa şüpheli UKIP'in lideri Nigel Farage ile kritik bir görüşme yapmıştır. Görüşme sonrasında Avrupa Parlamentosu çatısı altında Beş Yıldız Hareketi ile UKIP arasında bir ittifak kurulmuş ve 'Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Avrupası' Grubu oluşturulmuştur.⁶⁵ Beş Yıldız Hareketi ve UKIP temsilcilerine ek olarak grup, İsveç, Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Litvanya'dan dört Avrupa şüpheli sağcı partinin yedi üyesi ile Ulusal Cephe (*Front National*) ile seçilmiş bir Fransız bağımsız milletvekilinden meydana gelmiştir. Açıkça görüldüğü üzere, grup oldukça heterojen bir yapının üzerine inşa edilmiştir, zira Beş Yıldız Hareketinin temsilcileri, grubu oluşturan diğer sağcı Avrupa şüpheli parti üyeleriyle birçok konuda anlaşmakta zorlanmış ve aradaki ideolojik mesafe grubun ortak hareket etmesini büyük ölçüde engellemiştir. Özellikle UKIP, Beş Yıldız Hareketi'ne nazaran daha radikal bir tavır sergilemiş ve sıklıkla İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden ayrılması yönünde propaganda yapmıştır; halbuki her ne kadar Avrupa Birliği'nin İtalya'ya yönelik dayatmalarından şikayetçi olsa da Beş Yıldız Hareketi hiçbir zaman İtalya'nın Avrupa Birliği'nde ayrılması gerektiği fikrini ortaya atmamıştır.

Öte yandan, göç gibi hassas bir hususta Beş Yıldız Hareketi, grubun kalanından farklı bir şekilde hareket etmiş ve Akdeniz'deki göç kriziyle ilgili çözüm önerisi kapsamında sivil özgürlükler, adalet ve işleri politika alanını da içeren ve göç

⁶⁵ Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Avrupası Grubu, UKIP tarafından 2009 yılında oluşturulan ve Avrupa Parlamentosu'ndaki genelde sağcı konumdaki Avrupa şüpheli partilerinin çoğunu bir araya getiren Özgürlük ve Demokrasi adlı grubun varisi konumundadır; grubun isimlendirilmesindeki değişiklik ise Beş Yıldız Hareketi'ni gruba dahil etme ihtiyacından kaynaklanmıştır; böylelikle Beş Yıldız Hareketi'nin siyasi duruşunun ana ilkelerinden biri olan 'doğrudan demokrasi' ifadesinin grubun ismine dahil edilmesi kararlaştırılmıştır (Franzosi, Marone ve Salvati, 2015: 118).

konusunda bütünsel bir AB yaklaşımına ihtiyaç duyulan önergede Beş Yıldız Hareketi temsilcileri, parlamentonun ana-akım gruplarıyla (EPP, S&D ve ALDE) birlikte oy kullanmıştır (Franzosi, Marone ve Salvati, 2015: 119-120). UKIP başta olmak üzere grubun kalanı, göç konusunu üye devletlerin ulusal yetki alanı dahilinde yorumlayıp Avrupa Birliği'nin bu konuda herhangi bir politika oluşturmasının ulusal egemenliklerin kısıtlaması anlamına geldiğini savunsa da, aşağıda da daha detaylı bir şekilde inceleneceği üzere, Beş Yıldız Hareketi kontrolsüz göçe karşı olmasına rağmen, İtalya gibi Avrupa Birliği dışından gelen göç akınlarına fazlasıyla maruz kalan üye ülkelerin ayakta kalabilmesi için Birliğin daha fazla adım atması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, Beş Yıldız Hareketi ile UKIP ve grubun diğer bileşenlerinin mutabakata vardığı en önemli konu ise Avrupa Birliği'nin ekonomik ve finansal açıdan eleştiriye tabi tutulması olmuştur. Bu konuda, tıpkı Beş Yıldız Hareketi gibi, grubun kalanı da Avrupa Birliği'nin iktisadi konularda genellikle dayatmacı tutum sergilemesi sonucu üye devletlerin ekonomik ve finansal konularda egemenliklerinin sarsıldığını ve kemer sıkma politikaları başta olmak üzere söz konusu ekonomik önlem paketlerinin ve tasarruf planlarının üye ülkelerdeki ekonomik sorunları daha da derinleştirip vatandaşları 'kurbanlaştırarak' daha zorlayıcı şartlarda yaşamaya zorladığını iddia etmiştir.

Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa Birliği'ne yönelik muhalefetine bir başka hedefi ise Birliğin kurumsal yapısı kapsamında yetki alanı ve siyasi özerkliği giderek artan AB bürokratları olmuştur. Bir önceki alt bölümde incelendiği gibi, Grillo popülist söylemini geliştirirken kurmuş olduğu ikili zıtlığın bir ucunda halk diğer ucunda ise yozlaşmış ve halka sırtını dönmüş olan iktisadi ve siyasi gücü elinde bulunduran elitler yer almaktadır. Grillo'nun terminolojisinde 'kast' olarak ifade edilen söz konusu elit gruplara, Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheci yaklaşımı kapsamında, son olarak AB Bürokratları eklenmiştir. AB Bürokratlarının yer aldığı ve oluşumunda vatandaşlarının söz hakkının neredeyse hiç olmadığı Avrupa Birliği kurumları, Beş Yıldız Hareketi'nin sıklıkla

eleştirilerine maruz kalmıştır. Vatandaşlardan alınan vergilerle finanse edilen ve bunun karşılığında vatandaşların aleyhine politikalar geliştirip üye ülkelere dikte eden söz konusu kurumların ve karar alıcı bürokratların gücünün ve imtiyazlarının azaltılması gerektiği hem Beş Yıldız Hareketi'nin temsilcileri hem de Grillo tarafından sıklıkla dile getirilmiştir (Zappettini ve Maccaferri, 2021: 251). Bu bağlamda hareketin popülist ve anti-elitist tutumu Avrupa şüpheci yaklaşımını da derinden etkilemiştir. Hareketin ülke yönetimine dair şeffaflık ve hesap verebilirlik üzerinden okunabilecek önerilerin benzerlerini Avrupa Birliği kurumlarına ve AB Bürokratlarına da yönlendirdiği görülmektedir. Bu anlamda, Birliğin fazlasıyla hantal, karmaşık ve işlevsiz bürokratik yapılanması yerine özellikle kritik konularda kararların halk oylamalarıyla alınması yönünde popülist önerilerde bulunulmuştur.

Öte yandan hem Grillo hem de genel olarak Beş Yıldız Hareketi, Avrupa Birliği'ne ve Avrupa'nın entegrasyon sürecine hiçbir zaman kültürel olarak karşı çıkmamış, aksine Avrupa Birliği'nin üzerine inşa edildiği kurucu değerleri sahiplenmiştir. Bir başka deyişle, diğer İtalyan sağ popülist siyasi partilere benzer bir şekilde, Grillo önderliğindeki Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheciliği hiçbir zaman ideolojik bir boyut kazanmamış, yukarıda da ifade edildiği gibi, İtalyan halkının Birliğin kısıtlayıcı politikalarına yönelik kaygı ve korkularından doğmuştur. Zira, Grillo'nun Brüksel'deki yozlaşmışlığı işaret eden söylemleri birçok yanlışlık ve çelişki içermekte; teşhis koymaktan ve siyasi öneriler sunmaktan çok, sınırlı yetkinliğe sahip İtalyanları şaşırtmayı amaçlamaktadır; bu bağlamda Grillo'nun eleştirilerinde 'dayanışmacı' ve 'İtalya'nın ulusal çıkarlarını önceleyen' argümanların eşzamanlı varlığı, onun Avrupa Birliği hakkındaki fikirlerinin özünde yer alan propagandacı ve sloganist doğasını ortaya koymaktadır (Corbetta ve Vignati, 2014: 57).

Dahası, Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheciliğinin hareketin İtalyan siyaseti bağlamında diğer siyasi partilerle girmiş olduğu rekabette kullanılmak üzere ortaya attığı

anlayış olduğu da söylenebilir. Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheciliği esas olarak 'stratejik' görünmekte; zira bu tutum, parti rekabetindeki stratejik-taktik konumlandırmaya ve yerel siyasi kurumlar ile kuralların sunduğu teşvikler ve kısıtlamalara dayanmaktadır (Franzosi, Marone ve Salvati, 2015: 123). Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheciliğe stratejik yaklaşımı, hareketin Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi davranışlarında da kendini göstermektedir. Yukarıda da değinildiği gibi hareketin dahil olduğu grubun genel tavrının tersine göç konusunda Avrupa Parlamentosu'nun AB yanlısı ana aktörleriyle benzer yönelimde olması, diğer belli başlı konularda da (güvenlik, dış politika, istihdam, çevre, kamu sağlığı vb.) kendini göstermektedir.

Bu bağlamda, Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüphecilik anlayışının, Taggart ve Szczerbiak'ın sınıflandırması bağlamında düşüncek olursak, yumuşak Avrupa şüphecilik kategorisine yakın olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Ayrıca, yine Taggart ve Szczerbiak tarafından yapılan daha detaylı sınıflandırmaya göre, Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa şüpheciliği göreceli olarak Ulusal Çıkar Avrupa şüpheciliği ile benzerlikler taşımaktadır. Hareketin Avrupa bütünleşmesinin İtalya'nın ulusal menfaatleriyle çelişmediği sürece desteklenmesi ve İtalya'nın Avrupa Birliği'nde yeniden lider konumundaki üye devletlerden biri haline gelmesi yönündeki beklentiler bu anlamda okunabilir. Ek olarak, Beş Yıldız Hareketi'nin Avrupa Birliği'nin çeşitli uygulamalarının ve İtalya ile ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi adına müzakereye açık olması, hareketin yumuşak Avrupa şüpheciliğinin bir başka göstergesidir. Ayrıca, İtalya'nın göç krizi ve ekonomik kriz gibi sorunlarla baş etmeye çalışırken Birlik tarafından çoğunlukla yalnız bırakılması yönünde hareketin dillendirdiği şikayetlere ve tepkilere rağmen Beş Yıldız Hareketi İtalya'nın Avrupa Birliği'nden tamamen ayrılması teklifini hiçbir zaman gündeme getirmeyerek yine yumuşak Avrupa şüpheciliğini gözler önüne sermiştir.

3.4. İtalya ve Göç Krizi

3.4.1 İtalyan Göç Politikası'nın Tarihsel Gelişimi

3.4.1.1. Erken Dönem Yasal ve Siyasi Çerçeve

Avrupa Birliği'nin kurucu üyeleri arasında bulunan ve kıtanın en gelişmiş ekonomilerinden birine sahip olan İtalya sanılanın aksine, göç almak yerine uzun süre göç veren bir ülke olmuştur. Bu bağlamda, ulusal birlik kurulmasından sonra yüksek sayıda İtalyan, daha iyi şartlarda yaşayabilmek adına ABD ile Almanya ve Belçika başta olmak üzere Kuzey Avrupa ülkelerine göç etmek zorunda kalmıştır. İtalya'nın ulusal birliğini elde ettiği 1861 yılından 1970'li yılların ortalarına kadarki süreçte yaklaşık olarak 26 Milyon İtalyan ülkeden göç etmiştir (Abbondanza, 2017: 77). Bununla birlikte bu süre zarfında, İtalya önemli ölçüde iç göçe sahne olmuştur. İstihdam olanakları bakımından kısıtlı olan ve gelişmişlik düzeyi ülkenin geri kalanının oldukça gerisinde olan Güney İtalya'dan birçok insan Kuzey İtalya'nın endüstriyel merkezleri olan Milano, Torino ve Cenova gibi büyük şehirlere, ekonomik nedenlerle göç etmiştir.

İtalya'ya yönelen göç akınları söz konusu olduğunda İkinci Dünya Savaşı ilk tarihsel kırılmaya işaret etmiştir. Savaşla birlikte Mussolini yönetiminin sona ermesi ve tüm dünyada başlayan dekolonizasyon süreci sonucunda 1950'li ve 1960'lı yıllarda yaklaşık olarak 850.000 İtalyan, Eritre, Somali, Libya ve Etiyopya gibi ülkenin önceki kolonilerinden anavatanlarına dönmüşlerdir. Bazı durumlarda eve dönen İtalyan girişimcilerin, yetkililerin ve yöneticilerin yanlarında yabancı hizmet personeli getirmesi ile söz konusu ülkelerde İtalya devleti hizmetine çalışan yerlilerin İtalya'ya gelmeye başlaması, ülkeye yönelen ilk yabancı göç örnekleri arasındadır ve İtalya'daki yabancı sayısını önemli ölçüde artırmıştır (Colombo ve Sciortino, 2004: 55-56).

Ülkedeki artan yabancı sayısına karşılık bir hukuki düzenleme getirilmesi ve Güney İtalya'nın iç göç nedeniyle daha fazla insan gücünü kaybetmemesi için 1961 yılında iç göç ve şehircilik karşıtı mevzuat ile işçilerin bölgesel hareketliliğini

kolaylaştıracak hükümleri yürürlükten kaldırılan 1961/5 no'lu kanun kabul edilmiş ve ilgili yasa ile yerel bir istihdam ofisine yapılacak işveren başvurusu aracılığıyla yabancı işgücünü ülkeye getirilmesine izin verilmiştir (Vickstrom, 2019: 56-57). Görüldüğü gibi, bu dönemde İtalyan devleti, dış göçü yalnızca iş gücü göçüne indirgemiş ve 1961/5 no'lu kanun da özellikle ülkeye çalışmak amacıyla giriş yapan göçmenlerin hangi şartlarda çalışabileceklerini belirlemesi adına oluşturulmuştur. Bu bağlamda, söz konusu yasa, devletin işçi göçüne aracılık etmesi, oturum izinlerinin çalışma izinleri ve resmi sözleşmelere göre koşullandırılması da dahil olmak üzere, gelecekteki İtalyan göç kontrol politikasının bazı özelliklerini yansıtan ilk hukuki metin olması bakımından önemlidir.

İtalya'nın göç tarihindeki bir sonraki önemli dönüm noktası ise 1970'li yılların başından itibaren neredeyse tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik kriz olmuştur. 1973 Petrol Krizi olarak da nitelendirilen bu ekonomik buhran, Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde de derinden hissedilmiş ve birçok Avrupalı devlet ekonomik küçülmeye giderek krizin etkilerini minimize etmeye çalışmıştır. Özellikle 1960'lı yıllarda 'misafir işçi' olarak betimlenen birçok yabancının bu ülkelerin iş gücüne dış göç aracılığıyla katılması üzerine temellenen strateji önemli ölçüde rafa kaldırılmış ve söz konusu Kuzey ve Orta Avrupa devletleri göç konusunda daha kısıtlayıcı politikalar geliştirmeye başlamıştır. Bunun üzerine, iş gücü göçü bağlamında Avrupa'ya gelmeyi hedefleyen birçok insan Kuzey ve Orta Avrupa ülkeleri yerine İtalya başta olmak üzere bazı Güney Avrupa ülkelerini ikinci alternatif olarak tercih etmek zorunda kalmıştır. Öte yandan, İtalyan devletinin bu dönemde, dış göç yoluyla iş gücü ithalatına dair herhangi bir politikası olmaması nedeniyle söz konusu göçmenlerin büyük kısmı ilk olarak turist vizesi aracılığıyla ülkeye giriş yapmış ve vizeleri sona ermesine rağmen yasadışı olarak İtalya'da kalmayı sürdürmüştür (Paoletti, 2010: 68). Ek olarak, 1960'lı ve 1970'li yıllardan itibaren İtalya'nın yaşadığı ekonomik büyüme sonucunda, özellikle Kuzey İtalya'daki sanayi devlerinin giderek daha fazla ucuz iş gücüne ihtiyaç duyması, iç göçü

kısıtlayan 1961/5 no'lu yasa ile birlikte, ülke dışından iş gücü göçünün artmasına neden olmuştur.

1970'li yılların ortaları itibariyle İtalya'ya yönelen göç akınlarının giderek yoğunlaşmasında etkili olan başka faktörler de bulunmaktadır. Bu dönemde İtalya, oturma izni olmadan girilmesi kolay olan, gevşek sınır kontrolü bulunan, göçe toleranslı veya en azından kayıtsız bir nüfusa sahip ve belgesiz bir göçmenin iş bulması için adil fırsatlara sahip, çekici bir göç ülkesi haline gelmiştir (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: 186). Bu bağlamda, İtalya'daki kayıt dışı ekonominin hacminin oldukça büyük olması ve İtalyan işverenlerin iş gücünü ucuza mal etmek adına kaçak işçi çalıştırma eğilimi, yabancı göçmenler için cazip bir ortam sunmuştur. İtalya nüfusunun giderek yaşlanması ve nüfus artış hızının günbegün azalmakta olması da ülkede özellikle vasıfsız işçi bulunmasını zorlaştırmış ve İtalyan girişimciler her fırsatta iş gücünü ithal ederek bu açığı kapatma yoluna gitmişlerdir.

Ayrıca, dış göç geçmişi olmayan diğer Güney Avrupa ülkeleri gibi İtalya'nın bu konuyu düzenleyen kanuni altyapısının olmaması, ülkeye yönelik düzensiz göç akınlarının artmasını sağlayan bir başka kritik faktördür. İtalyan işgücü piyasasına yasal olarak erişim için yeterli olanakların bulunmamasıyla birlikte, devlet 'yasal giriş için ön kapıyı kapatırken, yasadışı giriş için arka kapıyı yarı açık tutma politikası' gütmeyi sürdürmüş ve bu durum, ülkeye izinsiz girişlerin teşvik edilmesi anlamına gelmiştir (Fasani, 2010: 169). Bu noktada, İtalyan devletinin başlıca önceliği, ülkenin ekonomik büyümesinin, ülkedeki mevcut emek gücü eksikliği nedeniyle sekteye uğramasını engellemek adına İtalya'ya düzensiz giriş yapan yabancı iş gücüne göz yummak olmuştur. Sonuç olarak, dış göçe yönelik kısıtlayıcı politikalarını gitgide yoğunlaştıran Kuzey ve Orta Avrupa ülkelerinin tersine, 1970'li yılların ikinci yarısında ve 1980'lerin başında İtalya'ya yönelen ilk göç akınları mevzuat boşluğuyla karşılaşmıştır. Dolayısıyla bu dönemde düzensiz göçmenler yetersiz kural ve gevşek sınır kontrollerinin de

yardımla İtalya'ya izinsiz bir şekilde girme konusunda herhangi bir zorluk çekmemiştir (Bonifazi, 2000: 240).

Öte yandan, İtalya'nın coğrafi konumu da ülkeye hızla gelmeye başlayan göç akınları için kolaylaştırıcı etkiler barındırmaktadır. İtalya'ya dış göçün yoğunlaşmasında ülkenin coğrafi kısıtlamalara sahip olmasının etkisi vardır. Ülkenin istikrarsız ve daha az gelişmiş bölgelere (eski Yugoslavya, Arnavutluk, Kuzey ve Batı Afrika) yakınlığı, uzun Akdeniz kıyılarının sınır kontrollerine tabi tutulmasının zorluğu ile ülkenin erişilebilirliğini önemli ölçüde artırması ve İtalya'nın konumu itibariyle diğer Avrupa ülkelerine açılan bir 'kapı' haline gelmesi, düzensiz göçmenler için ülkenin cazip ve kolay bir hedef olarak algılanmasını sağlamıştır (Fasani, 2010: 169). Bu anlamda, çeşitli düzensiz göç rotaları söz konusu olduğunda, İtalya'nın birçok giriş noktası olduğu söylenebilir. İtalya-Slovenya sınırı, çoğunlukla Doğu Avrupa vatandaşlarının yanı sıra Orta Asya, Orta Doğu ve Doğu Asya'dan gelen göçmenlerin de geçtiği bir konumda olmuştur; ayrıca Afrika'dan gelen göçmenlerin Cebelitarık Boğazı'nı geçerek İspanya ve Fransa üzerinden geçen rotayı takip ederek İtalya-Fransa sınırından İtalya'ya girmeleri söz konusu olmuştur. En sıklıkla kullanılan rota ise göçmenlerin nispeten kısa tekne yolculuklarıyla karaya çıkabildikleri Güney İtalya kıyıları üzerinden geçmektedir (Fasani, 2010: 173).

Bu şartlar altında, 1970'li yılların ikinci yarısı itibariyle, İtalya topraklarına yönelik olarak giderek yoğunlaşan dış göç, 'Akdeniz Göç Modeli'nin çarpıcı bir örneğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu model çok sayıda mevsimlik tarım işçisi, oldukça parçalı bir işgücü piyasası, yasadışı göç, düzensiz göçten kapsamlı kısıtlamaya geçiş ve göçmenlerin sosyal entegrasyon programlarından dışlanmasıyla karakterize edilmektedir (Köpping Athanasopoulos, 2020: 108). Açıkça görüldüğü üzere, Akdeniz Göç Modeli kapsamında, dış göç ülkenin dönemsel ekonomik büyüme süreçlerini sürdürebilmek adına yapılan ve geçici olması beklenen ucuz iş gücü ithalatına

dayanmaktadır. Bu anlamda, İtalya'nın da içinde sayılabileceği Akdeniz Göç Modeli, özünde 1950'li ve 1960'lı yıllarda Kuzey ve Orta Avrupa ülkelerinde benimsenen misafir işçi modeline benzemekle birlikte, bu ülkelerde işçiler büyük oranda yasal yollarla ülkelere giriş yapmış ve önemli ölçüde sosyal haklardan ve hizmetlerden yararlanabilmişlerdir. Öte yandan, İtalya'da ise ülkeye çalışmak için gelen göçmenlerin çok büyük bir kısmı yasa dışı yollarla ülkeye giriş yapmış ve İtalya'nın geniş kayıt dışı ekonomisi kapsamında herhangi bir özlük hakkı elde edemediği için kaçak olarak çalışmak zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla, İtalya'daki düzensiz göçmenlerin hukuki statüsünün kırılganlığı ve belirsizliği, bu insanların ülkeye uyum sağlamasını engellerken, kalıcı yerleşim olasılığını da büyük ölçüde azaltmıştır.

Şimdiye kadarki tartışmamızdan anlaşılacağı üzere, 1980'li yıllara kadar İtalya devleti dış göçün düzenlenmesi ve göçmenlerin entegrasyonu konusunda herhangi bir somut hukuki veya siyasi adım atma gereği hissetmemiştir. Bunun yerine, İtalya yakın zamana kadar kapsamlı ve tutarlı bir politika çerçevesinden yoksun olduğundan göç konusunda kademeli ama bölük pörçük bir yaklaşım geliştirmiştir (Kosic ve Triandafyllidou, 2007: 185). Örneğin, İtalyan Çalışma Bakanlığı 1982 yılında ülkeye yönelen dış göçü kısıtlamak adına çalışma izinlerine dair süreci ülke genelinde dondurmuş ama bu durum, beklenenin aksine, İtalya'ya düzensiz şekilde giriş yapan ve yasadışı yollarla çalışan göçmen sayısını önemli ölçüde artırmıştır; yine bu dönemde İtalya'nın sınır kontrolü uygulamaları ve vize sistemi de oldukça gevşek, yüzeysel ve göstermelik bir yapılanmaya sahiptir (Vickstrom, 2019: 58).

Dahası, ilk aşamada düzensiz iş gücü göçüne, ülkenin ekonomik menfaatleri uğruna göz yumulsa da kısa süre içinde ülkede artmaya başlayan yasadışı göçmen sayısı ile birlikte İtalya devletinin göç konusunda herhangi bir uzun vadeli planının olmadığı ortaya çıkmıştır. Ülkedeki göçmenlerin büyük sayılara ulaşmasına İtalyan kurumsal altyapısı hazırlıklı olamamıştır, zira bu konudaki hukuki mevzuat yeterli değildi, uygun

bir idari yapı kurulmamıştı ve göçmenlerin yasal olarak kabulü ve topluma entegrasyonu hususlarında gerekli olan faaliyetler için mali destek planlanmamıştı (Del Boca ve Venturini, 2005: 328).

Ayrıca, bu döneme kadar İtalya’da hiçbir iltica kanunun yürürlüğe girmemiş olması da ülkenin göç konusundaki basiretsizliğini, beceriksizliğini ve yetersizliğini gözler önüne seren bir başka etmen olmuştur. 1980’li yılların başı itibariyle henüz mülteci statüsünü kabul etmeyen tek Avrupa ülkesi olan İtalya’nın ülkeye giriş yapan sığınmacılara mülteci statüsü verilmesi konusunda takındığı katı tavır ve mültecilere sunduğu zayıf yardımlar, potansiyel sığınmacıların önemli bir kısmını ülkede izinsiz ikameti tercih etmeye ikna etmiştir (Fasani, 2010: 169). 1980’li yılların ortalarına kadar, yukarıda açıklamaya çalıştığımız düzensiz göçe yönelik İtalyan makamlarının içinde bulunduğu plansızlık, hazırlıksızlık, yetersizlik ve umursamazlık, İtalya’nın henüz gelişmemiş olan göç politikasını büyük ölçüde karakterize ederken, bu sürecin kırılma yaşadığı ilk dönüm noktası, 1986 yılında yürürlüğe giren ‘Foschi Yasası’ olmuştur.

3.4.1.2. Foschi Yasası (1986)

1980’li yılların ortalarına gelinirken İtalya’daki göçmen sayısının artık azımsanmayacak boyutlara ulaşması doğal olarak ulusal medyanın ilgisini çekmiş ve göç konusu bir ‘sorun’ olarak İtalya’nın gündeminde yer almaya başlamıştır. Böylelikle, göç olgusu toplumsal tartışmalara ve kamusal müzakerelere her geçen gün daha fazla konu olmaya başlamıştır. Bu bağlamda, söz konusu tartışmaların ilk aşamalarında, göçü temel olarak çalışma ilişkileri açısından algılayan çoğu siyasi aktör arasında bu indirgemeci yaklaşım üzerinde yüksek düzeyde bir fikir birliği oluşmuş; bir yandan yerli işçilerin haksız rekabetten korunması ihtiyacı, diğer yandan da göçmenlerin Hristiyan etiğine veya uluslararası işçi dayanışmasına dayalı haklarının korunması üzerinde durulmuştur (Castelli Gattinara, 2016: 62). Bu bağlamda, Foschi Yasası olarak da bilinen İtalya

tarihindeki ilk kapsamlı göç kanunu yürürlüğe girmiştir. Yabancı göçmenlerin istihdamını ve dış göçün düzenlenmesine yönelik tanımlamaları ortaya koyan yasanın ülkedeki göçmenlerle ilgili olarak getirdiği avantajlar olmakla birlikte, bazı kritik dezavantajlar da söz konusu olmuştur.

Foschi Yasası, göçmenlerin lehine olacak şekilde, Avrupa Topluluğu üyesi olmayan ülkelerden İtalya'ya gelen işçiler ve aileleri için İtalyan işçilerle eşit haklara sahip olma, aile birleşimi haklarını ve prosedürlerini tanıma ve yine Avrupa Topluluğu dışından istihdam edilen işçiler için işgücü piyasasına erişim ve planlamaya ilişkin ilkeleri belirlemiş; bu anlamda Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1975 yılında kabul ettiği Konvansiyona uyumlu bir çalışma rejimine geçilmesini sağlamıştır (Caponio ve Graziano, 2011: 109). Foschi Yasası'nın bu şekilde yürürlüğe girmesinde İtalyan devletinin iradesi dışındaki etmenler de etkili olmuştur. Bunların başında ise düzensiz göçün düzenlenmesi konusunda Avrupa Topluluğu'nun İtalya üzerine uyguladığı baskı gelmektedir. İtalya'da sayıları giderek artan düzensiz göçmenlerin, 1985 yılında imzalanan Schengen Anlaşması ile başlayan süreçte sınırların ortadan kalkması sonucunda Avrupa Topluluğu'nun diğer üye ülkelerine kontrolsüz bir biçimde geçişinden endişe duyan Topluluk, İtalya'yı ülkedeki yasa dışı göçmenlerin hukuki ve ekonomik statülerini belirleyen bir yasa oluşturulması yönünde zorlamıştır (Calavita, 2005: 338). Bu bağlamda, Foschi Yasası sosyal yardımlara ve sosyal hizmetlere erişim konusunda yabancı ve İtalyan işçiler arasında muamele eşitliğini getirirken; kaçak göçmen işçi çalıştıran işverenlere karşı da bir dizi yaptırım getirilmesini öngörmüştür (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: 187).

Foschi Yasası kapsamında, hem açık iş pozisyonlarının hem de İtalya dışında ikamet eden ve İtalya'da iş arayan Avrupa Topluluğu üyesi olmayan ülkelerden gelen yabancıların listelerinin tutulmasından sorumlu olup Çalışma Bakanlığı bünyesinde meydana getirilen uzmanlaşmış bölüm, herhangi bir iş için yerli işçi bulunmaması

durumunda yabancı işçilerin boş pozisyonlarla eşleştirilmesinde ve daha sonra eyalet çalışma ofisleri aracılığıyla göçmene İtalya'ya girmek için vize başvurusunda bulunmasına olanak tanıyan çalışma izninin verilmesinde yetki sahibi olmuştur (Vickstrom, 2019: 59). Yasa, göçmen işçilerin oturma iznini nasıl alacaklarını belirtmese de çalışma izinlerinin iki yıl süreyle geçerli olduğunu ve çalışma izninin süresi dolmadan işini kaybetmenin, oturma izninin iptali için gerekçe teşkil etmeyeceğini ortaya koymuş ve işsiz göçmenlerin, açık pozisyonlarla eşleştirilebilmeleri için iş arayanlar listesine kaydolmaları teşvik edilerek söz konusu göçmenlerin kayıt dışı ekonomi kapsamında izinsiz çalışmalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Ancak herhangi bir vergi ve sosyal sigorta ödemesine maruz kalmak istemeyen göçmenler, kâğıt üzerinde sisteme işsiz olarak kaydolsalar da kayıt dışı çalışmaya devam etmişlerdir (Vickstrom, 2019: 59).

Ayrıca, Foschi Yasası ile Dışişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan komite, düzensiz göç akınlarını düzenlemeyi, yasadışı göçü kontrol etmeyi ve insan ticaretiyle mücadeleyi hedeflemiş, diğer taraftan Çalışma Bakanlığı da göçmen derneklerinin temsilcilerinin yanı sıra sendika, işveren örgütü ve yerel yönetim temsilcilerinin de yer aldığı bir danışma komitesine ev sahipliği yapmaya başlamıştır (Zincone, 2011: 262). Ne var ki, yabancı göçmenler yalnızca işçi olarak düşünüldüğünden ötürü, göçmenleri temsil etmeyi ve göçü düzenlemeyi amaçlayan diğer organlar gibi, bu komitelerin de fiili karar alma süreciyle alakasız olduğu ortaya çıkmıştır, çünkü göçmenlerin İtalyan iş gücüyle rekabete girmesinin her koşulda engellenmesi önceliklendirilmiştir. Bu durum, aslında Foschi Yasası'nın yukarıda sıraladığımız göçmen yanlısı getirilerinin tersine işlerlik kazandığını göstermiştir. Foschi Yasası temel olarak, İtalyanları göçmenlerle girecekleri işgücü piyasasındaki potansiyel 'haksız' rekabete karşı korumak için tasarlanmıştır, zira göçmenlere ülkeye giriş ve çalışma izinlerinin ancak ilgili işleri dolduracak yeterli sayıda İtalyan işçinin bulunmadığının tespit edilmesi durumunda verilebilmesi kararlaştırılmıştır (Paoletti, 2010: 68-69).

Sonuç olarak, teorik anlamda Foschi Yasası, göçmen iş gücü ile İtalyan işçiler arasındaki adaletsiz durumu ortadan kaldırıp, göçmenlerin yasal yollarla ülkeye giriş yapmalarını ve çalışmalarını sağlayan hukuki koşulları belirlese de gerçekliğe bakıldığında yasa, bahse konu olan hususların büyük bir çoğunluğunda uygulanamaz olarak kalmıştır. İtalya'ya yönelik yasal girişlerin azlığı, yabancı göçmen çalıştırmanın işverenlere yüklediği yüksek maliyetler ve yabancı işçi çalıştırma adına başvurulmuş yasal prosedürlerin aşırı karmaşıklığı, Avrupa Topluluğu dışından işçileri yasal olarak işe almak isteyen işverenler için oldukça caydırıcı faktörler haline gelmiştir (Zincone, 2011: 263). Dolayısıyla Foschi Yasası'nın tüm getirilerine rağmen, ülkede hala düzensiz göçmenleri kayıt altına almadan yasa dışı yollarla çalıştırmak daha kolay ve kazançlı olduğu için, yasa aslında düzensiz göçmenlerin ülkede izinsiz şekilde ikamet etmelerini ve gayri resmi olarak çalışmalarını sağlayan ortamı pekiştirmiş oldu. Ayrıca yasanın, ülkenin her fırsatta kayıt dışı ekonominin kârlılığını önceleyen doğasıyla hiç örtüşmemesi bakımından yasanın gerçekçilikten uzak olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Ayrıca, Foschi Yasası ile göçmenlerin resmi yollarla ikamet etmelerini ve çalışma izni aracılığıyla istihdam edilmelerini denetleyen birimlerden biri haline gelen yerel yönetimlerin görevlerini yerine getirme konusunda isteksiz ve yetersiz olması, birçok göçmenin oturma iznini yenilemesini engellerken, bunun sonucunda söz konusu göçmenlerin düzenli işlerinin olmasına rağmen yasa dışı şekilde ülkede kalmalarına neden olmuştur (Reyneri, 1999: 88). Dolayısıyla Foschi Yasası ile ortaya çıkan iyimser beklentinin aksine, İtalya'ya yasa dışı yollarla giriş yapan, ülkede izinsiz yaşamaya devam eden ve kayıt dışı çalışan göçmen sayısı artmıştır. Dahası, Foschi Yasası'nda yasal göç için yıllık kotaların belirlenmesine yönelik hükümlere de yer verilmiş, ancak bunlar hiçbir zaman amaçlandığı gibi uygulanmamıştır; kotalar esas olarak ülkeye yasa dışı yollarla giren göçmenleri geriye dönük olarak yasallaştırmak için kullanılmıştır (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: 188).

Bu noktada, Foschi Yasası ile İtalya tarihindeki girişilen ilk büyük çaplı yasallaştırma sürecine değinmek yerinde olacaktır. Yasa'nın yürürlüğe girmesinden çok kısa bir süre sonra, ülkede yaşamakta olan 118.000 göçmen işçinin yasa dışı durumu bir tür affa tabi tutulmuş ve söz konusu düzensiz göçmenler bu yolla kayıt altına alınmıştır. Öte yandan, bu yasallaştırma uygulaması, ülkede yalnızca aktif olarak çalışmakta olan göçmenlere odaklanırken, mültecileri tamamen göz ardı etmiş ve söz konusu aftan yararlanma koşullarının karşılanması oldukça zor olmasından dolayı beklenen etkiyi oluşturmamıştır (Veikou ve Triandafyllidou, 2001: 5).

Yasallaştırma uygulamasının bir başka sorunlu yanı ise, göçmenlerin kayıt altına alınması adına devletin ilgili kurumlarına başvuru sürecinin göçmenin kendisi tarafından değil, göçmenin işvereni tarafından yürütülmesi zorunluluğu olmuştur. Mevcut şartlar altında, göçmenleri kaçak olarak çalıştırıp hem bürokratik iş yükünden kurtulmak hem de sosyal sigorta ödemelerinden kaçınmak isteyen İtalyan işverenlerin çoğu doğal olarak bu yasallaştırma uygulamasına dahil olmayı tercih etmemişlerdir. Görüldüğü üzere, Foschi Yasası'nın birçok maddesi gibi yasallaştırma süreci de amacına hizmet etmemiştir. Sonuç olarak, Foschi Yasası, İtalya'nın göç politikasının tarihsel gelişiminde önemli bir eşik olmasına rağmen, genel itibariyle İtalya göç politikasının özüne işlemiş olan plansızlığı, öngörüsüzlüğü ve yetersizliği çarpıcı bir şekilde yansıtmakta ve ülkenin göçe uzun vadeli bir şekilde yaklaşmak yerine, sorunu acil müdahale gerektiren bir tür olağan üstü hale indirgeyen bakış açısının önemli bir çıktısını meydana getirmektedir.

3.4.1.3. Martelli Yasası (1990)

1980'li yılların sonu itibariyle, İtalya'nın özellikle büyük şehirlerinde ve güney bölgelerinde göçmen yerleşimlerinin çoğalması nedeniyle, ülkede toplumsal gerilim artmaya başlamış ve ana-akım medya ise, mevcut durumu 'ulusal sorun' olarak lanse ederken, göçmenlerle ilgili olumsuz duygu ve düşünceleri körükleyecek haberleri daha

sıklıkla gündeme getirme eğiliminde olmuştur. Bu bağlamda, özellikle Güney İtalya'nın belirli bölgelerinde muhafazakâr siyasi örgütlenmeler çeşitli göç karşıtı gösteriler yapmaya başlamıştır. Bu süreç dahilindeki kırılma noktası ise 1989 yılında, Napoli yakınlarında yer alan Villo Literno adlı kasabada, Güney Afrikalı göçmen Jerry Essan Masslo'nun soygun yapmaya kalkışırken bir grup İtalyan genç tarafından öldürülmesi olmuştur. Olay, kısa süre içinde ülke gündeminde üst sıralara yükselirken halk nezdinde göç karşıtlığını artırmış, göçmenlerin ise can güvenliği konusunda endişe duymalarına neden olmuştur. Böylelikle 1989 yılının sonu ve 1990 yılının başı itibariyle 'göç sorunu' İtalyan siyasetinin şekillenişinde önemli bir faktör olarak anılmaya başlamıştır ve göç meselesi yeniden ivedilikle müdahale edilmesi gereken olağan üstü bir hal olarak yorumlanmıştır.

Bu şartlar altında, oluşturulan ve 1990 yılında yürürlüğe giren Martelli Yasası, Foschi Yasasının göçün düzenlenmesi konusunda açık bıraktığı noktaları kapatmak ve daha kapsamlı bir göç yönetimi anlayışını oturtmak adına meydana getirilmiştir. Öte yandan, İtalya'nın Schengen Anlaşması'nı en kısa sürede imzalamasının beklenmesi söz konusu iken, Avrupa Topluluğu, Martelli Yasası üzerinden, İtalyan yönetimine yönelik sınır kontrolünün sıkılaştırılması ve dış göç yönetiminin istikrara kavuşması yönündeki baskılarını yoğunlaştırmıştır.

Ek olarak, yine Schengen Anlaşması'na paralel bir biçimde, İtalya ilk kez mültecilerin ülkedeki hukuki statülerini ve haklarını belirlemek zorunda kalmış ve Martelli Yasası ile bu beklentinin de karşılanması İtalyan makamları tarafından umulmuştur. Diğer taraftan, ülkedeki kayıt dışı ekonominin ucuz iş gücü ihtiyacı sürmektedir ve izinsiz bir şekilde çalışmak amacıyla ülkeye gayri resmi yollarla giriş yapan göçmen sayısı artmaya devam etmektedir. Bu şartlar altında, oluşturulan Martelli Yasası'nın bir yandan diğer Avrupa Topluluğu üye devletlerinin yanı sıra İtalyan kamuoyunun geniş kesiminin düzensiz göçe karşı kısıtlayıcı uygulamaların

benimsenmesi yönündeki baskısına; diğer yandan İtalyan ekonomisinin yabancı işgücüne yönelik artan yapısal talebine yanıt vermesi beklenmiştir (Finotelli ve Sciortino, 2008: 1).

Böylesi bir ortamda yürürlüğe giren Martelli Yasası'nın içeriği önemli ölçüde ülkedeki düzensiz göçmenlerin lehine olacak şekilde kaleme alınmıştır. Yasanın getirdiği en önemli yeniliklerden biri, yukarıda da değinildiği üzere, iltica konusunda olmuştur. İtalya'daki mültecilerin kanuni konumlarını tanımlayan ilk hukuki belge olan Martelli Yasası, yabancıların ülkeye girişini düzenleyen ve sığınma kabulü ile ilgili diğer işlemlerine ilişkin temel kuralları belirleyen ilk kapsamlı mevzuat olarak ortaya çıkmış ve 1989 yılı sonundan önce ülkeye geldiğini kanıtlayabilen -kayıtlı olsun ya da olmasın- her göçmene sığınma hakkı ile iki yıllık oturma izninin tanınabileceğini belirtmiştir (Paoletti, 2010: 69). Böylelikle, Schengen Anlaşması kapsamında, İtalya devleti, ülkeye sığınmacıların giriş yapabilmelerini ve mültecilik statüsünü elde etmelerini Martelli Yasası aracılığıyla hukuki zemine dayandırmıştır. Bu bağlamda, Martelli Yasası, Schengen Anlaşması'na uygun olarak, Cenevre Sözleşmesi'ne eklenen özel hükmü kaldırarak sığınmacıların ülkeye girişine izin vermiş; öte yandan göç veren ülkelere gelenlere vize zorunluluğu getirilmiştir (Zincone ve Caponio, 2005: 3). Dolayısıyla, Martelli Yasası, göçü iş gücü ithalatı ile özdeşleştiren ve sadece çalışmakta olan göçmenlerin yasal haklarını ve hukuki statülerini belirleme eğiliminde olan Foschi Yasası'ndan farklı olarak, İtalya'ya yönelen ve ekonomik olmayan saiklerle de tetiklenmiş olan düzensiz göç akınlarına odaklanmıştır.

Ülkedeki göçmenlerin sosyal hakları ile yararlanabilecekleri sosyal yardımlar konusunda da önemli yenilikleri içeren Martelli Yasası, İtalya'da yasal olarak bulunan göçmenlere özel konut piyasasında daha kalıcı konaklama imkânları sunarken; söz konusu göçmenlere geçici konaklama sağlamak üzere tasarlanmış 'ilk kabul merkezlerinin' kurulmasına özel bir bütçe ayırmıştır (Zincone ve Caponio, 2005: 3). Ek olarak, Martelli Yasası kapsamında, oluşturulması planlanan bir komitenin, ülkeye giriş

yapmakta olan göç akınlarının düzenlenmesinden sorumlu olması ve her yıl için İtalya'ya Avrupa Topluluğu dışındaki ülkelerden kaç işçinin giriş yapabileceğinin belirlemesi kararlaştırılmıştır (Zincone ve Caponio, 2005: 3). Aynı zamanda, kota sistemi olarak da bilinen ve sonraları sıklıkla başvurulacak olan bu uygulama, Martelli Yasası aracılığıyla İtalya göç politikasının önemli bir parçası olmuştur. Böylelikle İtalya devleti bir yandan ülkeye giriş yapan göçmen sayısını kontrol altında tutmak istemiş, diğer yandan da ekonomisinin ihtiyaç duyduğu ucuz iş gücünün yurt dışından tedarikini garanti altına almaya çalışmıştır. Bununla birlikte, kota sistemini fazlasıyla hantal ve gereksiz bulan İtalyan işverenler aynı zamanda göçmenleri yasal olarak istihdam etmek yerine kaçak olarak çalıştırmayı tercih ettikleri için, iyimser beklentilerle ortaya konulmuş olan kota sistemi beklenen verimlilikle işlememiştir. Devletin, iş gücü piyasasının güncel durumundan hareketle, sendikalara, işveren örgütlerine ve diğer çıkar gruplarına danışarak belirlediği sektörel kotalar büyük oranda dolmamış ve ülkeye yasa dışı yollarla giriş yapan göçmen işçilerin sayısı azalmamıştır.

Bununla beraber, Martelli Yasası göçmen iş gücü ile İtalyan işçilerin sosyal haklara ve yardımlara erişimi konusundaki eşitlik ilkesini vurgulayarak Foschi Yasası'nın takipçisi olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, yine Foschi Yasası'na benzer bir şekilde Martelli Yasası kapsamında da söz konusu eşitliğin doğurduğu yeni maliyeti karşılayacak herhangi bir bütçe planlaması bulunmamaktadır (Zincone, 2011: 264). Dolayısıyla, tıpkı Foschi Yasası gibi Martelli Yasası da teoride göçmenlerin, özellikle de göçmen işçilerin yararına hükümler içeriyor gibi görünse de söz konusu kanun hükümlerinin yalnızca kâğıt üstünde kaldığını ve gerçekliğe dönüşmediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Göçmenlerin ülkedeki sosyal hizmetlerden yararlanması adına herhangi bir adım atmayan İtalyan devleti, Martelli Yasası bağlamında göçmenlerin yalnızca çalışma ve ikamet etme gibi konulardaki hukuki statüleriyle ilgili olarak bazı

alışmalar yapmış, söz konusu göçmenlerin refah düzeyleri, sosyal entegrasyonları ve çeşitli haklarının temin edilip korunması gibi hususlar büyük ölçüde göz ardı edilmiştir.

Öte yandan, yine Foschi Yasasına benzer bir biçimde Martelli Yasası da geniş bir yasallaştırma programını öngörmüştür. Yalnızca maaşlı olarak çalışan göçmenleri affa tabii tutan Foschi Yasası'ndan farklı olarak Martelli Yasası daha geniş kapsamlı bir yasallaştırma programı planlamış ve söz konusu uygulamada kendi işinde çalışan göçmenler ve sığınmacılar da yasallaştırma sürecinden faydalanabilmiştir. Ayrıca, yine Foschi Yasasının tersine, Martelli Yasası kapsamında göçmenler ve sığınmacılar kendileri adına yasallaştırma uygulamasına başvurma hakkını kazanmışlardır. Böylelikle, aftan yararlanmak isteyen göçmenler bu konuda işverenlerinin boyunduruğundan kurtulmuşlardır. Söz konusu açılımların etkisiyle, ilgili yasallaştırmada bir öncekinden daha fazla göçmen ve sığınmacı kayıt altına alınmış ve aftan yararlanan insan sayısı 234.841 olarak belirlenmiştir (Caponio ve Graziano, 2011: 109).

Yukarıda da dile getirildiği üzere, Martelli Yasası bir taraftan ülkeye giriş yapan sığınmacılar ile ülkedeki mültecilerin kanuni konumlarının belirlenmesinde ve iltica süreçlerinin daha insani şartlarda sürdürülmesini kararlaştırırken, diğer taraftan ülkeye yönelen göç akınlarını kısıtlamak ve Schengen Anlaşması ile uyumlu olmak adına sınır kontrollerini sıkılaştırmış, oldukça zorlayıcı bir vize sistemi inşa etmiş ve sınır dışı edilmelerin artmasını sağlayacak yasal mevzuatı ortaya koymuştur (Geddes ve Scholten, 2016: 182). Sıralamaya çalıştığımız sorunlu noktalar dikkate alındığı takdirde, Martelli Yasası'nın açıkça ortaya çıkan tutarsız ve parçalı yapısı, tıpkı Foschi Yasası gibi, yasanın etkinliğinin beklenenin çok uzağında kalmasını sağlamıştır. Bir başka deyişle, yasanın kâğıt üstündeki hali ile uygulanış biçimi arasında bir uçurum ortaya çıkmış, dolayısıyla İtalya'da göçün ilk kez uzun vade bir husus olduğunu ortaya koymasına rağmen Martelli Yasası, İtalya göç politikasının gelişim sürecinde yer alan görece verimsiz girişimlerinden biri olarak tarihte yerini almıştır.

3.4.1.4. Dini Kararnamesi (1995)

Martelli Yasası'nın yürürlüğe girmesinden bir yıl sonra tüm dünyayı etkisi altına alan büyük dönüşümün somut çıktıları ortaya çıkmaya başlamış ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte dağılan Doğu Bloğu içindeki birçok ülke 1991 yılı itibariyle bağımsızlıklarını kazanmaya başlamıştır. Söz konusu ülkelerdeki köklü değişimler aynı zamanda hem politik hem de ekonomik krizleri beraberinde getirmiştir. Bu ülkelerdeki belirsizlik, kaos ve devlet otoritesinin eksikliği toplumsal kargaşayı körüklemiş ve sonuç olarak ciddi güvenlik sorunları ortaya çıkmıştır. Böylesi ülkelerin vatandaşları hem can güvenliklerinden kaygı duydukları hem de daha iyi yaşam elde etme ihtimalini değerlendirmek istedikleri için anavatanlarını terk edip daha gelişmiş ülkelere göç etmek veya sığınmak zorunda kalmışlardır.

Bu geniş çaplı sürecin Avrupa ayağında da kıtanın doğusunda yer alan çeşitli eski demir perde ülkeleri Sovyetler Birliği'nin ortadan kalkması sonucu açığa çıkan iktidar boşluğunda yalpalamak durumunda kalmış, bu nedenle birçok Doğu Avrupa ülkesi bir süreliğine çeşitli siyasi, sosyal ve ekonomik krizlerle boğuşmak zorunda kalmıştır. Bu ülkelerden biri Arnavutluk'tur. Ülkedeki komünist düzenin ortadan kalkması üzerine, birçok Arnavut ciddi düzeyde bir yoksullukla karşı karşıya kalmış ve çareyi ülkeyi terk etmekte görmüşlerdir. Ülkenin en yakınında bulunan gelişmiş devlet olan İtalya'yı hedef olarak gören Arnavutlar, en kestirme şekilde daha iyi yaşam koşullarına erişmek amacıyla bu ülkeye akın etmeye başlamışlardır.

Bu süreçte, İtalya göç politikasının tarihsel evrimi bakımından da önemli bir dönüm noktasına işaret eden olay ise 8 Ağustos 1991 tarihinde İtalya'nın Bari limanına Vlora adlı bir kargo gemisinin yanaşmasıyla gerçekleşmiştir. Tüm İtalya'yı şoke eden tarihi olayda, Vlora'dan yaklaşık olarak yirmi bin Arnavut karaya çıkmış ve İtalya'ya sığınmıştır (Fasani, 2010: 177). Bu tarihi gelişme ile birlikte, İtalya gündeminde göç olgusu hiç olmadığı kadar popüler hale gelmiş ve göçün acilen müdahale edilmesi

gereken olağan üstü bir hale indirgendiği yaklaşım yeniden yaygınlaşmaya başlamıştır. Böylece, bu tarihi olayın da etkisiyle, ülke gündeminde göç olgusu giderek bir ‘tehdit’, ‘işgalci veya saldırgan bir ordu’, ‘hafifletilmesi gereken bir sorun ve durdurulması gereken bir baskı’ olarak tanımlanmaya başlanırken, İtalya ‘savunulacak bir kale’ haline gelmiş; göçmenler ise ‘kaçak’, ‘düzensiz’, ‘kanunsuz ve belgesiz kişiler’ olarak nitelendirilmiştir (Bonifazi, 2000: 242).

Bir başka deyişle, göç, özellikle de düzensiz göç, doğrudan suç ile ilişkilendirilirken, ulusal kimliğin aşınması ve güvenlik problemlerinin çoğalması gibi sorunlarla özdeşleştirilmiştir. Bu dönemde, ulusal medyanın da katkılarıyla İtalyan halkında göçe dair olumsuz duygu ve düşünceler kuvvetlenmiş ve göç sorununun sıkı tedbirler, sert yaptırımlar ve esnetilmeyen kurallar aracılığıyla çözülmesi yönünde kamuoyunun devlete olan baskısı yoğunlaşmaya başlamıştır.

Aynı zamanda 1990’lı yılların ilk yarısında, çeşitli yolsuzluk skandallarının tetiklemesi sonucu İtalyan parti sistemi büyük bir dönüşüme gitmiş ve Birinci Cumhuriyet yerini İkinci Cumhuriyete bırakmıştır. Öte yandan İkinci Cumhuriyetin, sırasıyla Berlusconi, Dini ve Prodi’nin liderliğinde kurulan, ilk hükümetlerinin ana gündem maddelerinden biri göç meselesi olmuştur.

Bu şartlar altında, 1995 yılında, meydana getirilen Dini Kararnamesi, kamuoyunun ve Kuzey Ligi başta olmak üzere çeşitli siyasi partilerin de baskısıyla ülkedeki düzensiz göçün kontrol edilmesi adına sert önlemler alınmasını kararlaştırmıştır. Göç politikasına ve Avrupa Birliği üyesi olmayan ülke vatandaşlarının İtalyan topraklarına giriş ve ikametlerinin düzenlenmesine ilişkin acil hükümler içeren Dini Kararnamesi, İtalya’nın sınır kontrollerinin artmasını ve yasa dışı yollarla ülkeye giriş yapmaya çalışan göçmenlere karşı reddetme ve sınır dışı etme uygulamalarının sıklaşmasını ifade etmiştir (Geddes ve Scholten, 2016: 182). Dahası, Dini Kararnamesi, göçmen kaçakçılığına ve insan ticaretine karşı sert tedbirler alınmasını gerektirirken ve

göçmenlere yönelik muameleye ilişkin yeni hükümler getirmiştir. Bu bağlamda mevsimlik işçiler için kimlik kartı zorunlu kılınmış ve herhangi bir suçtan hüküm giymiş veya kamu düzenine tehdit oluşturduğu düşünülen yabancıların ise derhal sınır dışı edilmesine izin verilmiştir (Paoletti, 2010: 69).

Bununla birlikte, Foschi Yasası ile Martelli Yasası'nda olduğu gibi Dini Kararnamesi de geniş kapsamlı bir yasallaştırma programı öngörmüştür. Öte yandan, Dini Kararnamesi kapsamında planlanan af uygulaması, Martelli Yasası sonucu gerçekleştirilen ve nispeten üst düzeyde kapsayıcılık arz eden yasallaştırma sürecinden oldukça farklı olmuştur. İtalyan yönetimi, Dini Kararnamesi doğrultusunda, Martelli affından daha katı olan yasallaştırma programını uygulamıştır: Başvuru sahiplerinin İtalya'da ikamet ettiklerini, son altı ay boyunca düzenli olarak çalıştıklarını veya yasal bir iş teklifiyle çalıştıklarını ve üç aylık sosyal güvenlik primlerini ödediklerini kanıtlamaları gerekmiştir (Vickstrom, 2019: 60). Görüldüğü üzere, söz konusu yasallaştırma programı Foschi Yasası sonrasını uygulanan affa benzer bir şekilde İtalya'da düzenli olarak çalışmakta olan düzensiz göçmenleri hedeflemiş ve sığınmacılar, işsiz göçmenler veya kendi işinde çalışan göçmenler ise kapsam dışında bırakılmışlardır. Bununla beraber, bahse konu olan katı kriterlere rağmen bir yıl içinde yaklaşık olarak 238.000 kişi aftan faydalanabilmiştir.

Diğer taraftan, kararnameyi meydana getiren Dini hükümetinin çok kısa ömürlü olması üzerine, Dini Kararnamesi çeşitli tartışmalara ve fikir ayrılıklarına yol açmış ve sonuç olarak kararname metni beş kez revize edildikten kanun olarak yürürlüğe girmesi için gereken parlamento onayını alamadan nihayet Kasım 1996'da rafa kaldırılmıştır (Bonifazi, 2000: 243). Göç sorununa dair asıl düzenleme ise, 1998 yılında parlamento tarafından onaylanan ve İtalya göç politikası bağlamında çok önemli bir yere oturan Turco-Napolitano Yasası ile gerçekliğe kavuşmuştur.

3.4.1.5. Turco-Napolitano Yasası (1998)

Yukarıda da değinildiği üzere, İtalya sanılanın aksine, Avrupa'nın diğer önde gelen ülkelerine nazaran çok daha kısa bir süre önce dış göçle tanışmış bir ülkedir. 1980'li yılların ikinci yarısıyla birlikte göçün gündeme geldiği İtalya için, 1990'lı yılların ikinci yarısına geldiğimizde, göç olgusuyla henüz 10 yıldır ilgilenen bir ülke olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bu kısa zaman dilimi zarfında, İtalyan hükümetleri, göç ile ilgili uzun vadeli neredeyse hiçbir planlama yapmamıştır. Bunun yerine, belirli münferit olaylar üzerine göçe hem geçici bir durum hem de acilen müdahil olunması gereken olağan üstü hal yorumlamasıyla yaklaşan Roma yönetimlerinin konuyla ilgili attığı adımlar parçalı, kısa vadeli, tutarsız, yüzeysel ve çoğu zaman gerçekçilikten uzak olmuştur. Bu süreçte İtalya devletinin karşı karşıya kaldığı en önemli ikilem, aynı zamanda göç politikasının da olgunlaşmasını engellemiştir; bahse konu olan çelişkili durum dahilinde bir yandan İtalyan (kayıt dışı) ekonomisinin ucuz iş gücüne yönelik ihtiyacının sürekli olarak artması söz konusu olduğu için yasa dışı işgücü göçüne göz yumulurken, diğer taraftan 1990 yılı itibariyle imzalanmış olan Schengen Anlaşması ile ülkenin sınır kontrollerinin ve göç politikasının Avrupa Topluluğu standartlarına çıkarılması gerekmektedir. Bu süreçte hem İtalyan ekonomi çevrelerini hem de Brüksel'i tatmin etmek için, bir yandan düzensiz göçe yönelik kısıtlayıcı politikalar geliştirilirken diğer yandan, ülkenin iş gücü açığını kapatmak için belirli açık noktalar bırakılarak sıklıkla yasallaştırma programları planlanmış ve bu durum İtalya göç politikasının kendi içinde çelişen bir karaktere bürünmesini sağlamıştır.

İtalya göç politikasının söz konusu çarpık, bölük pörçük, paradoksal ve ikircikli tarihsel evrimi dikkate alındığında bu kısır döngüyü kıran ilk ve belki de en önemli gelişme, 1998 yılında kabul edilmiş olan Turco-Napolitano Yasası olmuştur. Turco-Napolitano Yasası aracılığıyla göçe ilk kez geniş çaplı bir şekilde yaklaşılmış; basiretsiz, yetersiz ve belirli ajandalar ışığında sağduyudan uzak taktikler geliştiren bakış açısı

önemli ölçüde terk edilmiştir. İtalya göç politikasının başlangıcından günümüze kadarki tarihsel gelişimi dikkate alındığı takdirde, Turco-Napolitano Yasası İtalya'daki göçü ve yabancıların koşullarını düzenleyen açık ara en önemli tek belgedir; zira yasa, ülkeye girişler ve sosyal entegrasyon da dahil olmak üzere göç ve göçle ilgili hususların yanı sıra sınır dışı tedbirlerinin etkinliğini de tamamen düzenleyen ilk girişim olarak karşımıza çıkmaktadır (Ceccorulli, 2021: 127). İtalya göç politikasının 1990'lı yılların ikinci yarısına kadarki süreçte göçe dair hem isteksiz hem de hoşgörülü tavrının ve muğlak uygulamalarının rafa kaldırıldığı Turco-Napolitano Yasası bir tür paradigmatic değişime işaret etmiştir. Yasa, ülke ekonomisinde yabancı göçmenlerin iş gücünün ne denli önemli olduğunu ilk kez kavrayan bir hukuki metin olmuş ve bu bağlamda göçün İtalya için geçici bir mesele olmadığını, aksine ülke için kalıcı unsura dönüştüğünün farkına varılmasına katkı sunmuştur. Bu anlamda, özellikle göçmenlerin sosyal haklarına odaklanan Turco-Napolitano Yasası aracılığıyla ülkedeki göçmenler ilk kez geçici işçiler olarak değil, potansiyel vatandaşlar olarak algılanmaya başlanmıştır.

Kapsam bakımından da öncülü olan yasalardan ciddi anlamda ayrılan Turco-Napolitano Yasası göçe bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşarak bu konuya dair neredeyse tüm hususlara (kalıcı göç politikasının oluşturulmasına yönelik prosedürler, ülkeye giriş kuralları, yabancıların kabulüne ve olası sınır dışı edilmesine ilişkin ilkeler, istihdam ve aile birleşimlerine ilişkin hükümler, göçmenlerin sosyal entegrasyonuna dair politikalar, göçmenlere yönelik ayrımcılığa karşı önlemler vb.) açıklık getirilmesi hedeflenmiştir. Böylelikle, yasa ile ülkedeki göçün tam anlamıyla yönetilebilmesi için kapsamlı bir mevzuat ortaya çıkmıştır. Zincone ve Caponio'nun da vurguladığı üzere, göçe dair ilk sistematik İtalyan yasası olarak da bilinen Turco-Napolitano Yasası dört temel üzerine inşa edilmiştir:

(i) Ülkeye yasadışı girişin önlenmesi ve düzensiz göç ile mücadele edilmesi:

Ülkeye izinsiz giriş yaptığı belirlenen göçmenlerin sınır dışı etme prosedürünün

tamamlanmasını beklerken geçici olarak gözüaltına alınıp en fazla otuz gün kalabilecekleri gönüllü dernekler tarafından işletilen ve kolluk kuvvetleri tarafından gözlenen özel ‘geçici barınma merkezleri’ kurulmuş; insan ticaretine ve göçmen kaçakçılığına karşı yenilikçi önlemler de uygulanarak, istismarcılarını ifşa eden mağdur göçmenlere özel yardım programlarından yararlanma ve kalıcı oturma izni alma şansı verilmiştir.

(ii) Yeni yabancı işçi akışının düzenlenmesi: ‘Sponsorluk’ uygulaması getirilerek belirlenen yıllık kotalarla ülkeye yasal giriş kolaylaştırılmış; böylece İtalyanlar veya ülkede yasal olarak yaşayan yabancılar, bölgesel veya yerel makamlar, işveren örgütleri, sendikalar, göçmen haklarını savunan gruplar, gönüllü dernekler veya diğer sivil toplum organizasyonları tarafından desteklenmeleri koşuluyla, yıllık olarak belirlenen kotalar dahilinde, İtalya’da iş aramak isteyen göçmenlere geçici izin verilebilmiştir.

(iii) Geçerli bir oturma iznine sahip göçmenlerin sosyal entegrasyonunun teşvik edilmesi: Yasa, en az beş yıldır yasal olarak İtalya’da bulunan yabancılara daimî ikamet kartı başvurusunda bulunma hakkı tanımış ve bölgesel - yerel otoriteler tarafından teşvik edilen sosyal entegrasyon tedbirlerini finanse etmek için bir Ulusal Fon kurulmuştur.

(iv) Yasadışı göçmenlere temel bireysel hakların tanınması: Ülkede yaşamakta olan düzensiz göçmenlere yönelik muameleyle ilgili bu temel bağlamında, sağlık hizmetlerine ilişkin olarak, Uygulama Yönetmeliği’ne göre, yardıma muhtaç düzensiz göçmenlere yasa tarafından sağlanan hizmetlerden yararlanmalarını sağlayan bir kart verilmiştir (Zincone ve Caponio, 2005: 4).

Açıkça anlaşılacağı üzere, ülkedeki (yasal olsun veya olmasın) tüm göçmenlerin çeşitli hakları elde etmeleri ve sosyal hizmetler ile yardımlardan faydalanmaları için uygun hukuki düzeni oluşturmaya odaklanan Turco-Napolitano Yasası hem İtalyan vatandaşların hem de göçmenlerin menfaatleri doğrultusunda sosyal entegrasyon programları öngörmüştür. Bu bağlamda, Turco-Napolitano Yasası yıllık kota dahilinde aile birleşimini öngörmüş ve geniş aile üyeleri otomatik olarak çalışma izni alabilmiştir.

Bu yolla, göçmenleri yalnızca iş gücüne indirgeyen yaklaşım yerine, aileleri ile birlikte İtalyan toplumuna entegre olarak sosyal yapının bir parçası olmaları amaçlanmıştır. Hem ülkede yasal olarak yer alan yabancılara hem de düzensiz göçmenlerin sosyal entegrasyonu konusunda yasanın bir başka getirisi ise söz konusu gruplarda bulunan çocukların devlet okullarına kaydolabilmelerinin önünün açılmasıdır. Böylelikle, İtalyan kültürü, tarihi, toplumsal normları, gelenekleri ve dili ile ilgili bilgileri edinebilecek olan göçmen çocuklarının toplumun doğal bir parçası olmaları hedeflenmiştir.

Bununla birlikte, Turco-Napolitano Yasası, ülkedeki yabancılara yönelik şiddeti ve yabancı düşmanlığını önlemede başarısız olmuştur; nitekim geçmişte göçmenlere karşı toplumsal hoşgörü tutumu sergilediği bildirilen İtalyan kamuoyu, giderek açıkça yabancı düşmanı bir tavır takınmaya başlamıştır (Veikou ve Triandafyllidou, 2001: 9). Yasanın, sosyal entegrasyon uğruna göçmenlere sağladığı geniş sosyal haklar ile yardımlara ek olarak göçmenlerin ülkedeki görünürlüğüne artmasının İtalyan halkında rahatsızlık uyandırmış olması bu durumu tetikleyen nedenler arasında sayılabilir.

Ekim 1997 itibarıyla İtalya'nın Schengen Anlaşması'nın hükümlerini uygulamaya sokmaya başlaması Turco-Napolitano Yasası'nın doğasına da yansımıştır. Bu bağlamda, yasa düzensiz göçün engellenmesi, sınır kontrollerinin sıkılaşması ve ülkeye resmi şekilde giriş yapmanın zorlaştırılması adına kesin hükümler içermektedir. Ayrıca, Schengen Anlaşması ile uyumlu hareket etmek adına, İtalya Schengen Bilgi Sistemi'ne dahil olmuş ve ülkeye yasa dışı yollarla giriş yapan göçmenlerin geçici barınma merkezleri aracılığıyla en kısa süre içinde ana vatanlarına geri gönderilmeleri konusunda hiç olmadığı kadar hassasiyet gösterilmiştir (Zincone, 2011: 267). Bu bağlamda, Turco-Napolitano Yasası ayrımcılığa dayanan bir dışlama uygulamıştır. Bir başka deyişle, yasa uzun vadeli sosyal entegrasyon beklentisi sunduğu göçmen gruplarına daha hoşgörüyle yaklaşp sosyal haklar ve yardımlar konusunda cömert bir tavır

sergilerken, bu beklentiyi karşılamayacağı düşünülen göçmenlerin ise ivedilikle sınır dışı edilmeleri planlanmıştır (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: 190).

Ek olarak, Turco-Napolitano Yasası ile kurulan geçici barınma merkezlerinin genel durumu da yasanın göçmen yanlısı karakteriyle uyuşmamaktadır. Göçmenleri yerel toplumdan soyutlamayı amaçladığı için geçici barınma merkezlerinin yerleşim birimlerinin uzağında inşa edilmesi, merkezlerdeki kötü yaşam koşulları ve merkezlerde göçmenlerin temel haklarının önemli ölçüde göz ardı edilmesi göçmenler üzerindeki olumsuz etkiler doğurmuş ve bu durum bazı göçmenlerin radikalleşmelerine yönelik bir riski de beraberinde getirmiştir (Ceccorulli, 2021: 129). Geçici barınma merkezlerinin koşullarının zorlu olmasının en önemli nedenlerinden biri, İtalyan devletinin bu merkezlerin iyileştirilmesi için yeterli bütçeyi sağlamaması olmuştur. Öte yandan, merkezlerdeki göçmenlere kötü muamele edilmesinin temelinde ise, söz konusu insanların sosyal entegrasyonu başaramayacaklarına ve kamu güvenliği konusunda sorun teşkil edebileceklerine dair önyargı yatmaktadır.

Turco-Napolitano Yasası ile planlanan kota sisteminin de sorunlu taraflarının olduğu kabul edilmelidir. İstihdam, kendi içinde çalışma ve mevsimlik işçilik kategorileri doğrultusunda yıllık olarak belirlenen kota sisteminin geçici ve öngöründen uzak bir anlayışla uygulanması, ülkede kaçak olarak çalışan göçmen sayısını artırırken, söz konusu kayıt dışı iş gücünü oluşturan göçmenlere hiç olmadığı kadar suçlu göçüyle bakılmaya başlanmıştır (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: 190). Dahası, Turco-Napolitano Yasası'nın öngördüğü kota sistemi işverenler için de kullanışlı olmamıştır, çünkü herhangi bir işverenin İtalya'da yaşayan bir göçmeni kota sistemi dahilinde istihdam etme talebinde bulunması halinde söz konusu göçmenin ana vatanına geri dönmesi ve bu iş teklifi aracılığıyla vizeye başvurarak yeniden İtalya'ya giriş yapması gerekmektedir (Calavita, 2005: 339). Açıkça anlaşılabileceği üzere, bu uygulama biçimi işveren için bürokratik olarak oldukça zahmetli olmakta ve büyük bir zaman kaybını

doğurmaktadır. Böylesi zorluklara katlanmak istemeyen İtalyan işverenler, kota sistemine rağmen büyük oranda kaçak olarak göçmen çalıştırmayı sürdürmüşlerdir.

Turco-Napolitano Yasası da öncülü olan yasalar gibi bir yasallaştırma sürecini öngörmüştür. Yasallaştırma programına 27 Mart 1998 tarihinin öncesinde İtalya’da bulunma şartını karşılayan düzensiz göçmenlere başvurma hakkı tanınmıştır (Vickstrom, 2019: 61). Sonuç olarak, 217.000 düzensiz göçmen aftan yaralanmıştır. Yasallaştırma programından yararlanan birçok izinsiz göçmen, oturum izni elde ederken kâğıt üzerinde işsiz görünmelerine rağmen kayıt dışı biçimde çalışmaya devam etmiştir. Öte yandan, Turco-Napolitano Yasası ile uygulanan yasallaştırma programına ve kota sistemine rağmen, ülke genelinde yapılan çalışmalar sonucunda, İtalya’da 1998 itibariyle hala 235.000 düzensiz göçmenin yaşadığı ortaya çıkmıştır (Abbondanza, 2017: 81). Özetle, Turco-Napolitano Yasası’nın planlamış olduğu yasallaştırma programının tam anlamıyla amacına hizmet ettiği söylenemez. Bu noktada vurgulanması gereken bir başka husus ise, belirlediği kısıtlayıcı önlemlere rağmen Turco-Napolitano Yasası’nın düzensiz göç taktiği olarak ülkeye izinsiz girişin önüne geçen, ‘vize süresinin aşılması’ stratejisiyle başa çıkamaması olmuştur. Dolayısıyla yasanın en önemli hedeflerinden biri olan düzensiz göç ile mücadele konusunda beklendiği kadar başarılı olamadığı ifade edilebilir. İtalya göç politikasının, (özellikle AB’nin konuyla ilgili baskısının da etkisiyle) düzensiz göçü engelleme ve göç akınlarını kontrol altına alma amacıyla, ülkenin ekonomisinin kaçak iş gücüne ihtiyaç duymayı sürdürmesi nedeniyle yasa dışı göçü görmezlikten gelme eğilimi arasında gidip geldiği kısır döngüyü kırmayı hedeflemesi bakımından Turco-Napolitano Yasası büyük öneme sahiptir. Yukarıda tartışıldığı gibi, yasanın birçok hükmünün uygulanması esnasında çeşitli sorunlar, yetersizlikler ve eksiklikler yaşansa da Turco-Napolitano Yasası göçmenlerin İtalyan toplumuna uzun vadeli entegrasyonu meselesine somut ve ciddi bir şekilde yaklaşan ilk göç yasası olması açısından kendisinden sonraki hukuki ve siyasi girişimlere ışık tutmuştur.

3.4.1.6. Bossi-Fini Yasası (2002)

Turco-Napolitano Yasası'nın İtalya'daki göçmenlerin sosyal entegrasyon konusunda ilerleme sağlamasını kolaylaştırıcı hükümleri, genel olarak göçmen yanlısı sosyal hizmet ve yardım uygulamaları, düzensiz göç ile daha etkin mücadele yöntemlerine dair önerileri ve göçmenleri kayıt dışı iş gücüne indirgeyen yaklaşıma karşı izinli çalışma koşullarını daha uygulanabilir kılan kuralları İtalya'da göç meselesinin çözümüne yönelik ortaya çıkan beklentileri karşılayamamış, aksine yukarıda da belirtildiği, yasa aracılığıyla göçmenlere aşırı imtiyaz sağlandığı ve bu durumun devletin bütçesi ile sosyal devlet uygulamalarını zora soktuğunu düşünen İtalyanların sayısı hızla artmıştır.

1999 Yılına gelindiğinde ülkedeki, özellikle ekonomik kaygılarla tetiklenen göç karşıtlığı tırmanışını sürdürmüştür. İtalya'da göçmenlere dair olumsuz duygu ve düşüncelerin daha da yoğunlaşmasını sağlayan durum ise 1999 yılında yaklaşık olarak 50.000 göçmen ve sığınmacının İtalya'nın Akdeniz kıyılarına çıkış yapması ve bu sürecin ulusal medya tarafından fazlasıyla kullanılıp ülkedeki göç sorununun yeniden ortaya çıktığına yönelik propagandasıyla birlikte halkta göç karşıtlığının daha tehlikeli boyutlara gelmesi olmuştur (Abbondanza, 2017: 82).

Bu bağlamda, 1996 ile 2001 yılları arasında İtalya'nın yönetimini elinde bulunduran merkez-sol hükümetler ise, göç sorununa kesin bir çözüm bulamamakla suçlanarak gitgide kan kaybetmeye devam etmiştir. Oluşan fırsatı fark eden Berlusconi ile Bossi ise 2001 genel seçimlerinde elde edilebilecek bir zaferi kendileri adına kolaylaştırabilmek adına 'Özgürlükler Evi' adlı bir merkez-sağ ittifakının çatısı altında bir araya gelmiş ve seçim programlarının önemli bir kısmını göç sorununa ayırmışlardır.

Seçim kampanyası kapsamında yayınlanmış olan, daha sıkı göçmenlik önlemleri vaat eden ve göç nedeniyle artan suç oranları ile suç ve kamu güvenliği riskleri arasındaki iddia edilen bağlantılara dikkat çeken Özgürlükler Evi Koalisyonu'nun manifestosunda,

sığınma ve göç en sık değinilen kullanılan konular arasında yer almıştır. Manifestoda sıklıkla ele alınan bir başka tema ise göç sorununun, göçün kaynak ülkelerine verilecek mali ve ekonomik yardımlar sayesinde kontrol edilebilecek bir olgu olarak ortaya konması olmuştur. Özellikle Kuzey Ligi'nin önerisiyle, manifestoya çok kültürlülüğe muhalif olan argümanlar eklenmiş ve değişik kültürlerden insanların bir arada yaşamasına dair zorluklar sıralanıp, bu durumun çeşitli toplumsal marjinalleşmelere neden olabileceği yönünde uyarılarda bulunulmuştur (Çetin, 2012: 11).

Göç sorununu başarılı bir şekilde işleyip İtalyan halkının bu konudaki hislerine etkili bir şekilde hitap eden Özgürlükler Evi İttifakı 2001 genel seçimlerinden zaferle ayrılmış ve Berlusconi liderliğinde İtalya'nın 57. Hükümetini kurmuştur. İktidarı elde eder etmez, göç meselesi ile ilgilenmeye başlayan koalisyonun, bu dönemde göç karşıtlığının daha da sertleşmesini sağlayan iki kritik gelişme gerçekleşmiştir. Hükümetin kurulmasının üç ay sonrasında patlak veren 11 Eylül Terör Saldırıları, tüm dünyada olduğu gibi İtalya'da da terörizmi gündemin ilk sıralarına taşımış ve bu süreçte ABD'nin terörist örgütlere karşı girdiği küresel mücadeleye tam destek veren İtalyan yönetimi, benzeri güvenlikçi politikaları ülke sınırları içinde de uygulamaya başlamıştır.

Bu noktada, halihazırda benimsenmiş olan ve güvenlik sorunlarıyla göçmenleri doğrudan ilişkilendiren varsayıma daha da sıkı bir şekilde tutunan hükümet, ülkedeki göçmenleri, özellikle de Müslüman göçmenleri ve sığınmacıları, potansiyel teröristler olarak görme eğiliminde olmuştur. Bu durum, hükümeti göçe yönelik çok daha kısıtlayıcı ve baskıcı bir mevzuat oluşturmak adına ikna etmeye yetmiştir. Hem ülke halkındaki hem de hükümetteki göç karşıtlığını pekiştiren ve bu hususta ivedilikle somut adımlar atılmasını sağlayan ikinci gelişme ise 18 Mart 2002 tarihinde bir geminin Sicilya'nın Katanya limanına 928 Irak Kürdü'nü, İtalya'ya sığınma talebiyle, çıkarması olmuştur. Bu olay ülke genelinde bir teyakkuza neden olmuş ve göç sorununa karşı çok daha radikal önlemler alınması gerektiğine dair göç karşıtı fikirler yaygınlık kazanmıştır.

Bu şartlar altında hazırlanıp Ağustos 2002’de yürürlüğe giren Bossi-Fini Yasası ülkenin göç politikasında önemli bir kırılmaya imza atmıştır. Kolaylıkla tahmin edilebileceği üzere, Bossi-Fini Yasası düzensiz göçle ilgili oldukça sert tedbirleri içermekle birlikte, ülkeye yasal yollarla giriş yapma talebinde olan göçmenler için de çeşitli zorluklar öngörmüştür. Bir başka deyişle, yasa, izinli olsun veya olmasın tüm göçmenlerin ülkeye giriş süreçlerinde kısıtlayıcı ve sert önlemleri uygulamaya sokarak göç sorunuyla başa çıkılabileceği düşüncesini benimsemiştir. Aşağıda da inceleneceği üzere, yasanın bir başka hedefi de ülkede halihazırda yaşamakta olan göçmenlerin kayıt dışı çalışmalarını engelleyerek söz konusu insanların en kısa sürede anavatanlarına dönmelerini sağlayacak hukuki düzeni meydana getirmek olmuştur. Özetleyecek olursak, Bossi-Fini Yasası, Turco-Napolitano Yasası ile yer yer oluşturulmaya çalışan göçmen yanlısı ılımlı tutumu ve göçmenlerin lehine olabilecek çeşitli uygulamaları tam anlamıyla tersine çevirme amacıyla olmuştur.

Bossi-Fini Yasası’nın en çok vurguladığı konulardan biri düzensiz göçe karşı alınması gereken tedbirlerin ülke sınırlarında başlaması yönündedir. Eş deyişle, yasa, bu husustaki Avrupa Birliği mevzuatını da dikkate alarak, İtalya’nın sınır kontrollerinin oldukça sıkılaşması adına çeşitli hükümler içermektedir. Örneğin Bossi-Fini Yasası’nın getirdiği değişiklikler uyarınca, ülkeye herhangi bir yasa dışı girişten sonra gerçekleşecek yeniden girişe ilişkin engel beş yıldan on yıla çıkarılmıştır. Yakalanmaları halinde göçmen kaçakçıları ile insan tacirlerine verilecek olan hapis cezası süresi ise dört yıldan on iki yıla yükseltilmiştir. Bu arada göçmenlerin İtalya’ya yalnızca iş aramak için girebilme hakları ortadan kaldırılmış ve Avrupa Birliği dışından gelen göçmenlere iş tahsis edilmeden önce İtalyan ve Avrupa Birliği üye ülkelerinden işçilerin uygun olup olmadığının doğrulanması kuralı yeniden getirilmiştir (Çetin, 2012: 12). Görüldüğü üzere, Bossi-Fini Yasası ülkeye izinsiz giriş yapma eğiliminde olan göçmenleri caydırmaya çalışıp, ülkeye yasal yollarla girilmesini zorlaştırarak ve yasa dışı göçü

körükleyen suç örgütlerine karşı olarak da daha sert yaptırımlar uygulama yoluyla düzensiz göçe karşı bir tür savaş açmıştır.

Öte yandan, Bossi-Fini Yasası'nın, İtalya göç politikasının tarihsel gelişimi bağlamında kapladığı konuma dair, en kritik unsuru göçmenlerin ülkede kalma prosedürleriyle ilgili olmuştur. 'İş-Barınma Sözleşmesi' (*Contratto di Soggiorno-Lavoro*) zorunluluğunu getiren Bossi-Fini Yasası'na göre, göçmenlerin İtalya'da yasal biçimde kalabilmeleri için resmi kurallara uygun bir şekilde iş teklifi almaları ve bu yolla çalışmaları gerekmektedir. Açıkça görüldüğü üzere, İş-Barınma Sözleşmesi terimiyle vurgulanan oturum izninin iş sözleşmesiyle bire bir bağlantısı, ülke ekonomisinin esnek iş gücü ihtiyacını karşılarken aynı zamanda göçmenlerin işsizliğinden kaynaklanabilecek sosyal maliyetlerinden de İtalyan devletinin kaçınmasını sağlamıştır. Ek olarak, göçmenler için kabul edilen yasal işsizlik süresi on iki aydan altı aya düşürülmüştür. Başka bir ifadeyle, altı ay içinde iş bulamayan göçmenlerin sınır dışı edilmesinin önü açılmıştır. Diğer taraftan, göçmenlere tanınan oturum izninin süresi iş sözleşmesi süresinden fazla olamayacak olup, mevsimlik işçiler için en fazla dokuz ay, geçici işçiler için en fazla bir yıl, diğer işçiler için ise en fazla iki yıl olarak belirlenmiştir (Turco-Napolitano Yasası uyarınca bu süre beş yıl olarak belirlenmişti).

Öte yandan, Bossi-Fini Yasası, Turco-Napolitano Yasası ile getirilmiş olan sponsorluk sistemine son vermiştir. Dolayısıyla göçmenlerin yasal olarak İtalya'da ikamet edebilmeleri için yasa ile belirlenmiş prosedürler aracılığıyla buldukları işlerde, çalışma kontratları devam ettiği süreyle kısıtlı olarak, aktif biçimde çalışmaları gerekmektedir. Ayrıca, kalıcı oturum hakkını kazanmak için gerekli kriter olan beş yıl boyunca kanuni çerçevede çalışma koşulu, Bossi-Fini Yasası ile altı yıla çıkarılmıştır. Dahası, göçmenler tarafından alınabilecek maksimum oturum izni süresi iki yıla sınırlandırılmış ve söz konusu iznin, sınır dışı edilme durumundan üç ay öncesine kadar yenilenme zorunluluğu getirilmiştir. Aksi takdirde, göçmenlerin yasal olarak iş bulmaları

halinde bile oturma izinlerinin uzatılmaması ve ülkeyi terk etmeleri karara bağlanmıştır. Bu oturma izni yenileme zorunluluğu ile ilgili zaman sınırı, Turco-Napolitano Yasası doğrultusunda otuz gün olarak belirlenmişti. Görüldüğü gibi, Bossi-Fini Yasası ülkede yaşamakta olan göçmenleri sınır dışı edebilmek için birçok prosedürü kolaylaştırmış ve göçmenleri oldukça zor durumda bırakmıştır. Diğer taraftan, yasa ile belirlenen kurallara, ilkelere ve hükümlere uymayarak İtalya’da, oturma izni olmadan veya oturma izni süresi dolmuş olmasına rağmen, ikamet etmeye devam eden göçmenlerin tespit edilmeleri durumunda, zorunlu olarak hapis cezası ile karşı karşıya kalmaları vurgulanmış, ayrıca bu durumdaki göçmenlerin sınır dışı edilmeleri için herhangi bir yargıcın kararının yeterli olacağı ve söz konusu göçmenlere hiçbir savunma hakkı tanınmayacağı da Bossi-Fini Yasası’nda açıkça belirtilmiştir (Calavita, 2005: 340; Caponio ve Graziano, 2011: 112; Geddes ve Scholten, 2016: 183; Kasic ve Triandafyllidou, 2007: 186; Zincone, 2011: 272; Zincone ve Caponio, 2005: 5).

Bossi-Fini Yasası’nın kanuni zeminde çalışma zorunluluğu ile oturma izni arasında kurmuş olduğu ilişki, İtalya göç politikasının neredeyse ilk on yılında baskın olan göçmenleri belirli süreler zarfında İtalya’da çalışıp sonrasında anavatanlarına dönecek geçici iş gücü konumuna indirgeyen anlayışın yeniden ortaya çıktığını göstermiştir. Bu bağlamda, yasa misafir işçi modelinin bir yansıması olarak da düşünülebilir. Tamamıyla işverenlerinin kontrolünde olan işe alım, çalışma ve işten çıkarılma süreçleri doğrultusunda, göçmenler herhangi bir güvence edinemedi, belirsiz ve esnek çalışma şartları altında çalışmaya zorlanmış ve her an sınır dışı edilme korkusuyla İtalya’da yaşamaya başlamışlardır. Böylelikle, Bossi-Fini Yasası, ülkede izinli olarak yaşamının tek koşulunun, resmi olarak kayıt altına alınıp aktif şekilde iş gücüne katılım olduğunu vurgulayarak, İtalya’da izinsiz çalışan veya oturma izni olmadan ya da oturma izin süresi dolduğu halde ikamet etmeyi sürdüren tüm göçmenleri suçlu konumuna sokmuştur. Ayrıca, Bossi-Fini Yasası, kolluk kuvvetlerine geniş kontrol

ve sınır dışı etme yetkileri vererek ve yerel yönetimlerin göçmenlerle ilgili konulardaki takdir yetkisini güçlendirerek, göçmenlerin oturma izinleri ile oturma kartlarına dair hukuki prosedürlerde keyfiliğin, adaletsizliğin ve belirsizliğin derinleşmesine neden olmuştur (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: 191).

Bossi-Fini Yasası'nın göçmenlere yönelik baskıcı, kısıtlayıcı ve ayrımcı hükümler içerdiği bir başka husus ise sosyal entegrasyon olmuştur. Yukarıda da değinildiği üzere, yasa, göçmenlerin sadece belirli süreler zarfında, yalnızca çalışmak amacıyla ülkede kalabileceklerini kararlaştırdığı için göçmenlerin İtalyan toplumuna uzun vadeli olarak entegre olmalarına dair neredeyse hiçbir hükme yer vermemiş, hatta göçmenlerin Turco-Napolitano Yasası aracılığıyla elde ettiği bazı kritik kazanımlarının da sona ermesine yol açmıştır. Daha önce de belirtildiği, gibi Turco-Napolitano Yasası'nın uygulanmaya başlamasıyla birlikte, ülkedeki göçmenlerin yararlanması için tahsis edilen sosyal hizmetler ile yardımların devletin bütçesine ek yük getirdiği iddiasından hareketle İtalyan halkının önemli bir kesiminde göç karşıtlığı yükselişe geçmiş ve ülkedeki göçmenlere karşı olumsuz duygu ve düşünceler yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda, Bossi-Fini Yasası, öncülü olan yasaların göçmenlere temin ettiği sosyal hizmetleri ve yardımları ortadan kaldırmasa da bu konuda ayrılan bütçede büyük kesintilere gitmiş ve bu yolla göçmenlerin sosyal entegrasyonunu neredeyse imkânsız hale getirmiştir. Öte yandan, yine Turco-Napolitano Yasası'ndan farklı olarak, Bossi-Fini Yasası, sadece izinli göçmenlerin sosyal entegrasyon uygulamalarından faydalanabileceğini karara bağlamış, dolayısıyla yasa dışı yollarla İtalya'da ikamet eden göçmenlerin yaşam koşullarının ciddi anlamda kötüleşmesine neden olmuştur. Benzer bir şekilde, Bossi-Fini Yasası uyarınca yalnızca düzenli göçmenlerin aile birleşimi hakkından yararlanabilmeleri sağlanmış, bununla birlikte, aile birleşimi kapsamında yalnızca eş ve çocukların İtalya'ya getirilebileceği kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla, daha önceki göç yasalarında belirtildiği gibi geniş aile fertlerinin de aile birleşimi aracılığıyla İtalya'ya gelebilme durumları,

Bossi-Fini Yasası ile sona ermiştir (Zincone ve Caponio, 2005: 5; Calavita, 2005: 340; Kosic ve Triandafyllidou, 2007: 186).

Bossi-Fini Yasası doğrultusunda, izinsiz olarak İtalya’da yaşadığı tespit edilen göçmenlerin, hukuki statülerinin değerlendirilip gerektiği takdirde sınır dışı edilmeleriyle sonuçlanacak olan prosedürlerin yürütüldüğü merkezlerle ilgili olarak da bazı değişikliklere gidilmiştir. Turco-Napolitano Yasası uyarınca ‘Geçici Barınma Merkezleri’ olarak adlandırılmış olan bu kurumsal yapılar, Bossi-Fini Yasası sonrasında ‘Kimlik Belirleme ve Sınır Dışı Etme Merkezleri’ olarak anılmaya başlanmıştır. Böylece düzensiz göçmenlerin kimlik tespitini ve daha sonra sınır dışı edilmesini daha etkili hale getirmek ve bu anlamda Avrupa Birliği'nin konuyla ilgili endişelerine yanıt vermek amaçlanmıştır (Ceccorulli, 2021: 129). Bir başka deyişle, İtalya devleti, Bossi-Fini Yasası aracılığıyla, düzensiz göçmenlerin belirlenip sınır dışı edilmesine yönelik prosedürler hususunda Avrupa Birliği standartlarına uyma yönünde irade göstermiştir. Bu dönemde, Kimlik Belirleme ve Sınır Dışı Etme Merkezleri’ne gönderilen göçmen sayısı önemli ölçüde artmış ve söz konusu merkezlerde göçmenlerin ‘göz altında tutulacakları’ maksimum süre otuz günden altmış güne yükseltilmiştir (Pastore, 2008: 107). Bununla birlikte, yapılan bütçe kesintileri sonucunda Kimlik Belirleme ve Sınır Dışı Etme Merkezleri’ndeki yaşam koşulları daha da kötüleşmiş ve bu merkezlerde kalmak zorunda kalan göçmenlerin en temel hakları dahi tehlikeye atılmıştır.

Bununla birlikte, Bossi-Fini Yasası, Turco-Napolitano Yasası’nda da öngörüldüğü gibi, kota sistemini uygulanmaya devam etmesini sağlamış hatta kotaların yükselmesi kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla, yukarıda ele aldığımız, oturum izninin başlıca önkoşulu olan kanuni çerçevede çalışıyor olma hali, yıllık olarak belirlenen kotalar dahilinde tanımlanmıştır. Bununla birlikte, kotalardaki sürekli artış, İtalya'daki gerçek ve uzun vadeli işgücü talebinin, siyasi aktörlerin kabul etmeye istekli olduğundan çok daha yüksek olduğunu göstermiştir (Paoletti, 2010: 71). Ancak, önceki dönemlerde de olduğu

gibi, kota sisteminin fazlasıyla hantal, karmaşık, zahmetli ve masraflı olmasından ötürü İtalyan işverenler yıllık olarak belirlenen kotalara rağbet etmemiş, bunun yerine ülkedeki yabancı iş gücünü kaçak biçimde çalıştırmayı sürdürmüştür.

Dahası, Bossi-Fini Yasası, tıpkı öncülü diğer göç yasaları gibi, bir yasallaştırma programı planlamıştır. Bununla beraber, yasanın tasarlamış olduğu af uygulaması, önceki örneklerden oldukça farklı olmuştur. Yasallaştırma programına tamamen karşı olan Kuzey Ligi ile yapılan müzakereler sonucunda, söz konusu affın çok daha kısıtlayıcı bir karakterde yürütülmesi sağlanmıştır. Yasa uyarınca uygulanan söz konusu aftan, ülkedeki tüm düzensiz göçmenler yerine yalnızca ev hizmetlileri ile yaşlı, hasta veya engelli bakıcılarından bu işlerde en az bir yıllık sözleşmesi olanları faydalanabilmesi karara bağlanmıştır (Abbondanza, 2017: 82). Dolayısıyla, Bossi-Fini Yasası doğrultusunda birçok farklı sektörde çalışmak adına İtalya'ya gelen göçmenler, kota sisteminden yararlanamadıkları için, kayıt dışı şekilde çalışmaya devam etmek zorunda kalmışlardır. Öte yandan, Avrupa tarihindeki en geniş çaplı yasallaştırma süreci yaşanmış ve 634.728 kişi aftan faydalanarak kayıt altına alınmıştır.

3.4.1.7. Güvenlik Paketi (2008)

İtalya göç politikasının tarihsel evrimi dahilinde en sert hükümleri içeren Bossi-Fini Yasası'nın İtalyan siyasetçilerde yarattığı beklentilerin tersine İtalya'daki göç meselesiyle ilgili olarak gözle görülür bir gelişme gerçekleşmemiş, uzun yıllardır ülkede düzensiz göçü körükleyen ekonomik ve politik yapılanma varlığını sürdürdüğü için İtalya'ya yasa dışı yollarla giriş yapan ve izinsiz bir şekilde ülkede yaşamaya devam eden göçmen sayısı sürekli olarak artmıştır. 2000 yılında ülkedeki düzensiz göçmen sayısı 1.500.000'dan az iken bu sayı 2008 itibariyle 3.500.000'u aşmıştır (Caponio ve Graziano, 2011: 113). Ülkede yasa dışı yollarla yaşayan ve çalışan göçmenlerin sayısının giderek artması, İtalyan halkında da hem ekonomik hem de güvenliğe yönelik kaygıları

derinleştirmiştir. 2006 ile 2008 Yılları arasında ülkeyi yöneten Prodi hükümeti ise söz konusu gidişatı engelleyememekle, hatta takip ettiği ılımlı, öngörüsüz ve yetersiz politikalarla mevcut durumu daha kötüleştirmekle suçlanmıştır. Bu dönemde göç karşıtlığı üzerinden muhalif tutumunu sergileyen siyasi aktörler arasında sesi en çok çıkan Kuzey Ligi olmuştur.

Bu bağlamda, Bossi liderliğindeki parti, İtalyan halkında da fazlasıyla karşılık bulan göçmen karşıtı tavrını halihazırda yer aldığı 2008 genel seçimleri öncesinde Berlusconi liderliğinde kurulan ‘Özgürlük Halkı’ adlı merkez-sağ ittifakına da yansıtmıştır. İttifakın seçim kampanyasında, oldukça saldırgan göç karşıtı söylemlerin sıklıkla kullanılmasında Kuzey Ligi’nin büyük etkisi olmuştur. Kuzey Ligi’nin siyasi programında, göç ve iltica düzenlemelerinin sertleştirilmesinin gerekliliği vurgulanırken, göçün yerli nüfusun sosyo-kültürel özellikleri üzerindeki potansiyel aşındırıcı etkileri ve artan göç akınları ile yaygınlaşan güvenlik problemleri arasında kurulan bire bir bağlantı ele alınmıştır (Çetin, 2012: 14). Ülkeye yasa dışı şekilde yapılan girişlerin durdurulması ve sıkı kontroller aracılığıyla göçün İtalyan kültürü, ulusal kimliği ve ırksal yapısı üzerindeki olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması gerektiği Kuzey Ligi tarafından ileri sürülmüş ve sonuç olarak seçim öncesinde ittifakın göç hususundaki tutumu giderek sertleşmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, İtalyanlarda da gitgide yaygınlaşmakta olan göç karşıtlığıyla birlikte, ‘Özgürlük Halkı’ İttifakı seçimlerden galibiyetle ayrılmış ve hükümet kurma hakkını elde etmiştir.

Berlusconi liderliğinde kurulan hükümette, göç politikasıyla doğrudan ilgili olan İçişleri Bakanlığı’na Kuzey Ligi’nden Roberto Maroni’nin getirilmesi, ülkenin göç politikasının daha da sertleşeceğinin habercisi olmuştur. Gerçekten de hükümetin kurulmasından çok kısa bir süre sonra, Maroni’nin hazırladığı, İtalya göç politikası tarihinin en katı, kısıtlayıcı ve baskıcı hükümlerini içeren ve Güvenlik Paketi olarak adlandırılan bir dizi kanun, yapılan müzakereler sonucunda parlamento tarafından

onaylanmıştır. Genel itibariyle ele alınacak olursa, düzensiz göçün bir kamu güvenliği sorunu olduğu varsayımına dayanan Güvenlik Paketi, göçe yönelik hoşgörüsüz, sınırlandırıcı ve müsamahasız karakteri bakımından Bossi-Fini Yasası'nın devamı niteliğindedir. Öte yandan, yapılan tüm eleştirilere rağmen, Güvenlik Paketi'nin parlamentoda kabul edilip hızla uygulanmaya başlanmasında, seçimlerin hemen öncesinde göçmenlere dair ılımlı bir tutum sergileyen 'Hristiyan Demokratlar ve Merkez Birliği'nin Özgürlük Halkı İttifakı'ndan ayrılması ve seçimlerden büyük bir hezimetle ayrılan sol partilerin, mecliste yeterli sandalyeye sahip olmaması etkili olmuştur (Merlino, 2009: 26-27).

Güvenlik Paketi'nin temellendiği en radikal argümanların başında gelen ise, ülkede izinsiz biçimde yaşayan göçmenlerin düzensizliğe dayanan statülerinin bir suç unsuru oluşturduğu varsayımdır. Öte yandan, yapılan tartışmalar ve pazarlıklar sonucunda, Güvenlik Paketi, ülkedeki göçmenlerin yasal statü eksikliğini cezai bir suç olarak sınıflandırmak yerine, artık göçmenin herhangi bir başka suçtan dolayı yargılanması 'ağırlaştırıcı bir durum' olarak değerlendirilmiştir. Bir başka deyişle, düzensiz bir göçmen işlediği herhangi bir suçtan dolayı yargılanırken, söz konusu kişinin izinsiz olarak İtalya'da yaşıyor olmasının, yargılama süreci sonunda alacağı cezanın yükselmesine neden olması kararlaştırılmıştır. Öte yandan, Paket, ülkede yasa dışı yollarla ikamet eden düzensiz göçmenlerin tespit edilmesi halinde ivedilikle sınır dışı edilmesini belirtirken, iki yıldan fazla hapis cezası almaları durumunda, İtalya'da yaşamakta olan Avrupa Birliği üye devletlerinin vatandaşlarının da sınır dışı edilmesi hükmüne yer verilmiştir (Fasani, 2010: 180).

Güvenlik Paketi'nin, ülkedeki Avrupa Birliği vatandaşlarını ilgilendiren bu maddesinin altında yatan ise İtalyan yönetiminin, 2004 ve 2007 yıllarında gerçekleşen ve birçok Doğu Avrupa ülkesinin AB üyesi olduğu genişleme dalgasına dair eleştirel tutumu olmuştur. Böylelikle, İtalya için uzun yıllardır gündem konusu olan düzensiz göçmen

kategorisinde olup, suça son derece meyilli oldukları düşünülen Romanların genişleme sonrasında Avrupa Birliği vatandaşı oldukları için artık ülkeye yasal yollarla giriş yapabilmeleri, İtalyan makamlarında büyük bir rahatsızlık uyandırmıştır. Bu bağlamda, Güvenlik Paketi kapsamında, ülkede Romanların sayılarının en fazla olduğu Campania, Latium ve Lombardiya Bölgelerinde olağan üstü hal ilan edilmiş ve ilgili bölgeler adına üç acil durum yönetmeliği kabul edilerek valilere asayişin ve güvenliğin sağlanmasına dair geniş yetkiler verilmiştir (Merlino, 2009: 1). Hatta, ‘Avrupa Birliği vatandaşı olmayan göçmenlerin süreklilik arz eden yoğun akınları’ gerekçe gösterilerek, olağan üstü hal durumu zaman içinde tüm ülkeyi kapsayacak şekilde genişletilmiştir; bu bağlamda alınan tedbirlerle ulusal ve Avrupa Birliği standartlarındaki kapsamlı derogasyonlar ve istisnai hükümler meşrulaştırılmış ve ülke genelindeki polis operasyonlarında askeri güç kullanımına izin verilmiştir (Merlino, 2009: 1). Dolayısıyla, Güvenlik Paketi’nin, İtalya’nın göç politikasına çok uzun bir süredir nüfuz eden ve göçü acilen müdahale edilmesi gereken olağan üstü bir durum olarak yorumlayan anlayışı yeniden canlandırdığını ve etkili bir biçimde uygulamaya soktuğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Öte yandan, düzensiz göçle mücadele bağlamında sınır kontrollerinin sıkılaşmasına büyük önem atfeden Güvenlik Paketi, ülkeye izinsiz giriş yapılmasını engellemek adına, bu alanda uygulanan cezai yaptırımların ağırlaştırılmasını kararlaştırmıştır. Bu anlamda, ‘İtalya topraklarına yasa dışı giriş’, suç olarak nitelendirilmiş ve söz konusu eylemi gerçekleştiren kişilerin altı aydan dört yıla kadar hapis cezasına çarptırılması belirtilmiştir. Bu hüküm doğrultusunda, İtalya’ya kaçak olarak girmeye çalışırken yakalanan göçmenlerin hemen tutuklanması ve bu konuda yapılacak ceza yargılamasına en kısa sürede başlanıp sonuçlandırılması öngörülmüştür. Bununla birlikte, bu hüküm üzerine parlamentoda yapılan tartışmalar sırasında, belgesiz girişin suç olarak tanımlanması değişmese de zaten kalabalık olan cezaevlerinin hapis

cezası alacak düzensiz göçmenlerle aşırı doldurulması korkusu nedeniyle söz konusu eylemin hapis cezası yerine yalnızca para cezasıyla (5.000 ile 10.000 Avro arasında değişecek şekilde) cezalandırılması sağlanmıştır (Zincone, 2011: 274). Ek olarak, ülkede izinsiz olarak ikamet eden göçmenlerin tespit edilmesi halinde, hukuki statülerinin belirlenip haklarında nihai kararın alınacağı süre boyunca göz altına alınacağı Kimlik Belirleme ve Sınır Dışı Etme Merkezleri'nde, söz konusu göçmenlerin tutulabileceği maksimum süre iki aydan altı aya, bazı istisnai durumlarda ise on sekiz aya, çıkarılmıştır (Fasani, 2010: 180).

Düzensiz göç ile mücadele konusunda yerel yönetimlerin önemli bir işlevi olduğu inancını taşıyan Güvenlik Paketi doğrultusunda, belediye başkanlarına kamu güvenliği alanında yeni yetkiler verilmiştir; daha açıkça ifade etmek gerekirse, belediye başkanları 'güvenlik gerekçeleriyle acil düzenlemeler' yapma yetkisine sahip olmuş, aynı zamanda İçişleri Bakanlığı direktifleri çerçevesinde, ulusal kolluk kuvvetleri ile belediye polisi arasındaki iş birliğinin koordinasyonuna belediye başkanlarının da katılımı öngörülmüştür (Merlino, 2009: 6).

Güvenlik Paketi çerçevesinde karara bağlanan ve aynı zamanda oldukça tepki çeken bir başka uygulama ise başta Romanlar olmak üzere, düzensiz göçmenleri ve şüpheli görülen yabancıları hedef alacak şekilde askeri birliklerin şehir merkezlerine konuşlandırılması olmuştur. Bu bağlamda, en az altı aylık bir süre boyunca üç bin askerin ülke genelinde görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır: bin askerin Kimlik Belirleme ve Sınır Dışı Etme Merkezleri'nde asayiş sağlama düşünölmüş; bin askerin Milano, Roma ve Napoli'deki hassas hedefleri (büyükkelçilikler ve kurumsal binalar vb.) gözlemesi ve koruması beklenmiş; kalan bin askerin ise Roma, Milano, Napoli, Torino, Katanya, Verona, Bari, Padua ve Palermo gibi büyük şehirlerde valilerin atadığı devriye ve gözetleme görevlerinde bulunması ortaya konmuştur (Bulli ve Soare, 2018: 137; Merlino, 2009: 7). Böylelikle, ülkedeki günlük yaşamı çeşitli aksaklıklara uğratması uğruna

düzensiz göçle mücadeleye girilmiş ve kontrol mekanizmalarının görünürlüğü önemli ölçüde artırılmıştır.

Düzensiz göçe karşı alınan böylesi polisiye önlemlere paralel bir şekilde Güvenlik Paketi, ülke genelinde bölgeleri kontrol etmek amacıyla resmi polis güçlerine yardım etmek üzere İtalyan vatandaşlarından oluşan silahsız devriyelerin örgütlenmesini teşvik etmiştir. Söz konusu ‘güvenlik mekanizmalarına’ katılan vatandaşların herhangi bir nedenle kuşku duydukları ve düzensiz göçmen olduğunu ya da suç potansiyeli taşıdığını düşündükleri yabancıları polise ihbar etmeleri, göçmenlerin karıştığı ve asayiş bozan eylemleri veya durumları raporlamaları ve bu yolla genel olarak ülkedeki ‘huzur ortamına’ katkıda bulunmaları beklenmiştir (Fasani, 2010: 180). Böylece, Güvenlik Paketi, tüm ülke çapında etkili olan bir tür ‘cadı avını’ başlatmış, meşruiyeti son derece tartışmalı yerel örgütlenmeler aracılığıyla, ülkedeki düzensiz göçmenlerin yanı sıra yasal yollarla İtalya’da yaşayan ve çalışan göçmenlerin de temel haklarını tehlikeye atıp yaşam standartlarını kötüleştiren ve geleceğe çok daha endişe ile bakmalarına neden olan uygulamalara imza atmıştır. Güvenlik Paketinin yürürlüğe girmesiyle, göçmenlerin İtalya’daki günlük hayatlarını zorlaştıran diğer uygulama göçmenlere, (sağlık ve eğitim kurumları hariç) herhangi bir resmi kurumda işlem yapabilmeleri veya kamu hizmetinden faydalanabilmeleri için oturum iznini ibraz etme zorunluğunun getirilmesi olmuştur. Böylelikle, ülkedeki göçmenler her fırsatta ötekileştirilirken, İtalyan toplumunun normlarına ve değerlerine entegre olmaları da neredeyse olanaksız hale gelmiştir.

İkamet izni olmayan göçmenlere konut kiralayanlara veya çeşitli amaçlarla belirli mekanları izinsiz göçmenlerin kullanımına açanlara altı aydan üç yıla hapis cezası verilecek olması Güvenlik Paketi’nin bir başka hükmüdür. Ayrıca, bir İtalyan vatandaşı ile evlenmenin ardından vatandaşlık alma koşulları da Güvenlik Paketi aracılığıyla değiştirilmiştir. İtalyan vatandaşlığının alınabilmesi için evlilikten sonra İtalya’da yasal ikamet zorunluluğu altı aydan iki yıla çıkarılmış ve üçüncü ülke vatandaşı veya vatansız

kişinin yurt dışında yaşaması halinde ise bu süre üç yıl olarak belirlenmiştir. Öte yandan, oturma izninin yenilenmesi için gerekli bürokratik işlemlerin yapılması adına göçmenlerden istenen ücret on dört Avro'dan iki yüz Avro'ya çıkarılmıştır (Maccanico, 2009: 3). Açıkça görüldüğü üzere, Güvenlik Paketi, İtalya'da izinli veya izinsiz yaşamakta olan tüm göçmenlerin yaşam standartlarını kötüleştirmiş, ülkede yasal yollarla kalmaları için gerekli kriterleri ağırlaştırmış, sınır edilmelerini kolaylaştırmış, sosyal hizmetlerden ve yardımlardan faydalanmalarını zorlaştırmış, sosyal entegrasyon süreçlerini tıkamış ve İtalyan halkıyla bütünleşmelerini engellemiştir.

Öte yandan, oldukça uzun bir süredir İtalya'nın göç politikasının önemli bir bileşeni olan kota sistemi, 2008 yılında patlak veren küresel ekonomik krizin İtalya ekonomisini de vurması sonucunda, yalnızca 80.000 kişilik mevsimlik işçi alımı dışında, iptal edilmiştir. Bu son derece kısıtlı yabancı işçi alımı ve ülkeye yeni kalıcı işçi akışının durdurulması, İtalya iş gücü piyasasının yeni Avrupa Birliği ülkelerinden gelen göçmenlere neredeyse tamamen açılması bağlamında değerlendirilmelidir (Caponio ve Graziano, 2011: 114). Bununla birlikte, ülkede özellikle bakım sektöründe ucuz işgücüne olan ihtiyaç her geçen gün arttığı için, neredeyse tüm siyasi partilerin muhalefetine rağmen, yasallaştırma programı Ağustos 2009'da tekrar uygulamaya sokulmuş ve yalnızca yaşlı, hasta ve engelli bakımı ile ev hizmetleri alanlarında çalışmakta olan düşük vasıflı izinsiz göçmenlerin söz konusu aftan yararlanabilmeleri sağlanmıştır (Caponio ve Graziano, 2011: 114).

Diğer taraftan, bu yasallaştırma sürecine göçmenlerin kendileri adına başvurabilmeleri yasaklanmış, bunun yerine İtalyan iş verenlerin çalıştırdıkları göçmenler adına başvurmaları zorunlu kılınmıştır. Dolayısıyla, yasallaştırma programının karmaşıklığından yakının ve kayıt altına alınmaları halinde göçmenler adına yapılacak sosyal güvenlik ödemelerinden kaçınmak isteyen iş verenlerin söz konusu affa başvurmayı tercih etmedikleri gözlemlenmiş ve bu durum, yasallaştırma sürecinin başarı

düzeyinin beklenenin altında kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle, yasallaştırma sürecine katılım, resmi makamların tahminlerinin uzağında kalmış ve yalnızca 176.000 izinsiz göçmen aftan faydalanabilmiştir.

Sonuç olarak, Güvenlik Paketi, İtalya'nın göç politikası tarihi boyunca, en çok tartışılan, eleştirilen ve sorgulanan hukuki metin olmuştur. Paketin yürürlüğe girmesinin hemen ardından İtalya Anayasa Mahkemesi, İtalyan Anayasası'nın belirli maddelerine uymadığı gerekçesiyle, Güvenlik Paketi'nin hükümlerinden en kısıtlayıcı olanlarının uygulanamayacağı yönünde kararını bildirmiştir. Dahası, uluslararası hukukun temel ilkeleri ve Avrupa Birliği hukukunun ilgili hükümleri uyarınca, Avrupa Birliği Komisyonu, Güvenlik Paketi'ne özellikle de paketin Avrupa Birliği vatandaşlarının İtalya'dan sınır dışı edilmelerinin önünü açan maddelerine, yönelik itirazlarını dile getirip ihlal davası açacağını belirtmiştir. Bunun sonucunda ise Ekim 2008'de İçişleri Bakanı Roberto Maroni, Avrupa Birliği Komisyonu'nun olumsuz kararı nedeniyle, Güvenlik Paketi'nin bazı bölümlerinin bloke edildiğini duyurmuştur (Finotelli ve Sciortino, 2008: 3). Bununla birlikte, 2010'lu yılların başına kadar, İtalya göç politikası, düzensiz göçle mücadele adına Güvenlik Paketi ve benzeri göç karşıtlığına dayanan kısıtlayıcı ve baskıcı uygulamalarını sürdürmüştür.

3.4.2. İtalyan Göç Politikası ve Göç Krizi

2010 Yılı'nın sonlarında Tunus'ta patlak veren ve çok kısa bir süre içinde neredeyse bütün Kuzey Afrika ülkelerine sıçrayan Arap Baharı süreci, bölgeye en yakın ve dolayısıyla erişimi en kolay Avrupa Birliği ülkesi olan İtalya için, özellikle de ülkenin göç politikası bağlamında, büyük bir kırılmayı tetiklemiştir. Birliğin Kuzey ve Orta Avrupa'da yer alan gelişmiş üyeleri Arap Baharı'nı ve bu sürecin neden olduğu göç akınlarını bir süre uzaktan izleyip herhangi bir adım atmazken, coğrafi olarak yaşanan insanlık krizine oldukça yakın olan İtalya ise bölgeden can güvenliklerini sağlamak adına

kaçan birçok sığınmacının ilk hedefi haline gelmiştir. Bu anlamda, Akdeniz üzerinden çeşitli büyüklükteki gemilerle İtalya'nın güney limanlarına çıkmaya çalışan sığınmacılar, kısa süre içinde ülkenin gündeminde en üst sıraya çıkarken, genel itibariyle Roma yönetiminin büyük bir krize dönüşen söz konusu göç akınlarının yarattığı sorunları çözme konusunda oldukça hazırlıksız ve yetersiz kaldığı da gözler önüne serilmiştir.

2011 Yılı'nın başlarında İtalya'ya ilk göç akınları gelmeye başlamış ve ülkenin güney kıyılarına akın eden sığınmacı sayısının kısa süre içinde aşırı biçimde artması ülkede göçe dair güvenlikçi, kısıtlayıcı ve baskıcı tutumu kuvvetlendirmiş ve ulusal medyanın da durumu fazlasıyla dramatize ederek halka sunması sonucu İtalyanlarda konuyla ilgili endişe ve korku giderek derinleşmiştir. 2010'dan 2011 yılına İtalyan kıyılarına çıkan sığınmacı ve göçmen sayısı 4.400'den 62.700'e çıkmış ve 2011 yılı boyunca 34.120 kişi İtalya'ya sığınma talebinde bulunmuştur. Böylesi yoğunlukta göç akınlarına ne finansal ne de kurumsal açıdan hazır olan İtalya ilk iş olarak büyük çaplı uluslararası bir krizle karşı karşıya kaldığını ve bu sorunun yalnızca İtalya'nın problemi olamayacağını diğer Avrupa Birliği ülkelerine duyurmaya çalışmıştır.

Bu bağlamda, göç akınlarını durdurmak adına bölgeye çok-uluslu insani müdahale yapılabilmesi için Nisan 2011'de İtalyan devleti tüm Kuzey Afrika'yı kapsayacak şekilde insani bir olağan üstü halin (Kuzey Afrika Acil Durumu) ortaya çıktığını deklare etmiştir. Bu anlamda, Avrupa Birliği'ni de mevcut krizin çözüm sürecine dahil etmeye çalışan İtalya, olağan prosedürleri askıya almak ve ilgili Avrupa Birliği Direktifi kapsamında ortaya konan istisnai geçici koruma aracını etkinleştirmek için Avrupa düzeyinde acil durum söylemini ihraç etmeye çalışmıştır. Ancak, düzensiz yollarla Avrupa Birliği topraklarına ayak basan insanların sığınma taleplerini incelemek için birincil sorumluluğu ilk ayak basılan ülkeye devreden Dublin Sözleşmesi'ne sığınan Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkeleri, İtalya'nın çağrısına kulak asmamıştır. Bunun üzerine, dönemin İtalya İçişleri Bakanı Roberto Maroni, Avrupa Birliği'ni sessiz kaldığı

ve öngörülemeyen göçü sadece izleyip dramatik bir insani acil durumla başa çıkmak için İtalya'yı yalnız bıraktığı için öfkeyle eleştirmiştir (Çetin, 2012: 17-18; Ponzo, 2023: 289).

Avrupa Birliği'nin İtalya'nın tüm çağrılarına kayıtsız kalması üzerine, mevcut krizle tek başına mücadele etmeye başlayan Roma Yönetimi göç akınlarının kaynağı olan ülkelerle temasa geçerek, krizin etkilerini hafifletme yoluna gitmiştir. Bu anlamda, 5 Nisan 2011 tarihinde İtalya ve Tunus arasında bir 'nota değişimi' imzalanmış ve böylece hem İtalya'ya düzensiz gelişlerin önlenmesi hem de İtalya'da bulunan Tunus vatandaşlarının ülkelerine geri gönderilmesi için iki ülke arasında aktif iş birliği yapılması karara bağlanmıştır. Söz konusu iş birliği kapsamında, düzensiz göçmenlerin İtalya kıyılarına ulaşmasını önlemek amacıyla, İtalyan ve Tunus güvenlik güçleri arasındaki eşgüdümün güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ek olarak, 7 Nisan 2011 tarihinde Bakanlar Kurulu, 1 Ocak 2011 ile 5 Nisan 2011 tarihleri arasında İtalya'ya ulaşan Tunus vatandaşlarına insani gerekçelerle geçici oturum izni verilmesini resmen kabul etmiştir. Sonuç olarak, bu dönemde İtalya'ya giriş yapan 25.000 Tunus vatandaşına, geçici (altı aylık) koruma statüsü ve prensip olarak Schengen bölgesi içinde serbest dolaşım hakkı tanınmıştır. İtalya üzerindeki göç baskısının hafifleteceği ve göçmenler ile sığınmacılar tarafından İtalya'nın varış noktası yerine geçiş bölgesi olarak düşünülmesine izin vereceği gerekçesiyle bu kritik girişim, siyasi partilerden destek almıştır. İtalya'nın bu radikal girişimi, söz konusu göçmenlerin ve sığınmacıların asıl hedefi olan Avrupa Birliği'nin gelişmiş ülkelerinde ve Brüksel'de büyük tartışmalar doğurmuştur. İtalya'nın bu hamlesine acilen tepki gösteren Avrupa Adalet ve İçişleri Konseyi, 11 Nisan 2011 tarihinde İtalya'nın Tunus vatandaşlarına verdiği geçici oturum iznini reddederek, bu göçmenlerin ve sığınmacıların Avrupa Birliği'nde serbest dolaşım hakkını elde etmelerini engellemiştir.

Bu süreçte, İtalya ile en çok gerilim yaşayan ülke olan Fransa ise olası izinsiz girişlerin önüne geçmek adına, 5 Nisan 2011 tarihinden itibaren İtalya-Fransa sınırındaki

kontrolleri yoğunlaştırmış hatta 17 Nisan 2011 tarihinde sınır ötesi demiryolu trafiğini durdurmuştur. Bunun üzerine, İtalya Dışişleri Bakanlığı, Fransız hükümetine resmi bir protesto sunarak, Fransa'nın aldığı tedbirlerin gayri meşru olduğunu ve genel Avrupa ilkelerini açıkça ihlal ettiğini iddia etmiştir (Paoletti, 2014: 138-140).

Öte yandan, Avrupa Birliği'nden umudunu kesen İtalya yönetimi ülkedeki sayıları hızla artmakta olan göçmen ve sığınmacılardan kurtulmak amacıyla bazı hukuki adımlar da atmıştır. Bu bağlamda, 2 Ağustos 2011 tarihinde, İtalyan Parlamentosu, Avrupa Birliği vatandaşlarının serbest dolaşımına ilişkin 2004/38/EC sayılı Avrupa Direktifinin uygulanmasına ve düzensiz üçüncü ülke vatandaşlarının ülkelere geri gönderilmesine ilişkin 2008/115/EC sayılı Direktifin iç hukuka aktarılmasına ilişkin hükümler içeren 129/2011 sayılı kanunu onaylamış; böylelikle Avrupa Birliği Serbest Dolaşım Direktifinde belirtilen şartları yerine getirmeyen ve ülkeyi belirli bir süre içinde terk etme emrine uymayan kişilerin İtalya'dan sınır dışı edilmeleri hukuki zemine oturtulmuştur.

Diğer taraftan, Roma Yönetimi, ülkeye izinsiz olarak giriş yapmayı sürdüren göçmenlerin ve sığınmacıların İtalya'nın toplumsal normlarına ve kültürel değerlerine entegre olabilmeleri adına bazı uygulamalara imza atmıştır. Bu bağlamda, Avrupa Entegrasyon Fonu tarafından finanse edilen girişimler kapsamında, İtalya İçişleri Bakanlığı, ülkedeki göçmenlerin, mültecilerin ve sığınmacıların İtalyan toplumuna entegrasyonunu kolaylaştıracak önlemlerin uygulanmasını başlatmıştır. Göçmenlerin ve sığınmacıların sosyal entegrasyonu adına, Avrupa Entegrasyon Fonu'nun da bir parçası olarak, 2011 yılının Ocak ve Eylül ayları arasında SPRAR⁶⁶, Afganistan (%13,7), Somali

⁶⁶ Sığınmacı ve Mültecilerin Korunması Sistemi (SPRAR) 189/2002 sayılı kanun kapsamında kurulmuştur. Göç etmek zorunda kalan insanlara yönelik projeler gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelen yerel yönetimlerin meydana getirdiği ağ, SPRAR'ın temelini oluşturmaktadır. Mevcut kaynakların sınırları dahilinde, SPRAR, İçişleri Bakanlığı tarafından yönetilen ve ulusal bütçe mevzuatı kapsamına dahil edilen Ulusal İltica Fonu politikaları ile hizmetlerinden yararlanmaktadır. Yerel yönetimler düzeyinde, söz konusu projeler, göçmenlere ve sığınmacılara yalnızca yemek ve konaklama hizmetlerinin sağlanmasının ötesine geçerek oryantasyon önlemlerini, hukuki ve sosyal yardımları ve bireylerin sosyo-ekonomik entegrasyonu için kişiselleştirilmiş programları içeren "entegre bir karşılama ve kabul" hedeflenmektedir. Bununla birlikte, SPRAR'ın ana amacı, programa kabul edilen kişilerin sorumluluğunu almak ve onlara özerkliklerini yeniden kazanmalarında yardımcı olacak kişiselleştirilmiş programlar sağlayarak istihdam, barınma, yerel hizmetlere erişim, sosyal yaşama uyum ve çocuk eğitimi açısından etkin bir şekilde İtalyan

(%13,1), Eritre (%10,8), Nijerya (%7,6) ve Pakistan'dan (%5,9) gelen toplam 4.865 kişiye yardım etmek için Sivil Koruma ile iş birliği yapmıştır (Paoletti, 2014: 135-136).

Öte yandan, göç krizinin en derinden hissedildiği yer ise İtalya'nın Afrika kıtasına en yakın toprak parçası olması bakımından kritik öneme sahip Lampedusa adasıdır. Coğrafi olarak oldukça küçük olan ve yalnızca 4.500 İtalyan vatandaşının yaşadığı adaya, 2011 yılının ilk altı ayında 31.000'den fazla göçmen ve sığınmacı ayak basmış ve adada büyük bir insanlık dramı yaşanmaya başlamıştır. Adadaki göçmen karşılama ve kabul merkezinin kapasitesinin böylesi yüksek sayıda insana hizmet verebilecek durumda olmaması üzerine adadaki futbol sahası da göçmenlere ve sığınmacılara tahsis edilse de söz konusu insanların önemli bir kısmı, insani olmayan koşullarda yaşamak zorunda kalmıştır. Ülkedeki yerel yönetimlerin itirazları ve diğer bölgelerdeki göçmen karşılama ve kabul merkezlerinin henüz açılmamış olması nedeniyle Roma Yönetimi, Lampedusa Adasındaki göçmenlerin ve sığınmacıların transferi konusunda yavaş hareket etmek zorunda kalmıştır. Sonuç olarak, Lampedusa hakkında oluşan endişe, öfke ve korkuya rağmen, aylarca adanın sakinlerinden çok daha fazla sayıda göçmen ve sığınmacı, adada oldukça belirsiz, riskli ve güvencesiz şartlarda hayatta kalma mücadelesi vermiştir (Ambrosini, 2018: 102).

Açıkça görüldüğü üzere, Arap Baharı sürecinin tetiklediği göç krizinin ilk yılı olan 2011 itibarıyla, İtalya, göç meselesini olağan üstü bir duruma indirgeyen yüzeysel bakış açısı doğrultusunda, çeşitli, hatta zaman zaman birbiriyle çelişen çözüm yolları aramıştır. Bir taraftan, sorunun etkilerini Avrupa Birliği ile paylaşarak hafifletmeyi amaçlayan Roma yönetimi, diğer taraftan ülkedeki göçmenlere ve sığınmacılara geçici oturma izni verip bu insanların Avrupa Birliği'nin diğer ülkelerine gidebilmelerinin önünü açmaya çalışarak oldukça kısa vadeli ve çok da derinlemesine planlanmamış yollar denenmiştir.

Öte yandan, SPRAR'ın eşgüdümünde ülkedeki göçmenlerin ve sığınmacıların sosyal entegrasyonu adına adımlar atılırken, aynı zamanda söz konusu insanları en kısa sürede sınır dışı edebilmek için Avrupa Birliği mevzuatında bulunan ilgili direktifleri devreye sokmaktan da geri durulmamıştır. Göç mefhumunun uzun vadeli, kalıcı ve kökten çözüm gerektiren bir husus olduğunu göz ardı eden İtalyan devleti, krizin özellikle ilk aşamasında böylesi tutarsız ve öngöründen yoksun hamlelerle giderek derinleşen göç meselesinin ülkede daha da büyük etkiler bırakmasını sağlamıştır.

Arap Baharı sürecinin başlangıcı olan Tunus'taki iç karışıklıklar çok kısa bir süre sonra Libya'ya sıçramış ve ülkeyi yıllardır diktatörlükle yöneten Muammer Kaddafi yönetimi ülke çapında çeşitli isyanlarla başa çıkmak zorunda kalmıştır. Uzun süredir batının önde gelen ülkeleriyle ters düşen ve ülkesini şiddete dayalı bir tiranlıkla yöneten Kaddafi'nin zor duruma düşmesi üzerine demokrasiden uzak olmakla birlikte batının menfaatleri doğrultusunda hareket etmeme konusunda ısrarcı olan söz konusu yönetim anlayışına son vermek adına aralarında ABD, Birleşik Krallık, Fransa ve Kanada'nın bulunduğu birçok ülkenin askeri birliklerinin katılımı sonucu, Mart 2011 Kaddafi yönetimine ait kritik noktalar bombardımana tutulmuş ve böylelikle Batı Libya'daki isyancı gruplara açıktan destek vermiştir. 23 Ağustos 2011 tarihinde başkent Trablus şehrinin isyancıların eline geçmesi sonucu Kaddafi rejimi son bulmuş ve ülkenin yönetimini ise NATO'nun desteklediği 'Geçici Ulusal Konseyi' devralmıştır. Muammer Kaddafi ise 20 Ekim 2011 tarihinde öldürülmüştür. Bununla birlikte, ülkedeki kaotik ortam tam anlamıyla sona ermemiş, hatta belirli bölgelerde iç karışıklıklar sürmüştür. Bu bağlamda, İtalya'ya coğrafi olarak oldukça yakın olan Libya, bir başka göç kaynağı ülke olarak ortaya çıkmış ve söz konusu karışıklıklardan uzaklaşmak isteyen binlerce Libyalı Akdeniz'i geçerek İtalya topraklarına sığınma amacıyla gelmeye başlamıştır.

Bu durum karşısında İtalya, tıpkı Tunus ile yaptığı anlaşmaya benzer bir şekilde Libya ile de masaya oturmak zorunda kalmıştır. 2012 yılında bir taraftan Libya'da silahlı

çatışmalar devam ederken İtalya bir mutabakat zaptı imzalayarak ülkenin yönetiminden sorumlu olan Geçici Ulusal Konseyi ile anlaşmaya varmış ve sonuç olarak Konsey, İtalya'ya yönelen düzensiz göç hareketlerini kontrol etme taahhüdünde bulunmuştur (Marfleet ve Cetti, 2014: 230-231). Bu anlamda, İtalyan devletinin göç sorununu, göç kaynağı ülke topraklarında kontrol altına almaya çalışarak, göçü dışsallaştırma stratejisini takip ettiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Göçe neden olan asıl problemlere yönelik herhangi bir adım atmak yerine, göçmenlerin hareket özgürlüğünü kısıtlayarak, İtalya topraklarını 'güvence' altına almak, Roma yönetiminin bu dönemdeki asıl amacını oluşturmuştur. Bu yolla, İtalyan kamuoyundaki ve Roma yönetimindeki göçmen karşıtı tutumun doğrudan bir yansıması olarak, İtalyan devleti Libyalı göçmenlerin ve sığınmacıların İtalya topraklarını hedef alan herhangi bir düzensiz göç akınına dahil olmadan, ciddi bir güvenlik tehdidi olmasına rağmen, ülkelerinde yaşamlarını sürdürmelerini garanti altına almayı hedeflemiştir. Ek olarak, 'geri püskürtme programı' dahilinde İtalyan sahil güvenliği, Libyalı göçmenleri ve sığınmacıları taşıyan gemilere müdahale ederek, söz konusu gemilerin Libya'ya geri dönmesini sağlamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise bu operasyonların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiğini duyurmuştur.

Öte yandan, 2012 yılında, ülkedeki göç karşıtlığının başka bir göstergesi olan 109 sayılı kanun hükmünde kararname, tüm siyasi partilerin onayıyla, İtalyan parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. Bu yeni hukuki girişim aracılığıyla, ülkedeki izinsiz olarak çalışan yabancı işçilerin istihdamına ilişkin 2009/52/CE sayılı yasa tarafından uygulanan direktif, İtalya'da yürürlüğe girmiştir. Buna göre düzensiz göçle mücadele amacıyla yasa dışı olarak İtalya'da yaşamakta olan üçüncü ülke vatandaşlarının istihdamı yasaklanmış ve İtalya bu yasağı ihlal eden işverenlere karşı Birliğin üyesi olan devletlerde uygulanacak tüm yaptırım ve tedbirlere ilişkin asgari ortak standartları uygulayacağını taahhüt etmiştir (Abbondanza, 2017: 86). Böylelikle, yeniden ülkede çalışabilmek için

göçmenlerin oturma izinlerini olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bir başka deyişle, İtalyan devleti, düzensiz göçmenlerin ülkede kayıt dışı şekilde çalışmalarının suç olduğunu yeniden vurgulamış ve buna çeşitli ekonomik saiklerle önyak olan işverenlerin göçmenleri kaçak biçimde çalıştırmalarını engellemeyi hedeflemiştir.

İtalyan devletinin almaya çalıştığı tüm önlemlere rağmen, Akdeniz üzerinden ülkeye izinsiz giriş yapan göçmen ve sığınmacı sayısı artmaya devam etmiştir. Göçmenler ve sığınmacılar, İtalya topraklarına genellikle deniz yoluyla ayak basmayı tercih ettikleri için Akdeniz’de birçok insanlık dramına sahne olan kazalar görülmeye başlanmıştır. Bunların en çarpıcı olanlarından biri ise 3 Ekim 2013 tarihinde Lampedusa Adası açıklarında en az 368 göçmenin ölümüyle sonuçlanan gemi kazası olmuştur. Kaza sonrasında, ülke gündeminde göç hususu yeniden ilk sıraya yükselmiş ve problemi kısa vadeli bir olağan üstü hal olarak yorumlamayı sürdüren, İtalyan devleti düzensiz göçle mücadele etmek adına en kısa süre içinde yeniden girişimlerde bulunmaya başlamıştır.

Söz konusu hamlelerin en önemlisi ise Enrico Letta liderliğindeki merkez-sol hükümetin aldığı kararla birlikte, 18 Ekim 2013 tarihinde başlatılan ‘Mare Nostrum’ (Denizimiz) adlı operasyon olmuştur. Hem askeri hem de insani boyutları içeren operasyonun iki temel amacı vardır: Akdeniz’deki gemi kazalarını önleyip olası can kayıplarının önüne geçerek bir daha herhangi bir insanlık trajedisinin tekrarlanmamasını sağlamak ve göçmenler ile sığınmacıları yasa dışı yollarla İtalya’ya taşıyan göçmen kaçakçıları ve insan tacirlerini yakalayıp yargılanma süreçlerini başlatmak. Ekim 2013 ile Ekim 2014 arasındaki yaklaşık bir yıllık dönemde Mare Nostrum kapsamında yaklaşık olarak yüz kırk bin göçmen ve sığınmacının hayatı kurtarılrken, üç bin kişinin ise ölümüne engel olunamamıştır. Bu süre zarfında yapılan arama / kurtarma operasyonları aracılığıyla Roma yönetimi, Avrupa Birliği’ne Arap Baharı’nın tetiklediği göç krizinin yalnızca Güney Avrupa’daki Akdeniz ülkelerinin problemi olmaması gerektiğini, Birliğin önde gelen tüm ülkelerinin desteğiyle oluşturulacak iş birliği sonucunda,

sorumluluğun paylaşarak sorunun çözülebileceğini gözler önüne sermeye çalışmıştır (Ponzo, 2023: 291).

Öte yandan, Mare Nostrum hem ülke içinden hem dışından yoğun bir eleştiriye tabi tutulmuştur. Tamamen İtalya'nın bütçesinden finanse edilen ve aylık olarak ortalama on milyon Avro'ya mal olan operasyon, İtalyan vatandaşlarında rahatsızlık uyandırırken Kuzey Ligi başta olmak üzere, muhalefet partilerinin de yoğun itirazlarının hedefi haline gelmiştir. Bu bağlamda, ülke kaynaklarını savruk bir şekilde harcanmasına neden olan, ülkeye herhangi bir katkısı olmayan hatta ülkenin kapılarının yeni göçmenlere ve sığınmacılara açılmasını sağlayan operasyonların acilen durdurulması gerektiği vurgulanmıştır. Diğer taraftan, İtalya'nın kurtardığı göçmenlerin ve sığınmacıların kendi ülkelerine gelmelerinden endişe duyan Avrupa Birliği'nin bazı üye devletleri de Mare Nostrum operasyonuna karşı çıkmıştır. Sonuç olarak, arama / kurtarma operasyonlarının maliyetini karşılamakta zorlanmaya başlayan Roma yönetiminin bu konuda Avrupa Birliği'ne yönelik destek talebinin reddedilmesi üzerine Letta'nın halefi olan İtalyan Başbakan Matteo Renzi, 3 Kasım 2014 tarihinde Mare Nostrum programının sona erdiğini ilan etmiştir (Triandafyllidou, 2018: 201).

Mare Nostrum sonrası, Avrupa Birliği'nin Kasım 2014'te yürütmeye başladığı ve oldukça yetersiz maddi ve insan gücü ile son derece yüzeysel, dar kapsamlı ve göstermelik bir dizi arama / kurtarma operasyonlarının yapıldığı Triton programı ise büyük bir başarısızlıkla sonuçlanmış ve göçmen kaçakçıları ile insan tacirlerinin gemileri aracılığıyla Akdeniz'i geçip İtalya kıyılarına çıkan göçmen ve sığınmacı sayısı 2014 yılının sonu itibariyle yeniden artmaya başlamıştır. Bununla beraber, Şubat 2014 ile Aralık 2016 arasındaki dönemde ülkeyi yöneten Renzi hükümeti, Kuzey Ligi başta olmak üzere sağcı muhalefet partilerinin eleştirilerinin tersine, devletin resmi söyleminde göçü acil durum çerçevesinde ele alan yaklaşımın terk edildiğini ve ilticanın uzun vadeli bir şekilde ele alınması gereken yapısal bir olgu olarak tasvir edildiğini duyurmuş, Letta

hükümetinin söylemine benzer bir şekilde, Avrupa Birliği'nin böylesi derin bir krizin çözümüne dair neredeyse hiçbir destek vermemesini eleştirmiştir (Ponzo, 2023: 292). Dolayısıyla, uzun süredir İtalya'nın göç politikasına hâkim olan ve göçü bir olağan üstü hale indirgeyen sığ görüşün yerine İtalyan devleti, özellikle iltica konusunun yönetiminde normalleşme sürecine girildiğinin işaretlerini vermiştir.

Söz konusu yeni yaklaşım dahilindeki ilk adım olarak, Renzi hükümeti, SPRAR sisteminin daha etkin bir şekilde işleyebilmesi için sığınmacılara tahsis edilen mekân eksikliğini gidermek amacıyla harekete geçmiştir; bu bağlamda, 2014 yılında, sığınmacıların yeniden yerleştirilmesine ilişkin, Valiliklere 'Özel Olarak Görevlendirilen Kabul Merkezleri' (CAS) adı verilen resmi kabul tesisleri kurma yetkisi veren bir Ulusal Plan kabul edilmiştir. Dahası, hükümet, bölge idareleri ve yerel yönetimler arasında, üçüncü ülke vatandaşlarının, yetişkinlerin, ailelerin ve refakatsiz çocukların düzensiz girişine yönelik olarak tasarlanan Ulusal Plan 10 Temmuz 2014 tarihinde imzalanmış, böylelikle göçmenlerin ve sığınmacıların kabul süreçleri 3 ana evreye bölünerek daha rasyonel bir hale getirilmiştir: (i) Gemiden inme noktalarında sunulan ilk yardım ve kimlik belirleme merkezleri, (ii) hükümet tesislerindeki birinci düzey kabul, (iii) ikinci düzey kabul. Ayrıca, söz konusu ulusal plan kapsamında, 2011'de kabul edilen 'Kuzey Afrika Acil Durumu'nda (ENA) olduğu gibi, büyük şehirlerde göçmenlerin ve sığınmacıların belirli bölgelerde yoğunlaşmasını önlemek için dağınık konaklama ilkesini kabul etmiş; kabul yerlerine olan ihtiyacı öngörmeyi ve İtalyan bölgeleri arasındaki dağılımlarını belirlemeyi amaçlayan yıllık bir İltica Ulusal Operasyonel Planı oluşturulmuştur. (Ponzo, 2023: 292-293).

Her ne kadar resmi olarak atılan adımlar, ülkedeki göçmenlerin ve sığınmacıların daha iyi şartlarda yaşamalarına ve İtalyan toplumuna en kısa sürede entegre olmalarına dair olsa da ülkenin içinde bulunduğu ekonomik darboğaz, yeterli kurumsal altyapının ve insan gücünün bulunmaması ve yerel yönetimlerin söz konusu ulusal planların

uygulanmasında isteksiz tavırları nedeniyle bahse konu olan girişimler önemli ölçüde kâğıt üzerinde kalmış ve gerçekliğe kavuşamamıştır.

Diğer taraftan, 2015 yılı itibariyle, İtalya'nın Akdeniz kıyılarına çıkan göçmen ve sığınmacı sayısı 154.000'e yükselmiş ve İtalya'ya yapılan iltica başvuru sayısı (yaklaşık 48.000) beklentilerin çok üzerinde olmuştur. İtalya'ya ulaşan göçmen ve sığınmacı sayısının giderek artması ve İtalyan yetkililerin göçmen kabulü ve transferi konusundaki kronik hazırlıksızlığı, ülkenin Avrupa Birliği ile gerilimi yeniden tetiklemiş ve İtalya'nın Avrupa Birliği'nin yürüttüğü devriye operasyonlarına katılımının boyutu ve maliyeti konusunda İtalyan kamuoyunda tartışmalara yol açmıştır. Aynı zamanda, geçici barınma tesislerinden kaçan göçmenlerle ilgili ve daha genel olarak karşılama ve entegrasyon politikalarının etkinliği ve sürdürülebilirliği konusunda ülke içinde yeni gerginlikler ortaya çıkmıştır (Castelli Gattinara, 2017: 319).

Öte yandan, Avrupa Birliği de İtalyan devletinin ülkeye giriş yapan göçmenlerin ve sığınmacıların karşılama, kimlik belirleme ve kabul prosedürleri hususundaki performansından memnun değildi ve İtalyan makamlarının yetersizlikleri, basiretsizlikleri ve umursamazlıkları sonucu söz konusu göçmenlerin ve sığınmacıların herhangi bir resmi işleme tabi tutulmadan Birliğin diğer ülkelerine yasa dışı yollarla geçiş yapmalarından endişe duyulmaktaydı. Bu bağlamda, Aralık 2015'te Avrupa Komisyonu, sığınmacıların parmak izlerinin etkili bir şekilde alınmasını ve verilerin EURODAC merkezi sistemine 72 saat içinde iletilmesini sağlayan EURODAC Tüzüğü'nün uygulanmasına ilişkin İtalya'ya karşı ihlal prosedürünün ilk adımını atmıştır. 2015 yılının Eylül ve Ekim ayları arasında İtalya'ya komşu olan Avrupa Birliği üyesi ülkeler Schengen'i askıya alıp, sınır kontrollerini yeniden başlatırken, Almanya ve Avusturya ise, İtalya ile Yunanistan'ın Avrupa Komisyonu'na yaptıkları bildirimlerde dış sınır kontrollerini uygulamadaki başarısızlığını dile getirmiştir (Ponzo, 2023: 294). Bir başka deyişle, Avrupa Birliği, İtalya'nın göç krizinin başından beri ihtiyaç duyduğu desteği

vermemekle birlikte, İtalya'nın krizi yönetim biçimini ağır bir şekilde eleştirerek, İtalyan devletinin Dublin Sözleşmesi doğrultusunda ülkedeki göçmenler ile sığınmacılarla tek başına ilgilenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Sonuç olarak, İtalya ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler hiç olmadığı kadar gerilmiş ve aynı zamanda İtalyan halkındaki Avrupa şüpheli tutumun giderek yaygınlaşmaya başladığı gözlemlenmiştir.

2016 Yılı itibariyle, göçmenlerin ve sığınmacıların sosyal entegrasyon sorunları, İtalyan iş gücü piyasasının ucuz iş gücüne yönelik ihtiyacının artmayı sürdürmesi ve Avrupa Birliği ile ilişkilerin giderek kötüleşmesi sonucunda İtalyan devletinin sığınmacılara dair yaklaşımı olumsuz yönde değişime uğramıştır. Bununla birlikte, İtalya, sığınma hakkını tanımayı zorunlu kılan uluslararası anlaşmalara ve Avrupa sözleşmelerine imza atmış olmasına rağmen, hâlâ mültecilerin kabulüne odaklanan bir yasadan yoksundur. Bir başka deyişle, İtalyan devletine sığınmacı olarak başvuran kişilerin hangi prosedürler sonucunda mülteci statüsü elde edebileceklerini belirleyen hukuki bir zemin henüz oluşmamıştı. Bu bağlamda, ülkeye giriş yapan sığınmacılar ya İtalya'dan diğer Avrupa Birliği üye ülkelere geçiş yapmayı, ya da İtalya'da izinsiz çalışıp bu esnada yapılacak yasallaştırma programları aracılığıyla oturum izni elde etmeyi amaçlamışlardır. Diğer taraftan, Avrupa Birliği'nin Dublin Sözleşmesi'nin İtalya tarafından harfiyen uygulanması yönündeki ısrarcı tavrı ve Birliğin önde gelen ülkelerinin İtalya'daki sığınmacıların yer değiştirme yükünü paylaşma konusundaki isteksizliği İtalya'yı oldukça zor bir duruma sokmuş ve ülke topraklarında kurulması planlanan sözde sıcak noktalar⁶⁷ (*Hotspots*), İtalyan'ın deneyimlediği iltica sorununu daha da karmaşık hale getirmiştir (Ambrosini, 2018: 81-82).

⁶⁷ Mayıs 2015'te Avrupa Komisyonu, Birliğin güneyinde yer alan üye devletlerinin Avrupa Birliği yasalarına uyumunu güçlendirmek amacıyla, Avrupa Birliği kurumları FRONTEX, EUROJUST, EUROPOL ve EASO'nun bu ülkelere giriş yapan göçmenlerin ve sığınmacıların hızlı bir şekilde tanımlanması, kaydedilmesi ve parmak izlerinin alınmasında ve söz konusu kişilerin Kuzey ve Batı Avrupa'ya doğru ikincil hareketlerinin önlenmesinde önemli bir rol oynamasının beklendiği yeni bir sıcak nokta yaklaşımını duyurmuştur. Haziran 2015'te, Komisyonun sıcak nokta yaklaşımı ile bu yaklaşım bağlamında Avrupa Birliği kurumlarının iyileştirilmesi, Avrupa Konseyi tarafından onaylanmıştır (Loschi ve Slominski, 2022: 773). Bu yaklaşımın asıl amacı, sığınmacıları derhal bir iltica sürecine yönlendirip,

Sıcak Nokta Yaklaşımı, kurumlar arası iş birliğini ve bilgi alışverişini geliştirmek ve göçmenleri karaya çıktıkları andan itibaren uygun sığınma veya geri dönüş prosedürlerine kanalize etmek amacıyla İtalya'nın Katanya şehrinde kurulan 'Avrupa Birliği Bölgesel Görev Gücü'nün (EURTF) sorumluluğunda uygulanmaya başlamıştır; ek olarak, EURTF'nin ilgili ulusal makamlarla yakın bağlantılar kurması ve koordinasyonu sağlaması gerekirken, özellikle FRONTEX Ortak Operasyonları Uluslararası Koordinasyon Merkezi gibi yapıların yanı sıra INTERPOL, Uluslararası Göç Örgütü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği gibi uluslararası aktörlerle ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla irtibat kurması öngörülmüştür (Loschi ve Slominsky, 2022: 775-776). Bu yolla, İtalyan makamlarıyla ilgili Avrupa Birliği kurumları arasındaki eşgüdüm çalışmalarını yoğunlaştırarak, Avrupa Birliği, İtalya'nın hantal ve parçalı kimlik belirleme ve kayıt sisteminin yol açtığı sorunların üstesinden gelmeyi hedeflemiştir.

Bununla birlikte, İtalyan yetkililer başlangıçta AB tarafından dikte edilen sıcak nokta yaklaşımını uygulama konusunda isteksiz davranmışlar ve bu yabancı uygulamayı İtalyan egemenliğine yersiz bir müdahale olarak algılamışlardır. Ancak, İtalyan makamları ile AB kurumları arasındaki gerilimler zamanla azalmış; sıcak nokta yaklaşımı, özellikle FRONTEX ve EASO'ya İtalyan yetkililerin denetimini izleme fırsatı sağlarken, kurulan yakın iş birliği sonucunda, Avrupa Birliği'nin ilgili mevzuatına uyum ile Avrupa Birliği'nin standart iltica prosedürlerini takip etmenin daha işlevsel olduğu gibi hususlarda İtalyan yetkililer ikna olmuş ve sonuç olarak genel itibarıyla İtalya sınır ve sığınma yönetimi önemli bir gelişim göstermiştir (Loschi ve Slominsky, 2022: 777).

Avrupa Birliği kurumlarının başvuru sürecini mümkün olduğunca hızlı hale getirmesiyle başta İtalya ve Yunanistan olmak üzere, göçmen akınlarına en çok maruz kalan Birlik üyesi devletlerin desteklenmesini sağlamaktır. Ambrosini'nin öne sürdüğü üzere, teorik olarak, reddedilen başvuru sahipleri için FRONTEX, üye devletlerin göçmenlerin geri dönüşlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olurken, EUROPOL ve EUROJUST'ın ise ulusal makamlara soruşturmalarda ve göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti ağlarını ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalarda yardımcı olması beklenmektedir (2018: 109). Bununla birlikte, İtalya'nın sınırları dahilinde bu sıcak noktaların oluşturulması ve deniz yoluyla gelen düzensiz göçmenlerin parmak izlerinin alınması, ilk aşamada İtalyan yetkililer tarafından reddedilmiş olsa da zaman içinde söz konusu prosedürlerin gerçekleştirilmesi ilgili Avrupa Birliği mevzuatı aracılığıyla zorunlu kılınmıştır.

Bununla birlikte, alınan tüm önlemlere rağmen, 2017 yılına gelindiğinde İtalya'ya giriş yapan düzensiz göçmen sayısında gözle görülür bir azalma olmadığı saptanmıştır. 2017 yılının ilk altı ayında İtalya topraklarına 85.000 göçmen ve sığınmacı ayak basmıştır ve bu sayı bir önceki yıla göre %10 oranında yükselmiştir; sonuç olarak ise İtalyan toplumunda göçmenlere ve sığınmacılara dair olumsuz duygu ve düşüncelerde büyük ölçüde bir yoğunlaşma olmuştur (Castelli Gattinara, 2017: 322). İtalyan vatandaşlarının önemli bir kesimi, ülkenin en önemli sorununun göç olduğunu düşünürken, İtalyan siyasi aktörlerinden bu meselenin en kısa sürede çözümüne dair beklentiler artmıştır.

Bu şartlar altında yönetim görevini Renzi hükümetinden Aralık 2016'da devralan Paolo Gentiloni liderliğindeki hükümet, yukarıda da bahsedilen göçmen ve sığınmacı sayılarındaki artış üzerine, göçü dışsallaştırma stratejisini yeniden uygulamaya sokmuştur. Bu bağlamda, İtalyan hükümeti ve Birleşmiş Milletler destekli Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti, 2 Şubat 2017 tarihinde, ulusal sınırların güvenliğini sağlamayı, düzensiz göçü ve insan kaçakçılığını ortadan kaldırmayı ve mevcut iş birliğini daha da güçlendirmeyi amaçlayan Avrupa Birliği destekli bir mutabakat anlaşması (*MoU*) imzalamıştır. Söz konusu anlaşma gereği, Libya, Afrika'dan İtalya başta olmak üzere Avrupa Birliği ülkelerine yönelen göç akınlarını bir tür 'tampon ülke' rolüne bürünerek engelleyecek, bunun karşılığında ise Avrupa Birliği ve İtalya, Libya'ya mali, siyasi ve teknik destek temin edip Libya'nın sahil güvenlik birimlerinin gözetim kapasitesinin artmasını sağlarken, Libya'daki göçmenler ve sığınmacılar için kurulmuş olan geçici barınma kamplarını finanse edecekti.

Ne var ki, *MoU*'nun sonuçları göçmenler ve sığınmacılar için felaket niteliğinde olmuştur. Bu kişilerin insan hakları ve can güvenlikleri, Libya'ya girdikleri andan itibaren, çölde tehlikeli yolculuklar yapmalarından veya denizde Libya Sahil Güvenliği tarafından durdurulmalarından acımasız gözaltı merkezlerinde belirsiz sürelerle keyfi olarak hapsedilmelerine kadar kapsamlı ve sistematik bir şekilde ihlal edilmiştir. Avrupa

Birliği ve İtalya, göçmenlere ve sığınmacılara uygulanan bu insanlık dışı muameleyi kesin bir şekilde kınayıp ilgili anlaşmayı devre dışı bırakmak yerine, bu insanların kendi topraklarına gelmemesi adına Libya ile iş birliğini sürdürmüş ve bu korkunç şiddet eylemlerinin sponsorluğunu üstlenmeye devam etmiştir (Ceretti, 2023).⁶⁸ Öte yandan, Avrupa Birliği ve İtalya ile Libya arasında imzalanan söz konusu mutabakat anlaşması sonucu, 2017 yılının ikinci yarısı itibariyle, Akdeniz geçip İtalya'ya ayak basan göçmen ve sığınmacı sayısı önemli ölçüde azalmıştır.

Öte yandan, Mart 2017'de İtalyan Parlamentosu tarafından onaylanan 'Minniti-Orlando Kanun Hükmünde Kararnamesi', İtalya'da göçü acilen müdahale edilip en kısa sürede bastırılması gereken olağan üstü bir duruma indirgeyen yaklaşımın yeniden takip edilmeye başlandığını göstermiştir. Roma yönetiminin, bu hukuki girişimi uyarınca, iltica prosedürlerinin sadeleştirilmesi, çeşitli ikili anlaşmalar ve resmi gözaltı ağının genişletilmesi aracılığıyla düzensiz göç ile mücadele etmesi hedeflenirken, göçmenlerin ve sığınmacıların haklarında resmi karar çıkana kadar Kimlik Belirleme ve Sınır Dışı Etme Merkezleri'nde alıkoyulacakları sürenin daha da uzatılması öngörülmüştür (Castelli Gattinara, 2017: 326). Ayrıca, 'Minniti-Orlando Kanun Hükmünde Kararnamesi' doğrultusunda ülke genelinde ikamet ve geri dönüş merkezleri kurulmuş ve kurumlar esas itibariyle gözaltı merkezlerine dönüştürülmüştür; ek olarak iltica taleplerinin reddedilmesi durumunda sığınmacıların itiraz ve temyiz başvurusu hakları ellerinden alınmıştır (Trucco, 2017).⁶⁹ Açıkça görüldüğü üzere, ülkede giderek yükselmekte olan göç karşıtlığının bir yansıması olarak ortaya çıkan Minniti-Orlando Kanun Hükmünde Kararnamesi aracılığıyla, İtalya'daki sığınmacılara yönelik koruma önlemleri ciddi manada sınırlandırılmış, iltica taleplerinin reddedilme oranları önemli ölçüde yükselmiş,

⁶⁸ Daha detaylı bilgi için bkz. <https://euromedmonitor.org/en/article/5561/Italy-Libya-Memorandum-of-Understanding:-An-affront-to-the-fundamental-human-rights-of-migrants,-refugees,-and-asylum-seekers>

⁶⁹ Daha detaylı bilgi için bkz. asgi.it/discriminazioni/lorenzo-trucco-asgi-minniti-orlando-decree-not-reform-but-wall-of-laws-that-limit-the-right-to-asylum/

göçmenler ile sığınmacıların gözaltında bulunduruldukları süre artmış ve ayrımcı bir yaklaşımla sığınmacıların iltica hakkı açık bir biçimde kısıtlanmıştır.

Göç Krizi'nin tahmin edilenden çok daha uzun sürmesi ve zamanla gitgide karmaşıklaşması, İtalyan makamlarında ve kamuoyunda göçmenlere ve sığınmacılara yönelik bakış açısının günbegün olumsuzlaşmasına neden olmuştur. 2018 Yılı itibariyle, göçü acilen müdahale edilmesi gereken bir tür olağan üstü hal olarak ortaya koyan indirgemeci ve yüzeysel bakış açısının soruna çözüm bulma konusunda başarısızlığa uğradığı açıkça ortaya çıkmıştır. Hem ülkeye izinsiz şekilde gelen göçmen ve sığınmacı sayısında ciddi bir azalma olmamış hem de ülkedeki düzensiz göçmenler ile mültecilerin yaşam şartları iyileştirilemezken sosyal entegrasyon alanında da herhangi bir somut atılamamıştır. Bir taraftan, ulusal medya, sürekli olarak göçmenlerin ve sığınmacıların karıştığı suç eylemlerini ve ortaya çıkan asayiş problemlerini haberleştirerek göç karşıtı duygu ve düşünceleri pekiştirirken, diğer taraftan popülist siyasi partiler, İtalyan halkında gitgide yaygınlaşmakta olan göç karşıtlığına oynamış ve ülke çapında elde ettiği desteği son yıllarda katlamıştır.

Bu bağlamda, 2018 genel seçimleri, İtalyan siyasetinde büyük bir kırılmaya neden olmuştur. Seçim kampanyalarında popülist söylemleri kullanarak, göç sorununa kesin bir çözüm bulacakları taahhüdünde bulunan iki siyasi parti, Beş Yıldız Hareketi ve Lig Partisi, ülke genelinde oyların yarısından fazlasını alırken, ana-akım siyasi partiler seçimlerden hezimetle ayrılmıştır. Sonuç olarak, Avrupa tarihinde ilk kez tamamen popülist partilerden meydana gelen bir hükümet kurulmuş ve göç konusunda en çok yetki sahibi olması beklenen İçişleri Bakanlığı'na göç karşıtlığı konusunda en sert, baskıcı, ayrımcı, saldırgan ve hatta yabancı düşmanlığı ile İslamofobiye dayanan söylemi kullanan Lig Partisi lideri Matteo Salvini getirilmiştir. Dolayısıyla, son yıllarda İtalya'nın Göç Krizi'ne karşı takındığı kısıtlayıcı ve güvenlikleştirici tutumun 2018 yılından itibaren daha da katılaşması ve agresifleşmesi sürpriz olmamıştır.

Görevinin başına geçer geçmez, göç sorununa odaklanmaya başlayan Salvini, Kasım 2018’de Göç ve Güvenlik Kanununu oluşturmuş, hatta sonraları bu hukuki metne ‘Salvini Kanunu’ da denmiştir. Adından da açıkla anlaşılağı üzere, göç ile güvenlik sorunlarını bir arada ele alan yaklaşıma ve göçmenlerin ülkedeki suç oranlarının ve güvenlik problemlerinin artmasında başlıca etken olduğı varsayımına dayanan kanun, ülkedeki düzensiz göçmenler için tahsis edilmiş olan insani koruma statüsünü tamamen hükümsüz kılmış, sığınmacılar ile insani nedenlerden dolayı oturma iznine sahip olanları ikinci düzey kabul sisteminin dışında tutmuş, 18 yaşını dolduran refakatsiz çocukları, herhangi bir kabul merkezine yerleştirilme olanağı olmaksızın, küçüklere yönelik tesislerden ayrılmak zorunda bırakmış, göçmenlerin İtalyan vatandaşlığından çıkarılmasının önündeki tüm engelleri ortadan kaldırmış, göçmenlerin İtalyan vatandaşlığına kabul sürecini uzatıp zorlaştırmış, sığınmacıların SPRAR tarafından yürütölen kabul merkezlerine erişimini durdurmuş ve ‘tehlikeli’ sığınmacılar ve düzensiz göçmenler için hızlı bir sınır dışı sistemi başlatmıştır (Dennison ve Geddes, 2022: 446).

Böylelikle, İtalya siyasi tarihinde göçmenlere ve sığınmacılara hiç olmadığı kadar baskıcı uygulamalar dikte edilmiş ve ülkenin iltica sistemi ile göçmen kayıt prosedürleri büyük oranda göç karşıtı bir karaktere bürünmüştür. Bir başka deyişle, İtalyan devleti iltica sürecini sığınmacılar aleyhine olacak şekilde zorlaştırarak, ülkeye mülteci olma hayaliyle gelmek isteyen insanları caydırmaya gayret göstermiş aynı zamanda ülkedeki göçmenler ile sığınmacıların yaşam koşullarını insanlık dışı boyutlara indirerek bu insanların İtalya’yı kendi istekleriyle terk edip anavatanlarına dönmelerini adeta teşvik etmiştir. Her fırsatta Avrupa Birliğı’nin göç politikasını da eleştiren Salvini, hem göçmenlerin kayıt ve kabul süreçlerinde hem de iltica prosedürlerinde İtalya’nın ulusal menfaatleri doğrultusunda hareket edileceğini çünkü Avrupa Birliğı’nin Göç Krizi’nin başından beri İtalya’yı yalnız bırakırken aynı zamanda haksız bir biçimde kendi uygulamalarını İtalya’ya dayatma eğiliminde olduğunu iddia etmiştir. Sonuç olarak,

Salvini'nin karizmatik liderliği, göçmenlere karşı keskin söylemi, düzensiz göçle mücadele konusundaki radikal uygulamaları ve İtalya'daki göç probleminden büyük oranda Avrupa Birliği'ni sorumlu tutan yaklaşımı aracılığıyla ülkedeki göç karşıtlığı ile Avrupa şüpheciliğin birbirini tetiklediği ve yükselttiği bir döneme girilmiştir.

Öte yandan, Salvini Kanunu doğrultusunda birçok karşılama merkezinin kapatılması ve insani korumaya ihtiyaç duyanlara verilen desteğin kesilmesi, İtalya'da binlerce göçmenin sokaklarda kalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, kanun, sanılanın aksine katı göçmen karşıtı önlemleri uygulayarak ülkedeki güvenlik sorunlarının önüne geçememiş tam tersine İtalya'da yaşamaya devam eden düzensiz göçmenleri daha da kayıt dışı alana iterken, İtalyan vatandaşlarının her geçen gün daha fazla güvensizlik yaşamasına neden olmuştur. Bir başka deyişle, Salvini Kanunu hedeflediği ülke çapında tesis edilecek bir huzur ve güven ortamını asla sağlayamazken, ortaya çıkan güvenlik zafiyetinden ötürü hem İtalyan vatandaşların hem de göçmenler ile sığınmacıların daha tehlikeli şartlarda yaşamalarına yol açmıştır. Bununla birlikte, Salvini Kanunu'nun söz konusu başarısızlığı sonucu İtalya'da yaşamakta olan göçmenlerin düzensizliğini daha fazla derinleştirmesi, ülkedeki göç karşıtlığını artıran bir başka faktör haline gelmiştir.

Salvini Kanunu ile İtalya'da istenen güvenli ortamının tesis edilememiş olması ve göçmenleri adeta yaşa dışı yollarla hayatta kalmaya zorlayan şartların meydana gelmesi sonucu İtalyan hükümeti 15 Haziran 2019 tarihinde yeni bir Güvenlik Kanunu'nu ortaya koymuştur. Baskıcı, kısıtlayıcı, ayrımcı ve göçmen karşıtı karakteri bakımından Salvini Kanunu'nun takipçisi niteliğinde olan Güvenlik Kanunu, ülkedeki düzensiz göçmen ve sığınmacı sayısının artmasını engellemek adına, göçü dışsallaştırıcı stratejiyi yeniden devreye sokmuş ve Akdeniz'de göçmen ve sığınmacıları kurtarıp İtalya topraklarına izinsiz bir şekilde taşıyan gemilerden büyük oranda sorumlu olan insani sivil toplum örgütlerine odaklanarak bu kuruluşlara uygulanan yaptırımları ağırlaştırmıştır. Güvenlik Kanunu, İtalyan kara sularına erişim yasaklarını ve sınırlamalarını göz ardı eden söz

konusu gemilere bir milyon Avro'ya varan para cezası verilmesi ve tekrarlayan suç işleyen gemilere ise el konulması tehdidinde bulunarak insani sivil toplum kuruluşlarını hedef almıştır (Dennison ve Geddes, 2022: 451).

Bahse konu olan sivil toplum örgütleri, İtalya'ya yönelen göç akınlarını teşvik etmekle, İtalya'yı göçmenlerin ve sığınmacıların gözünde cazip bir ülke olarak algılanmasını sağlamakla ve sonuç olarak ülkeye gelen göçmen ve sığınmacı sayısının azalmasını önlemekle suçlanmıştır. Güvenlik Kanunu aracılığıyla, İtalyan İçişleri Bakanlığı olağan üstü yetkilerle donatılarak, güvenlik ve düzen adına İtalyan kara sularındaki tüm gemilere müdahale ederek, İtalya kıyılarına yaklaşmasını, herhangi bir İtalyan limanına yanaşmasını ve taşıdığı insanları İtalyan topraklarına bırakmasını engelleyebilmesi kararlaştırılmıştır (Geddes ve Pettrachin, 2020: 237).

Olası bir erken seçim sonrası tek başına iktidara gelme hayaliyle, ortağı olduğu hükümetin 5 Eylül 2019 tarihinde düşmesine neden olan Salvini'nin bu öngörüsü boşa çıkmış ve düşen hükümetin diğer ortağı olan Beş Yıldız Hareketi, erken seçim ihtimalini ortadan kaldırmak adına hiç vakit kaybetmeden merkez sol eğilimli Demokrat Parti ile yeni bir koalisyon hükümeti kurmuştur. Kurulan kabinede aslen bağımsız bir teknokrat olan Luciana Lamorgese'nin İçişleri Bakanlığı'na atanmasıyla birlikte, yaklaşık 1,5 yıl süren Salvini'nin İçişleri Bakanlığı dönemindeki kısıtlayıcı, güvenlikleştirici, saldırgan ve ayrımcı göç politikalarının önemli ölçüde tersine çevrilmesi süreci başlamıştır. Yeni İçişleri Bakanı'nın asıl amacı, göç hususunu siyaset alanından çıkarmak ve meseleye insani değerler aracılığıyla yaklaşmak olmuştur. Bu bağlamda, Akdeniz'de göçmenlerin ve sığınmacıların hayatlarını kurtaran insani sivil toplum kuruluşlarına ait gemilerin göçmenleri bırakmak için İtalyan limanlarına yanaşmasına yeniden izin verilmiştir (Dennison ve Geddes, 2022: 451).

Dahası, 22 Ekim 2020 tarihinde yürürlüğe giren 130 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile İtalya'da Güvenlik Kanunu ile getirilen çeşitli göç karşıtı hükümlerde

değişiklik yapılmıştır. Yeni Kararname, arama ve kurtarma operasyonlarının derhal yetkili kurtarma koordinasyon merkezine ve bayrak Devletine iletilmesi halinde, İçişleri Bakanı'nın göçmen taşıyan söz konusu gemilerin İtalyan kara sularına geçişini ve demirlemesini sınırlayamayacağı ve yasaklayamayacağı hükmünü getirmiş ve bu işlemlerin, Deniz Hukuku ve mülteci statüsüne ilişkin uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak yetkili makamlar tarafından verilen talimatlara göre yapılması gerektiğini vurgulamıştır (Marchiafava, 2020: 133).

Bununla birlikte, göç konusunu daha ılımlı yöntemlerle ve daha uzun vadeli çözümler arayarak ele alan yeni hükümet, Avrupa Birliği'nin İtalya'ya daha fazla destek olması konusundaki çağrıyla yinelemiştir. Bu bağlamda, İtalya'ya verilen mali yardım sözlerinin tutulması ve ülkedeki sığınmacıların dengeli bir şekilde diğer birlik üyelerine dağıtılması Avrupa Birliği tarafından atılması beklenen en önemli adımlar olmuştur. Bu bağlamda, Ekim 2019'da İtalya, Fransa, Almanya, Finlandiya ve Malta İçişleri Bakanları bir araya gelmiş ve göçmenlerin kurtarılmasının hemen ardından yardım gemileriyle bazı Birlik üyesi devletlere yeniden dağıtılmasını öngören geçici anlaşma üzerinde mutabakata varmışlardır. Söz konusu mutabakatla, sığınmacıların Birlik topraklarına ilk ayak bastıkları ülkede kalmalarını zorunlu kılarak Yunanistan, İtalya ve Malta gibi ön cephedeki ülkelere ağır yükler getiren Dublin Sözleşmesi ile ilgili Avrupa Birliği mevzuatına geçici bir çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Milliyetçi ve popülist kaygılardan arınmış bir şekilde Birlik çapında uygulanabilecek, etkin ve paylaşımcı bir çözüme kavuşulabileceği umulmuştur.

Öte yandan, söz konusu çözüm sürecine katılmak istemeyen Avrupa Birliği üyesi devletlerin ciddi yaptırımlara tabi tutulması İtalya'nın vurguladığı kritik noktalardan biri olmuştur. Bu dönemde, Salvini'nin devre dışı kalması ve İtalya'nın göç meselesini daha insani normlar aracılığıyla ele alması, İtalya ile Avrupa Birliği'nin bu konuda yeniden yakınlaşmasını sağlamıştır. Ne var ki, Avrupa Birliği'nin çeşitli üye devletlerinde

yükselişte olan aşırı sağcı ve popülist siyasi partiler, yukarıda dile getirilen mutabakat çerçevesinde ülkelerine sığınmacı veya göçmen gelmesini kesin bir dille reddetmişlerdir. Dolayısıyla iyimser beklentilerle başlatılan göçmenlerin ve sığınmacıların Avrupa Birliği içinde yeniden dağıtılması yönünde anlaşmayı içeren mutabakat süreci İtalya için hayal kırıklığıyla sonuçlanmıştır. Üstüne üstlük, 2019 yılının sonu itibariyle, Almanya, daha önceleri Avrupa Birliği'ne İtalya üzerinden giriş yapan ve sonrasında Alman topraklarına ayak basan sığınmacıları, Dublin Sözleşmesi doğrultusunda, İtalya'ya geri göndermeye başlamıştır (Geddes ve Pettrachin, 2020: 232). Sonuç olarak, 2021 yılında hem Akdeniz üzerinden izinsiz bir biçimde girilmesi hem de diğer Birlik üyelerinden göçmenlerin geri gönderilmesi sonucunda İtalya'ya yaklaşık olarak 241.000 göçmen ve sığınmacı gelmiş ve bu sayı bir önceki yıl ülkeye gelen göçmen ve sığınmacı sayısını neredeyse ikiye katlamıştır (OECD, 2023).⁷⁰

Bu şartlar altında, 13 Şubat 2021 tarihinde Mario Draghi liderliğinde kurulan hükümetin de gündeminin üst sıralarında göç meselesi olmuştur. Göç krizinin getirdiği yükün taraflar arasında paylaşımı konusundaki müzakereler, İtalya ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin en önemli unsurunu oluşturmuştur. Draghi, Letta veya Renzi örneklerinde olduğu gibi göç meselesini 'Avrupalılaştırmaya' çalışmış ve İtalya'daki sığınmacılar ile düzensiz göçmenlerin tüm Avrupa Birliği'nin sorumluluğunda olması gerektiğini vurgulamıştır. Öte yandan, İtalya ile Libya arasındaki anlaşma (MoU) güncelliğini korurken, bu iş birliği doğrultusunda, Libya'da göçmenlerin ve sığınmacıların yaşadığı insanlık dramına İtalyan makamlarının sessiz kalması Birlik genelinde eleştirilmiştir. Diğer taraftan, İtalyan ekonomisinin ucuz iş gücüne dair ihtiyacını karşılamak adına Draghi, 2022 yılında ülkede izinsiz çalışan göçmenlere kayıt

⁷⁰ Daha detaylı bilgi için bkz. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/fad4ec5a-en/index.html?itemId=/content/component/fad4ec5a-en#:~:text=copy%20the%20linklink%20copied,Italy&text=In%202021%2C%20Italy%20received%2041,91%25%20more%20than%20in%202020.>

altına alınmaları halinde oturma izni verilen kota sistemini yeniden canlandırma yoluna gitmiş ve bu bağlamda yaklaşık olarak 68.000 düzensiz göçmen oturma izni elde etmiştir (Gozzini ve Ezzamouri, 2022: 6).

Özetle, İtalya göç alan bir ülkeye dönüştüğünden beri son derece kısıtlayıcı bir göç politikası yaklaşımı benimsemek zorunda kalmıştır, zira bu durum, ‘yeni’ göç ülkesinin ve gelecekteki Schengen üyesinin Avrupa üyeliği için resmi olarak ödemek zorunda olduğu bedel olmuştur. Sonuç olarak, düzensiz göç akınları, işlevsiz giriş politikaları ile çeşitli ekonomik sektörlerdeki acil iş gücü talebinin birleşimi, İtalyan göç rejiminin yapısal bir özelliği haline gelmiştir (Finotelli, 2023: 134). Bu bağlamda, yetersiz göç mevzuatı, eksik kurumsal altyapı, sıklaşan göç akınları ve genişleyen kayıt dışı ekonomi, ülkedeki düzensiz göçmenlerin sayısının sürekli olarak artmasına neden olmuştur. Dahası, göç meselesinin bir tür olağan üstü hal mantığıyla ele alınması, bu konuda İtalyan devletinin uzun vadeli ve geniş çaplı planlama yapmasını engellemiştir. Bu genel eğilim, Göç Krizi’nde de etkisini göstermiş ve göçü bir güvenlik sorunu kaynağı olarak yorumlayan anlayışla birlikte, İtalya’nın krize verdiği çeşitli tepkileri yönlendirmiştir. Ne var ki, göç hususunun tüm boyutlarına odaklanılarak ve sorunun hiçbir tarafının menfaatini ihlal etmeden ve evrensel insani değerler çerçevesinde ele alınması halinde İtalya’nın bu konuda çözüme kavuşabileceği iddia edilebilir.

3.5. İtalyan Sağ Popülizmi ve Göç

3.5.1. Forza Italia ve Göç

Silvio Berlusconi, 1994 yılında başladığı siyasi kariyeri boyunca dört kere iktidara gelmiş ve 2011 yılına kadar belirli aralıklarla hükümet kurma yetkisini elde etmiştir. Berlusconi’nin ilk kez Başbakanlık görevine getirilip, kurulan hükümete liderlik yaptığı 1994 yılı aynı zamanda İkinci Cumhuriyet döneminin de başlangıcına denk düşmektedir. Bu anlamda, Berlusconi, yaklaşık 20 yıllık iktidar yolculuğunda, İkinci Cumhuriyet’in

siyasi temellerinin de atılmasında oldukça büyük bir rol oynamıştır. Ayrıca, bu süre zarfında, tüm merkez-sağ ittifaklarına da liderlik eden Berlusconi, Soğuk Savaş Dönemi boyunca ülkenin en güçlü partisi konumundaki Hristiyan Demokratlar'ın Birinci Cumhuriyet'in sona ermesi sonucu siyaset sahnesinden silinmesiyle birlikte ortaya çıkan iktidar boşluğunu çok etkili bir şekilde doldurmuş ve İtalyan sağına yeniden şekillendirmiştir. Berlusconi'nin ülke yönetiminde en çok söz sahibi olan siyasi figürlerin başında geldiği bu dönem aynı zamanda İtalyan göç politikasının günümüzdeki halini almasında da çok kritik bir öneme sahiptir. Yukarıda da tartışıldığı üzere, bu zaman diliminde İtalya'nın göç politikası şekillenmiş ve yürürlüğe giren çeşitli yasalar aracılığıyla göç idaresi konusunda çok önemli adımlar atılmıştır. Bu nedenle, Berlusconi ve lideri olduğu Forza Italia Partisi, ülkede göç üzerine gelişimini sürdüren mevzuata, konuyla ilgili çeşitli tartışmalara ve İtalyan halkının göç hususundaki tavrına dair çok kritik bir pozisyonadadır. Bu nedenle bu alt bölümde, Berlusconi'nin siyasi kariyerinde göç hususunun kapladığı alan, Forza Italia liderinin bu konuda attığı adımlar ve konuya yönelik fikirleri ele alınacaktır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, Forza Italia, Ocak 1994'te Silvio Berlusconi tarafından kurulduğundan bu yana kendisini bir merkez sağ partisi olarak konumlandırmış ve istihdam yaratılması, vergilerin azaltılması, ikramiye uygulamasıyla eğitim ve sağlık sistemlerinin neo-liberal anlamda yeniden yapılandırılması ve bireysel emeklilik planları aracılığıyla emeklilik sisteminin yeniden şekillendirilmesi gibi birçok konuda yeni sağ bağlamında yorumlanabilecek bir duruş benimsemiştir (Pasquino, 2003: 211). Aynı zamanda, iş insanı olan ve ülkenin iş çevreleriyle yakın ilişkiler kuran Berlusconi, iktidar anlayışını özel sektörde kullanılan yönetsel verimlilik ilkelerine dayandırmıştır. Bu nedenle, siyasi kariyerinin en erken döneminde Berlusconi'nin serbest piyasa odaklı liberal politikaları uygulamaya çalıştığı rahatlıkla söylenebilir. Bu bağlamda, Berlusconi'nin, dolayısıyla da Forza Italia Partisi'nin, İtalya'ya gelen iş gücü

göçüne dair herhangi bir karşıtlığı olmamıştır, zira göçmenlerden sağlanan ucuz emek gücü İtalyan ekonomisinin diğer gelişmiş ülkelerin ekonomileriyle rekabet edebilmesini ve kâr oranlarının artmasını sağlamıştır. Bir başka deyişle, düzenli olsun veya olmasın tüm göçmenleri bir süreliğine İtalya’da çalışıp sonrasında anavatanlarına dönecek işçilere indirgeyen ve o dönemde ülkede oldukça yaygın olan anlayış Forza Italia tarafından da paylaşılmıştır. Eş deyişle, Forza Italia Partisi kurulduğu ilk yıllarda göç karşıtı bir söyleme ihtiyaç duymamıştır.

Öte yandan, 1994 yılında kurulan 1. Berlusconi hükümetinde Forza Italia’nın müttefiki olarak yer alan Kuzey Ligi ve Ulusal İttifak adlı siyasi partiler, farklı saiklerle de olsa, göç karşıtı söylemler geliştirmeye başlamıştır. Bu gelişmede, 1990’lı yılların başından itibaren Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ve Soğuk Savaş Dönemi’nin sona ermesinin neden olduğu Doğu Avrupa kaynaklı göç akınlarının İtalya’ya gelmeye başlaması etkili olmuştur. Böylelikle, Forza Italia da koalisyon ortaklarının etkisiyle, ülkedeki göç karşıtlığının fitilinin ateşlendiği sürece doğrudan olmasa da katkıda bulunmuştur. Bir başka deyişle, İtalya’da 1990’lı yılların ortalarında başlayan göçe yönelik kısıtlayıcı politikaların uygulanması gerektiğine dair yaklaşımın yaygınlaşmaya başlamasında 1. Berlusconi Hükümeti’nin de rol oynadığı söylenebilir.

Bu süreçte, göç konusunda herhangi bir ideolojik yönelime sahip olmayan Forza Italia Partisi, büyük oranda liderinin kişisel menfaatleri doğrultusunda hareket eden şirketvari bir oluşumdu ve göçe iş çevrelerinin penceresinden baktığı için iş gücü göçüne karşı değildi. Bununla birlikte, parti göç olgusuna uzun vadeli bir yaklaşım geliştirme gereği duymamış, göçmenlerin sağladıkları kâr oranlarına odaklanmıştır ve söz konusu kârlılık devam ettiği sürece işgücü göçünü hoş karşılamıştır. Öte yandan, yukarıda da belirtildiği üzere, koalisyonun diğer ortaklarını ön ayak olmasıyla, Forza Italia’nın en güçlü ortağı olduğu 1. Berlusconi Hükümeti göç mefhumunun siyasileşme sürecinin başlangıç noktasını oluşturmuştur.

2001 Genel seçimleri öncesi siyasi söylemini muhafazakârlaştıran ve siyasi rakiplerine yönelik kullandığı dili sertleştiren Forza Italia, hem göç karşıtlığının yaygınlaşmaya başladığı İtalyan seçmenlerin desteğini almak hem de merkez sol ittifaka, özellikle 1998 yılında yürürlüğe koyduğu Turco-Napolitano Yasası üzerinden saldırmak için göç meselesine yönelik daha sert bir söyleme başvurmuştur. Aynı zamanda, Berlusconi, devasa medya imparatorluğunun desteğiyle, göç karşıtı tutumu, kamu güvenliği ile kanun ve düzenin somut bir şekilde bozulmasına ilişkin kamuoyunun endişe duyduğu genel atmosferde etkili bir biçimde ve hatırı sayılır bir başarıyla sergilemiş ve böylece diğer gelişmiş Avrupa ülkelerinde olduğu gibi İtalya’da da düzensiz göç konusu giderek daha yoğun bir şekilde kanun ve düzen üzerine odaklanan söylem aracılığıyla ele alınmasını sağlamıştır (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: 193).

Göç karşıtı söylemlerin İtalyan seçmenlerde fazlasıyla karşılık bulması üzerine Berlusconi liderliğindeki merkez sağ ittifak, göçe yönelik daha ılımlı bir tavır sergileyen merkez sol ittifaka büyük bir fark atarak 2001 genel seçimlerinden zaferle ayrılmıştır. Aynı zamanda, merkez-sol ittifakın, 1996-2001 yılları arasında iktidarda olan sol hükümetlerin göç yönetimi konusundaki başarılarını seçmenlere tutarlı ve ikna edici bir şekilde anlatamaması ve bu başarıların değerini bir türlü ortaya koyamaması, merkez sağ ittifakın seçim kampanyasının etkinliğini artırmıştır (Pasquino, 2002: 7).

Sonuç olarak hükümet kurma yetkisini elde eden Berlusconi, 2001 Hükümet Planında, ‘bir suç faktörü’ olarak adlandırdığı yasadışı göçün düzenlenmesi adına söz vermiş; parmak izi veri bankasının oluşturulması ve kaçak göçmenlerin derhal sınır dışı edilmesi gibi sıkı kontrol tedbirleri öngörmüştür. Popülist yaklaşım çerçevesinde, İtalyan halkının en önemli sorunlarından biri olduğu düşünülen göç probleminin, göçmenlerin ve sığınmacıların hiçbir hakkını dikkate almadan, iltica ve göçmen kabulü hususlarındaki uluslararası kriterler ile prosedürleri uygulamaya almadan, ‘çözülmesi’ planlanmıştır. Bu bağlamda, partinin 1990’lı yıllarda göç konusunu ele alırken benimsediği pragmatik ve

işlevsel iş piyasası dinamikleri, 2001 yılından itibaren önemli ölçüde rafa kaldırılmış; bunun yerine göçü güvenlikleştiren siyasi dil kullanılmaya başlanmıştır. Bu noktada vurgulanması gereken bir başka husus ise, 2001’de kurulan 2. Berlusconi Hükümeti’nin söyleminde göç karşıtlığının tırmanmasında, Kuzey Ligi dışındaki koalisyon ortaklarının, göç karşıtlığı konusunda Kuzey Ligi’nin bir tekel oluşturarak, avantaj elde etmesinin önüne geçme isteğinin de yatmasıdır (Zincone, 2002: 61).

Diğer taraftan, göçmenlerden sağlanan ucuz iş gücünün İtalyan üretim sektörü için ne denli önemli olduğunun farkında olan Forza Italia Partisi, destek aldığı seçmenlerinin göç karşıtlığıyla ters düşmeden, bu konuda adım atma eğiliminde olmuş ve bu bağlamda ülkeye yasal yollarla işçi göçmen alınmasını sağlayan kota sisteminin kapasitesini artırmıştır. Forza Italia Partisi temsilcisi olan dönemin İçişleri Bakanı Giuseppe Pisanu, düzenli göçmenlerin ‘Avrupa’daki aktif nüfusun önemli bir bölümünü’ oluşturduğunu vurgulamış, göçmenlerin Avrupa’nın ‘ekonomik ve sosyal canlılığına’ katkıda bulunduğunu kabul ederek, düzenli göç konusunda liberal bir tutum sergilerken, göçü bir ‘sorun’ olarak algılamak ve ona bir ‘acil durum’ olarak yaklaşmak yerine, göçü bir ‘kaynak’ ve aynı zamanda İtalya’daki günlük yaşamın ‘istikrarlı bir özelliği’ olarak görmüştür (Paoletti, 2009: 101). Açıkça görüldüğü üzere, bu dönemde Forza Italia, düzensiz göçe yönelik söylemini sertleştirirken ve kanun ve düzen yaklaşımı çerçevesinde güvenlik bazlı uygulamalara imza atarken, düzenli işgücü göçüne karşı oldukça hoşgörülü ve destekleyici bir tavır takınmıştır.

Bununla birlikte, 11 Eylül terör saldırıları, İtalya’da göç karşıtlığını bambaşka boyutlara taşıyan ve işgücü göçüne dair ılımlı bakış açısını oldukça zor durumda bırakan bir gelişme olmuştur. Saldırıların sonrasında ABD’nin terörizme karşı açtığı küresel mücadeleye destek veren Berlusconi’nin göçe yönelik söylemi, ekonomik menfaatler yerine kimlik sorunsalı üzerine yoğunlaşmaya başlamıştır. Berlusconi ülkedeki özellikle Müslüman göçmenlerin İtalya’nın toplumsal ve kültürel dokusuna uyum sağlamakta

zorlandıklarını vurgulamış ve bu konunun ülkenin önde gelen sorunlarından biri haline geldiğini iddia etmiştir. Hatta Batı medeniyetinin diğer uygarlıklardan daha üstün olduğunu dile getirecek kadar ileri giden Berlusconi'nin göç karşıtı söylemini İslamofobi ile desteklemeye başladığı gözlemlenmiştir. Bu şartlarda yürürlüğe giren Bossi-Fini Yasası (2002) ile düzensiz göçle mücadele konusunda daha sıkı tedbirlerin alınması, ülkede yaşamakta olan izinsiz göçmenlerin belirli haklardan mahrum bırakılması, göçmen kabulünün zorlaştırıp, sınır-dışı etmelerin kolaylaştırılması ve sınır kontrollerinin ağırlaştırılması gibi bir dizi göç karşıtlığı kaynaklı uygulama öngörülmüştür.

Bununla beraber, Bossi-Fini Yasası'nın hemen ardından büyük bir yasallaştırma programı başlatılmış ve İtalya'da yaşamakta olan 634.728 izinsiz göçmen aften faydalanarak kayıt altına alınarak Avrupa tarihindeki en geniş çaplı yasallaştırma programı gerçekleştirilmiştir. Bossi-Fini Yasası'nın getirdiği kısıtlayıcı göç politikalarına taban tabana zıt etkileri olan bu uygulama ilk bakış oldukça çelişkili gibi görünse de İtalyan ekonomisinin mevcut durumu göz önünde bulundurulduğu takdirde, bu yasallaştırma süreci daha anlaşılabilir hale gelmektedir.

Bu bağlamda, daha geleneksel olarak Güney İtalya'dan Kuzey İtalya'ya doğru yönelen iç göçün yerini önemli ölçüde alan esnek ve düşük ücretli işleri dolduran büyük bir göçmen nüfusunun varlığı, İtalyan işgücü piyasasının ve ekonomisinin önemli bir 'yapısal bileşeni' haline gelmiştir (Geddes, 2008: 356-357). Sonuç olarak, Bossi-Fini Yasası'nın göç sorunun ele alırken kullandığı kısıtlayıcı, baskıcı ve güvenlikleştirici dile rağmen, 2. ve 3. Berlusconi Hükümetleri iktidarda olduğu sürece, ülkedeki göç politikalarının uygulanış şekli bu denli katı olmamış ve İtalyan ekonomisinin ucuz ve esnek işgücüne yönelik duyduğu ihtiyacın sürekli olarak artmaya devam etmesi nedeniyle göç meselesine kısa vadeli projeksiyonlarla yaklaşmış ve faydacı bir bakış açısıyla söz konusu işgücü göç akınlarının geçiciliği vurgulanmıştır.

2008 Genel seçimleri öncesinde, Berlusconi liderliğindeki Forza Italia Partisi yeniden göçmen karşıtı söylemini yoğunlaştırmış ve bu anlamda, Berlusconi, göçmenler nedeniyle İtalya'nın çok kültürlü ve çok etnikli bir ülkeye dönüşmesini asla kabul etmeyeceğini açıkça duyurmuştur. Partinin seçim kampanyasında göç sorununun çözüm yolları ve düzensiz göçle mücadele yöntemleri, en sıklıkla dile getirilen konular arasında yer almıştır. Daha önceki seçimlerde de olduğu gibi Berlusconi'nin göçe dair söyleminin sertleşmesinde, İtalyan halkındaki göçmenlere karşı hissedilen duyguların giderek daha olumsuzlaşması etkili olmuştur. Bu bağlamda, Berlusconi liderliğindeki Halkın Özgürlüğü Partisi, düzensiz göç ile suç faaliyetleri arasında doğrudan ilişki kurarak güvenlik odaklı bir söylem benimsemiş ve merkez sol ittifaka sınırı kaçak göçmenlere açma, İtalyan vatandaşlarının güvenliğini tehlikeye atma ve suç oranlarını artırma nedeniyle saldırmıştır. Göçü güvenlikleştiren bir yaklaşım bağlamında düzensiz göçe karşı katı bir tutum sergileneceğinin sözünü veren Berlusconi liderliğindeki merkez sağ ittifakı, İtalyan seçmenleri bu konuda ikna ederek, 2008 genel seçimlerini galibiyetle tamamlamıştır.

Seçimler sonrasında kurulan 4. Berlusconi hükümetinin ortaklarından Kuzey Ligi'nin de etkisiyle göçü acilen müdahale edilmesi gereken olağanüstü bir duruma indirgeyen yaklaşımı benimseyen Berlusconi, İtalya'ya Akdeniz üzerinden giriş yapan göç akınlarının önünü almak amacıyla 30 Ağustos 2008 tarihinde Libya'nın lideri Muammer Kaddafi ile bir dostluk anlaşması imzalamış ve anlaşma gereği İtalya, Libya'ya beş milyar Dolar öderken, bunun karşılığında Libya, İtalya'ya yönelen düzensiz göç akınlarını önlemeyi taahhüt etmiştir. Böylelikle, göçe yönelik güvenlikleştirici bakış açısının yanı sıra Berlusconi göçü dışsallaştıran bir tutum sergilemiştir.

Düzensiz göçü uzun vadeli bir plan kapsamında nedenlerine odaklanan, iltica ve göçmen kabul süreçlerini standardize eden ve ülkedeki göçmenler ile sığınmacıların sosyal entegrasyonları adına çaba sarf eden adımlar atmak yerine, Berlusconi İtalya'ya

düzenli veya düzensiz şekilde İtalya'ya gelme niyeti olan insanları zorla bulundukları yerde zapt etme yolunu tercih ederek, göç olgusunu dışsallaştırmıştır. Bu yolla, göç sorunuyla, ilgili göç akınları İtalya topraklarına ayak basmadan, 'mücadele edilmesi' hedeflenmiş, bununla birlikte İtalya'ya gelmek isteyen göçmenlerin ve sığınmacıların Libya'da insanlık dışı şartlarda yaşamaya mahkûm edilmesine göz yumulmuştur.

Öte yandan, Berlusconi liderliğindeki hükümet, 2008 yılında, İtalyan göç politikası tarihinde göçe karşı en katı, baskıcı, kısıtlayıcı, indirgemeci ve güvenlikleştirici yasaı, bir başka deyişle Güvenlik Paketi'ni, yürürlüğe koymuştur. Göçü bir ulusal güvenlik sorunu olarak gören bu nedenle acilen müdahale edilmesi gerektiğini vurgulayan Berlusconi, Güvenlik Paketi örneğinde olduğu gibi, düzensiz göçle sert tedbirler aracılığıyla mücadele edildikçe İtalyan vatandaşlarının kendilerini daha güvende hissedeceklerini ve İtalyan devletine duydukların güvenin artacağını öne sürmüştür. Bununla birlikte, Güvenlik Paketi, ülkedeki göçmenlerin ve sığınmacıların çeşitli haklarını hiçe sayması nedeniyle hem İtalyan Anayasa Mahkemesi hem de Avrupa Birliği Komisyonu tarafından eleştiriye tabi tutulmuş ve sonuç olarak yasanın göç karşıtlığı konusunda en katı hükümlerinden bazıları uygulanmamıştır.

İtalya'da 2011 yılında (4. Berlusconi Hükümetinin iktidarında) ilk etkileri hissedilmeye başlanan Göç Krizi, İtalyan göç politikasını oldukça zor durumda bırakmıştır. Kısa süre içinde yüzbinlerce sığınmacının akın ettiği İtalya, krize hazırlıksız yakalanmış ve Berlusconi, Dublin Sözleşmesi'nin acilen devre dışı kalmasını talep etmiştir. Ek olarak, söz konusu krizin yalnızca İtalya'nın problemi olamayacağını öne süren Berlusconi Avrupa Birliği'nden maddi ve teknik destek talebinde bulunmuştur. Ne var ki İtalyan devletinin neredeyse hiçbir isteği Avrupa Birliği tarafından yerine getirilmemiştir. Bunun üzerine Berlusconi göçü dışsallaştırma stratejisine geri dönmüş ve bu bağlamda Tunus ve Libya ile masaya oturarak bu ülkelerin İtalya'ya yönelen göç akınlarını engellemelerini sağlamaya çalışmıştır.

Bununla birlikte, yetersiz bütçe, uzman insan gücü eksikliği, göç yönetimi mevzuatının sığılığı, kurumsal altyapının olgunlaşmamış olması ve yerel yönetimlerin sorumluluk almak istememesi nedeniyle, İtalya'ya giriş yapmış olan göçmenler ile sığınmacılar çok kötü şartlarda hayatta kalmaya çalışmışlar, göçmen-sığınmacı gruplarla yerli halk arasında gerilimler yaşanmış, söz konusu yabancıların sosyal entegrasyon süreçleri tamamlanamamış ve genel itibariyle Berlusconi yönetimi göç idaresi konusunda sınıfta kalmıştır. Göç Krizi'ne paralel bir şekilde ülkede küresel finans krizi de etkilerini göstermeye başlamış, bu konuda da gerekli hamleleri yapmakta geciken Berlusconi İtalya Cumhurbaşkanı tarafından Başbakanlık görevinden alınmış ve böylece 4. Berlusconi Hükümeti 2011 Kasım'da sona ermiştir.

Berlusconi siyasi kariyerinin kalan kısmında da göç karşıtlığına dayanan siyasi söylemi dillendirmeye devam etmiş ve göç hususunu kimlik meselesi üzerinden okumayı sürdürmüştür. İtalyan toplumunun sosyal normlarına ve kültürel değerlerine adapte olamayacak olan göçmenlerin ve sığınmacıların sonuç olarak suça, yöneleceğini iddia eden Berlusconi, ülkedeki güvenlik sorunlarının ve toplumsal teyakkuz durumunun üstesinden gelebilmek için öncelikle İtalya'da yaşamakta olan düzensiz göçmenlerle ilgili polisiye adımların atılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu anlamda, düzensiz göçün potansiyel olarak bir suç unsuru olduğu varsayımından hareketle Berlusconi, göçü güvenlikleştiren ve acilen müdahale edilmesi gereken bir aciliyet arz ettiğini vurgulayan bakış açısını benimsemeye devam etmiştir. Dolayısıyla Berlusconi, siyasi hayatının kalan kesiminde ister iktidarda ister muhalefette olsun İtalyan halkında giderek yükselen göç karşıtlığını seslendirmeyi sürdürmüştür.

3.5.2. Kuzey Ligi ve Göç

Bossi'nin Kuzey İtalya'nın haklarını Roma yönetimine ve Güney'e karşı korumak adına aktif siyasete atıldığı 1970'li yılların sonu ile 1980'li yılları başı arasındaki dönem

aynı zamanda İtalya'nın göç tarihi bakımından da kritik bir zaman dilimine işaret etmektedir. 19. Yüzyılın son çeyreğinde ulusal birliğini kurmasından sonraki yaklaşık yüz yıl boyunca çeşitli nedenlerden ötürü İtalya göç veren bir ülke iken 1970'li yılların ikinci yarısıyla birlikte açığa çıkan küresel ekonomik kriz ile birçok göç alan ülkenin göçmenlere kapılarını kapatması, ülkenin coğrafi konumunun elverişliliği ve İtalya'daki kayıt dışı ekonominin giderek genişleyen hacmi gibi nedenlerden ötürü, İtalya göç alan bir ülke haline gelmeye başlamıştır. Bununla beraber, 1980'li yılların sonu ile 1990'lı yılların başında ise bu sefer dağılmakta olan doğu bloğunun çeşitli ülkelerinden (özellikle Yugoslavya, Arnavutluk ve Romanya) İtalya'ya doğru göç akınları olmuştur. Bu süreçte, göç konusu İtalyanlar arasında gitgide daha çok tartışılan bir husus haline gelmiş ve ülkede artmakta olan göçmen sayısı ile birlikte düzensiz göç akınlarına dair güvenlik problemlerinin artması, işgücü piyasasının zora girmesi ve kolektif kimliğin aşınması gibi konularda göç akınlarının başlıca hedefi olan Kuzey İtalya'da yaşayan vatandaşların endişeleri, korkuları ve öfkeleri hızla yoğunlaşmıştır.

Bu süreçte, bölgeselcilik ile popülizmi birleştirerek Kuzey İtalya'yı temsil eden bir siyasi hareket meydana getirmeye çalışan Bossi, doğal olarak bölge halkındaki söz konusu rahatsızlıkları ve giderek derinleşen göç karşıtlığını etkili bir şekilde önce Lombardiya Ligi'nin sonrasında ise Kuzey Ligi'nin siyasi söylemlerine ve politik girişimlerine entegre etmiştir. Bununla birlikte, 1980'li yıllardan 1990'lı yılların başına kadar Bossi'nin göç ile ilgili gündeminde en üst sırada Güney İtalyan göçmenler yer almıştır. Bu dönemde, iş gücü göçü kapsamında Güney'den Kuzey'e gelen İtalyanların görece daha ucuza çalışmaları Kuzeyli işçileri ekonomik açıdan zor durumda bırakması ve aynı zamanda sosyo-kültürel olarak gelişkin altyapıları olmayan Güneylilerin Kuzey İtalya'nın kolektif kimliğine uymaması nedeniyle bölge sakinleri arasında rahatsızlık oluşturması Bossi'nin Güneyli göçmenlere muhalefetle açıklanabilecek göç karşıtlığının temellerini oluşturmuştur.

Bu bağlamda, 1990 yılında kararlaştırılan ve göç sorununu, önceden belirlenmiş ve iş piyasasının ihtiyacına göre belirlenen kotalar aracılığıyla göç akınlarını daraltarak çözmeyi hedefleyip aynı zamanda, oturma ve çalışma izinlerinin verilmesi ve yinelenmesi adına bazı kolaylıklar sağlayan ‘Martelli Kanunu’ ile ilgili olarak o dönemde senatör olan Bossi tam 108 değişiklik talebinde bulunarak, kanunun yürürlüğe girme sürecini tıkamaya çalışmıştır.

Kuzey Ligi’nin kurulduğu ilk yıl içinde yayınlanan 1992 Manifestosu’nda da İtalyan şirketlerinin kendileriyle iş sözleşmesi imzalayan ve yasal olarak ülkeye giren göçmenlere uygun bir konut sağlamakla yükümlü olması, devletin söz konusu göçmenleri sınır dışı etmek zorunda kalması durumunda ortaya çıkan tüm masraflardan yine ilgili şirketlerin mali olarak sorumlu olması ve herhangi bir İtalyan sponsorun açık garantisi olmadan hiçbir göçmenin İtalya topraklarına girmesine izin verilmemesi açıkça belirtilmiştir (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 130). Açıkça görüldüğü üzere Kuzey Ligi göçmenleri yalnızca misafir işçiler olarak görmüş ve ilgili iş gücü açığı sona erince bu göçmenlerin geldikleri yerlere geri dönecekleri öngörülmüştür. Bu nedenle, göçmenlerin ev sahibi topluluğa sosyal uyum süreçlerine yönelik yapılması gerekenlerin üzerinde durulmamıştır.

Diğer yandan, ulusal medyada göçmenlerin genellikle uyuşturucu kaçakçılığı, şiddet suçları ve fuhuş gibi yasadışı faaliyetlerle birlikte sıklıkla anılması, ülkedeki göç karşıtlığını körüklerken 1990’lı yılların ikinci yarısıyla birlikte özellikle Kuzey İtalya’da sayıları giderek artmakta olan Doğu Avrupa’dan gelen göçmenlerin bölge halkındaki rahatsızlığı pekiştirdiği görülmüştür (Woods, 2010: 208). Bu dönemde, Padanya Cumhuriyeti’nin bağımsızlığı adına etno-bölgeselci çalışmalarını yoğunlaştıran Bossi, Padanya’nın kolektif kimliği, kültürü ve gelenekleri ile uyuşmayan söz konusu göçmenlere karşı daha sert bir söylem kullanmaya başlamış ve düzensiz göçün kesinlikle sıkı önlemler aracılığıyla kontrol altına alınması gerektiğini vurgulamıştır.

1995 yılında oluşturulan ve ülkedeki düzensiz göçmenler için yeni bir af sağlayıp yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmesine ilişkin yeni normlar getiren Dini Kararnamesini de reddeden Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, işsiz ve kaçak göçmenlerin derhal sınır dışı edilmesi yönünde çağrıda bulunmuştur. Bossi söz konusu kararname ile uygulamaya sokulan düzensiz göçmenleri kayıt altına alma işlemine ve yasadışı göçün suç sayılmamasına şiddetle karşı çıkmıştır (Zaslove, 2011: 119). 1998 Yılında ortaya atılan ve kalıcı oturma iznini alma ve göçmenlerin İtalyan vatandaşlığını alma süreçlerini düzenleyen ‘Turco-Napolitano Kanunu’, yine Kuzey Ligi’nin muhalefeti ile karşılaşmıştır. Turco-Napolitano Yasası’nın yürürlükten kaldırılmasına yönelik referandum için imza toplayan Kuzey Ligi, söz konusu kanunun göçmenleri Padanya halkına tercih ettiğini vurgularken, yasa kapsamında yabancı dillere ve kültürlere yerel lehçeler ve kültürler karşısında öncelik verildiğini ileri sürüp, göçmenlerin ana dilini ve kültürünü koruyan hükümlere itiraz etmiştir (Zaslove, 2011: 115).

Kuzey Ligi’nin 1998 yılında yayınladığı kitapçıkta, İtalya’ya Avrupa Birliği dışından gelen göç akınlarını destekleyen büyük sermaye ile sol cenahın, göçü, direnmenin faydasız olduğu ‘kendiliğinden ve geri döndürülemez’ bir olgu olarak sunduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda açığa çıkması beklenen sözde çok ırklı toplumun, her şeyden önce İtalya’da ifadesini bulan küresel kapitalizm ve uluslararası sol arasındaki ittifak tarafından ucuz iş gücü elde etmek amacıyla desteklendiği ifade edilmiştir (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 127).

Kuzey Ligi, söz konusu kitapçıkta halkı korumak adına beş maddeli bir plan ortaya atmıştır. Bu planda: (i) Yabancıların göçmenlerin ülkeye girişinin yasaklanması, (ii) çokkültürlülük ve hoşgörü gibi göçü destekleyen anlayışların yerine halkın kültürel özgünlüğü ile yerel geleneklerin okullarda genç nesillere aktarılması, (iii) kamu konutları ve sosyal hizmetler konusunda Padanya halkına ve Avrupalılara öncelik verilmesi, (iv) mevcut yabancı göçmenlerin anavatanlarına gönderilmesi, (v) göçe ‘onurlu bir alternatif’

sağlamak için Avrupa dışındaki ülkelerin yerli tarım yapılanmasına yatırım yapılması ifade edilmiştir (Cento Bull ve Gilbert, 2001: 128-129).

Yukarıda da belirtildiği üzere, Kuzey Ligi 1990'lı yıllar boyunca İtalyanların göçe yönelik endişelerini ve korkularını araçsallaştırarak göç karşıtlığını inşa etmiştir. Bu bağlamda, Kuzey Ligi'nin göç karşıtlığına yönelik siyasi söylemi genel olarak, göçün hem yerel kimlikleri hem de İtalyan ulusal kimliğini aşındırarak çokkültürlü bir toplum yaratma tehlikesi, göçmenlerin suç oranlarını artırma riski ve ucuz iş gücü sağlayan göçmenlerin yerli halkın istihdam olanaklarını engellemesi şeklinde özetlenebilecek hususlar üzerinden tarif edilebilir.

2000'li yıllara geldiğimizde, Kuzey Ligi'nin göç karşıtlığının giderek radikalleştiği söylenebilir. Bu süreçte en önemli kırılmalardan biri 2001 yılında gerçekleşen 11 Eylül terör saldırıları ve sonrasında ABD önderliğinde radikal İslamcı terörizme karşı açılan küresel savaş olmuştur. Partinin kültürel yabancı düşmanlığı güçlenirken, yabancı göçmen kategorisi Müslüman göçmenlerle özdeşlemeye başlamıştır. İtalyanların da mevcut şartlar altında göçe dair kaygılarını ve korkularını göz önünde bulunduran Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi, göçün neden olduğu ekonomik sorunlar ikincilleştirerek, göçmenlerin, özellikle de Müslüman göçmenlerin, hem tetikleyebileceği güvenlik problemleri ile terör eylemleri hem de Kuzey İtalya'nın Hristiyanlığa dayanan kimliğine karşı oluşturduğu tehdit ön plana çıkarılmıştır.

Bu dönemde, ülkede göç karşıtlığının en etkili sözcüsü Kuzey Ligi haline gelmiş ve böylelikle partinin aşırı sağ siyasete giderek yakınlaştığı gözlemlenmiştir. Bu süreçte, 2003 yılının Haziran ayında İtalya'nın Lampedusa Adasına 2500 göçmenin çıkması üzerine Bossi'nin İtalyan donanmasının göçmenleri taşıyan botları vurması gerektiği yönündeki provokatif ve saldırgan söylemi, Kuzey Ligi'nin göç karşıtlığı konusunda aradığı siyasi ilgiyi elde etmesini sağlamıştır (Curran, 2004: 49). Dönemin koalisyon hükümetinde yer alan Kuzey Ligi, göç karşıtlığı bağlamında merkezi yönetimin

politikalarını etkilemeye çalışırken, aynı zamanda daha katı göç yasaları, daha sıkı sınır kontrolü, daha düşük göç kotaları ve göçün istihdama bağlı olması veya misafir veya mevsimlik işçi modellerinin benimsenmesi gibi sert göç karşıtı uygulama önerilerinde bulunmuştur (Zaslove, 2011: 126).

Kuzey Ligi'nin oluşumunda en çok katkısı olan yasa ise 2002 yılında yürürlüğe giren Bossi-Fini Kanunu olmuştur. Adından da anlaşılacağı üzere Bossi ile Ulusal İttifak Partisi lideri Gianfranco Fini tarafından kaleme alınan yasa, 1990'lı yıllarda ortaya çıkan ve göçe yönelik nispeten ılımlı karakterde olan kanunların tersine göçü kontrol altına almak için daha sıkı bir hukuki yapıyı kurma hedefinde olmuştur. Yasa, istihdamı, çalışma izni veya vize alma becerisine bağlayarak, ülkeye girişin yalnızca bir işverenin yeni oluşturulan yerel göç merkezlerinden biri aracılığıyla belirli bir sayıda göçmen için özel bir talepte bulunması durumunda mümkün olmasını sağlamış, çalışma izninin süresi dolması halinde göçmenin yeni bir iş bulması zorunlu kılınırken aksi takdirde ilgili göçmenin sınır dışı edilmesinin önünü açmış, aynı zamanda kanun aile birleşimini zorlaştırırken, yasa dışı girişe yönelik cezaları artırmıştır (Cento Bull, 2010: 412). Görüldüğü gibi, Bossi-Fini yasası, büyük oranda Kuzey Ligi'nin göçü geçici iş gücü kullanımına indirgediği yaklaşımını temel almıştır. Bu bağlamda, Kuzey Ligi'nin hükümette yer aldığı 2001 ile 2006 yılları arasında partinin İtalya'nın göç politikasının şekillenmesinde oldukça etkili olduğu söylenebilir.

2008 Yılında Berlusconi liderliğindeki merkez sağ koalisyona dahil olarak hükümette yer alma hakkını elde eden Kuzey Ligi, ülkenin göç politikasını yeniden etkisi altına almaya çalışmıştır. Söz konusu hükümetin İçişleri Bakanlığı'na Bossi'nin sağ kolu olan Maroni'nin gelmesi de Kuzey Ligi'nin göç konusunda en fazla söz sahibi olan hükümet ortağı olacağını göstermiştir. Hükümet kurulur kurulmaz çalışmalarına başlayan Maroni, Mayıs 2008'de Güvenlik Paketi (*Security Package*) adlı kararnameyi ortaya çıkarmış ve söz konusu yasa tasarısı Ağustos 2009'da meclis tarafından onaylanmıştır.

Adından da anlaşılacağı üzere, göçü güvenlikleştiren bir bakış açısına dayanan kanun aracılığıyla düzensiz göç yoluyla ülkeye giriş yapmak suç sayılmış, ülkeye göçmen veya sığınmacı olarak girmek zorlaştırılmış, yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilme süreçleri ise kolaylaştırılmıştır. Ek olarak, söz konusu yasa aile birleşiminin gerekli koşullarını ağırlaştırmış, ülkede düzensiz göçmen olarak yakalanan Avrupa Birliği vatandaşlarının iki yıla kadar hapis cezası almaları karara bağlanmış ve İtalya'daki göçmenlerin sosyal güvenlik hakları kısıtlanıp sosyal yardımlara erişimleri zorlaştırılmıştır. Açıkça anlaşılacağı üzere, Güvenlik Paketi, İtalya'nın göç konusundaki en sert ve kısıtlayıcı yasası olmuş ve bu durumda da Kuzey Ligi'nin göç karşıtı yaklaşımının oldukça fazla etkisi olmuştur.

Bununla beraber, Güvenlik Paketi'nin birçok maddesi sadece kâğıt üzerinde kalmıştır, çünkü bahse konu olan yasa hakkında, 2010 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından İtalyan Anayasası'na uymadığı gerekçesiyle aleyhte karar verilirken, 2011 yılında ise yasanın düzensiz göçü suç sayan maddesi Avrupa Adalet Divanı tarafından kabul edilmemiştir (Perlmutter, 2015: 1342). Sonuç olarak, Güvenlik Paketinin bazı kritik maddeleri mahkemelerin incelemeleri sonucu geçersiz sayılırken, diğerleri ise İtalyan halkı tarafından göz ardı edilmiş ve dolayısıyla hiçbir etkisi olmamıştır.

Özetleyecek olursak, Bossi liderliğindeki Kuzey Ligi'nin göçe genel olarak yaklaşımı ve göç karşıtlığı, İtalyanların güvenlik, kimlik ve işgücü piyasası ile ilgili hususlar üzerinden göçe yönelik hissettiği kaygılar ve korkular başarılı bir şekilde araçsallaştırılarak, siyasi söyleme eklemlenmiş ve parti, hükümette yer aldığı dönemlerde göç politikalarını bu yönde etkilemeye çalışmıştır. Her ne kadar özellikle 2001 ile 2011 yılları arasında kâğıt üzerinde İtalyan göç politikasının şekillenmesinde Kuzey Ligi'nin büyük payı olsa da söz konusu politikaların ve hukuki düzenlemelerin uygulama süreçleri oldukça sancılı olmuş ve ülkedeki göç sorunu beklenenin aksine çözülmek yerine daha da derinleşmiştir.

Salvini'nin Kuzey Ligi'nin başına geçmesinden kısa süre sonra Arap Baharı'nın tetiklediği göç akınlarının İtalya'ya gelmeye başlamasıyla birlikte, parti siyasi söyleminin merkezine göç karşıtlığını konumlandırırken, İslamofobi ile göçe yönelik olumsuz tavrı birleştirme yoluna gitmiştir. Bu dönemde Kuzey Ligi'nin aşırı sağa kayan popülist söyleminin de aracılığıyla Salvini, düzensiz göçe özellikle de Müslüman göçmenlere dair hayli endişe ve rahatsızlık hissettiği düşünülen İtalyanların duygularına tercüman olmayı hedeflemiş ve bu doğrultuda, düzensiz göçün kontrol edilmesi ve durdurulmasına yönelik sorunun karmaşıklığını hiçe sayan oldukça basit, kestirme ve kökten çözümler önererek hem Kuzey Ligi'nin göç karşıtı söylemini ülke gündeminin üst sıralarına taşımış, hem de bu konuda kaygılı olan İtalyanların desteğini almaya başlamıştır. Tahmin edileceği gibi, Salvini düzensiz göçün neden olabileceği ekonomik problemler yerine göçmenler tetiklediği iddia edilen güvenlik sorunlarına ve özellikle Müslüman göçmenlerin İtalyan ulusal kimliğine ve kültürüne verebileceği zararlara odaklanmıştır.

Kuzey Ligi liderliğinin ilk yıllarında Salvini, Göç Krizi'nin patlak vermesi ile birlikte İtalya'nın Avrupa Birliği tarafından yalnız bırakıldığını iddia ederek, ülkenin haddinden fazla göçmene ve sığınmacıya ev sahipliği yaptığını ve bu durumun artık sürdürülemez olduğunu savunmuştur. Bu bağlamda, Dublin Sözleşmesi'nin en kısa sürede revize edilmesi yönünde çağrıda bulunan Salvini, hem İtalya'ya Avrupa Birliği'nin daha çok destek olmasını hem de İtalya'daki göçmenlerin ve sığınmacıların diğer birlik üyesi devletlere dengeli bir şekilde dağıtılmasını istemiştir.

Karizmatik liderlik profilinin görünürlüğünü etkili sosyal medya kullanımıyla günbegün artıran Salvini, siyasi söyleminin odağına göç sorununu konumlandırarak, 2018 genel seçimlerine girmiş ve Kuzey Ligi'nin o ana kadarki en yüksek oy oranına ulaşmıştır. Seçimler sonrası Lig Partisi ile Beş Yıldız Hareketi'nin kurduğu hükümette İçişleri Bakanı olan Salvini, göç konusunda ülkedeki en fazla yetkiye sahip siyasilerden biri haline gelmiştir. İçişleri Bakanlığı dönemi boyunca bazı durumlarda yasal sınırları da

aşmaktan çekinmeyen Salvini, attığı bazı radikal adımlarla ülkedeki en etkili siyasi figürlerden biri olmuştur. Örneğin, Haziran 2018’de Salvini, 629 göçmeni taşıyan ‘Aquarius’ adlı kurtarma gemisinin İtalyan limanlarına yanaşmasını engellemiş ve bu konuyu insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı meselesiyle eş tutarak, artık İtalya’nın söz konusu suç örgütlerine göz yummayacağını belirtmiştir (Galbo, 2020: 60). Ağustos 2018’de ise Salvini, 177 göçmeni taşıyan ‘Diciotti’ adlı İtalyan sahil güvenlik gemisinin, İtalyan limanlarına yanaşmasını engellemiş, Avrupa Birliği’nden konuyla ilgili yardım gelmediği sürece göçmenlerin İtalyan topraklarına ayak basmalarına izin vermeyeceğini ifade etmiştir (Franzi ve Madron, 2019: 71-72). Söz konusu gemilerdeki göçmenleri ‘kanun kaçağı’ ve ‘işgalci’ olarak nitelendiren Salvini, her fırsatta İtalyan ulusu adına hareket ettiğini vurgulamış ve ülke sınırlarının kontrolünün başlıca görevi olduğunu ileri sürmüştür. Böylelikle, Salvini etkili bir şekilde aşırı sağcı popülist söylemi ile Avrupa şüpheli tutumunu, yabancı düşmanlığı ile İslamofobiye dayanan göç karşıtlığı bağlamında bir araya getirmiş ve kısa süre içinde İtalyan halkından aldığı desteği daha da artırmıştır.

2022 Genel seçimlerinde en çok oy alan parti olan İtalya’nın Kardeşleri, göç karşıtlığının aşırı sağcı ve milliyetçi bir siyasi yönelimle ele alınıp Avrupa şüpheli harmanlanması konusunda Ligi Partisi’nin takipçiliğini yapmaktadır. Salvini liderliğindeki Ligi Partisi’nin de yer aldığı ve İtalya’nın Kardeşleri Partisi’nin liderliğinde kurulan hükümet ülkede giderek yükselmekte olan göç karşıtlığını politikalarına yansıtmaktadır. Bu bağlamda, ‘sosyal şovenizm’ adı altında geliştirilen göç karşıtı ve aşırı milliyetçi uygulamalara göre, sosyal hizmetlerden ve sosyal yardımlardan öncelikle İtalyanların yararlanması öngörülürken, yabancıların ve göçmenlerin ise ilgili sosyal haklar konusunda ikincil konumda olmaları hatta belirli durumlarda tamamen dışlanmaları kararlaştırılmıştır (Kansu Karadağ, 2023: 809). Görüldüğü gibi, Salvini liderliğindeki Ligi Partisi’nin göçü güvenlikleştiren ve düzensiz göçün yaratabileceği

kültürel sorunları önceliklendiren, aşırı sağcı popülizm, İslamofobi ve milliyetçilikle tahkim edilen göç karşıtlığı yaklaşımı, mevcut İtalyan yönetiminde karşılık bulmuştur. Dolayısıyla, Salvini'nin Lig Partisi, İtalya'nın göç politikalarında en fazla etkiye sahip siyasi aktörlerden biri olmayı sürdürmektedir.

3.5.3. Beş Yıldız Hareketi ve Göç

Beş Yıldız Hareketi, tohumlarının atıldığı 2005 yılından beri, Grillo'nun liderliğinde İtalyan vatandaşlarının haklarını savunan ve halka karşı yapılan tüm haksızlıkları dillendirmeye çalışan bir siyasi oluşum olmuştur. Bu bağlamda, hareket doğası gereği nativist bir yaklaşımı benimsemiş ve İtalyan halkını, kültürünü ve ürünlerini önceliklendirmiştir. Beş Yıldız Hareketi'nin söylemi genellikle İtalyan halkına hitap etmiş ve İtalyan vatandaşlarının taleplerini, şikayetlerini ve beklentilerini içermiştir. Bununla birlikte, aslında kozmopolit bir yapıda olan İtalyan toplumu nispeten homojen bir blok olarak alınmış ve genel itibariyle anne babası İtalyan olan ve milliyeti gereği İtalyan olarak anılan insanların temsilciliği Beş Yıldız Hareketi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda, Beş Yıldız Hareketi'nin siyaset sahnesine ilk çıktığı yıllarda destekçilerinden, seçmenlerden ve aktivistlerden oluşan hareketin tabanı büyük oranda, şehirli, eğitim seviyesi yüksek, internet okur-yazarlığı olan, beyaz yakalı, şehirli ve genel itibariyle sol siyasete yönelimli İtalyanlardan meydana gelmiştir.

Paralel bir biçimde, yukarıda da dile getirildiği üzere, Beş Yıldız Hareketi'nin başlangıç yıllarında özellikle Grillo'nun liderlik profili ile tabanın protesto temelli aktivizm anlayışı bağlamında özgürlükçü sol eğilimli siyasi söylem ve eylemsellik benimsenmiştir. İlk bakışta, hareketin en azından gelişiminin ilk evrelerinde, göç konusunda evrensel insani değerleri özümseyen dolayısıyla düzensiz göçe görece ılımlı bir tutumla yaklaşması beklenebilir. Ancak, gerçekliğe baktığımızda karşılaştığımız manzara böylesi bir beklentiden oldukça uzaktır.

Öncelikle Beş Yıldız Hareketi'nin hızlıca gelişmesine büyük katkı veren toplumsal tabanın göçe yönelik tavrını ele aldığımızda, söz konusu kesimin tahmin edilenin aksine bu konuda oldukça olumsuz bir tutum içinde olduğunu görmekteyiz. Beş Yıldız Hareketi seçmenlerinin göçü desteklediği şeklindeki yaygın temsilin tersine, bahse konu olan seçmenlerin, göçün İtalya ekonomisi ve kültürü için olumsuz bir faktör olduğunu hissetmeleri halinde, harekete oy verme olasılığının da yükseldiği gözlemlenmiştir (Emanuele, Santana ve Rama, 2022: 58). Bu bağlamda, özellikle ilk yıllarda odaklanılan sosyo-ekonomik meselelerin ve post-materyalist değerlerin hareketin söylemindeki merkezi konumuna rağmen, seçmenlerin Beş Yıldız Hareketi'ne verdiği desteğin altında kültürel kaygıların da bulunduğu iddia edilebilir.

Bununla birlikte, Beş Yıldız Hareketi kuruluşunu takip eden birkaç yıl boyunca, liderinin, destekçilerinin, aktivistlerinin ve seçmenlerinin göç gibi hassas bir konudaki bireysel tavırlarından bağımsız olarak bu konuda herhangi bir argüman, öneri veya reaksiyon vermekten kaçınmıştır. Bu bağlamda, hareketin ideolojik yöneliminin muğlaklığı durumunda olduğu gibi hareketin göç konusunda durduğu tarafı uzunca bir süre dile getirmemesinin altında tabanını bölebilecek söylemlerden ve girişimlerden kaçınma eğilimi olduğu söylenebilir (Mosca, 2016: 204-205). Zira göç konusunun İtalyan toplumunu zaman zaman ikiye bölen keskinlikte bir sorun olduğu düşünülürse, Beş Yıldız Hareketi'nin bu belirsiz tavrının stratejik bir tercih sonucu açığa çıktığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Diğer taraftan, Grillo hiçbir zaman milliyetçiliğe veya ırkçılığa yakın olmamış bir lider olmasına rağmen, blog'un 2005 yılında açılmasından sonra bireysel olarak göçe ve İtalya'nın bu olguya karşı aşırı yumuşak yaklaşımına karşı olan fikirlerini, 'anti-politik' bir söylem aracılığıyla ve konuyla ilgili mevcut tartışmalara dahil olmadan, takipçileriyle paylaşmıştır (Vignati, 2016: 38).

Bu bağlamda, nativist yaklaşımı takip eden Grillo göç karşıtı görüşlerini paylaşırken, doğrudan göçmenleri hedef almak yerine göçün İtalyan vatandaşlarına

verebileceği zararlar üzerinde durmuştur. İtalya'daki önemli göçmen gruplarından biri olan Romanların ülkedeki varlığının, İtalyan halkını ve devletini yakından ilgilendirecek şekilde, açabileceği sorunları Grillo 2007 yılında şöyle dile getirmiştir: “Romanya'dan İtalya'ya gelen on binlerce Roman'ın yarattığı sorunları bir ülke, vatandaşlarına yükleyemez... Bu bir volkan, saatli bir bomba... İmha edilmesi gerekir. Vatandaşının güvenliğini garanti etmeyen bir hükümet nedir, neyi kontrol edebilir? Patria'nın sınırları bir zamanlar kutsaldı, politikacılar buraların kutsallığını bozmuştur” (akt. Pirro, 2018: 451).

Açıkça görüldüğü üzere, Beş Yıldız Hareketi'nin resmi söylemi öyle olmasa da Grillo, Arap Baharı ile patlak veren ve İtalya'yı derinden etkileyen göç krizinden çok önce göç karşıtı tavrını oldukça doğrudan bir şekilde ve herhangi bir İtalyan vatandaşı adına, dile getirmiştir. Diğer taraftan, yukarı da belirtildiği üzere, Beş Yıldız Hareketi gelişim süreci boyunca, kurumsal olarak göç karşıtlığı üzerine hiçbir söylemde bulunmamış ve bu konudaki tartışmalara katılmaktan imtina etmiştir.

Hareketin bu konudaki sessizliği, 2012 yılında parlamentonun gündemini uzunca bir süre meşgul eden ve *ius soli*⁷¹ ilkesi çerçevesinde ülkeyi neredeyse ikiye bölen tartışmayla son bulmuştur. 2011 Yılı itibariyle ülkeye giriş yapan yüksek sayıda düzensiz göçmenin İtalya'da doğan çocuklarının da sayısının giderek artması üzerine patlak veren bu kritik tartışmada Grillo, hızla gelişmekte olan siyasi bir oluşumun lideri olarak tavrını çok açık bir şekilde ortaya koymuş ve *ius soli* ilkesini yürürlüğe girmesine şiddetle karşı çıkmıştır. Grillo Ocak 2012'de blogunda, ebeveynleri İtalyan vatandaşı olmasa bile İtalya'da doğan kişilere vatandaşlık verilmesi fikrinin ‘anlamsız’ olduğunu belirtmiştir (Bulli ve Soare, 2018: 147). Böylece, özellikle 2012 yılından itibaren göç ve kısıtlayıcı

⁷¹ Doğumla vatandaşlığın kazandırılması hususunda başvuru alan iki temel esastan biri olan *ius soli* prensibine göre, çocuğun devletle bağının kurulmasında doğum yerini esas alınmaktadır. Bu durumda devletin ülkesinde doğmuş olmak, o devlet vatandaşlığının kazanılması için yeterli görülmektedir; çocuğun anne ya da babasının vatandaşlığı çocuğa vatandaşlık izafesinde rol oynamamaktadır (Ünsal, 2023: 523).

vatandaşlık kavramları Beş Yıldız Hareketi'nin söylemine girmiştir. Bununla birlikte, 2013 genel seçimleri öncesinde duyurulan hareketin resmi programında göç konusuyla ilgili hiçbir gönderme olmaması ilginçtir.

Beş Yıldız Hareketi'nin göç konusundaki söylemine dair bir başka kritik gelişme 2013 yılında gerçekleşmiştir. 2013 Genel seçimleri sonrasında, yukarıda da değinildiği üzere, Beş Yıldız Hareketi'nin parlamenterleri ile hareketin merkez ofisi arasında bazı kırılmalar açığa çıkmış ve bu durum hareketin örgütsel yapısının çok kuvvetli olmadığını gözler önüne sermiştir. Söz konusu kırılmalardan biri göç konusunda gerçekleşmiştir. Hareketin kuralları gereği temsilciler parlamentoda yapacakları siyasi girişimleri öncelikle blog aracılığıyla Beş Yıldız Hareketi seçmenlerinin onayına sunmak zorundaydılar. Bu bağlamda, 2013 yılında Senato'da bulunan iki Beş Yıldız Hareketi üyesinin düzensiz göç eylemini suç olmaktan çıkarmaya yönelik parlamento girişiminin blogda yer alması, söz konusu öneriyi iki milletvekilinin özel bir inisiyatifi olarak tanımlayan, Grillo ve Casaleggio tarafından sansürlenmiştir (Bulli, 2019: 17).

Böylelikle göç konusu, hareket içindeki örgütsel gerilimleri artıran en önemli hususlardan biri haline gelmiştir. Bu sansürleme olayının açığa çıkması ve Grillo önderliğindeki merkez ofisin hareketin parlamentodaki temsilcileri tarafından şiddetli bir şekilde eleştiriye tabi tutulması üzerine Grillo geri adım atıp söz konusu inisiyatifi blogda hareketin seçmenlerini onayına sunmak zorunda kalmıştır. Oylamaya katılan blog üyelerinin yaklaşık olarak %64'ünün parlamenterlerin girişimini onaylaması (Bulli ve Soare, 2018: 147) ise göç konusunun Beş Yıldız Hareketi içinde ne denli kırılmalara yol açabileceğini kanıtlar niteliktedir. Bununla beraber, *ius soli* prensibinin uygulamaya alınıp alınmayacağının belirlenmesi üzerine yapılan parlamento oylamasında Beş Yıldız Hareketi temsilcilerinin çekimser oy vermesi, hareketin düzensiz göç konusundaki muğlak ve sakıncacı tavrının göstergesi olmuştur.

Arap Baharı sonrası İtalya'ya göç akınlarının yoğunlaştığı bu dönemde Grillo liderliğinde Beş Yıldız Hareketi'nin özellikle merkez ofisinin göç karşıtlığı üzerine temellenen söylemi gitgide sertleşmiştir. 2014 yılında, ülkedeki düzensiz göçmen sayısının hızla artması üzerine İtalya'nın "sefil ve perişan insanların bekleme odasına" dönüştüğünü iddia eden Grillo Eylül 2014'te blog'da yayınlanan paylaşımında Mare Nostrum operasyonundan sorumlu olan dönemin İçişleri Bakanı Angelino Alfano'nun fotoğrafının siyaha boyanmış versiyonuna yer vererek İtalya'nın göç politikasını eleştirmiş, bu paylaşımdan bir gün sonra ise, göçmenlerin bir kısmına verem teşhisinin konulmasından hareketle, İtalya'nın göç politikasının verem hastalığını yeniden ithal ettiğini ima etmiştir (Guardian, 2014). Görüldüğü üzere, Grillo, Beş Yıldız Hareketi'nin başlangıç yıllarındaki duruşundan oldukça farklı bir şekilde yabancı düşmanlığı olarak yorumlanabilecek şekilde göç karşıtlığı söylemini sertleştirmiştir. Bu bağlamda, Grillo İtalya'daki tüm düzensiz göçmenlerin ülkelerine iade edilmesi ve Dublin Düzenlemelerinin acilen yürürlükten kaldırılıp İtalya sınırlarının korunması yönünde çağrıda bulunmuştur.

Beş Yıldız Hareketi'nin düzensiz göç sorunu karşısındaki pozisyonunu ortaya koymak adına Ağustos 2015'te Grillo, blogunda hareketin yerel temsilcisi Vittorio Bertola'nın göçle ilgili dört maddelik bir politika önerisini yayınlamıştır. Söz konusu teklifin maddeleri şöyledir: (i) İnsani koruma amacıyla oturma izinlerinin azaltılması, (ii) sığınma başvuruları reddedildiği takdirde zorla geri gönderilmeye yönelik etkili bir sistemin kurulması, (iii) bu başvuruların reddedilmesine karşı yapılan itirazların çözülmesi için özel bir prosedür oluşturulması, (iv) mültecilerin daha yakın gözetim altında tutulması (Pirro, 2018: 452). Bu politika önerisi de incelendiğinde, Beş Yıldız Hareketi'nin göç konusundaki siyasi konumunun Avrupa'nın genelinde görülen, güvenlik odaklı olan ve nativist yaklaşıma dayanan göç karşıtlığından çok da farklı olmadığı açığa çıkmaktadır. Ayrıca, Beş Yıldız Hareketi düzensiz göçe yönelik söylemini

sertleştirerek aynı zamanda İtalyan halkındaki giderek artan göç karşıtlığını da-popülist yaklaşımı dolayısıyla-dillendirmiş olmaktadır.

2016 Yerel seçimlerinde Roma ve Torino'nun da aralarında bulunduğu birçok büyük ve orta büyüklükteki şehirlerde belediye başkanlıkları kazanan Beş Yıldız Hareketi, bu başarıdan aldığı cesaretle, göç karşıtlığı söylemini bir başka boyuta taşımıştır. Düzensiz göçü bir tür suç sektörü olarak algılayan hareket, gönüllü derneklerin ve sivil toplum kuruluşlarının Roma'da mülteci ve göçmenlerin kabulüne dahil olduğu yolsuzluk skandalını (*'Mafia Capitale'* skandalı) kınamıştır. Düzensiz göçün neden olduğu yasadışı eylemleri vurgulayan Beş Yıldız Hareketi, bu yolla göç karşıtlığını yabancı düşmanlığı ve kültürel değerler üzerinden tanımlayan Kuzey Ligi'nden kendisini ayırtırmayı amaçlamıştır (Bulli ve Soare, 2018: 147). Düzensiz göçmenlerin ülkedeki mafya örgütlenmelerinin, çeşitli suç organizasyonlarının ve yozlaşmış politikacıların hedefi haline geldiğini vurgulayan Beş Yıldız Hareketi düzensiz göçün devletin, dolayısıyla İtalyan vatandaşlarının, sırtında giderek ağırlaşan bir yüke dönüştüğünü iddia etmiştir. Böylelikle, düzensiz göçmenlerin ülkede yaratabileceği kültürel uyumsuzluğa dayalı sorunlar yerine göç hususunun sosyo-ekonomik boyutlarını vurgulamaya çalışan Beş Yıldız Hareketi böylelikle İtalya'da, Kuzey Ligi başta olmak üzere, göç karşıtlığının önde gelen aktörleri olan sağcı partilerden kendisini ayırtırmaya çalışmıştır.

2017 Yılında Beş Yıldız Hareketi, Göç Programı yayınlayarak hareketin düzensiz göç konusundaki tavrını ve argümanlarını ortaya koymuştur. “Hedef Sıfır İniş. İtalya Avrupa'nın mülteci kampı değil” sloganıyla lanse edilen kısmi programda, ülkedeki mültecilerin hukuki statüsünün tanınmasına yönelik hızlı ve güvenilir prosedürlerin oluşturulmasının hayati önem taşıdığı vurgulanmış; İtalya'nın göçmen akışını belirleyen nedenleri ortadan kaldırması gerektiği dile getirilmiş ve iç savaştan etkilenen ülkelere silah satılması, Üçüncü Dünya ülkelerinin sömürülmesine son verilmesi ve gerçek uluslararası iş birliğinin kurulması önerilmiştir (Bulli ve Soare, 2018: 148). Bu

programdan da anlaşılacağı üzere, düzensiz göçe geniş çaplı ve evrensel insani koruma değerleri üzerinden yaklaşmak yerine, Beş Yıldız Hareketi düzensiz göçü bir güvenlik sorununa indirgeyip dışsallaştırarak sorunun İtalya sınırları dışında çözülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Böylelikle, hareketin Avrupa'nın geneline yayılan ve düzensiz göçü derinlemesine ele almaktan imtina eden göçle mücadele anlayışını tekrar ettiğini iddia etmek yanlış olmayacaktır.

Hareketin göç karşıtlığı konusunda şimdiye kadar değindiğimiz gelişmeler göz önünde bulundurulduğu takdirde, Beş Yıldız Hareketi'nin 2018 genel seçimlerine hazırlık aşamasında ortaya koyduğu manifestoda göçe oldukça büyük bir alan açması sürpriz değildir. Bir yıl önce yayınlanmış olan kısmi göç programına göndermede bulunan manifestonun göçle ilgili maddeleri şöyle özetlenebilir: (i) İtalya'daki mülteciler için Avrupa'ya güvenli ve yasal erişim kanallarının oluşturulması, (ii) Nüfus, GSYİH ve işsizlik oranı gibi nesnel parametrelere göre Avrupa Birliği üye ülkelerindeki sığınmacıların adil bir şekilde dağıtılmasını amaçlayan Dublin III Düzenlemesinin revize edilmesi, (iii) kabul veya ret kararlarını daha hızlı alabilmek için mültecilerin statüsünü tanımakla görevli yerel komisyonların güçlendirilmesi, (iv) iç savaşa giren ülkelere silah satışına ambargo konulması, gelişmekte olan ülkelerin sömürülmesine son verilmesi ve gerçek uluslararası iş birliğinin teşvik edilmesi (Mosca ve Tronconi, 2019: 1274).

Görüldüğü gibi, hareketin düzensiz göç konusunda söylemi ve girişimleri zaman zaman tutarsız ve çelişkili bir seyirde olmuştur. Bazı durumlarda düzensiz göçü suç olarak algılayan, sınır güvenliği önlemlerinin sıkılaştırılmasının talep eden, tüm düzensiz göçmenlerin sınır dışı edilmesini isteyen Beş Yıldız Hareketi, diğer durumlarda ise, insani koruma normları doğrultusunda, mültecilerin ülkedeki durumlarının en kısa sürede netleşmesi gerektiğini vurgulayıp, aslında Avrupa'ya yönelen düzensiz göç dalgalarının altında yatan nedenlerden birinin Avrupa ülkelerinin göç kaynağı ülkelere yaptığı silah satışlarının olduğunu gözler önüne sermiştir. Bununla birlikte, Beş Yıldız Hareketi'nin

düzensiz göç sorununun kültürel uyum ve güvenlik gibi özellikle sağcı partilerin araçsallaştırdığı boyutlarını önemsemediğini düşünmek yersiz olacaktır. Conti'nin (2015) de altını çizdiği üzere, Beş Yıldız Hareketi'nin söylemini, aynı zamanda İtalyan toplumunda giderek bölücü bir sorun haline gelen (özellikle de Arap Baharı'ndan sonra ülkeyi etkileyen kitlesel göç akınlarından sonra) göçle ilgili yaygın olumsuz duyguların üzerine inşa etmeye çalıştığı gözlerden kaçmamalıdır.

3.6. İtalyan Sağ Popülist Liderlerinin İddia Analizi

3.6.1. İddia Analizi Yöntemi Nedir?

Yirminci yüzyılın ikinci yarısı itibariyle sosyal bilimlerdeki metodoloji tartışmalarında iki temel kampın ortaya çıktığı söylenebilir. Bir tarafta, olguların ampirik yöntemlerde ölçülüp, evrensel ölçütler çerçevesinde ele alınabileceğini ve araştırmacının sübjektif değer yargılarından bağımsız bir şekilde nesnel ve mutlak bilgi üretilebileceğini düşünen pozitivistler yer almıştır. Temel olarak, fen bilimlerindeki ölçüm yöntemlerini, sosyal dünyaya da uyarlanabileceğini ve bu yolla genel geçer bilgi formlarına ulaşılabileceğini iddia eden pozitivist bakış açısı zaman ve mekân kısıtlamalarından bağımsız bir şekilde kavramsallaştırma yapılabileceğini öne sürmüştür. Böylesi yollarla ortaya çıkan bilimsel terimlerin, her koşulda karşılaştırma yapılabilmesine imkân tanınması ve olguları anlamamızda, açıklamamızda ve değiştirmemizde başlı aygıtlar olduğu pozitivistlerin başlıca savları arasındadır. Bu bağlamda, pozitivistliği benimseyen bilim insanları, araştırma teknikleri bakımından, analiz objelerini, inşa edilmiş hipotezler bağlamında, belirli kategoriler aracılığıyla sınırlandırarak, sosyal hayatın da tıpkı madde dünyası örneğinde olduğu gibi, sayısal bir şekli ifade edilebileceğini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Diğer yandan, söz konusu tartışmanın karşı tarafı ise kökenleri modernizm akımı, varoluşçuluk, Nietzscheci nihilizm ve soy-bilim anlayışı, Heideggerci ontoloji ve

yorumsamacılık gibi birçok tarihsel öncülü olan ve yekpare bir bütünlük göstermese de genel olarak post-pozitivizm tabiri ile adlandırılan yaklaşım olmuştur. Adından da anlaşılacağı üzere, bu bakış açısını tanımlayan en temel niteliği, pozitivist metodolojiden ne denli ayrıldığıyla yakından ilintilidir. Post-pozitivizm kapsamında, bilgi üretimi sonucunda nesnelliğe ulaşılacağı iddiası reddedilmiş ve bunun yerine bilimsel araştırma sürecinin öznellik ve görelilik gibi unsur tarafından şekillendiği savunulmuştur. Pozitivizmin tarih dışı bir şekilde bilgi üretilebileceği iddiasını şiddetle reddeden post-pozitivistler, herhangi bir bilginin içinde bulunduğu zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde ele alınamayacağını ve bu nedenle epistemolojik anlamda evrensel ölçütlere asla ulaşamayacağını öne sürmüşlerdir. Ek olarak, sosyal olguların sayısal kategorilere indirgenerek ölçülebilir hale geldiğine dair pozitivist iddiaya karşı çıkan post-pozitivizm bu yolla sosyal hayatın anlamsal derinliğinin gözden kaçırılacağını ve bu yolla ortaya çıkan bilginin fazlasıyla sığ ve açıklayıcılıktan uzak olacağını öngörmüştür. Araştırmacının öznel değerlerinin, varsayımlarının ve yargılarının araştırma sürecinde oldukça etkili olduğunu iddia eden post-pozitivistler, araştırmacının öznelliğinden soyutlanmış bir bilimsel bilgi üretim sürecinin olanaksızlığını ileri sürmüşlerdir. Bu bağlamda, sosyal olguların tarihsel ve karmaşık yapısının ancak bu yolla açığa çıkarılabileceği dile getirilirken, bununla birlikte ortaya çıkan bilginin mutlak değil olumsal karakterde olacağı ortaya koyulmuştur.

1990'lı yılların ikinci yarısına gelindiğinde yukarıda özetlemeye çalıştığımız tartışmanın ve ikili kamplaşmanın varlığını sürdürdüğü söylenebilirken Avrupa Çalışmaları alanı da bu konuda herhangi bir istisna durumunda değildir. Bir başka deyişle, Avrupa Birliği'ne odaklanan bilimsel araştırmaların da bir kısmı niceliksel yöntemler kullanarak pozitivizmi takip etmeyi sürdürürken, diğerleri ise başvurdukları niteliksel metotlar aracılığıyla post-pozitivizmin takipçiliğine devam etmektedir. Bununla birlikte, Ruud Koopmans ve Paul Statham gibi Avrupa Birliği uzmanları, 1990'lı yılların sonunda

söz konusu ikili kısır döngüyü ortadan kaldırmak ve iki temel metodolojik bakış açısının da işlevsel yanlarını sistematik bir şekilde bir araya getirerek, bu alanda üretilecek bilginin hem kapsamının hem de derinliğinin maksimize edilmesini amaçlamışlardır. İddia analizi yöntemi (*claims-making analysis*) olarak adlandırılan bu araştırma tekniği aracılığıyla, Avrupa Çalışmaları alanında yer alan belirli konulara sayısallaştırılarak geniş çaplı karşılaştırmalar yapılabilirken diğer taraftan inceleme nesneleri niteliksel yollarla derinlemesine incelenebilmesi mümkün olmuştur. Avrupa şüphecilik, Avrupa entegrasyon sürecinin üye ülkelerdeki siyasallaşma süreçleri ve Avrupa kamu alanının oluşumu gibi konular özelinde iddia analizi yöntemi kullanılmaya başlanmış ve günümüzde ise Avrupa Çalışmaları'nın birçok alt alanında başvurulmuş başlıca araştırma tekniklerinden biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, çalışmamız da İtalyan popülist liderlerin iddialarını, Avrupa şüphecilik düzeyleri açısından, iddia analizi yöntemi aracılığıyla ele alacaktır. Bununla birlikte, söz konusu analizimize odaklanmadan önce iddia analizi yöntemini kısaca açıklamamız, çalışmamızın elde ettiği bulgulara nasıl ulaştığını ortaya koyabilmek adına faydalı olacaktır.

İddia analizi yöntemi (Koopmans ve Statham, 1999; Koopmans vd., 2005), siyasetin kamuya açık 'dolayımlı' (*mediated*) boyutunu incelemeye yönelik bir yöntemdir ve siyasi aktörlerin röportajlar, basın konferansları veya raporların yayınlanması yoluyla medyadaki kamusal tartışmalara katkıları ve protesto gösterileri gibi diğer görünür siyasi mobilizasyon eylemleri tarafından üretilen çeşitli siyasi çekişmeleri incelemek için özel olarak tasarlanmıştır; bu anlamda, iddia analizi yöntemi, siyasi aktörlerin ve analiz birimi olan 'iddialarının' kamusal söylemi ve çekişmeyi şekillendirmedeki rolüne odaklanır (Koopmans ve Statham, 2010: 54).

Böylelikle, iddia analizi yöntemi aracılığıyla politik söylemler ve kamusal çekişmeler birçok farklı bağlamda ele alınabilir hale gelirken, analizin mekânsal kapsamı ve zaman aralığı birçok farklı ölçekte ele alınabilmektedir. Bir başka deyişle, iddia analizi

yönteminin yardımıyla bir ülkedeki siyasi aktörler ya da farklı ülkedeki siyasi figürler incelenebilirken söz konusu inceleme belirli bir zaman dilimini veya birden fazla tarihsel dönem kapsayabilmektedir. İddia analizi yöntemi kapsamında politik söylemler çeşitli parametreler eşliğinde kategorilere ayrılırken, bahse konu olan kategoriler hem söz konusu söylemin daha derinlemesine bir şekilde ele alınmasını sağlarken aynı zamanda sınıflandırma görevi gördüğü için farklı söylemlerle karşılaştırma yapılabilmesine olanak tanımaktadır.

Bununla birlikte, iddia analizi yöntemiyle ilgili daha fazla detaya girmeden önce analizin başlıca inceleme nesnesi olan iddia kavramına odaklanmamız gerekmektedir. İddia, çeşitli siyasi aktörlerin (hükümetler, liderler, şirketler, gazeteciler, toplumsal hareketler, sivil toplum kuruluşları vb.) dile getirdiği herhangi bir görüşünün ifadesi ve sözlü bir siyasi iletişim eylemi olarak tanımlanabilir; bu anlamda, siyasi aktörler öne sürdükleri iddiaları, genel itibarıyla başkalarını dikkate değer gördükleri bir sorun veya meseleyi belirli bir şekilde düşünmeye davet etmek için kullanırlar (Hurrelmann ve Wagner, 2020).

Ayrıca, siyasi aktörler iddialarda bulunarak stratejik olarak kendi siyasi taleplerini kamuoyunda rakiplerinin taleplerine göre daha rasyonel ve meşru göstermeye çalışırlar ve böylece potansiyel olarak politika kararlarını daha geniş müzakere süreçlerine açarlar. Bu nedenle, kamusal alanda gerçekleşmesi gereken tüm iddia oluşturma eylemleri doğası gereği belirli amaçlara yöneliktir ve stratejik olmak zorundadır. Bu anlamda, iddia oluşturma eylemleri, siyasi aktörlerin çıkarlarını veya dürüstlüklerini fiilen veya potansiyel olarak etkileyen, politik talepleri, kararları, uygulamaları, eylem çağrılarını, teklifleri, eleştirileri veya saldırıları ifade eden kasıtlı ve kamusal eylemlerden oluşur (Statham, 2000: 98). İddialar, aynı zamanda kolektif toplumsal sorunlarla ve bu sorunların çözümleriyle ilgili olması ve sorunlarla başa çıkmanın yine kolektif yollarla önerilmesi anlamında politik olmalıdır.

Bununla beraber, iddia oluşturma eylemi, farklı siyasi düzeyleri (uluslarüstü, uluslararası, ulusal veya yerel) ve farklı türdeki siyasi aktörleri (elitler/sivil toplum; sol/sağ siyasi liderler) iletişimsel olarak birbirine bağlarken, Avrupa entegrasyonu gibi siyasi süreçlere ilişkin farklı amaçlı görüşleri, çeşitli şekillerde çerçeveleyerek (siyasi, ekonomik, kültürel vb.), genel itibariyle pozisyonlarını (yanlısı/karşıtı) ortaya koyar (Statham, 2000: 101). Bu anlamda, iddia oluşturma eylemi, yerel düzeyde ulus devlet ile uluslarüstü düzeyde Avrupa Birliği kurumları arasında ‘dikey’ bir ilişki kurabilir; örneğin bir Başbakan, Başkan veya baskı grubunun Avrupa Birliği kurumlarına yönelik bir endişeyle ilgili olarak ‘aşağıdan yukarıya’ bir talepte bulunabilirken, alternatif olarak bir Avrupa Birliği kurumu ulusal bir hükümetin Avrupa meselesine ilişkin politikasını değiştirmesini ‘yukarıdan aşağıya’ talep edebilir. Diğer taraftan, iddia oluşturma eylemi, farklı Birlik üyesi devletlerindeki siyasi aktörler arasında ‘yatay’ bir ilişki oluşturabilir; örneğin, Fransız hükümeti, İngilizleri Avrupa Anayasasına bağlılık eksikliği nedeniyle eleştirebilir. İddia oluşturma eyleminin bir başka biçimi de ulusal düzeyde gerçekleşir, bu anlamda ulusal siyasi aktörler arasında yer alan ve ulus devletin sınırları içinde kalan Avrupa Birliği hakkındaki talepler örnek gösterilebilir (Statham, 2000: 101).

İddia analizi yöntemi kapsamında, iddialar yedi temel unsura ayrılmıştır:

1. İddianın zaman ve mekân içindeki yeri (İddia NE ZAMAN ve NEREDE oluşturulmuştur?)
2. İddianın sahibi: İddiada bulunan aktör (KİM iddiada bulunmuştur?)
3. İddianın şekli (İddia kamusal alana NASIL yerleştirilmiştir?)
4. İddianın muhatabı (İddia KİME yöneltilmiştir?)
5. İddianın temel konusu (İddia NE hakkındadır?)
6. İddianın nesnesi (faydalanıcı veya zarar gören): İddianın gerçekleşmesi durumunda kim etkilenecektir (KİMİN İÇİN / KİME KARŞI iddia oluşturulmuştur?)
7. İddianın gerekçesi (İddiada talep edilen NEDEN yapılmalıdır?) (Koopmans, 2002: 2).

İddiaların temel bileşenlerini daha iyi anlayabilmek için bir iddia örneği verip, söz konusu iddianın öğelerini ayrıştırarak ortaya koymak yerinde olacaktır.

Ne Zaman ve Nerede? (İddianın zaman ve mekân içindeki yeri)	Kim? (İddia sahibi)	Kime? (İddianın muhatabı)	Neden? (İddianın gerekçesi)	Kimin için, Kime karşı? (İddianın nesnesi)	Ne hakkında? (İddianın temel konusu)	Nasıl? (İddianın şekli)
2013 Yılında, Brüksel’de	Avrupa Parlamentosu	Türkiye’yi eleştirerek	insan haklarına saygı kapsamında	siyasi mahkumlara yönelik	muameleyi geliştirmek için tedbirler alınması	hakkında karar almıştır.

Tablo-3. İddia analizi kategorileri örneği

Görüldüğü gibi, iddia analizi yöntemi bağlamında incelenebilecek iddiaların belirli bir içeriğe sahip olması gerekmektedir. Sıralamaları değişse de iddialar genel itibarıyla, zaman ve mekân, iddia sahibi, muhatap, gerekçe, nesne, temel konu ve iddia şekli unsurlarından meydana gelmektedir. Bir başka deyişle, iddia oluşturma eylemi, muhatapın, üçüncü bir aktörün, yani nesnenin çıkarlarını etkileyen bir şeyi yapmasını veya yapmayı bırakmasını sağlamak için kamusal alanda yapılan ve bunun neden yapılması gerektiğine dair bir gerekçe sunan bir tür eylemdir. İddia analizi yöntemi bağlamında herhangi bir iddia, yukarıda gösterildiği gibi yapıtaşlarına ayrılır. Söz konusu iddianın her bir bileşeni için, diğer iddialar için de kullanılabilecek şekilde, birer değişkenler grubu tanımlanır. Sonrasında ise çeşitli iddiaların, sahip oldukları öğelerin hangi değişkenlere karşılık düştüğü belirlenerek iddialar arasında çeşitli ölçeklerde karşılaştırmalar yapılabilir.

Aynı zamanda, bahse konu olan karşılaştırmalar, iddiaların birden fazla unsurunun karşılıklı olarak ele alınması yoluyla daha açıklayıcı bir hale getirilebilir. Örneğin bir iddia sahibinin belirli bir süre zarfında, hangi muhataba, ne gibi gerekçeler aracılığıyla iddiada bulunduğu ele alınarak aktörler arasındaki ilişkiye dair detaylı bir inceleme yapılabilir. Benzer bir şekilde farklı zamanlarda oluşturulan iddiaların ele alınmasıyla aktörler arasındaki ilişkisellik tarihsel bir biçimde irdelenebilir. Eş deyişle,

iddiaların, iddia analizi yöntemi kapsamında, bileşenlerine ayrılıp değişkenler aracılığıyla kategorize edilmesi yoluyla yapılabilecek karşılaştırmaların çeşitliliği mümkün olduğunca artırılabilir. Her bir iddianın belirli bir unsurundan, çeşitli karşılaştırmalar yoluyla daha büyük çaplı bir inceleme düzeyine geçilmesi bakımından iddia analizi yöntemi, ‘tümevarımsal’ bir yaklaşımı gerektirmektedir.

İtalyan popülist liderlerin Avrupa şüpheli iddialarını incelediğimiz analizimizde de görüleceği üzere, herhangi bir iddianın en önemli bileşenlerinden biri söz konusu iddianın gerekçesidir. İddia sahiplerinin, muhataplarını belirli eylemi yaptırmayı veya herhangi bir eylemini durdurmayı içerecek şekilde açığa çıkan müdahalelerini nasıl gerekçelendirdikleri ve bu gerekçelerin arkasında yatan temel değerler, bu müdahalelerin meşruiyeti, başarıya ulaşma ihtimalleri ve diğer müdahalelerle ilişkisi bakımından çok kritik bir rol oynamaktadır.

Literatürde ‘çerçeve’ (*frame*) olarak da ifade edilen gerekçeler iddianın esasının neden gerçekleşmesi gerektiğini ortaya koyarken, aynı zamanda iddianın ikna edicilik düzeyini belirleyen ögesidir. Bu anlamda, iddia sahibi, muhatap ve iddianın esas değişim de iddianın çerçevesinin değişiyor olması, iddia oluşturma eyleminin karakterini temelden değişime uğratmaktadır. Aynı zamanda, çerçeve ve iddianın gerekçesi, iddia adına yürütülen araştırmanın açıklayıcılık düzeyini de derinden etkilemektedir. Bundan dolayı, bir iddia incelenirken, en ayrıntılı bir şekilde ele alınması gereken konulardan biri bu iddianın çerçevelerinin nasıl şekillendirildiği olmalıdır.

İddia analizi yönteminin özellikle Avrupa şüpheli örneklerinde olduğu gibi kamusal çekişmelere odaklandığı örneklerinde, yukarıda belirtilen temel iddia unsurlarına ek olarak, iddia sahibinin belirli bir konu hakkındaki genel pozisyonu da inceleme alanına dahil olmaktadır. Örneğin, parti temelli Avrupa şüpheliğini iddia analizi yöntemi aracılığıyla irdeleyen Statham (2005; 2008) incelemesinde ele aldığı iddia sahiplerinin Avrupa şüpheli konusundaki genel pozisyonlarını +1 (AB yanlısı) ile -1

(AB karşıtı) arasında (0'ın ise AB konusunda nötr olduğunu ifade edecek şekilde) bir ölçekte Avrupa entegrasyonuna yönelik parti pozisyonları olarak işlevselleştirmiş ve bu bağlamda irdelediği siyasi aktörlerin her iddiasına bu ölçekte +1, 0, -1 değerlerinden birini atfetmiş ve ardından her bir iddia sahibinin AB hususundaki ortalama pozisyonlarını hesaplamıştır (de Wilde, 2009: 5).

Böylelikle, iddia sahiplerinin Avrupa şüphecilik düzeyleri sayısal bir biçimde ölçülmüş ve söz konusu aktörler arasında bu konuda karşılaştırma yapılabilmiştir. Avrupa şüpheciliğin bu yolla niceliğinin belirtilmesi, kavramın siyah ve beyaz bir tablodaki gibi yalnızca iki yüzünün olmadığını gözler önüne sermiştir. Politik söylemin içeriğine odaklanan tipik metin analizleri, siyasi aktörleri Avrupa şüpheli pozisyonlarını sözel olarak 'var/yok' şeklinde aktarırken, iddia analizi yöntemi aracılığıyla bu siyasi figürlerin Avrupa şüphecilikleri sayısal değerlere karşılık düşmekte ve böylece siyah ve beyaz arasındaki sayı artırılabilir. Grinin çeşitli tonlarına karşılık gelmektedir. Böylece, kâğıt üzerinde Avrupa şüpheli veya Avrupa yanlısı iki aktör arasında, aynı kampta olsalar bile, iddia analizi yöntemi sayesinde karşılaştırma yapılabilir ve söz konusu iddia sahiplerinin Avrupa şüpheciliği veya Avrupa yanlılığı konusunda daha derinlemesine incelemeler yürütülebilir. Bu bağlamda, aşağıda da görüleceği gibi, literatürde çoğunlukla Avrupa şüpheli olarak nitelendirilen İtalyan popülist liderler arasında, iddia analizi yöntemiyle karşılaştırma yapılabilmiş ve bu figürlerin Avrupa şüpheli tutumlarıyla ilgili olarak daha detaylı incelemeler gerçekleştirilmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere, iddia analizi yöntemi, çalışmamızın ana sorunsalı olan Avrupa şüphecilik gibi, kamusal çekişmelerin sıklıkla yaşandığı konularda siyasi aktörlerin özellikle genel pozisyonlarını, iddialarının temel konularını ve iddia oluşturma eylemlerinin ana gerekçelerinin ortaya konabilmesi adına oldukça elverişli bir yöntemdir. Bu bağlamda, iddia analizi yöntemi söz konusu kamusal çekişmelerini daha anlaşılabilir, ölçülebilir ve karşılaştırılabilir hale getirirken 3 temel işlevi yerine getirmektedir (Cinalli vd., 2021):

1. Aktörleri ve Pozisyonlarını Anlamak: iddia analizi yöntemi, siyasi olaylardaki veya kamusal tartışmalardaki politik aktörlerin kamusal görünümünün, performanslarının ve ilişkilerinin yeniden yapılandırılmasına olanak sağlar. Aktörlerin siyasi veya sosyal eğilimlerini, iddialarıyla ilgili bilgilere ve bu iddiaları çevreleyen koşullara göre sınıflandırır. Bu yöntem, dolayimli bilgiyi tüketen daha geniş kitleler tarafından anlaşıldığı şekliyle siyasetin daha geniş ifadelerine dair iç görü sağlar.

2. Siyasi Çatışmayı İncelemek: Araştırmacılar, kolektif eylemin çatışma boyutunu ve öncelikle kitle iletişim enstrümanları aracılığıyla dolayına giren kamusal alandaki siyasi çatışmaları incelemek için iddia analizi yönteminden yararlanır. İddia sahipleri ve muhataplar arasındaki ilişkilerin belirlenmesine, eylem biçimleri arasında ayırım yapılmasına ve çıkarlar, normlar ve kimlikler gibi çatışmanın itici güçlerinin incelenmesine olanak tanır.

3. Karşılaştırmayı Kolaylaştırmak: İddia analizi yöntemi, sektörler arası, zamansal, konuya özgü ve ülkeler arası karşılaştırmalar da dahil olmak üzere çeşitli karşılaştırma stratejilerini destekler. Araştırmacılar, iddia metnini sayısal verilere dönüştürerek kamusal tartışmalardaki eğilimleri tanımlayabilir, hipotezleri test edebilir ve istatistiksel analizler gerçekleştirebilir. Bu yöntem, kamusal alanda anlam üretimi ve fikir oluşumu süreçlerini ölçme ve analiz etme konusunda rafine ve sağlam bir yaklaşım sağlamayı amaçlamaktadır.

İddia analizi yönteminin araştırmacılara sağladığı bir başka avantaj ise, yukarda da değinildiği gibi, niceliksel ve niteliksel araştırma tekniklerinin aynı inceleme dahilinde sistematik bir şekilde kullanılabilmesini sağlamasıdır. Başka bir biçimde ifade etmek gerekirse, iddia analizi yöntemi, kamusal çekişmenin nesnel ve doğrulanabilir bir şekilde yeniden inşasını sağlamayı amaçlayan hem nicel hem de nitel yöntemleri aynı anda devreye sokabilmektedir.

Siyasi aktörlerin kamusal çekişmeye dair genel pozisyonları sayısallaştırılıp hem ölçülebilir hem de karşılaştırılabilir bir hale getirilerek niceliksel teknikler kullanılırken, söz konusu sayısal değerlerin ilgili iddialara atfedilmesinde ve özellikle iddiaların çerçevelerinin kategorilerinin oluşturulup sınıflandırılmasında ise niteliksel yöntemlere başvurulmaktadır. Böylelikle, iddia analizi yöntemi aracılığıyla yapılan incelemelerin kapsamı, kullanılan niceliksel yöntemler nedeniyle genişlerken, söz konusu analizlerin açıklayıcılık düzeyleri başvuru niteliksel teknikler sayesinde artmaktadır. Diğer taraftan, iddia analizi yöntemi, araştırmacının siyasi meşruiyeti anlaması bakımından işlevsel bir yöntemdir. İddia analizi yöntemi özellikle siyasi meşruiyet konularıyla ilgili olarak kamusal tartışmaların ihtilaflı doğasını anlamaya yardımcı olurken, göç krizi gibi sosyal sorunların inşa edilip tanımlanmasında kamusal çekişmelerin rolünün altını çizer ve birbiriyle rekabete giren iddiaların gerekçeleri aracılığıyla kamuoyu oluşturma süreçlerine rehberlik eder (Cinalli vd., 2021). Yalnızca iddiaların işaret ettiği eylemlere odaklanmak yanıltıcı sonuçlar doğurabilirken, iddia analizi yöntemiyle, bu iddiaların çerçevelerinin belirlenmesi sonucunda, bu eylemlerin hangi saiklerle iddialara konu olduğu belirlenirken, iddia oluşturma süreçlerinin derinlemesine irdelenmesi sağlanmış olur ve iddia sahiplerinin siyasi ajandalarına dair daha detaylı bulgulara ulaşılabilir.

Sonuç olarak, iddia analizi yöntemi, iddiaların hem sayısallaştırılıp ölçülmesini hem de yorumlanmasını içerir. Aynı zamanda, iddia analizi yöntemi toplumsal protesto eylemleri ile politik söylemlere yönelik incelemelerin niteliksel ve niceliksel yönlerini birleştirir. Bu metodolojik entegrasyon, sosyal bilim araştırmalarında niceliksel ve niteliksel yöntemler arasındaki rekabete bir çözüm önerisi sunarak, bu yöntemler arasında katı bir ikiliğe işaret etmek yerine denge ve entegrasyon ihtiyacını vurgular. Dahası, iddia analizi yöntemi, Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi, Medya ve İletişim Çalışmaları, Siyaset Sosyolojisi, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Çalışmaları gibi çeşitli araştırma alanları arasında hem yöntemsel hem de içerik bakımından köprü kurma potansiyeline sahiptir.

3.6.2. İtalyan Sağ Popülist Liderlerinin Avrupa şüpheli İddialarının Karşılaştırmalı Bir Analizi

Bu tez çalışması kapsamında İtalyan sağ popülizminin önde gelen 4 önemli figürünün (Silvio Berlusconi, Umberto Bossi, Matteo Salvini ve Giuseppe Piero "Beppe" Grillo) Avrupa Birliği'ne yönelik söylemleri iddia analizi yöntemi (*claims-making analysis*) kullanılarak incelenmiştir. Bu incelemede yukarıda bahsi geçen dört liderin hem AB ile ilgili kamuoyu ve basına yönelik yaptıkları açıklamalara hem de İtalya'ya gerçekleşen göç hareketleri sonrası göçmenler ve mülteciler ya da AB'ye yönelik söylemlerine yer verilmiştir. Veri toplama aşamasında İngilizce ve Türkçe yayın yapan gazete ve websitelerinden, düşünce kuruluşlarının liderlerden doğrudan alıntı yapan analizlerinden, liderlerin siyasi bloglarından ve bağlı oldukları siyasi partilerin yayınlarından yararlanılmıştır. Analizler, liderlerin doğrudan yaptıkları açıklamalara (iddialara) dayanmaktadır. Analizde yer alan liderlerin iddiaları 1990'ların başından, 2022 genel seçimlerine kadarki periyodu kapsamaktadır ama ağırlıklı olarak 2011 Göç Krizi sonrası Avrupa'ya yönelik artan göç hareketliliği sonrası hem göçmenlere hem de AB'ye dair açıklamalara odaklanmaktadır. İddia analizi yönteminin önerdiği üzere bir kod rehberi (*codebook*) oluşturulmuş, bu bağlamda liderlerin açıklamaları, iddiayı gerçekleştiren aktör, iddianın kendisi, kaynağı, tarihi, kime hitaben olduğu, hangi sorunu irdelediği, kime karşı/yönelik olduğu, benimsediği pozisyon ve iddianın çerçevesi/nedeni olmak üzere toplam 9 kategoride analiz edilmiştir.⁷² Kod rehberinin geliştirilmesinde Koopmans'ın (2002)⁷³ ortaya koyduğu yöntem çerçevesinde analizin ana hatları tanımlanmıştır. Yine kod rehberi çerçevesinde bazı alt kategorilere önceden tanımlanmış bazı değerler atfedilmiştir. Aşağıda her bir kategoriye ilişkin detaylı bilgiye

⁷² EK1'de tez çalışması kapsamında yürütülen iddia analizi yönteminde kullanılan tüm verilere ve kodlara ait tablolar yer almaktadır.

⁷³ Koopmans, R., (2002), "Codebook for the Analysis of Political Mobilisation and Communication in European Public Spheres", *Europub.com*. The Transformation of Political Mobilisation and Communication in European Public Spheres. <http://europub.wz-berlin.de>

değınilecektir. Analizde her bir aktörün dile getirdiğı iddialara ayrı tablolarda yer verilmiştir. Bazı durumlarda aynı kaynakta bir liderin Avrupa Birliğı'ne ya da göçmenlere yönelik birden çok iddiasına rastlanmıştır. Buna göre Berlusconi incelenirken 31 kaynakdaki 36 farklı iddiaya yer verilmiş, Bossi incelenirken 28 kaynakdaki 45 farklı iddiaya yer verilmiş, Salvini incelenirken toplam 38 kaynakta yer alan 57 iddiaya yer verilmiş, Grillo incelenirken ise toplam 32 kaynakta bulunan 41 iddiaya yer verilmiştir.

Liderlerin iddiaları kronolojik olarak sıralanmıştır. Berlusconi'nin 1994-2018, Bossi'nin 1990-2013, Salvini'nin 2014-2022 ve Grillo'nun 2005-2019 yılları arasında yaptıkları açıklamalarda yer alan iddiaları incelenmiştir. İddialar, iddialarda dile getirilen sorunlar ve sorunların dayandığı değerleri içeren çerçeveler analiz edilirken göç hareketlerinin artışa geçtiğı 2011 ve sonrası esas alınmış, dile getirilen iddiaların analizi 2011 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılmıştır. Bossi özelinde Avrupa şüpheli pozisyon analizi, 1998 yılı öncesi ve sonrası olmak üzere iki alt kategoride yapılmıştır (Bknz Şekil 3). Bunun nedeni ise Bossi'nin AB'ye yönelik yaklaşımında 1998 yılı itibariyle yaşanan kırılmadır. 1998 yılı öncesi partisi Kuzey Ligi'nin temsil ettiğı Padanya halkının Avrupa kimliğinin bir parçası olduğı iddiasında bulunurken, 1998 yılı itibariyle söylemlerinde AB'ye yönelik çok daha eleştirel bir yaklaşım benimsemiştir. Söylemlerin kime yönelik ya da hitaben olduğı konusunda ise iki alt kategori belirlenmiştir. Buna göre liderlerin ya kamuoyuna yönelik ya da basına yönelik açıklamaları ve iddiaları yer almaktadır.

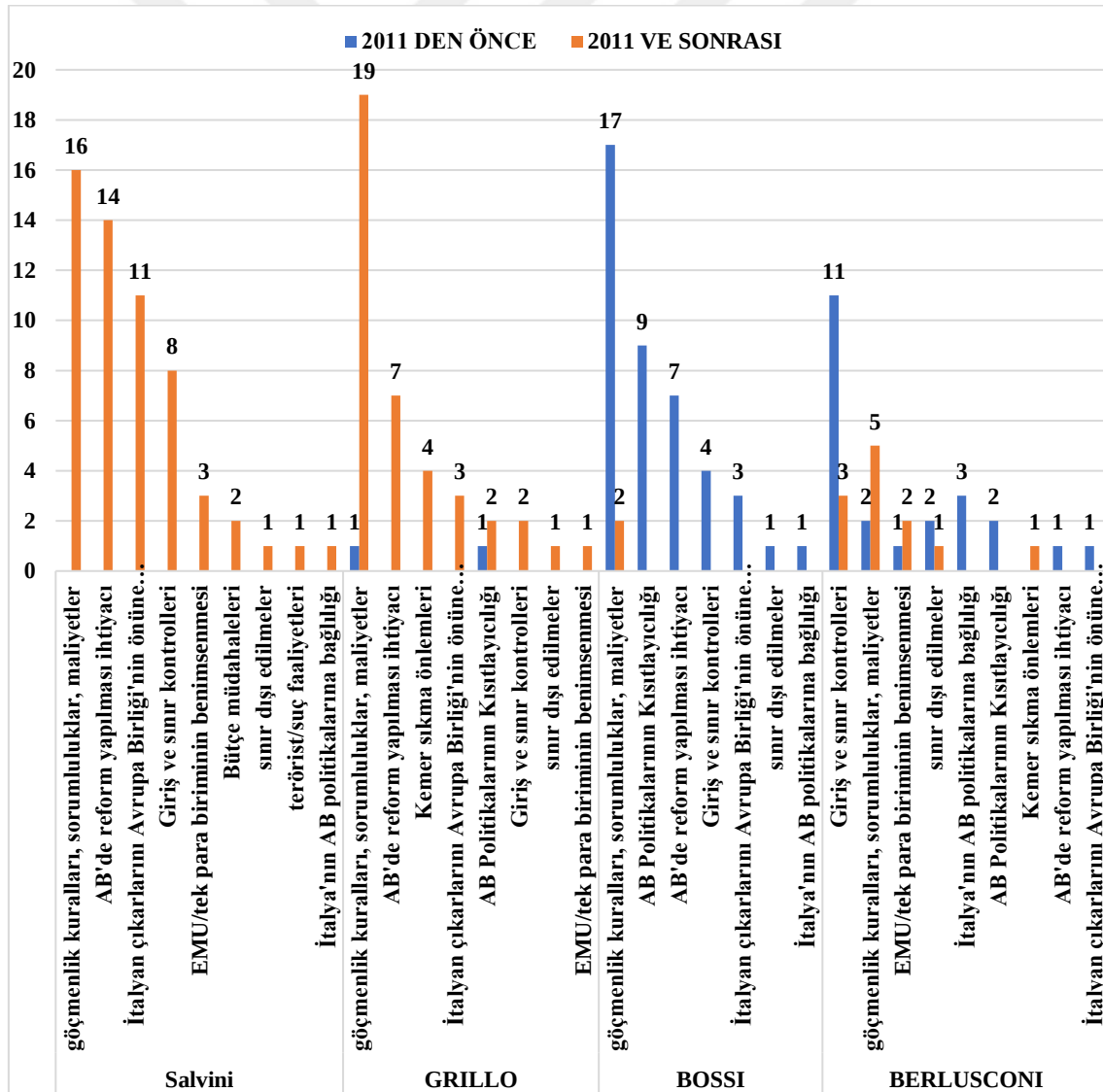
Liderlerin açıklamalarında yer alan iddiaların altını çizdiğı sorunların çerçevesi kod rehberi ile uyumlu olarak, "AB politikalarının kısıtlayıcılığı", "kemer sıkma önlemleri", "bütçe müdahaleleri, giriş ve sınır kontrolleri", "göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler", "terörist/suç faaliyetleri", "sınır dışı edilmeler", "EMU/tek para biriminin benimsenmesi", "İtalya'nın AB politikalarına bağılılığı", "AB'de reform yapılması ihtiyacı", "İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliğı'nin önüne koymak" olarak toplam 11 alt kategoride değerlendirilmiştir. Analizde yer alan iddiaların kime yönelik yapıldığı,

bir diğer değişle iddiaların öznesi AB ya da göçmenler/mülteciler olmak üzere iki alt kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Böylece liderlerin hem Birlik özelinde hem de göçmenler ve mülteciler üzerinden Avrupa Birliği'ne ve AB göç politikasına yönelik tutum ve pozisyonları Avrupa şüphecilik bağlamında analiz edilmiştir.

Liderlerin iddiaları incelenirken AB ve göçmenler/mülteciler üzerinden dile getirdikleri sorunlar ve sorunların dayandığı çerçeveler iddianın ortaya koyduğu Avrupa şüpheli pozisyon ile değerlendirilmiştir. Buna göre liderlerin ortaya koyduğu tüm iddialar -2 (sert Avrupa şüpheli), -1 (Avrupa Şüpheli), 0 (nötr), +1 (Avrupa yanlısı), +2 (Avrupa sever) olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın amacı tezin ilk bölümünde ele alındığı üzere Taggart ve Szcerbiak'ın 2001 yılında ortaya koyduğu sert ve yumuşak Avrupa şüphecilik tanımları üzerinden İtalyan sağ popülist politikacıların Avrupa Birliği'ne yönelik tutumlarını analiz etmektir. Bölümün ilerleyen kısımlarında iddia analizi yöntemi ile Berlusconi, Bossi, Salvini ve Grillo'nun incelediğimiz iddiaları üzerinden benimsedikleri ortalama Avrupa şüpheli pozisyon ve tutumlarının ortalama nominal değerlerinin detaylarını Şekil 3'de anlatacağız. Bossi özelinde ise kronolojik sınıflandırmayla paralel olarak iki dönem üzerinden analiz yapılmıştır ve Bossi'nin AB'ye yönelik pozisyonu 1998 öncesi ve sonrası dönemde ayrı ayrı incelenmiştir.

Koopmans'ın (2002) da kullandığı kod rehberinde de belirtildiği üzere, liderlerin dile getirdiği iddiaların dayandığı sorunlar ise bir çerçeve ve neden kapsamında ele alınmıştır. Buna göre analizin çerçeve/neden kategorisi iddiada dile getirilen problem ya da konuyu nasıl meşrulaştırdıklarını, bu meşrulaştırmaların temelinde yatan değerleri açıklarlar. Bir başka diğer değişle iddianın altında yatan değerler ya da ihtiyaçlar üzerinden kavramsallaştırıcı bir unsur olarak kullanılır. Bu bağlamda liderlerin iddiaları analiz edilirken, “değerler topluluğu”, “milliyetçilik”, “ırkçılık/yabancı düşmanlığı/etnosantrizm”, “batı kültürü”, “Hristiyanlık/Yahudi-Hristiyan değerleri/kültürü”, “bağımsızlık”, “ülkeler/üye devletler/bölgeler arasında eşitlik”, “insan

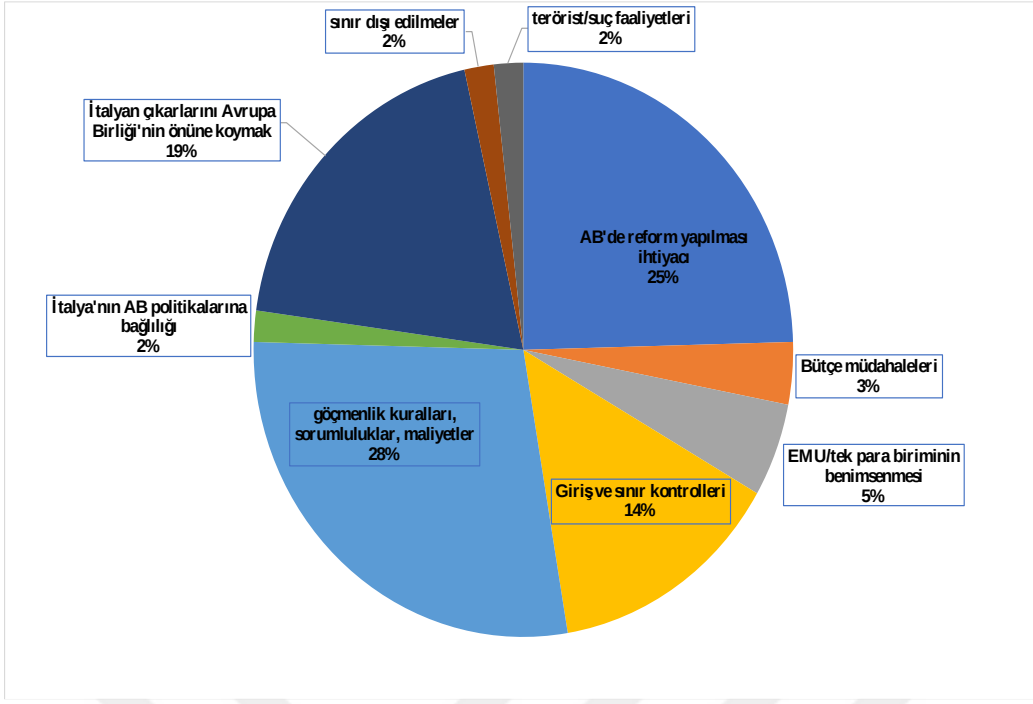
hakları”, “egemenlik”, “aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik”, “bürokrasi”, “göçün dışsallaştırılması”, “göçün güvenlikleştirilmesi”, “ulusal ekonomi”, “Euronun verimsizliği” olmak üzere toplam 15 alt kategoriden yararlanılmıştır. Şekil 2’de Liderlerin sıklıkla vurgu yaptıkları çerçeve kategorilerinin detaylı bir analizine yer verilmiştir. Aşağıdaki Şekil 1’de görüleceği üzere İtalyan sağ popülist akımının temsilcilerinden Silvio Berlusconi, Umberto Bossi, Matteo Salvini ve Giuseppe Piero "Beppe" Grillo’nun Avrupa Birliği’ne ve göçmenlere yönelik Avrupa şüpheci söylemlerinde yer alan iddiaların hem zamansal olarak incelenmesi hem de bileşenlerine ayrılarak konularının ve çerçevelerinin açığa çıkarılıp karşılaştırma yapılması amacıyla toplam 179 doğrudan açıklama analiz edilmiştir.

Şekil-1. Liderlerin 2011 öncesi ve sonrası öne sürdükleri iddialarda öne çıkan sorunlar

Yukarıdaki Şekil 1’de 2011 öncesi ve sonrası döneme ayrılmış olarak ve aşağıdaki Şekil 2’de ise genel yüzdeleriyle görüldüğü üzere, 2013 yılında Kuzey Ligi’nin liderliğine gelen Salvini’nin Avrupa Birliği ve göçmenlere yönelik söylemleri, bu nedenle ağırlıklı olarak 2011 yılının sonrasında yoğunlaşmaktadır. Salvini’nin dile getirdiği sorun kategorilerinde ise en çok öne çıkanlar sırasıyla Avrupa Birliği’nin göç politikasına yönelik eleştirileri içeren göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler, Avrupa Birliği’nde özellikle ortak göç ve para politikasında reform yapılması ihtiyacı, İtalyan çıkarlarını ve egemenliğini Avrupa Birliği’nin yetki devri prensibinin önüne koymak, Avrupa Birliği ve İtalyan sınırlarına girişin daha sıkı denetlenmesi ve daha organize sınır kontrolleri, İtalya’nın Avro’dan ayrılmasına yönelik önerileri, Avrupa Birliği’nin İtalya ulusal bütçesine yönelik müdahalelerinin sınırlandırılması, mülteci statüsüne hak kazanamayan göçmenlerin ivedilikle sınır dışı edilmesi, özellikle göç dalgalarıyla artan terör ve suç odaklı aktivitelerin kontrol altına alınması ve önlenmesi ve İtalya’nın Avrupa Birliği’nden ayrılmak gibi bir planının olmadığına altının çizildiği Avrupa Birliği politikalarına bağlılık vurgusu bulunmaktadır.

Salvini’nin göç bağlamındaki Avrupa şüphecisi söylemleri, Birliğin ortak göç politikasını ve sığınma sistemini eleştirirken, diğer taraftan da üye devletlerin ulusal egemenliklerini kısıtlayacak şekilde Brüksel yönetiminin uluslararası yetki alanının geniş olması Salvini’nin itiraz ettiği bir başka husustur. Ayrıca düzensiz göçle mücadele adına kısıtlayıcı ve baskıcı bir yol haritası öneren Salvini, göçü güvenlikleştirerek, tüm düzensiz göç hareketliliklerini suç unsuru olarak yorumlamış ve göçmenleri potansiyel teröristler olarak görmüştür. İlgili tabloda görüleceği üzere, Matteo Salvini’nin öne çıkan iddiaları Beş Yıldız Hareketi ve Lig Partisi’nin oluşturduğu koalisyon hükümetinde İçişleri Bakanı olarak görev yaptığı 2018 yılında yoğunlaşmaktadır.

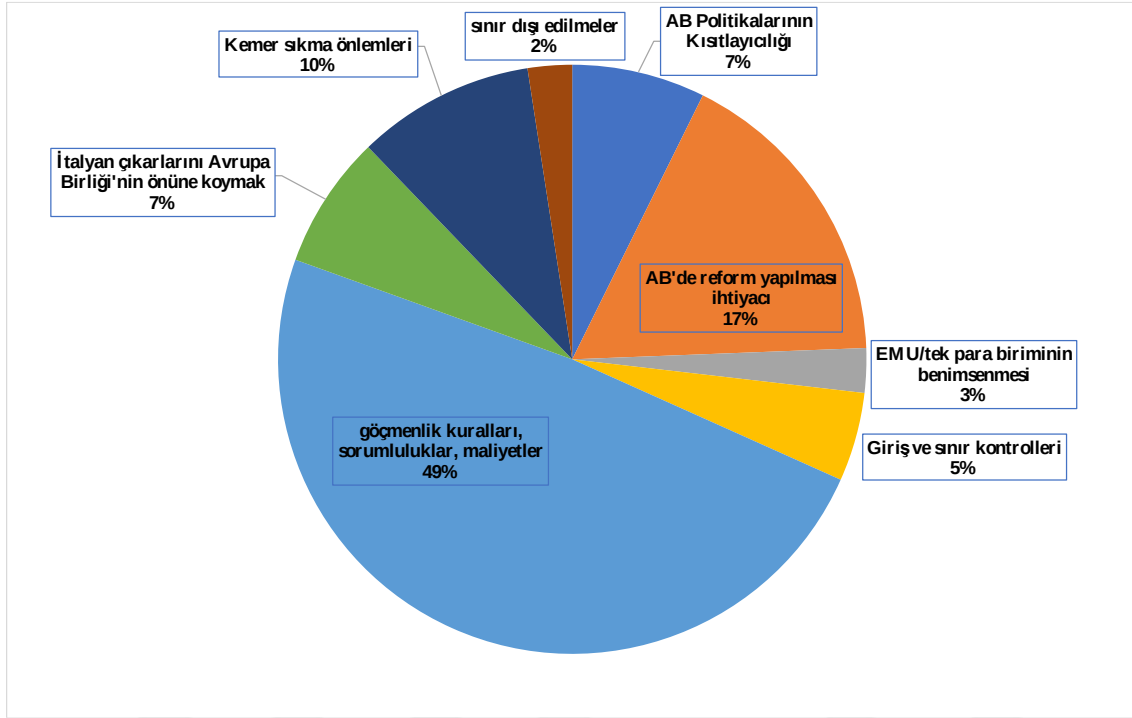

Şekil-2. Matteo Salvini'nin Avrupa şüpheli bağlamda vurguladığı sorunlar

Yukarıdaki Şekil 1'de dönemsel olarak ve aşağıdaki Şekil 3'te ise genel yüzde dağılımlarıyla görüldüğü üzere Beppe Grillo'nun ağırlıklı olarak 2011 sonrası vurgu yaptığı sorunlar arasında sırasıyla AB'nin göç politikasına yönelik eleştirileri içeren göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler, AB'de özellikle ortak göç ve para politikasında reform yapılması ihtiyacı, İtalyan ekonomik bütünlüğüne zarar verdiği iddia edilen AB'nin kemer sıkma ve tasarruf politikaları, İtalyan çıkarlarını ve egemenliğini AB'nin yetki devri prensibinin önüne koymak, AB politikalarının tüm üye ülkeler yerine Almanya gibi merkez ülkelerin çıkarlarına hizmet ettiği gerekçesiyle kısıtlayıcılığı, AB ve İtalyan sınırlarına girişin daha sıkı denetlenmesi ve daha organize sınır kontrolleri, mülteci statüsüne hak kazanamayan göçmenlerin ivedilikle sınır dışı edilmesi ve AB ortak para birimi olan Avro'nun üye ülkeleri finansal olarak kırılgan hale getirmesi olarak gözlemlenmiştir.

Bu noktada vurgulanması gereken konu, göç bağlamında Grillo'nun Avrupa şüpheli argümanlarının yoğunlaştığı meselelerden biri Dublin Sözleşmesi'nin İtalya gibi göç akınlarına en fazla maruz üye ülkelerin, söz konusu göçmenlerin ve sığınmacıların

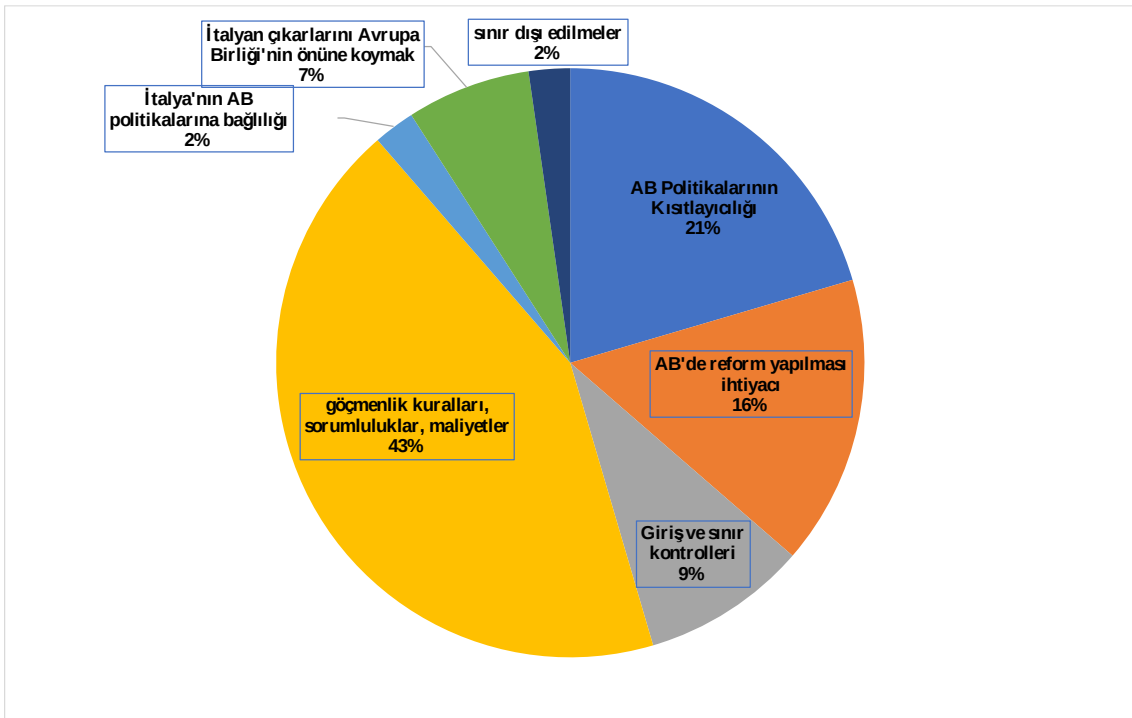
kabul ve iltica işlemlerinin tamamlaması gerektiği için, adaletsiz bir yükü baş başa kalmaları olmuştur. Bununla beraber, Salvini ile benzer olarak Grillo, İtalya'nın Avro'dan tamamen ayrılması gerektiği iddiasını savunmuş ve Avrupa Birliği'nin 'içeriden' yapılacak girişimlerle değişim yaşaması gerektiğini vurgulamıştır.

Şekil-3. Beppe Grillo'nun Avrupa şüpheli bağlamda vurguladığı sorunlar

Yine Yukarıdaki Şekil 1'de dönemsel olarak ve aşağıdaki Şekil 4'te ise genel yüzde dağılımlarıyla görüldüğü üzere, Bossi'nin bu defa siyaseten aktif olduğu 2011 öncesi dönemde yoğunlaşan iddialarında sırasıyla AB'nin göç politikasına yönelik eleştirileri içeren göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler, AB'nin teknokratların ve elitlerin elinde halkın iradesini yok sayan politikalarının kısıtlayıcılığı, yine halkların onaylayacağı ve elitlerin vizyonundan uzaklaşacak şekilde AB'de reform yapılması ihtiyacı, yalnızca İtalya'da çalışma hakkı olanların girebileceği şekilde düzenlenmiş sınır kontrollerinin yapılması, İtalyan çıkarlarını ve egemenliğini AB'nin yetki devri prensibinin önüne koymak, küreselleşme ve çok kültürlüğü durdurarak ülkede yabancılaşmaya neden olan göçmenlerin ivedilikle sınır dışı edilmesi ve özellikle de 1998 yılı öncesi sıklıkla vurguladığı gibi Kuzey Ligi'nin temsilcisi olduğunu iddia ettiği

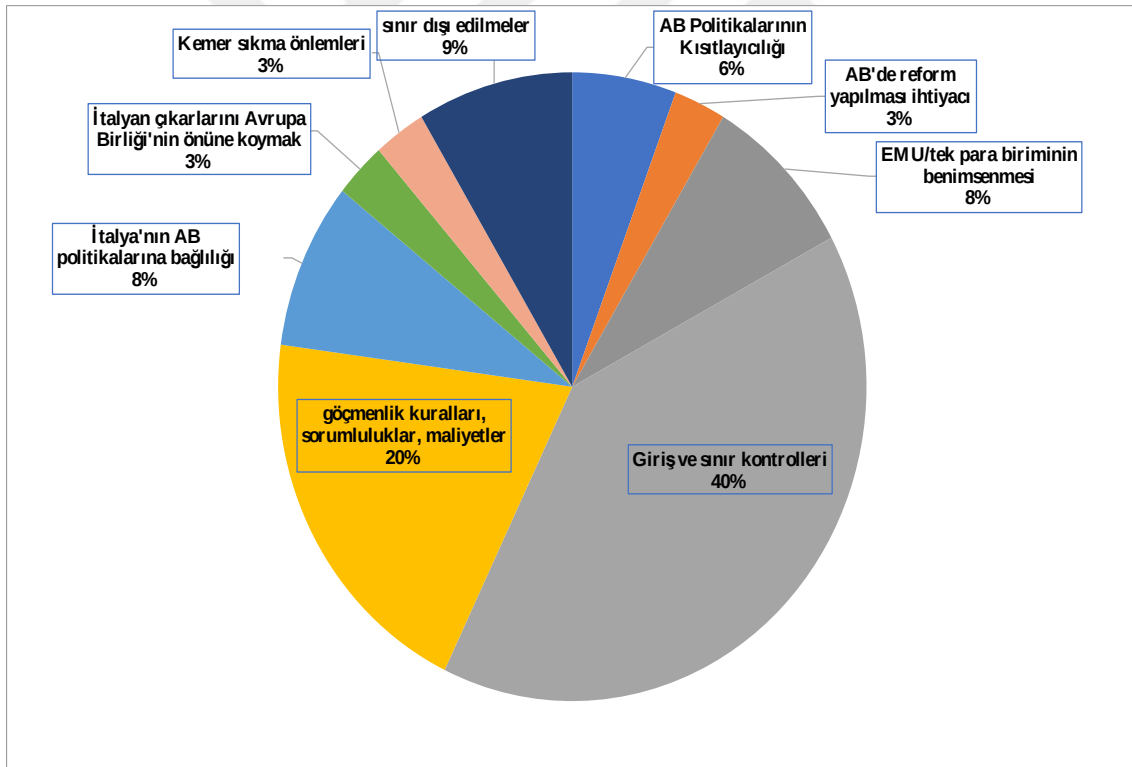
Padanya halkının AB politikalarına ve Avrupa kimliğine olan bağlılığı ve yakınlığı öne çıkmaktadır. Bossi'nin Avrupa şüphecisi iddiaları adına en çok önem arz eden hususlardan biri hem ortak göç politikasının eleştirisi hem de Avrupa Birliği'nin siyasal yapılanmasının büyük bir dönüşüme uğraması gerektiğine dair argümanlardır. Kuzey İtalya'nın Roma yönetiminden özerk olabilmesini meşrulaştırmak için 'halkların Avrupası' fikrini sıklıkla dile getiren Bossi, Avrupa Birliği'nin başlıca üyelerinin ulus-devletler değil, Kuzey İtalya örneğinde olduğu gibi ulus-altı topluluklar olması gerektiğinin altını çizmiştir.

Şekil-4. Umberto Bossi'nin Avrupa şüphecisi bağlamda vurguladığı sorunlar

Son olarak Şekil 1'de dönemsel ve diğer liderlerle karşılaştırmalı olarak ve Şekil 5'te yüzdesel dağılımlarıyla yer verilen Silvio Berlusconi'nin iddiaları sırasıyla Schengen Anlaşması'nın, üye devletlerin iç sınır kontrollerini daha kolay uygulamaya koymalarına olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi çağrısında bulunması, AB'nin göç politikasına yönelik eleştirileri içeren göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler, İtalya'nın Avro'nun kullanımının düzenlenmesinde daha çok söz sahibi olması, özellikle suça yatkın olduğu tespit edilen göçmenlerin ivedilikle (bazen de başka Avrupa

ülkelerine) sınır dışı edilmesi, İtalya'nın Birlik politikalarına bağlılığı, fakat aynı zamanda Avrupa Birliği politikalarının ulusal politikalar üzerindeki (örneğin tarımsal üretim ve rekabet gibi) kısıtlayıcılığı, İtalyan ekonomik bütünlüğüne zarar verdiği iddia edilen Avrupa Birliği'nin kemer sıkma ve tasarruf politikaları, ortak Hristiyan kökleri temelinde yeniden canlanması bağlamında Avrupa Birliği'nde reform yapılması ihtiyacı ve İtalyan çıkarlarını ve egemenliğini Avrupa Birliği'nin yetki devri prensibinin önüne koymak olarak gözlemlenmiştir. Diğer faktörlere ek olarak 11 Eylül terör saldırılarının da sonucunda Silvio Berlusconi'nin göçe yönelik bakışı çok daha güvenlikleştirici bir hal almış ve bu bağlamda, düzensiz göçü engellemek adına sınır kontrollerinin sıklaştırılması en çok ele aldığı göç bağlamında şekillenen Avrupa şüpheli iddia konusu olmuştur.

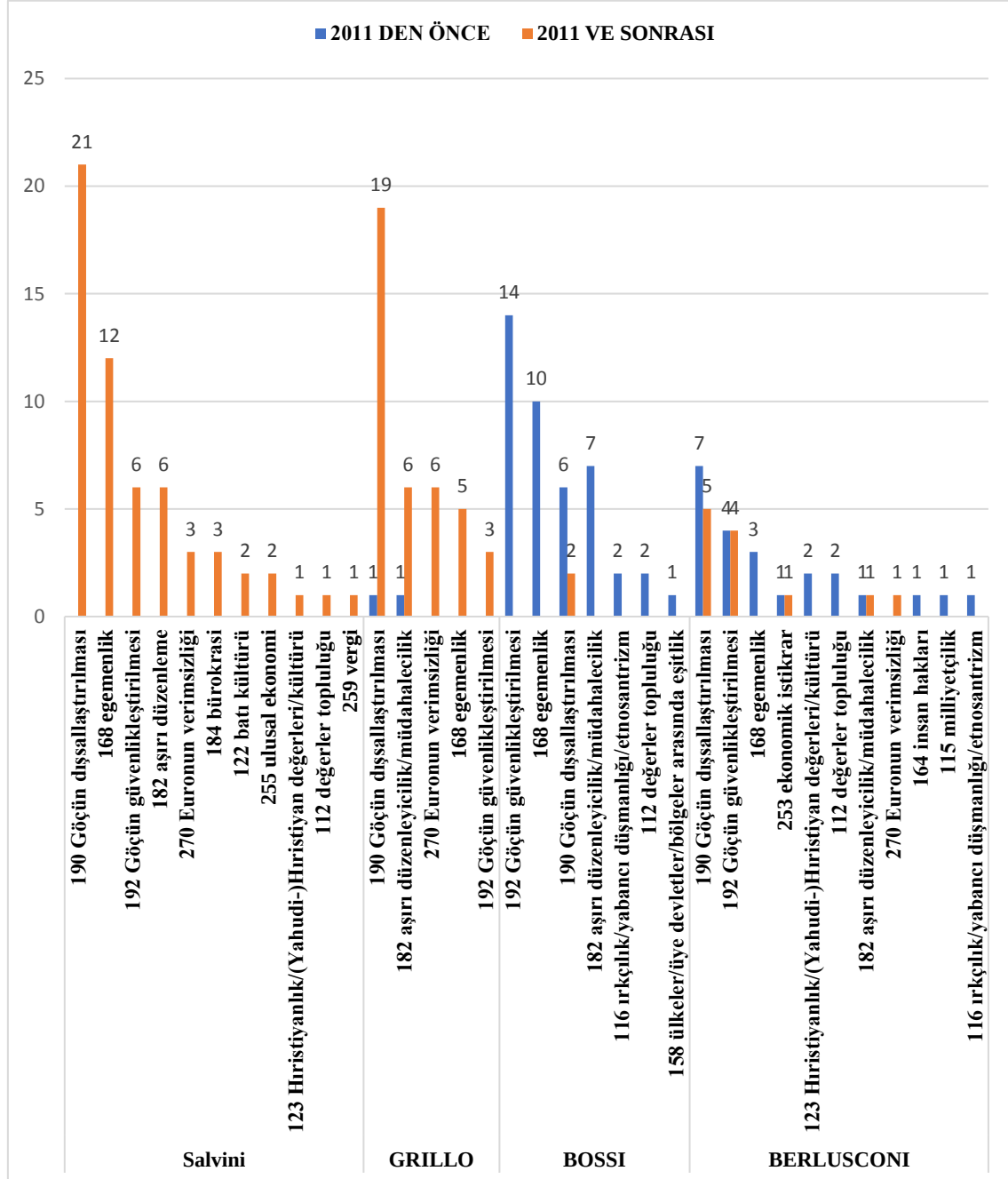
Şekil-5. Silvio Berlusconi'nin Avrupa şüpheli bağlamda vurguladığı sorunlar

Görüldüğü üzere, incelenen sağ popülist politikacıların söylemlerinde öne çıkan sorunlar büyük benzerlik taşımaktadır. İncelenen metinlerin hemen hepsinde AB göç politikasına, özellikle de Dublin Sözleşmesi'nde yer alan ilk varış ülkesinin

sorumluluklarına dair hemen hemen tüm politikacılar tepkisel yaklaşımlar benimsemiştir. Ortak pozisyon, AB'nin hem sınır yönetimi (özellikle de Akdeniz'deki kurtarma operasyonlarına) hem de mültecilerin yeniden yerleştirilmesi konusunda AB'nin İtalya'ya yönelik mali ve teknik desteğini arttırması yönündedir. Aynı şekilde mülteci statüsüne hak kazanamayan sığınmacıların geldikleri ülkeye geri gönderilmelerinde de AB'nin politik desteği yetersiz bulunmaktadır. Bir diğer ortaklık, AB'nin İtalya'ya, özellikle de bütçe açığı ve dış borçlanmanın azaltılması için dayattığı kemer sıkma önlemleri ve bütçe yönetimi önerilerinde görülmektedir. AB'nin ortak para politikasının da İtalyan ekonomisini ve özerkliğini aynı zamanda da rekabet gücünü sınırladığı yine liderlerin sıklıkla dile getirdiği iddialardandır.

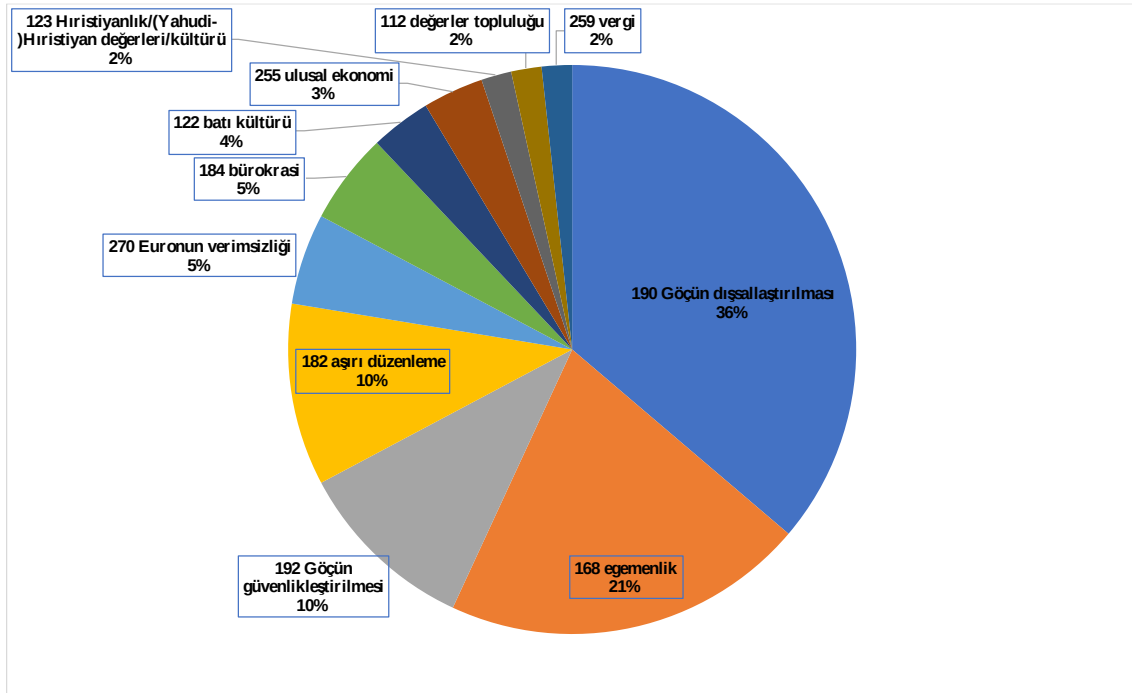
Berlusconi'nin uzun bir döneme yayılan söylemlerinde AB yanlısı ve karşıtı pek çok çelişkili açıklamaya rastlanmıştır. Göçmenlere yönelik yumuşak tavrı, ilerleyen dönemlerde özellikle Kuzey Ligi ile yaptığı koalisyonlar sırasında giderek sertleşmiştir. Benzer bir şekilde Bossi'nin de ilk dönemlerinde, özellikle de Padanya bölgesi özelinde yaptığı Avrupa'ya ve AB'ye aidiyet vurgusu yerini ilerleyen yıllarda AB'ye yönelik son derece sert ithamlara bırakmıştır. Göç konusunda da oldukça katı bir tutum izleyen Bossi, İtalya'ya ekonomik olarak katkı sağlamayan ve İtalya'nın kültürel yapısını değiştirdiğini öne sürdüğü tüm göçmenlerin sınır dışı edilmesi gerektiğini savunmuştur. Salvini, özellikle İçişleri Bakanı olduğu dönemde AB'ye ve AB'nin hem ekonomi ve de göç yönetimi konusunda reforma tabi tutulması konusunda pek çok kez çağrıda bulunmuştur. Göçmenlerin ekonomik kaygılarla İtalya'ya geldiklerini ve suça eğimli olduklarını pek çok kez dile getirmiştir. Grillo ise AB göç ve para politikasını Almanya gibi merkez ülkelerinin tekeline çıkarmak gerektiğini savunurken, İtalya'nın yalnızca mülteci statüsü taşıyan göçmenlere kapılarını açmakla yükümlü olduğunu sıklıkla belirtmiştir. Şekil 6'de görüleceği üzere, yukarıda liderlerin dile getirdiği sorunlara ilişkin değerleri ifade eden çerçeve kategorisini de 2011 öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönem

üzerinden incelemek faydalı olacaktır. Liderlerin karşılaştırmalı olarak vurguladıkları çerçeveleri gözler önüne seren Şekil 6, Avrupa şüpheli iddiaları ortaya koyarken ne gibi nedenlere odaklandıklarını ve iddialarını temellendirdiklerini anlamamıza yardımcı olacaktır.

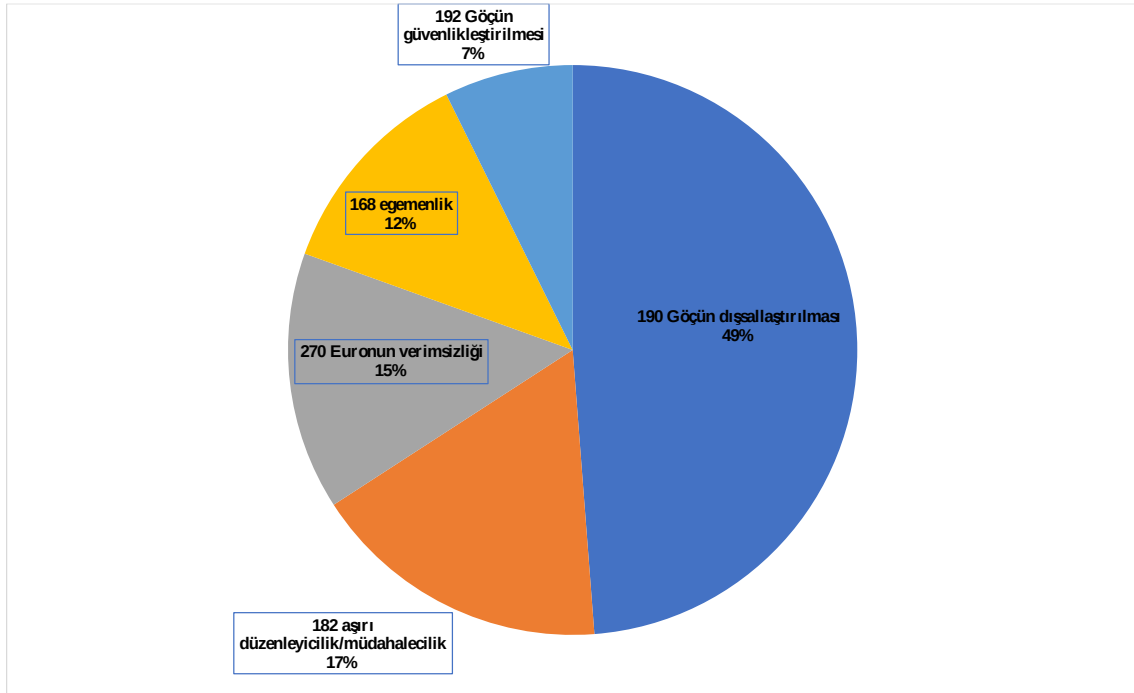
Şekil-6. Liderlerin 2011 öncesi ve sonrası öne sürdükleri iddialarda öne çıkan çerçeveler

Yukarıdaki Şekil 6'da ve aşağıdaki Şekil 7'de görüleceği üzere, Matteo Salvini'nin ortaya koyduğu iddiaların dayandığı çerçevelerin başlıcaları göçün ve göç yönetiminin dışsallaştırılması, AB'nin yetki devri prensibine karşılık ulusal egemenliğin önemi, İtalya'ya yönelik göç hareketlerinin ülkede yarattığı güvenlik endişeleri, AB'nin ulusal yasaları ve kuralları uygulanamaz hale getiren aşırı düzenleyici teknokrasisi, Euro'nun İtalyan ekonomisine verdiği zararlar, AB'nin karar alma mekanizmalarının yavaşlığını gösteren bürokrasisi, göç akınlarına karşı İtalya'nın ve Avrupa'nın koruması gerektiği vurgulanan batı kültürü ve değerler bütünü, AB para ve ekonomi politikalarına karşı ulusal ekonominin korunması ihtiyacı, göç ve çok kültürlüğe karşı korunması gerektiği vurgulanan Judeo-Hristiyan değerler ve ortak Avrupa değerleri ile AB'nin İtalya'ya dayattığı vergi düzenlemelerine direnmedir. Düzensiz göç akınlarının İtalya'ya varamadan engellenmesi gerektiğini vurgulayan Salvini, bu nedenle göçün dışsallaştırılmasına dair çerçeveye fazlasıyla başvurmuştur. İlaveten, Brüksel yönetimine karşı İtalya'nın ulusal egemenliğini yeniden elde etmesi vurgulanırken; Birliğin üye ülkeler üzerinde aşırı dayatmacı ve kontrolcü yönetim anlayışı eleştirilmiştir.

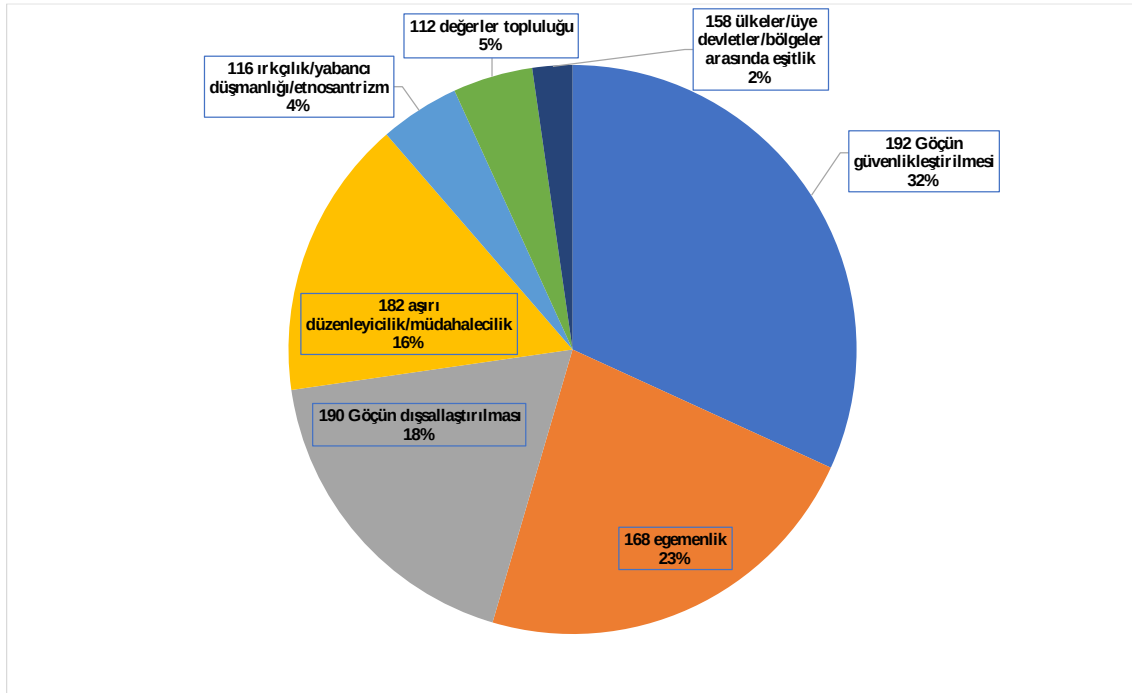
Şekil-7. Matteo Salvini'nin Avrupa şüpheli bağlamda atfı yaptığı çerçeveler

Şekil 6 ve 8’de görüleceği üzere Beppe Grillo’nun iddialarının çerçevelerini ise göçün ve göç yönetiminin dışsallaştırılması, AB’nin ulusal yasaları ve kuralları uygulanamaz hale getiren aşırı düzenleyici teknokrasisi, Avro’nun İtalyan ekonomisine verdiği zararlar, AB’nin yetki devri prensibine karşılık ulusal egemenliğin önemi ve İtalya’ya yönelik göç hareketlerinin ülkede yarattığı güvenlik endişeleri oluşturmaktadır. Grillo’nun Avrupa Birliği’nin ortak göç politikasına ilişkin eleştirilerinin odağında üyeler arası eşitsiz sorumluluk dağılımına neden olan Dublin Sözleşmesi bulunmaktadır. Bu bağlamda, İtalya’nın haksız bir biçimde haddinden fazla göçmenin ve sığınmacının kabul ve iltica işlemlerini tamamlamak zorunda kalmasını engellemek adına göçün dışsallaştırılması gerektiğini vurgulayan Grillo, aynı zamanda hem göç politikası anlamında hem de diğer konularda Birliğin yönetim mantığının ve mevzuatının Avrupa halklarının sağ duyusuyla ilgisinin olmadığını aksine söz konusu idare biçiminin aşırı teknik ve karmaşık bir karakterde olmasının Birliğin Avrupa halklarıyla bütünleşmesini engellediğini belirtmiştir. Ek olarak Grillo, İtalya’nın ekonomik anlamda yeniden egemen bir devlet olabilmesi için Avro kullanımını acilen terk etmesi konusunda ısrarcıdır.

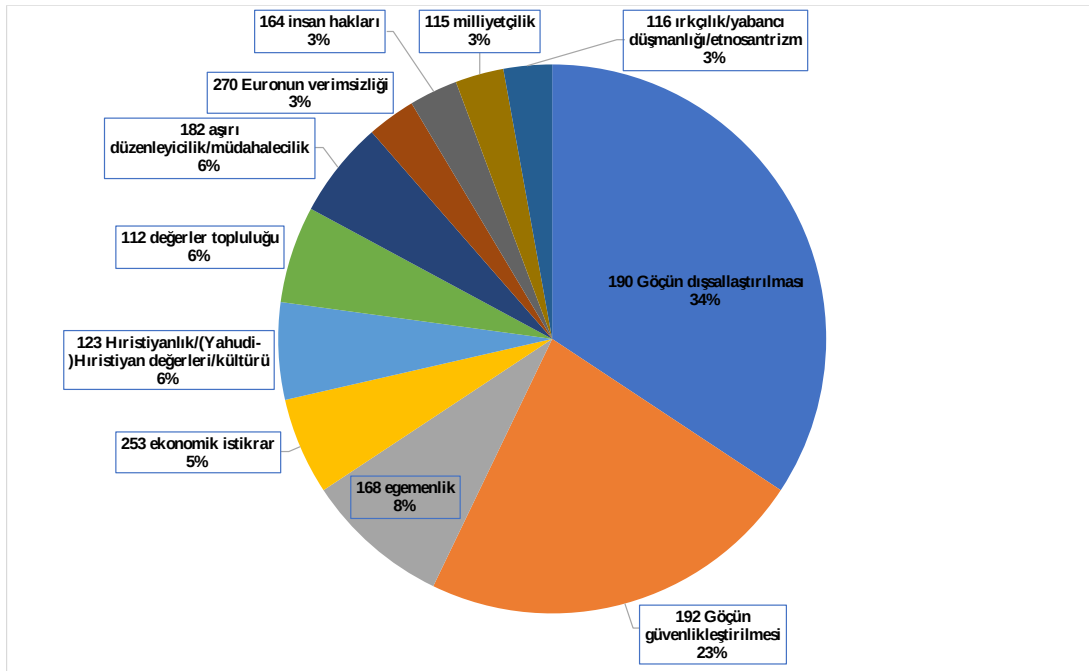
Şekil-8. Beppe Grillo’nun Avrupa şüpheli bağlamda atf yaptığı çerçeveler

Yine Şekil 6 ve 9’da görüleceği üzere, Umberto Bossi’nin iddialarının çerçeve değerlerini ise İtalya’ya yönelik göç hareketlerinin ülkede yarattığı güvenlik endişeleri, AB’nin yetki devri prensibine karşılık ulusal egemenliğin önemi, göçün ve göç yönetiminin dışsallaştırılması, AB’nin ulusal yasaları ve kuralları uygulanamaz hale getiren aşırı düzenleyici teknokrasisi, zaman zaman ırkçılığa varan yabancı düşmanlığına dair atıflar, göçmenlere ve çok kültürlüğe karşı korunması gereken ortak Avrupa değerleri ve Kuzey İtalya’nın kalkınmasının önemine vurgu yapan bölgeler/üye devletler arası eşitlik prensibidir. İtalya göç politikasının göçü güvenlikleştirici uygulamalarında kritik rol oynayan Bossi-Fini Yasası ile Güvenlik Paketi’nin oluşumunda ve yürürlüğe girmesinde en çok söz sahibi olan siyasi aktörlerden biri olan Bossi, düzensiz göçün bir suç unsuru olması gerektiğini hatta izinsiz olarak İtalya’ya giriş yapan veya halihazırda ülkede yaşayan göçmenlerin hapis cezasına çarptırılmasını vurgulamıştır. Ayrıca, Avrupa Birliği karşısında İtalyan devletinin egemenliğini savunan Bossi, bu yolla, iktidara geldiği süre dahilinde, Brüksel’in herhangi bir engellemesine maruz kalmadan Kuzey İtalya’nın federal yapı kapsamında Roma yönetiminden özerkliğini elde edebileceğini ummuştur.

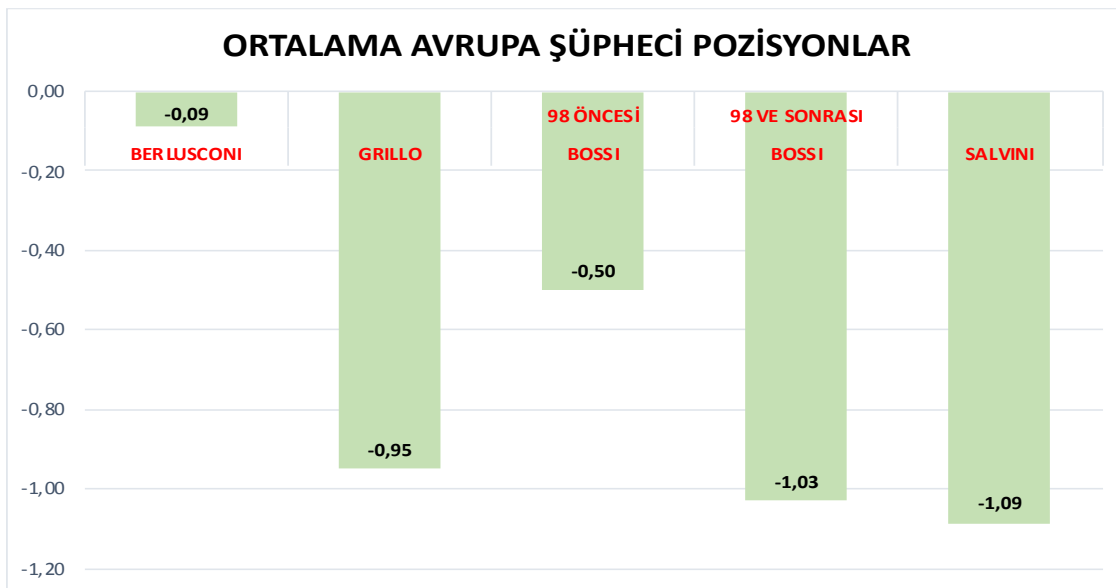
Şekil-9. Umberto Bossi'nin Avrupa şüpheli bağlamda atfı yaptığı çerçeveler

Son olarak Şekil 6 ve 10'da görüleceği üzere Berlusconi'nin iddialarında altı çizilen çerçevelerin arasında göçün ve göç yönetiminin dışsallaştırılması, İtalya'ya yönelik göç hareketlerinin ülkede yarattığı güvenlik endişeleri, AB'nin yetki devri prensibine karşılık ulusal egemenliğin önemi, Euro'nun ekonomik istikrara olan katkıları, göç ve çok kültürlüğe karşı korunması gerektiği vurgulanan Judeo-Hristiyan değerler ve ortak Avrupa değerleri, AB'nin ulusal yasaları ve kuralları uygulanamaz hale getiren aşırı düzenleyici teknokrasisi, Euro'nun İtalyan ekonomisine verdiği zararlar, mülteci ve sığınmacılara yönelik koruma sağlamanın bir insan hakkı olduğu vurgusu, İtalyan milliyetçiliğinin öne çıkarılması ve yabancı düşmanlığına varan ifadeler yer almaktadır. Berlusconi 2008 Yılında Libya lideri Kaddafi ile yaptığı ikili anlaşma gereği, bölgeden İtalya'ya Akdeniz üzerinden yönelen göç akınlarının Libya'dayken önlenmesini amaçlamış ve bu anlamda, göçün dışsallaştırılması stratejisi anlamında AB'nin ortak göç politikası uygulamaların öncülük etmiştir. Ayrıca, 11 Eylül saldırıları sonucu, düzensiz göçü bir güvenlik tehdidi olarak yorumlamaya başlayan Berlusconi, bu konuda acilen önlem alınması yönünde hareket etmiş ve 2 hükümet döneminde bu amaca hizmet eden Bossi-Fini Yasası ile Güvenlik Paketi'nin yürürlüğe girmesini sağlamıştır.

Şekil-10. Silvio Berlusconi'nin Avrupa şüpheli bağlamda atf ettiği çerçeveler

Görüldüğü üzere iddialarındaki sorunları dile getirirken olduğu gibi, bu sorunların dayandığı değerlerin çerçevelerini çizerken de Berlusconi tutarsız bir tavır sergilemiştir, zira göçmenlere ve Avro'ya yönelik olumlu mesajların yanı sıra aynı konularda son derece sert ve karşıt açıklamalarda bulunma eğilimi de göstermiştir. Berlusconi'nin bu tutum değişikliğini seçim kampanyası dönemlerinde ve sağ partilerle yaptığı koalisyonlar döneminde gözlemlemek daha olasıdır. Bir diğer dikkat çekici husus da liderlerin dile getirdiği sorunlarda olduğu gibi sorunların çerçevesini oluştururken de benzer eğilimler göstermeleridir. Göçün güvenlikleştirilmesi ve dışsallaştırılması olguları tüm liderlerce sıklıkla vurgulanırken, Avro'ya ve AB'nin ulusal politikalara ve ekonomilere müdahaleleri öne çıkan argümanların temelini oluşturmaktadır. İtalya'nın ulusal egemenliğinin AB'ye karşı korunması tüm liderler tarafından benimsenirken bir yandan da Judeo-Hristiyan ve ortak Avrupalılığa ait değerler ve daha özelde İtalyan kültürü ve kimliği de göç hareketlerine karşı korunması gereken unsurlar olarak belirlenmiştir. Tüm bu veriler ve tespitler ışığında liderlerin ortaya koydukları iddiaların edindiği Avrupa şüpheli pozisyonları incelediğimizde, Şekil 11'de iddia analizi yöntemine konu olan 4 liderin farklı derecelerde Avrupa şüpheli eğilimleri olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil-11. Berlusconi, Grillo, Bossi ve Salvini'nin iddialarında edindikleri Avrupa şüpheli pozisyonlar

Liderler arasında Avrupa şüphecilikte en yumuşak pozisyonu Berlusconi alırken, skalanın en sert pozisyonunu ise Salvini benimsemiştir. Berlusconi, çoğunlukla AB entegrasyonu ve politika yapım sürecinde aktif ve destekleyici bir rol üstlenmeyi tercih etmiş, İtalya'nın ekonomik olarak göç ve kemer sıkma önlemleriyle AB tarafından yalnız bırakıldığını iddia ettiği durumlarda ise AB'ye eleştirel bir tutum takınmıştır. Salvini ise göç yönetiminin, özellikle de Akdeniz üzerinden İtalya'ya gelen düzensiz göçmenlerin ülkeye büyük bir maliyet getirdiğini ve bu maliyetin karşılanmasında AB'nin üzerine düşen sorumlulukları almadığı gerekçesiyle zaman zaman AB'ye yönelik olumsuz açıklamalarda bulunmuştur. Buna ek olarak zaman zaman İtalya'nın Avro'dan ayrılması gerektiği yönünde Avrupa şüpheciliğin sert tarafına geçen söylemlerde bulunmuştur. Grillo küreselleşme karşıtı söylemlerine yer yer AB karşıtlığını da ekleyerek Salvini'ye hem göç hem de AB'nin ekonomi politikalarında benzer bir tavır belirlemiştir. O da İtalya'nın eurodan ayrılmasının gerekliliğine dair açıklamalarda bulunmuştur. Bossi ise 1998 yılı öncesi çok daha Avrupa yanlısı bir duruş sergilerken, 1998 sonrası partisinin yaşadığı kırılma sonrası AB'ye yönelik çok daha sert ve negatif bir pozisyon belirlemiştir.

Her ne kadar tüm liderler benzer sorunlar ve çerçevelere vurgu yaparak iddialarında Avrupa şüpheli pozisyonlar benimsese de incelenen liderlerden hiçbiri Taggart ve Szcerbiak'ın belirttiği sert Avrupa şüphecilik kategorisinde yer almamıştır. Liderlerden hiçbiri AB'den olası bir çekilme ya da ayrılma iddiasında bulunmamış, AB'ye yönelik politika ve ulusal çıkar üzerinden Avrupa şüpheli tutumlar izlenmiştir.

SONUÇ

1950’li yıllardan günümüze gelinceye değin, Avrupa entegrasyon sürecinin birçok badire atlattığını ve aynı zamanda birçok gelişme kaydettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Öte yandan, yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreği biterken, Birlik hiç olmadığı kadar zorlu bir süreçten geçmektedir. AB anayasasının reddi, Lizbon Antlaşması’nın zorlu onay süreci, Avro krizi ve beraberinde gelen ekonomik darboğaz, üye ülkelerin AB’nin artan yetki alanlarını daha çok sorgulamasına neden olmuştur. Arap Baharı sonrası gerçekleşen Suriye İç Savaşı ile AB’ye yönelen göç hareketlerinde meydana gelen tarihi artışla başa çıkmaya yönelik Birlik çapında ortak bir göç politikasının etkin bir biçimde uygulanamaması, AB’ye dair karşıt seslerin yükselmesine yol açmıştır. Bu süreçte Birliğin Doğu ve Güney sınırlarında yer alan ve göç hareketliliğinde ilk varış ülkesi konumunda olan üye ülkeler için ortak göç politikasının uygulanmasında eşit sorumluluk ilkesinin göz ardı edilmesi, AB’ye karşı eleştirilerin daha da sertleşmesini beraberinde getirmiştir. Diğer taraftan, Brexit sonucu, büyük bir dalgalanma yaşayan Avrupa Birliği ile İngiltere arasındaki ilişkilerin halen tam olarak normale dönmediği gözlenmektedir. Covid 19 salgınının Birlik çapında sağlıklı bir şekilde yönetilememesi üye ülkelerde Birliğin egemenlik alanına karşı ulusal menfaatlerin korunmasına yönelik argümanları güçlendirmiştir. Bir yandan 2022 Rusya-Ukrayna Savaşı, kıtaya yeni bir dizi göç akını tetiklerken, diğer yandan Rusya Federasyonu’nun saldırgan tavrı ve enerji temini konusunda Avrupa’yı tehdit etmesi de AB’nin geleceğine yönelik üye ülkelerin endişelerini derinleştirmiştir. Bununla birlikte, çeşitli jeopolitik ve stratejik saiklerle Ukrayna, Gürcistan ve Moldova gibi ekonomik anlamda Birlik standartlarının çok gerisinde olan ve Rusya ile doğrudan komşu olan ülkelerin 2023 yılında adaylık statüsü elde etmesi, Avrupa Birliği’nin içinde birçok çatlak ses çıkmasına neden olmaktadır. İlaveten, ulusal egemenlik, ekonomik bağımsızlık ve kültürel kimlik vurgusu yapan ve

Avrupa Birliği'nin uluslarüstü yetki alanının genişlemesinin ve Avrupa bütünleşme sürecinin derinleşme dalgalarının karşısında olan sağ popülist hareket günümüz itibariyle birçok Avrupa Birliği üyesinde güç kazanmakta, hatta bazı ülkelerde iktidara gelmektedir.

Açıkça görüldüğü üzere, Avrupa Birliği zorlu bir dönemden geçmekte ve Birliğin yönetim anlayışı, kurumsal yapısı ve siyasi kararları hiç olmadığı kadar sorgulanmaktadır. Bu bağlamda, bir süredir halihazırda yükselişte olan Avrupa şüpheciliğin daha da yaygınlaşması ve kuvvetlenmesi için oldukça elverişli bir ortamın ortaya çıktığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla, Avrupa şüphecilik, Birliğin gündeminin üst sıralarında kendisine yer bulmaya devam edecek gibi görünmektedir. Çalışmamızın araştırma probleminin ve ana argümanlarının ortaya çıkış süreci de Avrupa şüpheciliğin Avrupa Birliği'nin geleceği açısından böylesi kritik bir mesele haline gelmesiyle yakından ilgili olmuştur.

Çıkış noktasını bu şekilde özetleyebileceğimiz çalışmamızın ana kavramsal dayanağı olan Avrupa şüphecilik üzerine literatürde birçok tanımlama, sınıflandırma ve kategorizasyon girişimi olmakla birlikte, çalışmamız boyunca belki de en kapsamlı ve uygulanabilirliği yüksek düzeyde olan Taggart ve Szczerbiak'ın geliştirdiği sınıflandırma tercih edilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre, 'sert Avrupa şüphecilik', Birliğin siyasi otoritesinin tamamen reddedilmesi ve birlikten ayrılmayı hedefleyecek şekilde bir eleştirelilik barındırırken, 'yumuşak Avrupa şüphecilik' ise Avrupa Birliği'nin belirli politikalarına, uygulamalarına veya kurumlarına getirilen itirazları içermesine rağmen Birlik'ten ayrılmak gibi radikal hedefleri olmayan bir bakış açısı olarak tanımlanmıştır. Özellikle Avro krizi ve göç krizi sonrası dönemde ise yumuşak Avrupa şüphecilik söylemlerinin sertleştiğine ve yer yer sert Avrupa şüpheli argümanlarla benzeştiğine, dolayısıyla her iki kategorinin Avrupa Birliği'nin içinde bulunduğu çalkantılı dönemlerde iç içe geçtiğine ve sınırlarının muğlaklaştığına tanık olmaktadır.

Avrupa şüpheci argümanların en sert ve yoğun şekilde dile getirildiği olgulardan biri olan göç krizine karşı Avrupa Birliği'nin attığı adımlar hem üye devletler arasındaki gerilimi hem de AB'ye yönelik eleştirileri daha da pekiştirmiştir. Geçmiş 1970'li yıllara kadar uzanan ortak göç politikası girişimlerinin ve konuyla ilgili olarak oluşturulan mevzuatın uygulanabilirliği ve etkinliğinin de yoğun bir şekilde sorgulanmasına neden olmuştur. Çalışmamızın ikinci bölümünde de tartışıldığı üzere, ortak göç politikasının ve sığınma sisteminin en önemli dayanağı olan Dublin Sözleşmesi, göç akınlarına en fazla maruz kalan ülkelere en ağır mali ve idari yükü bindirirken, Birlik içindeki üyelerin krize dair sorumluluklarının dengesiz ve adaletsiz bir şekilde dağılmasına yol açmıştır. Brüksel'in krize gereken şekilde tepki vermeyip, Avrupa Birliği adına somut adım atmaktan imtina etmesi, bazı üye devletlerin bireysel olarak düzensiz göçü kısıtlayıcı hamleler yapmasına neden olmuş ve Birlik çatısı altında dayanışmacı ve ortak bir politika uygulanmasını daha da zorlaştırmıştır.

Zaman ilerledikçe, krizin dinmediğini aksine giderek derinleştiğini fark eden Birlik yönetimi düzensiz göçü sınırlandırmak ve Birlik topraklarına izinsiz girişi zorlaştırmak adına bir dizi tedbir alıp, düzensiz göçü yasadışı bir faaliyete indirgeyerek, bir başka deyişle 'göçü güvenlikleştirerek', sorunu çözme yoluna gitmiştir. Dolayısıyla göç akınlarını ancak sınır kontrolleriyle durdurabileceğini öngören Avrupa Birliği, göçmen kaçakçılığının ve insan ticaretinin artmasına neden olmuştur. Bunun üzerine, Birlik ve bazı üye devletler, çeşitli göç kaynağı ülkelerle ve güvenli üçüncü ülkelerle ikili anlaşmalar imzalayarak söz konusu göç akınlarını Avrupa'ya gelmeden durdurmayı hedeflemiş, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında imzalanan Göç ve Mülteci Mutabakatı örneğinde olduğu gibi, 'göçü dışsallaştırmıştır'. Ne var ki, bahse konu olan ülkelerde kalmaya zorlanan göçmenler ve sığınmacılar insanlık dışı şartlarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmış ve Avrupa Birliği topraklarına ayak basma fikirlerinden asla vazgeçmemişlerdir.

Toparlayacak olursak, Avrupa Birliği'nin göç krizine verdiği siyasi reaksiyonlar oldukça yetersiz kalmış ve krizin daha da derinleşmesinden başka bir işlev görmemiştir. Ek olarak, Birlik içindeki dayanışma kültürü büyük hasar almış ve ortak göç politikası ile sığınma sistemine olan güven zedelenmiştir. Diğer taraftan, Avrupa halklarında göçmen karşıtlığı yayılmaya başlamış ve Avrupa'daki göçmenlerin ve sığınmacıların sosyal entegrasyonları için yeterli adımlar atılmadığı için çoğu üye ülkede sosyal gerilimler açığa çıkmaya başlamıştır. Bu şartlar altında, Birlik üyesi çoğu ülkede sağ popülist hareketler ve partiler hem göçmen karşıtı, hem de Avrupa şüpheli söylemlerini daha yüksek sesle dile getirerek Birlik vatandaşlarından daha fazla destek almaya başlamış ve böylelikle güç kazanan ve Macaristan, Avusturya, İspanya, Yunanistan ve Finlandiya gibi ülkelerde iktidarda kendinde yer bulan sağ popülizm, göç sorununa yönelik indirgemeci, kısıtlayıcı, baskıcı, güvenlikleştirici ve dışsallaştırıcı bakış açısını daha da yoğunlaştırarak krizin derinleşmesine yol açmıştır.

Avrupa Birliği'nin öncelikle göç krizini görmezlikten gelmesi, sonrasında ise Dublin Sözleşmesi'ne bağlı kalınacağını duyurması üzerine sınır kontrollerinin sıkılaşması ve kabul sürelerinin ve şartlarının zorlaştırılması gibi palyatif tedbirler alması sonucunda kriz, söz konusu düzensiz göç akınlarına en çok maruz kalan Güney ve Doğu Avrupa ülkelerini oldukça zor durumda bırakmıştır. Bu çerçevede, AB'nin göç krizindeki yönetim zafiyetinden en olumsuz etkilenen ülkelerin başında İtalya gelmiştir.

Göç krizinden önce de AB ile ekonomi politikalarının yönetimi üzerine sorunlar yaşayan İtalya, Birlik genelinde Avrupa şüpheliğin yükselişe geçtiği ülkelerden biri haline gelmiştir. Avro krizi ile birlikte Avrupa Birliği'nin en büyük ekonomilerinden birine sahip olmasına rağmen aynı zamanda Birliğin dış borcu en fazla ülkelerinden biri haline gelen İtalya, kriz boyunca, Brüksel tarafından dayatılan kemer sıkma politikaları, tasarruf planları, kamu harcamalarına getirilen kesintiler ve vergilerin artırılması gibi sıkı para politikaları izlemek zorunda kalmış ve refah seviyesi önemli ölçüde azalan İtalyan

halkının, Avrupa Birliği'ne yönelik olumsuz düşünceleri ağırlık kazanırken, ülkede Brüksel destekli teknokrat Monti hükümetinin yönetimi devralmasıyla birlikte İtalyan devletine yönelik güvensizlik de artmıştır.

Dahası Avro krizinin İtalya'da yol açtığı ekonomik durgunluk henüz tepe noktasına varmak üzereyken patlak veren Arap Baharı süreci ile tetiklenen düzensiz göç akınları ülkeyi bir başka kriz ortamına sokmuştur. Çok kısa bir süre içinde Kuzey Afrika ve Orta Doğu'dan gelen on binlerce düzensiz göçmen Akdeniz kıyıları üzerinden İtalya'ya izinsiz giriş yapmış ve ülkenin kurumsal açıdan gelişmemiş, insan gücü açısından yetersiz ve hukuki mevzuat bakımından da sığ bir karaktere sahip göç politikası nedeniyle, söz konusu göç akınları İtalyan halkında gerilime ve endişeye neden olmuştur. Ülkede göçmen karşıtlığı artarken, göçmenlerin ülkede çok zor şartlarda yaşam mücadelesi vermelerine neden olmuş, halihazırda Avro krizinin sonuçlarıyla uğraşmakta olan İtalyan ekonomisine ise yeni ve çok büyük bir yük bindirmiştir.

Düzensiz göç akınlarına maruz kalmaya başladığı ilk günlerden beri Roma yönetimi, sorunu uzun vadeli ve tüm tarafların yararına bir şekilde planlayarak çözmek yerine kestirme yolları ve yüzeysel yöntemleri tercih ederek göç krizini Avrupa Birliği'ne delege etmeye çalışmış fakat bu konuda beklediğini bulamayınca tıpkı Avrupa Birliği'nin yaklaşımı gibi, düzensiz göçün yasa dışılığına vurgu yaparak, ülkedeki izinsiz göçmenleri ve sığınmacıları günah keçisi ilan etmiştir. Bu durum söz konusu kişilerin kriminalize edilerek ülkeyi terk etmelerine veya toplumdan tecrit edilmiş bir halde hayatlarını sürdürmelerine yol açmıştır. Sonuç olarak, ülkedeki göçmenler ve sığınmacılar gettolarda yaşamaya başlamış ve bu gruplarla ev sahibi topluluklar arasındaki toplumsal uçurum ve tansiyon, sosyal uyumu imkânsız hale getirmiştir.

Diğer yandan, Roma yönetiminin Libya ve Tunus gibi göç kaynağı ülkelerle imzalanan ikili anlaşmalar aracılığıyla göçü dışsallaştırmak adına iş birliği girişimleri olmuş ama bu yöntem de düzensiz göçmenlerin İtalya'ya gelme isteklerini ortadan

kaldırmamış tersine söz konusu kişilerin daha organize ve yasa dışı yollarla İtalya giriş yapma eğilimlerini artırmıştır. Açıkça görüleceği üzere, İtalya'nın göç krizine verdiği reaksiyon ile Avrupa Birliği'nin sorunu ele alış tarzı arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Hatta İtalya'nın düzensiz göçle mücadele etme konusunda attığı ulusal adımların Avrupa Birliği uygulamalarına önemli ölçüde öncülük ettiği iddia edilebilir.

Roma yönetiminin krizi, Avrupa Birliği'nin bütünlük içinde dahil olması gereken bir sorun haline getirme çalışmaları ve Brüksel'e yöneltilen destek talepleri karşısında İtalya'nın neredeyse hiçbir beklentisi gerçekleşmemiş ve bu durum ülkede Avrupa şüpheciliğin güçlenmesinde etkili olmuştur. Paralel bir biçimde, bu süre zarfında ülkede sağ popülist partilerin aldığı oy oranları giderek yükselmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde incelediğimiz bu siyasi partiler (Forza Italia, Kuzey Ligi ve Beş Yıldız Hareketi) ülkedeki göç karşıtlığını ve Avrupa Birliği'ne yönelik hayal kırıklığını etkili bir şekilde siyasallaştırmıştır. Bununla beraber, ülkede geleneksel olarak Avrupa yanlısı bir duruş sergileyen merkez sol partiler ise gitgide güç kaybetmiş ve ülkenin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin düzenlenmesinde daha az söz sahibi olmaya başlamıştır.

İtalya'daki göç sorunu içinden çıkılmaz bir hale dönüşürken toplumsal huzur ve güvenliğin tehlikeye girdiği algısı, İtalyan sağ popülist partiler ve liderler tarafından başarılı bir şekilde yayılarak, İtalyan halkının göç karşıtı düşünceleri ve duyguları pekiştirilmiştir. Göç sorunuyla yalnızca kendilerinin 'gerektiği gibi' mücadele edebileceğini iddia eden sağ popülist figürler, bu dönemde halktan aldıkları desteği önemli ölçüde artırmış ve bu bağlamda 2018 yılında Avrupa tarihinin ilk popülist hükümeti Beş Yıldız Hareketi ile Kuzey Ligi'nin ortaklığıyla kurulmuştur. Aynı zamanda, Avrupa Birliği'ne yönelik eleştirel bir tutum sergileyen bu popülist partiler, İtalyan kamuoyundaki Avrupa şüpheciliğin yayılmasına ve kuvvetlenmesine katkıda bulunmuştur.

Bu bağlamda, göç kriziyle birlikte İtalyan kamuoyunda ve siyasi aktörleri arasında güçlenen sağ popülist fikirler ve Avrupa şüphecilik, Avrupa Birliği genelindeki sürecin bir ön gösterimi halini almıştır. AB üyesi devletler arasında yaygınlaşmaya başlayan sağ popülist ve Avrupa şüpheli partiler ve hükümetlerin öncülleri sayılabilecek parti ve lider oluşumlarını 1990'ların başından itibaren İtalya'da görmemiz mümkündür. Özellikle Avro ve göç krizi sonrası ise İtalyan sağ siyasetinde, AB ile gerilimli dönemlerde daha da yoğun olmak üzere, yer yer sert Avrupa şüphecilik sınırlarına giren söylem ve tutumlara rastlamak mümkündür. Bununla birlikte, çalışmamızda ele aldığımız İtalyan sağ popülist figürlerin, Avrupa şüpheli olduklarını belirtmek incelememizin yalnızca başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Böylesi bir başlangıç noktasından hareket eden çalışmamız, İtalya'daki Avrupa şüpheciliğin gelişiminin, ülkede yaklaşık 30 yıldır varlığını hissettiren ve ülke yönetiminde söz sahibi olan yaklaşımların başında gelen sağ popülizmin etkisiyle ve göç krizi bağlamında, nasıl bir gelişim sergilediğini irdelemeyi hedeflemiştir.

Bu amaçla, çalışmamızda kullanmış olduğumuz iddia analizi yöntemi aracılığıyla sağ popülist siyasi aktörlerin, göç krizi bağlamı başta olmak üzere, ortaya attıkları çeşitli Avrupa şüpheli söylemleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Her bir liderin Avrupa şüpheli söylemi yapı taşlarına ayrılırken aynı zamanda liderler arasında Avrupa şüpheciliği araçsallaştırdıkları konular ve bu konuları hangi çerçeveler yardımıyla gerekçelendirdikleri çalışmamızda ele alınmıştır. Bu noktada, çalışmamızda incelediğimiz İtalyan sağ popülizmine yön veren dört siyasi figürün (Berlusconi, Bossi, Grillo ve Salvini) göç sorunu bağlamında Avrupa Birliği'ne yönelik eleştirel söylemlerine dair bulgularımızı paylaşmamız faydalı olacaktır.

İddia analizi yöntemi aracılığıyla politik söylemlerini incelediğimiz Berlusconi'nin Avrupa şüphecilik bakımından vurguladığı en önemli hususlar arasında 'giriş ve sınır kontrolleri' konusu yer almıştır. Berlusconi'nin altını çizdiği bir başka

nokta olan ‘göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler’ ise, Forza Italia liderinin, Avrupa Birliği’nin Dublin Sözleşmesi uyarınca, Birlik topraklarına gelen göçmenlerin ve sığınmacıların ilk giriş yaptıkları ülkelerde kabul ve kayıt işlemlerinin yapılması konusundaki ısrarına yönelik eleştirilerine işaret etmektedir. Avrupa Birliği’ne yönelik değişken bakışının ve Avrupa şüphecilik anlamında belirsiz bir tavır takınmasının da etkisiyle, söz konusu liderler arasında Avrupa yanlısı tutum en fazla Berlusconi’de görülmüştür. Bunda, Berlusconi’nin pragmatik ve fırsatçı siyasi anlayışının payı vardır. Berlusconi’nin göç meselesi bağlamında başvurduğu Avrupa şüpheli söyleminin kullandığı çerçevelerin başında göçün dışsallaştırılması gelmektedir. Berlusconi, göç krizinin de öncesinde, 2008 yılında Libya ile yaptığı ikili anlaşma gereği, İtalya’ya Akdeniz üzerinden gelmek isteyen göçmenlerin ve sığınmacıların bu ülkede tutulmalarını amaçlayarak göçün dışsallaştırılması adına öncülük etmiştir. Berlusconi’nin sıklıkla kullandığı bir başka çerçeve ise göçün güvenlikleştirilmesiyle ilgilidir. 2. ve 4. Berlusconi hükümetlerinde yürürlüğe giren Bossi-Fini Yasası (2002) ile Güvenlik Paketi (2008), aracılığıyla düzensiz göçü ulusal güvenliği tehdit eden bir suç faaliyetine indirgeyen bakış açısı, dönemin İtalyan göç politikasını etkisi altına almıştır.

Kuzey Ligi lideri Bossi’nin Avrupa şüpheli söylemini incelediğimizde en sıklıkla değinilen konunun, ‘göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler’ olduğu görülmüştür. Berlusconi gibi Bossi de Dublin Sözleşmesi’nin yeniden ele alınarak üyeler arasında daha dengeli bir sorumluluk dağılımı yapılmasını talep etmiş ve AB’ye dair eleştirilerini bu bağlamda yoğunlaştırmıştır. Berlusconi’den farklı olarak, ‘AB politikalarının kısıtlayıcılığı’ konusuna daha fazla başvuran Bossi’nin, bu eğiliminde, Kuzey İtalya’nın özerkliğinin AB tarafından desteklenmemesi ve Birliğin İtalya üzerindeki etkisinin azaltılarak federalizm beklentilerinin Roma yönetimi tarafından daha kolaylıkla karşılanabileceğini umması etkili olmuştur. Bossi’nin, AB’nin reforma tabii tutulması yönünde talepte bulunması, Kuzey İtalya’nın daha özgürce hareket edebileceği

‘halkların Avrupası’ hayaliyle yakından ilgilidir. İtalya’nın Avro’ya geçtiği 1998’e kadar AB’ye yönelik nispeten olumlu mesajlar veren Bossi’nin Birliği hedef alan politik söylemi 1998 yılından sonra ciddi anlamda sertleşmiştir. Bossi’nin göç meselesi bağlamındaki söyleminde en fazla başvurduğu çerçeve göçün güvenlikleştirilmesi üzerinedir. İtalyan göç politikasının göçü kısıtlayıcı tavrının ağırlık kazandığı iki kırılma noktası olan Bossi-Fini Yasası ile Güvenlik Paketi’nin yürürlüğe girmesinde, Bossi belki de Berlusconi’den daha fazla etkili olmuştur. Bossi’nin AB’yi hedef aldığı iddialarının en temel çerçevesi ise ‘egemenlik’ olmuştur. Bossi, özellikle iktidara geldiği dönemlerde, AB’nin Roma yönetimini boyunduruk altına almasına şiddetle karşı çıkmış ve ülkenin kendi menfaatleri doğrultusunda hareket edebilmesi halinde Kuzey İtalya’nın avantajlı konuma gelebileceği federal düzenin uygulanabileceğini düşünmüştür.

Beş Yıldız Hareketi’nin uzun süre liderliğini yürüten Grillo’nun Avrupa şüpheci tutumu iddia analizi yöntemiyle incelendiğinde, Berlusconi’den ziyade Bossi’nin konumuna benzer bir tablo ortaya çıkmıştır. Dublin Sözleşmesi’nin en kısa süre içinde yürürlükten kaldırılmasını talep eden Grillo’nun AB’yi hedef aldığı söylemlerinde çoğunlukla ‘göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler’ konusuna odaklandığı görülmüştür. Grillo’nun Avrupa şüphecilik çerçevesinde sıklıkla değindiği bir diğer konu AB’de reform yapılması ihtiyacı üzerinedir. Diğer liderlere göre Birliğe daha olumlu bakan ve AB’nin dayandığı değerleri benimsediğini ifade eden Grillo, kategorik olarak Birliğe karşı olmamakla birlikte, AB’nin ideallerine ulaşması için siyasi yapılanmasının dönüşüme uğraması gerektiğini vurgulamıştır. Grillo’nun göç sorunu bağlamında en fazla kullandığı çerçeve, Berlusconi gibi, göçün dışsallaştırılması ile ilgilidir. Nativist yaklaşımla, İtalya’da sosyal hizmetler ve istihdam gibi konularda yalnızca İtalyanların imtiyaz sahibi olmasını talep eden Grillo, dolaylı yoldan göçmen karşıtlığını ve yabancı düşmanlığını benimsemiştir. Bu nedenle Grillo, göçmenlerin İtalya’ya giriş yapmadan engellenmesini ve bu yolla göçün dışsallaştırılmasını talep etmiştir. Grillo’nun Avrupa

şüpheli söyleminin en çok başvurduğu çerçeve, ‘aşırı düzenleyicilik / müdahalecilik’ tir. Grillo, Birliğin aşırı bürokratik, anlaşılmaz, halklara sırtını dönen, elitist ve dayatmacı mevzuatını ve yönetim anlayışını İtalya’ya entegre etmeye çalışan Brüksel destekli teknokrat hükümetleri sert bir şekilde eleştirmiştir. Dahası Avro kullanımını reddeden Grillo, Avro’nun İtalya’nın ulusal egemenliğinin önündeki en önemli engellerden biri olduğunu iddia etmiştir.

İtalyan sağ popülizminin en milliyetçi, muhafazakâr ve göçmen karşıtı liderlerinden olup Bossi’nin ardından Kuzey Ligi’nin başına geçen Salvini de ‘göçmenlik kuralları, sorumluluklar ve maliyetler’ konusuna sıklıkla değinmiş, İçişleri Bakanlığı esnasında, İtalya’ya giriş yapmak isteyen göçmenlerin, Dublin Sözleşmesi’ni baypas ederek, ülkeye ayak basmadan diğer AB üyesi ülkelere gönderilmeleri konusunda çaba sarf etmiştir. Salvini’nin sıklıkla başvurduğu diğer iddia konusu olan AB’de reform yapılması ihtiyacı bağlamında üye devletlerin ulusal çıkarları doğrultusunda hareket edebilmelerine olanak sağlayacak bir AB yapılanması talep etmiştir. Diğer İtalyan sağ popülist liderler gibi, Salvini de İtalya’nın Birlikten ayrılması konusunda istekli olmamış, AB’nin ‘içeriden’ dönüşüme uğratarak, İtalya’nın Birlik dahilinde güç kazanmasını hedeflemiştir. Bu nedenle İtalya’nın ulusal menfaatlerinin AB’nin önüne koyulmasına dair fikirler, Salvini’nin Avrupa şüpheciliğinde önemlidir. Salvini’nin göç bağlamındaki Avrupa şüpheli söylemlerinde sıklıkla kullandığı çerçeve, Berlusconi ve Grillo örneklerinde olduğu gibi, ‘göçün dışsallaştırılması’dır. Salvini’ye göre, insani değerler, göçmenlerin temel hakları, standart ve hızlı kabul işlemleri ve sosyal uyum vurguları, AB’nin resmi söyleminde çokça yer alsa da konu uygulamaya geldiğinde, Brüksel yönetimi, İtalya başta olmak üzere, göç akınlarına en fazla maruz kalan ülkeleri kendi kaderleriyle baş başa bırakmıştır. Avrupa şüpheli söyleminin diğer temel çerçevesi egemenlik olan Salvini, AB’ye yönelik eleştirilerinin önemli kesiminde İtalya’nın ulusal

egemenliğini yeniden elde etmesi yönünde çağrıda bulunmuş ve Birlik yönetiminin uluslarüstü karakterdeki yetki alanının genişliğini sert ifadelerle eleştirmiştir.

Çalışmamızda iddia analizi yöntemi aracılığıyla irdelediğimiz sağ popülist liderlerin göç bağlamında ortaya çıkan Avrupa şüpheli söylemleri arasında bazı benzerlikler olsa da ayrımlar daha fazla ön plandadır. Faydacı, fırsatçı, piyasa eksenli ve liberal bir siyaset izlemeye çalışan Berlusconi, belirli konularda ve belirli şartlar altında AB'yi eleştirirken, uygulama söz konusu olduğunda ise Brüksel yönetiminin İtalya'dan beklentilerini büyük oranda yerine getirme eğilimi sergilemiştir. Berlusconi'nin uzun süre koalisyon ortağı olan Bossi'nin AB'ye dair görüşleri de değişkenlik göstermiştir. Kuzey İtalya'nın özerkliği uğruna 1998 yılına kadar ülkedeki en Avrupa yanlısı siyasi aktörler arasında sayılabilecek olan Bossi, siyasi hedeflerinin Brüksel yönetimi tarafından desteklenmemesi üzerine Birliği hedef almış ve Avrupa şüpheli söylemini oldukça sertleştirmiştir. Grillo, düşünsel olarak Avrupa ideallerini benimsediğini ifade etse de Birliğin mevcut bürokratik, teknokratik, seçkinci ve tepeden inmece yönetim anlayışını eleştirmiş ve AB'nin önemli ölçüde dönüşüme uğrayarak Avrupa halklarıyla yeniden kucaklaşması gerektiğini vurgulamıştır. Salvini ise AB'nin uluslarüstü yönetim kapasitesinin azaltılmasını ve İtalya'nın ulusal çıkarları adına Birliğin hükümetlerarası yapıya geri döndürülmesi gerektiğini dile getirmiş ve dolayısıyla farklı amaçlarla olsa da Grillo gibi, AB'nin ciddi anlamda reforma muhtaç olduğunu iddia etmiştir.

Açıkça görüldüğü üzere, İtalyan sağ popülist liderlerin Avrupa şüpheli söylemleri ideolojik olmaktan çok uzaktır. Bu bağlamda, hiçbir lider Avrupa Birliği'nin dayandığı siyasal temelleri, düşünsel ilkeleri ve felsefi değerleri reddetmemekte ve dolayısıyla Avrupa Birliği'ne yönelik 'kategorik' bir itiraz geliştirmemektedir. Bunun yerine, stratejik olarak, Avrupa şüpheli söylemleri kullanan liderler, İtalyan halkında özellikle Avro krizi ve göç kriziyle birlikte giderek artmaya başlayan Avrupa Birliği'ne dair hayal kırıklığını siyasallaştırmıştır. Bu bağlamda, İtalyan kamuoyundaki Avrupa

şüphecilği, özellikle göç meselesi üzerinden, araçsallaştıran sağ popülist liderler, bu yolla halktan aldıkları desteği maksimize etmeye çalışmışlar, aynı zamanda Avrupa Birliği'ne karşı olan söylemlerini genel itibariyle İtalya'nın ulusal çıkarları doğrultusunda stratejik bir biçimde şekillendirmişlerdir. Bu pragmatik yaklaşımlarının hem ulusal düzeyde hem de AB düzeyinde görünür ve etkin olması için de zaman zaman AB'ye yönelik eleştiri ve reform taleplerini, “Avro'dan ayrılmak için referandum” gibi çağrılarla sert Avrupa şüphecilik sınırlarına çıkarmışlardır. Bu da yine AB genelinde görmeye başladığımız geleneksel sert-yumuşak şüphecilik kategorileri arasındaki yaklaşıma ve muğlaklaşmanın çarpıcı bir örneğini oluşturmaktadır.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısı boyunca, Avrupa entegrasyon sürecinin en büyük destekçilerinden ve Avrupa Birliği'nin en sadık ve Avrupa yanlısı üyelerinden biri olmasına rağmen İtalya, Maastricht Antlaşmasıyla başlayıp günümüze kadar gelen zaman dilimi zarfında aşama aşama Avrupa şüphecilğinin yaygınlaştığı, olgunlaştığı ve güçlendiği bir ülke halini almıştır. Bu bağlamda, 2022 yılında aşırı sağcı ‘İtalya’nın Kardeşleri Partisi’nin genel seçimlerde en çok oyu alan parti olması da ülkedeki Avrupa şüpheci tutumun giderek kuvvetlendiğinin çarpıcı bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Meloni hükümeti, tarihsel açıdan çalışmamızın kapsamının dışında olsa da ilk kez bu denli yüksek düzeyde oy alan ve İtalyan sağının lideri konumuna gelen Meloni’nin siyasi duruşu ve fikirleri, İtalya’nın AB ile ilişkilerinin gelecekteki şekillenmesinde anahtar rol oynayacaktır. Dolayısıyla, çalışmamızı tamamlamak üzere olduğumuz bu kısımda Meloni’nin İtalyan Avrupa şüphecilği üzerindeki olası etkileri üzerine yoğunlaşacağız.

Aşırı sağcı bir siyasi parti olarak kurulan İtalya’nın Kardeşleri, birçok açıdan faşist döneme göndermelerde bulunmuş, İtalyan milliyetçiliğinin yeniden canlandırılması adına çalışmalarını yoğunlaştırmış ve muhafazakâr değerleri fazlasıyla sahiplenmiştir. Bununla birlikte, göç karşıtlığı konusunda oldukça katı, kısıtlayıcı ve baskıcı bir söylem geliştiren Meloni, göç akınlarının, “dışsallaştırma” yoluyla İtalya’ya varmadan engellenmesi

gerektiğini vurgulamıştır. Avrupa Birliği'nin mevcut yönetim anlayışını da eleştiren Meloni, Birliğin uluslarüstü nitelikteki otoritesinin yerine üye devletlerin kendi ulusal menfaatleri doğrultusunda hareket edeceği ve AB çatısı altındaki iş birliğinin ve dayanışmanın yine üye devletlerin tercihleri doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Böylesi fikirlerle bezeli bir siyasi kariyerin üzerine İtalyan Başbakanı olan Meloni'nin iktidarı üzerine fikir yürüten çoğu uzman, İtalya'nın Avrupa Birliği'nden uzaklaşacağından, milli çıkarları uğruna bireysel olarak hareket edeceğinden ve ülkenin genel olarak muhafazakârlaşarak, Roma yönetiminin otoriterleşeceğinden endişe duymuştur. Dahası, iktidara gelene kadar 'sert Avrupa şüphecisi' tutumu benimsediği gözlemlenen ve İtalya'nın kesinlikle Avro kullanımını terk etmesi gerektiğini vurgulayan Meloni'nin orta vadede İtalya'nın Avrupa Birliği'nden tamamen ayrılmasıyla sonuçlanacak bir süreci tetikleyebileceği de öngörülmüştür. Bununla birlikte, Hegde'nin dile getirdiği gibi, Meloni'nin olası yönetim anlayışına dair bu beklentiler gerçekleşmemiştir, bunun yerine Başbakanlık görevine geldiğinden bu yana Meloni'nin Avrupa şüphecisi söyleminde yumuşama görülmüş, bu bağlamda İtalya'nın Kardeşleri Partisi lideri, Avrupa Birliği'nin başarısız uygulamalarına itiraz etse de Birlik çatısı altında demokrasiyi koruma çağrısında bulunmuştur (2023: 6).

Bu anlamda, İtalya'nın Avrupa bütünleşme sürecine verilen desteği sürdüreceğine işaret eden Meloni, Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Avrupa Birliği'nin ortak kararına paralel bir şekilde Rusya'ya karşı bir pozisyon almış ve kıtanın güvenliği konusunda NATO kararlarının ve uygulamalarının destekleneceğini belirtmiştir. Ek olarak, Grillo ve Salvini gibi popülist liderlerde sıklıkla rastlanılan Avrupa Birliği'ni 'içeriden' dönüştürme niyeti Meloni'de de gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, Meloni 'daha az merkeziyetçilik, daha az yetki devri, daha az bürokrasi ve daha fazla siyaset' sloganından hareketle Birlik çatısı altında karşılaşılan ortak zorlukların üstesinden gelmek için daha yalın bir Avrupa Birliği

çağrısında bulunmuş, daha fazla ‘çeşitlilik içinde birlik’ ihtiyacının altını çizerek, hükümetinin AB kurallarına saygı göstereceğini ve aynı zamanda işe yaramayan Birlik uygulamalarını değiştirmeye çalışacağını vurgulamıştır (Hegde, 2023: 7).

Bir başka deyişle, AB’nin siyasi birlik açısından derinleşme girişimlerine sıcak bakmayan Meloni bunun yerine, üye devletlerin egemenlik alanlarının artırılması ve Brüksel’in ise ortak politika üretme kapasitesinin azaltılması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, Hegde’nin ifadesiyle, Meloni üye devletlerin ulusal bütünlüğünden, kültürel değerlerinden, tarihsel geleneklerinden ve siyasi hedeflerinden ödün vermeden demokrasinin değerlerini korumaya daha fazla odaklanan, reforme edilmiş bir Avrupa Birliği niteliğinde olan bir ‘Milletler Avrupası’ yaratmayı amaçlamaktadır (2023: 8). Bu anlamda, iktidara gelmesiyle birlikte, Meloni’nin siyasi söyleminin yumuşak Avrupa şüpheciliğin çarpıcı bir örneğine dönüştüğünü belirtmek yanlış olmayacaktır.

Bu bağlamda, her ne kadar Meloni, tıpkı çalışmamızda ele aldığımız diğer İtalyan sağ popülist liderler Berlusconi, Bossi, Grillo ve Salvini gibi, zaman zaman Avrupa Birliği’ni hedef alan sert Avrupa şüphecisi olarak yorumlanabilecek söylemler geliştirmiş olsa da hiçbir zaman İtalya’nın Avrupa Birliği’nden ayrılmasına neden olacak düzeyde radikal bir karar almamıştır ve alacak gibi görünmemektedir. Bunun yerine, yine İtalyan sağ popülist gelenek kapsamında, Meloni özellikle göç karşıtlığı ve ekonomik bağımsızlık konularını siyasallaştırarak kamuoyunu yönlendirme eğilimi göstermiş ve yine İtalyan halkından aldığı desteği konsolide etmek amacıyla Avrupa Birliği’ne yönelik sert Avrupa şüphecisi argümanları dillendirmişse de uygulamada hiçbir zaman bu argümanlara paralel bir biçimde hareket etmemiştir. Bu nedenle, Meloni’nin Avrupa şüpheciliği de diğer sağ popülist figürlerde görüldüğü gibi, ideolojik değil stratejik karakterdedir. Bununla birlikte, Avrupa Birliği’nin gelecekte yaşayacağı zorluklar ve dönüşümler sonucunda Meloni’nin ve diğer İtalyan sağ popülist liderlerin vereceği Avrupa şüphecisi tepkilerin nasıl şekilleneceğini bekleyip görmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

- Abbondanza, G., (2017), “Italy’s Migration Policies Combating Irregular Immigration: from the Early Days to the Present Times”, *The International Spectator*, C. 52, S. 4, s. 76-92.
- Achy, L., (2011), “Tunisia’s Economic Challenges”, The Carnegie Papers, Washington, D.C, Carnegie Middle East Center, Carnegie Endowment for International Peace.
- Adıgüzel, Y., (2018), *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Agnew, J. ve Shin, M., (2017), “Spatializing Populism: Taking Politics to the People in Italy”, *Annals of the American Association of Geographers*, C. 107, S. 4, s. 915-933.
- Akbaba, S., (2013), “Post-National Dimension in the European Union and Euroscepticism: The Case of Eurosceptic Party Groups in the European Parliament”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Akçadağ, E., (2012), “Yasa Dışı Göç ve Türkiye”, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Rapor No: 42, s. 1-64.
- Akkaraca-Köse, M., (2014), *Güvensizlik Sarmalında AB Göç Politikalarına Uyum*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Aknur, M. ve Saylan, İ., (Der.), (2021), *Avrupa’da Popülist Radikal Sağ Partiler*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Aksu-Kargın, İ., (2018), “The Unending Arab Spring in Syria: The Primary Dynamics of the Syrian Civil War as Experienced by Syrian Refugees”, *Turkish Studies*, C. 13, S. 3, s. 27-48.
- Albertazzi, D. ve Vampa, D., (2021), *Populism in Europe: Lessons from Umberto Bossi’s Northern League*, Manchester: Manchester University Pres.
- Albertazzi, D., Giovannini, A. ve Seddone, A., (2018), “‘No Regionalism Please, We are Leghisti!’ The Transformation of the Italian Lega Nord under the Leadership of Matteo Salvini”, *Regional & Federal Studies*, C. 28, S. 5, s. 645-671.
- Aldırmaz, Y., (2017), “Değerler Avrupası’ndan Duvarlar Avrupası’na Göç, Sığınmacılar ve Mülteci Krizi Çerçevesinde AB Hukuku ve Politikaları”, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 2, s. 83-103.
- Ambrosini, M., (2018), *Irregular Immigration in Southern Europe Actors, Dynamics and Governance*, Cham: Palgrave Macmillan.

- Apap, J. ve Tchorbadjiyska, A., (2004), “What about the Neighbours? The Impact of Schengen along the EU’s External Borders”, Centre for European Policy Studies, Working Document No: 210.
- Aras, İ. ve Sağiroğlu, A., (2018), “Avrupa Aşırı Sağında Göçmen Karşıtlığı: Fransa ve Macaristan Örnekleri”, *Mukaddime*, C. 9, S. 3, s. 59-78.
- Aras, İ., (2015), *Avrupa Birliği ve Türkiye’de Euroseptisizm: Siyasi Partilere Bakış*, Bursa: Sentez Yayınları.
- Arısoy, A., (2010), “İtalya’da Kuzey Bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 26-44.
- Aşkar-Karakır, İ., (2017), “Suriye İç Savaşının AB’ye Yansımaları: Mülteci Sorunu ve Uluslararası Terörizm”, *Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Bir Konu: Mülteci Sorunu ve Türkiye-AB İşbirliği*, Y. Gülcan, S. Akgüngör ve Y. Kuştepeli (Der.), İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı, s. 134-164.
- Atikkan, Z., (2017), *Avrupa Benim: Batı Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Bailo, F., (2020), *Online Communities and Crowds in the Rise of the Five Star Movement*, Cham: Palgrave Macmillan.
- Baldaccini, A. ve Toner, H., (2007), “From Amsterdam and Tampere to the Hague: An Overview of Five Years of EC Immigration and Asylum Law”, *Whose Freedom, Security and Justice*, A. Baldaccini, E. Guild ve H. Toner (Der.), Portland: Hart Publishing, s. 1-22.
- Baldini, G., (2015), “Christian Democracy: The Italian Party”, *The Oxford Handbook of Italian Politics*, E. Jones ve G. Pasquino (Der.), Oxford: Oxford University Press, s. 173-183.
- Bank, B. ve Meşe, E., (Der.), (2023), *Dünyada ve Türkiye’de Sağ Popülizmin Yükselişi ve Güncel Tartışmalar*, Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Barisione, M., (2012), “Berlusconismo as a Case of Hybrid Neopatrimonialism”, *Neopatrimonialism in Africa and Beyond*, D. C. Bach ve M. Gazibo (Der.), New York: Routledge, s. 197-207.
- Bassini, M., (2019), “Rise of Populism and The Five Star Movement Model: An Italian Case Study”, *Italian Journal of Public Law*, C. 11, S. 1, s. 302-333.
- Batır, K., (2018), “Avrupa Birliği’nin Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye ile AB Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşması Çerçevesinde Hukuki Bir Değerlendirme”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C. 15, S. 30, s. 585-604.

- Bayata-Canyaş, A., (2015), “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamındaki Geri Gönderme Yasağının Uygulanma Koşullarının AİHM Kararları Çerçevesinde İrdelenmesi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 5, ss. 73-90.
- Baykal, S., (2004), “Avrupa Birliği’nin Geleceği: Meşruiyet Sorunu, Anayasallaşma Süreci ve Bütünleşmenin Nihai Hedefi Üzerine”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 1, S. 1, s.119-153.
- Bayraklı, E. ve Keskin, K., (2017), “Avrupa’nın Mülteci Krizi”, *Akademik İncelemeler Dergisi* C. 12, S. 2, s. 115-136.
- Bellucci, P., (2015), “Communists”, *The Oxford Handbook of Italian Politics*, E. Jones ve G. Pasquino (Der.), Oxford: Oxford University Press, s. 184-196.
- Beşe, E., (2002), *Terörizm, Avrupa Birliği, İnsan Hakları*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bickerton, C. J. ve Accetti, C. I., (2018), “‘Techno-populism’ as a New Party Family: The Case of the Five Star Movement and Podemos”, *Contemporary Italian Politics*, C. 10, S. 2, s. 132–150.
- Bigo, D., (1994), “The European Internal Security Field: Stakes and Rivalries in a Newly Developing Area of Police Intervention”, *Policing Across National Boundaries*, M. Anderson ve M. Den Boer (Der.), Londra: Pinter, s. 161-173.
- Bindi, F., (2011), *Italy and the European Union*, Washington, D.C: Brookings Institution Press.
- Biorcio, R., (2014), “The Reasons for the Success and Transformations of the 5 Star Movement”, *Contemporary Italian Politics*, C. 6, S. 1, s. 37-53.
- Bolayır, C., (2000), *Amsterdam Antlaşması, Bütünleştirilmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları*, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı.
- Bonifazi, C., (2000), “European Migration Policy: Questions from Italy”, *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*, R. King, G. Lazaridis ve C. Tsardanidis (Der.), Hampshire ve Londra: Macmillan, s. 235-252.
- Bordignon, F. ve Ceccarini, L., (2013), “Five Stars and a Cricket: Beppe Grillo Shakes Italian Politics”, *South European Society and Politics*, C. 18, S. 4, s. 427-449.
- Bordignon, F. ve Ceccarini, L., (2014), “Protest and Project, Leader and Party: Normalisation of the Five Star Movement”, *Contemporary Italian Politics*, C. 6, S. 1, s. 54-72.
- Boswell, C., (2002), “EU Immigration and Asylum Policy: From Tampere to Laeken and Beyond,” *The Royal Institute of International Affairs, Briefing Paper Series*, S. 30.

- Bozkaya Ö. ve Kincal, A., (2018), “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Suriyeli Yerinden Edilmiş Kişiler Bağlamında Türkiye’nin Göç Politikasındaki Gelişimin Değerlendirilmesi”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 2, s. 90-126.
- Bozkurt, E., Özcan, M. ve Köktaş, A., (2011), *Avrupa Birliği Hukuku*. Ankara: Asil Yayınları.
- Bozkurt, K., (2018), “Suriye İç Savaşı: Savaşın Yarattığı Mültecilik Akınının Türkiye ve Avrupa Birliği’ne Yansımaları”, *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 57-70.
- Bozkurt, K., (2022), *Güncel Gelişmelerle Göç Hukuku: Avrupa Birliği Politikaları ve Düzenlemeleri Kapsamında Mülteci Statüsü ve Sığınma*, İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Brack, N. ve Costa, O., (2018), “Euroscepticism in the EU Institutions: A Persistent and Embedded Phenomenon”, *The Routledge Handbook of Euroscepticism*, B. Leruth, N. Startin ve S. Usherwood (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 371-383.
- Brack, N. ve Startin, N., (2015), “Introduction: Euroscepticism, From the Margins to the Mainstream”, *International Political Science Review*, C. 36, S. 3, s. 239-249.
- Brumar, C., (2009), “Definition of Refugee in International Law: Challenges of the Present Times”, *Lex et Scientia Juridical Series*, C. 16, S. 1, s. 250-258.
- Brunazzo, M. ve Gilbert, M., (2017), “Insurgents against Brussels: Euroscepticism and the Right-wing Populist Turn of the Lega Nord since 2013”, *Journal of Modern Italian Studies*, C. 22, S. 5, s. 624-641.
- Bulli, G. ve Soare, S. C., (2018), “Immigration and the Refugee Crisis in a New Immigration Country: The Case of Italy”, *Croatian and Comparative Public Administration*, C. 18, S. 1, s. 127-156.
- Bulli, G., (2019), “The Populist Representation of the People in the Italian Ius Soli Political Debate: The Lega Nord and the Movimento Cinque Stelle”, *Populism and the Crisis of Democracy, Volume 3: Migration, Gender and Religion*, G. Fitzi, J. Mackert ve B. Turner (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 11-28.
- Bulut, Y. ve Bimay, M., (2020), “Göçe İlişkin Kavram ve Kuramlar”, *Yerel Ulusal ve Küresel Boyutlarıyla Göç ve Mülteci Sorunu*, Y. Bulut ve S. Akın (Der.), Ankara: Çizgi Kitabevi, s. 9-32.
- Buzan, B., Waever, O. ve de Wilde, J., (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Caiani, M. ve Conti, N., (2014), “In the Name of the People: The Euroscepticism of the Italian Radical Right”, *Perspectives on European Politics and Society*, C. 15, S. 2, s. 183-197.

- Calavita, K., (2005), "Italy", *Immigration and Asylum: From 1900 to the Present, Volume 1: Entries A to I*, M. J. Gibney ve R. Hansen (Der.), Santa Barbara, Denver ve Oxford: ABC Clio, s. 335-342.
- Campus, D., (2010), *Antipolitics in Power: Populist Language as a Tool for Government*, Cresskill: Hampton.
- Canan-Sokullu, E., (2017), "İngiltere'nin AB ile İmtihani: Siyasal Söylemlerde Avrupa Şüpheciliğin Evrimi ve Brexit", *Euro Politika*, s. 11-34.
- Canpolat, H. ve Arıner, H. O., (2012), "Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi", *ORSAM*, S. 123, s. 7-25.
- Canveren, Ö. ve Akgül Durakçay, F., (2017), "Macaristan Hükümetinin Göçmen Krizine Yönelik Söylemlerinin Analizi: Avrupa Şüpheciliği ve Güvenlikleştirme Bir Birleşimi", *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 3, s. 857-876.
- Canyurt, D., (2018), "Kazananı Olmayan Savaş 'Suriye İç Savaşı': Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C. 14, S. 4, s. 1103-1120.
- Caponio, T. ve Graziano, P. R., (2011), "Towards a Security-Oriented Migration Policy Model? Evidence from The Italian Case", *Migration and Welfare in the New Europe: Social Protection and the Challenges of Integration*, E. Carmel, A. Cerami ve T. Papadopoulos (Der.), Bristol: Polity Press, s. 105-120.
- Carbone, M., (2009), "Italy in the European Union, between Prodi and Berlusconi", *The International Spectator*, C. 44, S. 3, s. 97-115.
- Carrera, S., Parkin, J. ve den Hertog L., (2013), "EU Migration Policy After the Arab Spring: The Pitfalls of Home Affairs Diplomacy", *Centre for European Policy Studies*, Policy Paper 74.
- Carvalho, J., (2014), *Impact of Extreme Right Parties on Immigration Policy: Comparing Britain, France and Italy*, Londra ve New York: Routledge.
- Castelli Gattinara, P. ve Froio, C., (2014), "Opposition in the EU and Opposition to the EU: Soft and Hard Euroscepticism in Italy in the Time of Austerity", *Rising Populism and European Elections: Collection of Selected Contributions*, Institute of European Democracies, s. 178-228.
- Castelli Gattinara, P., (2016), *The Politics of Migration in Italy: Perspectives on local Debates and Party Competition*, Londra ve New York: Routledge.
- Castelli Gattinara, P., (2017), "The 'Refugee Crisis' in Italy as a Crisis of Legitimacy", *Contemporary Italian Politics*, C. 9, S. 3, s. 318-331.

- Castles, S. ve Miller, J. M., (2008), *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceccarini, L. ve Bordignon, F., (2016), “The Five Stars Continue to Shine: The Consolidation of Grillo’s Movement Party in Italy”, *Contemporary Italian Politics*, C. 8, S. 2, s. 131-159.
- Ceccarini, L. ve Bordignon, F., (2018), “Towards the 5 Star Party”, *Contemporary Italian Politics*, C. 10, S. 4, s. 346-362.
- Ceccorulli, M., (2021), “Italy and Migration: Justice on this Side of Mediterranean”, *The EU Migration System of Governance: Justice on the Move*, M. Ceccorulli, E. Fassi ve S. Lucarelli (Der.), Cham: Palgrave Macmillan, s. 119-145.
- Cento Bull, A. ve Gilbert, M., (2001), *The Lega Nord and the Northern Question in Italian Politics*, New York: Palgrave.
- Cento Bull, A., (2009), “Lega Nord: A Case of Simulative Politics?”, *South European Society and Politics*, C. 14, S. 2, s. 129-146.
- Cento Bull, A., (2010), “Addressing Contradictory Needs: The Lega Nord and Italian Immigration Policy”, *Patterns of Prejudice*, C. 44, S. 5, s. 411-431.
- Cevizci, A., (2003), *Felsefî Terimler Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cinalli, M., Trenz, H. J., Brändle, V. K., Eisele, O. ve Lahusen, C., (2021), *Solidarity in the Media and Public Contention over Refugees in Europe*, Oxon ve New York: Routledge.
- Colombo, A. ve Sciortino, G., (2004), “Italian Immigration: The Origins, Nature and Evolution of Italy’s Migratory Systems”, *Journal of Modern Italian Studies*, C. 9, S. 1, s. 49-70.
- Conti, N., (2015), “Socialists, Republicans, and Radicals”, *The Oxford Handbook of Italian Politics*, E. Jones ve G. Pasquino (Der.), Oxford: Oxford University Press, s. 197-210.
- Conti, N. ve Memoli, V., (2015), “The Emergence of a New Party in the Italian Party System: Rise and Fortunes of the Five Star Movement”, *West European Politics*, C. 38, S. 3, s. 516-534.
- Corbetta, P. ve Vignati, R., (2014), “Direct Democracy and Scapegoats: The Five Star Movement and Europe”, *The International Spectator*, C. 49, S. 1, s. 53-64.
- Costa, O. ve Brack, N., (2012), “Beyond the Pro/Anti-Europe Divide: Diverging Views of Europe within EU Institutions”, *Journal of European Integration*, C. 34, S. 2, s. 101-111.

- Coşkun, G. ve Dinçer, O. B., (2011), *Mayınlı Arazide Yürümenin Adı: Suriye’de Değişimi Zorlamak*, Ankara: USAK Yayınları.
- Crespy, A. ve Verschueren, N., (2009), “From Euroscepticism to Resistance to European Integration: An Interdisciplinary Perspective”, *Perspectives on European Politics and Society*, C. 10, S. 3, s. 377–393.
- Curran, G., (2004), “Mainstreaming Populist Discourse: The Race-Conscious Legacy of Neo-Populist Parties in Australia and Italy”, *Patterns of Prejudice*, C. 38, S. 1, s. 37-55.
- Çakı, C., (2021), “Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Sağ Popülist Partilerin Göçmen Karşıtı Propaganda Faaliyetleri Üzerine İnceleme”, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi.
- Çakran, Ş. ve Eren, V., (2017), “Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 14, S. 39, s. 1-30.
- Çam, F., (2014), *Avrupa Birliği Göç Politikaları*, İstanbul: Babil Yayınevi.
- Çelebi, A., (2002), *Avrupa: Halkların Siyasal Birliği*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Çelik, N. ve Çalağan, Ö., (2017), “Avrupa Birliği’nin Göç ve Mülteci Politikası”, *Geleceğin Sosyal Bilimcileri Ulusal Öğrenci Kongresi 2 Bildiri E-Kitabı*, s. 313-325.
- Çelik, V., (2018), “Avrupa Birliği’nde Demokrasi Açığını Kapatma Yollarından Biri Olarak Euroseptisizm ve Bu Kavramın Türkiye’deki Karşılığı”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C. 6, S. 14, s. 254-272.
- Çetin, E., (2012), “Exclusionary Rhetoric Expansionist Policies? Right-wing Parties and Immigration Policy-Making in Italy”, Working Paper No. 95, University of Oxford.
- Çiçek, D., (2022), “Bordering Preferences in the EU and the Externalization of the Refugee Crisis”, Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi.
- Çiçekli, B., (2009), *Göç Terimleri Sözlüğü*, Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayını.
- Çiçekli, B., (2013), *Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü*, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı.
- De Bardeleben, J., (2005), *Soft or Hard Borders? Managing the Divide in an Enlarged Europe*, Londra: Ashgate.
- de Wilde, P. ve Trenz, H. J., (2012), “Denouncing European Integration: Euroscepticism as Polity Contestation”, *European Journal of Social Theory*, C. 15, S. 4, s. 537–554.

- de Wilde, P., (2009), "Reasserting the Nation State: The Trajectory of Euroscepticism in the Netherlands 1992-2005", RECON Online Working Paper, S. 2009/01, s. 1-24.
- Dehousse, R., (2013), "Europe at the Polls: Lessons from the 2013 Italian Elections", Notre Europe: Jacques Delors Institute, Policy Paper, S. 92.
- Del Boca, D. ve Venturini, A., (2005), "Italian Migration", *European Migration: What Do We Know?*, K. F. Zimmermann (Der.), Oxford ve New York: Oxford University Press, s. 303-335.
- Dennison, J. ve Geddes, A., (2022), "The Centre No Longer Holds: The Lega, Matteo Salvini and the Remaking of Italian Immigration Politics", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, C. 48, S. 2, s. 441-460.
- Di Mauro, D. ve Memoli V., (2016), *Attitudes Towards Europe Beyond Euroscepticism*, Cham: Palgrave Macmillan.
- Diamanti, I., (1993), *La Lega: Geografia, Storia e Sociologia di un Nuovo Soggetto Politico*, Roma: Donzelli.
- Diamanti, I., (2014), "The 5 Star Movement: A Political Laboratory", *Contemporary Italian Politics*, C. 6, S. 1, s. 4-15.
- Dinan, D., (2005), *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Dinan, D., (2008), *Avrupa Birliği Tarihi*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Diodato, E. ve Niglia, F., (2019), *Berlusconi 'The Diplomat': Populism and Foreign Policy in Italy*, Cham: Palgrave Macmillan.
- Donovan, M. ve Gilbert, M., (2015), "Silvio Berlusconi and Romano Prodi", *The Oxford Handbook of Italian Politics*, E. Jones ve G. Pasquino (Der.), Oxford: Oxford University Press, s. 394-406.
- Drago, A., (2018), "Towards a New EU: Why Populism Can Save the European Union", *Review of European and Russian Affairs*, C. 12, S. 1, s. 1-16.
- Duruel, M., (2017), "Avrupa Birliği Göç Politikası ve Kitleli Göç Akınları Karşısındaki Durumu", *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 3, s. 1-12.
- Düvell, F., (2006), "Reframing the Irregular Migration Dilemma", *Illegal Immigration in Europe*, F. Düvell (Der.), Londra ve New York: Palgrave Macmillan, s. 223-243.
- Ekşi, N., (2016), "İklim Mültecileri", *Göç Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 2, s. 10-58.

- Emanuele, V., Santana, A. ve Rama, J., (2022), “Anatomy of the Italian Populist Breakthrough: A ‘Demarcationist’ Fuel Driving Lega and Fivestar Movement Electoral Success?”, *Contemporary Italian Politics*, C. 14, S. 1, s. 49-67.
- Emilsson, H., (2018), “Continuity or Change? The Refugee Crisis and the End of Swedish Exceptionalism”, MIM Working Papers Series C. 18, S. 3, Malmö: Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, s. 1-22.
- Erdoğan, S. ve Yazgan, H., (2017), “Avro Krizi, Siyasi Etkileri ve AB Genişlemesine Yansımaları”, *Ankara Üniversitesi SBE Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler ABD 25. Yıl Armağan Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 195-216.
- Erkiral Tavas, O., (2015), “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Yönetimi Stratejisi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Erkiral Tavas, O., (2022), *Uluslararası Göç Yönetimi*, Ankara: Türk İdari Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Ermagan İ., (2012), “Avrupa Birliği Entegrasyonunda Şüphecilik”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, C. 7, S. 2, s. 145-168.
- Ette, A. ve Faist, T., (2007), “The Europeanization of National Policies and Politics of Immigration: Research, Questions and Concepts”, *The Europeanization of National Policies and Politics of Immigration*, T. Faist ve A. Ette (Der.), New York: Palgrave Macmillan, s. 3-31.
- Expatica, (2015), “Czechs, Slovaks Propose Refugee Corridor from Hungary to Germany”, <https://www.expatica.com/de/general/czechs-slovaks-propose-refugee-corridor-fromhungary-to-germany-61926/>.
- Faist, T., (2003), *Uluslararası Göç ve Ulus Aşırı Toplumsal Alanlar*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Fasani, F., (2010), “The Quest for La Dolce Vita? Undocumented Migration in Italy”, *Irregular Migration in Europe: Myths and Realities*, A. Triandafyllidou (Der.), Surrey ve Burlington: Ashgate, s. 167-185.
- Fella, S. ve Ruzza, C., (2013), “Populism and the Fall of the Centre-Right in Italy: The End of the Berlusconi Model or a New Beginning?”, *Journal of Contemporary European Studies*, C. 21, S. 1, s. 38-52.
- Ferrera, M., (2005), *The Boundaries European Integration and New Spatial Politics of Social Protection*, Oxford: Oxford University Press.
- Fieschi, C., (2019), *Populocracy: The Tyranny of Authenticity and the Rise of Populism*, Newcastle: Agenda Publishing.

- Finotelli, C. ve Sciortino, G., (2008), “New Trends in Italian Immigration Policies: To Change Everything in order to Keep Everything the Same”, *Area: Demography, Population & International Migrations*, S. 161, s. 1-7.
- Finotelli, C., (2023), “Knowledge Production Through Regularisation and Ex-Post Regulation Strategies: Italy and Germany Compared”, *Migration Control Logics and Strategies in Europe: A North-South Comparison*, C. Finotelli ve I. Ponzio (Der.), Cham: Springer, s. 131-147.
- Flood, C. ve Usherwood, S., (2005), “Positions, Dispositions, Transitions: A Model of Group Alignment on EU Integration”, *55th Annual Conference of the Political Studies Association*, University of Leeds.
- Franzi, A. ve Madron, A., (2019), *Matteo Salvini: Italy, Europe and the New Right*, Floransa: goWare.
- Franzosi, P., Marone, F. ve Salvati, E., (2015), “Populism and Euroscepticism in the Italian Five Star Movement”, *The International Spectator*, C. 50, S. 2, s. 109-124,
- Frymark, K., (2018), “The Free State of Bavaria and Its Party: the CSU Faces An Electoral Test”, Centre for Eastern Studies, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2018-10-10/free-state-bavaria-andits-party-csu-faceselectorat-test>
- Fullerton, M., (Der.), (2011), *The Refugee Law Reader: Cases, Documents, and Materials*, Budapeşte ve New York: Hungarian Helsinki Committee.
- Galbo, J., (2020), “Making Sense of Italian Populism: The Five Star Movement and the Lega”, *Alternate Routes*, C. 31, S. 1, s. 51-66.
- Geddes, A. ve Pettrachin, A., (2000), “Italian Migration Policy and Politics: Exacerbating? Paradoxes”, *Contemporary Italian Politics*, C. 12, S. 2, s. 227-242.
- Geddes, A. ve Scholten, P., (2016), *The Politics of Migration & Immigration in Europe*, Londra: SAGE.
- Geddes, A., (2001), “Migration Policy in an Integrating Europe”, European Community Studies Association.
- Geddes, A., (2008), “Il Rombo dei Cannoni? Immigration and the Centre-Right in Italy” *Journal of European Public Policy*, C. 15, S. 3, s. 349-366.
- Geddes, A., (2008), *Immigration and European Integration, Beyond Fortress Europe?*, Manchester: Manchester University Press.
- Gençler, A., (2002), “Yabancı Kaçak İşçilik Gerçeği ve Türkiye Örneği”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C. 17, S. 3, s. 28-46.

- Giordano, B., (2004), “The Politics of the Northern League and Italy's Changing Attitude Towards Europe”, *Perspectives on European Politics and Society*, C. 5, S. 1, s. 61-79.
- Gozzini, G. ve Ezzamouri, A., (2022), “The Draghi Government and Italy’s International Role”, *Istituto Affari Internazionali*, Summary Report on Italian Foreign Policy, s. 1-7.
- Grabbe, H., (2002), “Justice and Home Affairs: Faster Decisions, Secure Rights”, Policy Brief.
- Greenfell, M., (2004), *Pierre Bourdieu: Agent Provocateur*, Londra ve New York: Continuum.
- Guild, E., Carrera, S. ve Balzacq, T., (2008), “The Changing Dynamics of Security in an Enlarged European Union”, *Challenge Paper*, S. 12, s. 1-24.
- Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S. ve Yolsal, Ü. H., (2008), *Felsefe Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Güleç, C., (2015), “Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları”, *Tesam Akademi Dergisi*, C. 2, S. 2, s. 81-100.
- Gümrükçü, H., Sadi, İ. E., Uysal, P. ve Soylu, Z. S., (2022), *Küreselleşme ve Avrupa Birliği, Dünya Göç Hareketleri Dizisi – I*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hakverir, B., (2019), “Avrupa Birliği Göç ve Sığınma Politikası Perspektifinde CEAS”, *International Social Sciences Studies Journal*, C. 5, S. 35, s. 2597-2606.
- Hampshire, J., (2015), “Europe's Migration Crisis”, *Political Insight*, C. 6, S. 3, s. 8-11.
- Hansen, H. S., (2008), “Euroscepticism: A Multidimensional Understanding of the Concept and a Comparative Analysis of Public Scepticism in Britain and Denmark”, Yüksek Lisans Tezi, Aalborg University.
- Hansen, R., (2004), “Migration to Europe Since 1945: Its History and Its Lessons”, *The Political Quarterly*, C. 74, S. 1, s. 25-38.
- Harmsen M. ve Spiering M., (2004), *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, Amsterdam ve New York: European Studies.
- Harmsen, R., (2010), “Concluding Comment: On Understanding the Relationship between Populism and Euroscepticism”, *Perspectives on European Politics and Society*, C. 11, S. 3, s. 333-341.

- Harteveld, E., Schaper, J., Lange, S. L. ve van der Brug, W., (2018), “Blaming Brussels? The Impact of (News About) the Refugee Crisis on Attitudes Towards the EU and National Politics”, *JCMS: Journal of Common Market Studies*, C. 56, S. 1, s. 157–177.
- Hegde, M., (2023), “Euroscepticism Transformed: Italy’s Meloni Seeks to Reform the EU from Within”, *NIAS-Europe Studies Brief*, S. 59, s. 1-10.
- Hobolt, S. B. ve Vries, C. D., (2016), “Turning Against the Union? The Impact of the Crisis on the Eurosceptic Vote in the 2014 European Parliament Elections”, *Electoral Studies*, C. 44, s. 504-514.
- Hooghe, L. ve Marks, G., (2007), “Sources of Euroscepticism”, *Acta Politica*, C. 42, s. 119-127.
- Hooghe, L., Marks, G. ve Wilson, C., (2002), “Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration”, *Comparative Political Studies*, C. 35, S. 8, s. 965–989.
- Hopyar, Z., (2016), “Avrupa’nın Mülteci Politikası”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 3, s. 59-67.
- Hurrelmann, A. ve Wagner, A., (2020), “Did the Eurozone Crisis Undermine the European Union’s Legitimacy? An Analysis of Newspaper Reporting, 2009–2014”, *Comparative European Politics*, C. 18, s. 707-728.
- Huysmans, J., (1995), “Migrants as a Security Problem: Dangers of ‘Securitizing’ Societal Issues”, *Migration and European Integration: The Dynamics of Inclusion and Exclusion*, R. Miles (Der.), Londra: Pinter, s. 53–72.
- Huyseune, M., (2010), “A Eurosceptic Vision in a Europhile Country: The Case of the Lega Nord”, *Modern Italy*, C. 15, S. 1, s. 63–75.
- Ignazi, P., (2005), “Legitimation and Evolution on the Italian Right Wing: Social and Ideological Repositioning of Alleanza Nazionale and the Lega Nord”, *South European Society & Politics*, C. 10, S. 2, s. 333-349.
- Iselin, B. ve Adams, M., (2003), “Distinguishing between Human Trafficking and People Smuggling”, UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), Bangkok: Regional Centre for East Asia and the Pacific.
- İçduygu, A., (2004), *Türkiye’de Kaçak Göç*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- İçduygu, A., (2014), *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları (1923-2023): Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere*, İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- İrdem, İ., (2018), “Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkilerinde Göç ve Sınır Yönetimi Stratejileri”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.

- Kalyoncu İlhan, Ş., (2022), “Avrupa Birliği Güvenlik Perspektifinde Terörizm ve Avrupa Şüpheliği”, *Paradigma*, C. 11, S. 2, s. 79-88.
- Kanat, S. ve Aytaç, M., (2018), “Suriyeli Mülteciler Özelinde Avrupa Birliği Ortak Göç Politikası ve Birlik ile Üye Devletler Arasında Egemenlik Tartışmaları”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, C. 40, S. 2, s. 55-86.
- Kansu Karadağ, A., (2023), “Makro-Bölgeselcilikten Radikal Sağ Popülizme: Lega Nord Örneği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, s. 801-812.
- Kansu, A., (2013), “Kuzey İtalya Sorunu (Bölgesel Devlet İtalya Açısından)”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Karacalar, A., (2019), “Türkiye-AB İlişkilerinde Göç ve İltica; Suriyeli Göçmen Krizine Hukuksal Yaklaşım”, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Karahan, M., (2024), *Avrupa Birliği'nde Avrupa Şüpheliği*, Ankara: Mi Yayınları.
- Kaufmann, E., (2019), “Can Narratives of White Identity Reduce Opposition to Immigration and Support for Hard Brexit? A Survey Experiment”, *Political Studies*, C. 67, S. 1, s. 31-46.
- Kaunert, C. ve Leonard, S., (2012), “The European Union Asylum Policy after the Treaty of Lisbon and the Stockholm Programme: Towards Supranational Governance in a Common Area of Protection?”, *Refugee Survey Quarterly*, C. 31, S. 4, s. 1-20.
- Keskin, F., (2017), “Temsili Demokrasinin Krizi ve Alternatif Politik Model Arayışı Olarak ‘5 Yıldız Hareketi’”, *TBB Dergisi*, C. 128, s. 481-510.
- Keskin-Ata, F., (2013), *Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Koopmans, R. ve Statham, P., (1999), “Political Claims Analysis: Integrating Protest Event and Public Discourse”, *Mobilization*, C. 4, s. 203–222.
- Koopmans, R. ve Statham, P., (2010), “Theoretical Framework, Research Design, and Methods”, *The Making of a European Public Sphere: Media Discourse and Political Contention*, R. Koopmans ve P. Statham (Der.), Cambridge: Cambridge University Press, s. 34-59.
- Koopmans, R., (2002), “Codebook for the Analysis of Political Mobilisation and Communication in European Public Spheres”, *Europub.com*, s. 1-73.
- Koopmans, R., Statham, P., Giugni, M. ve Passy, F., (2005), *Contested Citizenship: Immigration and Cultural Diversity in Europe*, Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Kopecký, P. ve Mudde C., (2002), “The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration In East Central Europe”, *European Union Politics*, C. 3, S. 3, s. 297-326
- Köpping Athanasopoulos, H., (2020), *EU Migration Management and the Social Purpose of European Integration: The Spillover of Misery*, Cham: Springer.
- Korkut, L., (2008), “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının Devletlerin Sığınmacıları Sınırdışı Etme Egemen Yetkisine Etkisi: Türkiye Örneği”, *Ankara Barosu Dergisi*, C. 66, S. 4, s. 20-35.
- Koser, K., (2005), “Irregular Migration, State Security and Human Security”, Global Commission on International Migration.
- Kosic, A. ve Triandafyllidou, A., (2007), “Italy”, *European Immigration: A Sourcebook*, A. Triandafyllidou ve R. Gropas (Der.), Hampshire ve Burlington: Ashgate, s. 185-198.
- Kostakopoulou, T., (2001), *Citizenship, Identity and Immigration in the European Union*. Manchester: Manchester University Press.
- Krouwel, A. ve Abts, K., (2007), “Varieties of Euroscepticism And Populist Mobilization: Transforming Attitudes from Mild Euroscepticism to Harsh Eurocynicism”, *Acta Politica*, C. 42, S. 2, s. 252–270.
- Krouwel, A. ve Kutiyski, Y., (2018), “Soft Sceptics and Hard Rejectionists: Identifying Two Types of Eurosceptic Voters”, *The Routledge Handbook of Euroscepticism*, B. Leruth, N. Startin ve S. Usherwood (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 189-203.
- Kutlay, M. ve Yılmaz, F. E., (2011), “Avrupa’yı Bekleyen Tehlike: Aşırı Sağın Yükselişi”, *USAK Analiz*, S. 11.
- Lanzone, M. E. ve Tronconi, F., (2016), “Between Blog, Social Networks and Territory: Activists and Grassroots Organization”, *Beppe Grillo’s Five Star Movement: Organisation, Communication and Ideology*, F. Tronconi (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 77-101.
- Leconte, C., (2010), *Understanding Euroscepticism*, Londra: Palgrave Macmillan.
- Leconte, C., (2015), “From Pathology to Mainstream Phenomenon: Reviewing the Euroscepticism Debate in Research and Theory”, *International Political Science Review*, C. 36, S. 3, s. 250-363.
- Lee, E. S., (1966), “A Theory of Migration”, *Demography*, C. 3, S. 1, s. 47–57.

- Léonard, S., (2010), “The Use and Effectiveness of Migration Control as a Counter-Terrorism Instrument in the European Union”, *Central European Journal of International and Security Studies*, C. 4, S. 1, s. 32-50.
- Leruth, B., Startin, N. ve Usherwood, S., (2018), “Defining Euroscepticism: From A Broad Concept to a Field of Study”, *The Routledge Handbook of Euroscepticism*, B. Leruth, N. Startin ve S. Usherwood (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 3-10.
- Lodge, J. ve Bayburtlu, M., (2002), *Avrupa Birliği'nin Adalet ve İçişleri Alanındaki Müktesebatı ve Türkiye'nin Uyumunu*, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.
- Loschi, C. ve Slominski, P., (2022), “The EU Hotspot Approach in Italy: Strengthening Agency Governance in the Wake of the Migration Crisis?”, *Journal of European Integration*, C. 44, S. 6, s. 769-786.
- Maccanico, Y., (2009), “Italy: The Internal and External Fronts: Security Package and Returns”, *Statewatch Journal*, C. 19, S. 3, s. 1-6.
- Marchiafava, G., (2020), “The Impact of the New Italian Security Regulation on the Search and Rescue of Migrants at Sea”, *Poredbeno Pomorsko Pravo*, C. 174, s. 133-168.
- Marfleet, P. ve Cetti, F., (2014), “‘Identity Politics’ Europe, the EU and the Arab Spring”, *The International Relations of the Contemporary Middle East Subordination and beyond*, T. Y. Ismael ve G. E. Perry (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 228-249.
- Mazzoleni, O. ve Mueller, S., (2017), “Introduction: Explaining the Policy Success of Regionalist Parties in Western Europe”, *Regionalist Parties in Western Europe Dimensions of Success*, O. Mazzoleni, ve S. Mueller (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 1-21.
- McDonnell, D. ve Vampa, D., (2016), “The Italian Lega Nord”, *Understanding Populist Party Organisation: The Radical Right in Western Europe*, R. Heinisch ve O. Mazzoleni (Der.), Londra: Palgrave Macmillan, s. 105-129.
- Mclaren, L., (2007), “Explaining Mass-Level Euroscepticism: Identity, Interests, and Institutional Distrust”, *Acta Politica*, C. 42, S. 2, s. 233-251.
- Merlino, M., (2009), “The Italian (In)Security Package: Security vs. Rule of Law and Fundamental Rights in the EU”, *Challenge: Liberty & Security*, Research Paper, S. 14, s. 1-33.
- Metin, Y., (2002), “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 57, S. 4, s. 35-63.
- Miglio, G., (1991), “Towards a New Italy”, *Telos*, C. 90, s. 19-41.

- Misafir, S., (2022), "Readmission Agreements in Europe and the European Union - Turkey Readmission Agreement: From Past to Present", *Law and Justice Review*, C. 12, S. 23, s. 55-78.
- Molle, A., (2019), "Religion and Right-wing Populism in Italy: Using 'Judeo-Christian Roots' to Kill the EU", *Religion, State & Society*, C. 47, S. 1, s. 151-168.
- Morehouse, C. ve Blomfield, M., (2011), "Irregular Migration in Europe", Washington, D.C: Migration Policy Institute, s. 1-17.
- Morini, M., (2018), "Front National and Lega Nord: Two Stories of the Same Euroscepticism", *European Politics and Society*, C. 19, S. 1, s. 1-19.
- Mosca, L. ve Tronconi, F., (2019), "Beyond Left and Right: The Eclectic Populism of the Five Star Movement", *West European Politics*, C. 42, S. 6, s. 1258-1283.
- Mosca, L., (2014), "The Five Star Movement: Exception or Vanguard in Europe?", *The International Spectator*, C. 49, S. 1, s. 36-52.
- Mosca, L., (2016), "The Movimento 5 Stelle and Social Conflicts: Between Symbiosis and Cooptation", *Beppe Grillo's Five Star Movement: Organisation, Communication and Ideology*, F. Tronconi (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 198-228.
- Mudde, C., (2004), "The Populist Zeitgeist", *Government and Opposition*, C. 39, s. 541-563.
- Mudde, C., (2007), *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C., (2012), "The Comparative Study of Party-Based Euroscepticism: The Sussex versus the North Carolina School", *East European Politics*, C. 28, S. 2, s. 193-202.
- Mudde, C., (2014), "The Far Right and the European Elections", *Current History*, C. 113, s. 98-103.
- Müller, J. W., (2016), *What is Populism?*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Müller, J. W., (2019), "Populism and The People", *London Review of Books*, C. 41, S. 10.
- Natale, P., (1991), "La Lega Come Attore Politico: Del Federalismo Al Populismo Regionalista", *La Lega Lombarda*, R. Mannheimer (Der.), Milano: Feltrinelli.
- Natale, P., (2014), "The Birth, Early History and Explosive Growth of the Five Star Movement", *Contemporary Italian Politics*, C. 6, S. 1, s. 16-36.

- Neumayer, L., (2007), “Euroscepticism in Central Europe”, *Central European History and the European Union: The Meaning of Europe*, S. J. Kirschbaum (Der.), New York: Palgrave Macmillan, s. 159-178.
- Newell, J. L., (2019), *Silvio Berlusconi: A Study in Failure*, Manchester: Manchester University Press.
- Newman, A., (2016), “Refugee Crisis has Europe on the Brink”, *The New American*, s. 17-22.
- Newth, G. ve Maccaferri, M., (2022), “From Performative Anti-Fascism to Post-Fascism: The Lega (Nord)’s Political Discourse in Historical Context”, *Journal of Political Ideologies*, s. 1-25.
- Niemann, A., (2006), “Explaining Visa, Asylum and Immigration Policy Treaty Revision: Insights from a Revised Neofunctionalist Framework”, *Constitutionalism Web-Paper*, S. 1/2006, European Research Papers Archive.
- Niemann, A. ve Zaun, N., (2018), “EU Refugee Policies and Politics in Times of Crisis: Theoretical and Empirical Perspectives”, *JCMS: Journal of Common Market Studies*, C. 56, S. 1, s. 3–22.
- Oğurlu, E., (2008), “Lizbon Antlaşması’ndan Sonra Avrupa Birliği”, *Avrasya Etütler*, C. 34, S. 2, s. 7-33.
- Orsina, G., (2014), *Berlusconism and Italy: A Historical Interpretation*, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Orsina, G., (2018), “Berlusconi as a Circumstantial Populist”, *Populism, Populists, and the Crisis of Political Parties: A Comparison of Italy, Austria, and Germany 1990-2015*, G. Pallaver, M. Gehler ve M. Cau (Der.), Bologna: Società Editrice il Mulino, s. 157-179.
- Orsina, G., (2019), “Genealogy of a Populist Uprising: Italy, 1979-2019”, *The International Spectator*, C. 54, S. 2, s. 50-66.
- Ovalı, Ş., (2006), “AB’nin Terörizmle Mücadele Politikasındaki Dönüşüm: 11 Eylül ve Madrid Saldırıları’nın Etkileri”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C. 5, S. 3, s. 77-102.
- Öner, S., (2017), “Avrupa’da Mülteci Krizi ve Aşırı Sağın Yükselişi: Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Almanya İçin Alternatif (Afd) Partisi ve Pegida Hareketi Örnekleri”, *Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Bir Konu: Mülteci Sorunu ve Türkiye-AB İşbirliği*, Y. Gülcan, S. Akgüngör ve Y. Kuştepe (Der.), İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, s. 185-210.

- Öner, S., (2020), “Growing Fusion of Populism and Euroscepticism in Italy: A Comparative Analysis of the League and the Five Star Movement”, *Tripodos*, C. 49, s. 13-28.
- Öner, S., (2022), “‘Europe’ of Populist Radical Right and the Case of Lega of Salvini: Pioneer of a ‘Parochial Europe’?”, *European Politics and Society*, C. 23, S. 1, s. 62-77.
- Özbey, E. E. ve Şenyuva, Ö., (2021), “Onlar Kalsın, Biz Gidiyoruz! Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi’nin Söylemlerinde Popülizm ve Avrupa Şüpheciliği”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, S. 20, s. 119-153.
- Özcan, M., (2005), *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Özdal, B., (2008), “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Üyelik Süreci Bağlamında Avrupa Birliği’nin Göç Politikası ve İstihdam Stratejisi”, *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, C. 10, S. 3, s. 89-121.
- Özdal, B., (2018), *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*, Bursa: Dora Yayınevi.
- Özer, Y., (2011), “Avrupa Birliği’nde Göç ve Sığınma Politikasının Avrupalaşma Süreci: Lizbon Antlaşması Sonrası Durum ve Türkiye’ye Etkileri”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 1, s. 107-148.
- Öztürk, T. ve Boyacı, E., (2022), “Suriyeli Mülteci Krizinin Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkisine Yansımaları: Dünya Sistemleri Analizi Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, C. 6, S. 1, s. 1809-1823.
- Paoletti, E., (2009), “A Critical Analysis of Migration Policies in the Mediterranean: The Case of Italy, Libya and the EU”, RAMSES Working Paper, S. 12/09, Oxford: European Studies Centre.
- Paoletti, E., (2010), *The Migration of Power and North–South Inequalities: The Case of Italy and Libya*, Hampshire ve New York: Palgrave Macmillan.
- Paoletti, E., (2014), “The Arab Spring and the Italian Response to Migration in 2011 Beyond the Emergency”, *Comparative Migration Studies*, C. 2, S. 2, s. 127-150.
- Papisca, A., (2009), “The EU Leading by Example”, A Europe of Achievements in a Changing World, Lüksemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Parlak, T. M., (2021), “Avrupa Birliği Mülteci Hukuku Reformunda Düzensiz Göçmenlerin Statüleri”, Doktora Tezi, Özyeğin Üniversitesi.

- Pasquino, G., (2002), “Premessa”, *Dall’Ulivo al Governo Berlusconi: Le Elezioni del 13 Maggio 2001 e il Sistema Politico Italiano*, G. Pasquino (Der.), Bologna: il Mulino, s. 7-9.
- Pasquino, G., (2003), “A Tale of Two Parties: Forza Italia and the Left Democrats”, *Journal of Modern Italian Studies*, C. 8, S. 2, s. 197-215.
- Pasquinucci, D., (2022), “From Narrative to Counter-Narrative: The European Constraint and the Rise of Italian Populist Euroscepticism”, *Journal of Contemporary European Studies*, C. 30, S. 1, s. 39-51.
- Passarelli, G. ve Tuorto, D., (2022), “From the Lega Nord to Salvini’s League: Changing Everything to Change Nothing?”, *Journal of Modern Italian Studies*, C. 27, S. 3, s. 400-415.
- Pastore, F., (2008), “Report from Italy”, *Modes of Migration Regulation and Control in Europe*, J. Doomernik ve M. Jandl (Der.), Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 105-128.
- Pelinka, A., (2013), “Right-Wing Populism: Concept and Typology”, *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*, R. Wodak, M. Khosravinik ve B. Mral (Der.), Londra: Bloomsbury Academic, s. 3–22.
- Perlmutter, T., (2015), “A Narrowing Gyre? The Lega Nord and the Shifting Balance of Italian Immigration Policy”, *Ethnic and Racial Studies*, C. 38, S. 8, s. 1339-1346.
- Perruchoud, R. ve Redpath, J., (2013), *Göç Terimleri Sözlüğü*, Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayını.
- Pirro, A. L. P. ve van Kessel, S., (2017), “United in Opposition? The Populist Radical Right’s EU-Pessimism in Times of Crisis”, *Journal of European Integration*, C. 39, S. 4, s. 405-420.
- Pirro, A. L. P., (2018), “The Polyvalent Populism of the 5 Star Movement”, *Journal of Contemporary European Studies*, C. 26, S. 4, s. 443-458.
- Poli, E. ve Valentiner, M., (2014), “From Albertini to Anti-Europeanism: Shades of Euroscepticism in Italy”, *L’Europe en Formation*, C. 373, s. 66-78.
- Ponzo, I., (2023), “Looking into Policy Change: How the Italian Asylum Regime Came of Age”, *Migration Control Logics and Strategies in Europe: A North-South Comparison*, C. Finotelli ve I. Ponzo (Der.), Cham: Springer, s. 283-302.
- Popescu, G., (2011), *Bordering and Ordering the Twenty-first century: Understanding Borders*, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Quaglia, L., (2005), “The Right and Europe in Italy: An Ambivalent Relationship”, *South European Society & Politics*, C. 10, S. 2, s. 281-295.

- Quaglia, L., (2008), “Euroscepticism in Italy”, *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism, Volume 1 Case Studies and Country Surveys*, A. Szczerbiak ve P. Taggart (Der.), Oxford ve New York: Oxford University Press, s. 58-74.
- Quaglia, L., (2011), “‘The Ebb and Flow’ of Euroscepticism in Italy”, *South European Society and Politics*, C. 16, S. 1, s. 31-50.
- Ravenstein, E. G., (1885), “The Laws of Migration”, *Journal of the Royal Statistical Society of London*, C. 48, S. 2, s. 167-235.
- Reslow, N., (2012), “The Role of Third Countries in EU Migration Policy: The Mobility Partnerships”, *European Journal of Migration and Law*, C. 14, S. 4, s. 393-415.
- Reyneri, E., (1999), “The Mass Legalization of Migrants in Italy: Permanent or Temporary Emergence from the Underground Economy”, *Immigrants and the Informal Economy in Southern Europe*, M. Baldwin-Edwards ve J. Arango (Der.), Londra ve Portland: Frank Cass, s. 83–104.
- Risse-Kappen, T., (1996), “Collective Identity in a Democratic Community - the Case of NATO”, *The Culture of National Security: Norms and Identity in the World Politics*, P. J. Katzenstein (Der.), New York: Columbia University Press, s. 357-400.
- Ruzza, C. ve Balbo, L., (2013), “Italian Populism and the Trajectories of Two Leaders: Silvio Berlusconi and Umberto Bossi”, *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*, R. Wodak, M. KhosraviNik ve B. Mral (Der.), Londra, Yeni Delhi, New York ve Sydney: Bloomsbury, s. 163-175.
- Saatçioğlu, B., (2017), “AB'nin Mülteci Krizi: Normlar-Çıkarlar Dikotomisi Üzerinden AB'yi Yeniden Değerlendirmek”, *Türkiye-AB İlişkilerinde Yeni Bir Konu: Mülteci Sorunu ve Türkiye-AB İşbirliği*, Y. Gülcan, S. Akgüngör ve Y. Kuştepelı (Der.), İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, s. 212-236.
- Samur, H., (2006), “Avrupa Komşuluk Politikası ve Amaçları”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 10-11, S. 12-13-14-15, s. 163-196.
- Samur, H., (2008), “Avrupa Birliği’nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 5, S. 2, s. 1-16.
- Sartori, G., (1976), *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Saygın, D. ve Ultan, M. Ö., (2016), “Ekonomi ve Siyaset Bağlamında İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz”, *Güvenlik Stratejiler Dergisi*, C. 12, S. 23, s. 71-102.

- Schampf, F. W., (1997), "Economic Integration, Democracy and Welfare State", *Journal of European Public Policy*, C. 4, S. 18, s. 18-36.
- Schierup, C. U., Hansen, P. ve Castles, S., (2006), *Migration, Citizenship, and the European Welfare State: A European Dilemma*, Oxford ve New York: Oxford University Press.
- Schimmelfennig, F., (2017), "Theorising Crisis in European Integration", *The European Union in Crisis*, D. Dinan, N. Nugent ve W. E. Paterson (Der.), New York: Palgrave Macmillan, s. 316-335.
- Schmidtke, O., (1996), *Politics of Identity: Ethnicity, Territories, and the Political Opportunity Structure in Modern Italian Society*, Sinzheim: Pro Universitate Verlag.
- Schunka, A., (2018), "Migrations in the German Lands: An Introduction", *Migrations in the German Lands, 1500-2000*, J. Coy, J. Poley ve A. Schunka (Der.), New York ve Oxford: Berghahn Books, s. 1-34.
- Schuster, L., (2002), "Dublin II and Eurodac: Examining the (Un)Intended Consequences", *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, C. 18, S. 3, s. 401-416.
- Shin, M. E. ve Agnew, J. A., (2008), *Berlusconi's Italy: Mapping Contemporary Italian Politics*, Philadelphia: Temple University Press.
- Sorensen, C., (2008), "Love Me, Love Me Not: A Typology of Public Euroscepticism", Epern Working Paper, S. 19, s. 1-29.
- Spektorowski, A., (2003), "Ethnoregionalism: The Intellectual New Right and the Lega Nord", *The Global Review of Ethnopolitics*, C. 2, S. 3-4, s. 55-70.
- Spijkerboer, T., (2007), "The Human Costs of Border Control," *European Journal of Migration and Law*, C. 9, S. 7, s. 127-139.
- Statham, P., (2000), "Forging Divergent and 'Path Dependent' Ways to Europe?: Political Communication over European Integration in the British and French Public Spheres", *European Political Communication Working Paper Series*, Centre for European Political Communications, S. 11/05, s. 79-142.
- Stockemer, D., Niemann, A., Rabenschlag, J., Speyer, J. ve Unger, D., (2018), "Immigration, Anti-Immigrant Attitudes and Euroscepticism: A Meta-Analysis", *French Politics*, C. 16, S. 3, s. 328-340.
- Strik, T., (2010), "Geri Kabul Düzenlemeleri: Düzensiz Göçmenlerin Geri Gönderilmesine Yönelik Bir Mekanizma", *Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Göç, Mülteciler ve Nüfus Komitesi Raporu*, S. 12168, s. 21-47.

- Şahal-Çelik, D. ve Şemşit, S., (2019), “Kale Avrupası Yaklaşımı ve Düzensiz Göç”, 13. *Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*, A. F. Gökçe vd. (Der.), Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, s. 827-839.
- Şahin, İ., (2022), “Avrupa Birliği Güvenlik Politikalarının Oluşturulmasında Göç-Güvenlik İlişkisi: Suriye Mülteci Krizi Örneği”, Doktora Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Şakrak, D. E., (2019), “The EU’s and Turkey’s Policy Responses to the Syrian Refugee Crisis”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Şemşit, S., (2020), “Avrupa Birliği Göç Politikasını Güvenlikleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye’ye Yansımaları”, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Taggart, P. ve Szczerbiak, A., (2001), “Parties, Positions and Europe: Euroscepticism in the EU Candidate States of Central and Eastern Europe”, SEI Working Paper S. 46, Opposing Europe Research Network Working Paper S. 2, Brighton: Sussex European Institute.
- Taggart, P. ve Szczerbiak, A., (2002), “The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States”, Opposing Europe Research Network 6, Sei Working Paper No 51, s. 1-45.
- Taggart, P. ve Szczerbiak, A., (2003), “Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality”, SEI Working Paper S. 69, European Parties Elections and Referendums Network Working Paper S. 12.
- Taggart, P. ve Szczerbiak, A., (2013), “Coming in from the Cold? Euroscepticism, Government Participation and Party Positions on Europe”, *JCMS: Journal of Common Market Studies*, C. 51, S. 1, s. 17-37.
- Taggart, P. ve Szczerbiak, A., (2018), “Putting Brexit Into Perspective: The Effect of the Eurozone and Migration Crises and Brexit on Euroscepticism in European States”, *Journal of European Public Policy*, C. 25, S. 8, s. 1194-1214.
- Taggart, P., (1998), “A Touchstone of Dissent: Euroscepticism In Contemporary West European Party Systems”, *European Journal of Political Research*, C. 33, S. 3, s. 363-388.
- Taggart, P., (2000), *Populism*, Buckingham: Open University Press.
- Tambini, D., (2001), *Nationalism in Italian Politics: The Stories of the Northern League, 1980–2000*, Londra ve New York: Routledge.
- Taneri, G., (2012), *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non- Refoulement) İlkesi*, Ankara: Bilge Yayınevi.

- Tapinos, G. (1999), "Clandestine Immigration: Economic and Political Issues", *Trends in International Migration*, Paris: OECD, s. 229-251.
- Tarchi, M., (1998), "The Lega Nord", *Regionalist Parties in Western Europe*, L. De Winter ve H. Türsan (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 143-157.
- Tarchi, M., (2015), "Italy: The Promised Land of Populism?", *Contemporary Italian Politics*, C. 7, S. 3, s. 273-285.
- Tepealtı, F., (2020), "Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Teti, A. ve Gervasio, G., (2011), "The Unbearable Lightness of Authoritarianism: Lessons from the Arab Uprisings", *Mediterranean Politics*, C. 16, S. 12, s. 321-327.
- Topaloff, L. K., (2018), "Euroskepticism and Political Parties: Theory and Practice", *The Routledge Handbook of Euroscepticism*, B. Leruth, N. Startin ve S. Usherwood (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 63-74.
- Töre, N., (2016), *Uluslararası Göç Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Toygür, İ. ve Benvenuti, B., (2016), "The European Response to the Refugee Crisis: Angela Merkel on the Move", IPC-Mercator Policy Brief.
- Triandafyllidou, A., (2018), "A 'Refugee Crisis' Unfolding: 'Real' Events and Their Interpretation in Media and Political Debates", *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, C. 16, S. 1-2, s. 198-216.
- Tronconi, F., (2016a), "Introduction", *Beppe Grillo's Five Star Movement: Organisation, Communication and Ideology*, F. Tronconi (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 17-25.
- Tronconi, F., (2016b), "Conclusion: The Organisational and Ideological Roots of the Electoral Success", *Beppe Grillo's Five Star Movement: Organisation, Communication and Ideology*, F. Tronconi (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 271-291.
- Tronconi, F., (2018), "The Italian Five Star Movement during the Crisis: Towards Normalisation?", *South European Society and Politics*, C. 23, S. 1, s. 163-180.
- Turgay, S., (2022), "1990-2015 Yılları Arasında Avrupa Birliği'nin Göçü Güvenlikleştirme Politikası 'İtalya Örneği'", Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi.
- Turgay, S., (2023), *1990-2015 Yılları Arasında Avrupa Birliği'nin Göçü Güvenlikleştirme Politikası: İtalya Örneği*, Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.

- Turner, E., (2013), “The 5 Star Movement and its Discontents: A Tale of Blogging, Comedy, Electoral Success and Tensions”, *Journal for and about Social Movements*, C. 5, S. 2, s. 178 – 212.
- Türsan, H., (1998), “Introduction: Ethnoregionalist Parties as Ethnic Entrepreneurs”, *Regionalist Parties in Western Europe*, L. De Winter ve H. Türsan (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 1-16.
- Ülger, İ. K., (2007), *Avrupa Birliği'nin ABC'si*, Ankara: Sinemis Yayınları.
- Ülger, İ. K., (2011), *Avrupa Birliği Rehberi*, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.
- Ultan, M. Ö., (2015), “Avrupa Birliği'nde Yasadışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Ünsal, H., (2023), “Doğum Anında Vatandaşlığın Kazanılmasında Ius Soli Esası”, *Public and Private International Law Bulletin*, C. 43, S. 2, s. 517–579.
- Usherwood, S. ve Startin, N., (2013), “Euroscepticism as a Persistent Phenomenon”, *JCMS: Journal of Common Market Studies*, C. 51, S. 1, s. 1-16.
- Üzgöker, U. ve Batı, G. F., (2016), “Avrupa Birliği Hukukunda Göç Sorunu Parametreleri”, *İstanbul Arel Üniversitesi Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 2, s. 1-10.
- Uzunçayır, C., (2021), *Neo Faşizmden Popülizme: Avrupa'da Aşırı Sağ: Almanya ve İtalya Örnekleri*, İstanbul: Liberus Yayınevi.
- Valensi, C. ve Rabinovich, I., (2021), *Syrian Requiem: The Civil War and its Aftermath*, Princeton ve Oxford: Princeton University Pres.
- van Elsas, E. J., Hakhverdian, A. ve van der Brug, W., (2016), “United against a Common Foe? The Nature and Origins of Euroscepticism among Left-Wing and Right-Wing Citizens”, *West European Politics*, C. 39, S. 6, s. 1181-1204.
- van Elsas, E. ve van der Brug, W., (2015), “The Changing Relationship between Left–Right Ideology and Euroscepticism, 1973–2010”, *European Union Politics*, C. 16, S. 2, s. 194-215.
- Vasilopoulou, S., (2009), “Varieties of Euroscepticism: The Case of the European Extreme Right”, *Journal of Contemporary European Research*, C. 5, S. 1, s. 3-23.
- Vasilopoulou, S., (2010), “Euroscepticism and the Radical Right: Domestic Strategies and Party System Dynamics”, Doktora Tezi, The London School of Economics and Political Science.

- Vasilopoulou, S., (2018), "Theory, Concepts and Research Design in the Study of Euroscepticism", *The Routledge Handbook of Euroscepticism*, B. Leruth, N. Startin ve S. Usherwood (Der.), Londra ve New York: Routledge, 2018, S. 22-35.
- Veikou, M. ve Triandafyllidou, A., (2001), "Immigration Policy and Its Implementation in Italy A Report on The State of The Art", Report prepared for the research project "Does implementation matter? Informal administration practices and shifting immigrant strategies in four member states" (IAPASIS), funded by the European Commission, Research DG.
- Verbeek, B. ve Zaslove, A., (2016), "Italy: A Case of Mutating Populism?", *Democratization*, C. 23, S. 2, s. 304-323.
- Vickstrom, E. R., (2019), *Pathways and Consequences of Legal Irregularity: Senegalese Migrants in France, Italy and Spain*, Cham: Springer.
- Vignati, R., (2016), "Beppe Grillo and the Movimento 5 Stelle: A Brief History of a 'Leaderist' Movement with a Leaderless Ideology", *Beppe Grillo's Five Star Movement: Organisation, Communication and Ideology*, F. Tronconi (Der.), Londra ve New York: Routledge, s. 26-50.
- Weßels, B., (2007), "Discontent and European Identity: Three Types of Euroscepticism", *Acta Politica*, C. 42, S. 2-3, s. 287-306.
- Woods, A., (2015), "Urban Refugees: The Experiences of Syrians in Istanbul", Istanbul Policy Center, s. 1-29. <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2016/02/UrbanRaporuWeb.10.02.162.pdf>
- Woods, D., (2010), "A Critical Analysis of the Northern League's Ideographical Profiling", *Journal of Political Ideologies*, C. 15, S. 2, s. 189-219.
- Yanık Aslan, S., (2021), "Avrupa Birliği Güvenlik Politikalarında Uluslararası Göç Sorunsalı: Afrika ve Suriye Kökenli Göç Krizleri", Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Yazan, Y., (2019), *Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası: Türkiye Örneği Çerçevesinde İnsan Hakları Sorunsalı*, İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Yıldırım, T., (2016), *Güvenlik Ekseninde Avrupa Birliği Mülteci Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yıldız, U. B., (2020), *Avrupa'da Güçlenen Aşırı Sağ Partiler*, İstanbul: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz Elmas, F., (2016), *Avrupa Kapı Duvar: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı*, Ankara: USAK Yayınları.

- Zappettini, F. ve Maccaferri, M., (2021), “Euroscepticism between Populism and Technocracy: The Case of Italian Lega and Movimento 5 Stelle”, *Journal of Contemporary European Research*, C. 17, S. 2, s. 239-257.
- Zaslove, A., (2011), *The Re-invention of the European Radical Right: Populism, Regionalism, and the Italian Lega Nord*, Montreal & Kingston, London, Ithaca: McGill-Queen’s University Pres.
- Zincone, G. ve Caponio, T., (2005), “Immigrant and Immigration Policy-Making: The Case of Italy”, IMISCOE Working Paper: Country Report, s. 1-20.
- Zincone, G., (2002), “Immigrazione”, *Il Governo Berlusconi*, F. Tuccari (Der.), Roma ve Bari: Laterza.
- Zincone, G., (2011), “The Case of Italy”, *Migration Policymaking in Europe: The Dynamics of Actors and Contexts in Past and Present*, G. Zincone, R. Penninx ve M. Borkert (Der.), Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 247-290.
- Zulianello, M., (2020), “Varieties of Populist Parties and Party Systems in Europe: From State of the Art to the Application of a Novel Classification Scheme to 66 Parties in 33 Countries”, *Government and Opposition*, C. 55, S. 2, s. 327–347.

İnternet Kaynakları

- BBC, (2016), “*Results*”, https://www.bbc.com/News/Politics/Eu_Referendum/Results
- Beş Yıldız Hareketi, (2022), “Programma Elettorale, Elezioni Politiche 25 Settembre 2022”, <http://www.movimento.cinquestelle.eu/documenti/programma-de.pdf>
- Conti, N., (2015), “Despite an Awkward Stance on Immigration, the Five Star Movement Continues to Mobilise Widespread Support”, <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2015/06/18/despite-an-awkward-stance-on-immigration-the-five-star-movement-continues-to-offer-a-radical-opposition-to-the-italian-government/>
- Council of the European Union, (2001), “Council Directive on Minimum Standards for Giving Temporary Protection in the Event of a Mass Influx of Displaced Persons and on Measures Promoting a Balance of Efforts between Member States in Receiving Such Persons and Bearing the Consequences thereof”, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EN:PDF>
- Council of the European Union, (2002), “Council Decision Setting Up EUROJUST with a View to Reinforcing the Fight against Serious Crime” <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02002D0187-20090604>

Council of the European Union, (2004), “Council Regulation Establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R2007>

Council of the European Union, (2008), “European Pact on Immigration and Asylum”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13440-2008-INIT/en/pdf>

Council of the European Union, (2015), “Council Decision Establishing Provisional Measures in the Area of International Protection for the Benefit of Italy and Greece”, <https://www.consilium.europa.eu/media/21907/st12098en15.pdf>

Eur-Lex., (2005a), “The Hague Programme: Strengthening Freedom, Security and Justice in the European Union”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l16002&vfrom=EN>.

Eur-Lex., (2005b), “Council Directive 2005/85/EC”, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF>

Eur-Lex., (2011), “The Global Approach to Migration and Mobility”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52011DC0743>

Eur-Lex., (2012), “Charter of Fundamental Rights of the European Union”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

European Commission, (1998a), “Internally Displaced Person”, EMN Asylum and Migration Glossary, https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/internally-displaced-person_en

European Commission, (1998b), “Migrant”, EMN Asylum and Migration Glossary, https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/migrant_en

European Commission, (2002), “Presidency Conclusions Seville European Council”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_02_13

European Commission, (2004), “Visa Information System (VIS)”, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/visa-information-system_en

European Commission, (2008), “Common European Asylum System (CEAS)”, EMN Asylum and Migration Glossary https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/common-european-asylum-system-ceas_en

European Commission, (2011a), “A European Agenda on Migration”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240>

European Commission, (2011b), “A New Response to a Changing Neighbourhood”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0303>

European Commission, (2011c), “EU Commission Launches Ambitious Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean”, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-268_en.htm

European Commission, (2011d), “The EU's Response to the ‘Arab Spring’”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_918

European Commission, (2012), “Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Supporting Closer Cooperation and Regional Integration in the Maghreb: Algeria, Libya, Mauritania, Morocco and Tunisia”, https://eeas.europa.eu/archives/docs/mideast/docs/2012_joint_communication_maghreb_en.pdf

European Commission, (2013), “Safe Country of Origin”, EMN Asylum and Migration Glossary, https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/safe-country-origin_en

European Commission, (2015a), “European Commission Makes Progress on Agenda on Migration”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5039

European Commission, (2015b), “EU-Turkey Joint Action Plan”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_15_5860

European Commission, (2015c), “Ten Point Action Plan on Migration”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_4813

European Commission, (2016), “Common European Asylum System”, https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2016-12/factsheet-the_common_european_asylum_system_en.pdf

European Commission, (2020a), “EU Support to Refugees in Türkiye”, European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR), https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en#:~:text=The%20full%20operational%20budget%20of,%2C%20and%20soc%20io%20Deconomic%20support.

European Commission, (2020b), “New Pact on Migration and Asylum”, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_3&format=PDF

- European Commission, (2023), “Commission Welcomes the Major Progress Achieved by Parliament and Council on the New Pact on Migration and Asylum”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_6708
- European Commission, (2024), “Pact on Migration and Asylum: A Common EU System to Manage Migration”, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/new-pact-migration-and-asylum_en
- European Council, (2001), “Presidency Conclusions European Council Meeting in Laeken”, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/68827.pdf
- European Council, (2010), “The Stockholm Programme: An Open and Secure Europe Serving and Protecting Citizens”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2010:115:FULL>
- EUROPOL, (2023), “About EUROPOL”, <https://www.europol.europa.eu/about-europol>
- FRONTEX, (2019), “About FRONTEX”, <https://www.frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/tasks-mission/>
- Guardian, (2014), “Beppe Grillo Sparks Controversy with Image of Blacked-up Politician”, <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/03/italian-comedian-activist-beppe-grillo-controversy-blacked-up-image-politician>
- Kirişci, K., Erdoğan, M. M. ve Eminoğlu, N., (2020), “The EU’s ‘New Pact on Migration and Asylum’ is Missing a True Foundation”, https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/11/06/the-eus-new-pact-on-migration-and-asylum-is-missing-a-true-foundation/?preview_id=1173451
- Koser K., (2012), “Migration, Displacement and the Arab Spring: Lessons to Learn”, <https://www.brookings.edu/opinions/migration-displacement-and-the-arab-spring-lessons-to-learn/>
- OECD, (2023), “International Migration Outlook 2023: Italy”, <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/fad4ec5a-en/index.html?itemId=/content/component/fad4ec5a-en#:~:text=copy%20the%20linklink%20copied,Italy&text=In%202021%2C%20Italy%20received%2041,91%25%20more%20than%20in%202020>
- Özcan, V., (2004), “Germany: Immigration in Transition”, *The Online Journal of the Migration Policy Institute*, <https://www.migrationpolicy.org/article/germany-immigration-transition>
- RETESAI, (2016), “Description of SPRAR”, https://www.retesai.it/wp-content/uploads/2016/07/sprar_description.pdf

Schengen Visa, (2023), “The Schengen Information System – SIS”, The Security System of the Schengen Area, <https://www.schengenvisa.info.com/security-system/sis/>

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, (2011), “Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>

Trucco, L., (2017), “A Wall of Laws that Limit the Right to Asylum”, asgi.it/discriminazioni/lorenzo-trucco-asgi-minniti-orlando-decree-not-reform-but-wall-of-laws-that-limit-the-right-to-asylum/

UNHCR, (1951), “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme”, <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

UNHCR, (2021a), “Dublin III – Aile Birleşimi ve Diğer Yasal Yollar”, <https://help.unhcr.org/greece/tr/iltica-basvurusu/dublin-iii/>

UNHCR, (2021b), “Syria Refugee Crisis – Globally, in Europe and in Cyprus”, <https://www.unhcr.org/cy/2021/03/18/syria-refugee-crisis-globally-in-europe-and-in-cyprus-meet-some-syrian-refugees-in-cyprus/>

UNHCR, (2023), “Syria Situation”, <https://reporting.unhcr.org/operational/situations/syria-situation>

EK 1 İDDİA ANALİZİ VERİLERİ

İddia No	Kaynak No	KİM (KONU AKTÖR)	İDDİA	NEREDE (Kaynak)	NE ZAMAN	KİME YÖNELİK	NE (SORUN)	KİM İÇİN/ KİME KARŞI	PO ZİS YO N	NEDEN (ÇERÇEVE)
1	BER1	BERLUSCONI	"İtalya tarımsal üretimde kısıtlamalara maruz kalıyor ve büyük miktarda gıda ithalatına zorlanıyor".	Forza Italia, 1994 Seçim Programı	1994	İtalyan kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/ müdahalecilik
2	BER14	BERLUSCONI	"Göç konusunda sol, çelişkili mesajıyla başarısız oldu. Daha net bir mesaj sunacağız: Çalışan göçmenler - evet, yasadışı göçmenler - hayır."	edition.cnn.com/2000/WORLD/europe/08/15/bc.italy.berlusconi.reut/index.html	2000	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
3	BER9	BERLUSCONI	"Avrupa, ortak Hristiyan kökleri temelinde yeniden canlanmalı".	https://www.theguardian.com/world/2001/sep/27/afghanistan.terrorism7	2001	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	1	123 Hristiyanlık/ (Yahudi) Hristiyan değerleri/kültürü
4	BER9	BERLUSCONI	"Kendisini benimseyen ülkelerde insanlara yaygın refah kazandıran, insan haklarına ve dine saygıyı garanti eden bir değer sisteminden oluşan medeniyetimizin üstünlüğünün bilincinde olmalıyız. Bu saygı İslam ülkelerinde kesinlikle yoktur."	https://www.theguardian.com/world/2001/sep/27/afghanistan.terrorism7	2001	Basın	İtalya'nın AB politikalarına bağlılığı	AB	2	123 Hristiyanlık/ (Yahudi) Hristiyan değerleri/kültürü
5	BER22	BERLUSCONI	İtalya'nın sınırları bir elektir. Göçmenler Adriyatik'i geçerek buraya geliyor ya da Slovenya sınırını aşıyor ve sonra ortadan kayboluyorlar. Bu da suçun artması anlamına geliyor. Sağlamamız gereken şey, suç işlediği için tutuklanan yasa dışı yabancıların derhal ülkelere geri gönderilmesidir. Bunlara tahammül edilemez.	https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=2388	2001	İtalyan Kamuoyu	sınır dışı edilmeler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi

6	BER2	BERLUSCONI	"İtalya'nın Avrupa'daki konumu her zaman olduğu gibi sağlamdır ve muhtemelen her zamankinden daha da sağlamdır."	news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1760325.stm	2002	AB	İtalya'nın AB politikalarına bağlılığı	AB	2	112 değerler topluluğu
7	BER2	BERLUSCONI	Hiç kimse, tekrar ediyorum, hiç kimse bizi kontrolleri altına alabileceklerini, daha da kötüsü bize sınırlı egemenliğe sahip bir tebaa muamelesi yapabileceklerini düşünemez.	news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1760325.stm	2002	AB	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	0	168 egemenlik
8	BER4	BERLUSCONI	Kabinesinin güçlü bir Avrupa programını sürdürmeye devam edeceğini yineledi.	https://www.voanews.com/a/a-13-a-2002-01-14-42-berlusconi-67548607/387514.html	2002	İtalyan Parlamentosu	İtalya'nın AB politikalarına bağlılığı	AB	2	112 değerler topluluğu
9	BER4	BERLUSCONI	Euro çalışıyor. Bu güzel ve tartışılmaz bir gerçektir. Para birimi halihazırda kıtanın vatandaşlarının popüler bir simgesi.	https://www.voanews.com/a/a-13-a-2002-01-14-42-berlusconi-67548607/387514.html	2002	İtalyan Parlamentosu	EMU/tek para biriminin benimsenmesi	AB	2	253 ekonomik istikrar
10	BER15	BERLUSCONI	"Avrupa'nın birleşmesini isteyenler, II. Dünya Savaşı'nın anısını taşıyorlardı ve bu gibi olayların olasılığını azaltacak bir çerçeve istiyorlardı. Bunu da başardılar. Ortak bir AB savunması ve dış politikasından sonra, daha iyi yapılabilecek her şey ulusal düzeyde olmalıdır."	https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=2578	2002	AB	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-1	168 egemenlik
11	BER6	BERLUSCONI	"Hepimizin bu uygar ve Hristiyan Avrupa'nın, bu refah Avrupa'sının, kendileri ve çocukları için daha iyi bir gelecek arayışıyla buraya gelenleri nasıl karşılayabileceğini çok dikkatli düşünmemiz gerekiyor."	https://amp.theguardian.com/world/2003/oct/23/italy.eu	2003	AB Parlamentosu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	2	164 insan hakları

12	BER3	BERLUSCONI	"İtalyanların korkmama hakkı devletin güvence altına alması gereken temel bir haktır".	https://www.theguardian.com/world/2008/may/22/italy1	2008	İtalyan Kamuoyu	Giriş ve sınır kontrolleri	AB Vatandaşı Romenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
13	BER31	BERLUSCONI	Yapılması gerekenlerden biri, işsiz kalan ve suç yaşamına sürüklenen yabancı vatandaşların tespit edilmesi için sınırların kapatılması ve daha fazla kamp kurulmasıdır.	https://www.theguardian.com/world/2008/apr/16/italy	2008	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
14	BER8	BERLUSCONI	AB Göç ve İltica Paktı Paktı adı verildi çünkü göç sorunlarının İtalya ya da Malta'ya ait olmadığı ilk kez belirtildi. Geri gönderme mümkün kapılarımızı herkese açacağız bunu da Almanya, Fransa veya Hollanda adına da merkezileştiriyoruz.	https://www.corriere.it/politica/09_maggio_09/maroni_immigrati_responsanti_da84e542-3ca2-11de-a760-00144f02aabc.shtml	2009	AB	sınır dışı edilmeler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
15	BER13	BERLUSCONI	"Solun fikri çok etnik gruptan oluşan bir İtalya'dır. Bu bizim fikrimiz değil, bizim düşüncemiz yalnızca siyasi sığınma koşullarını karşılayanları kabul etmektir."	https://www.reuters.com/article/uk-italy-immigration-idUKTRE5491CC20090510/	2009	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
16	BER17	BERLUSCONI	AB, Avrupa'da mülteci olarak tanınmak isteyen kişileri taramak için Kuzey Afrika'da bir ofis açmalı ve ardından korumaya ihtiyacı olan kişileri AB üye ülkeleri arasında dağıtmalıdır.	https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3551	2009	AB	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
17	BER19	BERLUSCONI	"Bu nedenle retlerinin yapılması önemli ve gerekli olduğu için denizde kalmanın yaşanması önleniyorlar. Bu, bir büyük insanlık eylemidir çünkü ülkelere geri gönderilen göçmenler BM ajansına başvurabilirler, durumlarını ortaya koyabilirler ve gerektiğinde sığınma sınırında olabilirler. Eğer bu haklara sahiplerse, sorun yok."	https://www.adnkronos.com/IGN/News/Politica/?id=3.0.3354936348	2009	İtalyan Kamuoyu	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması

18	BER21	BERLUSCONI	"Avrupa Birliği, hangi göçmenlere sığınma statüsü verilebileceğine karar vermek için bu ülkelerden birinde (Afrika'nın Akdeniz kıyısında) bir ofis kurmalı ve ardından bu statüyü kazananları farklı Avrupa ülkeleri arasında paylaşmalıdır."	https://timesofmalta.com/article/italy-wants-asylum-seekers-screened-outside-eu.273967	2009	AB	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
19	BER21	BERLUSCONI	"Yasadışı göç, tüm Avrupa tarafından paylaşılması gerekirken, esas olarak Akdeniz'deki üye devletlerin omuzlarındadır."	https://timesofmalta.com/article/italy-wants-asylum-seekers-screened-outside-eu.273967	2009	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
20	BER23	BERLUSCONI	AB Komisyonu'ndan, bu sefer 75 göçmeni taşıyan bir geminin Libya'ya geri gönderilmesiyle sığınma hakkının ihlal edilmemesini sağlamak için ne gibi önlemlerin alındığına ilişkin bir açıklama talep edildi. Berlusconi yanıt verdi "hiçbirinin...[Komisyon üyelerinin sözcülerinin] herhangi bir konuya alenen müdahale etmemesi" çağrısında bulunarak, iç siyasi tartışmalara gereksiz yere müdahale etmemeleri gerektiğini savundu. Konuyu Konsey'de (AB hükümetlerini temsil eden) gündeme getireceğini söyledi ve oylamayı reddederek Konseyin işleyişini engellemekle tehdit etti. Sözcülerinin sessiz kalması yönündeki talimatına uyulmaması halinde Komisyon üyelerinin istifasını istedi.	https://www.statewatch.org/publications/journal/vol-19-3-eu-and-germany-target-troublemakers-policing-the-g20-dutch-passport-databases-eu-security-research/	2009	AB	Giriş ve sınır kontrolleri	AB	-2	168 egemenlik

21	BER29	BERLUSCONI	"Bizim düşüncemiz sadece siyasi sığınma talebinde bulunabilecek durumda olan ve uluslararası anlaşmalar ve anlaşmalar gereği almak zorunda olduğumuz vatandaşları kabul etmektir. Teknelerde sığınma hakkı olan kişiler neredeyse yok. Yalnızca çok istisnai durumlar vardır."	https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/jun/14/gaddafi-berlusconi-refugees-human-rights	2009	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
22	BER10	BERLUSCONI	İtalya'nın Kapıları Sadece Güzel Göçmenlere Açık	https://www.foxnews.com/world/berlusconi-italys-doors-only-open-to-pretty-immigrants	2010	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	116 ırkçılık/yabancı düşmanlığı/etnosantrizm
23	BER28	BERLUSCONI	Berlusconi, sol partileri daha fazla oy kazanmak için "göçmen istilası istemekle" suçladı.	https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3596	2010	İtalyan kamuoyu	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	115 milliyetçilik
24	BER1	BERLUSCONI	"EURO kimseyi ikna etmedi".	www.ilsole24ore.com	2011	İtalyan kamuoyu	EMU/tek para biriminin benimsenmesi	AB	-1	253 ekonomik istikrar
25	BER7	BERLUSCONI	Geri dönüş ana çözüm; birçok göçmen Fransa, Almanya ve diğer ülkelerdeki ailelerine ve arkadaşlarına katılma arzusunu dile getirdi.	https://www.france24.com/en/20110401-berlusconi-threatens-immigrants-europe-lampudesa-italy-tunisia	2011	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
26	BER12	BERLUSCONI	Berlusconi, Avrupa Birliği'nin Schengen Anlaşmasının, üye devletlerin iç sınır kontrollerini daha kolay yeniden uygulamaya koymalarına olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi çağrısında bulundu.	https://www.rfi.fr/en/africa/20110426-berlusconi-sarkozy-call-schengen-reform-rome-summit	2011	AB	Giriş ve sınır kontrolleri	AB	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi

27	BER18	BERLUSCONI	Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ve İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi Salı günü Avrupa Birliği'ne, Schengen açık sınır anlaşmasını kitlesel göç akışları gibi "istisnai" olayları dikkate alacak şekilde yeniden düzenlemeye çağırdı.	https://www.france24.com/en/20110426-french-italian-leaders-call-eu-open-border-reforms-schengen-sarkozy	2011	AB	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
28	BER20	FRATTINI (Dışişleri Bakanı)	"Göçmenler ya Tunus'a sınır dışı edilmeli ya da diğer Avrupa ülkelerine dağıtılmalı. Pek çok Tunuslunun ulaşmak istediği Fransa da dahil olmak üzere hiçbir Avrupa ülkesinden hiçbir dayanışmanın olmaması şaşırtıcı."	https://www.theguardian.com/world/2011/mar/31/italy-north-african-migrant-influx-refugees-2/8	2011	Basın	sınır dışı edilmeler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
29	BER24	BERLUSCONI	Berlusconi hükümeti, göçmenlere prensipte Schengen Anlaşması kapsamında diğer üye ülkelere seyahat etmelerine izin veren geçici oturma izinleri sunarak aralarında Fransa'nın da bulunduğu birçok AB hükümetini kızdırdı.	https://www.theguardian.com/world/2011/apr/25/sarkozy-berlusconi-border-controls-europe	2011	AB	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
30	BER11	BERLUSCONI	"ECB ya da bizim Darphanemiz euro basmalı. Aksi takdirde euro'ya güle güle"veya Avrupa'ya güle güle diyebiliriz.	https://www.tgcom24.mediaset.it/politica/articoli/1048007/berlusconi-la-mia-pazza-idea-per-la-crisi-la-bce-o-bankitalia-stampino-l-euro.shtml	2012	Basın	EMU/tek para biriminin benimsenmesi	AB	-1	270 Euronun verimsizliği
31	BER27	BERLUSCONI	"Avrupa'nın beni yargılamasına izin vermeyeceğim"	https://www.huffingtonpost.it/2012/12/11/ira-di-silvio-berlusconi-con-merkel-e-ppe_n_2278853.html	2013	AB	Kemer sıkma önlemleri	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik

32	BER5	BERLUSCONI	"Göç, 'İtalya'da patlamaya hazır bir sosyal bombadır'. Durumu yeniden kontrol altına almanın mutlak bir öncelik olduğunu düşünüyoruz. Bugün İtalya'nın Brüksel'de ve dünyada hiçbir önemi yok. Bunu yeniden sayacağız."	https://www.theguardian.com/world/2018/feb/05/berlusconi-pledges-to-deport-600000-illegal-immigrants-italy-election	2018	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
33	BER16	BERLUSCONI	"Avrupa'nın diğer ülkelerinde gelecek çok daha fazla sayıda sahil güvenlik muhafızı görev yapılmalı ve İtalya'da göçmenlerin ilk kimlik tespitlerinin yapıldığı merkezlerin sayısı artırılmalı."	https://tr.euronews.com/2018/01/23/berlusconi-ab-ile-hasret-giderdi	2018	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
34	BER25	BERLUSCONI	“Göçmenlik acil bir sorun haline geldi, çünkü solcu bir hükümetle geçen yıllardan sonra burada kalma hakkı olmayan 600.000 göçmen var”.	https://www.irishtimes.com/news/world/europe/silvio-berlusconi-pledges-to-deport-600-000-illegal-immigrants-1.3381421	2018	Basın	sınır dışı edilmeler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
35	BER26	BERLUSCONI	"Çok sayıda yasadışı göçmenin varlığından kaynaklanan sosyal alarmı göz ardı edemeyiz. Göç sorununu çözmek için Avrupa anlaşmalarına ve sokaklardaki kolluk kuvvetlerinin yardımına ihtiyacımız var."	https://edition.cnn.com/2018/02/05/europe/silvio-berlusconi-italy-shooting-migrants-intl/index.html	2018	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
36	BER30	BERLUSCONI	Berlusconi, merkez sol hükümeti, göç kriziyle mücadelede İtalya üzerindeki baskıyı hafifletmek için AB üye ülkelerini ikna etme konusunda yeterince güçlü olmamakla suçladı.	https://www.ft.com/content/3a3e1902-0a8c-11e8-8eb7-42f857ea9f09	2018	İtalyan Solu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
									-0.11	

İddia No	Kaynak No	KİM (KONU AKTÖR)	İDDİA	NEREDE (Kaynak)	NE ZAMAN	KİME YÖNE LİK	NE (SORUN)	KİM İÇİN/ KİME KARŞI	PO ZİS YO N	NEDEN (ÇERÇEVE)
1	BOS15	BOSSI	Bossi, kültürel farklılıkların çok büyük olduğunu, ten rengi farklılığının toplumsal düzene zarar verdiğini belirtti. Dedi ki: 'Sokağınızda, kamusal alanınızda sizden farklı insanların yaşadığını hayal edin, kendinizi kendi dünyanın bir parçası gibi hissetmiyorsunuz.'	Woods, D. (2009). Küreselleşmeye karşı direniş cepleri: Lega Nord örneği. Önyargı Kalıpları, 43(2), 161-177, s.174.	1990	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/ göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
2	BOS24	BOSSI	“Lombardiya ve Veneto, Orta Avrupa'ya Roma'dan daha yakın. Güneyi Kuzey Afrika'ya benziyor. Yeni Avrupa kendi bölgelerine ses vermeli” dedi.	https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1991-04-02-wr-1879-story.html	1991	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	1	158 ülkeler/üye devletler/bölgeler arasında eşitlik
3	BOS24	BOSSI	“İnsanların kaldırımlarda uyuyabilmeleri için ülkeye girmelerine izin vermek çılgınlık. Mevcut sistemde göçmenlerin çok sayıda gelmesi durumunda demokratik sistemin istikrarına yönelik bir tehdit haline geleceklerdir.”	https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1991-04-02-wr-1879-story.html	1991	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/ göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
4	BOS4	BOSSI	Bossi, 'kapitalist baronların (rei del denaro... kim) desteklediği 'büyük yoğunlaşmaların (merkeziyetçilik) Avrupa'sı olarak tanımladı. . karanlık ve anti-demokratik bir oligarşi oluşturuyorlar.	Bossi, U. (1992) (D. Vimercati ile birlikte) Vento dal Nord: la mia Lega la mia vita, Milan: Sperling ve Kupfer Editori, s. 202 (aktaran Bull, AC ve Gilbert, M. (2001). The Lega Nord ve İtalyan siyasetinde kuzey sorunu. Palgrave Macmillan, s. 125)	1992	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	182 aşırı düzenleyicilik/ müdahalecilik

5	BOS4	BOSSI	Dünyanın en siyahi adamı kapı komşuyla aynı haklara sahip. Dikkat edin onun da aynı görevleri var. Bu nedenle konut, işsizlik yardımı ve sağlık hizmeti hakkını elde etmeden önce ortak servete katkıda bulunmalıdır. . . bu tür haklar ağaçta yetişmiyor, 1968'deki isyancıların aptalca 'her şey şimdi' sloganıyla inandıkları gibi tüm insanlara garanti edilmiyor. . .Bana 'dayanışma' sözcüğünü söyleyerek gelme. Bu kelime hem her şey hem de hiçbir şey anlamına gelen ikiyüzlü bir slogandır. . . Eylemle desteklenmezse, bu en kötü hayırseverlik saçmalıklarından biridir. Herkesle 'dayanışma' olamayız. Maalesef dediğim gibi kaynaklar yeterli değil. Çabalarınızı, bazılarını diğerlerinin yararına feda ederek yönlendirmeniz gerekir. Bu nedenle Lega, öncelikle kendi halkımıza, bizim gibi insanlara karşı dayanışma göstermemiz gerektiğini savunuyor.	"Bossi, U. (1992) (D. Vimercati ile birlikte) Vento dal Nord: la mia Lega la mia vita, Milan: Sperling ve Kupfer Editori, s. 143-144. (aktaran Bull, AC, & Gilbert, M) . (2001). Lega Nord ve İtalyan siyasetinde kuzey sorunu.	1992	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/ göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
6	BOS7	BOSSI	Umberto Bossi, 'Kuzeyin Rüzgârı' adlı kitabında bölgesel devletlerin doğuşunu ve 'Bölgeler Avrupası'nın, yani halkların Avrupa'sının oluşumunu anlatıyor. Açıkçası Brüksel bürokrasisinin sürekli artan yetkinliği bu tabloya uymuyordu.	Bossi, U. – Vimercati, D. (1992): Il vento del Nord. Sperling ve Kupfer. Milano. (aktaran Molnár, A. (2016). Ekonomik Kriz ve Avrupa Şüphesizliği: Macaristan ve İtalya Örneği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (1990–2013). Orta Avrupa'da Politika, 12(3), 51-82, s 68)	1992	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/ müdahalecilik

7	BOS13	BOSSI	Bossi, 'rejim basını' olarak adlandırdığı kesimin ırkçı olduğu iddialarına karşı uzun süredir kendisini savundu. Emegın yerine sermayenin hareket etmesi çağrısında bulunur ve göçün sosyal kaosa yol açtığını ve zayıf sosyal hizmetler üzerinde baskı oluşturduğunu söyler (Bossi ve Vimercati 1992: 144–50).	Bossi, U. ve Vimercati, D. (1992) Vento dal Nord. La Mia Lega La Mia Vita. Milan: Sperling ve Kupfer, s. 144–50 (akt. Tambini, D. (2012), İtalyan siyasetinde milliyetçilik: Kuzey Ligi'nin hikayeleri, 1980-2000. Routledge, s.112).	1992	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
8	BOS14	BOSSI	Senato'daki bazı meslektaşlarım bana şunu sordu: 'Serbest çalışan işçilerin göçü ne olacak, bunu hesaba katmadın mı?' Bu konuda ciddi olmaya çalışalım! Serbest çalışan işçiler mi? Ne tür serbest meslek sahibi işçiler aslında Arap ülkelerinden veya Afrika'dan gelebilir? Çakmak ticareti yapan veya ön cam yıkayan insanlar mı var? Onlara ihtiyacımız yok. Zaten genel anlamda, gerçek bir profesyonellik sergileyen serbest meslek sahibi işçiler olsa bile, onların kendi ülkelerinde kalmaları çok daha iyi: İtalya'da zaten kendi zanaatkarlarımız ve iş adamlarımız için yeterli finansman yok. Her zamanki gibi yanlış anlaşılan terim temelinde ayrıcalıklı hale gelecek olan yabancı sahtekarların istilasına gerçekten ihtiyacımız yok: dayanışma	Bossi, U. ve Vimercati, D. (1992) Vento dal Nord. La Mia Lega La Mia Vita. Milan: Sperling ve Kupfer, s. 147 (aktaran Fremeaux, I., & Albertazzi, D. (2002). Siyasi propagandada 'topluluk' etrafında söylemsel stratejiler: Lega Nord örneği. Ulusal Kimlikler, 4(2), 145-160, s.154).	1992	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
9	BOS10	BOSSI	Örneğin Bossi, 1993 yılında iki meclisli bir sisteme, gerçek yetkilere sahip bir Avrupa parlamentosuna ve bölgelerin senatosuna dayanan Bölgeler Avrupası için kurumsal bir modelin ana hatlarını çizdi. Ancak bu uluslarüstü kurumların yalnızca nispeten sınırlı yetkileri olacaktır.	Bossi, U. ve Vimercati, D. 1993. La Rivoluzione. Milan: Sperling ve Kupfer, s. 208–212. (akt. Huyseune, M. (2010). Avrupa yanlısı bir ülkede Avrupa şüpheli bir vizyon: Lega Nord örneği. Modern İtalya, 15(1), 63-75, s.70).	1993	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	168 egemenlik

10	BOS8	BOSSI	Bossi, hükümetin parlamentonun vatandaşlardan değil bölge sakinlerinden, umursamayan kişilerden oluşmasını sağlamak için göçü kullandığını belirtiyor. Göçmenlerin merkezîyetçi bir devleti desteklediğini bildiği için bu insanlara oy hakkı veriyor. Göçmenler korkudan güçlü bir hükümete oy veriyor. Bu korkuya neden olan şey yerel topluluklardan kaynaklanan ayrımcılıktır.	Tambini, D., 1996, 'Padania'nın Sanal Milliyetçiliği: Umberto Bossi ile Bir Röportaj', TELOS 109, s. 268 (aktaran: Spektorowski, A. (2003). Etno-Bölgeselcilik: Entelektüel yeni sağ ve Lega Nord. The Global Review of Ethnopolitics, 2(3-4), 55-70, s.68)	1996	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	116 ırkçılık/yabancı düşmanlığı/etnosantrizm
11									-0.5	
12	BOS4	BOSSI	Avrupa Birliği dışından gelen göç, toplumda azınlık görüşünü temsil eden ancak kültürel ve ekonomik alanlarda hegemonik güçlerin birleşimi tarafından desteklenmekte ve sürdürülmektedir. Bu güçler, göçü, direnmenin faydasız olduğu 'kendiliğinden ve geri döndürülemez' bir olgu olarak sunuyor. Sözde çok ırklı toplum, her şeyden önce, İtalya'da ifadesini Agnelli-Prodi-D'Alema-Bertinotti ekseninde ('si concretizza') bulan küresel kapitalizm ile uluslararası sol arasındaki ittifak tarafından destekleniyor. (Lega Nord, 1998b, s. 3)	Lega Nord (1998b) Padania, identità e società multirazziali, Enti Locali Padani Federali, bkz. web sitesi: http://www.leganord.org (aktaran Bull, AC ve Gilbert, M. (2001). The Lega Nord ve İtalyan siyasetinde kuzey sorunu Palgrave Macmillan, s.	1998	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması

13	BOS18	BOSSI	Savaş sonrası yıllarda doğan, Avrupa devletleri arasındaki yeni savaşları iptal etme fikri, şimdi ne demokrasiyi, ne istikrarı, ne de herkese ekonomik fayda sağlayacak bir canavarı doğuruyor. Parlamentosu yasa yapmayacağı için demokrasiyi getiremez: Büyük sermayeli bir Avrupa olacaktır. Halk (zanaatkarlar, girişimciler, sıradan vatandaşlar) ne şimdi ne de gelecekte bu kapsama dahil olmayacak çünkü gerçek bir Avrupa siyaseti doğmayacak... Neresinden bakarsanız bakın, bu Avrupa inkâr edilemez bir şekilde sadece Avrupa Birliği'nin savunmasıdır. Yani bir korumacılık eylemidir ve tüm korumacı önlemler gibi bu da büyük sermayeyi, muhatabı ulus devlet olan büyük işletmeleri kayıracaktır. Bunlar, şu anda hâkim oldukları devletlerin parası sayesinde gelişen ve ulus devlet üzerindeki hakimiyetlerini güçlendirmek için para birliği yapan aynı güçlerdir.	Bossi, U. 1998. Discorso tenuto in evento del Congresso straordinario federale, 27-28-29 marzo. (aktaran Brunazzo, M. ve Gilbert, M. (2017). Brüksel'e karşı isyancılar: Avrupa şüpheciligi ve 2013'ten bu yana Lega Nord'un sağcı popülist dönüşü. Journal of Modern Italian Studies, 22(5), 624- 641, s.633).	1998	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik
14	BOS18	BOSSI	İtalya Avrupa'ya girerek artık para politikası aracına sahip olmayacak. Başka bir deyişle, eğer yeterli nakdi yoksa sadece devlet tahvili basamayacak ve devalüasyon yoluyla ekonomiye yardımcı olamayacak, aynı zamanda elinde çalışacak yalnızca mali güç kalacak. İhtiyaç duyduğu parayı doğrudan halkın cebinden çalarak bulmak zorunda kalacak ki bu da açıkça vergi yükünün artması anlamına geliyor.	Bossi, U. 1998. Discorso tenuto in evento del Congresso straordinario federale, 27-28-29 marzo. (aktaran Brunazzo, M. ve Gilbert, M. (2017). Brüksel'e karşı isyancılar: Avrupa şüpheciligi ve 2013'ten bu yana Lega Nord'un sağcı popülist dönüşü. Journal of Modern Italian Studies, 22(5), 624- 641, s.633).	1998	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik

15	BOS6	BOSSI	“Avrupa, emekliliği, eğitimi, sağlığı ve toplumu garanti altına alan bir sosyal kapitalizmdir. İnsanların var olma ve kimlik sahibi olma haklarına dayanmaktadır. Tekrar ediyorum: işte biz Padanlıyız ya da İtalyanız ve Avrupalıyız; Biz Amerikalı değiliz, küreselci değiliz ya da çok ırklı değiliz.”	“ Bossi-sfida il filo- americano: Il referendum contro il proporzionale farà chiarezza,” La Padania, 26 Ocak 1999. (aktaran Zaslove, A. (2011). Avrupa radikal sağının yeniden keşfi: Popülizm, bölgeselcilik ve İtalyan Lega Nord, McGill-Queen's Press- MQUP, s.143).	1999	İtalyan Kamuoyu	İtalya'nın AB politikalarına bağlılığı	AB	2	112 değerler topluluğu
16	BOS6	BOSSI	"Bu şeytani güce karşı mücadele etmek gerekiyor. İnsanı ve değerlerini yok edecek olan şey, bu Büyük Finans ve küreselleşme Avrupa'sıdır. Ve kültürün, geleneğin ve manevi değerlerin beşiği olan Orta Avrupa'da umut var. Daha insani ve halkın gerçek ihtiyaçlarına daha yakın, farklı bir Avrupa'nın inşası yeniden başlayabilir.”	“Mittleuropa, nostra casa comune, Bossi ad Haider: Battiamoci contro la globalizzazione dell'Ue,” La Padania, 19 Ekim 1999. (aktaran Zaslove, A. (2011). Avrupa radikal sağının yeniden icadı: Popülizm , bölgeselcilik ve İtalyan Lega Nord McGill- Queen's Press-MQUP, s.143).	1999	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	112 değerler topluluğu
17	BOS6	BOSSI	Bossi, AB'nin yerel gıda üretimine, kültürüne ve kimliğine tehdit oluşturduğunu iddia ediyor. Kendisi, yakın gelecekte “rekabetçi fiyatları ve küresel iş ağlarıyla süper ve hipermarketlerin Orta Avrupa'dan geleceğini” öne sürüyor. Paris'ten bal, Hamburg'dan prosciutto, Fransız ve Bavyera peyniri, Belçika ve Hollanda sütü getirecekler.	Bossi, Il Processo alla Lega, 143-4. (aktaran Zaslove, A. (2011). Avrupa radikal sağının yeniden icadı: Popülizm, bölgeselcilik ve İtalyan Lega Nord. McGill- Queen's Press-MQUP, s.145)	1999	İtalyan Kamuoyu	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik

18	BOS16	BOSSI	Bossi'ye göre, 'Birlik'in eylemleri Jakoben Avrupa'nın buzlarını kırmayı ve “Birleşik Renkler”, Uniseks gibi terör propagandasına karşı çıkmayı amaçlıyor.	www.leganord.org/segretar iofederale/discorsi_pontida / dwayne woods 218 1999_20giugno.pdf (akt. Woods, D. (2010), Kuzey Birliği'nin ideografik profilinin eleştirel bir analizi. Journal of Political Ideologies, 15(2), 189- 219	1999	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik
19	BOS5	BOSSI	Bossi'ye göre 'göçmenlik seçimi ideolojikt'; çünkü sol partilerin göçü kontrol etmedeki başarısızlığı, 'halka karşı büyük iş' ikilemine göre gizlice 'toplumu basitleştirmeye' çalışıyordu.	Bossi, U. (2000). Umberto Bossi Pontida Federal Ayrımcılığına Müdahale. 4 Haziran. www.leganord.org/segretar iofederale/discorsi_pontida /2000_4giugno.pdf (akt. Carvalho, J. (2013). Aşırı sağ partilerin göç politikası üzerindeki etkisi: İngiltere, Fransa ve İtalya'nın karşılaştırılması. Routledge, s. 40)	2000	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/ göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
20	BOS7	BOSSI	2000 yılında Hollanda'nın Pontida toplantısında Umberto Bossi, AB'nin yalnızca büyük ulus devletleri değil aynı zamanda küçük ulusları da tehdit ettiğini iddia etti. Yetki devri ilkesinin vurgulanmasının yalnızca insanları yanıltmak için gerekli olduğu, zira bunun yalnızca gücün topluluk düzeyinde yoğunlaşması için faydalı olduğu görüşünü ifade etti. (Bossi 2000)	Bossi, U. (2000),Intervento del Segretario Federale. Umberto Bossi, Pontida, 4. Giugno 2000. www.leganord.org/a_2_disc orsi_pontida_4_06_2000.ht ml. (akt. Molnár, A. (2016). Ekonomik Kriz ve Avrupa Şüpheliği: Macaristan ve İtalya Örneği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (1990–2013). Orta Avrupa'da Politika, 12(3), 51-82, s 68)	2000	İtalyan Kamuoyu	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik

21	BOS1	BOSSI	İtalya'ya gelenlerin çalışmaya gelmeleri gerekiyor. Yasadışı göçü ciddi bir suç haline getireceğiz. Yasadışı göçmenlere normal insanlar gibi davranmayı bırakın. Yalnızca iş sözleşmeleri olan kişiler içeri girebilir. Sınırlarda daha fazla polise, helikopterlere ihtiyacımız var. Amerika'da yasadışı göçmenlere ateş açıyorlar.	https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=2388	2001	İtalyan Kamuoyu	sınır dışı edilmeler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
22	BOS6	BOSSI	AB kurumları devlet inşa etmekle ve ulus devletlerin yerine yerel kimliklerin gelişimini engelleyecek yeni bir 'süper devlet' koymakla suçlandı." Bossi, 2001 yılında Pontida'da yaptığı bir konuşmada şunu ilan etti: "Yerellik, her bir çıkarı farklı bir yönetim düzeyiyle eşleştiren Avrupa hukukundan gelen bir kavramdır. Gerçekte egemenliği tek düzeyde tutmak bir tuzaktan başka bir şey değil: Dün devletti, bugün devlet ve Avrupa, yarın ise sadece Avrupa olacak." AB'nin kuzeyin "kendi kaderini tayin etme" çıkarlarına hizmet etmediği görüldü ve etkisinin bölgeyi, özellikle de "çiftçileri, süt üreticilerini ve küçük firmaları" olumsuz etkilediği görüldü.	Conti, N. (2006). İtalya'da Avrupa entegrasyonu konusunda parti çatışması: parti rekabetinin yeni bir boyutu? Güney Avrupa ve Balkanlar Dergisi, 8(2), 217-233,s. 224. (akt. Zaslove, A. (2011). Avrupa radikal sağının yeniden keşfi: Popülizm, bölgeselcilik ve İtalyan Lega Nord. McGill-Queen's Press, s.144)	2001	İtalyan Kamuoyu	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik
23	BOS11	BOSSI	Bossi defalarca AB'ye "Avrupa Sovyetler Birliği", "masonlar ve komünist bankacılar yuvası" diyerek saldırdı ve "Avrupalı teknokratları ve pedofilleri", eğer sol seçimleri kazanırsa kendi isteklerini İtalya'ya dayatmaya çalışmakla suçlayacak kadar ileri gitti. seçimler.	Szczerbiak, A. ve Taggart, P. (Der.). (2008). Avrupa'ya karşı çıkmak mı?: Avrupa şüphecilığının karşılaştırmalı parti politikaları: Cilt 1: Vaka çalışmaları ve ülke araştırmaları (Cilt 1). Oxford University Press, ABD, s.69	2001	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik

24	BOS27	BOSSI	"Avrupa ancak halk tarafından oylan bir Avrupa Anayasası içerdüğinden ve genel olarak hukuk sistemleriyle uyumlu hale getirildikten sonra mümkün olacaktır. Ancak Birlik bankacılar ve yüksek finans Avrupa'sı değil, halklardan oluşan bir Avrupa istiyor".	www.radioradicale.it/scheda/185974/lega-comizio-di-bossi-a-milano-no-immigrati-sanatoria-terrorismo	2001	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik
25	BOS2	BOSSI	Gerçek Bossi tarzıyla, 'Stalinist Avrupa süper devleti' ve 'Batı'nın Sovyetler Birliği' gibi sloganlar kullanarak AB'ye şiddetle saldırıyor ve AB'nin aşırı bürokratik hale geldiğini, aşırı miktarda gücün merkezde toplandığını iddia ediyor. seçilmemiş temsilciler	R. Bruno 'Bossi: mobilitero i popoli contro l'Europa stalinista venerdi', Corriere della Sera, 1 Mart 2002 (bkz. Benito Giordano (2004) Kuzey liginin siyaseti ve İtalya'nın Avrupa'ya karşı değişen tutumu, Avrupa'ya Bakış Açıları Siyaset ve Toplum, 5:1, 61-79)	2002	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik
26	BOS6	BOSSI	Bossi, "Doğu ülkeleri için Avrupa Birliği'ne entegre olmaktan ziyade bir tür Avrupa ortak pazarı, ekonomik birlik tasarlamının çok daha iyi olacağını" belirtti.	"Ma Bossi gela al premier: Aprire all'est è una follia, La Repubblica, 26 Ekim 2002. (aktaran: Zaslove, A. (2011). Avrupa radikal sağının yeniden keşfi: Popülizm, bölgeselcilik ve İtalyan Lega Nord McGill-Queen's Press-MQUP, s.146)	2002	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik

27	BOS6	BOSSI	Bossi, af ve daha önce yasa dışı olan göçmenlerin yasallaştırılmasının yalnızca bir milyon yasa dışı fahişeyi yasal hale getireceğini açıkladı	“Sanatoria per le colf il Governoro dà via libera,” La Repubblica, 8 Şubat 2002. (aktaran: Zaslove, A. (2011). Avrupa radikal sağının yeniden keşfi: Popülizm, bölgeselcilik ve İtalyan Lega Nord . McGill-Queen's Press-MQUP, s.175)	2002	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
28	BOS9	BOSSI	Bossi, bu tür bir yabancı göçün 'Padanya'nın kültürel homojenliğini tehdit ettiğini iddia ederek, 'kozmpolitliğin üçüncü bin yılın kötü huylu tümörü olduğunu' öne sürüyor.	U. Bossi, 'Orgologio Padano, E' il trionfo dell'identita', Qui Lega, Notizaiario sull'attivit� del Parlamento e del Governoro, 8 Kasım 2002, anno II, n. 33, Roma: Lega Nord Padania. (aktaran Giordano, B. (2004). Kuzey Birliğinin siyaseti ve İtalya'nın Avrupa'ya karşı değişen tutumu. AB'de ve üye devletler içindeki bölgesel siyaset (s. 211-229). Brill., s. 69)	2002	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	116 ırkçılık/ yabancı düşmanlığı/ etnosantrizm
29	BOS12	BOSSI	Bossi, AB'yi "Stalinist yapı" ve "yeni faşizm" olarak nitelendirdi.	Croci, O. (2002). İkinci Berlusconi hükümeti ve İtalyan dış politikası. Uluslararası Seyirci, 37(2), 89-101, s.97.	2002	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik

30	BOS15	BOSSI	LEGA'nın yasalara saygı duydukları sürece yabancıları kabul etmeye istekli olduğunu ve suçla uğraşan herhangi bir yabancının derhal atılması gerektiğini de sözlerine ekledi.	'Stranieri, Bossi: patto Governoro-aziende', Lega Nord web sitesinde, www.leganord.org/segretariofederale/interviste_bossi/2002/24_febbraio_2002.pdf (akt. Woods, D. (2009). Küreselleşmeye karşı direniş cepeleri: Lega Nord Örneği, Önyargı Modelleri, 43(2), 161-177, s.174).	2002	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
31	BOS22	BOSSI	'Avrupa Haklar Şartı, Masonların, faşistlerin, Nazilerin ve komünistlerin ittifakı tarafından hazırlanmıştır;'Avrupa, iktidarı halkın elinden aldığı için faşizmin yeni bir vücut bulmuş halidir'; 'Halkın haklarını inkar eden bir Sovyet Avrupa'sı istiyorlar'.	https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:229E:0128:0129:EN:PDF	2002	AB	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik
32	BOS28	BOSSI	"Yasadışı göçmenler ülkelerine dönmeli ve orada kalmalı. Sadece iş sözleşmesi ve oturma izni olanlar kalabilir" dedi.	https://www.ft.com/content/058d5f6c-0d6f-11dd-b90a-0000779fd2ac	2002	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
33	BOS16	BOSSI	Bossi küreselleşme ile göç arasında bir bağlantı kuruyor. Üçüncü dünya göçünün, kontrolsüz piyasa ekonomisine ilişkin 'aptal Aydınlanma fikirlerinin' doğrudan bir sonucu olduğunu iddia ediyor.	Intervento del Segretario Federale, on. Umberto Bossi, Venezia, 21 Eylül 2003, www.leganord.org/segretariofederale/discorsi_venezia/2003_21settembre.pdf , (akt. Woods, D. (2010). Kuzey Ligi'nin ideografik profilinin eleştirel bir analizi. Journal of Political Ideologies, 15(2), 189-219	2003	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi

34	BOS19	BOSSI	"Tüm hayatın boyunca çalışıyorsun ve sonra gelen ilk bingo bongo'ya bir ev mi veriyoruz? Dalga geçiyor olmalısın. Kaçak göçmen taşıyan tekneler top seslerini ve "ikinci, üçüncü uyarıdan sonra bum" sesini duymalı.	https://www.nytimes.com/2003/12/29/world/a-small-northern-party-has-a-sizable-presence-in-italian-politics.html	2003	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
35	BOS20	BOSSI	"Yasadışı göçmenlerin peşine düşmek gerekiyor, ya güzelce ya da çirkin bir şekilde. Ülkeye yalnızca iş sözleşmesi olanlar girebilir. Diğerleri dışarı!. Öyle bir zaman gelir ki güç kullanımına başvurmak gerekli hale gelir. Donanma ve maliye Polis, kıyılarımızın güvenliğini sağlamak ve silah kullanmak zorunda kalacak. Bunlar, kanunun uygulanmasına yönelik uygun düzenlemelerdir. Kaçış hükmü yoktur ve erteleme yoktur."	news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2993718.stm	2003	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
36	BOS21	BOSSI	"Göç etmek bir hak değildir. Bunu çalışarak kazanmak zorundasınız. İş olmayanlar evlerine gitmeli."	https://www.opendemocracy.net/en/article_1365js/p/	2003	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
37	BOS3	BOSSI	«Fransa'daki oylama Avrupa'nın, halka karşı yaratmak istedikleri Avrupa'nın sonudur. Şimdi her şey onların aleyhine dönüyor, her şey yeniden tepetaklak oluyor." Umberto Bossi, Fransa'nın Avrupa Anayasası'na hayır demesi konusunda amansız bir yorum yapıyor.	https://www-corriere-it.translate.google.com/Primo_Piano/Politica/2005/05_Maggio/29/cartaue.html?_x_tr_sl=it&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=wapp	2005	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik
38	BOS23	BOSSI	"Fransa'daki oylama Avrupa'nın, halka karşı yaratmak istedikleri Avrupa'nın sonudur. Şimdi onun aleyhine dönüyor, her şey yine başına yıkılıyor." Umberto Bossi, Fransa'nın Avrupa Anayasası'na hayır demesi konusunda amansız bir yorum yapıyor.	https://www.corriere.it/Primo_Piano/Politica/2005/05_Maggio/29/cartaue.html	2005	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik

39	BOSS	BOSSI	Bossi, LN'nin AB üyesi olmayan vatandaşlara vatandaşlık vermeyi 'kendi evimizin efendisi olmak istiyoruz' gerekçesiyle reddettiğini belirtti. Bossi ayrıca şunları ekledi: 'Göç'ü engellemek, tüm dünyaya açık bir mesaj vermek için bir göç yasası çıkardım: insanların evimize girmesini istemedik'.	Bossi, U. (2006b). La via all federalismo açık. Venedik, 17 Eylül. Şu adresten ulaşılabilir: www.giovanipadani.leganord.org/articoli.asp?ID=5900 , (aktaran Carvalho, J. (2013). Aşırı sağ partilerin göç politikası üzerindeki etkisi: Britanya, Fransa ve İtalya'nın karşılaştırılması. Routledge, s 145)	2006	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
40	BOSS	BOSSI	2006'da seçilen merkez sol hükümet, göçün ulusal uyum ve kimliğe yönelik bir tehdit oluşturduğunu varsayarak 'biz vatandaşlar, ülkenin daha az bize ait olduğunu düşünüyoruz' şeklindeki yabancılaşmaya yol açacak şekilde sınırları açmakla suçlandı.	Bossi, U. (2006b). La via all federalismo açık. Venedik, 17 Eylül. Şu adresten ulaşılabilir: www.giovanipadani.leganord.org/articoli.asp?ID=5900 (aktaran Carvalho, J. (2013). Aşırı sağ partilerin göç politikası üzerindeki etkisi: Britanya, Fransa ve İtalya'nın karşılaştırılması. Routledge, s. 145.	2006	İtalyan Kamuoyu	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
41	BOS6	BOSSI	Bossi'nin belirttiği gibi: "Bugün kapitalist sistem, çok ırklı bir toplumun, aynı hırslara sahip ve gelenekleri olmayan özdeş insanların doğuşunu desteklemek için göçmenleri buraya getiriyor. Özetle büyük tüketici, hamburgerden aldığı yağ ve Coca-Cola denizinde boğuldu. Ekonomik enternasyonalizm ve Katolik evrenselcilik bir bakıma aynı dili konuşuyor	Alıntı: Zúquete, Çağdaş Avrupa'da Misyoner Politika, 130-1. (aktaran Zaslove, A. (2011). Avrupa radikal sağının yeniden icadı: Popülizm, bölgeselcilik ve İtalyan Lega Nord. McGill-	2007	İtalyan Kamuoyu	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi

			ve aynı sonucu hedefliyor: herkesin aynı şeyleri tükettiği ve aynı Tanrı'ya ibadet ettiği bir dünya toplumu... [Lega], bu sadece ekonomik bir sorun değil, istiyor küreselleşmeyi durdurmak ve her şeyin meta haline getirilmesini engellemek .30''	Queen's Press-MQUP, s. 140.						
42	BOS17	BOSSI	Bossi'nin Eylül 2007'de belirttiği gibi, 'göçmenleri seçmek, yalnızca daha az suç işledikleri ve bizim kültürümüzle bütünleşebilecek kabul edilebilir bir kültüre sahip oldukları ülkelerden gelenleri kabul etmek gerekli' olabilir.	Bobba, G. ve McDonnell, D. (2016). Hükümette ve muhalefette farklı sağcı popülist söylem türleri: İtalya örneği. Güney Avrupa Toplumu ve Siyaseti, 21(3), 281-299, s.291.	2007	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
43	BOS5	BOSSI	Kültürel yabancı düşmanlığı, Bossi'nin kişisel taahhüdüyle LN'nin 2009 AP seçimleri seçim kampanyasında da belirgin bir şekilde ön plana çıktı: 'her zaman olduğu gibi, AB üyesi olmayan vatandaşların kuralsız işgaline karşı mücadele etmek, çok etnikli bir toplum arzulayanlar tarafından desteklenmek. geçmişimizi ve geleceğimizi iptal edin'	LN (2009). Lega Nord. Europa che battlete., s.1 (aktaran Carvalho, J. (2013). Aşırı sağ partilerin göç politikasına etkisi: Britanya, Fransa ve İtalya'nın karşılaştırılması. Routledge, s. 162.	2009	İtalyan Kamuoyu	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
44	BOS25	BOSSI	Misafirperverlikte ısrar ederek daha fazla oy almak için yapılan bir açıklamadan başka bir şey olmadığını" ekliyor: İyi gibi davranıp kapıyı herkesin açmasının yok. Biz Amerika olmadığımızda ve onlar da yapamadıklarında. bu konuda yardım etme imkanımız yok. Bossi-Fini yasasının açıkça ortaya koyulduğunu, ancak bir ürün varsa gelebileceğinizi belirtiyor. Bize gelen göçmenlerin neredeyse hiçbir işi yok, İtalya, Dünyadaki tüm göçmenler için uçak gemisi olamaz.	https://www.redattoriesociale.it/article/notiziario/immigrati_bossi_la_kyen_ge_vada_a_quel_paese_la_mia_legge_e_una_barriera_#	2013	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması

45	BOS26	BOSSI	"Avrupa, yüzlerce kişinin ölümüne neden olan ve giderek büyüyen bir krizi durdurmak için Afrika ile ekonomik bağlar kurmaya odaklanmalıdır. Yardım dağıtamayız, sağlam ekonomik ilişkiler kurmalıyız."	https://www.reuters.com/article/idUSBRE99G14E/	2013	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
									-1.03	
									-0.92	

İddia No	Kaynak No	KİM (KONU AKTÖR)	İDDİA	NEREDE (Kaynak)	NE ZAMAN	KİME YÖNELİK	NE (SORUN)	KİM İÇİN/ KİME KARŞI	PO ZİS YO N	NEDEN (ÇERÇEVE)
1	SAL8	SALVINI	"Sorun, bizi katleden bir Avrupa'yı ve suç parası olan avroyu kim savunmaya devam ediyorsa odur. Nezaket ve nezaket bir şeydir. Bu Avrupa'nın geleceğimizi öldürmesi başka bir şeydir."	https://www.ansa.it/english/news/politics/2014/02/05/Jail-decree-ups-parliament-tensions_0d1a5624-f8c2-49ca-8fbe-55654293623f.html	2014	İtalyan Kamuoyu	EMU/tek para biriminin benimsenmesi	AB	-2	270 Euronun verimsizliği
2	SAL13	SALVINI	Hükümetin göç politikalarını "bir felaket" olarak nitelendirerek, "İtalya'yı değiştirmek istiyorum. İtalyan ekonomisinin yeniden ilerleyebilmesini istiyorum, bu Brüksel ve çılgın Avrupa politikaları tarafından engellenen bir şey." dedi.	https://www.bbc.com/news/world-europe-31674709	2015	İtalyan Kamuoyu	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-1	168 egemenlik
3	SAL6	SALVINI	Ben bir federalistim. Ben Mussolini'nin merkezileşmesine değil, belediyelerin İtalya'sına, Rönesans'a inanıyorum. Güçlü bir adama ihtiyacımız yok. Ancak Avrupa'ya bağımlı olmayan güçlü bir ülkeye ihtiyacımız var. Örneğin kendi para birimiyle	https://www.washingtonpost.com/news/world-views/wp/2016/12/03/a-far-right-italian-leader-wants-to-take-a-trump-upset-to-italy-on-Pazar/	2016	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik

4	SAL6	SALVINI	Avrupa Birliği konusunda ne yazık ki anayasamız referandum yapmamızı yasaklıyor. İtalyanlar uluslararası anlaşmalarda oy kullanamazlar. ... Ama hükümetin başına geçseydik Brüksel'e giderdik ve tüm anlaşmaların yeniden okunmasını ve yeniden yazılmasını isterdik: Maastricht, Schengen, Dublin, Lizbon. Eğer mümkünse yeniden başlayabiliriz. Aksi halde çıkarız.	https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/12/03/a-far-right-italian-leader-wants-to-take-a-trump-upset-to-italy-on-Pazar/	2016	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	182 aşırı düzenleme
5	SAL31	SALVINI	"Bize oy veren herkes, Kuzey Ligi hükümetinin eurodan kurtulup ulusal para birimine geçeceğini bilecek, 'Paramızı geri alalım, sonra hangi şartlarda AB'de kalabileceğimizi tartışırız'	https://www.ft.com/content/8a24cc84-907d-11e6-a72e-b428cb934b78	2016	Basın	EMU/tek para biriminin benimsenmesi	AB	-2	270 Euronun verimsizliği
6	SAL31	SALVINI	Britanya'nın Haziran ayında AB'den çıkma yönündeki oylamasının "güzel bir oksijen nefesi" olduğunu söyleyen kendisi şunları ekledi: "Mars'ta su var ve Brüksel'in ötesinde yaşam var."	https://www.ft.com/content/8a24cc84-907d-11e6-a72e-b428cb934b78	2016	Basın	İtalyan çıkarlarını AB'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik
7	SAL1	SALVINI	İtalya'daki oylama bize kısıtlamalara, bürokrasiye ve spekülörlerin başkalarının sırtına yaptığı seçimlere değil, erkeklere ve kadınlara dayalı bir Avrupa'yı yeniden inşa etme şansını verecek.	https://www.express.co.uk/news/world/927305/Italian-election-results-2018-who-won-Italian-election-Matteo-Salvini-Lega-Di-Maio-M5S	2018	AB	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	184 bürokrasi
8	SAL1	SALVINI	İtalya'nın çıkarlarını Avrupa Birliği'nin çıkarlarının önüne ya da en azından aynı seviyeye koymalıyız.	https://www.express.co.uk/news/world/927305/Italian-election-results-2018-who-won-Italian-election-Matteo-Salvini-Lega-Di-Maio-M5S	2018	AB		AB	-1	168 egemenlik

9	SAL2	SALVINI	“Popülizm” benim için bir iltifattır. Her AB ülkesinin kendi ekonomi politikalarına karar verme özgürlüğüne sahip olması gereken farklı bir Avrupa hayal ediyoruz.	https://www.washingtonpost.com/outlook/italy-has-done-a-lot-maybe-too-much/2018/07/19/dc81a292-8acf-11e8-8aea-86e88ae760d8_story.html	2018	İtalyan Kamuoyu	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-1	255 ulusal ekonomi
10	SAL2	SALVINI	Avrupa'yı içeriden değiştirmek için çalışıyoruz. Ekonomik, politik, vergi ve tarım politikalarını değiştirmek için çalışıyoruz.	https://www.washingtonpost.com/outlook/italy-has-done-a-lot-maybe-too-much/2018/07/19/dc81a292-8acf-11e8-8aea-86e88ae760d8_story.html	2018	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	184 bürokrasi
11	SAL2	SALVINI	Ekonomi büyürse başka şeyler de yapılabilir. Geçtiğimiz birkaç yılda Avrupa Birliği'nin izlediği politikalar İtalya'da rekor düzeyde kamu borcunun oluşmasına yol açtı. İtalya, ekonomik büyüme açısından Avrupa'da sondan ikinci ülkedir. Bu yüzden tamamen farklı bir şey yapmayı planlıyorum.	https://www.washingtonpost.com/outlook/italy-has-done-a-lot-maybe-too-much/2018/07/19/dc81a292-8acf-11e8-8aea-86e88ae760d8_story.html	2018	İtalyan Kamuoyu	Bütçe müdahaleleri	AB	-1	255 ulusal ekonomi
12	SAL2	SALVINI	Hala euronun yanlış bir deney olduğunu düşünüyorum. Artık burada olduğuna göre koşullarını iyileştirmemiz gerekiyor.	https://www.washingtonpost.com/outlook/italy-has-done-a-lot-maybe-too-much/2018/07/19/dc81a292-8acf-11e8-8aea-86e88ae760d8_story.html	2018	İtalyan Kamuoyu	EMU/tek para biriminin benimsenmesi	AB	-1	270 Euronun verimsizliği

13	SAL3	SALVINI	"İtalya'nın her yıl Brüksel'e 6 milyar euro nakit gönderdiğini vurgulamak istiyorum" dedi. "Bu 6 milyar avroyu Brüksel'e verip tarım, göç, balıkçılık, ticaret ve finans cephelerinde bize zarar vermelerine izin veremem. Karşılığında hiçbir şey alamamak için neden 6 milyar veriyorum?"	https://www.cnn.com/2018/06/04/pack-your-bags-italys-new-leaders-tell-500000-illegal-migrants-but-itll-cost-them.html	2018	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	184 bürokrasi
14	SAL3	SALVINI	"İtalya'ya yardım etmek yerine onlar (diğer Avrupalı işleri bakanları) bunu daha da külfetli hale getirmek isterler. İtalyan hükümeti, Dublin Düzenlemesi reformuna ve yeni iltica politikalarına 'hayır' diyecek çünkü Akdeniz ülkelerini (İtalya, İspanya, Kıbrıs ve Malta) yalnız kalmaya mahkûm ediyor."	https://www.cnn.com/2018/06/04/pack-your-bags-italys-new-leaders-tell-500000-illegal-migrants-but-itll-cost-them.html	2018	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-2	190 Göçün dışsallaştırılması
15	SAL4	SALVINI	"Göç kaos, nefret, toplumsal anlaşmazlıklar... uyuşturucu ticareti, tecavüz, soygun ve şiddet getiriyor."	https://migration.ucdavis.edu/rmn/more.php?id=2148	2018	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
16	SAL5	SALVINI	"Lüksemburg (dışişleri) bakanı bu sabah Avrupa yaşlandığı için göçmenlere ihtiyacımız olduğunu söyledi. Ona bunun yerine genç İtalyanların (ve Avrupalıların) dünyaya çocuk getirmeye geri dönmeleri için çalıştığımı, çünkü yeni köleler istemediğimizi söyledim."	https://www.theguardian.com/world/2018/sep/14/merde-alors-matteo-salvini-african-slaves-remarks-draw-angry-outburst	2018	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	122 batı kültürü
17	SAL7	SALVINI	"Euro'yu bırakmak mı? Elbette evet. Yarın sabah. Parasal egemenlik yeniden alındıktan sonra Maastricht, Schengen, Dublin ve Lizbon Antlaşmalarının yeniden müzakere edilmesi için son bir girişimde bulunulabilir."	https://www.nytimes.com/2018/05/30/world/europe/italy-five-star-league-euro.html	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	168 egemenlik

18	SAL9	SALVINI	“İtalya'nın çıkarlarını Avrupa Birliği'nin çıkarlarının önüne ya da en azından aynı seviyeye koymalıyız. Brüksel'in dayattığı yasalar İtalyan zanaatkarlara, tüccarlara ve emeklilere zarar veriyor ama hey, Avrupa istiyor, biz de uymak zorundayız.”	https://www.express.co.uk/news/world/927305/Italian-election-results-2018-who-won-Italian-election-Matteo-Salvini-Lega-Di-Maio-M5S	2018	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-1	168 egemenlik
19	SAL9	SALVINI	"İtalyan halkını cezalandıran bazı Avrupa anlaşma ve düzenlemelerini değiştirmeye çalışacağım."	https://www.express.co.uk/news/world/927305/Italian-election-results-2018-who-won-Italian-election-Matteo-Salvini-Lega-Di-Maio-M5S	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	182 aşırı düzenleme
20	SAL9	SALVINI	İtalya'nın oylamasıyla Avrupa halkı Brüksel'in kafeslerinden ve Avrupa'ya açlık, güvencesizlik ve güvensizlik getiren kısıtlamalardan kurtulma yolunda bir adım attı. İtalya'daki oylama bize kısıtlamalara, bürokrasiye ve spekülörlerin başkalarının sırtına yaptığı seçimlere değil, erkeklere ve kadınlara dayalı bir Avrupa'yı yeniden inşa etme şansı verecek."	https://www.express.co.uk/news/world/927305/Italian-election-results-2018-who-won-Italian-election-Matteo-Salvini-Lega-Di-Maio-M5S	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	182 aşırı düzenleme
21	SAL10	SALVINI	“Biz burada dururken, bir ay içindeki üçüncü gemi dolusu köle İtalya'ya ulaşmıyor, başka bir yöne doğru gidiyor... Pontida'dan mafya ve camorristi için olduğu gibi insan tacirleri için de uyarı geldi: karnaval bitti.”	https://www.theguardian.com/news/2018/aug/09/how-matteo-salvini-pulled-italy-to-the-far-right	2018	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması

22	SAL11	SALVINI	Bay Salvini, "İtalya'yı işgalden koruma" ve "toplumun İslamlaştırılmasından" kaçınma sözü verdi, AB'yi temel göç anlaşmalarını değiştirmeye çağırdı ve İtalya'yı sınırlarını kapatmaya çağırdı.	https://www.express.co.uk/news/world/923124/italian-election-2018-matteo-salvini-european-union-italexit-eu-italy-brexite	2018	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	AB	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
23	SAL12	SALVINI	"Amaç dış sınırı korumak, sorunu Avrupa ülkeleri arasında paylaşmak değil, sorunu kaynağında çözmek. "AB'de birileri İtalya'nın bir çıkarma noktası ve mülteci kampı olmaya devam etmesi gerektiğini düşünüyorsa yanlış anlamıştır".	https://www.ansa.it/english/news/2018/06/20/italian-proposal-seeks-to-protect-eu-border-salvini-2_022842aab4b6-4881-99a7-6f10e0dfb2e6.html	2018	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
24	SAL14	SALVINI	"Sicilya'nın Avrupa'nın mülteci kampı olması yeter. Çıkarmalardan sonra çıkarmalar varken hiçbir şey yapmayacağım. Sınırdışı merkezlerine ihtiyacımız var."	https://www.bbc.com/news/world-europe-44346084	2018	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
25	SAL15	SALVINI	"Gelen insan sayısını azaltmak yeterli değil. Sınırdışılarını artırmamız lazım"	https://www.bbc.com/news/av/44349338	2018	Basın	sınır dışı edilmeler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
26	SAL16	SALVINI	"İtalya'nın bir Fransız ya da Alman kolonisi olmasını isteyenlere karşıyım... Avrupa bize öğüt veriyor, bazen tehdit ediyor ve diyor ki: 10 milyar avroluk vergi bütçesi yapmalısınız. Şaka mı yapıyorlar? İtalya'nın ihtiyacı olan son şey." Avrupa'nın önerdiğinin veya tehditleriyle dayattığının tam tersini yapmamıza oy verdiğinizi düşünüyorum."	https://goldiraguide.org/italy-playing-dangerous-game-of-chicken-with-the-eu-and-world-economy/	2018	Basın	Bütçe müdahaleleri	AB	-1	168 egemenlik

27	SAL17	SALVINI	"İtalyan önerilerinin Avrupa önerileri olması ve göçmenlerin gidiş, iniş ve maliyetlerinin azalması memnuniyet getirecektir", "İtalyan modeli Avrupa olursa bu gurur kaynağı olacaktır".	https://www.ansa.it/english/news/general_news/2018/07/12/italy-germany-austria-migrant-deal_5030cb41-b6cd-4795-bb10-e0e4c5fc2c8d.html	2018	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	1	190 Göçün dışsallaştırılması
28	SAL18	SALVINI	"Tarihin bize, Yahudi-Hristiyan köklerinden çalışma hakkına, güvenlik hakkına, yaşam hakkına kadar Avrupa değerlerini koruma rolünü emanet edeceğini düşünüyorum. Bu birlik, hiçbir ortak nokta olmadan çok hızlı ve çok fazla büyüdü. kökler, yalnızca ortak bir para birimiyle."	https://time.com/5394207/matteo-salvini-time-interview-transcript-full/	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	122 batı kültürü
29	SAL18	SALVINI	Bir şeyleri içeriden değiştirmeyi seçiyorum. Bu muhtemelen daha zor, daha uzun ve daha karmaşık ama daha somut bir çözüm. Para, finans, tarım, ticaret ve sanayi politikalarını değiştirmek için içeriden çalışmak. Büyüyoruz ve AB'yi içeriden değiştirmek için diğer Avrupa ülkeleriyle ittifak yapıyoruz. Eğer gidersek umudumuzun sonu olur.	https://time.com/5394207/matteo-salvini-time-interview-transcript-full/	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	182 aşırı düzenleme
30	SAL18	SALVINI	Dış sınırların korunması, kapalı olan iç sınırların yeniden açılmasına olanak tanıyacaktı. Dış sınırları korumamızın bir sonucu olarak AB içinde serbest dolaşım isterim.	https://time.com/5394207/matteo-salvini-time-interview-transcript-full/	2018	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	AB	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
31	SAL18	SALVINI	İtalya'nın en büyük sorunu iş. Ve kontrolsüz göç iş piyasasına zarar veriyor çünkü İtalyanlar sömürülen yasadışı işçilerle rekabet edemiyor. Bu nedenle, çalışma onurunu geri kazanmak için göçü kontrol altına almalıyız.	https://time.com/5394207/matteo-salvini-time-interview-transcript-full/	2018	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması

32	SAL19	SALVINI	"Birinin, nüfus yaşlandığı için göçe ihtiyacımız olduğunu söylediğini duydum. Ben her şeyi tamamen farklı görüyorum, bana vatandaşlardan, gençlerimizin birkaç yıl önce olduğu gibi yeniden çocuk sahibi olmaya başlamalarına yardımcı olmak ve en iyiyi ortadan kaldırmak için değil, yardım etmek için para alıyorum. Artık çocuk sahibi olmayan Avrupalıların yerini alacak Afrikalı gençlerin... Belki Lüksemburg'da böyle bir ihtiyaç var, İtalya'da ise çocuklarımızın çocuk sahibi olmasına yardım etmeye ihtiyaç var, sahip olmadığımız çocukların yerine yeni köleler koymaya değil. "	https://www.euronews.com/2018/09/14/italys-salvini-likens-african-immigrants-to-slaves	2018	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
33	SAL20	SALVINI	Salvini, AB'nin harekete geçmemesi halinde İtalya'nın kendi sert tedbirlerini almaya hazır olduğunu öne sürdü. "Avrupa'da hava değişiyor ve biz iyimseriz," "Avusturya'nın (AB) başkanlığına da son derece güveniyoruz ve Avrupalı meslektaşlarımızın sağduyusuna güveniyoruz, çünkü bunu yapmak zorunda kalmak istemiyoruz. İtalyan finansmanını Avrupa Birliği'ne yeniden müzakere edin.	https://www.theguardian.com/world/2018/jun/20/italys-salvini-warns-eu-to-defend-its-border-against-migrants	2018	AB	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
34	SAL23	SALVINI	"Ulusal çıkarlar ön plandadır. Değilse AB'ye para vermeye devam etmenin ne anlamı var?"	https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-02-20/italy-s-northern-league-is-suddenly-in-love-with-the-south	2018	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik
35	SAL23	SALVINI	"Ulusal çıkarlarımızı yansıtmaları için anlaşmaları gözden geçirmemiz gerekiyor."	https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-02-20/italy-s-northern-league-is-suddenly-in-love-with-the-south	2018	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik

36	SAL24	SALVINI	"İtalyanları yoksullaştıran kuralları değiştirmek için Avrupa'ya gideceğiz"	https://www.washingtonpost.com/world/europe/matteo-salvini-could-be-western-europes-first-far-right-leader-since-1945/2018/03/06/2d3dea36-2097-11e8-946c-9420060cb7bd_story.html	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	168 egemenlik
37	SAL24	SALVINI	"İslam'ın sorunu, onun bir din değil, bir kanun olması ve değerlerimizle, haklarımız ve özgürlüklerimizle bağdaşmaması."	https://www.washingtonpost.com/world/europe/matteo-salvini-could-be-western-europes-first-far-right-leader-since-1945/2018/03/06/2d3dea36-2097-11e8-946c-9420060cb7bd_story.html	2018	Basın	terörist/suç faaliyetleri	İslâm	0	123 Hristiyanlık/ (Yahudi) Hristiyan değerleri/kültürü
38	SAL25	SALVINI	"Avrupa'nın komisyonunu değiştirmek istiyoruz. Sınırlarımızı korumak istiyoruz. [Emmanuel] Macron ve [George] Soros'un desteklediği göçmen yanlısı politikalarla mücadele edeceğiz"	https://www.theguardian.com/world/2018/aug/28/matteo-salvini-viktor-orban-anti-migrant-plan-brussels	2018	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
39	SAL28	SALVINI	"Yüzbinlerce 'mülteci olmayan' kişinin çıkarılması ve kabul edilmesi yalnızca İtalya'nın meselesi olmaya devam edemez".	https://www.bbc.com/news/world-44397372	2018	Genel halk (Facebook)	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/ göçmenler	-2	190 Göçün dışsallaştırılması

40	SAL29	SALVINI	"İtalya artık insan kaçakçılarının suç ortağı olmak ve yasadışı göç işine katkıda bulunmak istemiyor."	https://www.politico.eu/article/matteo-salvini-migration-italy-ports-closed-to-migrant-vessels/	2018	Genel halk (Facebook)	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
41	SAL30	SALVINI	"Aşırı sayılarda yalnızca toplumsal çatışma ve kaos olur. Sınırlı sayıda göçmenin, muhtemelen iş niteliklerini temel alan Avustralya tarzı bir program yoluyla içeri alınabileceğine inanıyorum. Mevcut durumda hayır. "Mülteciler değil, çoğunlukla suçlular ve eski hükümlüler."	https://www.washingtonpost.com/world/europe/the-torchbearer-of-italys-far-right-is-now-in-power-and-wants-to-make-good-on-anti-migrant-sözler/2018/06/04/3c4bf12e-65d6-11e8-81cabb14593acaa6_story.html	2018	Genel halk (Facebook)	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
42	SAL32	SALVINI	Çarşamba günü Bay Salvini, Avusturyalı popülist liderlerle Roma'da bir araya geldi ve burada liderler, Avrupa'nın güney sınırının göçe karşı korunmasının artırılması sözü verdi. "Bu tarihi bir an çünkü Avrupa hiçbir zaman bugünkü gibi değişme olanağına sahip olmadı. Göç, güvenlik ve terörle mücadele konularında durumun daha iyiye doğru değişebileceğini düşünüyoruz. Nihayet dış sınırı koruma kararı çıktı" dedi.	https://www.independent.co.uk/news/world/europe/italy-matteo-salvini-video-immigration-mass-cleansing-roma-travellers-far-right-league-party-a8409506.html	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
43	SAL35	SALVINI	Salvini, İtalya'nın tek para birimine üyeliğinin söz konusu olmadığını söyledi. "Euro'dan ya da Avrupa Birliği'nden ayrılmak istemiyorum"	https://www.reuters.com/article/idUSKCN1MY00B/	2018	Basın	İtalya'nın AB politikalarına bağlılığı	AB	1	112 değerler topluluğu
44	SAL35	SALVINI	Başbakan Yardımcısı Matteo Salvini Çarşamba günü Avrupa Komisyonu'nun hükümetin mali planını reddetmesinin ardından İtalya'nın 2019 bütçesini değiştirmeyeceğini söyledi. "İtalyanlar önce gelir... İtalya artık aptalca kuralların kölesi olmak istemiyor."	https://www.reuters.com/article/idUSKCN1MY00B/	2018	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-1	168 egemenlik

45	SAL39	SALVINI	"İtalyan ekonomisi üzerine, her zaman arka planda Brüksel'in gölgesi, Avrupa kısıtlamaları, Avrupa kuralları ve Avrupa rakamlarıyla ilgili üç saatlik toplantılar yaptık."	https://time.com/5394448/matteo-salvini/	2018	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	168 egemenlik
46	SAL39	SALVINI	"Bu birliği yönetenlerin ihanet ettiği Avrupa ruhunu yeniden tesis etmek için çalışıyoruz. Avrupa dinamiklerini değiştirmem gerektiği açık."	https://time.com/5394448/matteo-salvini/	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	182 aşırı düzenleme
47	SAL22	SALVINI	"Avrupa, farklı kültürleri ve kimlikleri kabul ederse mantıklı olur. AB yalnızca finans ve ticarete dayalı olamaz. Bu bir rüya değil, bu bir kâbus" dedi.	https://www.ft.com/content/755ed11a-5938-11e9-939a-341f5ada9d40	2019	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	182 aşırı düzenleme
48	SAL27	SALVINI	"Bir halkın başka bir halkla etnik olarak yer değiştirmesi yönünde devam eden bir girişim olduğuna giderek daha fazla ikna oluyorum. Bu acil bir göç değil, İtalyan halkının yerine başka insanları, İtalyan işçilerin yerine başka işçileri koymayı amaçlayan organize bir göç. Bu, Avrupa tarafından koordine edilen etnik değişim."	https://www.bbc.com/news/world-europe-44921974	2019	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-2	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
49	SAL34	SALVINI	"Fransa ve Almanya, İtalya'nın çok az sayıda çıkarma yapan ülkeden biri olmasını istemeye devam ederken, biz kuralları değiştirmek ve insan kaçakçılığını ezmek isteyen sağlam bir Akdeniz ekseninde çalışıyoruz."	https://www.france24.com/en/20190718-salvini-dismisses-eu-migrant-ship-proposals-emergency-talks	2019	Genel halk (Twitter)	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
50	SAL37	SALVINI	"Tanrı ve İtalyan halkı bana yeniden hükümette olma şansını verirse limanları yeniden kapatın."	https://foreignpolicy.com/2019/08/21/theresa-may-no-end-in-sight-for-matteo-salvinis-war-on-migrants-league-liga-open-arms-rescue-ships-mediterranean-Libya/	2019	İtalyan Kamuoyu	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması

51	SAL26	SALVINI	"Avrupa'nın yasadışı göçün tehlikeli olduğunu anladığını düşünüyorum, farklı bir Avrupa hayal ederken Avrupa yanlısı bir hükümette yer alabilirim"	https://www.theguardian.com/world/2021/nov/25/matteo-salvini-interview-far-right-migration	2021	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
52	SAL26	SALVINI	"10 milyon İtalyan'ın yerine 10 milyon göçmen koymayı düşünmeyi reddediyorum."	https://www.theguardian.com/world/2021/nov/25/matteo-salvini-interview-far-right-migration	2021	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
53	SAL26	SALVINI	Ağustos 2019'da STK gemisi Open Arms'a 147 göçmenin gelmesini engellediği için adam kaçırma suçlamasıyla Palermo'da yargılanmasından hiç de memnun değil. "Pişman değilim. Bunu 50 kez yaptım [gemileri bloke ettim] ve tekrar yapardım. O dönemden en büyük tatminim, Avrupa'nın İtalya'nın varlığını hatırlamasıydı."	https://www.theguardian.com/world/2021/nov/25/matteo-salvini-interview-far-right-migration	2021	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	190 Göçün dışsallaştırılması
54	SAL26	SALVINI	"Göçmenlik ve uluslararası iş birliğinden sorumlu, Libya ve Afganistan gibi yerlerden çocukların getirilmesine yardımcı olacak bir 'insani koridoru' da içeren özel bir bakanlığın olmasını isterim." Kendisi, "eğitilmiş, yabancı işgücünün" İtalya ekonomisi için yararlı olabileceğini söyledi. "Teknelerle gelmelerini istemiyorum, bu tam bir rezalet."	https://www.theguardian.com/world/2021/nov/25/matteo-salvini-interview-far-right-migration	2021	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması

55	SAL21	SALVINI	"Birliğin Kabine'ye getireceği ilk teklif, ülkemizde yasadışı göçmenlerin sıfırlanması taahhüdünü içeren yeni bir güvenlik kararnamesi olacak. Tekneleri durdurun ve hemen evinize dönün" dedi.	https://www.politico.eu/article/italy-migrant-crisis-matteo-salvini-lampedusa-island-overcrowded/	2022	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
56	SAL33	SALVINI	"Lampedusa Avrupa'ya açılan kapıdır, Avrupa'nın mülteci kampı olamaz"	https://www.infomigrants.net/en/post/42404/salvini-campaigns-on-immigration-ticket-ahead-of-italian-elections	2022	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
57	SAL36	SALVINI	İtalya'nın en güneyindeki ada Lampedusa'yı ziyaret etti ve mevcut göçmenlerin yalnızca %15'inin mülteci olarak nitelendirildiğini iddia etti. "İtalya'ya gelme hakkı olan, canını tehlikeye atarak tekneyle değil uçakla gelir. Hakkı olmayan, gelmez"	https://www.euronews.com/2022/08/05/salvini-tries-to-put-focus-on-migration-ahead-of-italys-snap-election	2022	Basın	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
58	SAL38	SALVINI	"Birlik ve müttefikleri farklı bir Avrupa istiyor: Daha az vergi ve yükümlülük, daha fazla güvenlik, sınırların korunması, Avrupa vatandaşları için sağlık ve istihdam,	https://www.ansa.it/english/news/politics/2023/12/04/we-want-an-eu-with-fewer-taxes-and-more-security-salvini_f53e32f0-9be3-4750-a98f-a8e0bf78e028.html	2023	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	259 vergi
									-1.09	

İddia No	Kaynak No	KİM (KONU AKTÖR)	İDDİA	NEREDE (Kaynak)	NE ZAMAN	KİME YÖNELİK	NE (SORUN)	KİM İÇİN/ KİME KARŞI	POZİ SYO N	NEDEN (ÇERÇEVE)
1	GRI4	GRILLO	Anayasal referandumuna olumlu bir şekilde, Fransız plastik tek Avrupa hedeflerine yönelik bir çıkıştır. Bugünün ne pasiftir ne de manipüle edilebilir; onları rehinedir. Irak'a karşı savaşın iradesi dışında inşa edilme gibi, halkın fikri olmadan bir Avrupa inşa ediliyor.	https://beppegrillo.it/t est-di-europositivita/	2005	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/ müdahalecilik
2	GRI26	GRILLO	Avrupa ne anlıyor? İşsizlerin bir ülkenin diğer tarafındaki çılgınca göçü mü? Schengen'in hiçbir şey olmaması mümkün değil! Bunun ne biz İtalyanlara ne de Almanlara faydası var!	https://beppegrillo.it/i -confini-sconsacra ti/	2007	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
3	GRI14	GRILLO	Avrupa'ya ne oldu? Hiç var oldu mu? Euro vardı, sonrasında başka hiçbir şey kalmadı. Eğer Avrupa sadece bir para birimiyse, bunun yokluğunda Avrupa bile yoktur. Avrupa Birliği'nin yerini Avrupa Bankacılık Birliği aldı. Ortak bir dış politikanın izi yok.	https://beppegrillo.it/ eurogermania/	2011	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik
4	GRI14	GRILLO	Avrupa kim tarafından temsil ediliyor? Çoğu insanın ilk gelen adı, Avrupa'da hiçbir görevi olmayan Angela Merkel'dir. Ancak bunların Avrupa-Alman özdeşliği vardır. Almanya'nın, Alman ekonomisinin bir arada kaldığı bu Avrupa'da yok olacaktı. Ama genişliyor, uzuyor, balon gibi uzuyor, 27 devlete ulaşıyor, bunların her birinin garanti belgesi almak için Almanya gibi koşmak zorunda kalacak ya da Yunanistan'ın geleceği başına gibi parasal egemenlikten sonra ulusal merkezini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacak.	https://beppegrillo.it/ eurogermania/	2011	İtalyan Kamuoyu	AB Politikalarının Kısıtlayıcılığı	AB	-2	168 egemenlik

5	GRI11	GRILLO	"Düzensiz göçmenlerin sınır dışında tutulmaları, hiçbir güçlükle karşılaşmadan, gereksiz bürokrat masraflar olmadan (İtalyan hesaplarının cebine yük olan) gerçekleştirilebilecek, denizin ortasında insanlar bulan kim kurtarılabilecek. Bugünden itibaren ülkelerden gelenlerin sınırın devre dışı bırakılması daha kolay şekilde kesilmesine izin vermeyeceğiz; daha fazla güvenlik, daha fazla yasallık ve daha fazla insanlık olacak."	https://beppegrillo.it/da-oggi-le-espulsioni-dei-clandestini-sono-piu-semplici/	2013	İtalyan Kamuoyu	sınır dışı edilmeler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
6	GRI23	GRILLO	Ius soli'nin AB devletleriyle tartışılması ve istişare edilmesi gerekiyor. İtalya'ya giren aslında Avrupa'ya girmiş olur.	https://beppegrillo.it/i-us-soli/	2013	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
7	GRI1	GRILLO	Mültecilerle ilgili yepyeni bir reklam spotu. Yürek burkan bir reklam ve diğeri arasında, hiç kimse bu merkezlerde yaşayan her göçmenin Devlete yiyecek ve konaklama için günde 30 ila 50 avroya mal olduğu ve 100 kişinin bulunduğu bir merkezin bir yılda bir milyon ila bir milyon sekiz yüz bin euro arasında elde edilen veriler (gerçekten: bir iş) yarattığını söylemiyor.	https://beppegrillo.it/affarenostrom-il-business-dei-rifugiati/	2014	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
8	GRI8	GRILLO	Avrupa projesinin saçmalıkları olarak gördüğü şeyleri vahşice anlattı. Avrupa Parlamentosu'nun Brüksel ile Strazburg arasındaki mekiğindeki çöpleri çöpe attı. Ve bizden fedakârlık istiyorlar!" diye bağırdı. Grillo, daha sonra düşük ücret maliyetlerinden yararlanmak için kaçan İtalyan şirketlerini cezbeden Romanya gibi Avrupalı bir ortak devletin geliştirilmesine yardım etmenin çılgınlık olarak gördüğü şeye dikkat çekti. Ve Grillo'nun görüşü Tek para biriminin başarısızlıkları euroya ilişkin referandum yapılmasını istiyor.	https://www.bbc.com/news/blogs-eu-27048751	2014	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	168 egemenlik

9	GRI9	GRILLO	Göçü bir tabu olarak değil, yapılması gereken bir sorun olarak ele almanın zamanı geldi. İtalya'ya teknelerle giren herkes tamamen yabancısıdır: Kimlikleri belirlenmeli, mülteciler hoş karşılanmalı, diğerleri, sözde yasadışı göçmenler buraya geri gönderilmelidir. İtalya, çaresizliklerin kopma odasına, bağlantı noktasına geldi. Buraya gelen herkesin AB içinde rejiminin hareket etme hakkı olmalı.	https://beppegrillo.it/qualcosa-e-cambiato/	2014	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
10	GRI13	GRILLO	İtalya, kadınlarına danışılmadan parasal bölgesini kaybetti. Kimsenin bize artıları ve eksileri, riskleri ve fırsatları, başarısızlık durumunda olası bir çıkış planı B'yi açıklamadı. İtalyan ekonomisine şu soruyu sormak için yeni bir referandum kapsamı yapılabilir: "İtalya'nın 'EUR kullanımından çekilme olanağınız var mı?" Sadece demokratik rejimimizin temel ilkesi olan ve Cumhuriyet Anayasası Tüzüğü'nün ilk bölümünde ciddiyette yer alan "Egemenlik milletindir" prensibini hayata geçirecektir.	https://beppegrillo.it/i-l-referendum-sulleuro/	2014	İtalyan Kamuoyu	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-2	270 Euronun verimsizliği
11	GRI18	GRILLO	Şu anda İtalya, pansiyonun konumu nedeniyle, Avrupa'ya doğru en fazla göç akınına maruz kalan, ekonomik olarak yaşayabileceği için ya da çeşitli kullanımlar Ölüm gören çok sayıda göçmenle uğraşırken kaçınılmaz olarak yalnız kalan ülkedir. Avrupa Birliği Üyelik koşullarının Antlaşmalarda öngörüldüğü dayanışma ve iş birliği çoğu zaman bir niyet beyanı olarak kalır. Öne sürülecek önerilerden biri, insani koridorlar oluşturmak ve böylece Avrupa'daki sığınmacılara hukuki bir çözüm sunmak olabilir. Göçün sadece sınırları Akdeniz'e bakan devletler tarafından değil, Birlik'e üye tüm ülkeler tarafından bölünmeler meydana gelir.	https://beppegrillo.it/i-mmigrazione-il-m5s-al-lavoro-in-ue/	2014	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması

12	GRI19	GRILLO	Beppe Grillo Cuma günü Napoli'de gazetecilere, AB anlaşmalarının yenilenmesi gerektiğini ve İtalya'da Avrupa tek para biriminden çekilmek için referandum yapılması gerektiğini söyledi. (Almanya Başbakanı) Merkel'e tüm AB anlaşmalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini söyleyeceğiz. Benim Avrupa Parlamentosu mücadelesine katılmamın amacı budur.	https://www.ansa.it/english/news/2014/04/04/grillo-vows-to-shake-up-eu-in-european-parliament-campaign_00a8fbc6-5928-4a26-a3f6-70edbc7dd%E2%80A6	2014	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik
13	GRI22	GRILLO	Ama bizim Avrupa'mızın damarlarını koruyan, girişimcilerini, işçilerini mahveden, refah rejiminin zayıflarının elinden alan, zenginleri ve güçlüleri koruyan bir Avrupa değil. Genişliğimiz Avrupa, yalnızca kâğıt üzerinde değil, pratikte gerçekten de pratik bir Avrupa'dır. Bizim ilişkilerimiz Avrupa, onun içine giren hiçbir şeyin çıkmadığı karanlık, kara delik değil; Doğrudan demokrasinin, halk referandumlarının Avrupa'sıdır.	https://beppegrillo.it/europa-che-vogliamo-il-discorso-di-beppe-grillo-a-strasburgo/	2014	İtalyan Kamuoyu	Kemer sıkma önlemleri	AB	-1	168 egemenlik
14	GRI28	GRILLO	Mali Mutabakat, Mart 2012'de AB üye devletlerinin 28 hükümet başkanının 25'i tarafından Brüksel'de imzalanan basit bir uluslararası anlaşmadır. Ekonomik açıdan bakıldığında, İtalya'nın yıllardır yaşadığı ekonomik krizlerden çıkması yararlı olmayacak, aynı zamanda onu daha da zayıflatacak, gözlemlenen sonuçlar doğuracak hükümler öngörüyor. Mali Mutabakat, Avro'nun çözülmesi için şu ana kadar benimsenen kemer sıkma uygulamasının onaylanması ve daha da güçlendirilerek temsil ediliyor.	https://beppegrillo.it/il-colossale-inganno-del-fiscal-compact/	2014	İtalyan Kamuoyu	Kemer sıkma önlemleri	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik
15	GRI31	GRILLO	Brüksel'de (ulusal) hükümetlerin kurulup yok edilmesi bir sır değil. Yunanistan'da, Portekiz'de oldu ve İtalya'da da oluyor. Üç İtalyan hükümetine AB tarafından karar verildi. Değişim için Avrupa'ya gitmemiz gerekiyor. İtalya başbakanlarımız mali çıkarların ve başka yerlerde kararlaştırılan ekonomik stratejilerin hizmetkarı haline geldi.	https://www.theguardian.com/world/2014/may/10/what-can-save-the-european-union	2014	Basın	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-1	168 egemenlik

16	GRI3	GRILLO	Yasadışı göçmenler mafyalar ve kooperatifler için yeni kara altındır, mülteciler için uluslararası normların üç hafta sürmesine rağmen yıllardır kimlikleri tespit edilememekte ve aylık 1.050 avroya varan bölgede konuşlandırılmaktadırlar. Partilere ve mafyalara bağlı kooperatiflerin bir nevi gizli finansmanıdır.	https://beppegrillo.it/i-landestini-sono-il-nuovo-oro-nero/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
17	GRI12	GRILLO	Göçmenlik işi bir "devlet davasıdır" çünkü onunla iş yapan devlettir. Denizdeki ölümler bu çürümüş sistemin çimentosu. Çünkü bunların parçaları Avrupa fonları gelmiyordu. Avrupa Birliği, 2007-2013 dönemindeki büyüme için 4 milyar avroluk iyi bir kaynak ayırdı ve 2014-2020 dönemi için de 3,2 milyar avro daha ayırdı.	https://beppegrillo.it/i-l-business-degli-sbarchi-miliardi-a-coop-e-mafie/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
18	GRI15	GRILLO	Yıldız Hareketi, İtalyan topraklarına göre değişen bir şekilde gelen ve mülteci olarak nitelendirilemeyen göçmenlerin sınır dışı bırakılmasında bulunuyor. Dünyada kaçak göçmenler sınır dışında tutuluyor. Bu bir sivil hakkı meselesidir. Dublin III Düzenlemesi İtalya'nın sürekli olarak gelen tüm mültecileri ilk uğrak limanı olarak kabul edilmesi gerektiği anlamına geliyor.	https://beppegrillo.it/landestino-segreto-occulto-di-nascosto/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
19	GRI16	GRILLO	Mafya için göçmen bir gelirdir. Göç sorunlarının çözümü için beraberinde gelen para nehrinin kurutulması gerekiyor. Uyuşturucudan daha değerli. Bir sürü Afrikalı, bir sürü kokainden daha iyidir. Ve bu nedenle mümkün olduğu kadar fazlasını elde etmek onun çıkarılmasıdır. Bir de göçmenlerden maaş alan kaçakçılar var, rakamsal kişi başı 1000 euro civarında. Göç sorunlarının çözümü için beraberinde gelen para nehrinin kurutulması gerekiyor.	https://beppegrillo.it/l-immigrato-vale-piu-della-droga/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması

20	GRI17	GRILLO	İtalya, göçmenlerin acil durumu nedeniyle kendisini zor bir durumda buluyor ve Avrupa'yı izliyor. Örs, bir ülkede gelen herkesin yerinden ayırlamaması için siyasi sığınma talebinde bulunulmasını içeren Dublin Sözleşmesidir. Berlusconi'nin 2005 yılında Birliğin de yardımıyla imzaladığı ve şimdilerde bunu unutmuyormuş gibi görünen bir yönetmelik. Göçlerin Güney'den ve en fazla Doğu'dan gelmesi nedeniyle Sözleşmenin etkileri Akdeniz'e yayılan AB ülkeleri için yıkıcıdır.	https://beppegrillo.it/immigrati-italia-no-grazie/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
21	GRI17	GRILLO	Dublin düzenlemesi örsse, çekiç de artık kanatlı kapı haline gelen Schengen'dir. Bugün genel olarak Kuzey Avrupa ülkelerinin performansının Dublin düzenlemesinin sorgulanması gerekiyor. Bir göçmenin mülteci programlarının hak kazanıp kazanmadığına ilişkin değerlendirmenin Afrika'daki konsolosluk yapıları ve ofisleri olan çıkış noktalarında yapılması gerekiyor. Mülteci ürünleri kazananların AB içinde gidecekleri ülke seçmelerine izin verilebilir. Mülteci toplumunun belirli bir AB fonu kapsamında karşılanması gerekiyor. Bu arada İtalya'nın, Schengen'i (en az birkaç ay) askıya alması gerekiyor.	https://beppegrillo.it/immigrati-italia-no-grazie/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
22	GRI21	GRILLO	"Avrupa Komisyonu hiçbir şeyin olmayacağını düşünüyor ve ekonomik tahminlerinde Brexit'in yaratabileceği etkiyi dikkate almıyor. Ancak 5 Yıldız Hareketi iktidarda olsaydı İtalya hazırlıksız gelmezdi: kendimizi kurtarmak için bir B planı hazırlayalım. Bunun ne kadar erken oluşması o kadar iyi: Avro bölgesini parçalayalım ve avroyu terk ederek sadece İtalya'yı değil tüm Avrupa'yı yeniden başlatalım."	https://beppegrillo.it/1-referendum-in-uk-spacchera-leuropa-prepariamoci-al-piano-b-brexit/	2015	İtalyan Kamuoyu	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	270 Euronun verimsizliği

23	GRI25	GRILLO	Bütün kötülüklerin Krallığı Dublin Düzenlemesidir. Bu düzenleme kaldırılmalıdır çünkü bir kişinin istemediği yerde kalması zorlamak yasaktır. Bu düzenleme İtalya'yı binlerce kişinin kaçmaya çalıştığı büyük bir Alcatraz hapisanesine dönüştürdü.	https://beppegrillo.it/multa-ue-per-gli-immigrati-non-registrati-nonpagoperalfano/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
24	GRI25	GRILLO	Avrupa sözünü tutmuyor. Avrupa Parlamentosu, 5 Yıldız Hareketi sözcülerinin oyları sayesinde 160 bin göçmenin yeniden görüşeceğini oy kullandı. Tüm üye ülkelerinin kabul edilmeleri paylaşmalı ama şu ana kadar sadece 159'unun yeri değiştirildi! Bütün bunlar, Avrupa siyasi sınıfının genel kayıtsızlığı içinde katliamlar sırasında katliamlar oldu. Yılbaşından bu yana Akdeniz'deki gemi kazalarında 700 çocuk hayatı kaybedildi. Bu veri, Avrupa Birliği'nin göç politikalarının başarısızlığını ve Dublin Düzenlemesi'nin etkisizliğini ortaya koymak için yeterlidir.	https://beppegrillo.it/multa-ue-per-gli-immigrati-non-registrati-nonpagoperalfano/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
25	GRI27	GRILLO	Merkel ve Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker gibi insanlar "Bir hesabı dengelemek için on milyonlarca insanı açlığa mahkum etmek zorunda kalmaları umurlarında değil, bu ikincil zarar. Hayata dair hiçbir şey bilmeyen insanlara canımızı emanet ettik.	https://www.ft.com/content/55d3242a-2bb2-11e5-8613-e7aedbb7bdb7	2015	Basın	Kemer sıkma önlemleri	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik
26	GRI29	GRILLO	Devam eden İncil göçü tanklarla, dikenli tellerle veya teknelerin batmasıyla durdurulamayacak. Birdenbire gelmedi. AB ve çeşitli ulusal hükümetler her zaman buna kanıyor ve sanki sorunun temel nedeni onlar değilmiş gibi durumu istismar ediyor gibi görünüyor. Sebepleri kınayan tek bir ses ya da bu insanları işsizliğin harap ettiği bir Avrupa'ya entegre etmeye yönelik uzun vadeli bir strateji duyulmadı.	https://beppegrillo.it/i-l-piano-merkel/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması

27	GRI30	GRILLO	Sağ, bütün göçmenleri ülkeden kovmamız gerektiğini söylüyor, sol ise hepsini hoş karşılamamız gerektiğini söylüyor ama asıl bağımsızlığın gerektirdiği bir uzlaşma bulmak. Dublin düzenlemesi ile başlamalıyız. Biz bunu yapmak istiyoruz, Avrupa'da bu konuda tek bir politikanın olmasını istiyoruz.	https://beppegrillo.it/beppe-grillo-alla-televisione-russa-rt-sono-a-favore-dell'euro-fuoridalleuro/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
28	GRI30	GRILLO	Şahsen ben bir an önce Avro Bölgesi'nden ayrılıp parasal bölgemizi geri almak istiyorum, para basabilen bir ulusal bankaya dönmek istiyorum, mali bağımsızlığımızı ve son olarak gıda bağımsızlığımızı geri almaya çalışıyorum! Gıda endüstrimiz Fransız süpermarketlerine ürün sağlıyor ve biz de tam tersi, Fransız yemeği yiyoruz. Bu böyle devam edemez! Yüksek kaliteli ürünlerimizi ikinci plana atacak anlaşmaları teşvik edemiyoruz. Bundan yoruldum!	https://beppegrillo.it/beppe-grillo-alla-televisione-russa-rt-sono-a-favore-dell'euro-fuoridalleuro/	2015	İtalyan Kamuoyu	İtalyan çıkarlarını Avrupa Birliği'nin önüne koymak	AB	-1	270 Euronun verimsizliği
29	GRI32	GRILLO	Kaynaklara göre mültecilerin oranı İtalya'ya girenlerin %20'sini geçemiyor, bu da tüm potansiyel sorunlarla birlikte kimliği belirsiz yasadışı göçmenlerden oluşan bir ordu anlamına geliyor. M5S, Dublin Düzenlemesi'nde değişiklik yapılmasına yönelik bir öneriyi Brüksel'de sundu, eğer kabul edilirse, kontrolsüz veya genel olarak doğum sorunlarının büyük bir kısmı çözülmüş olacak.	https://beppegrillo.it/un-clandestino-e-per-sempre/	2015	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
30	GRI2	GRILLO	Kırk bin mülteci yakında tüm Avrupa ülkeleri tarafından memnuniyetle karşılanmak üzere İtalya'dan ayrılacak. Son haftalarda Avrupa Parlamentosu, Avrupa eyaletlerinin toplam 160.000 mülteciyi kabul etme tutarlılığını sağlayan iki tedbir üzerinde oy çokluğuyla oy kullanıldı: İtalya, Yunanistan ve Macaristan'daki olağanüstü geçiş koşulları nedeniyle sınırlardaki baskının hafiflediğini. Bu, Avrupa'daki 5 Yıldız Hareketi'nin talep ettiği gibi, sığınmacı kotalarının zorunlu ve kalıcı olarak yeniden dağıtılmasına yönelik Avrupa'nın attığı ilk adımdır.	https://beppegrillo.it/s-alvinisenzaprofughi-non-ci-sa-stare-vota-per-tenerli-in-italia/	2016	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	1	190 Göçün dışsallaştırılması

31	GRI2	GRILLO	İtalya, Yunanistan ve Macaristan'dan mülteci kabul etmeyi reddeden durumda, Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın 80. Maddesinde belirtilen şekilde kesinti ve para cezası uygulandı.	https://beppegrillo.it/salvinisenzaprofughi-non-ci-sa-stare-vota-per-tenerli-in-italia/	2016	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	AB	-1	190 Göçün dışsallaştırılması
32	GRI2	GRILLO	...dün Avrupa Parlamentosu'nda kaçak göçmenler hakkında değil tüm uluslararası anlaşmalarda belirtilen savaştan kaçan ve kabul hakkına sahip olan mültecilerin yer değiştirmesi konusunda oylama yapıyorlardı. Ulusal mevzuatın rejiminin elemanlarının sınır dışı olması ve başka şekilde yerleştirilmeli veya en azından Bossi-Fini'nin mevcut göç mevzuatına göre durum böyle olmalıdır.	https://beppegrillo.it/salvinisenzaprofughi-non-ci-sa-stare-vota-per-tenerli-in-italia/	2016	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması
33	GRI7	GRILLO	“Teröristler bir kez daha Schengen Anlaşması'nı kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak Avrupa'nın güvenliğiyle alay ettiler. Kıtadaki her polis gücü tarafından avlanan silahlı bir teröristin, yakalanmadan önce en az iki ülkeden geçebilmesi, Avrupa'da herhangi bir güvenlik sağlamak istiyorsak Schengen Anlaşması'nın gitmesi gerektiğini kanıtıyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana barışımıza yönelik en büyük tehditle karşı karşıya olduğumuz bir dönemde AB'nin bu amaca uygun olmayan 'temel ilkeye' bağlı kalması son derece çirkin bir durum.”	https://www.express.co.uk/news/world/747505/Migrant-Beppe-Grillo-savage-European-Union-Berlin-terror-attack-christmas-EU-Schengen-zone	2016	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	AB	-1	192 Göçün güvenikleştirilmesi

34	GRI7	GRILLO	"Bugünden itibaren sığınma hakkı olanlar İtalya'da kalmalı, diğerleri bir an önce ülkelerine geri gönderilmeli. Şimdi tepki verme ve kendimizi koruma zamanı." Grillo ayrıca Avrupa'daki şüpheli veri tabanının AB üye ülkeleri arasında paylaşılması çağrısında bulundu ve şunları söyledi: "Şimdi tepki verme ve kendimizi koruma zamanı."	https://www.express.co.uk/news/world/747505/Migrant-Beppe-Grillo-savage-European-Union-Berlin-terror-attack-christmas-EU-Schengen-zone	2016	Basın	Giriş ve sınır kontrolleri	AB	-1	192 Göçün güvenlikleştirilmesi
35	GRI6	GRILLO	"Fransızları memnun etmek için Brüksel ve Strazburg'da iki parlamentosu olan devasa bir aygıt. Avrupa Jean Monnet'le doğdu ancak daha sonra giderek dönüştü. 'Topluluk' kelimesini sevdim ama daha sonra buna, benzersiz değil ortak olması gereken para birimi için birlik denildi. Artık Avrupa ruhunu hissetmiyorum."	https://www.express.co.uk/news/world/757777/Italian-Five-Star-Movement-leader-Beppe-Grillo-backs-US-President-Donald-Trump	2017	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-2	182 aşırı düzenleyicilik/müdahalecilik
36	GRI6	GRILLO	Her devletin kendi mali ve parasal sistemini benimseyebileceği farklı bir Avrupa'dan yanayım. Güney Avrupa ülkeleri için yüzde 20 devalüe edilmiş bir euro olan Eurobond'un, ürünlerimizi yurt dışından gelenlere karşı korumasını ve yüzde 3 bütçe açığı kuralının revize edilmesini istiyorum.	https://www.express.co.uk/news/world/757777/Italian-Five-Star-Movement-leader-Beppe-Grillo-backs-US-President-Donald-Trump	2017	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	270 Euronun verimsizliği
37	GRI5	GRILLO	Sahte dayanıklı öpücük altında orantısız bir şekilde büyüyen göçmenlik meselesine oğul vermemiz gerekmektedir.	https://beppegrillo.it/il-discorso-del-presidente-del-consiglio-giuseppe-conte-per-la-fiducia-al-governo-del-cambiamento/	2018	İtalyan Kamuoyu	göçmenlik kuralları, sorumluluklar, maliyetler	mülteciler/göçmenler	0	190 Göçün dışsallaştırılması

38	GRI20	GRILLO	AB'nin geçmişte pek çok değeri vardı ama artık işlevsiz durumda. Reforma ihtiyacı var. Avrupa Parlamentosu'nun hiçbir yetkisi yoktur; Kararlar komiserler tarafından alınır. Ve komisyonlarda kimlerin yer aldığına bakarsanız, bir politikacının etrafının yedi lobiciyle çevrili olduğunu görürsünüz. Kararları kim veriyor tahmin edin?	https://www.newsweek.com/giuseppe-beppe-grillo-comedian-who-knows-head-italys-five-star-movement-talks-925307	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/ müdahalecilik
39	GRI20	GRILLO	Avrupa vizyonumuz İsviçre'nin doğrudan demokrasi modelinden ilham alıyor. Biz euro konusunda istişari bir referandumdan yanayız. İki homojen ekonomik bölge için iki avroya sahip olmak iyi bir fikir olabilir. Biri Kuzey Avrupa için, diğeri Güney Avrupa için.	https://www.newsweek.com/giuseppe-beppe-grillo-comedian-who-knows-head-italys-five-star-movement-talks-925307	2018	Basın	AB'de reform yapılması ihtiyacı	AB	-1	270 Euronun verimsizliği
40	GRI24	GRILLO	Kemer sıkma politikası hepimizi daha da fakirleştirdi. Ekonomik savaşın hemen ardından Avrupa Komisyonu, bu ulusların çıkarlarını hedefleyen bir araç olarak kemer sıkma politikalarını teşvik ederek, Avro Bölgesi'ndeki alacaklı ulusların yöneticilerinin olmayı kabul etti. Bu durum bazı ülkelerin "borçlu", ucuz ise "alacaklı" olarak genişletildi.	https://beppegrillo.it/1-austerity-ci-ha-reso-tutti-piu-poveri/	2018	İtalyan Kamuoyu	Kemer sıkma önlemleri	AB	-1	182 aşırı düzenleyicilik/ müdahalecilik
41	GRI10	GRILLO	İrlanda'dan İspanya'ya, Portekiz'den Yunanistan'a kadar Avrupa'da son dönemdeki ekonomik krizlerden etkilenen ülkeler için euronun temel sorunu, "paranın bu açık, ekonomik çeşitliliğin olmayışı (ve toplamda bir veya bir veya başka bir ülkenin fiyat değişimine çok fazla) sistemi) nedeniyle dışsal ekonomik krizlere yatkın olan ortak parasal alan için daha da geçerlidir.	https://beppegrillo.it/per-uno-sguardo-decoloniale-sul-franco-cfa/	2019	İtalyan Kamuoyu	EMU/tek para biriminin benimsenmesi	AB	-2	270 Euronun verimsizliği
									-0.95	

ÖZET

Bu tez çalışması, Avrupa Birliği'ne yönelik göç hareketleri bağlamında İtalya'da yükselmekte olan sağ popülizm ve Avrupa şüphecilik ilişkisini incelemektedir. Tez kapsamında Avrupa şüpheciliğinin temel dayanakları ve çeşitli sınıflandırmaları tartışılmış, literatürdeki tartışmalara ve kuramsal ayrımlara ışık tutulmuştur. Avrupa Birliği'nin göç politikaları ve 2015 itibariyle en kritik seviyeye ulaşan göç krizine verdiği siyasi yanıtlar ele alınmış, bu sayede Avrupa'nın göç hareketlerine tarihsel bir bakış sunulmuş ve Avrupa Birliği'nin göç politikalarının evrimi değerlendirilmiştir. Yine göç krizi bağlamında, İtalya'nın İkinci Cumhuriyet Dönemi'nde önemli bir yer tutan sağ popülist siyasi partileri, özellikle Forza Italia, Kuzey Ligi ve Beş Yıldız Hareketi, liderlerinin politik söylemleri ve Avrupa Birliği'ne bakış açıları incelenmiştir. Ayrıca, İtalya'nın göç politikasının geçmişten günümüze değişimi ve popülist liderlerin göç konusundaki söylemleri üzerine odaklanılmış, Berlusconi, Bossi, Grillo ve Salvini gibi lider figürlerinin Avrupa şüpheli tutumları iddia analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu çalışma, Avrupa Birliği'nin geleceği ve üye devletlerin siyasi rotası üzerine önemli ipuçları sunmakla birlikte, Avrupa'da tırmanışa geçen Avrupa şüphecilik ve sağ popülizm fenomenlerinin anlaşılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Avrupa şüphecilik, popülizm, göç, İtalya, iddia analizi

ABSTRACT

This thesis examines the relationship between rising right-wing populism and Euroscepticism in Italy in the context of migration movements towards the European Union. Within the scope of the thesis, the fundamental bases and various classifications of Euroscepticism are discussed, shedding light on debates and theoretical distinctions in the literature. The thesis delves into the European Union's migration policies and the political responses to the migration crisis, which peaked around 2015, thereby providing a historical overview of migration movements in Europe and evaluating the evolution of EU migration policies. Furthermore, in the context of the migration crisis, significant right-wing populist political parties in Italy during the Second Republic period, particularly Forza Italia, Lega Nord (Northern League), and the Five Star Movement, are examined in terms of their leaders' political discourse and their perspectives on the European Union. Additionally, the study focuses on the evolution of Italy's migration policy over time and the rhetoric of populist leaders on migration issues, analyzing the Eurosceptic attitudes of prominent figures such as Berlusconi, Bossi, Grillo, and Salvini using the method of claims-making analysis. This study aims to provide valuable insights into the future of the European Union and the political trajectories of member states while contributing to the understanding of the growing phenomena of Euroscepticism and right-wing populism in Europe.

Keywords: Euroscepticism, populism, migration, Italy, claims-making analysis